

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTORIOGRAPHI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS INSCRIPTI, INTERPRETE LAVRENTIO VALLA.

Accessetunt huic editioni plus minus nouem folia, quæ in primo libro à Laurentio exemplaris forte uitio prætermissa, iam primum à Conrado Heresbachio è Græco suis locis sunt adiecta, cum alia haudquaquam pœnitenda in cæteris libris accessione, castigationeq; ad Grecum exemplar facta, id quod diligẽs lector conferendo facile deprehẽdet.

Item De genere uitaq; Homeri libellus, iam primum ab eodem Heresbachio è Græco in Latinum conuersus.

In Herodoti MVSAS epigramma:

Ἡρόδοτος μούσας ὑπεδέξατο, τοῦ δ' ἄρ' ἑκάστη
ἀντὶ φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίην.

Anno M. D. XXXVII.

Sub edicto & priuilegio Cæsaris ad quadriennium.

HERODOTI VITA E SVIDA.

HErodotus historicus ex Halicarnasso claris ortus parentibus, nempe pa[illegible] Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in S[illegible]mum à Lygdame Halicarnasseorum tyranno, ibi & Ionicam linguam di[illegible]cit, scripsitq; ea lingua libros historiarum nouem, exorsus à Cyro & Ca[illegible]daule Lydorum rege. Postea reuersus Halicarnassum, ubi exosum se popularibus [illegible] uidisset, ultro Thurium cōcessit Italiæ oppidum, iam tum Atheniensium coloniam, [illegible] reliquum uitæ finiuit, sepultus in foro, ut aliqui memorant. Sūt q tradant eundē in P[illegible]la obijsse. Claruit anno ab urbe condita trecētesimo, ut scribit Plinius libro duodecim[illegible] Idem tradit Thurijs historiarum libros condidisse, quas musarum nominibus inscrip[illegible]rit. Ipse alibi scribit Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante [illegible] claruisse. Scripsit & Homeri uitam, ut testatur idem Suidas ἐν τῷ ὅμηρος.

AMPLISSIMO VIRO

D. IOHANNI GOGRAVIO PRINCIPIS CLIVENSIS

apud conuentum imperialem legato, Conradus Heresbachius S. D.

MAGNA sane gratia habēda est ijs uir clariss. q Græcoꝝ monumenta eleganter bonaq; fide in linguam latinam trāstulere, cum quod horum beneficio adiuti illius linguæ rudes, quicqd est apud illos uel rerum gestarum, uel philosophiæ tam prophanæ q̄ diuinæ, legant percipiantq;: tum quosdam inuenias qui etiamsi utriusq; linguæ probè periti, tamen eadem patrio magisq; usitato sermone quàm Græco legere malint. Adde nonnullos, Græcos sic expressisse, ut interpretes, ipsos penè uicerint autores: id est quod Cicero, potius inquit, Synephebos Cæcilij, aut Andriam Terētij, quàm utrāq; Mænandri legam. Quin hodie quoq; sunt qui Politiani conuersionem, quàm Græcum Herodianum lubentius legant. Atqui horum plerosq; nostris temporibus sic certatim corrupit cacographorum auaritia, ut eorum, quæ ab illis bene uersa erant, nullus propemodum sit usus. Id quod cum in alijs permultis animaduertere licet, tum in Herodoto facile apparebat: ut qui cum à Laurentio eleganter uersus esset, sic circunferebatur impressorum negligentia mancus atq; corruptus, ut nullus esset planè uersus, nullus orationis contextus, qui non luculento errore deformatus, uix ulla dictio quæ non cacographia similibusq; mēdis fuerit uitiata. Taceo quàm multa fuerint uel transposita uel prætermissa, quàm multæ lacunæ, quàm nusquam emēdate aut certe inoffense neq; legi, neq; intelligi potuerit. Porrò cum uiderem huic malo aliter mederi non posse, quàm ut ad archetypon fidem exemplaria emendarētur, superioribus annis cum adhuc Friburgi agerē, autores aliquot Græcos, quos alioqui priuatis studijs legeram, cum latina uersione contuli, atq; castigaui. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, uiro quidem & erudito, & de literis sedulitate sua benemerenti: uerum cum ipse ad manū nō adessem, ministri castigationes nostras in marginem adscriptas, forte nō satis percipientes, parū è sententia nostra emendate uulgauerunt: sed quæ tamen non perinde multa, nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius iuuenis simul & linguarum eximia peritia instructus, & iudicio exquisitissimo idē felicissime aggressus præstitit in Laertio. Iam uero cum Herodotum atq; Thucydidem adhuc apud me latitantes poposcisset Hittorpius bibliopola Coloniensis, eidem amabilius urgenti codicem nostrum non potuimus denegare, quo minus publicis studijs communicaretur. Interim cum mihi aulæ affixo adesse non concederetur, forte Arnoldus Vesaliensis theologus linguarum ac in uniuersum oīm disciplinarū peritissimus, interueniēs pro suo exactissimo iudicio grauiter etiam acuteq; nōnulla animaduertit, atq; restituit. Cæterum quantum omnino in hoc opere præstitum sit, nemo rectius iudicauerit, q̄ qui hanc editionem cū ueteri contulerit. Nam ut ea prætereā quæ cacographia, transpositione, distinctioneq; turbata erant, & id genus minutiora, quæ per totum librū sparsa uel Augiæ stabulū conspurcatione uicissent, oīaq; à nobis sunt repurgata: ad hæc in primo libro à nobis adiecta plus minus nouē folia, à Laurentio haud scio q̄ occasiōe p̄termissa: quæ certe nemo inficiari poterat quin illuc pertinerent, ut quod Græcū exemplar atq; adeo contextus ipse narrationis testent̄. Aut si cui hoc satis nō sit, ipse Herodotus quarti libri initio locū citat de Scytharū exercitu, cui⁹ meminerit in primo. Quinetiā Stephanus de urbibus, & Strabo atq; Athenæ⁹ pleraq; indidē citāt ad uerbū, oīaq; ad eū Herodoti referunt locū. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hactenus desiderata nō du-

bitauímus inter cõferendũ tumultuario quæ deerãt cõuertere, suísq; locis interte-
Postremo de uita Homeri libellũ iam añ à nobis cõuersum tibiq; dicatũ huic op-
ſũxim⁹, ut q non ita malis hisce Musis adhæreret. Vertũ cũ uero cũ hæ nostræ Mus-
tronũ ducẽq; flagitarẽt, hoc est musagetẽ, qualẽ uetustas memorat fuisse Herculẽ,
rũ cuius defensione suffultæ ꝓdirẽt in publicũ, tu in primis occurrebas ornatissimæ
grauí, cuius uere nobilibus uirtutib⁹ cõcredant nfic uperiq; partim q iã indeab
bulis magnis & laboribus & sumptibus domi ac peregre hisce uirginibus seruier
tim etiã quod cũ alijs melioribus disciplinis pulchre instructus, tũ rex gestaq; mem
maxime uales, neq; est aliqua lectio qua secundũ diuinas literas plus afficiaris q̃ hist
Nec id absre. Nẽpe quæ sit testis tẽpoꝝ, lux ueritatis, uita memoriæ, magistra uitæ
cia uetustatis, ut elegãter apud Ciceronẽ tuũ disserit Antonius. Adde q̃ naru malo
rex experientiã subministrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores seniorib⁹ s
prudẽtia. Et tu iã ob eximiã eruditionẽ parẽq; integritatẽ iuuenis nõdũ trigesim
gressus annũ, reip. principiq; consilijs admotus, in hoc nfo historiæ parente nõ ra
peries, quæ usui tibi etiã præsente seculi statu esse poterunt, tã publice q̃ priuatim, n
terim taceã admirabilẽ quandã narrãdaꝝ rex amœnitatẽ atq; eloquẽtiã, si Lucian
dim⁹ censori alioq; satis nasuto, inimitabilẽ. Atq; uero ut alios ꝑtermittã, q oẽs Hero
ti elogia plenis (ut aiunt) buccis canũt, ducꝝ duntaxat grauissimꝝ linguæ latinæ
cex censuras proferã, nempe Ciceronis & Quintiliani: Quoꝝ alter in illustriũ o
catalogo, hoc est Bruto, & ea disputatione quã de oratore inscripsit, utrobiq; Hero
scripta magnis laudibus uehit: Alter uero institutionũ oratoriarꝝ lib. decimo, de
doto eiusq; discipulo Thucydide sic scribit: Historiã multi scripsere ꝓclareq; d
dubitat longe duos cæteris ꝓferendos, quoꝝ diuersa uirtus laudẽ penẽ est æqualẽ
cuta. Densus & breuis & semper instans sibi Thucydides, dulcis & candidus & de
Herodotus. Ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermo
bus: ille ui, hic uoluntate. In tantis laudibus mirum est non defuisse: qui uel o
libris hunc scriptorem sugillarent. Sed tale est hominum ingenium, ut nullus
quantumuis præclarus scriptor, omnem reprehensionis notam effugerit. Quod
forte parum credibilia narrare Herodotus uideatur ijs, qui exteras easq; regiones
lustrauerint, de quibus ipse scribit, nõ ea mythistoria (ut quidã falsius cauillat) pro
existimãda est, sed gentiũ potius regionũq; peculiari naturæ donandũ. Siquidẽ
de Babylonis fertilitate scribẽs, milñ & sesami instar arboꝝ pceritarẽ tradat tam
quit) quanquã meis oculis uiderim, memorare supersedeo, quod plerisq; qui hac
derint, fabulosa tradere uidebor, ἐκ ἧς κέγχρου θ σησάμου ὅσον ἀδένδρεος μέγεθος γίνεται
σάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι πίστιν μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην
μένον κάρπον ἔχοντα ἐς ἀπισίλιω πολλὴν ἀπίκται. Quoties uero ea scribit quæ aut ipse ne
rit, aut certo nõ cõstẽt, ueluti quæ alioꝝ cõmemoratiõe accepit, subĩde fidẽ suã lib
ldq; cũ aliãs, tũ hoc loco, μεχρὶ μὲν ἐμοῦ φιλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλάσσων, τὰ δὲ ἀπὸ τούτου
ἱστορέων. Et alibi, ταῦτα μὲν ἐγὼ μοῦνα ἐπὶ πλέον ἢ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. Iisdem pene
se excusat in narratione de Pacha, quanquã ea Plutarchus ad calũniam rapit, adeo u
rer uiꝝ alioq; grauissimũ eo descendisse, ut πρὸς τοσοῦτον κακοηθείας libri scribere
phus quoq; arbitrat nõ tam Herodoto imputandũ, si qd forte ab alijs aliter referat,
nõ uoluntariũ mendacium dicat, q̃ illoꝝ errori qui illi narrauerint. Accedit huc q
Cicero etiã cũ Gorgiam, Trasimachũ, atq; Theodorum mendacioꝝ ineptiaꝝq; p
solum Herodotum etiam si in eoꝝ incideret ætatem, longissime tamen ab illoꝝ ab
ineptijs scribit. Sed ne nos quoq; inepti uideamur, ac epistolæ prolixitatem molesti,
pore finẽ faciemus. Tu ornatissime Gograui, hasce musas tuo patrocinio cõcredi
catasq;, ea fide autoritateq; tuere, qua olim sub tutela fortissimi numinis fuisse cred
sunt. Ita demum fiet, ut tuæ uirtutes harum aliquando uoce uicissim celebrentur. F
uale, & nos quod facis mutuiter amare perge. Ex Dusseldorp, pridie Idus Februarias

Abantes Ioniæ populus 30
abaris fabula 115
abdera urbs à Teijs condita, ubi 33
& 199. & 239.
abe oppidum Phocensium 224
& 225. & 241
abrocomes & Hyperanthes Darij filij. 217.
abrotonychus Athenien. 223
absinthij populus 164
abydus urbs 158. & 189. & 191
accipiter Aegyptijs sacer 55
accipitrum sepultura ubi ibidem
aces fluuius 99
ceratus propheta 225
achemenidarum cognatio unde 26
achemenes Darij filius Aegypti præses 183. & 197
achemenes ab Inaro interimitur ibi.
achæorũ duodecim genera et partes 30
achelous fluiuus 45. & 201
achee Cereris templum 148
acheron fluuius ubi 155. & 226
achilleius cursus ubi 116. & 118
achilleum oppidum 155
acinacis à Xerxe in mare deijcitur 192 & 95.
acrephia oppidum ubi 241
acrijj progenitores qui 167
acrotheon urbs ubi 188
Adicran Pœnorum rex 131
adimantus Corinthiorum dux 234
adrastus Phryx ob fratricidium à Cræ se expiatur 7
adrastus custos Atys 8
adrastus Gordij filius, Mydæ nepos 7. 9
adrastj sibijpsi mortem conscijt 9
adrasti calamitosi monumentum 149
adria à Persis occupatur 32
adrymachidæ Pœnorum primi ubi 133
adrestes Xylosontis, Sami tyrannus 161
aedes Samius 153
aedes Veneris ubi 128
aegilium è solido saxo ubi 62
aegæ urbs ubi 76
aegæ Ioniæ ciuitas 233
aegæ Aeoliæ ciuitas 30
aegæ urbs in Euboea 192
aegæum mare 241
aegeus Cilyci filius 167
aegineta (alias Argia) Aristodemi uxor 176
aeginetæ Styreorum insulæ incolæ ab Aegialao dicti 149
aegicores Ionis filius ibi.
aegidæi Pelasgi 196

aegion ciuitas 30
aegiroessa Aeoliæ ciuitas ibidem
aegidæ tribus 129.
aegila locus 133. & 135
aeginetarum nomen unde 226
aeginetarum strenuitas 233
aeginetarum odia in Athen. 151. 152
aeginetæ ab Athen. superantur 174
aegis unde appelletur 136
aegli populus 56
aegyptij thoraces Persis usui 28
aegyptiacæ Thebæ 36
aegyptij duodecim deorum primi institutores 44
aegyptij aras, simulacra, delubra primũ dijs statuerunt 44
aegyptus fluuij donum ibid.
aegyptiacæ regionis natura & descrip. 44. & 49
aegyp. agrorum cultura spontanea 45
aegyp. sementis ibid.
aegypti diuisio secundũ Ionas. 45. & 74
aegypti diuisio secundum Herodo. 46
aegypti ambitus & descrip. 61
aegyptus, Asiæ & Africæ terminus. 46 & 95.
aegyptij qui sint ex Iouis Ammonis oraculo 46
aegyptiæ feræ sacræ 55
aegyptiorum cura circa feras 55 241
aegyptijs crocodili sacrosancti 56
aegypto phœnix sacrosancta ibi.
aegyptiorum uestitus 50. & 57
aegypt. scriptura & literarum duplex usus 50
aegypt. religio, cultus erga deos maximus 50. 51
aegyp. piscib. & fabis abstinent 50. 57
aegyp. sacrificandi ritus 50
aegyp. maximus deus quis 50
aegyp. uictimæ 50. & 52
aegyptium subulcum ingredi templum nefas ibi.
aegyptij quo tempore sues immolent, & suilla carne uescantur 52
aegyp. quorũ deorũ nomina nesciat 53
aegyptiorum præcipui conuentus 54
aegyp. fustuaria pugna 55
aegyptus Africæ finitima 55. 95
aegyptiæ feræ sacræ 55
aegyptiorum cura circa feras 55 241
aëris mutatio in hoibus cã morbi 57
aes alienum debere apud Persas turpis-

aegyptiorum purgamina 57
aegyptij Aſrorum saluberrimi ibi.
Aegyp. panis collestis appellatus ibi.
aegyp. aer immutabilis ibi.
aegyp. uinum ex hordeo ibi.
aegyptus uitibus caret ibi.
aegyp. cantilena ibi.
aegyptij prodigiorũ, diuinationumq; ob seruantissimi ibi.
aegyp. quorũ deorũ oracula habeat. ibi.
aegyp. medicina quõ sit distributa ibi.
aegyp. lugendi ritus ibi.
aegyp. mos in condiendis cadaueribus. 58
aegyp. unguenta qualia 59
aegyp. naues ibi.
aegyp. reges 60. 62. 64. 66. 69. 70. 73. 74. 79.
aegypti linum 61
aegyp. feriæ 67
aegyp. immortalitatem animarum primi asseuerauerunt ibi.
aegyptiorum calamitas 68
aegyp. progenies 70
aegyptus in XII. regulos distributa 71
aegyp. castra, locus ubi 72
aegyptiorum mysteria 75
aegyptijs pluuia portentosa 79
aegyp. capita cur dura ibidem
aegyptiorum fuga ibidem
aegyptij ignem animal asserunt 80
aegyptius quidam uocalissimus 128
aegyp. clades apud Iraſam 151
aegyptiorum à Persis defectio 182
aegyptij à Dario subacti 183
aegyp. ab Aprie rege defectio 138
aegroti Babyloniorum quõ curentur 39
aegrotos Indi epulantur 97
aenus urbs & ubi 195. 128
aenesidemus Hippocratis satelles 206
aenea oppidum ubi 200
aenigma piscatorum 275
aenyri, Cœnyri 166
aeoles à Crœso subacti 2. 5. 6
aeolũ in Xerxiano exer. armatura. 196
aeolicæ ciuitates 30
aeolus tributarius Dario. 95
aeoles olim Pelasgi appellati 196
aeolum mos in sacrificijs 274
aeoles ab Hymea capiuntur 159
aeorpata Scythis quid 124
aeris copia apud Massagetas 42
aerius Iupiter & Neptunus ubi 258
aeropus, Gauanes & Perdiccas, fratres 138

simum 28
æs apud Aegyp. preciosißimum 82
æstatis & hyemis simulacra ubi 64
æsopus fabularum scriptor, genere Ia-
dmius 68
æschines Eretriensium dux 175
æschylus poeta 73
æschrionia tribus Samiorum ubi 82
æthiopum circuncisio 61
æthiopum uiclus uitaq; longißi. 81
æthiopes ubi 187
æthiopũ in Xerxiano exercitu armatu-
æthiopũ discrimen 194 (ra. 194
Africæ terminus quis 46
africus & auster uenti omnium pluuio-
sißimi 47
africus mons ubi 66
afrorum deditio 79
africa Aegypto contermina 95
africa arboribus nuda 134
afri pastoritij & eorum uictus 135
afrorum pastoritiorum sacrificia 135
africæ pastoralis regio feras gignit 136
Agasicles Halicarnasseus 30
agathyrsus Herculis filius 109
agathyrsi populus 115.123
agathyrsorum mores & amicitiæ ibi.
agaristiæ proci 179
agaristiæ somnium 180
ager Calcus 163
agina urbs ubi 30
aglauriæ Cecropis filiæ templum 227
aglomachi turris 132
agora locus 193
agrestiũ boum ubi ingẽs multitudo 201
agrianes fluuius 121
agrianæ populus 140
agriculator ubi cõtẽptui habeatur 139
Ahena citra ignem feruentia 11
Aiax Telamonius 229
aimnestus Spartiata 255
Alabanda urbs 241
alalia à Phocensibus ædificatur 33
alarodij populus 56
alarodiorum in Xerxiano exercitu ar-
matura 195
alati serpentes ubi 98
alazer Barcæorum rex 132
album littus ubi 188
alcæus Herculis filius 2
alcæus poeta 155
alcenor & Chromius Argiui 17
alcmæonidæ genus Athenien. 148
alcmæonidæ an scutum Persis prodide-
rint 178
alcmæonidarum generis claritas 179
alcmæon Megaclis filius ibi.
alcmæonis in auferendo auro callidum
commentum ibi.
alcæ Mineruæ templum 13.256
alcæ ludus & tesserarum à Lydis primũ
inuentus fertur 20
alebadæ Thessaliæ reges 185
aleuandæ populus 209
alexander Macedo aureus 239
alexandri tyrannidis origo 241
alexandri progenies 242
alexander Amyntæ dux, & Macedonũ
rex 252
algæ Achaiæ 210
alitta Venus Arabibus dicta 27
alilat Vrania Arabibus dicitur 79
alizones populus 115
aliarchus Arcesilaum strangulat 132
aliarchus dolo interficitur ibi.
alopecæ insula 148
alpis fluuius ubi 115
alpeni uicus 210
alpenus urbs ubi 216
alpheus & Maron fratres 218
alysomi populus 95
Amasis rex 51.68.70.74.75
amasis regis, monumentum 75
amasis rex Saitanus ibi.
amasis regis mos 76
amasis Mineruæ uestibulũ erexit ibi.
amasis amicitiæ cum Cyrenæis 77
amasis uaria donaria ibi.
amasis Cypri primus oĩm cepit ibi.
amasis regis mors 79 47
amasis cadauer uerberib. cæditur. 80
amasis cadauer crematur ibi.
amasis epistola ad Polycratem 85 & 208
amasis picturati thoraces 86
amasis Maraphius 133
amathusij populus 157
amaxampeus fons amarus 115
amazones populus 124
amazonum cum Sauromatibus commi-
xtio ibi.
amazonum sedes ubi ibi.
amazonum nuptiæ 135
amestris Xerxis uxor 193.199
amestris crudelitas in Masistiæ uxo. 263
amici deploratio 80
amiantus Lycurgi filius 179
aminoclis fortuna 212
aminias Palleneus Athenien. 232
amompharetus Pitaneti 253
ammonis oraculum de Aegyp. 46
ammonij populus ubi 51.134
ammon Aegyptijs quid
ammonis oraculi origo
amorges Persarum dux
ampa urbs ubi
ampelon
amphiarao aureus clypeus à Croesso
natus
amphilytus Acarnan ariolus
amphilyti uaticinium
amphiarai expeditio in Thebas
amphiarai templum apud Delphos
& oraculum
amphierates rex
amphilochus Amphiarai filius
amphion
amphimnestus Epidamnius
amphictyonidis Cereris fanum
amphictyonis fanum & sedilia
amphictyones populus
amphissa urbs ubi
amphicæa oppidum
amphictyones populus ubi
amyrtæus
amyntas
Anactorium templum
anacreon Teius
anacharsis
& eius cædes
anaphlystia tribus
anaphanes Cisiorum dux
anaua urbs Phrygiæ
anaxandrides Lacedæmoniorũ rex
anaxandrides Lacedæmonioru rex
anaxagoræ opinio de Nili incremento
79 47
anaxandrides & eius uxores
anaxilaus Rhegiorum tyrannus
anachimolius Asteris, et eius cæde
ancora Sophanis
androphagi populus ubi
androphagorum mores
andrus insula
andrum Græci obsident
androcratis fanum ubi
andromeda Cephæi filia
anderica ubi
angarion Persis quid
angites fluuius ubi
angrus fluuius
anguilla Aegyptijs sacrosancta
animarum immortalitas atque trans-
matio
animalia Indica grandiora cæteris
anisis urbs
anisis Aegypti rex
anisis imperiũ Aegypti recuperat

annus humanæ uitæ septuaginta
annus ab Aegyptijs primum inuentus,
is duodecim menses ab eisdem di-
stinctus
anopeæa mons & uicus
antæi ubi
antandrus locus
antandros urbs ubi
anthela urbs
anthela uicus ubi
anthylla oppidum
antichares Cleonius
antidorus Lemnius
anticyra urbs
Apaturia ab Ionibus Athenis celebrari
solita
aper immensus Mysorum opera deua-
stans
aper in Africa nullus
aphetæ loci nomen
aphidnæ urbs
aphlystij Iouis templum
aphrodisias insula ubi
apia urbs ubi
apidanus fluuius Thessaliæ
apollinis ismenij templum
148.241
apollinis imbre Croesus è pyra libera-
tur
apoll. Triopij sacrũ atq; certamen
apoll. oraculum apud Aegyp.
apollo Aegyptijs Orus dictus
apollinis templa ubi
apis insula ubi
apis Graecorum lingua quid
apollinis & Dianæ parentes
apollonia ab Aristeo extructa
apollo Scytharum deus
apollo Oetosyrus apud Scythas
apollinis oraculum Batto redditum
apollinis fons ubi
apollinis simulacrum
apollinibrorum apud Abas
apollinis oraculum apud Delphos
apoll. ex Boeotia apparentia
apoll. Ptoiensium
apollonia urbs ubi
apolloniates ager
apaturiatis oraculum redditur
apparitæ populus
apries rex Aegypti
apries bellum cum Sidonibus & Tyrijs.
74
apries strangulatur
Aquæ diuersarum qualitatum ubi
aqua Stygis ubi
Ara duodecim deorum ubi 44
aræ à quibus primũ dijs consecratæ 44
ara Dianæ 121
ara forensis Iouis 145
ara Herculis 210
ara uentorum in Thyia 211
arabia ubi 98.113
arabiæ mons 44.113
& humus 45
arabici sinus descriptio 78
arabum fides constantißima 95
arabia tributorum immunis 98
arabia quæ producat 213
arabum in Xerxiano exercitu armatu-
ra 194.196
ararus Scythiæ fluuius 115
araxes fluuius 40
& in eo insulæ 113 & 110. & 112
araxis accolæ quo uictu & uestitu utan 110
arbor lanea mollissima ubi 40
arcades 98
arcesilaus rex 30.146
arcesilaus rex strangulatur 131
arcesilaus ejicitur Samo 132
arcesilai mors ibi.
archandri urbs 96.194
archander Pthij Achæi filius ibi.
archilochus Parius 60
archidice meretrix 3
archias Samius 68
archidemus zeuxidemi filius 88
arcis Athenien. expugnatio 170
ardys rex filius Gygis 150
ardys Priemias expugnauit 4
areius pagus 227
arenæ maxima uis 92 & 144
argathonius Tartessiorum rex 32
argathonius moritur 33
argades Iouis filius 149
argentum & aurum primum à Lydis fi-
gnatum 140
argentũ in usu Scythæ non habent 146
argiui 159
argiuorum cum Spartis de agro Thy-
rea contentio 158
argiuorum fines ditiosq; 169
argiuorum rasura 17
argiuorum mulieribus uetitum aurum
ferre 234
argiuorum oraculum 234
argiui Xerxi subdi maluerũt, quàm La-
cedæmonijs esse inferiores 238
argiuorum cum Persis affinitas 242
argippæi populus ubi 252
argis dea 113
argi lucus à Cleomene incenditur 173
argilum Græca urbs ubi 199
argiopius locus quidam 254
argos ciuitatum Græciæ nobiliß. 1
argon Heraclidarum primus, Sardium
rex 2
argûs ædificatio 134
argos à seruis occupatur 172
ariabignes Darij filius 197.235
ariantes rex 120
aridius Nerbalus Arbali filius 197
aridolis Alabandensium tyrannus 215
arienæ & Astingis nuptiæ 15
arietes cur non immolentur 51
arietes Thebanis sacrosancti ibi.
arimaspi uiri unoculi ubi 99
arimaspij uersus 110
arion Methymnæus delphino insidẽs ad
Tænarum euectus est 5
arion Methymnæ, dithyramborum pri-
mus autor ibi.
arij populus 96.194
ariorum in Xerxiano exercitu armatu
ra 194
arionis ingens donarium in Tænaro 5
ariomardus Caspiorum dux 194
ariomardus Moschorum dux 195
aripithes Scytharum rex 119
arisba Lesbi ciuitas 30
ariston rex 13
aristodicus Heraclides Cymæus 32
aristophilides Tarentinorum rex 103
aristeus Proconnesius uersificator 109
aristei Proconnesij ara & statua 110
aristagoras Cyzicenus 128
& 144
aristagoras Cymæus 128
ariston Byzantius ibi.
aristagoras Mileti tyrannus 140
aristagoras Ionicæ rebelliõis autor 146
aristagoræ oratio ad Cleomenem ibi.
aristagoræ mors 159
aristocyprus Soliorum rex 158
ariston rex 169
aristides Lysimachi Athenien. 231
aristidis nobile facinus 234
arizanti populus Medicæ nationis 21
arma Martia sponte apparentia 225
armeniorum in Xerxiano exercitu ar-
matura 108
arpoxais Targitai filius 108
arsamenes Vtiorum dux 194
arsamenes Aethiopum dux 194

artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus 184
artabani oratio de inferēdo Græciæ bello. ibidem
artabani somnium 189
artabanus Susa dimittitur 192
artabazus Pharnacis Parthorum dux
artabazi mors 240 (184
artabazi fuga cum Persis 254
artaba mensura Persica 38
artachæes Achæmenides genere, & eius proceritas 199.200
artacia urbs 110
artæus artachæi filius 188
artaphernes Hystaspis filius 142
artaphernes Sardium præfectus 150
artapher. Ionib. uectigalia imponit. 166
artaxerxes quid Græcis significet 175
artaxerxes Xerxis filius 198.208
artayctes Sesti præfectus stipiti uiuus suffigitur 189
artayctes Macronum dux 195
artayctes Xerxis prætor 264
artayctes captus. 264. suspēditur 265
artayntes Aetachei 240
arteatæ Persarum genus 26
artembaris Medus 24
artemidis, id est, Dianæ templum 210
artemisia Lydanis filia, Xerxis exercitum secuta 197
artemisium ubi 210
artemisiæ gloriosa pugna 233
artemisiæ capiendæ præmium 234
artibij equus 158
artibij cædes ibi.
artimpasa Venus apud Scythas 116
artiscus fluuius ubi 121
artochines Armeniorum dux 195
artontes Mardonij filius 258
artozostra Darij filia 166
artyphius Artabani Gādario. dux. 194
artystona Darij uxor 93
artystona Cyri filia 194
ariandes Aegypti prætor 132
aryandis mors 133
aryandicum argentum ibid.
Asbystæ populus ubi 133
ascalon urbs Palæstinæ 22
aschi liquoris genus 111
asia à Phraorte subacta 22
asiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares sibi subiecit ibidem
asiæ imperiū ad Scythas transfertur. 22
asiæ termini quot & ubi 113
asia unde sortita nomen 114
asias familia 114
asini apud Scythas non uiuuntur 127
asinorum uox Scythis insueta 127
asini ubi cornibus præditi 136
asini non potantes ubi ibi.
asina Dryopum urbs 230
asmach populus ubi 48
asopus & duæ eius filiæ 151
asopus fluuius 176.214.246
asphaltites Persa 91
asphaltus lacus 35.178
assa urbs ubi 200
assesiæ Mineruæ templum 4
assyriorum imperium 20
assyriorum bellum cum Phraorte 22
assyrij à Medis subiguntur ibi.
assyrijs Venus Myllitta uocatur 27
assyriorum bellum cum Cyro 35
assyriæ siccitas 38
assyriæ seges quomodo irrigetur, frumentumq; proueniat ibi.
assyria quæ & ubi 46.113
assyr. armatura ī Xerxiano exerci. 194
assyrij Græcis Syrij dicti ibi.
astyages Cyaxaris Medorū rex 9.15
astyages à Cyro capitur 15
astyagis cum Crœso affinitas ibi.
astyagis cum Ariena nuptiæ ibi.
astyages Crœsi auus maternus 15
astyages à Persis capitur 27
astyages patre defuncto, Scytharum regnum suscipit 22
astyagis somnia 22
astyages Cyrum agnoscit 24
astyages Harpagi filium mactat 25
astya. Harpagen proditorē arguit 24
asylum Herculis ubi 62
asychis Aegyptiorum rex 68
asychidis regis pyramis lateritia ibi.
Atarneus ager ubi 32.29.236
atarbechis urbs ubi 51
atarnes fluuius 115
atarnes Darij regis frater 191.217
atembaris oratio ad Persas 265
athamantes Aeloi filius 213
athenien. sanctimonia iurisiurandi addicti seruare Solonis leges 6
athenien. Græcorum potentiss. 11.
athenæ Græciæ insignis urbs 29
athenæ tyrannis liberatæ 149
athenien. præstantia 151
athenien. mutua cædes 152
athenien. quidam fibulis à mulieribus confectus 174
athenien. cum Aeginetis bellum 174
athenien. XII. dij 176
athenien. panagyriæ 177
athenien. apud Marathonē uictoriā
athenien. uxores à Pelasgis raptæ
athenien. laus
athenien. solū cur à Persis uastatū
athenien. Græciæ liberatores
athenien. oraculum
athenarum arx
athenien. nunquā solum uertere
athenien. unde dicti
athenæ captæ
athenien. uirtus in propugnā.
athenarum arx incensa
athenarum incendium
athenien. præclara facta
athenæ ab Homero celebratæ
athenades Trechinius
athos mons effoditur
athos mons ubi
athres fluuius ubi
atlanticum mare ubi
atlas fluuius
atlantes populi ubi, & unde dicti
atlas mons ubi
atossa Darij uxor
attaginus Phrymonis filius Thebanus
atticorum lingua
atticarum mulierum unà cum liberis
des
atticus medimnus quid sit
atramyttium urbs ubi
atrayntes dux Pactyensium
atridæ exercitus aduersus illum
atys Lydi pater
atys Crœsi filius
atys oratio ad Crœsum patrē suū
atys Adrasto custodiendus datur
atys cuspide ictus, paternum somnium explet
atys Crœsi filij mors
atys rex Thuscorum
Auchatæ Scythæ
augurium expulsionis magorum
auri immēsa uis à Gyge Delphis dicata
aurū & argen. à quo primū signatum
aurum Indicum
aureacea arena ubi, & quō diripiatur
auras fluuius ubi
aurea platanus atq; uitis ubi
aureorum metallorum certamen
aureus tripes apud Delphos
auses populus ubi
auster & Africus uenti omnium
fissimi
auschisæ populus
autonous & Phylacus Delphorum
roes, & eorum delubra

arxeſe & Damiæ simulacra
axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dimit
Azanes Artæi Sogdorum dux
azotus locus ubi
azotus porus ubi
azotus urbs Syriæ à Psam. expugn.

Babylonierum fœdus cum Cyro
Babylo. tyrannus Labynetus
babylon Assyriæ urbs celeber. nominis. 35
babylonis situs & magnitudo
babylonis centum æreæ portæ
babylonis construtio
babylonis duæ plagæ
babylon à Cyro capitur
babylonis regionis potentia quanta
babylonis principatus Persis satrapia datur
babylonica regio fossis distincta
babyloniæ fertilitas
babylo. palmæ usus & diuersitas
babylo. nauicula orbiculata
babylo. cultus
babylo. comæta rapita
babyloniæ sceptrum gestare sine insigni nefas
baby. leges & instituta
babylonicarum uirginum auctio
babylonica cura erga ægyptos suos
babylo. medica sepulchra
babylo. sepultura
babylonius pudicitia
babylonius
baby. mulieres strangulant
babylonis obsessio à Dario
babylon secundo à Dario capitur
bacchus Aegyp. Osiris dictus
bacchi festum apud Aegyp.
bacchi sacrificij inuentor quis
bacchis Orphica
bacchis Idolatrum
bacchidum nox
bacchis ornatus
bactriorum exer. exercitus 223.231.234
bactriana natio
badræ genere Patargadi
bagæus Hystanis filius Mylearū dux
bagæus Artontis filius
bagoæus Tyrcorum dux
bagoæ sacrificæ ominosa
bagorum uenificratio
bagorū apud Marathonem ingēs strages
bagorum fuga cum Artabazo
bagorum cædes

151 barcæorum deditio
barca oppidum 99.131.133
200 barcæ obsidio
194 barcæorum expugnatio
131 barcæ uicus
133 barcæorum fœdus cum Persis
73 baris nauigij genus
16 battus Arcesilai filius
ibi. battus generis Polymnesti
35 batto unde nomen institutum
ibi. batti claudi regnum
ibi. Beatus qui diem suum recte obierit
35.36 beccus quid sit
36 belides portæ
38.40 bellorum Græcorum initia
38 belli inter Cambysen & Amasim occasio. 77
ibi. bellum seruorum
ibi. bellum Peloponnensium
38 benemeriti Crasangæ Persis dictæ
ibi. bermius mons ubi
ibi. Biantis Prienæi responsio ad Crœsum
39 biantis Prienæi consilium ab Ionibus spre
ibi. tum
34 bibli quid Ionibus
148 bisaltia regio ubi
ibi. bisalt. regis crudele facinus in filios
ibi. bisanthes oppidum ubi
39 bistonis lacus Diceæ contiguus
ibi. bistones Thraciæ populus
ibi. bithyni à Crœso subacti
40 bithyni populus quis
95 biton & Cleobis beati
106 bitonis & Cleobis Argiuum genus
ibi. bitō et Cleobis in certaminib. uictores
107 bitonis & Cleobis feliciss. exitus
51 bitonis & Cleob. effigies apud Delph.
52 Bœotia terra
ibi. bœbeis lacus ubi
57 bogis amplissimæ laudes
121 boges Eicnis urbis præfectus
229 bolbitinum ostium Nili
234 bolissus locus
194 boues mares Aegyptij immolant
194 boum sepultura apud Aegyp.
31.56 bos lignea sepulchri loco ubi
133 bobus ubi cornua succrescant
195 boues præposteræ pascentes ubi
101 boum agrestium ingens uis ubi
195 borysthenes fluuius ubi
235 borysthenes fons buberrimus
254 borysthenitarum emporium
170 borysthenitæ populus ubi
170 borues ubi gignantur
256 boreæ uxor Orithyia Erichtei filia
256 boreæ delubrum apud Athen.
79 bosphorus Cimmerius 109.129
bottiæis terra ubi 200
137 Branchidæ populus 9
138 branchidarum oraculum de Pactya 31
ibi. brauron insula ubi 129.181
137 brongus fluuius 115
60 brundusium urbs 122
77 brygi populus 166
130 Bubastis oppidum 54.69
131 bubastis quid Aegyptijs 69.73
131.132 bubastis, hoc est, Dianæ templum 69
7 bubares Megabizi filius 188.241
43 bucolicum ostium Nili 46
106 budi populus 21
1 budini populus ubi 111.123
bulis Spartiata Nicolai filius 202
172 bura Ioniæ ciuitas ubi 30
257 busæ Medicæ nationis populus 21
232 busiris oppidum 54
242 butis urbs 72
5 Byblesia ubi 35
byzantium 121.164

34 Cabalij populus 95
148 cabales Pœni ubi 133
159 cabelees Mæones quem cultum in Xerxiæ
238 no exercitu tulerint 195
202 cabelees Lasinij (aliàs Lasonij) dicti ibi.
199 cabyrorum orgijs Thraces initiantur 53
ibi. cadauera Pers. quomodo humentur 29
6 cadaueris paterni oppignorandi lex 68
195 cadauera ubi non cremantur 80
6 cadaueris regij lustratio apud Scyt. 118
ibi. cadmei Dryopes 30
ibi. cadmæa uictoria Phocensib. obtigit 33
ibi cadmus Tyrius 53.147
53 cadmæorum ab Argis eiectio ibi.
201 cadmus Scythæi Cous 208
198 cadmiiustitia ibi.
199 cadytis urbs Syriæ 73.78
46 caira Halyattis uxor Crœsi mater 20
270 caira uestis 153
50 caitus ager ubi. 163 & fluuius 190
51 cayster fluuius 156
67 calasiris uestis genus apud Aegyp. 52
112 calasiries Aegyptij 74
135 calasirium Aegyptiorū plagæ quæ 74
201 Calandiæ indiæ populus 96
110.116 calatibus urbs ubi 189
115 callatiæ indi parentibus uescuntur 85
110 callista insula 129
110.6 callias Heleus Iamideorū uaticinus 145
136 callimachus Aphidneus 177
212 callimachi cædes 177
ibi. callias Phœnippus Hipponici pater 178

callię filię tres 178
callias Hipponici 206
calliopolitani populus ibi.
callipodæ populus 110
calyndici montes ubi 34
caleſtra urbs 200
calui à natali ubi 111
caluitiei cauſa 79
cama mons ubi 191
camarina urbs 206
camarinæi populus ibi.
cambyſis nuptiæ cum Mandane 22
cambyſes Cyro patre defuncto regnũ ſuſcipit 43
cambyſis expeditio aduerſus Aegyp. ibi.
cambyſes aduer. Amaſim bellũ mouit. 77
cambyſis ortus 78
cambyſis expeditiones 80
camby. dona ad regem Macrob. 81
cambyſes impetum in Apim facit 83
camby. ſommium 85.90
camby. parricidia 83
cambyſes ſororem interimit ibi.
camby. morbus ibi.
cambyſes uinolentus 84
camby. crudeliß. facinora ibi.
camby. fatum, imprecatio, mors 90
cameli formidini ſunt equis 16
cameris oppidum 50
campus Niſeus Mediæ regionis 190
cameli Indici forma 97
camici oppidi obſeßio 209
camicum Acragantini incolunt ibi.
caminus Homeri 272
candaules Græcis Myrſilus dictus Sardium tyrannus 2
candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus (dus 2.
candaules Sardium nouiß. rex 2
candaulis amor in uxorem ſuam ibi.
candaulis uxor Gygi nuda uiſa ibi.
candaulis interitus 5
canabum Nili oſtium ubi 46.62.73
canales miræ longitudinis 79
canaſtreum promontorium 200
caniſa oppidum ibi.
cappadocib. à Cyro bellũ infertur 14.15
cappadoces Græcis Syri nominantur 14
cappadoces populus 15.146
caprarum immolatio ubi 51
capripedes homines ubi 111
caput ſine ſutura 258
capita Aegyptiorum cur dura 79
capita Perſarum cur fragilia ibi.
carcinitis oppidum 116.122
cardamyla nunc Aſia dicta 230
cardia urbs 164.165.193.264
cares in poteſtatem à Cyro ſubacti 6
cares populus 34
caria pars Ioniæ 29
caricarum mulierum lex aduerſus maritos 30
cares inſularum habitatores 34
carum inuenta tria memorantur ibi.
cares indigenæ & Aborigines ibi.
carij Iouis templum apud Mylaſſos 34
cares Aegyptij 54.72.95
carius Iupiter 149
carum cum Perſis prælium 159
cares Pedaſenſes 162 260.161
caria à Perſis capitur 163
certamen Triopij Apollinis ibi.
Carum in Xerxi. exer. armatura 196
ceruus in Africa nullus ibi.
carus olim Hœtines appellati ibi.
carina urbs ubi 191
carmen orthium 5
carnia feſta 214
carpathium mare 86
carpis fluuius 116.122
carthaginenſium bellum cum Phocen. 33
caryſtus ubi 112
caryſtus obſeſſa & capta 175
caſambus Ariſtocratis 170
caſiæ collectio 98
caſius mons Aegyp. & Syriam diſtermi- (nat. 73
caſius mons 78
caſmena urbs 206
caſpatyrus oppidum 97.114
caſpium mare 40.113
caſpij maris long. & latitudo 40
caſpij populus 96
caſpiorũ in Xerx. exer. armatu. 194.196
caſſandanes Cambyſis filius 78
caſiterides inſulæ ubi 99
caſius mons ubi 44
caſthanæa urbs ubi 211
caſtorum teſticulorum medica uis & operatio 123.124
castor & Pollux Tyndaridæ 129
caſtratio iuuenum 164
catadupa 46
cataractæ fluuius ubi 188
catiari Scythæ 108
caucaſus mons 22. 40
caucaſij populus 96
caunus urbs ubi 157
cebrenia à quibus ædificata 270
cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 226
celorum oraculum 113
celenæ urbs ubi 188
celtæ populus ubi 49.115
centum inſulæ ibi.
cephenis Beli filius 30
cephiſſus amnis 193
cercaſi populus ubi 6
cercopon hedræ 34
cereris templum 29
cereris & Liberi principatus (ros 30
ceres Aegyptijs Iſis dicta 34
cereris Achææ templum ibi.
cereris templo adhærens, mania- (tur ibi.
cereris Amphictyonidis fanum 54
cereris & Proſerpinæ ſacra 149
cereris Eleuſinæ templum 159
260.161
certamen Triopij Apollinis 163
ceruus in Africa nullus 196
Chaledonius populus ubi ibi.
chaldæi inter Aſſyrios 191
champſæ crocodili dicti 5
charadra oppidum Phocen. 214
charaxus Mitylenæus 86
charopinus 116.122
chemmis inſula ubi 112
chemus oppidum 175
cheopes Aegyp. rex 170
cheopes Aegyptijs ne ſacrificia (dixit 98
cheopes filiam ſuam proſtituit 73
cheophrenis regis Aegypti pyra. 206
cherſoneſum opp. à quibus cõdita 97.114
cherſoneſus ubi 128. & eius (res urbes 40.113
cherſoneſus Athenien. ditionis 40
cherſoneſus Athenien. adhærens, (tur 96
chiorum bellum 194.196
chius oppidum 78
chij Pactyam Perſis tradunt 99
chiorum cædes & conſtantia 44
chiorum prodigia 211
chidori aqua Xerx. copijs defi- (cit ibi.
chidori fluuij origo 123.124
chileus Tegeata 129
chilonis Lacedæmo. conſilium 164
chilo Lacedæmo. uir præſtans 46
chilo nascitur 188
chœnix quid 108
chœrœæ locus 57
choaſpes fluui. 22. 40
chorasmij populus 96
chorasmiorum in Xerxiano exer- (citu 157
chorasmiorum matura 270
chorus iuuenũ peſtilentia abſque (ulla 226
chromius Argiuus 113
Cicones Thraciæ populus 188
cilicia ubi 49.115
cilices populus 30
cilicum in Xerxi. exer. armatura 193
cilices unde dicti 225

cilix Phœnix Agenoris filius 196
cilix Cyenęſis Horomedõtis filius. 197
cilliæ Acoliæ ciuitas 20
cimmeriorum aduerſus Ioniam expedi- (tio. Croſo uetuſtior 2
cimmeriorum è ſedibus ſuis electorum (ſulunt 4
cimmerij in Aſiam tranſitus 4
cimmerij ex Aſia per Halyat. exacti. 4
cimmerij ex Europa pulſi 22
cimmerij ubi 109
cimmerij muri 109
cimmeriorum ſepultura 109
cimmerius boſporus ubi 109. 123
cimmerium mare ubi 114
cimonis cædes & ſepulchrum ubi 175
cinnamomum quo colligatur 98
cineas rex Theſſaliæ 148
cinyps fluuius ubi 115
cippi Herculis ubi 49.51
cippi Seſoſtris noĩe inſcripti 60
cippi Darij regis ubi 121
cippus Cræſi regis ubi 189
cippis Midæ regis Gorgij, epigramma (ab Homero inſcriptum 267
circumciſionis Aegyp. cauſa 50
circumciſio quibus communis 61
ciſſij Ciſiorum regio 96.146.147
ciſſiæ portæ duxerit 106
ciſſiorum in Xerx. exer. armatura. 196
citus fluuius ubi 115
citus urbs capitur 159
Cleomenę urbs 29.76
cleomenę urbs capitur 159
cleander Phrygæus uates 172
cleander Patareus Gelæ tyrannus. 206
cleobis et Biton à Solone beati habiti. 6
cleobis & Biton Argiuũ genus 6
cleobis & Biton in certaminibus uicto- (rię 6
cleobis & Bitonis feliciß. exitus 6
cleobis effigies apud Del. 6
cleomenes & Leonides gemini. 145
cleomenes Spartiatarum rex 105.167
cleomenes iuſtiß. 105
cleomenis regnum 144
cleomenis ad Ariſtagoram oratio. 146
cleomenis profugium 171. & unde.
cleomenes inſana. 172
cleomenes ſeipſum laniat 171
cleomenis lucum Argiũ incendit 172
cleomenes urbs ubi 188
cleomenes Athenien. 222
cleomenes Alcmeonidis 149
cleomenes Athenis ejicitur 150
cleomenes Sicyonis tyrannus 179
cleomenis oratio ad procos filiæ ſuæ 180
clytiades ex Iamidcorum genere 250
Cnidus ciuitas 30.76
cnidij Lacedæmoniorum coloni 35
cnidiorum regio 35
cnydij de Iſthmo fodendo Pythiam con- (ſulunt 35
Crater in oſtio ponti 35
crater Samiorum 35
crathis fluuius ubi 108
craſtis, Craſtia Minerua 169
cranai Pelaſgi nominati 151
cratalli Cappadociæ 109
crobizi populus Thraciæ 144
crocodili natura 133
crocodilus animal ἀμφίβιον 32
crocodilus, ſolus animaliũ inferiorem (mandibulam non mouet 55
crocodilus animalium ſoli trochilo pa- (catus 98
crocodili Aegyp. ſacroſancti 133
crocodili capiendi modus 56
croco. tricubitali magnitudine ubi 61
cræſi genus altius repetitur 234
cræſi pater Halyattes 57
cræſus quarũ regionũ tyran. fuerit 29
cræſus ad pendendũ tributum Græcos (coegit 4
cræſus Ionas, Aeoles, Do- (res ſubegit 20
cræſus Lacedæmoniorum amicus 76
cræſi regnum 76
cræſus Græcorũ primus Epheſijs bel- (lum intulit 76
cræſo urbs Dianæ ab obſeßis Ephe. do- (natur 189
cræſus quas gẽtes in poteſtatem ſuam (redegerit 16
cræſi ſomnium de filio Atys 53
cræſi liberi 132
cræſus Adraſten ob fratricidium expi- (at. 7 17
cræſus ob mortẽ filij duos an- (nos in luctu tranſigit 39
cræſ. tẽtata oracula, uera deprehẽ- (liat. 10 200
cræſus donaria & hoſtias Pythio con- (cerat 13
cræſus potentiſſimos Græciæ ſibi cõci- (liat. 10 28
cræſi legati de incunda pace ad Lacedæmo. 185
cræſus aduerſus Cappadociã exercitum parat 45
cræſus affinitas cum Aſtyage 121
cræſus exercitum Halym fluuium tra- (ijcit 241
cræſ. oraculũ de muto filio redditur 116
cornua quibus in locis maturius pro- (ueniant, aut ſerius 30.76
corys fluuius Arabiæ 112
corycium antrum 79
cotyle quid ſit 225
Crater in oſtio ponti 168
crater Samiorum 120
crathis fluuius ubi 130
craſtis, Craſtia Minerua 145
cranai Pelaſgi nominati 226
cratalli Cappadociæ 188
crobizi populus Thraciæ 115
crocodili natura 55
crocodilus animal ἀμφίβιον 55
crocodilus, ſolus animaliũ inferiorem (mandibulam non mouet 55
crocodilus animalium ſoli trochilo pa- (catus 56
crocodili Aegyp. ſacroſancti 56
crocodili capiendi modus 56
croco. tricubitali magnitudine ubi 136
cræſi genus altius repetitur 2
cræſi pater Halyattes 2
cræſus quarũ regionũ tyran. fuerit 2
cræſus ad pendendũ tributum Græcos (coegit 2.5
cræſus Ionas, Aeoles, Do- (res ſubegit 2.5.6
cræſus Lacedæmoniorum amicus 2
cræſi regnum 5
cræſus Græcorũ primus Epheſijs bel- (lum intulit 5
cræſo urbs Dianæ ab obſeßis Ephe. do- (natur 5
cræſus quas gẽtes in poteſtatem ſuam (redegerit 6
cræſi ſomnium de filio Atys 7
cræſi liberi 7
cræſus Adraſten ob fratricidium expi- (at. 7
cræſus ob mortẽ filij duos an- (nos in luctu tranſigit 9
cræſ. tẽtata oracula, uera deprehẽ- (liat. 10 9
cræſus donaria & hoſtias Pythio con- (cerat 9
cræſus potentiſſimos Græciæ ſibi cõci- (liat. 10
cræſi legati de incunda pace ad Lacedæmo. 14
cræſus aduerſus Cappadociã exercitum parat 14.15
cræſ. affinitas cum Aſtyage 15
cræſus exercitum Halym fluuium tra- (ijcit 15
cræſus Pteriorum urbem expugnat 15
cræſus Syrorũ prædia deuaſtat 15
cræſi & Cyri regum pugna 15
cræſus capitur 16.17.18
cræſ. oraculũ de muto filio redditur. 17

croesi filius uocalis factus 18
croesi regnum quot annorum 18
croesus superangentem lignorũ struem impositus, Solonis recordatur ibi.
croes. Apollinis ibre è pyra liberatur 18
croesus abaui sui crimen luit 19
croesus Cambysi traditur 41
croesi crater 86. & pecuni. 144
croesi in Alcmeoniden munificẽtia. 179
croesi cippus ubi 189
creston oppidum 11
crestoniatarum lingua 11
cressea regio 200
crestonicus ager 201
cremmi emporium ubi 111
cretensium oraculum 209
crex animal 56
crios Polycrati 170
crisaeus campus 214
crophis mons ubi 48
crotoniatarum genus 216
Cubitus regius quid 35
cubitus Aegyptius, Samius 75
culicum uis ingens apud Aegyp. 59
cultus Babyloniorum 53
cuma ciuitas Acoliae 30. 266
cuma capitur 159
curienses Argiorum coloni 158
currus aureus Xerxis 238
currus sacer Iouis ibid.
Cyaxares Medorum tyrannus 15. 22
cyaxari puer trucidatus, in morẽq; ue natiõis apparatae offertur à Scy. 15
cyaxares Phraortis filius 22
cyaxares Asiae populos primus in prouincias distinxit 22
cyaxaris praelium cum Lydis 22
cyaxares Asiam sibi subijcit 22
cyaxares Ninum ciuitatem obsidet. 22
cyaxares XL. imp. sui anno moritur. 22
cyaneae insulae ubi 120
cybeles templum concrematur 156
cyclades insulae ubi 143
cydra urbs ubi 189
cydippa Terilla Anaxilei uxor 208
cydonia urbs à quibus condita 88
cilices Crœsus in ptãe suã redegit 6
cylon Athenien. 150
cyllyrij Syracusarum serui 206
cymurij populus 230
cynetij populus 49
cynipis fertilitas 137
cynocephali ubi 136
cynthij populus 226
cyprij uersus Homeri 63
cyprus à quo primum capta 77
cyprus tributaria facta ab Amasi 77
cyprus insula 146
cypriorum defectio à Medis 157
cyprij claues ibid.
cypriorum oratio ad Ionas. 158
cyprij in seruitutem redacti ibid
cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 196
cypriorum uaria genera ibidem
cypselus Eetionis filius 4
cypselus Periandi pater 154
cypselus unde appellatus ibi.
cypsela quid ibi.
cyrenaeorum deditio 79
cyrena urbs 95
cyrenaei populus 130
cyrenaeorum pugna cum Aegyp. 131
cyrenaeorum 7000. à Poenis caesi 132
cyrenae. foeminarum superstitio rit 135
cyrenaicae regionis foecunditas 137
cyres fluuius 115
cyrmianae, als Scyrmiadae, Thraces 121
cyranis insula ubi 136
cyrenensium distributio 132
cyri obitus 9.22
cyri & Crœsi pugna ĩ regiõe Pteria. 15
cyri fœdus cum Babylon. 16
cyri nobile stratagema ibi.
cyri nutritius pater Mitradates 23
cyrus rex puerorum eligitur 24
cyrus à magis regnasse dicitur 25
cyrus à cane educatus fertur 26
cyrus Assyrijs bellum infert 35
cyrus in Babyl. exercitum ducit 37
cyrus Gyndẽ fluuiũ ulciscitur. 37. 147
cyrus Babylonem capit 38
cyrus in Massagetas expeditionem parat 40. 41
cyri somniũ et eiusdẽ ĩterpretat. 41. 42
cyri casus in pugna cõtra Massage. 42
cytherea insula ubi 17. 219
cytissorus 213
cyzicus urbs ubi 164

Dadicae populus 96
Dadicarum in Xerxiano exercitu armatura 194
dai Persarum genus 26
damas Siritanus Samyris filius 179
damasithymus Candaulis filius 197
damasithymus Calyndensium rex. 232
damiae & Auxesiae simulacra 152
danaus & Lynceus Chemmitani 58
daphnae Pelusiae 48. 61
daphnis Abydenius 127
darius Hystaspis filius 36. 41. 87
darij regis auaritia 157
darij regis statua ibid.
darij ad monarchiam exhortatio 158
darius quo machinamẽto imperium sarum potitur ibid
darius rex Persarum declaratur 196
darij matrimonia ibidem
darij lapideum simulachrum 4
darius institor 154
darius thesaurus & annuum tributum ibi.
darius Cambysis satelles ibi.
darius Babylonẽ obsidione cingit 79
darij elogium celebre de Zopyro 95
darij expeditio in Scythas 130
darius Indos subegit 131
darius quas urbes in Scythia cepit 132
darij liberi de imperio disceptant 136
darij obitus 132
darianus exercitus aduersus Scythas 9. 22
darij legati in puteum cõijciuntur 15
darij uxor & duo filij 16
dardanei populus ibi.
dardanus urbs ubi 42
dardanus urbs capitur 19. 22
daritae populus
dasis urbs 23. 24
datis Medus natione 23
datis oratio ad Delios 24
daurises Persarum dux in seruitutem redactus 25
26
Decimae Ioui necessario reddendae 35
deiphonus uates 37
decelensium immunitas ueteris instituti 147
deliae puellae sacrae 58
delij sacri 4
delos tremuit 40. 41
delus Thebanorum 42
delus insula à Pisistrato expiata 42
delphici oraculi responsum 17. 219
delphicum oraculum uetat à Cyrenaeis exerceda uisitatio. ibi.
delphorum fuga 213
delphorum indigenae heroes 96
delubra à quibus dijs primum dicata 194
ta 26
delubrum Iouis Olympij ubi 179
delta Nili 48. 61
demaratus Spartiatarum rex 127
demarati nomen 152
demarati eulogium 58
demarati stratagema 48. 61
demarati pugillares 127
Demon maximus Aegyptiorum 50
democides Crotonien. medicus 101
democles splẽdidis muneribꝰ donat. 102
democlis in medicina professus ibi.
demoides explorator in Graeciã mitti tur 103
demoidis nuptiae 103
demonax Mantineus 132
demophilus Diadromei 217
dentes ex uno osse 258
deorum oracula apud Aegyp. 57
deorum aeres uindictae 133. 236
depositi reddẽdi argumentum 173
derusiei Persarum genus 26
derpei Thraciae populus 199
detractio importunis. res 185
Dianae oraculum apud Aegyp. 57
dianae templum ubi maximum 69. 72
dianae & Apollinis parentes 73
diana Aegyp. Bubastis dicta ibi.
dianae puluinar 86
dianae regiae sacra 112
dianae ara ubi 121
dianae templum 210
diaceleuta 225
diaeforides Cranonius 179
dicaei diuinatio 229
dicaea urbs Graeca 199
dictynnes delubrum 88
dictynes ubi gignantur 136
dies repente nox facta Lydorum Medorumq; bello 15. 22
diei natalis obseruatio ab Aegyp. 57
dierum horas distributio à qb. facta 62
dieneces Spartani praestantia 217
dionysius Phraortis filius 20
dionysius Medi sibi iudicem cõstituunt 21
dionysius Medorum rex declaratur ibi.
dionysius à Medis aedificatur ibi.
dionysij defunct. Phraortes ĩ reg. succedit 21
dionysius Aegyptijs Osiris dictus 70
dionysius Arabibus appellatus 79
dionysij educatio 98
dionysius Nicensis oratio ad Ionas 161
dionysij oraculum 199
dionysiophanes Ephesius 258
dion urbs ubi 188
dispersi populus 250
dithyrambi primus autor qs fuerit 5
dithyrambus Harmatideus 218
diuus quis dicatur 7
dodonae populus 140
dodonaei populus ubi 140
dodonae columbae 199
dodonaeum oraculũ apud Graecos uetustiss. omnium 53
ibi.
ibi.
Ebenum ubi nascatur 21
Ecbatana quid 31
echenadum insularum mare ubi 45
echemmis insula 73
echines genus murum apud Afros 136
echenus Europi filius Hyllũ interemit ibi.
eclipsis solis 190 (248
Eetion Cypseli pater 4
eetion Echecrates 154
eetioni oraculum redditur ibid.
Effigies argẽtea pistricis Crœsi 10
Eion urbs supra Strymonem 188. 199
Elbo insula 69
elatea oppidum 225
electrum ubi 99
elephantina urbs 44. 46. 76
elephantes Aethiopiae 99
eleusii inuaduntur 150
eleusinae Cereris templum 254. 260
elorus fluuius 206
Enagees qui dicantur 150
enarees thelyae morbi curatores apud Scythas 22
enarees androgyni 117
enipeus Thessaliae fluuius 201
Epaphi boues 50
epaphus Aegyp. lingua apis dicitur 72
epaphi figura 82
epaphus è uacca genitus ibi.
epidaurij 30
epigrammata Spartiatarum 218
ephesus 29. 45
ephesiis à Crœso bellum infertur 5
ephesii obsessi Crœso urbem Dianae dant 5
epium oppidum 129 (nauerunt 5
epizeli prodigiosa caecitas 178
Equi colubros uorant 16
equi camelos reformidant ibi.
equorũ et canũ numerus regis Babyl. 38
equi à Massagetis soli immolantur 43
equi fluuiales Papremitanis sacri 56
equorum fluuialium natura 56
equi syluestres candidi 115
equae Olympicae uictrices 175
equa leporem enixa 193
equarum iubae pro cristis quibus 194
equae Thessalae omnium optimae 213
equestriũ Persarũ coptarũ nũerus 196
Erasinus fluuius 171
eretria capta, direpta, incensa 175
eretrienses populus 216
erechtheios tẽplum in ara Athen. 227
eresione Homeri 273
eridanus fluuius ubi 99
erixo Arcesilai uxor 132
erochus oppidum 225
erophantus Parieneus 128
erythraea insula 29. 62
erythraei populus 160
erythraeorum cum Chijs bellum 4
erythia insula 103
erytis regio Heraclidarum 145
Etearchus Ammoniorum rex 49
etearchi regis sermo de Nili ortu ibi.
etearchus Oaxi rex 130
etesiae uẽti cã inflatiõis Nili flumis 47
Eualcides Eretriorum dux 156
euagoras Lagonis 175
euboicum pondus 95
euboica plebs uenundata 207
euboij populus ubi 207
euclides et Cleander Hippocr. filij 206
euelthon 132
euhesperides ubi 133. 137
eucretus Lacedaemoniorum dux 210
euenius uates excaecatur 260
euphrates in rubrũ mare ex Armenijs decurrit 36
euphratis ductus atq; anfractus ibi.
euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 127
euphorbus, Philagrus proditores 175
eupalinus Megarensis 89
eunuchi in precio habiti 236

euripidis opinio de Nili incremẽto 47
euristhæi genus 144
eurimachus à Platæensib. interfi. 218
europa Agenoris Phœnicũ regis filia 1
europa à Græcis rapitur ibidem
europæ filij Sarpedo & Minoë 34
europæ extrema 59.114
europa ubi & unde dicta 113.114
europæ laudes 183
europei Macedonum accolæ 195
eurycleon obtruncatur 145
eurysthenis familia 167
eurysthenes unde dictus ibi.
eurydame Leutychidis uxor 170
eurybates Aeginetarum dux 174
eurypus 210
eurytus & Aristodemus 218
eurybiades Euryclidæ 220.226
euxinum mare 2.15
euxinus pontus 114
Exampæus locus ubi 120
exampæi ahenum ibid.
exemplum iustæ uindictæ corrupti iudi-
exercitu donari apud Per- (cis 142
sas eximium 263
exitus rerum inspiciendus 7
experimenti compendia 184
expiandi ritus apud Lydos idem qui
apud Græcos 7

FAbis Aegyptij abstinent 50
fames mira 264
famis discutiẽdæ inuentum à Lydis 20
fames Xerx. exercitum excipit 238
fanum Panionium 29
fanum Iouis Beli apud Babylo. 36
fanum Thebani Iouis ibi.
fanum Protei regis Aegyptiorum 62
fanum Dianæ ubi maximum 69
fanum Latonæ ubi 72
fatis frustra obsistitur 90
fax Vulcani apud Græcos 234
Feles prolis amantissima 55
felium sepultura ubi ibid.
ferri cõpactionẽ qs primus excogi. 5
feræ Aegyptijs sacræ 55
ferarum cura apud Aegyptios ibi.
ferarũ interfector apud Aegyp. morte
festum theopha. 10 (multatur 55
festũ accensionis lucer. apud Aegy. 54
Fides Arabum constantiss. 78
filiorum Iouis cognomina 149
Flamma è Iunonis simulacro 172
fluminum ueneratio apud Persas 29
Fœderis ineundi ritus apud Medos &
fœmina semiupera 109 (Lydos 15
fœminæ uirili uirtute 233
fœminæ agrestes ubi 136

fontes Mæandri ubi 188
fontis mirum 81
fons amarus 115. 120
fons Apollinis 131
fons solis ubi 135
formicæ Indiæ, Græciæ 79
formæ in Xerxe dignitas 212
fortunatus quis sit 7
fortunatus circus eosdem fortunatos
esse non sinit 41
fortuna Aminoclis Cratanei 212
Frigoris mira uis ubi 112
fructus ebrios reddens 40
Fulgura et tonitrua in Xerxianũ exer-
citum ingruunt 191
funerum lustra apud Scythas 118
furis apud Aegyptũ callidiss. cõmẽ. 65
fustuaria pugna apud Aegyp. 55

GAdes ubi 109
Gæson 260
galaica olim, nunc Eriantica 159
galipsus urbs Græca 200
gamori Syracusani appellati 206
gandarij populus 96
gandariorumĩ Xerx. exer. armat. 194
garamantes populus 133. 135
gargaphius fons 247. 253
gauanes, Aerop. et Perdiccas frẽs 241
Gebeleizes dæmon Getarum 121
gela oppi. à Lindijs conditum 206
gelonus Herculis filius 109
gelonus urbs 123
geloni populus ibi.
gelonorum regio, mores, uictus ibi.
geloni agriculturæ operam nauant ibi
gelon Dinomenis filius 204
gelon Syracusana urbe potitur 206
gelonis magna imperandi libido 207
genitura Indorum qualis 97
geometriæ ortus ab Aegyptijs 62
gephyrei populus 147
gergithæ ubi 158
gergithæ ab Hymea capiuntur 159
germani Persarum genus 26
gerrus flu. & locus 111. 115. 116
gerra Persica 255
geryonis uaccæ 108
Gigonus oppidum ubi 200
gillus Tarentinus 103
gindanes populus 134
gindanarum mulierum fimbriæ 134
Glauci Chij inuentum 5
glauci Epicydidis æquitas 173
glauci stirps extrita ibid.
glaucus caprarius 270
glisantem Thermodon interfluit 252
Gnomonis & poli inuẽtio ab Aegy. 62

Gyges barbarorum primus apud Del-
phos munera posuit 4
Gygis tribunal ibi.
Gyges Mileto et Smyrnæ arma intulit. 4
Gyges Colophonem cepit ibi.
Gygis crimen Crœsus luit 19
Gyges Heraclidarum satelles ibi.
Gygeus lacus proximus Halyattis sepul-
chro 20
Gygea Alexandri soror 141
Gygea Amyntæ filia 241
Gymnici certaminis institutio 57
Gyndis fluminis ortus 37.147
Gyndis fluuij riuuli 36.37.40

HAgetorides Antagoræ filius. 257
Halicarnassus ciuitas 30.76
haliacmon fluuius 201
halizones populus ubi. 110
halys amnis 2.6.14.22.27.147
halys amnis in mare Euxinũ uoluitur. 2
halys amnis Medicum imperium & Ly-
dum disterminat 14
halyattes successor Sadyatti 4
halyattis bellum cum Cyaxare & Me-
dis ibi.
halyattes Cimmerios ex Asia exigit 4
halyattes Smyrnam capit ibi.
halyattes ad tibiarũ fistularũq; cantum
in expeditionem procedebat 4
halyat. paternũ bellũ administrat ibi.
halyatti oraculũ à Pythia redditur ibi.
halyattes cum Milesijs fœdus 5
halyattes Mineruæ duo delubra ædifi. 5
halyattis regnum & mors ibi.
halyatti defuncto Crœsus in regno suc-
cedit ibi.
halyattis dona Delphis cõsecrata. 5. 225
halyattes fugientes Scythas recipit 15
halyattis uxores Caira & Iade 20
halyattis sepulchrũ apud Lydos ibi.
halyattis sepulchrũ ab emptitijs homi-
nibus & ancillis constructum ibi.
Hamilcar rex Cyro confœderatus 16
Hamilcar Carthaginen. rex 208
Hamilcaris genus & mors ibi.
Harmamithres Persici equitatus præfe-
ctus 196
Harmocydis oratio ad Phocenses 246
Harpagus Medus 16
Harpagus Astyagis familiaris 23
Harpagi cœna Astyage expurgatio 24
Harpagi filium Astyages mactat 25
Harpagus propriũ filiũ comest. 25. 32
& 62. 148. 176. 178
Harpagi ad Cyrum literæ intra leporẽ
reconditæ 25
Harpagus exercitui Astyagis contra Cy-
rum præficitur 27
harpagus Ionia subacta, in Cares exer-
citum traducit 34
harpagus Cyrum in potestatẽ regni in-
uexit 32
harpagus inferiorem Asiam subigit 35
harpagus Persa 163
harpagus in Mazaris defuncti locũ suf-
ficitur 32
Hebes tessera 261
hebrus fluuius ubi 121.193
hecatæus historiographus 70
hecatæus Egesandri 159
hecatæi Egesandri sermones 181
herma ubi 211
hectior successor Troiani regni 64
hedoni Thraciæ populus 199
hedonorum nouem uiæ 199
hegesicles Spartiatarũ tyrannus 12
hegesipyla Miltiadis uxor 165
hegesistratus tyrannus 155
hegesistratus Telliadeus aruspex 250
hegesistrati interitus 250
helenæ ab Alexan. raptus 2.62.63
helena Menelao redditur 64
helenæ templum 168
heleus uaticinus 102
heleus Agæi Peloponnesius 179
helice ubi 30
heliopolis solis urbs 54
heliopolitani Aegyptiorum solertissimi 43.54
heliorum certamen 73
helis Aetolorum ciuitas 230
hellespontij populus 95
hellespontus 120
hellesponti pons 189
hellespontο Xerxes cõpedes injecit ibi.
hellespont. stig. à Xerxe inuruntur ibi.
hellespont. Xerxes muneribus don. 192
hellespontias, uentus subsolanus 212
helles filiæ Athamantis sepulchrũ 193
hemus 115
heneti populus 39.139
heraclidæ Sardium reges 2
heraclidarum genus ibi.
heraclidarũ imperiũ quot annorũ ibi.
heraclidarũ ultio in atnepotem Gygis 3
heraclides Ibanoleus 159
heraclides callida oratio ad Scythas 51
heraclidarum nouem uiæ 51
herculis parẽtes ab Aegypt. oriundi ibi.
hercules uetustus deus 49.51
herculis cippi ubi 51
herculis templum ubi 52
& 62. 148. 176. 178
hercules geminus ibi.
herculis fabula 52
herculis oraculum apud Aegyp. 57
herculis columnæ ubi 109. 130
herculis ti 109
hercules Scytharum 116
herculis uestigium ubi 120
herculis ara ubi 210
hercules ab Iasone derelictus 213
hermes fluuius 16. 156. 267
hermus fluuius iuxta Phociã urbem in-
fluit 16
hermotybies Aegyptij 74
hermotybiorum Aegyp. plagæ ibi.
hermophantus 156
hermippus 160
herma ubi 211
hermionenses Dryopes sunt 226
hermonia Dryopum ciuitas 230
hermotimus Pedasensis genere 235
hermeus sinus 266
herodoti peregrinatio 43.48.51
herodoti sñia de incremento Nili 47
herodoti de origine oraculorũ sñia 54
herodoti de raptu Helenæ sentẽtia 64
herodotus Basilidis filius 240
heroicum conditorium 170
hephæstienses, populus 182
hesiodus & Homerus deorũ opifices. 53
hexapolis olim Pentapolis dicta 39
Hillus Herculis filius 214
hiperocha 113
hipparchi insomnium 147
hipparchi interfectores ibi.
hippias tyrannus Athenien. 148
hippias Pisistrati filius 175
hippiæ somnium 176
hippiæ dens tussiendo exeussus ibi.
hippoclides Tisandri filius 179
hippoclidis proci præstantia 180
hippoclus Lampsacenus 128
hippocrati portentũ ingens usum 11
hippocrates pater Pisistrati 149
hippocrates Gelæ tyrannus 165
hippocratis Pataræi mors 206
hippophoræ naues quæ 166
hippotoxotæ quid 253
hirci coitus cum muliere 52
hirus mons ubi 16
histiæus Milesius 128
histiæi ad Scythas oratio ibi.
histiæi callida oratio ad Darium 157
histiæus à Chijs in uincula cõijcitur 160
histiæi literæ produntur ibi.
histiæi uulnus ibi.
histiæus capitur 163. & in crucem
tollitur 164
histiæus Tymnis filius 197
histicotis ora super Artemisium 210
histiæa urbs capitur 225
Hoarus fluuius ubi 126

homerus & Hesio. deorũ opifices 53
homerus de raptu Helenæ 63
homeri Epigoni 112
homericæ profectionis cõmentarij 267
homeri ætas ibi.
homeri epigramma pro Mida Phrygũ re- hyssies populus ubi
ge ibi. hystaspes Arsamenis filius
homeri nomen unde 268 hystaspes Darij filius
homeri minor Ilias ibi. hystriches ubi gignantur
homeri Phocais 269 Iadmon Samius
homerus apud Chium 270 Ialissus ubi
homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides iapygia
ibi. iapyges Messapij
homeri uxor & filiæ 271 iardanna ancilla
homeri caminus 272 iasonis aureus tripus
homeri Hesione 273 iatragoras
homeri mors & sepulchrum ibi. iberiam Persæ occupant
homerici sepulchri inscriptio ibi. ibidis forma
homerus Aeolicus ibi. ibidum duplex genus
homeri ætas 274 ibis Aegyptijs sacer
homini satius mori quàm uiuere 6 Ichnæ urbs terræ Bottiæidis
hominis calamitosa conditio 7 Ida mons
hominis prima & natu. uox 43 Ieiunia & festus dies Isidis
homo fato functus ubi per lætitiam ter- ienysus urbs ubi
ræ demandetur 139 Ignem Persæ deum arbitrãtur
homines in fortuitorum arbitrio & nõ ignis Aegyptijs aĩata belua dictus
contra 191 Iyrcæ populus ubi
hoples Iouis filius 149 Ilias minor Homeri
horæ diei à quibus inuentæ sint 62 ilienſis ager
horti Midæ Gordij 242 ilienſi Mineruæ mille boues à Xerxe im-
hostiæ Pythio à Crœso consecratæ. 9. 10 molantur
hotaspis Artachæi filius Assyr. dux 194 ilium ubi
Humanarum rerum inconstantia 2 ilij obsessio & expugnatio
humanæ uitæ anni lxx. 7 ilissus fluuius
humanæ uitæ breuitas & calamitas. 191 imbecillitatis sortissima necessitas
Hyampolis urbs 225 imbrus
hyampeus uertex ibi. imbribus uacantes
hyacinthia Lacedæmo. solennia 244 imperium Priami à Græcis euersum
hybla urbs 206 impossibile sortem fato destinatã posse
hydarnes Persa 91 effugere
hydarnes Hydarnis filius Pers. dux 195 impossibilitatis numen
hydrias regio 159 Inarus Psammetichus uir Pœnus
hyela ager Oenotriæ 33 inconstantia rerum humanarum
hyenæ ubi nascantur 136 indi Callatiæ parentib. uescuntur
hygennenses populus 95 indorum multitudo
hylæa locus 109. 118 indi Calandiæ
hylleæ 149 indicum aurum
hyllus interimitur 248 indiæ regiõis descrip. & situs
hymees Persa 158. 159 indi pecuarij & eorum mores
hymeæ obitus 159 indorum nauigia
hymessus 181 indi ægrotos suos epulantur
hymni deorum ab Home. cõscripti 267 indorum coitus in propatulo
hypachei iam Cilices appellati 196 indorum genitura atra
hypacyris Scythiæ fluuius 115. 116 indicæ formicæ
hypanis fluuius impotabilis 110 115. 120 indici cameli forma & pernicitas
hyperanthes & Abrocomes Darij filij. indica animalia grandiora cæteris
hyperborei ubi 110 (217 indis sol matutinus ardentiss.

112 indus fluuius
115 indi à Dario subacti
99 indorum in Xerxiano exercitu
116 tura
209 indathyrsus filius Saulij rex
150 ingenium Persarum quale
41 inopiæ & impossibilitatis numina
194 institores primi Lydi extitere
136 institutio Persarum
68 insomniorum ludibria
30 insulani Ionες qui
103. 122 insulæ Oenusæ
122. 209 insulæ Echenades ubi
2 insula natans ubi
134 insulæ beatorum ubi
144 insulæ rubri maris
32 insulæ Cassiterides ubi
56 intaphernis facinus & mors
ibi. intercalationis mensis à quibus
55. 56 ctus
200 Io filia Inachi regis
191 io à phœnicibus rapitur
135 io stuprata
78 Ionες à Crœso subacti
80 ionico genere excellentes
ibi. ionum ciuitates
111 ionum linguæ
268 Iones insulares qui
155. 191 ionum nomen refugerunt Græci
ionum cur XII. ciuitates
191 Iones ab Achiuis suis sedib. pulsi
45 ionũ reges quæ & progenie oriundi
64 Iones ueri & genuini qui
212 ionum qui ab Apaturijs arcebãtur
ionum Panonium sacrum
142 ionum insulanorum deditio
135 Iones Biantis consilium spernunt
2 ioniam Harpagus subigit
Iones quõ Aegyptum diuiserint
19 Iones ubi & unde dicti
237 Iones ignauissimi hominum
183 ionicæ rebellionis occasio
2 & initia
85 ionum fuga
96 ionicarum nauium catalogus
ibi. ionibus Persarum minæ intentatæ
ibi. Iones laborum insueti
ibi. Iones tertio in seruitutem redacti
97 Iones Dario tributarij
ibi. ionũ in Xerx. exer. armatura
ibi. Iones Pelasgi Aegialeos appellati
ibi. ionia Græcis iterum restituta
ibi. ioniæ translatio
ibi. ioui decimæ necessario reddantur
ibi. Iouis Carij fanum apud Mylassum
Iouis cultus apud Meroen
Iouis fanum apud thesprotos
Iouis oraculum apud Aegyp.
Iouis Ammonij templum à Cãbyse accen-
Iouis Belj pului nar 107 sum 82
Iouis forensis ara
Iouis filiorum cognomina
Iouis militaris templum
Iouis Olympij delubrum
Iouis curr. in Xerx. exercitu 190. 238
Iouis Amphyssij templum
Iphigeniæ apud Tauros cultus
ipsi locus quidam
Irasa locus ubi
Is urbs & flumen
Is fluuius in Euphraten se inuoluit
Isagoras Tisandri
Isidis uaccæ sacræ
Isidis simulacrum
Isidis templum maximũ in urbe Busiri
Isis, ἀμάθεια, id est, Ceres dicta
Isidis & Dionysij filij
Isidis sacra & festa
Ismarei lacus famosiss.
Ismenij Apollinis templum
Issedoni populus
Issedones populus
Issedonum mores
Istri ortus & fluxus
Iterum
Iuer semper pa-
Iugum Cnidiæ
Iugum muro præsept. à Miltiade 165
Iuglandis locus proximus ossæ et Olym.
Iuglans populus 35
Iuliæ oppidum
Iudices regij apud Persas
Iudicis corrupti iustæ uindictæ exem-
Iuncus sui ortus 59 plum 142
Iunonis festum
Iunonis duæ imagines ubi
Iunonis templum ubi
Iupiter creator hospitalis
Iupiter apud Persas
Iupiter ibi apud Babylonios
Iupiter arietina facie apud Aegyp. 51
Iupiter Ammon
Iupiter Thebanus 51. 134
Iupiter liberator, & eius templum 104
Iupiter Scytharum deus
Iupiter Papæus apud Scythas
Iupiter Lyceus
Iupiter Carius
Iupiter Lacedæmonius
Iupiter cælestis
Iupiter sub nomine Xerxis
Iupiter Nubi filius

48 iupiter æreus decem cubitorũ ubi
54 iurare per aquam Stygis
57 iusti principis officium

Kiki quid sit
Abda Amphionis filia
Labynetus Babylon. tyrannus
159 labynetus Assyriæ rex
44 lacedæmonij Crœso amici
213 lacedæmo. leges à Lycurgo
123 lacedæ. bellum Tegeatib. inferunt
212 lacedæ. compedes apud Tegeatas
131 lacedæ. quibus artibus Tegeatibus fa-
25 cti sunt superiores
35 lacedæmo. Argiuorũq; pro agro Thy-
149 rea dimicatio
50. 135 lacedæmo. coma post uictoriam de Ar-
50 giuis
ibi. leges & instituta Babylon.
54 lacedæ. expeditio aduersus Polycra.
ibi. leocides Phidonis Argi. tyrã. filius
73 lacedæ. in Samum expeditio
73 lacedæ. mos in sumendis supplicijs
153 lacedæ. de seipsis opinio
199 lacedæ. regum funera
10 lacedæ. lis de progrediẽdo ad bellũ
40 lacedæ. oratio ad Platæenses
110. 111 lacedæ. uirtus
111 lacedæ. oratio ad Hydarnẽ Persam
49 lacedæ. consuetudo
115. 122 lacedæ. oratio ad Athenien.
115 lacedæ. frugalitas
35 lacedæ. occisorum sepultura
lacmon mons ubi
lacrines Aeolus
lacis mulgendi mos apud Scythas
130 lacus Tritonidis
85 lacus unde pix hauritur
lacus Stymphalius ubi
lacus famosiss.
6 lacus piscosus & salsus
77 lacus Bœbeis ubi
121. 253. 255 lacus Gygeus ubi
9 lada insula ubi
27 ladice uxor Amasis
36 ladices notum
laij delubrum 130. oraculum
& genus
53. 134 lampato Leutychidis filia
lamponium ubi
116 lampsacum urbs
ibi. lana arborea ubi
138 laodamas Phocensis
149 laodamas Eteoclis filius
167 laodice
ibi. laos oppidum
193 laphanes Euphorionis filius
196 lapidicinæ pyramidum

258 lapis Porinus, Parius
171 lapidum aceruus à Dario cõgestus
81 lapis Melampygus
lapideus leo ubi
59 larissæ Aeoliæ ciuitas
153 lasus Hermionis filius
16 laureorum corona
37 laxij Sauromatæ ubi
2. 10 Lebæa urbs
11 lebotus Spartiatarum rex
13 lebedus
98 leænæ partus
ledanum, aliãs Ladanum
ledanum quo modo colligatur
ledani medica uirtus
legati Darij in puteum coniecti
legati non uiolandi
leges Athen. à Solone conditæ
leges & instituta Babylon.
142 capitur
leocides Phidonis Argi. tyrã. filius
129 leonis ex auro effigies
167 leon & Hegesicles Sparti. tyranni
158 leo Sardius
176 leonides 145. in cruce tollitur
ibi. leonidis regis Spart. genealogia
197 leonidæ mors
202 leonidæ cædis uindicta
215 leonum natura atq; loca
242 leones ubi gignantur
258 leo uiri nomen
ibi. leontini populus
260 leo lapideus
31 leporis fœcunditas
108 lepreum oppidum
135 lepus ex equa natus
136 leros insula
171 lesbus insula ubi
159 lesbus quando habitari cœpta
ibi. lesbij à Polycrate uicti
201 leucadius Hippomachus aruspex
20 leucadij Dorica gens
160 leucon oppidum Asiæ
77 leutychides Menaris filius
ibid. leutychides Spartiatarum rex
145 leutychidæ fuga & mors
148 leutych. oratio de deposito redden.
170 leutychidis genealogia
142 leutychidis stratagema
158 lex Caricarum mulierũ in maritos
98 lex oppignorãdi paterni cadaveris
128 lex omnium rex & domina
148 Liberi cultus apud Meroën
113 liberi nomen quando apud Persas
162 liber Aegyptijs Osiris dictus
183 libya unde sortita nomen
44 liches Delphici oraculi coniector

liliorum ingens uīs ubi 59
liliorum radices esui aptæ ibi.
Lmeneium regionis Milesiorum 4
lindos oppidum 30
lindi populus è Rhodo 206
linus modulatiōis genꝰ apud Aegy. 57
linum Colchicum, Sardicum, Aegy. 61
lipaxus urbs ubi 200
lipoxais Targitai filius 108
lipsydrium oppidum 148
lissus fluuius ubi 199
lissæ oppidum ubi 200
literæ Histiæi produntur 160
literarum mira occultatio 220
literæ Themist. ad Ionesi lapi. incisæ 223
literarum per sagittam trāsmissio 239
literæ capiti impressæ 144
literæ Græcorum ex Phœnicib. 147
littus pulcherrimum ubi 163
Locri epizephyrij populus ibid.
locri Ozolæ populus ubi 224
lotophagi populus ubi 134.
lotos ubi plurima 59
loti radix esculenta ibi.
loti fructus descriptio 134
loti mulieris usus 62
Lucern. accēsarū festū apud Aegy. 54
lucernarum incensio 216
lucus platanorum 159
lucinæ tributum 113
ludorum primi inuentores Lydi 20
lunæ festum 52
luna Persarum præses 190
luporum sepultura 55
lupi ex hominibus 123
lutræ ubi capiantur ibid.
luxus Persarum 258
Lycij in ptātem Crœsi subacti 6
lyciorum è Creta origo 34.196
lycus Pandionis filius à fratre pellitur
lyciorū nomē & leges 34
lycij ab Harpago uicti 35
lycij populus Dario tributarius 95
lyciorum in Xerx. exer. armatura 196
licij quondam Termilæ uocati ibi.
lycius Cybernisc̄us Sacæ filius 197
lycidas cū uxo. et liberis lapidat. 244
lycophron is Periā. filij interitus 87.88
lycus fluuius 126.189
lycurgus Aristolaidi filius 11
lycur. et Megacles Pisistratū eijciūt ibi.
lycurgus Spartiata ītegerrimæ uitæ 13
lycurgo oraculū à Pythia redditur 13
lycurgus legum lator apud Lacedæ. 13
lycur. Leoboti spartarū regis tutor 13
lycurgi delubrū apud Spartiatas ibid.
lycæus Iupiter 138
lycaretus Mæandri germanus 142
lydus Atys filius 2
lydi populus antea Meon. uocatus 2
lydorum expiandi ritus idem qui apud 7
lydorum partes primæ in (Græcos 7
consulendis oraculis 10
lydo. Medorūq; quinquennale bellū 15
lydo. Medorumq; bello dies repēte nox 15
lyd. Medorūq; fœdus 15 (facta 15. 22
lydorum ritus ineundi fœderis 15
lydorum strenua gens 16
lydorum gens equitandi peritiß. ibi.
lyd. cum Persis constitutus, & fuga 16
lydia auri rameta è Tmolo prouenien 20
lydia Halyattis regis (tes habet 20
sepulchro se nobilem iactat ibid.
lydorum filiæ omnes prostituuntur 20
lydorum mores & leges 20
lydi primi omnium aureum argenteūq; 6
nummū ad utendū percusserunt 20
lydi primi caupones institoresq; 20
lydi primi inuentores ludorum ibi.
lydi in Thusciam primos colonos dedu
lydorum diuisio 20 (xerunt 20
lydorum cum Cyaxare prælium 22
lydi è Sardibus per Cyrum exacti 31
lydi Caribus germani 34
lydi pop. tributū Dario pendens 95
lydorum in Xerx. exer. armatura 195
lyda mons à Pedasijs extructus 35
lydeus fluuius 20
lygdamus Naxius 12
lygies quā armaturā in Xerxiano ex- 194
ercitu tulerint

M

Acæ populus 134.145
macedones à Dario subacti 166
macedo Amyntæ filius 241
machlyes populus 134
macrobij pop. Aethiopiæ 80.96
macrones populus 61
macrones quam armaturā in Xerxia- 195
no exercitu tulerint
mactorium urbs suprà Gelam 206
madyes filius Prototbiæ Scyth. rex 22
madytus urbs 189
mæandri campus 4.45
mæandri campos Mazares incursat 32
mæandrij campos Mazares incursat 32
mæander fluuius 100. 159. & eius 188
fontes ubi 188
mæandrius Polycratis scriba 100
mæandrius Sami procurator 104
mæandrij oratio ad Samios ibid.
mæotis palus ubi 22. 108. 114. 116
120. 123. 125. 126
mæotei populus ubi 126
magdolus oppidum ubi 73
magi populus Mediæ
magi Persarum
magorum commentum ut Persarum
perium occupent
magi cuius dā imperium apud Per-
magorum cædes
magophonia Persarum festum
magistum oppidum
magnarum iniuriarum ultrīa
magnetes populus
magnesia urbs ubi
magna cum periculis susceptiarū
malæa promontorium ubi
malæ dextræ in contumeliā dextræ
malena
males Aetolus
mandanes Astyagis filia
mandanes Cambysi nuptum datur
mandrocles Samius 120. & eius
mantieni populus ubi 6
mantieni montes
mantiena urbs
maneros Aegyptijs quid
marathonem occupat Pisistratus
marathon locus
marathonia clades
mardonius Gobryis filius
mardonius uulneratur
mardonius à præfectura remouet
mard. crō de bello Græcie suscipiendo
mardonij in Lacedæ. obiurgatio
mardus Heræades Sardium
mus conscendit
mardi Persarum genus
mariandini populus
mariandini à Crœso subacti
mariandinorū in Xerxi. exercitu
mare Sardonicū ubi 33
mare Caspium
mare atlanticum, rubrum 49.
mare Echinadum insularum
mares urbs ubi
mariandicus sinus ubi
maris fluuius
mares quā armaturā i Xerx. exer.
maronea Græca urbs 193
martis oraculum ubi
martis sepulchrum apud Scythas
marsya fluuius
masanges Aorizi filius Pæno.
masæamis elogium
masij Persarum genus
masistes Darij, Xerx. exercitus
247
masistij cædes
masistius à Græcis Macistus

masistij cædes 247
masistæ & liberorum eius cædes 263
megæge popu. ferus & robustus 40
megalagetarum deus sol
megalagetarum uictus 41.42
megalagetarum uxores communes 42. 43
megalagetarum senes immolantur 42
megabyes populus 43
megabyzi genus nobilius paterno apud 139
megabyzi Mardi tēplū ubi 55 (Lycios 34
megabyzi populus
megarenorū i Xerx. exer. armatura 14
megares Pœni ubi 194
megares Medus 136
megares Priencnses subigit 31
megares Mæandri campos incursat 32
megares moritur
megara populus ibid.
megarena Græca urbs 96
megara Colchorum regis filia 200
megacle raptus à Græcis 1
megacles imperiū Halys fluuius termi- 1
megacles nomen Græcis ter- (nat 14
megacles singuli singulorum morborum 177
apud Aegyptios
megacle nationis gentes quæ 57
megacli Dlocē sibi iudicē constituunt 21
megadyzi suo regiam ædificant ibi.
megadi a Scythis prælio fusi, Asiæ imperi 21
megadi amittunt 22. 27
megadi Niliū cultatem expugnant 22
megadi inebriatos Scythas interimūt ibi.
megadis asyrior subigunt 22
megadis canis spaca dicitur 23
megadis regionis facies ibi.
megabazus Atticus mēsuræ genꝰ 38. 168
megabazi bellum cum Halyatte 4
megabazi tyrannus Cyaxares 15
megabazi bellum quinquennale cū Lydis 15
megabazi & Lydorum bello dies repen 15. 22
megabazi boni fata
megabazi Lydo. mos ineundi fœderis 15
megabazus ab Assyrijs defectio 20
megabazi imperium ad Persas trāslatum 27
megabazi à Dario defectio 27
megabazi i Xerx. exer. armatura 193. 196
megabazi ubi
megabazi appellatio unde 194
megabates Persa 113
megabazus megabatis filius 143
megabazus Persa 197
megabazi oratio ad holiarchiam 91
megabazus Zopyri filius 93
megabazi elogium 107
megabazes i Pœnos exercitū ducit 129
megabyzus Xerx. exercitus imperator 140
megacles Alcmeonis filius 11. 179
megacles & Lycurgus Pisistratū impe 11
megacles Clisthenis gener factus 180
megacles Hippocratis filius ibi.
megacreon Abderites 200
megapanus Hyrcanorum dux 194
megarensis populus 206
megarensis plebs uenundatur 207
megistiæ extispicia 216
megistias Acarnas à Melāpode proge 14
megistiæ epigramma 218. (nitus 217
melampodis postulata ab Argijs 250
melampus Bacchici sacrificij inuentor 31
apud Aegyp. 52
melampygus lapis 216
melanchlæni populus 123
melanchlæn. mores et nomēclatura ibi.
melancholæno. uictus humana caro ibi.
melana sinus quidam & fluuius 193
melanopus Ithagenæ 266
melas, aliās Pirus, fluuius 30
melas fluuius ubi 213
meles primus rex Sardium 17
melibœa urbs 212
melienses sinus ubi 112
melesigenes unde appellatus 266
melissa Periandri uxor 87. 115
melissa à Periandro occisa ibid.
melites fluuius 266
mellis ubi maxima copia 136
melois amnis 254
melyenses populus 95
memnonia regio 147
memnona urbs ubi ibidem
memnonia Susa 206
memphis urbs 74
memphis urbs à Mene primū cōdita 60
memphis urbis situs & descriptio ibi.
menalippus Astaci filius 149.155
mendacium dicere quādo expediat 92
mendesium ostium Nili 46
mendesij populus 51
mendesij cur oues immolēt, capris absti 51
nentes 51
mendesij capras uenerantur 52
mendesij caprarios præcipuo honore ibidem
afficiunt
mendetis templum 5
mendes quid lingua Aegyptiaca 52
menelaus Helenam recuperat 64
menelai portus ubi 133
menes primus regnasse fertur 44. 60
mensa solis 81
mensis intercalaris 7
mensis intercal. à Græ. alijs additus 44
mentes nauicularius 266
mentiri apud Persas turpiß. 28
mentor Ithacensis ab Homero celebra 267 271
tus
mentulæ portentum apud Aegy. 52
mœreos stagnum 56. 71
& eius descriptio 95
mœris Aegyptiorum rex 60
mœris præclara opera ibid.
mœnia lignea Budinorum 126
mœones antè Lydi appellati 2
meraphij Persarum genus 26
mercurij statua 53. & templum 69
mercurius quibus gētibus colatur 139
mermnadæ populus 2
mermnadarum tyrannus 5
meroë oppidum ubi 48
mesambria urbs ubi 121.199
mesambriam urbē quis cōdiderit 164
messana olim Zancla 208
metalla aurea atq; argentea ubi 199
metallorum aureorum certamen 257
metallum salis 135
metapontini populi ubi 110
metiochus Olori filius 165
metra Venus 27
Micythus Anaxilai famulus 209
midas Barbarorum secūdus apud Del 266
phos munera posuit 4
midæ sella apud Delphos ibid. 4
midas Gordij filius Phryg. rex 4. 267
midæ Gordij horti 136 242
midæ Gordij epigrāma ab Home. 267
milesiorum cum Halyatte bellum 4
milesiorum duo acerba uulnera 4
milesiorū oppugnatio per XI. annos 4
milesiorum cum Halyatte fœdus 5
milesij Cyro confœderati 29
milesiorum correctio 142
milesiorum & Carum fuga 159
miletum oppugnatur 4
miletus urbs Ioniæ 29. 148
miletus capta diripitur 162
militiæ ordo à quo primū distribuꝰ 22
militum Cambysis depastio 82
milo Crotoniates luctator 103
miltiades Athenien. dux 128
miltiades Cimonis filius tyrannus 164
miltiades uictor ī Olymp. certamīe 165
miltiades capitur ibidem
miltiades Chersoneso potitur ibi.
miltiades Parum obsidet 180
miltiadis accusatio & obitus 181
milyada Milyæ Solymi 34
mineruæ templi deflagratio 4
mineruæ tēplum cognomine Assesia 4
mineruæ duo templa apud Assesum 5
mineruæ Pallenidis templum 12

miner. Aleæ tẽpliũ apud Tegeat. 13 256
miner. tutelaris templũ apud Chios 32
miner. oraculum apud Aegy. 57
miner. ueſtibulum apud Saios 76
miner. inaurata ſtatua ubi 77
miner. lapidea duo ſimulacra
miner. parentes 134
miner. ægis 136
miner. Craſtiæ 145
miner. urbana 152
miner. templum in Sigeo 155
miner. Iliacæ 1000. boues immolantur à Xerxe 191
miner. ſanum 225
miner. protemplaris ibi.
miner. Sciradis templum 234
minoë & Sarpedo Europæ filij 34
minoa Selinuſtorum colonia 145
minois cædes 209
minyæ populus 30.129
minyæ cõmento ſuarũ uxo liberan. 129
miraculum maximũ Perſan. oblatum 5
mitradates paſtor Cyri nutritius 25.26
Mneſiphilus Athen. 227
Modus ineundi exercitus numerũ 193
moloſſi populus 30
momemphis oppidum 74
mons Arabicus 44. Punicus 44
mons Africus ubi 66
mons Atlas ubi 135
mõs ingẽs euerſus à Dagãdis metal. 166
mophis mons 48
mortis ſtatua exẽplaris apud Aegy. 57
mortuorum apud Aegy. conditoræ 58
mortuorum lætitia ubi 139
mors optatiſſimũ perfugiũ ærumnoſæ 185
moræ compendia (uitæ 191
moſchi populus 96
moſchorũ in Xerx. exer. armatura 195
moſynœci populus 96
moſynœcorũ in Xer. exer. armatura 195
Mula mulum peperit 193
mulæ partus 106
muli ubi non gignantur 112.127
mulorũ ſpecies Scythis horrendæ 127
mulier exuendo tunicam & uerecundiam pariter exuit 3
mulieris ſimulacrum ex argento 10
mulieres à Dodonæis cur colũbæ uocen 55
mulierum pudenda cippis à (tur 54
Se oſtre inſcripta 60
mulieres Corinthiorum denudatæ 155
mulier ex turpiſſ ſpecioſiſſima facta 168
mulierũ Attic. una cũ liberis cædes 181
mulieres ſtuprando extinctæ 225
maryebia 231
murium auxilia 69
murichides Helleſpontius 244
mus Europæus 240
murium tria genera apud paſtorales Pœnos 136
murus ligneus Perſarum 255. & eiuſdem expugnatio 256
muſici Argiui 102
muſtelæ Africæ 136
muſæi ſortes & earũdẽ diſſertator 183
Mycalæ promontorium 30
mycerinus rex Aegypti 68
mycerini clementia & iuſtitia ibi.
mycerini filiæ mors & ſepultura ibi.
mycerini concubinæ 67
mycerini oraculum ibi.
& pyramis 68
mycorum in Xer. exer. armatura 194
mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 145
mylaſſorum ſanum 34
mylaſſa oppidum ubi 159
myliarum in Xer. exer. armatura 195
mylitta Aſſyrijs Venꝰ appellata 27. 40
myrſilus, aliàs Candaules dictus 2
myrnia Aeoliæ ciuitas 30
myrios ſtagnum 44
myris rex 45
myſi Caribus germani 34
myſi Croeſo ſubacti 100
myrſus Gygis filius 159
myrſes Perſarum dux ibi.
myrcinus urbs ubi 182
myrenæi populus 193
myrias quid ſit 6
myſi à Croeſo ſubacti 95
myſi populus ubi 159
myſia ab Hymea capitur 29
myſorum in Xerx. exer. armatura 195
myus urbs Ioniæ 160
myuſij populus ubi 134
Nacæ populus ubi 115
maparis Scythiæ fluuius 49.133
naſamones populus ibi.
naſamonum coitus in propatulo numenta
naſamo. iuſiurandum & diuinatio. ibi.
naſamonum cadauerum ſepultura 136
naſcentium deploratio 139
natho inſula ubi 74
naturæ ſolertia 98
natura leonum atq; eorundẽ loca 201
naturib. longis qui primi uſi fuerint 22
nauiculæ Babyloniorum 39
naues Aegyptiorum è ſpino 59
naues rubrica delibutæ 88
naues quinis draehmis addictæ 173
nauium Perſicarum catalogus 196
naucrates oppidum 60.77
naufragi ubi immolentur 123
naupli 171
naxus inſula 142
naxus inſula à Piſiſtrato ſubacta 206
naxij populus
Nebris
necus rex Aegyp. Pſammiti filius
necus à quo interemptus
neci uictoria contra Syros
neceſſitatis numen
neleus Codri 224
neon urbs ubi
neptuno Heliconio Panionium
ſacer
neptunus Aſrorum deus
neptunus Thamimaſades
nep. liberator & eius templum
neptuni templum apud Potidæatas
neptunus æreus ſeptem cubitorum
neſtus fluuius Abderorum
neuri populus & eorum mores (loo
Nicandra Dodonæorum ſacerdos
nicodromus Cinœthi
niger ſinus ubi 40
nili fluminis origo 2
nili fluminis oſtia 30
nili flu. natura & incrementa 44
nilus ſolus ammium aura caret 45
nili fontes ignoti 34
nilus ſcopuloſus 100
nilus Africam mediam diuidit 159
nilus Aegypti fluuius ibi.
ninum ciuitatem Cyaxares obſidet 182
ninum ciuitatem Medi expugnant 193
nini oppidi ſitus 6
ninus Aſſyriorum urbs 95
niphraga unus Pierum murus 29
niſa oppidum ubi
niſei equi 160
niſeus campus grandes ſert equos 134
nitetis Aprijs regis filia 115
nitocris reginæ Babylon. egregia 49.133
numenta
nitocris ninum oppi. ſibi ſubegit ibi.
nitocris epitaphium 136
nitocris Aegyp. regina fratrem ſuũ 139
tur 74
nitri ingens uis 98
Noas fluuius 201
noctes in dies commutatæ 22
nocranis oppidum 39
nomades Scythiæ 59
nomadarum Scytharum ſeditio 88
nomades Pœni 159
nomades ſagittarij 173
nouem fontes ubi 196
nouus murus ciuitas Aeoliæ, & Cumæ 30.227
norum colonia 171

Nua urbs oppidum in Pallene
nox pro die ubi extitit
Nudum oppidum
Numini primum à Lydis percuſſi
Numina Perſarum
Nymphodorus Pythij filius
Oaſis urbs ubi 200
Oaxus oppidum Cretæ 190
Obelii Pheronis donaria 129
obelii Trochoides 20
Ocean ortus ubi 27
ociosus pro honeſtiſſimo habitus 202
oclamaſades Scyalis frater 82
oculos in peſloribus geſtantes 130
Odomanti populus ubi 62
odryſes ubi 75
Oebares Darij equiſo 202
oebazus Perſes 109
oebaſi liberi occiduntur 82
oebarus Megabizi filius 130
oeceor Gelonis progenitor 62
oeciſole delubrum 75
oea locus ubi 109
oeniadæ inſulæ ubi 203
oenotrie ager ubi 119
oenoen Locrij occupant 136
oenone inſula 140
oeroe inſula ubi 121
oeroe Apollo apud Scythas 94
oeteæ montes ubi 267
oetyni à Croeſo ſubacti 120
Oeſa ſaſuræ reſtituit 164
Oileus unde appellatus 206
Olearus 30 (um 224
olea ſacra corona Olympicorum præmi 150
olea in arce Athen. 152
olem Lycius 33
oliaſtus 226
olorus rex Thraciæ 253
olbia populus ubi 116
olbiopolitæ urbs ubi 216
olbiopolitas urbs ubi 6
olbia poſſidendi mos 264
olympus hyſtæ 129
olympus & oſſa Theſſaliæ montes 88
olympij Iouis delubrum 154
olympieni à monte Olympo dicti 162
olympi, præmiũ corona oleaginæ 164
olympiodorus Lamponis 207
olympiodorum ab Artabazo obſeſſio 139
olympijs ab Artab. trucidantur ibi.
Olympius Gorgi frater 157
omphis dolus, & mors 157.158
omphis caput in portas ſuſpenſum 158
omphis ſacrificia ibidem
omphis Thanagoræ 216
onochonus Theſſaliæ fluuius 201

onochonus Xerx. exercitui defecit 215
oratio cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 180
oratio Xerxis de inferendo bello Græcie 183
oratio Xerxis ad Perſas 192
oratio Coreyræorum ad Xerxẽ 209
oratio Harmocydis ad Phocenſes. 146
orbelus mons ubi 140
orbis partitio ſecundum Herodotũ 115
oroſangæ quid Perſica lingua 152
orchomenij populus 30
orchomenorum ager 225
orci filius 173
ordo militiæ à quo primũ diſtributꝰ. 22
ordiſſus Scythiæ fluuius 185
orœtis dolus 100
orœtes indignam Polycratis affixi cruci mortem luit 101
oricus portus 260
orneatæ populus 230
oropus 175
oreſtes Agamemnonis filius 13
oreſtis proceritas & ſepulchrum 14
orithyia Boreæ uxor 212
orphea unde ortum duxerint 57
orus Oſiris filius rex Aegypti 70
orus Græcis Apollo dicitur ibid.
oryes ubi gignantur 136
orthocorybantes populus 96
Oſſa & Olympus Theſſaliæ mõtes. 11.208
oſſa quinq; cubitorum 258
oſtenta Xerxi oblata 193
oſtenta Delphis repræſentata 225
oſiris Aegyptijs Bacchus & Dionyſius dictus 51.70
oſtia Nili ſeptem numero 46
Otanes Pharnaſpis filius 90
otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 93
otares Amaſtris pater, dux Perſarum. 105 (15
otanis morbus 201
othrys mons Theſſaliæ 208
Ouium mira genera 58
oues ſacræ Solis ubi 260
Orthium carmen S. & A. Gellius capite 19 libri 16

PActyas Lydus à Cyro deficit 31
pactyas Perſis traditus 32
pactyca regio ubi 96.97 (4
pactyes quã armaturam in Xerxis exercitu tulerint 194
pactolus fluuius 156
Pean carmen quale 158
paoniæ ſitus 140
paones populus 156.192
paoplæ in Aſiam abducti 140
paones tranſportati 156
paonius ager ubi 208

pæsus urbs ubi 158
pæti Thraciæ populus 159
Palæstini Assyrij dicti 78
palladis barba 35
pallenæ Phlegra prius appellata 200
pallenidis Mineruæ templum 12
palmarum babylo. diuersitas 33
palmarum spathæ 194
palmæ Babyloniæ usus quis 38
palmæ ubi multæ 133 135
pamisus Thessaliæ fluuius 201
pāphylorū i Xer. exer. armatura. 196
pamphylij populus 95. 149
pan unus inter VIII. deos 52
pan Aegyp. nouissimus deorum 70
panos templum ubi 176
panos simulacrum 52
pan quibus parentibus ortus ibi.
panagyriæ Athenien. 177
panes Perdiccæ dupli effectu 241
panetius Sosimenis 232
pangæus mons ubi 140. 199
pan onius Chius 235
panitis Messenij consilium in discernendis gemmis 176
pamonium locus 29. 30. 34
pamonium sacrum 29. 30
panormus lacus ubi 32
pantagnotus Polycratis frater 85
pāthaleon Halya. filius, Crœsi frater 20
panthelæi Persarum genus 26
pantheræ ubi gignantur 13
pantimachi populus 96
panticapes fluuius 110. 115. 116
pantita Jesse strangulat 28
papæus Iupiter apud Scythas 116
paphlagones populus 2. 15. 95
paphlagones à Crœso subacti 6
paphlagones in Xer. exer. armatura. 194
papraces pisces 140
papremus oppidum 54
papremitanis equi fluuiales sacri 56
parapotami populus 225
Parasangæ quid 44. 147. 161
paratatæ Scythæ unde 108
paretacent populus Mediæ 21
paris Alexan. ad Proteum ducitur 63
parius lapis 148
parios urbs 158
parmys smerdis Cyri filia 195
parnasi uertex ubi 224
parorcatæ populi 129
parthenius fluuius ubi 61
parthenius mons ubi 176
parthi populus 96. 99
parthorū in Xer. exer. armatura. 194
partus uiperæ & leænæ 98
partus diuersa tempora 170
parus insula 143
periādri de nō recipiēdo filio cum ... 180
periandri duo filij 96
perinetades Demarmeni filia 102
perinthus urbs ubi 84
perinthij à Persis subacti 138
perinthiorū cū Pæonib. singulare ... 74
perinthi expugnatio 138
perinthiorum uirtus 74
persarum uictus habitusq; priscus 36
persarum aspera regio 14
persarum cum Lydis confinium 168
persarum ingenium 30
persæ in ptātem Medorum redacti 73
persæ à Phraorte bellum inferunt 79
persis à Cyro defectio 120
persarum præstantissimi pasargadæ 245
persæ aratores, persæ pecuarij 252
persæ gyrum cæli louem appellant 255
persæ deos ex hominibus orti fingunt 258 (256
persarum ritus dum Ioui immolant 80
persarum numina quæ 96
persæ Vraniæ Veneri sacrificant 39
persis Venus Metra appellatur 92
persarum natales 26
persæ inter pocula consultant 35
persis necessitudo uicinitatis maxima 235
persarum Σιλλυρία 225
persæ externarum rerū studiosi 113
persarum institutio qualis 133
persis flumina religiosissime colunt 138
persarum mos in sepeliendis cadaueribus 11
bus defunctorum 30
persarum magi 181
persarum clementia 200
persarum capita cur fragilia 30
Persæ ignem deum arbitrantur 73
persarum uictus uiuendiq; ratio 134. 201
Pers. uxorcs per uices concumbunt 149
persarum satrapiæ 230
Persarum conuiuia 257
persicum mare ubi 187. 201. 210
persarum cædes in conuiuio 112
pers. cum Caribus consertum bellum 211
persarum 2000. cæsa à Caribus 213
persarum obtruncatio 201
persæ criniti 158
pers. oratio ad Ionum tyrannos 241
persarum miuæ nonib. immutata 252
pers. ornatus in Xerx. exercitu 255
persæ Cephenes appellati 169
persæ immortales qui 96
persarum equestrium copiarum numerus 98
tyrannus 5. 86
rus 5
persici equitatus præfecti 11

persicarum nauium catalogus 196
persarum origo unde 205
persarum cum Lacedæ. congressio 215
persæ. naufragium ad Euboeam 222
persæ. tabellionū cursus & modus 234
persæ. copiarū apud Platæas ordo 249
persis oraculum redditum 251
persarum luxus 256
persici specula 46
persæ templū, simulacrū, sandaliū, ubi 167
perseus gymn. ludo. institutor 58 (58
persei profectio in Aegyp. ibi
perseus Assyrius 167
perseus Danaes & Iouis filius 193
petra tribus 205
petræ Trachiniæ locus 154
phaleerus urbs 213
phalli 148.
phanes Halicarnasseus genere 52
phanem ueliscuntur Aegyp. 78
phanagoras Indorum dux 79
phearandates Theaspis filius 194
phearenses populus 257
phearnithes præfect. submouetur 196
phearnithes Achæmenid. 78
phaselis urbs 76
phasis 172
phegaria quid 22. 61. 172
phædima Otanis filia 272
phemius Smyrneus Homeri præceptor 90
phenecum urbs 171 (266. 271
phernandates sarangar. dux 194. 195
pherecimæ Arcesilai regis mater 131
pherecimæ in Barcæos crudelitas 136
pherecimæ miseranda mors ibi.
pheron rex cecus 62
pheroni oraculum redditur ibi.
pheronis donaria ibi.
phialæ in balteis Scythar. ibi.
phidippides Athenien. 109
phidias Gorgi filius 176
philagrus & Euphorbus prodit. 222
philippus Acacis filius 175
philippus Macedonum rex 164
philippi pyramides 145
philippi Pangæorum regio 67
philopappus à Solo. uersib. celebratus 199
phlyarus Athenien. 211
phila insula 158 (158
phocais Homeri 134
phocæa regio 269
phocæa quo capta & à Pers. occupata 29. 33. 76
phocæ. 30.
phocæ. primi longis nauib. usi sunt 32
phocæn. demigratio in Corsicam 33
phocensium excæratio 33
phocensium cum Tyrrhenis & Carthaginensibus nauale bellum 55
phocenses prælio uicti Corsica insula ria obtigit 55
phocensibus Cadmea uicto. Cecedūt. 33
phocensium in Rhegium demigrant 55
phocenses capti lapidantur 55
phocensium in Thessalos eruptio 224
phocens. regio à Barb. uastatur ibi.
phocia oppidum 16
phœbi fanum ubi 168
phœnic. dissensionū autores cū Græ. 1
phœnices Palæstini 61. 196
phœni. ad Africā cognosc. missi 113
phœnices literæ 147
phœnix Aegypt. sacrosancta auis 56
phœnicis auis descriptio ibi.
phœnix fluuius 210. 214
phraortes filius Diocis 21
phraor. patre defun. succedit in reg. 21
phraort. bellum Persis intulit 22
phraor. Pers. in potestatē Medorū redigit. 22
phraor. Asiā sibi subegit ibi. 22
phraortis interitus apud Assy. 22
phraorti Cyaxares in reg. succedit. ibi
phrataguna Darij regis uxor 217
phrunimæ Etearchi filia 130
phryges à Crœso subacti 6
phryges populus ubi 14. 95. 146
phryges antiquissimi 42
annos 130
phrygum in Xerx. exer. armat. 194
phryges Bryges dicti 194
phrynis portus ubi 133
phrynichi comœdia 162
Phodon Doridis 224
phœnæ modus apud Persas 28
pheni Aegyptijs se dedunt 131
pœnorum uariæ nationes 135
pœni Nomades. i. pascuales 154. 135
pœni saluberrimo corpore 135
pœnorum pastoritiorum sacrificia 135
pœni ubi 137. pœnorum in Xerxis no exercitu armatura 196
pogon Trœzeniorum portus 226
polichnitani populus 206
poli & gnomonis inuentio 62
polycratis prodigiosa fortuna 85
polycratis smaragdus 85
polycratis callidum commentum 88
polycratis cædis occasio 100
polycratis filiæ somnium ibi.
polycrates cruci affixus 101
polynices 129
polymnestus Theræus 130
polyas Anticyrensis genere 223
pollux & castor Tyndaridæ 129
pons funestus à sesostre 61
ponticum genus arboris 111
pontus Euxinus 114
pisistrati nobile commentum 11
pisistra. Athenarū imperio potitur ibi.
pisistratus Athenis ejicitur ibi.
pisistrati uxor Phya 12
pisistratus illegitime cū uxore coit 12
pisistratus Marathonem occupat ibi.
pisistrati in Athenien. copiæ ibi.
pisistr. tertio urbe Athenis potitur ibi.
pisistratus Naxum insulam subegit ibi.
pisistratus Delum insulam expiat ibi.
pisistratidæ Athenis pulsi 149
pissyrus urbs, & lacus in ea falsus & piscosus 199
pistricis Crœsi effigies apud Delph. 10
pitanæ ciuitas Aeoliæ 30
pittaci Mitylenei respōsum ad Crœs. 5
pituitæ fluxus remedia 135
pix Pieria ubi 136
pixodoras Cindyensis 159
Platæanorum lingua 11
platæa insula Africæ 139. 133
platæa urbs 131. incenditur 227
platæensium ingens clades 255
platæarum pugna 261
platanorum ingens lucus 159
platanus aurea atq; uitis 188
platæ aureo monili à Xerx. donata 189
plinthinetes sinus ubi 44
pluuia nulla apud Theræos per septem annos 130
pluuia apud Aegy. portentosa 76
plynis portus ubi 133
Podion Doridis 224

ponti amplitudo 120
portentum ingens Hippocrati uisum 11
portentum Crœso uisum est 16
porata, aꝗ. Pyreton, Scythiæ fluuius 115
porinus lapis 148
posideum urbs ubi 95
potidæa, & eius ab Artabazo obsessio 200. 239
potidæatarum à Barbaris defectio 239
Prasiadis paludis inhabitatores 140
præda Græcorum è Persarũ clade 258
præda Pausaniæ ibi.
prælium circa Masistij cædauer 247
præsidij populus ubi 209
præsepe Mardonij à Græcis diripit 256
prexaspes Persa 83
prexaspes se præcipitem dat è turri 92
prexaspis oratio ad Persas 92
prexaspes Aspathinis 194
priene urbs Ioniæ 23
prienas Ardys expugnat 4
prienenses populus 160
prienenses à Mazare subiguntur 32
primogenit' ex lege succedit i reg. 167
procles Epidauri tyrannus 87
procles capitur ibi.
prodigiorum maxima obseruatio 57
prodigiosa cæcitas 178
prodigium 229
promenea Dodonæorum sacerdos 54
propontidis longitudo 120
prosopitis insula et eius latitudo 51. 74
proteus Pheroris i regno successor 62
protei fanum apud Memphim ibi.
protesilai templum ubi 189
protemplaris Minerua 225

PROVERBIA:

Animus in auribus habitat 190
Cadmea victoria 33
Dolosi homines, dolosa & eorum uestimenta 81
E tripode oraculum 134
Hunc calceum tu quidẽ cõsuisti, Aristagoras autem sibi induit 160
In frigidum furnũ panes ingerere 155
Isthmum fodere 35
Longæ regum manus 242
Lemnia facinora 181
Molles uiri ex mollibus regionib. 265
Mulæ partus 106
Muliere ignauior 262
Non est istud curæ Hippoclidæ 180
Non statim ab initio exitus omnis est manifestus 152
Ouem lupis relinquere 129
Scythissato 172
Syloſontis amiculum 104

Ver ex anno ex aruisse 208
Prytaneum 175. 213
Psammitichus Aegypti rex 22. 43
48 72
psammis rex Aegyp. Psammiti. filius 73
psammis mors 74
psammenitus Cambysis filius, rex 79
psammenitus deponitur 79
psammenitus epoto taurino sangu. ic obiit 80
psylli populus ubi 133.
psyllorũ expeditio aduersus austrũ. 133
psyttalea insula ubi 231
Pteria locus Cappadociæ munitiß. 15
pteria urbs à Crœso expugnatur diripiturq; 15
ptoon 241
ptoi Apollinis fanum ubi ibi.
Pugna instructa restibus 195
punicus mons 44
punica humus 45
puluinar Dianæ 86
puteus trifarias rerũ spẽs exhibẽs 178
Pygres Scilodonj filius 197
pylus 209. Pylæ 210. 214
pyramidum lapidicinæ ubi 44
pyramides Mœris regis Aegy. 60
pyramis regis Cheopis 66
pyramis è quæstu meretricio ubi 67
pyramis Chephrenis Aegy. regis ibi.
pyramides Philitionis ubi ibi.
pyramis Mycerini regis 68
pyramis Rhodopis mulieris prostãtis. 68
pyramis regis Asychi lateritia. 68
pyrene urbs ubi 49
pyreton fluuius Scythiæ 115
pyrgus oppidum 129
pythagoras monarchus 145
pythagoras Mnesarchi filius 122
pythagoras Mileti procurator. 159
pythiæ 3000. pecorũ à Crœs. immolata. 9
pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 13
pythiæ oraculũ Lacedæ. redditũ ibi.
pythiæ oraculũ de ossibus Orestis ibi.
pythiæ oraculum ad Crœsum 19
pythiæ orac. de Isthmo Cnidijs datũ 35
pythij qui 168
pythius Atys filius Lydus 188
pythij facultates ibi.
pythij Lydi filius dissecatur 190
pythij Sebenoi præstantia 211
pythermus Lacedæ. auxilium rogat. 31
pythogenes in myciũ opp. relegat. 163

Rasura Argiuorum 17
Regem ubi conspici nefas 21
rex ubi maximus statura deligitur 81
rerum humanarum inconstantia 2
rerum omnium inspiciendus exitus 7
res diuinitus futuræ signis declarantur 198
restibus instructa pugna 195
Rhadanece genus olei & eius usus ibi.
rhamsinitus rex Aegypti 72
rhamsiniti regis simulacra ibi.
rhamsiniti filia prostituitur ibi.
rhampsi. pecuniæ ditissimus ibi.
rhampsi. regis descensus ad inferos ibi.
des
rhapsodi Homericorum carminum
ploſi
rheginorum maxima cædes
rhenea
rhegium
rhetium urbs ubi
rhœcus Philei filius
rhodium mare ubi
rhodopis pyramis
rhodopis monumentum in templo
phico
rhodus ciuitas ubi
rhodope mons
rhyses populus ubi
Rosæ sexagenum foliorum
Rubrum mare
ruinæ hominibus disciplinæ
Sabacus rex Aethiopum
Sabaci regis iustitia
sabaci uisum
sabyllus Gelous
sacæ populus
sacarũ in Xerx. exer. armatura
sacarum dux Hystaspes
sacrum Panionium
sacra Dorienſium
sacra Triopij Apollinis
sacra Cabyrorum à Perſis
sacerdotes Aegyptiorum
sadyattes successor Ardys
sadyatti Halyattes succedit
sadyattis imperium apud Lydos
sagartij Persarum genus
sagitta ad louem iacussa
saitanorum regum sepultura
saiticum ostium Nili
sal sua sponte crescens
salis fons ubi ibi.
sala urbs Samothraciæ
salamis Athenien. profugium
salinarij concubitus cum cadaueribus
salmydessus urbs
salsuræ offa resilijt
samothraciæ populus pelasgi
samiorum Aeschrionia tribus
sami euersionis causa à Dario

semiramis reginæ egregia monumẽta 36
semen Indicum quale 97
senectæ maximus honos apud Aegy. 57
senes ubi macten tur 97
sepia locus 171. 211
sepulchrum Halyattis apud Lydos 20
sepulchri Halyattis descriptio ibi.
sepulchra Babyloniorum 39
sepulchra nitrea ubi 82
sepulchrũ Helles filiæ Athamantis 193
serbonis lacus ubi 78
seriphij populus 226
sermyla Græca urbs 200
serpentum sacrorum descriptio 56
serpẽtum sepultura in Iouis templo 56
serpentes alati ubi ibi.
serpẽtes alati thuriferas arbores obseruantes 98
serpentum uis apud Neuros 123
serpentibus uescentes ubi 135
serpens arcis Atheniarum custos 226
serui Scythiarũ cur oculis priuẽtur 108
seruorum bellum 172
serui boni interdũ hominibus malis 230
serriũ promõt. ultimus zonæ orbis 195
sesostris rex Aegyp. 60
sesostris quas gentes subegerit 60. 61
sesostris inscriptiones 61
& monumenta 62
sestus urbs ubi 128. 189
sestus à Græcis obsidetur 264
sethon Aegypti rex, Vulcani sacer. 69
sicania nunc Siellia dicta 109
sicyoniorum tribuum nomina 149
sicyonum mulcta 174 sicyon 149
sidon Græca urbs 63. 103
sidonius Tetramnestus Alcesi filius 197
sigeus Troicus ubi 135
sigeum ubi 149. 155
signa litera apud Persas magnificentiæ 219
nomina terminantur
signæ populus ubi 139
signarum appellatio ibi.
sileni Marsiæ pellis in utrẽ formata 188
silicypria, kiki quid 59
silphium ubi 133. 136
similarum comestores 136
similarum ubi maxima uis ibi.
simonides poeta Leoprepis filius 156
simulachrum mulieris ex argento 10
simulacra primum ab Aegyp. dijs consecrata 44
simulacrum Iouis arietina facie 51
simulacrum Panos 52
simulacra æstatis & hyemis 64
simulacra Mineruæ lapidea 77
simulacrum Darij lapideum 98

simulacra ex oleis 151
simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
sinope urbs 15.49.109
sinus maris Arabicæ regiõis descrip. 45
sindus urbs 200
siphnus insula locupletiß. 88
siphniorum ingens thesaurus 88.226
siromitres Oebasi Paricanorũ dux. 194
sisamnes Hydarnis filius Ariorum dux
sisyræ genus penularũ 194. (194
sitalces Thracum rex 119.202
siuph urbs 75
Smaragdus Polycratis 85
smerdis Cambysis frater 83
smerdis regno Persarum potitur 90
smerdis auribus mutilatus 91
smerdones Otanis filius Xerxiani exercitus dux 195
smila oppidum ubi 200
sminidyrides Sybarita 179
smyrnæ arma à Gyge illata 4
smyrna ab Halyatte capitur ibi.
smyrna à Colophone condita ibi.
smyrna Aeoliæ ciuitas & celeberrimũ emporium 30.266
Sobolis procreãdæ præmia apud Pers. 28
sogdi populus 96
sogdorum in Xerxiano exercitu arma tura 194
sol Massagetarum deus 41.42
soli à Massagetis equi immolantur 42
sol causa exundationis Nili fluuij 47
solis insuetus ortus & occasus 70
solis mensa ubi 81
solem execrantes 155
solis eclipsis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 190
sol Græcorum deus ibi.
sol pro mercede 241
sol obscuratus 245
solis sacræ oues ubi 260
soli urbis obsessio & expugnatio 158
solonis peregrinatio in Aegyp. 6
solon legislator Athenien. ibi.
solon à Crœso humaniter exceptus ibi.
solon Crœsi diuitias nihili duxit 18
solonis lex Athenien sibus data 76
solois promontorium ubi 49
solymi olim Milyæ dicti 34
somnium filiæ Polycratis 100
sophanes Eutychidis Decelensis 257
sophanis ancora 257
sophistarum totius Græciæ peregri. 6
sosiclis oratio 153
sostrates 130
Spaca Medis canis appellatur 23
spammius mons ubi 60
spargapises Tomyris filius à Cyro capitur 42
spargapises seipsum interimit ibi.
spargapithes Agathyrsorum rex 119
spartanorum tyranni Leontes & Hegesicles 12
spartiatarum instituta à quo 13
spartiatarum rex Lebotus ibi.
spartiatarum respu. & leges belliceæ à Lycurgo ibi.
spartiatæ delubra Lycurgo ædifi. 13 85.104
spartia. cum Argiuis de Thyrea agro contentio 17
spart. regum dignatio & iura 167
spart. senatus 168. & lex 150
spart. oraculum 217
spart. cædes apud Thermopylas ibi. 95.144.146
spart. epigrammata 218
sparta urbs in Lacedæmo. 219
spartanorum reges 240
spasmi remedia 135
spathæ palmarum 194
speculatores Græcorum 204
sperthius Aneristi filius
sperchius amnis Anticyram prætertur 213
sphabellionum Persarum modus 59
spini lachryma gummi est 133
sponsa ubi communis prostituatur 133
Squamosi pisces Aegyp. sacri 56
Stadium, passus, cubitus, pes, quid 71
stagirus Græca urbs 42
stathmi regij quid 47
stesenor Curij tyrannus 81
stesagoras Cimonis filius
stesagoræ cædes 165
stentoris lacus ubi 193
storacis usus ad quæ utilis 98
struthij subterranei ubi 136
stratias Chius 129
strattes Chiorum tyrannus 240
στρούθιλα κῶνος quid 270
struchates populus ubi 21
strymon fluuius 12.140.156.199
strymonij populus ubi 195
stryma Thasiorum urbs 199
stygis aqua ubi 171
stymphalius lacus ibi.
styrienses populus 226
Strus fluuius, & eius meatus 3
teari fontes partim cali. partim frig. 237
tegea Arcadum 52
tegeates populus ibi.
tegeatib. à Lacedæ. bellũ infertur ibi.
teiorũ demigratio in Thraciã ibi.
teij Abderã condunt 33. ibi.
teius op. à Græcis extructum 116
teos oppidum ubi 135

themist. olim Græcorũ prudentiß. 16
themiscyra ubi 145
theogonia Persarũ in sacrificijs 206
theophaniæ festum 263
thera septẽ annos pluuiã nõ sensit 224
thera insula quondã Callista 6
therambus in Pallena urbs ibidem
therapne locus ibidem
theras Antesionis filius, Cadmeus genere 7
thercorum coloniæ 116
thermæus sinus ibi.
thermodon fluuius ubi 61. 248.252
thermopylarum mons 33 210.216
theron Agragantino. monarchus 30.174
thersandrus Orchemenius 208
thesmophoria sacra 191
thespia urbs uastatur 209
thespienses populus 34.195
thesproti populus ubi 46
thessalus dux 126
thessaliæ descriptio 112
thessaliæ equæ omnium optimæ 225
thestorides literarum professor 15
thetidis raptus à Pelco 15
thetrippotrophus 15
thomanj populus 34
thonis præfectus Canobici ostij 47
thoraces picturati Amasis regis 143
thoracitribus 202
thoyes ubi nascantur 136
thraces à Crœso subacti ibi.
thraces à Sesostre subiguntur ibi.
thraces populus Asiæ ibi.
thracum uestimenta canabacea 80
thraces aduersus tonitrua sagittas ex 96
thracia tellus 122 (cutiunt. 121
thraciæ gens eiusq; mores 51 138.139
thracum sepulturæ quales 169
thraciæ muri ibi.
thracũ in Xerx. exer. armatura 172
thraces Bithyni & Strymonij appellati 17
ti 36.43 195.211
thraces Iouis sacrum currum cũ equis 36
abegerunt 46
thracum sacrificia 51
thriasius campus 79 229.244
thryæ oppidum ubi 151 129
thus ubi, & quomodo colligatur 218 98
thyiæ Cephisi filiæ sanum 259 211
thyrea ager ubi 17. & insula. 88.171
thyssagetæ populus ubi 22 111.126
thyssus urbs (273 188
Tiarantus fluuius Scythiæ 222.231 115
tibarcorum in Xerx exer. armatura 223 (195
tibesis fluuius 232 115
tigris flu. in rub. mare infunditur 237 37
tigris fluuius Opin præterlabitur. ibi.
tigris fluuius ubi 120 147
tigris ostium 28 162
tigranes Achemenidis Medo. dux. 10 194
tigranis dictum 130 224
tigranes Persarum dux 129 200
tilones pisces 200 140
timnes Spargapithis filius 168 119
timo sacerdotißa Paria genere 129 180
timonax Timagoræ filius 129 197
timon Androbuli filius 130 203
tirynthia regio 200 171
tisamenus Græcorum aruspex 227 250
titormus Aetolus, frater Malis 151 179
Tmolus fluuius & mons 75 17.20.156
tmolus fluuius auri ramẽta profert. 227 20
Tomyris Massagetarũ regina à Cyro bello adoritur 41
tomyridis magnanimitas 151 42
tonitrua ubi nulla 155.226 112
tonitrua in Xerx. exerci. ingruũt 145 191
torona Græca urbs 201 188.200
Trachea gens ubi 213 122
tranus fluuius ubi 268 199
traspies Scythiæ 213 108
trasybulus Milesiorum tyran. 164 4.154
& eius commentum 99 4
trausi po. Thraciæ eiusq; mores 62 139
trechiniæ petræ ubi 86 215
trechis urbs 122 214
tria capita, Capita quercus 136 251
triopij Apollinis sacrũ atq; certamẽ. 6 30
triopium Cnidiorum regio 61 35.113
tritæenses populus ubi 95 30
tritæchmas Artabazi filius 118 38
triballia planities 118 115
trieteriea & Bacchanalia apud Gelonos. 51 123
tritonis fluuius 134 (nos. 139
Tutelæ Minervæ tẽplũ apud Chios. 164 32
Tybareni populus 96
tychius coriarius. 267. ab Homero celebratus 271
tycta cœna quid 263
typhon Aegyptiorum rex 70
tyrannus Mermnadarum 3
tyrannis lubricares 83
tyrannorum mores 95
tyrannidis incommoda 129 153
tyrannus tyranno operã præstat. 98 242
tyrcus Mapen, dux 211 197
tyrus quando extructa 51
tyriorum castra locusquidam 62
tyra flumen 188 109
tyres Scythiæ fluuius 115 115.120
tyritæ Græci 115
tyrrh. Thuscia, Tyrrheni Thusci. 20.33
tyrrhenus Atys filius 20

tyrrhenorum ſedes ubi 20
tyrrheniam Perſæ occupant 32
tyrrhenorum bellicus apparatus aduerſus Phocenſes 33
tyroditza Perinthiorum ora 183

VAccæ Iſidi ſacræ
uaccæ ubi non alantur 50 135
uaccinum non guſtantes ibi.
uaticini Scytharum 117
Veneris Vraniæ templum ubi 22
ueneris Vraniæ templum à Scythis depeculatum ibid.
ueneris ſanum apud Cyprum ibi.
ueneris templum apud Cytheros ibi.
uenus Mylitta Aſſyrijs dicta 40.27
uenus Arabibus Alitta 27
uenus Perſis Metra ibi.
ueneris templum apud Atarbechas 51
ueneris hoſpitæ ædes 62
uenus Scytharum dea 116
uenus Artimpaſa ibi.
uenti etęſiæ cauſa exundatiõis Nili 47
uentorum ara in Thyra 211
uerticis raſura apud quos populos 134
ueſtes lanęæ ubi profanæ 57
ueſta Scytharum dea 116
ueſtigium Herculis ubi 120
ueſtibulo Cereris adhærẽs manibus trun catur 174
Victimæ cædendæ ritus apud Scyth. 116
uiperæ coitus partuſq; 98
uinum ex hordeo apud Babylon. 57
uiri ærei ubi 72
uiri agreſtes 136
uiri pro mulierib. exornati 141
uirginum auctio apud Babylo. 39
uirgines ubi deuirginentur à rege 133
uirginum anniuerſarius conflictus 134
uitæ humanæ breuitas & calam. 191
uiuos deſodere 199
Vocaliſſimus Aegyptius 128
Vrbana Minerua 152
urbium Græciæ decrementa incrementaq; 2
urbs uetus à Nicodro occupatur 173
urbes à Dario in Scythia conditæ 126
uraniæ Veneris ſanum uetuſtiſſ. 22
uraniæ Ve. templũ à Scyth. diripitur 22
uraniæ Veneris apud Perſas ſacrifi. 27
urania Venus Alilat Arabib. dicta 79
urina birci ſpaſmi remedium 135
urotalt Arabibus quid 79
Vtij populus 96. & eius in Xerxiano exercitu armatura 194
Vulcani ſacerdotes 43
uulcani maximũ templũ Memphis 60
uulcani ueſtibula à quo ædifi. 60. 72
uulcani coloſſus 76. & fax 234
uulcani templum & ſtatua 84
uulpium & urſorum ſepultura 55
uulpamſaris Aegyptijs ſacer 56
Vxor Candaulis Gygi nuda uiſa 3
uxorum mactatio ad mariti funus 139
uxores Athenien. raptæ 181

XAnthius campus 35
Xanthij populus ibi
xantippus Ariphronis filius 180.189
Xerxes Darij filius 36. (240
xerxes quid Græcis ſignificet 175
xerxes rex Perſarum declaratur 182
xerxes cur bellum Græcis intulerit 183
xerxis omnium prima aduerſus Aegyptum expeditio ibidem
xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferendo ibi.
xerxis iuuenile ad Artaba. reſponſ. 185
xerxis genealogia ibidem
xerxis oratio qua expeditionẽ in Græcos reuocat 186
xerxis ſomnia 186. 187
xerxis copiæ omnium maximæ 187
xerxes Helleſponto cõpedes injicit 189
xerxis crudelitas 190
xerxiani exercitus ordo ibidem
xerxiani exercitus tonitruis & fulgu
re ingruẽtibus multi exanimati 191
xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat ibi.
xerxes uiſo exercitu illachrymauit ib.
xerxis ſpectaculum ibi.
xerxis & Artabani colloquium ibi.
xerxi duo hoſtiliſſimæ ibi.
xerxis oratio ad Perſas 192
xerxis dona in Helleſpontum ibi.
xerxis exer. in Europam traiectus 193
xerxi quæ oſtenta oblata ſint ibi.
xerxes exercitum ſuum luſtrat ibi.
xerxian. copiarum catalogus 195. 211
xerxis uxor Ameſtris nomine 195. 199
xerxiani exer. duces q fuerint 95. 197
xerxis feſtiuum ſtratagema
xerxianis copijs Chidorta aqua
cit
xerxis magnanimitas
xerxis expeditio in Græciam
xerxis fidutia
xerxiana claſſis
xerxis formæ dignitas
xerxis naues CCCC. ſubmerſæ
xerxiano exercitui Cnochonus
defecit
xerxia. clades apud Thermo
xerxis ridiculum factum
xerxis liberi 235. &
xerxis impietas
xerxis copias fames & peſtilẽ
piunt
xerxis aureus currus
xerxis reditus in Aſiam
xerxis crudele factum
xerxis tempeſtate uexatur
xerxis amores
xenagoras Praxilai Halicarn.
Xiſtus aureus Amphiarao
Xuthus

ZAbeces Pœni
zacynthus ubi
zacynthij populus
zancla nunc Meſſana dicta
zanclei populus
zamolxis dæmon
Zegerines murũ genus apud
zeuxidemus Leutychidis filius
Ziræ amiculi genus
Zoa à Batto cõdita
zona urbs Samothraciæ
zopyrus ſe mutilat
zopyri ad Babylonios
zopyrus Babylonici exercitus
claratur
zopyri præſtantia
zopyrus Megabizi filius
zopyri filia à Sataſpe
zoſter
Zygantes Pœni ubi
zygantes ſimiarum comeſtores

Extrema coronis impoſita in libros Herodoti multa notanda hiſtoriæ referẽtia.

HERODOTI
HALICARNASSEI HISTORIAE

parentis, liber primus, qui inſcribitur Clio, ex Græco tranſlatus, Laurentio Valla & Conrado Heresbachio interpretibus.

HERODOTI HALIcarnaſſei hiſtoriæ explicatio hæc eſt, ut neq; ea quæ geſta ſunt, ex rebus humanis obliterentẽ ex æuo, neq; ingẽtia & admiranda opa, uel à Græcis edita uel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tũ uero q̃ de re iſti inter ſe belligerauerũt. Perſarę eximĩ memorãt diſſenſionũ autores extitiſſe Phœnices, q à mari quod Rubrũ uocatur, in hoc noſtrũ pficiſcẽtes, & hãc incolẽtes regionẽ quã nũc quoq; incolũt, lõginquis cõtinuo nauigatiõibus incubuerunt: faciẽdiſq; Aegyptiarũ & Aſſyriarũ mercium uecturis, in alias plagas, pcipueq; Argos traiecerũt. Argos eteñ ea tẽpeſtate oĩbus ciuitatibus regiõis quæ nunc Græcia noĩatur, añcellebat. Huc appulſos Phœnices mercimonia expoſuiſſe, & qnto ſextõ ue q̃ appuliſſent die, cũctis ferẽ diuẽditis, fœminas ad mare ueniſſe cũ alias multas, tũ uero regis filiã: cui nomẽ eſſet idẽ, quod Græci tradũt, Io filiã Inachi. Dũq; hæ fœminæ puppi nauis aſſiſtẽtes ea mercarẽtur, quæ cuiuſq; auiditas maxime ferebat, in eas Phœnices ſeſe adhortatos impetum feciſſe, & ipſas pleriſq; aufugiẽtib⁹, Io cũ aliis aliquot raptã fuiſſe, eisq; in nauẽ impoſitis Phœnices in Aegyptũ uela feciſſe. Hũc ita q̃ in modũ Io in Aegyptũ abĩſſe memorãt Perſæ, nõ quẽadmodũ Græci. Et hoc iniuriarũ principiũ extitiſſe. Poſt hæc Græcorũ quoſdã, quorũ noĩa nõ tradũt nec tenẽt, Tyrũ appulſos, filiã regis rapuiſſe Europã. Fuerunt aũt hi Cretes, ilisq; par pari repẽſum. Verũ poſtea Græcos ſecũdæ iniuriæ autores extitiſſe: lõga uecti naue in orã Colchidis & ad Phaſim fluuiũ, cũ cætera trãſegiſſent quorũ gra uenerãt, aſporta rũt illinc filiam regis Medeam. Ad quam reſpoſcẽdum, pœ

Phœnices.

Argos.

Io rapitur.

Bellorum Græcorum initia.

Europæ raptus.

Medeæ raptus.

nascq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respon-
disse, ut illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos.
Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem in-
cessisse uxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ: certum habenti omnino sepo-
nas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, ultum de-
Græcis primum missis illuc nuncijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere,
Illos uero tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ, & qui nec pœnas de-
sent, nec rapinam reposcētibus reddidissent, quomodo uellēt ipsi ab alijs sibi pœnas
ri. hactenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterun
Græcos præcipue autores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copi
ducere incepissent. Se quidem sentire, iniuriorum uirorum factum esse rapere fem
nas, amentium uero raptis ulciscendis operam dare, prudentium autem pro nulla re
bere raptarum pulchritudinem, quippe quæ nisi uoluissent, haud dubie raptæ non fu
issent. Eoq; suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse ra
tionem. Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia, ingentem comparasse classem,
deinde in Asiam profectos imperium Priami euertisse. Atq; ex eo tempore semper e
stimasse sibi hostes esse Græcos. Siqdem Asiam & quæ illam incolunt, barbaras gen
putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam uero & Græcos à se esse distin
ctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob lliū excidium sibi disso
dia cum Græcis extitisse principium comperiunt, cum quibus non consentiunt de
Phœnices, quam negant se in Aegyptum abduxisse raptu usos, sed eā apud Argos co
nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cum se grauidam esse cōperisset, uerita par
tes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse ne detegeretur. Et hæc quidem Pe
Phœnicesq; referūt: Ego uero, utrum sic gesta sint nec ne, non pluribus persequar. Ip
terum quem ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, lo
gius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesq; commemorando quàm mag
Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea
moria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur cum sciam humanam felicitate
nequaquam in eodem tenore perstare, utriusq; fortunæ mentionem habebo.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte, earum uero natio-
num tyrannus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Pap
gones interfluens, contra uētum aquilonem in mare, quod uocant Euxinum
euoluitur. Hic Crœsus è barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græ
rum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit qu
dem Ione s, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autem sibi fecit Lacedæmonios
cum ante eius imperium uniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduer
Ioniam expeditio, uetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen urbes expugnan
sed per incursiones prædas abegit. Cæterum principatus cum fuisset Heraclidarum
ad genus Crœsi, qui uocabantur Mermnadæ, sic peruenit:

Candaules is, quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alce
Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, e
uissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem qui in ea regione regnauerant,
issent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cu
Meon antea uocaretur. Ab his succedētes Heraclidæ imperium ex oracuło adepti fo
lardana ancilla & Hercule geniti, idq; per quingentos & quinq; annos, duas & uigē
ti uirorum ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usq; ad Candaulem My
si. Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamq; præ amore arbitrabatur omnium fœ
minarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadēs, apud Gygem Dascyli filium
ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in rebus magis ut
is utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo inter eo
tempore (necesse nanq; erat ei male euenire) inquit his uerbis: Gyges, neq; enim uid

Hele. raptus.

His refragatur Isocrates

Raptæ mulieres.

Simultatis inter Phœnices & Græcos initium.

Rerum humanarum inconstantia.

Cræsi genus altius repetitur.

Cræsus Græcorum primus, alios ad tributum pēdendum adegit.

Heraclidæ.

Mermnadæ.

Candaulis genus.

Heraclidæ Sardium reges.

Heraclidarū genus.

Gyges.

ris mihi fidem habere referenti de coniugis specie, q; magis incredulæ sunt hominibus
aures quàm oculi, fac illam conspicias nudam. Hic autē uehementer exclamās: Quem
nam, inquit, here sermonem profers haud quaquam sanum, qui me iubes inspicere he-
ram meam nudam? Mulier exuta tunica, & uerecūdiam pariter exuit. Olim iam homi-
nibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unum est: Quæ sua
sint, quenq; inspicere debere. Ego uero tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omni-
um speciosissimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat,
pertimescens ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens,
inquit, esto Gyges, caue timeas aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxo-
rem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor,
ut illa ne deprehendere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te nanque secundum
fores domus in qua cubamus, cū apertæ fuerint, sistā. Vbi ego fuero ingressus, aderit &
uxor mea in cubiculū: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam uestes illa (ut
quanq; exuet) reponet, sese per multum ocium spectandam præbens: quæ cum à sella
cubitum perget ostēdens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntē con
spiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam ho-
ra cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimq; pòst & uxor affuit, quam intro-
euntem, ac uestimenta deponentē Gyges intuitus, ubi auersa fuit illa cubitum uadens,
ipse è loco prorepens foras abijt, & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut
didicit à uiro quod actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; uisa est percepisse, ha
bens in animo Candaulem ulcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud cæteros quoq; bar-
baros, magno probro est etiam uirum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier,
silentium tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorum maxime sibi fideles intelli-
gebat esse cum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ
acta erant, accersitus uenit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoti-
es ab ea uocaretur. Vt uenit, ad eum his uerbis mulier inquit: Nunc duabus tibi præ-
sentibus uijs Gyges, offero electionem in utram malis diuertere: Aut enim me pariter
ac regnum Lydorum ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuo occumbere
fic oportet, ne in omnibus Candauli obsequendo, posthac scias quæ te scire non decet:
sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspicatus,
& illicita fecisti. Ad hæc uerba Gyges parumper obstupefactus, mox obsecrare illam,
ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed uti-
que propositam sibi necessitatem cernit, aut interimendi herum, aut per alios pereun-
di, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit: Quandoquidem me adi-
gis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur.
Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam ostendit. In
cognitum impetus dabitur. Posteaquam insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges
haud cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut
Candaulem perimere: mulierem in thalamum sequitur, quem illa dato pugione sub-
ter eisdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem
obtruncat, uxoreq; eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Pari-
us, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges atque
possedit ex Delphico oraculo. Nam cū Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum,
atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, ut si oraculum respon-
disset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis re-
stitueret. Accepto pro se oracuło Gyges ita regnauit. Sed demum Pythia locuta, He-
raclidarum ultionem in atnepotem Gygis esse uenturam. Quod carmen neq; Lydi ne-
que ipsorum reges ullius momenti fecerunt prius, quàm exitu cōprobatum est. Hunc
in modum obtinuere tyrannidē Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges tyrannide oc-
cupata Delphos donaria misit non pauca, ubi quæ ex argento donata uisuntur, eorum
pleraq; ipsius sunt, Et præter argētum immensam uim auri dedicauit, posuitq; cū alia,

Vxor Candaulis nuda. Quæ sua sūt inspicere.

Plato in 2. de rep. non scribit Gygem Candaulis uxorem stupresse, cuius Cicero off. 3. meminit, id fabulosum affirmās

Nudū cōspici probro ē.

Vxor Candaulis quibus modis marito ulciscitur.

Candaulis interitus.

Archilochus Parius.

GYGES suffragāte oraculo, regno potitus.

Donaria à Gyge Delphis cōsecrata.

tum uero (quod præcipua mentione dignũ est) pateras aureas, numero sex, pondo tri-
ginta talentorum, quæ Corinthiorum thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus, (ita
ra loqui uolumus) non Corinthi populi est, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges barba-
ros quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secũdum Midam Gor-
dij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura
litus dicere erat, rem spectaculo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit
eo, uocitatur à Delphis Gygadas, eius uidelicet qui obtulit cognomine. Is postquam
imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemq; Colophonem ui cepit.
Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo gestum est, cum duodequadraginta annis
regnauerit. Hunc nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum faciamus, Ardys-
us filij facturi mentionem, qui post Gygem regnauit.

Cypselus. Eetion. Midæ sella Delphis nuncupata.

ARDYS rex

Hic Prieneas expugnauit, Miletum oppugnauit: quo Sardium tyrannide obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus ejecti, è sedibus suis in Asiam transierunt, Sardibus præter arcem ceperunt. Ardys cũ undequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes, regnauit annis duodecim. Sadyatti successit Halyattes, qui cum Cyaxare Dyaxis nepote bellauit & Medis. Cimmeriosq; exegit ex Asia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non, quemadmodum optabat, discessit, uehementer euentu frustrato. Alia quoq; opera, cum in imperio fuit, digna memoratu edidit, quæ hæc sunt: Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum hac ratione Miletum illuc trangressus obsidebat. Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, pcedens in expeditionem ad cantum fistularum fidium, ac tibiæ tam muliebris quàm uirilis. Cum in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes passim sinere: arboribus modo, fructibusq; regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, ut opus non esset hosti illic confidere. Aedificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut & Milesij habentes unde pcederent, humum serere coleruntq;. Et cum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quo popularetur. Hæc faciens undecim oppugnauit annis, p quos duo ingentia uulnera accepere Milesij: Vnum in Limeneio (quod est ipsorũ regiõis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre receperat (cui me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nisi ex Ionijs subleuauerunt præter Chios, qui soli fuêre auxilio reddentes uicé, quod à quando Milesij Chijs bello (quod cum Erythræis gerebant) auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri cõgit: Segetes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrime peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesia, quo incendio templum deflagrauit. Neq; ullius momenti ea in præsentiarum habita est: sed cum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusq; ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua ualetudine scisciatum, siue alieno, siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs, cum Delphos pueniissent, se redditurum responsum Pythia negat prius, quàm templũ Mineruæ repararint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesij his addunt: Periandrum Cypseli filium, cum audisset oraculum Halyatti redditum, missa se nũcium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita gestum memorant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim cadoceatores Miletum mittit ad ineundas cum Thrasybulo & Milesijs pactiões tantisper, dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum uenit, Thrasybulus (ut qui oĩa probe monem planè perseuerat, noratq; quidnam Halyattes facere statuisset) huiusce rei machinatur; Quod frumẽti in urbe erat uel suum ipsius uel priuatorum, id cũcta

SADYATTES rex.

HALYATTES rex.

Ad tibiarum cantum in expeditionem proceditur.

Refertur ab A. Gel. in l.

Milesiorum duo acerba uulnera. Limenium. Mæandri campus.

Halyattes patrũ bellum administrat. Chiorum bellum.

Assesia Minerua.

Assesus. Periander. Cypselus. Thrasybulus

Thrasybuli commentum.

in forum congerit: præcipitq; Milesijs, ut cum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus uterent. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitq;, ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effusum, & homines oblectationibus uacantes, renunciaret Halyatti, quod & contigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thrasybuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatũ est. Sperans enim Halyattes uehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usq; malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est, ut mutuo hospites essent ac socij: proq; uno duo delubra apud Assesum ædificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellũ quidem Halyattis cum Milesijs atq; Thrasybulo pertinent, ita habuêre. Periander autem Cypseli filius fuit, is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatũ populares sui prædicant, & his Lesbij assentiũtur. Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cum pmultum temporis triuisset apud Periandrũ, concupisse in Italiam Siciliamq; nauigare: rursus parta ingenti pecunia, uoluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus è Tarento esset, quia nullis magis quàm Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisse. Cum autem tenerent, istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirẽtur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas iussisse, ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nanciscereţur, aut ilico in mare desiliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecrasse, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu coopertum, stantemq; super foros, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atq; istos pmitterent (inuaserat enim libido eos audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauẽ concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem sup foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum uero aiunt à delphino exceptum, in Tænaron fuisse transuectum: Et cum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu prexisse. Et ubi peruenit, quicquid contigerat enarrasse, & Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominem in custodia ne quò pdiret: cæterum curauisse ut nautas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, pcontatum si qd de Arione memorarent: & referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatũmq; Tarenti se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo desilijsset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod conuicti inficiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt. Exaratq; in Tænaro ingens Arionis ex ære donarium, sup delphinum sedens.

Halyattis cũ Milesijs fœdus. Periandri genus.

Arion Methymnæus dithyramborũ author primus.

Orthium carmen.

Arionis donarium.

Porro Halyattes Lydus composito cum Milesijs bello; postea cum septem & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secundus ex hac domo, cum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemq; alteram ex ferro parietum, compactilem, spectatione dignam, inter omia quæ sunt Delphis donaria. Opus Glauci Chij, qui solus omnium compactionem ferri excogitauit.

Halyattis regnum.

Glauci Chij inuentum.

Defuncto Halyatti, successit in regno Crœsus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo obsessi, urbem Dianæ donauerũt, fune ex æde Dianæ ad murũ alligato. Est autem inter ueterem urbem, quæ tunc obsidebatur & templum, septem stadiorum interuallum. His primis Crœsus arma intulit, deinde carptim singulis Ionum Aeolorúmque, alias in alios causas prætendens, ut in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causatus. Postea uero quam Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas cũ omnia in expedito essent, dicũt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, cum se Sardis contulisset,

CROESI regnum.

Bias Prienæus. Pittacus Mitylenæus.

interrogatum à Crœso, num quid apud Græciam noui esset: rñdisse, ꝙ illum à conp
genda classe inhibuit. Inquit em: Insulani rex decẽ milia equoꝝ coemerunt, habentes
animo aduersus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Crœsum uera loqui rarum
xisse: Vtinam dent dñ hanc insulanis mentẽ in filios Lydoꝝ ueniendi cum equis. Ad
hinc excipientẽ dixisse: Videris mihi rex cupide uota facturus, ut insulanos in cõtin
Crœsi ab ædi ficãda classe reuocatio. te adipiscaris equitantes, haud absurda spe. Veꝝ quid aliud insulanos optare ceuis
simul ac audierint constituisse te aduersus se classem ædificasse, ut nacti Lydos in m
intercipiant: teq; ꝑ his Græcis, quos tu in continente tibi adiecisti, ulciscant? Hac re
delectatum admodum Crœsum, atq; inductum (est em uisus ille perꝯ scite dixisse)
ædificanda classe desisteret, atq; ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium
traxisse. Interiecto tempore subactis fermè omnibus qui intra Halym colũt. Natu
ter Cilices ac Lycios, cæteros oẽs Crœsus in suam potestatem redegit, qui hi sunt:
di, Phryges, Mysi, Mariandini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyniq; & Bibly
Cares, Iones, Dores, Aeoles, Pamphyli. His subactis, & potentia Lydorum per Crœsi
Sophistarum peregrinatio auctu, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum cæteri oẽs è Græcia sophistæ, qui
tempestate erant, ꝑ se quisq; proficiscẽtes, tum uero Solon uir Athenensis: qui cum
ges iubentibus Athenensibus tulisset, decem annos per causam cõtemplandi naturæ
do erat peregrinatus, ut ne quã legum quas condiderat, abrogare cogerentur. Nam
Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per
nos seruandas, quas ipsis Solon condidisset. Haꝝ itaq; legum, ac contẽplandi gratia
Solonis peregrinatio. lon peregre ꝓfectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum
cum peruenit, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioq; aut quarto q
rat die, iussu Crœsi ministri circũduxerunt hominem circa thesauros: omniaq; q
lic inerant magna atq; beata, ostentarũt. Contemplatũ eum cuncta, & ut sibi oppo
num fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus: Hospes Athenieẽsis, quia mul
ad nos rumor de te emanauit ob tuã sapientiã, tuamq; discursatiõem, qui philosopho
do ꝓmulta uidendi gratia es peregrinatus: ideo mihi nũc cupido incessit sciscitandi
ecquem uidisti oĩm beatissimũ? Sperans uidelicet se inter homines beatissimũ esse.
Solonis respõ sum ad Crœ. Tellus beatissimus. sciscitabat. Solon nihil admodũ assentatus, sed ut res erat rñdens: Ego uero, inquit, r
uidi beatissimũ Tellum Athenensem. Quod dictũ admiratus Crœsus, instat interro
re: Qua de re Tellum iudicas esse beatissimũ? Quod, inquit, Tello in repu. bene inst
ta filij erant honesti & boni, eorumq; singulis liberi, hiq; oẽs superstites: & cum hoc
tæ, quantũ in nobis situm est, bñ traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem
prælio quod Athenieẽses cum finitimis gesserẽ apud Eleusinam, hic cũ auxilio uenis
hostemq; in fugam uertisset, pulcherrimam oppetijt mortẽ. Quem Athenieẽses quo
co occubuerat, in eo loco publice humauerunt, magnificeq; honorarunt. Multa de
Cleobis & Biton beati. lo ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat, quemnam secundum ali
uidisset, putans haud dubie secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, &
nem: quippe his & genus Argiuũ erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori re
tm̃, ut & in certaminibus ambo pariter uictores extiterint, & de his ista memorent
Iunonis festũ dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretq; omnino matrẽ hoꝝ ad templ
ri bobus iunctis, hiq; boues ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc iuuenes ex
si tẽpore, iugũ subeũtes plaustrum ptraxerunt quo mater uehebat, & quinq; ac qua
Satius homini mori q̃ uiuere. ginta p stadia trahentes, ad templum puenerunt. Quibus, cũ hæc fecissent, & ab
cœtu consp ecti fuissent, optimus obtigit uitæ exitus, per quæ deus iudicauit, satius
mini esse mori q̃ uiuere. Nam cũ circũstantes Argiꝝ laudibus tollerent, uiri q dem
filium filioꝝ, fœminæ uero eoꝝ matrem, ꝙ talibus filijs ꝑdita esset: mater gaudio
fusa cum liberoꝝ facto tum fama, ante simulacrũ stans ꝑcata est eam, ut Cleobi &
toni filijs suis daret id quod optimũ eẽt homini cõtingere. Post hãc ꝑcationẽ, ubi
ficarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, nõ sunt amplius excitati, sed hoc
tæ exitu pfuncti. Quoꝝ effigies, tanquam uirorum qui optimi extitissent, Argiꝝ

apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes tribue
bat. Crœsus aũt conturbatus inquit: Hospes Athenensis, adeó ne tibi ꝓ nulla contẽni
tur nostra felicitas, ut ne priuatis quidem uiris nos æquiparandos ducas? Cui ille: Me
Crœse gnarum, omne numen inuidũ esse & turbulentũ de rebus humanis, interrogas.
in diuturno em tẽpore multa uidentur quæ nemo uelit uidere: & tolerañ multa quæ
nolit quispiam tolerare. Proponamus em homini terminũ uitæ ad septuaginta annos,
qui anni constãt ex uigintiquinq; millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non po
fito. Quod si uelis reliquum annorum ob hunc mẽsem ꝓlixius fieri, ut horæ ad id quod
deest accedentes congruant, menses quidem intercalares supra annos septuaginta fi
ent triginta quinq;, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omni
um, qui sunt ad septuaginta annos, numero uiginti sex millia, ducenti quinquaginta,
nullus ꝓrsus qualem alius rem affert. Ita igitur Crœse omnino calamitosus est homo.
Verum tu mihi uideris & diuitijs ualde pollere, & permultorum hominum esse rex:
sed quo me interrogasti nondum te appello, prius quàm bene uita defunctum te audie
ro. Neq; enim beatior est, qui magnis opibus præditus est, eo qui diurnum uictum ha
bet: nisi eidem omnibus bonis ꝑdito, fortuna concesserit bñ uita defungi. Etem complu
res homines sunt perꝯ locupletes, miníme tñ beati: cõplures item mediocria habentes
patrimonia, fortunati. Quoꝝ is qui diuitijs affluit, sed nõ beatus est, duabus tm̃modo re
bus antecellit fortunatũ: at hic illũ pluribus. Ille ad cupiditates implẽdas, & ad grandẽ
quæ incidat offensam superandã ualidior est: hic etsi illo inferior est in his duobus quæ
bñ illi à fortuna deneganť, tñ excellit ꝙ illoꝝ inexpertus est, ꝙ ꝓspera fruiť ualetudi
ne, ꝙ maloꝝ expers, ꝙ bonoꝝ liberoꝝ parẽs, ꝙ formosus est. Qui si ꝑter hæc diẽ quo
quenerit, nequaquã beatus appellãdus, sed fortunatus: quæ oĩa cõsequi q̃diu is homo,
impossibile est. Sicut nec una regio cuncta sibijpsi suppeditat: sed aliud habens, alio in
diget: quæ tñ habet plurima, ea est optima. Quẽadmodũ & hominis corpus unũ aliqd
non est consummatũ, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis aũt horum plurima ppetuò
habuerit, dehinc placido animo è uita excesserit, hic apud me nomine hoc ueluti rex do
nari mereť. Omnis rei oportet inspicere exitũ, quò sit euasura: qm̃ multos deus, quibus
fortunas suppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon neq; assentando Crœso, neq; ul
lius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Saneq; est uisus esse indoctus, qui bo
nis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerum inspicere exitum.

Numina inuidã esse. Anni uitæ hu manæ. Mẽsis inter calaris. Dies anni. Diues. Beatus. Fortunatus. Exitus rerũ inspiciendus

Post abitum Solonis ingens deoꝝ indignatio (ut conĵcere licet) Crœsum excepit, ꝙ ipsum oĩm hoĩm beatissimũ arbitrareť. Cui statim quiescenti somniũ oblatũ est, uerităẽ indicans maloꝝ quæ circa filium erant euentura. Erant aũt Crœso liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure longe primus, no mine Atys. Hunc itaq; Atym Crœso significat somniũ, fore ut ferrea cuspis traiectum interimeret. Expectus & secum rem uersans, somnio territus, ducit filio uxorẽ, soli ropræesse copijs Lydorum: posthac ad tale munus nequaq̃ dimittit. Iacula & hastas, omniaq; huiuscemodi, quibus hoĩes in bello urunť, è porticibus amouens in thalamos inferat, ne quid suspẽsum in filium decideret. Cum aũt nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitate ꝑditus, manibusq; nõ puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cũ ad ædes Crœsi uenisset, ex rituq; domestico ut sibi expiari liceret, orat fet, Crœsus expiauit. Modus expiandi propemodum is est apud Lydos, qui apud Græ cos. Vbi legitima peregit, Crœsus percontatus est unde ille, quisnam foret, inquiens: Homo quis tu? & unde è Phrygia profectus, domesticus mihi factus es? & quẽ uirum aut quam fœminam interemisti? Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eie à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus inuicem ad eum his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriundus es, & ad amicos ueniśti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porrò calamitatem quàm sæuissime ferendo, plurimum lu

Crœsi somniũ Expiandi ritus. Adrastus Phryx.

crifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit. Verum per hoc ide
Aper immen sus Mysiæ. tempus apud Olympum Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc mon
progressus, Mysorum opera peruastabat: quemq; læpenumero Mysi aggressi, nihil ad
μυὸς μέγα θῆμα. modum mali ei fecerant, sed ab eo accepant. Ad extremum missis ad Crœsum nunc
is, ita dixêre: Apparuit rex apud nos maxima res aper, qui agrestia corrumpit ope
quem studiosissime captantes, interimere tamen non ualuimus. Nunc itaq; te oblec
Atys ad Crœsum. mus, ut nobiscum filium tuum ac delectos iuuenes canesq; mittas, quo beluam è reg
ne tollamus. Hæc illis precantibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respond
Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim eum uobis dimittem
nam est nouus maritus, & nuptialia sunt ei cordi. Lydoꝝ tamen delectos & uenato
omnes cum canibus unà mittam, mandaboq; euntibus, ut promptissime uobiscũ hos
am de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius uerbis cum contenti no
sent Mysi, interuenit Crœsi filius, auditisq; quæ Mysi precarentur, & Crœso negare
te cum illis missuꝝ se filium, hæc inquit ad eum adolescẽs: Pater, quæ nobis antehac
quãdo honestissima ac magnificentissima erãt, uel in bella, uel in uenationes eundo
cimẽ sui dare, hoꝝ utroq; nũc excluſum me tenes, nulla in me animaduersa neq; igno
uia neq; socordiaꝝ quibusnam me oculis conspici oportet euntem in forum, atq; illi
redeuntem, qualis ciuibus, qualis uxori recẽs nuptæ uidebor? cui illa uiro uidebitur
Crœsi respon sum ad filiũ. ptaꝝ Proinde me tu aut sinas uenatum ire, aut oratione psuadeas, potiora ista esse q
facisꝝ Cui respondens Crœsus: Fili, inquit, neq; quòd ignauiam, neq; quòd aliud q
piã iniucundũ mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed uisum quod in somnis m
oblatum est, dixit te breuis æui futurum, quippe ferrea periturum cuspide. Cuius
si gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, dimitto, obseruans si q
pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere. Filius enim mihi unicus es. Nanque
terum auditu captum, ꝓ nullo mihi existimo. Ad quem uicissim adolescens: Pater,
quit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, qui talem uideris uisionem
rum tu illam non ꝓbe percipis: quam, quoniam te latet, æquum me tibi interpreta
Ais tibi somnum ostendisse, me ferrea piturum cuspide. At uero quænam manus fi
quæ ue cuspis ferrea quam tu ptimescasꝝ Nam si dente dixisset, aut aliquo huius fi
piturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare cum non fe
bis pugna cum uiris, ire me sinas. Et Crœsus: Euincis me, inquit, fili ista loquens de
mno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq; do eundi ad
nationem. Hæc locutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eiq; ubi adfuit, talia
quit: Ego te Adraste calamitate prædítum (non ingrato tibi hæc exprobro) expio
& receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum. Nunc ergo de me, qui p
Adrasto cu stodiendus Atys datur. or de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse
mei uenatum pficiscentis, ne qui inter uiam occulti grassatores in uestram pniciem
deant. Ad hæc, tua interest eò te uadere, unde splendor ex opibus extitit, quod tibi
ternum est, & præterea quia robur adest. Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud cer
men alioqui non ꝓgerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se con
re fortunatos: aut uelle inter eos adesse, à qua re & frequenter meipsum continui. N
quoniã tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, & gratiã referre ꝓ bñficijs, istud e
qui paratus sum: filiumq; tuũ, quẽ me custodire iubes, expecta incolumem redituꝝ
stodis causa. Posteaquã his uerbis Adrastus Crœso respondit, & mox re apparata, u
delectis iuuenibusq; & canibus, disceditur. Qui ubi ad montẽ Olympũ puenere, be
am indagant, inuentã circũfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiat
& uocabatur Adrastus, uibrato in aprũ iaculo, non illũ, sed frustrato ictu filium Cr
adeptus est. Iste cuspide ictus, uocẽ somni impleuit. Quod factũ quidã ad Crœsu
Atys mors. andũ cucurrit, pueniensq; Sardis, pugnã illi & filij necem indicauit. Crœsus mort
dem filij pturbatus, nonnihil tamen ægrius ferebat, quòd is eũ necauerat, quẽ expia
à cæde. Et cũ pgrauiter cladẽ suam lamentaret, louem expiatorem inuocare, testificã

quæ ab hospite passus esset. Inuocare etiam hospitalem, & familiarem hunc eũdem no
minans deum. Hospitalem quidem uocans, quod in domũ excepisset hospitem, percus
sorem filij sui ignarus se pascere: Familiarem uerò, quod quem pro illius custode misit
set, eum compererit hostilissimum. Secundum hæc, Lydi affuerũt qui mortuum affe
rebant: post ipsum interfector sequebatur. Stans autẽ hic ante cadauer, sese Crœso tra
debat, manus protendens, iubensq; ut se super cadauer maclaret, referendo tum prio
rem calamitatem suam, tum quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi uiuen
dum amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, ta
men Adrastum miseratus est, ad eumq; inquit: Habeo abs te hospes oẽm satisfactionẽ,
quoniam teipsum morte cõdemnas. Neq; uero tu huius mihi cladis autor es, nisi qua
tenus id fecisti imprudens, sed deorum quispiam, qui iam mihi uentura significauit. Et
Crœsus filium pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus aũt Gordij filius, Midæ nepos, is,
qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum,
ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipse grauissime afflictabatur, sese sup bustũ transfodit. Crœsus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. Quem luctum postea fini
uit, Astyagis Cyaxaris filij dominatione à Cyro Cambysis filio sublata, & rebus Persarum augescentibus: atq; in solicitudinẽ uenit, si qua ratione posset potentiam Persicam
prius quàm magna efficeretur, occupare. Sub hanc statim cogitationem tentare statuit
uaticinia, quæq; apud Græcos, quæq; in Africa essent, aliis aliò dimissis, quibusdam Del
phos, quibusdam Dodonam, nonnullis ad Amphiaraum ac Trophonium. Sunt qui
ierunt ad Branchidas oræ Mileſiæ. Atq; hæc sunt Græca, ad quæ cõsulenda Crœsus mi
sit, oracula. In Africa uero ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes au
tem, exploratum oracula quid sentirent: ut si consentanea in uero deprehenderentur, se
cundo loco de suis tentatum mitteret, nunquid in Persas expeditiõem moliretur. Mit
tensitaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mandata, ut qua die proficiscerentes Sardibus, ab ea relíquum tempus supputantes, quotidie oraculis uterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœsus Halyattis filius. Et quod singula oracula responderent, id omne conscriptũ ad se referrent. Quid cætera rũderint oracula, à nemine cõmemoratur. At apud Delphos simul atq; ingressi sunt Lydi domũ, consulturi deum, & scisciturí quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Iupiter expiator. Hospitalis. Familiaris.

Adrastus sibi ipsi mortem consciuit.

Crœsus qbus modis oracula tentarit. Oracula græcorum.

Noui ego quis numerus sabuli mensuraq; ponti.
Mutum percipio, fantis nihil audio uocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quam simul agninã coquitur cum carne lebete,
Qui supereſt stratus, stratum cui desuper est æs. Vel,
Noui ego arenarum numerum spatiumq; profundi. Vel,
Aequoris est spatium, numerus mihi notus arenæ.

Delphici oraculi responsum

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi Sardis redière. Cumq; alij quos circũmiserat Crœsus affuissent, tũc singula apiens, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum ꝓbauit. Vbi autẽ illud Delphicum audiuit, protinus adorauit, atq; admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationem: quippe quæ com
perperat quod ipse fecisset. Etenim posteà quàm ad petenda oracula nuncios dimiserat, obseruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commentando
ea, quæ ad deprehendendũ & ad differendũ ardua forent. Testudinẽ pariter & agnum
concisos in aheno coxit, operculo aheneo impositio. Atq; ita è Delphis Crœso respon
sum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnam respõsum sit Lydis, cum in sacro illo rite sa
crificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud, q̃ quod & hoc Crœsus uerax
esse uaticinium existimauit. Post hæc ingentibus hostijs deum, qui est apud Delphos,
exorandum statuit. Immolauit enim pecora quæ fas est immolari, numero tria millia.
Fulcra & aurea argentcáque, ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas

Delphicum oraculum uerax Crœs. deprehendit.

Hostiæ donariaq; à Crœso consecrantur Pythio.

ingenti pyra extructa concremauit, sperans aliquãto magis his rebus propiciari de
lustris etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum, quicquid tale haberet quisq; immolare
Quo ex sacrificio cum immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres deform
uit, longiores (ut inscripsit) sex palmorũ, breuiores trium, crassitudine palmari, num
ro centum decem & septem: quorũ quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum

Leonis ex auro effigies.

& dimidij talenti: cæteri uero auri albidi, pondo binũm talentorum. Fecit leonis qu
q; effigiem ex auro excocto decem talentorum pondo, qui leo dum templum Delph
cum deflagrauit, à semilateribus decidit (super illos enim erat collocatus) & nũc in
rinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis trib

Pateræ duæ mira magnitudine ac precio.

talentis ac dimidio. Hæc Crœsus ubi perfecit, Delphos misit. Cumq; eis hæc aliaq
as grandi forma pateras, auream argenteamq;: quarum aurea intrantibus templum
dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ cum templum incensum
amotæ fuerũt, aureaq; in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo

Theophaniæ festum.

dimidij, præterea mnarum duodecim: argentea ad suggrundam anguli templi, sexce
tarum amphorarum capax: in quam miscebatur uinũ à Delphis Theophaniæ fes

Argentea dolia.

Opus, ut Delphi aiunt, Theodori Samij, ut & ego arbitror. Non em̃ mihi uidetur op
temere factum. Misit præterea dolia argẽtea quatuor, quæ in Corinthiorum thesau

Aquiminaria aurea argenteaq;.

stant. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq;. Quorum in aureo lege
scriptum est, donarium esse Lacedæmoniorũ: non recte suprascriptum, qm̃ & hoc
si est. Sed quidam Delphorũ gratificari Lacedæmonijs uolens, inscripsit: cuius no
ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer, per cuius manus fluit a

Fusilia orbiculata ex argento.

Lacedæmoniorum est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his perm
Crœsus dona misit non insignia. Item fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris

Mulieris simulacrum ex argento tricubitale.

mulacrũ tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc
nauit uxoris suæ monilia à collo pendentia, ac zonas, quæ Delphos Crœsus transmi
Amphiarao insuper, cuius & uirtutem audisset & cladẽ, donauit clypeum ex auro
tum, totamq; ex auro solido cuspidem, & xystum cum suis iaculis aureum: quæ at
ad meam usq; memoriam apud Thebas posita fuerunt in Ismenij Apollinis templo

Amphiarai oraculum.

Hæc dona Lydis, qui portaturi ad oracula erãt, Crœsus iniunxit, ut interrogarẽt, n
quid aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & num aliquos homines
lia ascisceret. Lydi ubi eò quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblatis oracula
sultarunt, inquientes: Crœsus Lydorum aliarumq; nationũ rex, ista in hominibus
esse uaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, uosq; percontatur, num

Crœso respõsum per oraculum.

aduersus Persus proficiscatur in expeditionem, & num quem socialem ascisca exer
tum. Atq; hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem cõcurre
sententiæ, prædicentes Crœso, fore ut si arma Persis inferret, magnum imperium
teret. Consulebant tamen, ut potentissimos quosq; Græcorũ ad cõparandos sibi so
exquireret. His responsis relatis, atq; auditis, Crœsus ita elatus animo est, ut omino
ciperet spem se euersurũ esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythi
dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ
nera Delphi uicissim Crœso Lydisq; donârunt primas in consulendo oraculo par
primumq; in sedendo locum atq; immunitatem, & ius perpetuũ cuiq; uoléti alicr
in numero Delphorũ. Donis Crœsus prosecutus Delphos, tertio uaticiniũ por
quod uidelicet illud uerax sibi esse comperisset. Poposcit autem, nũquid diuturnum
ret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde,
Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cũ allati essent, multo magis q̃ ex cæteris uoluptatẽ Crœsus accep
sperãs fore ut nunq̃ apud Medos mulus p uiro regnaret: & pinde nec ipse nec posteri

Crœsi oraculum aliud.

sui principatu abrogarent. Post hæc putauit sibi curandũ, ut potẽtissimos Græcorũ

sibi conciliaret, idq; uestigando, cõperit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerẽt. Nam de his ita antea iudicabatur, cum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, hoc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio tractũ qui ad Ossam & Olym

Dorum demigratio.

pum iacet, nomine Istiæotim, unde à Cadmæis ejecta, coluit in Pindo locum quem uocãt Macednum. Rursus in Dryopidem commigrauit, atq; ita in Peloponnesum uenit, Doricaq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint usi, affirmare non possum, sed conie
ctura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi utuntur, qui supra Tyrrhenos ur
bem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores uocãtur,
tunc incolẽtes regionẽ quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pe
lasgi habitarent ad Hellespontum, qui conterminj Athenienssium erant: aliaq; omnia
Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelas
gos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam utpote Pe
lasgicam, cum in Hellenes, id est Græcos transijt, linguam simul istorum perdidisse. Ete
nim neq; Crestoniatarum loquela cum ullo circà populorum consentit, & Placianorũ
ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant cum in
hæc loca tranferunt, eandem se nunc cõseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo
exijt, eádem lingua semper est usa, ut mihi uidetur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica
fuit abcisa, & exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescẽs, tum aliarum, tum
præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse
cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Atticorum lingua.
Crestoniatarum lingua.
Placianorũ loquela.
Græci eadẽ semper lingua usi.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœsus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisi
strato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, cũ
priuatus spectaret olympia, ingens contigit portẽtum. Nam cum hostiam immolasset,
ahena (ut imposita erãt) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua re
dundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit
ei primum, ne uxorem fœcundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet,
eiceret: & si quidem ex illa filium sustuliſſet, abdicaret. Huius cõsilio non persuasus Hip
pocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus
præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristo
laidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisq; seditiosis
per causam tutandi montanos, huiusce modi rem machinatur: seipsum ac par mularum
cum uulneraſſet, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus profi
cisentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiæ cir
ca se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua con
tra Megareas præfuerat, capta Nisæa, alijsq; præclaris operibus editis. Populus Athe
nienſis ita deceptus, dedit ei quosdam è ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas,
sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupa
uit, & inde Athenienſium imperio potitus est: nullas neque dignitates quæ erant per
turbans, neq; consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atque
commode exornauit. Eum tandem nõ multo pòst tempore milites Megaclis & Lycur
gi, qui idem senserant, ejecerunt. Hunc in modum Pisistratus primum Athenas, tyran
nidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius ejectores rursus inter se seditiones re
integrauerũt: in qua seditione Megacles satagens, Pisistratum misso caduceatore inui
tat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, initur con
sensus de illo restituendo, res (ut ego interpretor) longe stultissima. Quoniam inde à pri
scis temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriorem esse, quàm barbaram,
& magis ab ineptijs abhorrentem: & si Athenienses inter Græcos feruntur sapientia
principes, ex quibus fuerunt isti qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæanica mu
lier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa,

Megacles & Lycurgus Pisistratũ ejecerunt.
Græca gẽtis laus.
Phya mulier

Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumq; sustulissent, compositi in eum habitum, quo uenustissima uidēda esset, in urbem agunt, præmissis præconibus emissarijs, qui cum in urbem uenirent, hæc mandata exequerentur, ut dicerent: Athenienses, bona mēte excipite Pisistratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter homines honore prosecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia prædicabant. Pisistratus quibus artib. restituatur. statimq; rumor emanauit in tribus, Mineruam reducere Pisistratum. Qui in urbe erant credentes mulierem ipsam deam, fœminæ supplicauerunt, pariter & Pisistratum cepersit. Hunc in modum, quem dicimus, recuperata tyrannide Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cum & filij essent ei adolescentes, & qui oriundi forent ex Alcmæone, dicerentur obnoxij esse crimini pactionis, nolens ex nouo cōiugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enunciaret id nec ne. Mater uero indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se à Pisistrato contumelia affici (ut erat ira tumultes homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus cōtra se animaduertens, regione fugus abscessit, & ubi Eretriam peruenit, unà cum filijs deliberat. Et cum sententia Hippiæ prævaluisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quibus ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum conferrent, tum uero Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad ditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede ducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus, qui ultro adueniēs, plurimum studij buit, allatis & pecunijs & copijs. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente & primum in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum alij ex tribubus cōfluebant, quibus erat nis quàm libertas iucundior, atq; ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cōparat & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nullius momenti cerunt. Ac ubi acceperunt eum ex Marathone urbem uersus mouere, ita domum defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copijs infesti in illos, & illi ca Pisistratum è Marathone digressi contra urbem irent, & in eundem locum conuenirent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, altrinsecusq; arma posuerunt. Hic uina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratum cui assistebat atq; hæc hexametro carmine uaticinatus est, inquiens:

Mineruæ Pallenidis templum. Amphilyti uaticinium.

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,
Nocte meant thynni claro sub fidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus cognitans, & se accipere affirmans, in Athenienses urbe egressos copias ducit. At illi ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cum Pisistrato erant, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur. Pueros iussos conscēdere equos præmittit, qui quendo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad quenq; abire. Ita audientibus dicto Athenien sibus, Pisistratus tertio potitus Athenis rannidem stabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Athenienses qui perstiterant, nec uestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos in Naxum transmisit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cum ante hæc eiDelum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem sic: Quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco morruos effodit. In alium eiusdem insulæ locum transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniēsium, alijs in prælio cæsis, unà cum Alcmæonidis domo profugis. Hunc ita Athenien sibus imperantem ea pestate Crœsus audiebat, Lacedæmonios quoq; magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle in Sparta regnantibus

Pisistratus tertio urbe potitur. Naxus insu. Lygdamus Naxius. Marathonē occupat Pisistratus. Tegeates.

eum cætera bella prospere gessissent, in Tegeati tamen succuberunt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessime morati fuerant, tam circa se quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatas probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Oraculū Lycurgo reddi tum.

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui, & cunctis qui tecta tuentur olympi,
Ambigo uaticiner sis utrum uir ne deúsne:
Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei disseruisse instituta, quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij uolunt Lycurgum, cum esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatarū regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem cum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operam, ne qs ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent, iusiurandum, conuentus, comesationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum nō exigua hominum copia discurrerunt statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti ocio frui, cum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarētur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Spartiatarū instituta. Vide Xenophon. de rep. Ephori.

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt,
Qui te reijcient, tibi ego haud inuidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,
Vtq; queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi reducturi Tegeatas in captiuitatem. Verum congressi prælio ac fugati, quicunq; eorum uiui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus indutis, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ, apud Tegeam suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assidue, semper male pugnauerant: Crœsi tamen ætate, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt scisciti, quē nam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Oreſtis, filij Agamemnonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nuncijs interrogantibus ita Pythia inquit:

Oraculū cauptiosum. Cōpedes Lacedæmon. Mineruæ Aleæ templum. Ariston. Pythiæ respōsum de ossibus Oreſt.

Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti,
Hic duo flant uenti ui peruehemente coacti,
Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plaga,
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere uictor.

Vbi hæc audierunt, nihil tamen minus inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij alio mittuntur. Ex his Liches cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & ipse in ærariam officinam uenisset, intuebatur ferrū dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertēs faber ferrarius, intermisso opere, quanto magis

Benemeriti Spartiatæ q dicuntur. Liches oraculi cōiectator.

Lacon, inquit, hospes admirarere, si idem, quod ego, tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere cũ uellem, incidi in sepulchrum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nũc sunt homines, aperui undiq; mortuum, æquali atq; sepulchrũ longitudine: quam ubi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ uiderat, Liches considerans, coniecturam ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat esse soris folles, totidem comperit esse uentos. Incudem uero & malleum, formam fornacis hostem: ferrum uero quod procuderetur, plagam superinditam plagæ, hac ratiõe iectabat, q; in plagam hominis ferrum inuentum est. Hæc itaq; secum agitãs, Sparta regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi ex composito hominem criminis uictum, exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro excussori, conducit ab eo nolenti uendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitãs, ubi rem gnouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaq; portans Spartam rediit. Quo ex tẽpore Lacedæmonij quoties cum Tegeatibus cõgressi sunt, superiores extitére, adeo ut multis iam Peloponnesi eis parêret. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nuncios Spartam cũ muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquam peruenerunt, nos aiunt, Crœsus misit Lydorum aliarumq; gentiũ rex, ita inquiens: Lacedæmonij, quoniam deus oracului reddidit, ut græcam mihi societatem adsciscerem, & uos inter Græcos antecellere audio, statui uos mihi in societatem ex oraculo procandos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra dolum demq; Crœsus hæc per legatos nunciauit. Quoꝝ aduentu Lacedæmonij qui & ipsi culum audierant, gauisi fœdus cum eis hospitij societatisq; inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam cum illi mississent dis ad aurum coemendum, quo usuri erant in id simulacrum, quod nunc positum apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodq; se amicos ille delegisset; societatem admiserunt: & hoc denũciarunt se paratos exhibuerunt. Quod ubi fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequentibus animalibus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, uolentes Crœsum remunerari, sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutrá harum (quæ feruntur) causarum: Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram cum ferebatur Samum appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus longis aggressi fuêre. Ipsi uero Samij aiunt Lacedæmonios, qui pateram portabãt, uenientes, cum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo uendidisse, se uiris priuatis, qui eam lunonis templo dedicauere, & illos qui uendidissent, Sparta reuersos, forsitan dixisse à Samijs sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Crœsus eluso oraculo, aduersus Cappodociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & ipsius tentiam Persicã euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis, & antehac pro circunspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consecutus, hunc in modum Crœso consuluit: Aduersus tales uiros expeditionem paras rex, qui coriacea subligacula, qui è corio reliquam uestem ferunt, qui non quibus uolunt cibis uescunt, sed quos habent, utpote regione asperam incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si uicris: sin uictus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circũsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamen Crœsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerent, nihil erat neq; lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominãtur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medorum ac Lydum disterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas, dehinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum

Oresti proceritas.

Quibus artibus Lacedæmonij Tegeatibus facti superiores.

Crœsi ad Lacedæ. legati.

Pateræ aheneæ mira capacitas.

Sandanis Lydus.

Persarum uicto habitus q; priscus.

Halys.

ream uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumẽ Halys, cuncta ferè superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usq; Pontũ dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinq; dieꝝ itineris uiri expediti. Aduersus Cappadociam Crœsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adiecti, tum uel magis fidutia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hũc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quædam eorum secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benigne alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuendos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utẽdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnũquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se dignum à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt, ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: instructumq; (ut feras instruere consueuerant) Cyaxari offerrent, perinde atq; uenationẽ. Idq; cũ obtulissent, quàm celerrime se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. quod & factum est. Nam & Cyaxares & qui aderãt conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt, & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt: quos postea reposcẽti Cyaxari, quod Halyattes reddere abnuerat, bellum inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi uicto res exiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis collatis, cum æquo marte certarent, stante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationẽ huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hũc annũ præfiniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere uiderunt, à pugnando desiterunt. eoq; propensius ad pacem inter se constituendam festinarũt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice, & Labyneto Babylonio, qui ut iusiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quoniam sine uehementi necessitate conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, tum feriẽdo brachia quâ illa humeris connectunt, ac mutuum sanguinem delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternum, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in sequẽtibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellũ, ad oracula miserat. Et cũ rñsum reddidisset haud syncerum, secum facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus quãdam Persarum partem. Atq; ubi ad Halym flumen peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) põtibus qui nunc sunt copias transduxit: ut autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam cũ incertus animi Crœsus foret, qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos enim eorum fuisse eá tempestate pontes) ferũt Thales qui in his castris aderat, fecisse ut fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse aũt hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciẽ lunæ depressi, quæ castra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex priore alueo fluuium, iterum eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refundere. Itaq; cum celerrime fluuius deductus esset, utrinq; uado meabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursum redierunt, illum transierunt? Crœsus exercitu traiecto uenit in Cappadociæ locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum uastat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitq;. Cepit quoq; cũctas circà urbes, Syros nihil conmeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisq; omnibus qui in me-

Affinitatis quæ Crœso cum Astyage intercessit causa.

Lydorũ Medorũq; bellũ.

Dies repente nox facta.

Fœderis ineundi ritus.

Crœsus Halym traijcit.

Thaletis inuentum.

Cyri & Crœsi pugna.

dio incolebant,obuiam pergit:missis tamen,antequam exercitum educeret,caduce-
ribus ad Iones tentandos,ut ad se à Crœso deficerẽt.Illis abnuẽtibus pfectus castra
tra Crœsum posuit,ibidemq; in regiõe Pteria p se uterq; alteꝝ lacessere. Commiss
acri pugna,& multis utrinq; cadẽtibus,ad extremum noctis interuẽtu dirimũtur
tri uictores. Atq; hunc in modum duo exercitus dimicauerunt.Crœsus à suo exerc
incusatus,quòd cum Cyri multo maioribus copijs conflixisset,postero die cum Cyr
ipsum supersederet inuadere,regressus est Sardis,habens in animo euocare Aegypt
ex fœdere:quoꝝ cum rege Hamasi ante,quàm cum Lacedæmonijs,ut ad certa
accersere etiam Babylonios,cum quibus & ipse fœdus percusserat.Erat aũt Babylo
rum tyrannus ea tempestate Labynetus.Denunciare item Lacedæmonijs,ut ad cert
die præsto essent.Hisq; & suis copijs coactis,ubi per hyemem quieuisset,initio ſta
ueris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abit Sardis, dimittiq; cadu
tores ad socios,edicens uti ad quintũ mẽsem Sardis cõuenirent. Exercitũ uero qui
rat ex militibus conductis,qui cũ Persis dimicaret, missum fecit,ac dissipauit:minim
credens unquam fore,ut Cyrus qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias prom
ret.Hæc Crœso ratiocinante,omnia suburbana colubris impleta sunt. Quos ut cern
bant,equi inter ambulandum cum ad pascua irent,comedebant.Id Crœso cernenti
erat)uisum est esse portentum,ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui
sunt ad consulendos Telmissas,ubi accepere responsum,didicereq; quid sibi uellet
ficareq; portentũ,non contigit ut Crœso renunciarent. Nã prius quàm retro
reueherentur,Crœsus est captus.Telmisses ita cognouerant exercitũ externum
so illuc affuturum:qui cum afforet,indigenas subigeret,quòd dicerent colubrum
ræ filium esse:equum,hostem & aduenam.Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati
iam capto:nondum tamen gnari eorum quæ circa Sardis ac Crœsum erant.Cyrus
tior factus, Crœsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat,
stituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæprecium esse,quàm
turrime posset, promouere exercitum Sardis:ut hostem prius, quàm ille contra
ret iterum Lydorum copias,occuparet. Hoc ubi probauit,executus est:properaq;
cto in Lydiam exercitu,ipse nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam
tudinẽ adductus,quod præter opinionem, præterq; expectationẽ suam se res habe
tamen Lydos in prælium pducit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate
fortior,nec magis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas per
gas gestans.Campus in quo concursum est,ante urbẽ Sardensem iacet,magnus &
tus,quem cum alij amnes influunt, tum omnium maximus Hermus paludem
ptus,qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus,infunditur mari iuxta Phocia
pidum.Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus,eorum equitatum
midans,constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus
ipsius exercitum sequebant,camelis uel frumentum uel uasa portantibus, farcinas
traxit,uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut prærirent
teras copias aduersus Crœsi equitatum,peditatus ut hos subsequeretur.Post hunc
locat omnem egtatum.Postquam omnes constituit,imperat eis ne cui cæterorum
dorum parcerent:sed quemcunq; occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum,
captus quidem repugnaret.Hæc imperans, camelos contra equitatum instruit hac
one,quòd camelum equus reformidat adeo quidẽ,ut nec speciem eius intueri, nec
rem sentire sustineat.Id ideo cõmentus est, ut equitatum Crœsi, quo ille se præsidio
rum considerabat,inutilem redderet.Simul atq; in pugnam itum est,equi olfactis
tinus conspectisq; camelis,retro se auertunt,unde spes Crœsi interijt.Verum non
tinus Lydi ob id exterriti sunt,sed cognita re,ab equis desiliunt,ac pedites cũ Persis
fligunt.Multis tamen aliquandiu utrinq; cadentibus,tandem uertuntur in fugam.
ros ingressi,à Persis obsidebantur. Quam obsidionẽ in lõgius processuram ratus Cr
sus,alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant,hi conuentu

Xenophon in memorato superius consilio Babyloniorum regem oppetijsse tradit.

Equi uorant colubros, portentum.

Telmisses cõiectores.

Crœsus capitur.

Lydorũ gens strenua.

Harpag. Mc. Artagersas hic à Xenop. non aũt Harpagus uocatur.

Cyri commẽtum.

Camelos reformidant equi.

Sardis ad quintum mẽsem indixerant. Ad hos dimittebat oratum,quàm celerrima auxilia mitti sibi,utique iam obsesso. Et cum ad alios socios misit,tum uero ad Lacedæmones. Cæterum per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio,de agro qui dicitur Thyrea.Quẽ locum etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij intercisum tenebant.Etenim Argiuorũ est,quicquid regionis Malea tenus ad occasum uergit in continente:& insulæ tum aliæ,tum uero Cythera.Cum ergo Argiui suo territorio intercisso auxilium ferrẽt,ibi ab utrisq; in colloquiũ uentũ est,ut treceni utrinq; dimicarent:& ubi superiores extitissent,eoꝝ regio foret:atq; ambos exercitus in suam uterq; terram discederent,nec permanerẽt dũ dimicaretur,ea scilicet causa, ne si adsent,parti succumbenti auxilium sui ferrent.His conuentis, in diuersa digrediũtur. Ex utrisq; delecti uiri qui relicti sunt conflixerunt; atque illis quidem ut æquo marte pugnantibus,ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt; & id noctis interuentu, ex Argiuis duo Alcenor & Chromius,qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt:ex Lacedæmonijs unus Othryades,qui spoliatis Argiuorum cadaueribus,eorum arma ad suo rum castra detulit, & se in suo ordine tenuit.Postero die utrique re audita affuerunt,sibiq; uictoriam uindicabant. Argiui quidem,quòd suorum plures superfuissent, dicentes:Lacedæmonij uero,quòd eorum qui supererant illi fugissent,suus perstitisset, & hostium cæsos spoliasset.Ex contentione tandem concurrentes pugnãt: ac postquam permulti utrinq; ceciderunt,Lacedæmonij uincũt. Quo ex tẽpore Argiui tonsis capitibus cum antea criniti essent, necessariò legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent,neue mulieres aurum ferrẽt,quàm Thyreas recuperassent.His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, in posterum comati essent, cum antehac nõ fuissent. Othryadem, qui unus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi ob socios interfectos,illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Cum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio , aduenit caduceator precatum Crœso obsesso auxilia. Illi caduceatore audito,statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis,alius affertur nuncius,murum Lydorum expugnatũ, Crœsumq; uium esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ. Quartodecimo quàm obsideri cœptæ die, Cyrus missis passim equitibus per suas copias edicit, se dona daturum ei, qui primus muros conscendisset.Postea quàm id conato exercitu res nõ processit,ibi quie centibus cæteris,Mardus quidam cui nomẽ erat Hyrœades,id aggredi est ausus à parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus,quia illinc nequando urbs caperetur haud suspectum erat, utpote loco prærupto atque inexpugnabili: quaq; parte solum ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circuntulerat, ex pellice sua genitum:qui Leo quacunq; parte murorum circũlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorũ circundu xit,quacunq; poterat arx oppugnari,per hanc partem,tanquam inoppugnabilem atq; præsidium,circunducere prætermisit,quæ ad Tmolum fluuiũ uergit. Ab hac igitur parte Hyrœades ipse Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descẽdisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam,aduertit animum atq; considerauit,dehinc ipse conscendit,& post eum alij Persæ,subinde atq; alij frequentes.Ita urbs Sardis capta est, atq; oĩs direpta, Circa ipsum autem Crœsum hoc contigit. Erat ei filius,cuius superius habui mentionem,habilis ad cætera,sed mutus. In cuius uitium emendandum Crœsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum.atq; ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus rex multorum ualde insciꝰ Crœse,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes uocem,sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis mœnibus quidam Perses in Crœsum sibi ignotũ ut occisurus uadebat. Quẽ in-

Thyrea locus.

Argiuorũ fines ditioq;.

Lacedæmoniorũ Argiuorumq; pro agro Thyrea dimicatio.

Rasura Argiuorum.

Lacedæmonum coma.

Sardis expugnantur.

Mardus Hyrœades.

Leo Sardius. Meles Sard. Xenoph. paulo aliter refert.

uadentem se Crœsus cum uideret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat

Crœsi filius mutus erupit in uocem.

nihil putans differre, an percussus oppeteret mortem, an non. Id ubi filius eius muta

Crœsus capitur.

aspexit, timens patri, erupit in uocem, inquiens: Homo, ne perimas Crœsum. Atq; hoc
ille primum effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persæ & Sar
dibus potiti sunt, & Crœso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies
fuisset obsessus, misso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captū Persæ ad Cy
rum perduxerunt, quem ille uinctum compedibus, super ingentem quam struxerat, r
gnorum struem imponit, circaq; eum bis septem Lydorum filios, siue habens in anim
primitias has alicui deo offerre, siue uolēs uotum psoluere, siue cupidus sciēdi num g
dæmonum liberaret Crœsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ impo

Crœsus iam pyræ admotus, Solonis tandem meminit.

tus uiuus cōcremaretur. Hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyra
stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solonis, q̄ ab eo sibi m
tu dei fuisset dictum, ex uiuētibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subijt Cr
so, ferunt eum ex uehementi defectione animi uictum, ingemiscētem ter Solonem no
minasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuo
caret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silētium egisse. Deī
de cum loqui cogeretur, dixisse: Illum nominaui, qui ut omnes tyrannos alloqueretur
ego quàm ingētem pecuniam præoptarem. Eum non planè loquētem, rursus interr
gat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus interrogation
inquit, quēadmodum Solon qui esset Athenien sis, ad ipsum à principio uenisset, & p
tuitus omnes eius opes corā m̄ nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat: ea omīa

Cyrus seipsū incipit cognoscere.

nisse, neq; hæc magis de se ipso, quàm de omni hominū genere, & de his præsertim, q
sibijpsis beati uiderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema co
pisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: cum se q
que hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus
uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantem, nihil esse reb
humanis stabile, iussisse ignem celerrime extingui iam incensum, Crœsumq; de pyra
& quæ circa eum erant. Verum eos qui ignem iam conabantur extinguere, nō eum la
se. Ibi Crœsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cum cerneret unumquemq; extre
guendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen proficī, exclamando inuocas

Crœsus apollinis imbre è pyra liberatus.

Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq
præsenti malo liberaret. Ita cum lachrymis Crœso deum inuocante, nimbos repen
cum serenum ac tranquillum esset, confractos esse, imbresq; erupisse, ac uehemen
ma aqua pluisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonu
uirum esse Crœsum, è pyra depositum esse, atq; hunc in modum interrogasse: Crœse, q
nam te hoīm persuasit, ut cū exercitu inuaderes terram meam, ex amico factus hos
Cui Crœsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo ps̄pero, meo infausto fato, Græcoq; deo
tore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neq; enim quispiam ita amens est
bellum quàm pacem præoptet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepe

Crœsi uerba apud Cyrū.

unt. Sed ut ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus locutus est, quem Cyrus lo
tum iuxta se collocauit, ac multa sanè obseruantia habebat: intuensq; eum admirab
tur tam ipse, quàm omnis circà cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox co
uersus, ac cernens Persas Lydorum dirípientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex
bi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus uero eum quæcunq; libertate
cter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquiens, tanta frequē
tia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, inquit, urbem dirípere, tuasq; opes absūmere.
Atqui Crœsus excipit: Neq; urbem meam dirípis, neque meas opes. Nihil enim mihi
iam cum istis rebus est, sed tua ferunt, aguntq;. His uerbis iniecta cura, Cyrus Crœsu
semotis arbitris interrogat, quidnam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret.

Persarum ingenium.

Ad quem Crœsus: Quoniam me dñ seruum tibi tradiderunt, iure debeo, si quid a
us animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ñdem inop

Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile es

Crœsi de diripienda urbe consilium.

se euenturum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebella
turum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Si
ste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uetent exportari opes,

Decimæ Ioui necessario redduntur.

ut earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, ui
opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cy
rus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, cáque uehementer approbauit: &
iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Crœ
se, quandoquidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid munerisà me
uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus: Here, inquit, sine me gratum esse er
ga deum Græcorum, quem ego maxime oīm ueneratus sum, ut missis ad eum his uin
culis perconter, nunquid ei fas sit bene de seipso merentes decipere. Et Cyro interro
ganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum,
redditāq; sibi oracula, & præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduer
sus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam ueniam, ob
id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, & hoc inquit Crœse a me impetrabis, &
quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos mi
sit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, scisciatari de
um, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferen
dum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerrentur, compe
des scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas esse in
gratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse:

Sortem fato destinatā effugere impoß.

Sortem fato destinatam defugere, deo quoq; est impossibile. Crœsus quintæ retroæta
tis crimen luit, hoc est, abaui: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo indu

Gygis crimē luit Crœsus.

ctus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente.
Verum Apollo cum studuerit ut hæc Sardium clades circa liberos Crœsi, non circa
Crœsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permise
runt, annixus est, atq; ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres an
nos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis, quàm fata destinarant, serius se fuisse captum.
Secundo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud
scite Crœsus incusat: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bel
lum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mit
tere scisciatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum
erat nec considerans, nec interrogans, sibijpsi acceptum referat. Quod autem ultimo re
sponso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cy
rus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm patre. Nam

Cyri genus.

ista quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis sub
iectus, & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc
Lydis Pythia respōdit, quæ illi Sardis reuersi, Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœ
sus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi imperio, & prima Ioniæ sub
actione ita res habent. Porrò Crœso non hæc solum quæ iam diximus, sed alia quoq;
permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus aureus,
quem illic Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoq; buculæ aureæ, atq; co
lumnæ pleræque. Quinetiam in protemplis apud Delphos clypeus uisitur aureus &
ingens, atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora superstant, nonnulla tamen in
tercíderunt. Ac uero quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata, pondere
(quantum intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis existunt. Cæterum ea quæ
ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi ueluti peculiaria, paterna

Crœsi donaria.

rumque facultatum primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è fa
cultatibus erant aduersarij, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans,
Pantaleontis partibus impense studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus,

Pantaleon. Caira.

Pantaleon enim & ipse Halyattis filius erat, Crœsi frater, at non germanus: matres habebant diuersas. Nam Crœsus matre fuit Caira Halyattis uxore, Pantaleon et fuit susceptus. Ac uero ubi tradito à patre imperio Crœsus potiret, hominem qui ante sic pertinaciter sibi restitisset, occursantem forte in fullonis officinam hens interemit. Bona aũt eiusdem iam antè diuis destinata, dictis modis iam pendit. Atq; de donarijs intantũ dictum sit. Porrò Lydia quod scribit nihil sanè dum habet, prout aliæ regiones, præter auriramenta è Tmolo prouenientes. tamen nobis exhibet multo maximũ, præterquam tam Aegyptioꝝ, quàm Babylo-

Halyattis tumulus.

rum opera in primis admirandum. Nempe Halyattis Crœsi parentis ibidem pulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars aggestitia ræ. Quod sepulchrum cõstruxisse feruntur homines emptitij atq; operarij, & una his adiuuantes ancillæ. Ad nostram usq; ætatem tumuli summitas quinq; termini stinguitur, qbus literæ insculptæ indicãt, q; quinq; hic laborauerint. Apparetq; an-

Lydorũ filiæ prostituũtur omnes.

rum opus esse maximum. Lydorum filiæ omes meretricantur, atq; hoc nimirum stu tantisper dotem colligunt, dũ nubiles ipsas se elocent. Sepulchri huius ambitus diorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem

Gygæus lacus amnis.

pulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse amnem, hoc est, perpetuo fluentem. catur aũt Gygæus. atq; hoc quidem sic habet: Lydi legibus ppemodum utuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas patiuntur prostitui. Hi primi eorum

Lydo. mores

Nummi primũ percussi.

xat quos nouimus, nummum aureum argẽteumq; ad utendum percusserunt, & p

Caupones primi.

caupones institoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse, qui etiamnum Græcos cum illis cõmunes sunt, simul autem hæc inuenisse, & in Thyrreniam, ho-

Institores primi.

Thusciam colonos deduxisse, id quod hunc in modum accidisse refertur: Tempore dis, Manis regis filij, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ualde grassabatur, ut Lydi qui tum misere degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, alius excogitauit: inuentum q; tũc ab ijsdem aleæ tesserarumq; ludum, & pilæ cæterorum

Ludorũ primi inuẽtores

Famis discutiendæ inuentum.

ludorum omnium genera, præterquam talorum. Hoꝝ enim inuentionem sibi nõ dicant Lydi. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem die rum in totum lusibus cupabantur, ne uidelicet ciborum quærẽdorum solicitudine distorquerẽtur: altera ro à lusibus abstinentes, pascebantur. Atq; hoc modo uixerunt annis duodeuiginti. autem malum istud magis atque magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariam uideret: & hos quidem in sedibus suis permitteret, illos uero aliquò ablegaret colo-

Thyrrenus.

Ac uero his qui in sedibus suis permanerent, rex ipse pergeret imperare: illis qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præficeret, cui nomen Tyrrhe Hi e Lydia excedentes, primum diuerterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauibus nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda uidebantur, imponerent: ad ui sedesq; quærendas oram soluisse, donec uarias natiões pertranseũtes, ad Vmbros uenissent. Vbi ciuitatibus constructis, hactenus habitauerunt. Atq; pro Lydis, pro

Tyrrheni unde appellati.

regij filij, qui eos deduxit, nomenclaturam, nomen quoq; commutarum, nomina Tyrrhenos. Et Lydi qdem à Persis in seruitutẽ redacti. Hinc iam nobis exequen tio, cũ Cyrũ qui Crœsi euertit imperium, quisnam fuerit, tum Persas qui Asiam gerunt. Igitur quemadmodum quidam memorãt Persarum, non qui res Cyri il

Assyriorum imperium.

re, sed prout illa se habẽt, referre studẽt: ita ego cõscribam, gnarus trifarias alias Cyro narrandi uias. Assyrijs autem annis quingentis uiginti superiorẽ Asiam ob tibus, primi Medi ab ipsis deficere cœperũt: qui ubi cum Assyrijs forte p libertatem tenderent, strenuos se uiros declararũt, excussoq; seruitutis iugo, in liberta seruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt, quod iam successerat Medis.

Cyri genus a tius repetitur.

terum ubi iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur legibus, hac de occasione rursus tyrannidi sunt subiecti. Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam gitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, atq; Deioces cum ante apud suos

cus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectitabat uenditabatq;, quòd uideret apud Medos uniuersos magnam quandam licentiam, sat sciẽs q; æquitati iniquitas esset inui sa. Medi uero qui eundem habitabant uicum, intuẽtes hominis mores, iudicem ipsum controuersiaꝝ sibi constituunt. Hic ut qui principatum ambiret, rectum se æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudẽ apud populares suos obtinuit haudquaq; exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe q; Deioces solus esset qui incorrupte iudicaret, læti undecunq; affluunt quotquot prius iniquis sententijs superati, ad Deiocẽ, & ipsi lites finiendas transferunt: postremo nulli alij hanc pro-

Deioces Medorum rex declaratur.

uinciam permittebant. Ac uero ubi numerus accurrẽtium creseceret, qui cognouissent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduerteret uniuersa in se unum incumbere, neq; amplius illic considere, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat: neq; omnino iu dicare amplius. Siquidẽ non è re sua esse, inquit, si totos dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ sceleraq; passim per uicos multo etiã impunitius q̃ prius patrarent, factũ est, ut Medi habito concilio, inciperent de cõmuni rerum statu tractare. Et quãtum mihi uidetur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiã loquebant: Nequaq̃, inquientes, hisce modis usuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, ut uide-

Deiocis regia.

licet ditio nostra bonis legibus administretur: & nos ad sua quisq; opa diuertẽtes, nusquam impunitate sceleratorum uiolemur. Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi re gibus sese subijciunt. Continuo cõsultatum est, quẽnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus productusq; in medium, ut omnium suffragio rex cõpro-

Colores pinnarum regiæ

baretur. Ille uero iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam cor poris sui adiungi. Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; beneficia ingentia probeq; munita extruxerunt, permiserunt q; satellites ex uniuersis Medis quos uellet, sibi deligeret. Deioces uero cum imperio potiretur, Medos cõpulit unum oppidum condere, atq; hoc uno communito exornatoq;, aliorum non ita magnam curam habere. Obsequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia construit ampla simul & ualida ea, quæ nunc Ecbatana

Ecbatana.

appellant, in quibus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimiꝝ constitutis mœnibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisq; pinnis pminerent. Adiuuabat huc loci ipsius cõmoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Accessit etiam maius quiddam data opa factum. Siqdem ambitus isti numero erant septem cõtigui, in quoꝝ postremo regia erat & thesauri. Hæc mœnia cum amplissima sint, magnitudi ne prorsus illum Athenienſiũ æquant ambitu. Atqui singulæ quidem minæ suis atque hunc in modum distinctis fulgẽt coloribus. Nempe primi ambitus pinnæ colore sunt albicanti, secundi nigro, tertij purpureo, quarti cæsio, quinti sandaracino. Postremi uero duo, alter argentatas, alter inauratas habebat pinnas, atq; hisce munimentis Deioces se

Deioces.

Regem conspici nefas.

tutiq; sepiebat regiam, ac reliquũ populũ iussit seorsum circũquaq; habitare. Cæteruniuersis ad hunc ornatum constructis, primus Deioces cauit: ne quis ad regem ingre dipermitteretur, sed per internũcios cuncta transigerentur, adeo ut nec cõspici regem a quoq; fas esset. Ad hæc, nec ridere nec expuere, propterea q; omnibus factu deformia essent, coram licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne uidelicet eum cernẽtes, æquales & una cum eo educati indoleant atq; insidientur, quin aliud potius uideat ipsis coram non conuentibus. Vbi uero Deioces iam adornasset constabilissetq; tyrannidem, in ex ercenda iustitia seuerus erat & incorruptus. Etenim disceptantibus intro ad se accersitis, lites terminauit, eosdemq; rursus dimisit: at hæc circa causas factitauit. Quantum autem ad alia attinet, si quem audiret iniurium, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti

Medicæ nationes.

modo pœna multauit, in quem usum exploratores auscultatoresq; destinauit per uniuersam regionẽ, cui perat. Deioces aũt solam Medicam subegit nationẽ, eiq; soli impe rauit. Cuius natiõis tot numero gẽtes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budi Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquagin-

Phraortes.

ta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non

contentus,bellũ ante omnes intulit Perſis,eoſq; primus in poteſtatem Medorum red-
git.Quibus nationibus potitus, ualida utraq;, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps
aliam inuadendo gentẽ,donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit,ad eos Aſſyrios,
Ninum incolebant, quondam omniũ principes,ſed tunc à ſocijs per defectiõem de-
tos,alioqui per ſe bene habentes.Aduerſus hos expeditiõe ſumpta Phraortes,ſecun-
Cyaxares. ac uicesimo quàm regno potitus eſt anno,cũ pleraq; exercitus parte perijt. Poſt
tum eius Cyaxares filius, Deiocis nepos ſucceſſit,qui dicit multo quàm maiores
iſſe præſtantior, & primus Aſiæ populos in prouincias diſtinxiſſe, primuſq; in
Militiæ ordo à quo primũ diſtributus. quoſq; ordinem diſtribuiſſe,haſtatos,ſagittarios,equites, cum prius omnia promi
fuiſſent atq; implicita.Hic & cum Lydis prælium fecit,quod prælium cum fieret,
nox effecta,& omnem trans Halym flumẽ Aſiam ſibi ſubiecit.Collectis omnibus q
bus imperauit,caſtra mouit ad ciuitatem Ninum,ſimul & patrẽ ulturus,& ciuitat
Madyes. ipſam euerſurus.Commodum hũc obſidẽtem Ninum,adoritur Scytharum numer
Huius loci commeminit libr.quart. in initio Heroict. ſus exercitus,cui Madyes præfuit Scytharum rex, filius Protothyæ.Hi inquam tra
greſſi in Aſiam,cum Cimmerios ex Europa pellerent,perſecutiq; ab his,fugam cep
ſunt illi,atq; ſic in Medicam penetrauerunt Scythæ. Eſt enim à lacu Mæotide ad Ph
ſim uſque atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero non
Saſpires. longus,pgreſſus in Medicam.Sed una dũtaxat natio media eſt Saſpires,quos ubi tra
ieris,cõtinuo occurrit Medica.Atqui Scythæ ſanè hac nõ irruperunt,ſed paliam
longe ſuperiorem deflectentes,ad dextram Caucaſum montẽ relinquebant. Hic
Medi Aſiæ imperiũ amittunt. di cum Scythis congreſſi,prælioq; fuſi,Aſiæ imperiũ amiſerũt.Porrò Scythæ uni
ſa Aſia potiti, hinc rectà in Aegyptum contendunt. Fortè iam Syriam Palæſtinam
greſſus Pſammitichus occurrit Aegypti rex,muneribus p̃cibusq; cõtendens,effec
Pſammitichus. ulterius progrederentur. Scythæ ubi retrocedẽtes in urbe eſſent Palæſtinæ Aſca
bonaq; parte Scytharum nullam iniuriam inferẽte, pauci aliquot relicti Veneris V
Veneris Vraniæ templũ. niæ fanum depecularunt,inter cætera(quantũ equidem ſcio)huius deæ ſana uete
mum. Siquidem quæ in Cypro eſt eiuſdẽ deæ ædes, ex hac nata eſt: id quod ipſi e
referũt Cyprij. Quinetiam illud apud Cytheros delubrũ ex hoc Syriæ à Phœnic
erectum proditur. Ac uero dea ipſa templi ſpoliatoribus, eorumq; plibus morbis
miſit theliam, ut ſimul & ipſi fatentur Scythæ, ſe uidelicet illo morbo ob id labor
Enarees. & uidere licet apud Scythas hunc morbum curantes,quos Enareas appellant Scy
Poſtq; uero iam uigintiocto annis Aſiæ imperium Scythæ obtinuerunt, omnia
penè ex negligẽtia licentiaq; depopulata eſſent(nam præter tributum exactione
torquebant,diripiebantq; à quibuſlibet quæcunq; poſſidebant)tandem horum p
rem partem Cyaxares atq; Medi hoſpitio acceptam inebriatamq; interemerunt. E
quidem Medi recuperarunt imperium,receptis ijs quibus prius potiebant, & Nin
expugnauerunt. Vt aũt ceperint,in alijs mox ſcriptis indicabo. Aſſyriosq; excepto
bylonica quapiam portione,ſubegerũt.Poſt hæc Cyaxares ubi quadraginta annos
Aſtyages. cum Scythis imperaſſet,uita functus eſt. Cuius regnum ſuſcepit Aſtyages filius
filiam ſuſtulit,appellauitq; eam Mandanen.Quæ uiſa eſt ei p quietem tantum ur
cere,ut omnem ipſius urbem oppleret,atq; uniuerſam Aſiam inundaret.Quod
um quũ magis ſomnioꝝ interpretibus expoſuiſſet, conterritus eſt,ſingula quæq;
Aſtyagis ſomnium. lis edoctus.Ideoq; uiſum hoc reformidans,Mandanen iam uiro maturam,nulli
rum qui ea dignus eſſet,tradendam ſtatuit, ſed Perſæ cuidam nomine Cambyſi
compertum habebat familia quidem bona ortum:cæteꝝ ingenio ſedato, gerẽtem
multo infra mediocris Medi alicuius conditionem.Eodem quo Cambyſi collocau
Aſtyagis ſomniũ alterũ. filiam anno,uiſionem alteram uidit: Videbatur ei ex genitalibus filiæ uitis enaſci
omnem occuparet Aſiam.Quod uiſum cũ retuliſſet ad interpretes ſomniorum,
iam prægnantem & partui uicinam,ex Perſis accerſit, eiq; cum uenifſet,cuſtodiam
ponit,uolens quod illa edidiſſet,interimere.Eteñ magi ſomniorum interpretes,
nem illam portẽdere dicebant Aſtyagi,prolem filiæ pro ipſo regnaturam.Hoc

obſeruans Aſtyages ubi genitus eſt Cyrus,adſcito Harpago familiari ſuo,& inter Me-
dos fidiſſimo, atq; omniũ reꝝ ſuaꝝ procuratori, hæc inquit:Harpage,negocium quod
tibi iniũgo caue prætermittas,aut ullo modo exeq; ſuperſedeas:neue committas,ut ali-
os præponendo,poſtea tibijpſi perniciem crees.Capito quem Mandane peperit pueꝝ, Harpagus.
in domumq; tuam ferto,atq; occidito:poſtmodum quoquo modo uoles, ipſe ſepelito. Cyrus infans
Cui reſpondit ille:Neq; aliàs unq; rex huic uiro rem iniunxiſti ingratã, & in poſterum mortis damnatus.
dabimus operam,ne quid in te delinquamus.Quod ſi tibi cordi eſt hoc ita fieri,mea in-
tereſt id induſtriè exequi.Hæc cum reſpondiſſet Harpagus,eiq; puer traditus eſſet, or-
natus ad necem,contulit ſe domum flens, adienſq; uxorem, refert omnem habitum ſe-
cum ab Aſtyage ſermonem.Ad quem uxor: Quid igitur,inqt,facere tibi in animo eſt?
Ego uero,reſpondet uir, quanq; Aſtyages mandauit,etiam ſi deſipiet, peiusq; inſaniet
quàm nunc inſanit,non tamen eius uoluntati parebo,neq; ad hanc necem obſequar:idq;
multis de cauſis, tum q̃ puer ipſi mihi cognatus eſt, tum q̃ Aſtyages grandis natu eſt,
& uirili prole orbus:quo defuncto,ſi tyrannis ad eius peruentura eſt filiam, cuius nunc
filium per me interimit,quid aliud reſtat hinc mihi quàm periculum maximũ? Enim-
uero tutelæ meæ cauſa expedit hunc puerum interire,ſed per aliquem ipſius Aſtyagis,
non per aliquem meorum.Hæc locutus,eueſtigio nuncium mittit ad bubulcum Aſtya-
gis,quem norat paſcuoꝝ maxime idoneorum,& montium feris frequentiſſimorum eſ-
ſe gnariſſimũ,cui nomen erat Mitradates, cuius contubernalis & eadem conſerua erat, Mitradates
nomine Cyno Græca lingua,id eſt, canis,Medica,Spaco.Nam canem Medi ſpaca appel- paſtor Cyri
lant.Vbi boum paſcua ille habebat, montiumq; radices erant ad uentũ boream Acbata nutritus.
norum,& ad pontum Euxinũ.Hoc enim tractu ad Sapiros uergente Media,ſanè mon
toſa eſt & edita, ac nemoribus frequens,reliqua uero tota admodum plana. Hic itaque
accerſitus properè cum uenifſet, inquit, ad eum Harpagus: Iubet te Aſtyages hunc ca-
pere infantem,quem in deſertiſſimo montium exponas,ut celerrime pereat,& hæc ut
tibi dicerem mihi iniũxit.Et niſi hunc interemeris,ullоq; pacto ſeruaueris, peſſimo exi
tio te occubiturum.Cui expoſitioni infantis inſpector ego præpoſitus ſum.Hæc ubi au- Mediæ regio
diuit bubulcus, ſumpto infante redijt quà uenerat ad bouile ſuum. Ei dũ in urbem abi- nis facies.
uxor ſua,quæ erat prægnans,per totam diem parturiens, è uoluntate dæmonis enixa
eſt filium. Abſente marito utriq; mutua tenebatur ſolicitudine: hic quidem uxori par-
turienti meruens,illa uiciſſim marito timẽs,propterea quod præter conſuetudinem ab
hero accerſitus eſſet. Vbi reuerſus affuit,eum uxor utpote ex improuiſo cernens, prior
interrogauit,quid ita exacte ipſum Harpagus accerſiſſet. Cui ille: Vxor,inquit, profe-
cus ego in urbem & uidi & audiui quod nec uiſum oportuit,nec agi circa dominos no
ſtros.Harpagi domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterrefactus ſimul atque
ingreſſus,uideo infantulum palpitantem uagientemq; auro ac diſtincta ueſte ornatũ.Eum
Harpagus ubi me uidit,iuſſit celerrime ſumere, atq; aſportare in efferatiſſimum mon-
tem, ubi exponam,dicens Aſtyagem eſſe qui hæc mihi iniungeret,magnopere minatus,
niſi exportaſſem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domeſticorum
eſſe, non autem illius generis.Admirabar tamen, q̃ uiderem auro ueſtibusq; ornatum.
Præterea q̃ planctus exercebatur in Harpagi domo.Atqui inter uiam ex omni oratio-
ne famuli,qui me extra urbem deduxit,mihiq; infantem tradidit, percepi cum Manda- Cyr.ille Cam
nem Aſtyagis natæ & Cambyſis Cyro geniti eſſe filiũ, & ab Aſtyage iuſſum interfici, at- byſis pater.
que hic eſt.Hæc loquens bubulcus,puerum detexit atq; oſtendit:quem illa intuita pro-
certum ac ſpecioſum,genua uiri cum lachrymis amplectitur,obſecrat ne qua ratione pu
erum exponat.Hic negare aliter iſta fieri poſſe: ſuperuenturos eñ ab Harpago ſpecula
tores ad rem explorandam,ſeq; niſi id exequatur,miſerrime periturum. Mulier ubi ui
rum non perſuadet,quandoquidem,inquit,te nequeo inducere,quod ſecundum eſt fa-
ciam,ſi modo neceſſitas prorſus eſt,aſpici puerum dum exponitur, quoniam ego quoq;
peperi.Peperi autem mortuum. Ferto hunc,& iſtum ex Aſtyagis filia tanquam ex no-
bis genitum alamus, ita neq; tu iniurius in dominos eſſe deprehenderis,neq; nobis ma-

Cyrus exponendus, nutritur occulte.

le consuluerimus. Nam & hic qui obijt, regale sepulchrum nanciscet, & iste quisquis
est, animam non amittet. Sane quàm cõmode uisa est bubulco mulier loqui ex praeter
ti cõditione, atq; ita continuo esse faciendũ. Igitur quem necaturus attulerat, eum ut
ri tradidit: suum aũt qui mortuus erat, sumens collocauit in eo uase, in quo alterũ po
tauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatũ baiulans, in uastissimo mõtium expositi
Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorũ pro se illic uicario, in u
bem se contulit, & ad domũ Harpagi: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadau
Harpagus missis suorũ satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filiũ
peliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui postea Cyrus appellat
est, mulier sibi sumptum educauit, impositio illi nomine bubulci, alio scilicet quàm C

Rex puerorum Cyrus.

ro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi rem quæ illi contigit, palàm fecit. L
debat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum æqualibus in uia, quem inter
dendum cæteri pueri cũ pro rege sibi elegissent, cognominatũ bubulci filium, ipse
munijs distinguebat: ut alij domorum structores essent, alij satellites, alius ut oculus
gis, alius mandatorum renũciator, suum singulis honorem munusq; assignans, Horo

Artembares.

puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, uiri inter Medos spectati, quem C
rus, ꝙ imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris comprehendi, & cum illi paruiss
multis uerberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo
rens, ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro perpe
complorauit, non tamen Cyrum nominans (nondũ enim eius hoc erat nomen) sed

Cyrus puer accusatur.

um bubulci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem ducens filiũ sco
contẽdit: & rem intolerandam passum esse inquiens, eiusq; humeros ostendens: Sic
indigne, ait, accipimur rex à filio bubulci serui tui? Audiens hæc atq; cernens Astya
uolens ulcisci puerum Artembaris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filiu
Qui cum ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tú ne, inquit, hoc tali patre g
tus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere uerberib

Cyri responsum apud Astyagem.

Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus e
me regẽ suũ ludentes constituerant, quippe qui uidebar eis ad hoc maxime esse ido
us. At iste cum cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me
hili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quòd si ego propterea ullo malo sum dign
hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subijt Astyagi agnitio eius, uisaq; est figu
oris inferre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis

Cyrus ab Astyage agnoscitur.

pueri ætate congruere. Hic perculsus Astyages, aliquandiu sine uoce mansit. Vixq;
dem ad se reuersus, uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arb
rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoque tuus ob hoc nil conq
possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum,
solus erat relictus) percontatur unde puerũ accepisset, quis ue ei tradidisset. Ille ex
genitum respondere, & genitricẽ eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi
consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, fate
bus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, rem
erat prnit: ab initioq; exorsus uera referendo, deuenit ad preces, petendamq; sibi
am, iubens ut eam haberet bubulco ueritatem elocuto. Astyages pauciora iam uer
cit. Cæterum cui ualde succensebat, Harpagum uocent satellitibus iubet. Quem u
fuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puer
filia mea genitum? Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit tergiuersari m
cio, ne argumentis conuinceret, sed ita respondit: Ego posteaquam infantem accep
cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cum apud te innoxius
tissem, ne forẽ aut filiæ tuæ, aut tibijpsi carnifex, eoq; ita statui agendum: Accersito
bubulco infantẽ tradidi, inquiẽs te esse qui iuberes illum interfici, in quo dicendo
titus non sum. Tu enim ita præcepisti. Atque huic dum puerum trado ex tuo pre
pto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum ex

Harpagi purgatio.

rasset, comminatus isti extrema quæq;, nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit impe
rata, & infans obijt, missis eunuchorũ fidissimis rem cognoui, & per eosdem mortuum
sepeliui. Ita res habet rex, atque hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem
directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob
id quod cõtigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipse à bubulco audisset: de
inde ea narrata, eò deuenit loquendo, ꝙ puer uiueret, & bene haberet, quia sic actum
esset. Nanq; ex hoc, inquit, quod gestum erat circa puerum, ægro ualde animo fui, & à
filia mea infimulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonũ conuersa fortuna, mittito filium
tuum ad puerum hunc, qui recens uenit. Præterea destino pro liberatione eius dijs im
molare, quibus hic honor debetur, tú mihi adesto ad cœnã. Harpagus cum hæc audis
set, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, ꝙ peccatum suum commode
cessisset, & ultra bonam fortunam ad conuiuium uocaretur, domum abijt. Quam ingres
sus, properanter filium qui ipsi unicus erat, tredecim ferme natum annos, mittit ad do
mum Astyagis, iubens exequi quæcunq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi succes
set, uxori exponit. Eius filium ubi aduenit, Astyages mactat, concisumq; membratim
& partim assum, partim elixum: ubi esculentum effecit, paratum habuit. Dehinc sub
horam cœnæ, postquam affuerunt cum cæteri conuiuæ, tum uero Harpagus: cõuiuis
quidem alijs atq; ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne, Harpago aũt
carne filij sui, præter caput atq; extrema manuum pedumq;, cætera omnia. Nam ea in
canistro operta, seperatim reposita erant. Eum postquam satis depastum illo cibo pu

Astyages simulat, premit altũ corde dolorem.

Harpagus filium comedit.

tauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se uero sane oblectatum,
dicenti Harpago: hi quibus negocium erat datum, afferũt caput filij cum extremis ma
nuum pedumq; uelatũ, assistentesq; iubent detegere, ac sumere quod uellet ex eis. Har
pagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo spectaculo cõster
natus est, sed apud seipsum fuit. Et percontanti Astyagi, nunquid agnosceret cuius fe
ræ carne pastus esset: se agnoscere respondit, sibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc
reddito respõso, receptisq; reliquijs carnium, domum abijt, eas (ut ego opinor) illinc col
lecturus humaturus. Hac ultione Astyages Harpagum prosecutus est. Idem de Cyro de
liberans, eosdem ex magis accersiuit, qui fuerant ipsius somniũ interpretati. Postquam
uenerunt, scisciatur eos, quid censeant de uisione sibi agendum. Illi necessario fore in
columis est, Astyages excipit: & cum ipsum ruri agentem pueri eius pagi regem dele
gissent, quæ faciunt qui re uera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianito

Cyrus à magis dicitur iã regnasse.

ribus, internunciijs, ac cæteris munijs institutis, imperium exercuit, quæ uobis quonam
modo uidentur spectare? Si supereset puer, magi respondent, atque regnauit nulla ex proui
dentia, confidito ob id, ac bonum habeto animum, iam non eum regnaturum iterum.
Nam quædam uaticinationes nostræ in exigua reciderunt, & uelut insomnia in imbe
cillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondẽs, isti uestræ, ma
gi, sententiæ sum assentiens, me somno esse defunctum, puero iam rege nominato, nihilq; mi
hi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quænam futura
sint, & meæ domui, & uobis tutissima consulite. Ad hæc magi: Nostra etiam rex, inqui
unt, magni interest, tuum stare principatum: qui si immutetur, & ad hunc puerum,
qui Persa est, transeat, nos quoq; qui Medi sumus, in seruitutẽ redigemur apud Persas,
& extranei nullius erimus precij. Te uero regnante, cuius populares sumus, tũ ex par
te imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi &
regno tuo prospiciendũ est: & nunc si quid cernemus, quod timẽdum esset, tibi aperi
remus. Verum cum in rem friuolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te
itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad pa
rentes. His auditis, Astyages gauisus est: accitoq; Cyro hæc inquit: Fili, cum ego pro
pter quandam haud sanam somni uisionem in te fuissem iniurius, tuo tamen ipsius fato
superstes es. Nunc itaq; lætus ad Persas ito cum his, quos ad te deducendum mittam.

Cyrus ad parentes ablegatur.

Mitradates bubulcus.

Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem non qualis Mitradates bubulcus, & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrũ dimittit, quem ad domum Cambysis reuersum acceperunt sui parentes, & audita re uehementer amplexi sunt, ut qui statim mortem obijsse crediderant. Scisciabantur quonam modo superstes esset. Vbi uero ait eos antea non nouisse, & ob id maxime erasse: inter uiá tãnẽ omne suum infortunisi audisse, credidisse eũ se bubulci Astyagis esse filium. Vexꝫ in illo itinere omnem rem gestã ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum, semp eam laudibus prosequens, ita ut in omni eius sermone uersaret Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, cum esset expositus, fuisse educatum. Vnde hæc fabula emanauit. Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætatem, & inter æquales uirtute mus euasit, & idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyages ulciscendi cupidus. Nam per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed p Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quẽ cernit adultum sibi socium comparabat. Cæterum ante hoc alia ab eo comparanꝫ. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusꝙ eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam cum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Enterato, quẽ solerter obtinuerat, lepore ut nihil omnino rescinderet, indidit libello in quo quæ libuit conscripserat, resutoꝙ uentre, leporem unà cum retibus tradidit natori cuidam suoꝝ domestico ꝝ fidissimo, præcipiensꝙ suo ore cum daret leporem Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idꝙ sine arbitris faceret, hominem dimisit Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem apuit, inuentumꝙ libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba: Filí Cambysis, quem dij respiciunt (nam aliter non quam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio pieras, deorum tamen beneficio & meo superes. Quæ omnia quemadmodũ circa te gesta sunt, opinor te olim iam rescisse: & itequalia ego ab Astyage passus sum, quòd te non occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc si mihi auscultare uis, omni tu (cui Astyages impat) regioni impabis. Persas rebellandum cum pluaseris, ducito aduersus Medos, ad uotum tibi re succesura, ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum strís. Hoꝝ enim primi quiꝙ ab illo ad te deficientes, Astyagem conabunꝫ euertere tanquam cuncta tibi sint hic in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus his auditis considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando dem compit hunc esse appositum, ut ita faceret: Scripto libello de his quæ uolebat, filium Persarum coegit. Deinde resignato libello atꝙ lecto, ducem se inquit Persis Astyage esse designatum: & nunc Persæ, ait, edico uobis, ut præsto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit, quoꝝ complura sunt genera, eorum quæ Cyrus contraxit, & à Medis ad deficiendum induxit, sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt: Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadæ præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum cognatio est, unde reges Persidæ sunt orti. Alij Persæ hi sunt: Panthelæi, Derusiæi, Germanicuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti affuerunt, habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quẽdam dumosum (erat in Perside is locus circiter cem & octo aut uiginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore peracto Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in unum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat, atꝙ instruit, tanquam Persarum exercitum accepturus uinoꝙ ac cibarijs quàm elegantissimis. Postero die ubi conuenere Persæ, iubet eos discũbere in prato, atꝙ epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum priuatim an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum eius

Ita Tyrgus Cyrum fuisse à cane educatum tradit.

Harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recondite.

Persarum genera.

ter hæc duo interualli. Pridianam eñ omnia mala habuisse, præsentem uero omnia bona habere. Excepit Cyrus, & oẽm rem denudauit, inquiens: Viri Persæ, ita res uestræ habent, uolentibus uobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uero, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaꝙ obtemperando mihi, efficiamini liberi, quæ bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliꝭ, tũ uero in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, rebellate quamprimũ ab Astyage. Persæ, ut qui iampridem dedignarentur parẽre Medis, nacti præsidem, libenter se in libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Astyages cũ accepisset, misso nũcio accersit. Ille nuncium iubet renunciare, se prius illuc uenturum quàm Astyages ipse uelit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisꝙ aduerso numine Harpagum pfecit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiæ cũ Persicis prælium conseruerunt, quicunꝙ eorum sermonis Harpagi erant expertes, prælianbant: qui uero participes, ad Persas transibant. Plerisꝙ de industria ignauiter agebant, fugamꝙ faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primũ rem cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidẽ Cyrus gaudebit. Hactenus locutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes, qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur, uiuusꝙ capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assistens Harpagus, insultauit exprobrauitꝙ, cum alia quæ hominí dolerent dicens, tum uero percontando eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnibus filij pauisset. Quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset, cum intuens Astyages uicissim interrogat, nunquid ipsius foret, Cyri opus. Harpagus suum uero esse dicere, idꝙ merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. & Astyages eum merito improbissimum atꝙ iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum qui per ipsum gesta essent: iniquissimum uero, ꝙ cœnæ causa Medos in seruitutẽ redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius fuerat Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos, qui hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages cum quinꝙ & triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerũt. Iidem sequentibus temporibus, cum eorum pactorum pœniteret, à Dario defecerunt. Sed prælio uicti, iterum subacti sunt, Persæꝙ qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperauerũt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad uita excessit. Cyrus genitus educatusꝙ, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorẽ subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita oẽm Asiam occupauit. Ritus quibus utunꝫ Persæ, tales esse comperi: Neꝙ statuas, neque templa, neꝙ aras extruere consuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuẽre. Od id, ut mea fert opinio, ꝙ non quemadmodũ Græci, sentiũt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusꝙ consensis montibus, Ioui hostias immolare, oẽm gyrum cæli Iouem appellantes. Soli, lunæꝙ sacrificant & telluri, igni, aquæ atꝙ uentis, hisꝙ solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vraniæ quoꝙ sacrificãt, sic nimirũ ab Assyrijs Arabibusꝙ edocti. Assyrij Venerẽ Mylittam uocant, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Mitram. Sacrorũ autẽ ritũ circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondã instituerũt. Persæ quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neꝙ ignẽ incẽdunt prius, sed neꝙ libamẽtis utuntur, aut tibijs, infulis' ue, aut aut molis. Verꝫ ut quisꝙ diuis hisce sacra facere statuit, in lucidissimum atꝙ iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum qui

Cyrus quibus modis Persas ad deficiendum à Medis hortatus.

Harpagus exercitui Astyagis præficitur.

Astyages capitur.

Astyag. Harpagum arguit, quòd Medorum regnum Persis prodiderit.

Medorum imperium.

Persarum ritus.

Iupiter apud Persas.

Persarum nomina.

Veneris nomina uaria.

Sacrorum ritus apud Persas.

mũdũ uictimam sistens deũ illũ implorat, myrto maximo cinctam gestans tiaram. Sacrificans autem, non pro se solo priuatimꝙ uota nũcupat, sed communiter uniuersis

Perſis bene precatur,in primis quidem regi. Quando inter Perſas omnes idem queq; comprehenditur. Vbi uero iam in minutas portiunculas membratimq; hoſtiam cæ ſcidit,carnibus elixis herbam ſubſternit quàm tenuiſſimam, maxime trifolium. Theogonia. collocatis impoſitiſq; carnibus,magus aſtans theogoniam accinit, ſi quidem hanc illi cunt incantationem efficaciſſimam. Citraq; magum nullum illis fit legitimum ſacrifi cium. Mox ſacrificus ſublatis carnibus abutitur in quemcunq; uſum illi fert animus. Natalis Perſarum. omnibus diebus præcipue colendum cẽſent ſuum quiq; natalem,nimirum hoc die plu alijs æquum cenſent ciborum apponere. Et ditiores integros boues,camelos,equos,a nos,eoſq; in fornace toſtos iſto die in menſam apponunt. Pauperes natalem minori pecoribus honorant:cibis utuntur per paucis,bellarijs multis,neq; ijs admodum bon Hinc eſt q; Perſæ dicant, Græcos paſtos iam demum nõ eſurire amplius. Nempe ip à cœna cibi apponũtur precij nullius,& ſi quid apponat,nõ ceſſant quin edant. Vinu largius illis apponitur. Eiſdem nec uomere coràm, nec urinam facere licet, quæ cruc Conſultatur inter pocula. nunc ita obſeruantur. Poti,de rebus maxime ſerijs cõſultare conſueuerunt. Nam ſi quo do ipſis conſultandum uidetur,tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus in quibus fortè conſultatur præeſt,& ſi placuerit atque ieiunauerint,utũtur ipſo:ſin nus comprobetur,abrogãt:& de quibus ieiuni deliberauerint,de eiſdem poti pronun Vicinitatis neceſsitudo. ant. Si in uia inuicem ſibi occurrant, facile cognoſces ſi pares ſint: nam ſalutationis loc ſe mutuo oſculantur. Quòd ſi alter fuerit humilior paulo, genas oſculantur duntax Sin autem alter fuerit multo inferior,proſtratus adorat honoratiorem. In primis ob obſeruant reuerenter, qui proxime habitant. Secundas tribuunt his qui à primis pro Perſarum. φιλαυτία. mi,atq; ſic deinceps progrediẽtes,quo uiciniores,hoc arctiori neceſſitudine iunctos ſtimãt. Se nimirum omnium hominum longe optimos arbitrantur. Alios uero quo motiores diſſiti ſunt, hocà uirtute magis eſſe alienos:atque illos demum ſecundum ctam proportiõem peſſimos eſſe colligẽtes,qui à Perſis abſint quàm remotiſſime. Se Medis imperium obtinẽtibus,pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus om bus præerant Medi,ijdem & affines,perinde atque Perſæ colunt. Quæ gens imperii Externarum rerum ſtudium. ram gerẽs,late progreſſa fuit. Externorum Perſæ maxime omnium hominum ſtudio Nam & Medicam ueſtem propria elegantiorem arbitrantes,geſtant: & in pugnis Aegyptij thoracces. race utuntur Aegyptio. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas ſemel ſenſerũ frui ſtudent. A Græcis edocti,puerorum quoq; indulgent amoribus. Puellas plures Sobolis procreandæ præmia. cũt uxorum loco,atq; præter has pleraſq; pellices alunt. Secundum bellicam fortitu nem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio. Et illi qui quàmplurimos liberos derit, huic rex tanquam ſtrenuum quippiam præſtiterit,ſingulis annis munera mitti Inſtitutio Perſarum. Liberos eorum,à quinto anno incipiẽtes uſq; ad uicesimum, tribus dũtaxat inſtituun equitare,arcu ſagittas excutere,uera loqui. Ante quinquennium filius in cõſpectum tris nõ uenit,ſed apud fœminas degit. Quod ea gratia ſic fit, ut ſi inter educationem cedat,nullam hæc prolis iactura patri afferat moleſtiam. Equidem hunc morem laudo item illum,ne ob unam tãtum cauſam liceat uel ipſi regi occidere quẽpiam, Pœnæ modus. alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum ſolum cr ctum:ſed expendere iubetur quiſq;, ſi plura ac magna patrarit, atq; tum demum utatur indignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidi Verum quotquot horum fortè acciderũt,omni neceſſitate excuſſa, hos tãdem deprec ſos tradũt aut ſubditicios aut ſpurios. Quippe ueriſimile nequaquam uideri aiũt, ut Aduerte. Mentiri. qui uerus parẽs ſit,à proprio filio interimeretur. Quæcunq; apud eos fas non eſt fieri Aes alienum debere. ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur,mẽtiri:ſecundo loco,æs alienum debere Vitiligo λεύκη. cum ob alias multas cauſas, tum quod neceſſum ſit eundem qui debet,mendacio obnoxium eſſe. Si qs è ciuibus lepra aut uitiligine infectus ſit,huic in ciuitatem accedere non conceditur,neq; cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos peccare bos illis immiſſos, q; in ſolem peccauerint. Externum uero qui ab ijſdem acceptus hoſpi rit,è regione ſua exigunt, atque ob eandem cauſam albas columbas in regionem illam

afferunt. In flumen nec immeiunt,nec inſpuũt,nec manus abluunt,nec deniq; ſimile q̃ppi am faciunt,ſed flumina inter oſa religioſiſſime colũt. Hoc quoq; Perſis accidit peculiare, quod quã q̃ illos lateat, nobis minime eſt obſcurũ. Nẽpe quæcũq; a pud illos noſa uel cor pori uel magnificentiæ ſunt ſimilia,ea oſa in eadẽ terminari litera, quã Dores ſan appel ler,Iones ſigma. Et ſi animaduertas attẽtius,deprehendes noſa Perſarũ nõ quædã, ſed oſa ſi militer claudi. Eadem hæc probe ſciẽs de Perſis, poſſum indubitato affirmare. Atq; iſta quæ de mortuis produnt, obſcuriora, neq; pinde certo. Qđ uidelicet defunctorũ Perſarũ cadauera nõ prius humenẽ, quàm aut ab alite aut cane trahanẽ. Magos tñ ſat ſcio hæc fa citare,qñquidẽ apte faciũt: mortuũq; cera inuoluẽtes in terrã cõdũt. Magi uero cum ab alijs hominibus,tum à ſacerdotibus Aegyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt,præter ea duntaxat quæ dijs immolant: Magi ſuis ipſorũ manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducentes, ſi formi cas ſerpentesq;,& breuiter,reptilia atque uolatilia plurima necauerint. Atque de horũ ri tibus hunc in modum dictum ſit,nos ad inſtitutam narrationem recurrimus. Porrò Io nes atque Aeoles ubi audierant Lydos citra negocium à Perſis uictos, legatos Sardis mit tunt ad Cyrum uitrò poſtulantes, ut ijſdem conditionibus eos admitteret, quibus Crœ ſi ſubiectos in ditionem accepit. Verum Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi ſimi litudinem atq; apologum reſpondit: Tibicen,inquiens, quidam ubi piſces in mari cõſpe xiſſet,canere tibia incipiebat,ratus nimirum eos ad cantus ſuauitatẽ in terram progreſſu ros at ſpe ſua fruſtratus,miſſo in mare uerriculo,ingẽtem piſcium uim complectebatur, traxitq;. Et cũ palpitantes cerneret in ſicco, dixiſſe ad piſces: Temperate, inquit, nunc mi hi quaſo à ſaltationibus, qñ non libuit me canẽte ſaliendo progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusq; ideo dixit, q; Iones prius ipſo Cyro per legatos ad amicitiam inui tante,flagitantẽq; ut à Croeſo rebellarẽt,conſtanter recuſauerant: ac iam demũ rebus non ex ſententia ſuccedẽtibus, parati eſſent Cyri impata facere. Hac occaſione ira cõmotus,di ctorũ eos dimiſit. Iones his auditis,ad ſuas quiq; ciuitates reuertunt, mœniaq; cõmuni unt. Congregabanẽ aũt in Panionio alij oẽs,præter Mileſios. Quippe cũ his ſolis fœdus inierat Cyrus, ijſdẽ cõditionibus q̃bus & Lydos recepat. Porrò reliqs Ionibus cõmuni ſententia uidebanẽ legati in Spartã mittẽdi, ut q; ſimul & pſentem reꝝ ſtatũ nunciarẽt,& auxiliũ impetrarẽt. Iones uero illi,ad quos Panioniũ quoq; ptinet,ciuitates habẽt cũ cæ li bonitate,tũ montiũ cõmoditate oĩm optime ſitas,quas nos nouerimus,adeo ut neq; ſu pior regio neq; inferior,neq; ea deniq; quæ orientẽ occidentẽq; ſpectat plaga, Ioniã hac in parte æmulari poſſit. Siquidẽ hæc uel frigore riget,uel pmitur aqs, illa rurſus calore ac ſitu ſqualẽt. Lingua utunẽ nõ eadẽ, ſed eius quatuor pprietates ducũt. Miletus prima apud ipſos ciuitas, ad meridiem uergens. Poſt hanc Myus, & Priene: hæ quia in Caria habitabantur,cum horum lingua cõueniunt. Illæ uero in Lydia,Epheſus,Colophon,Le bedus,Teos,Clazomenæ,Phocæa,iam dictis ſane ciuitatibus, quantum ad linguam atti nem reſpõdent,inter ſe tñ eadẽ ſonant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionicæ,quarum duæ inſulas habitant,Samum uidelicet,& Chium: tertia in continenti ſita Erythreæ. Ex Iam Chij & Erythreæ eandẽ proprietatem ſibi uendicant. Samij uero ab his diſcrepan tes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt pprietates. Ac uero ex ijſdẽ Ionibus Mileſij erant, qui cum Cy ro merus prætextu fœdus pepigerunt. Inſularibus nihildũ grauius fuit metuendum, q̃ diu Perſis Phœnices nondum fuerunt ſubiecti, & ipſi Perſæ nauigijs non uterẽtur. Por ro hi non aliam ob cauſam ab Ionibus defecerunt, quàm q; cum imbecilles eſſent omnes alij Græci, tum Iones oppidò q̃ infirmiſſimi,& nullius propemodum momẽti. Siquidẽ præter unas Athenas, nullam fere Græcia inſignẽ habebat urbẽ. Iam enim alij Iones, at q; ipſi Athenienſes, Ionum nomen refugerunt, non uolentes Iones appellitari. Quineti am nunc plerosque ex illis uideas, quos nominis iſtius pudeat. Cæterum duodecim iſtæ ciuitates nomine ipſo gloriabanẽ. Et ubi ſemel nomen ſibi Panionijs indidiſſent, fanum quoq; de ſuo nomine cõſtruxerũt Panioniũ: id quod nullis alijs Ionũ pmittere in animũ fuit induxẽre, nec erãt q magnope poſtularẽt eiuſdẽ participes fieri, exceptis tm Smyr

San litera. Sigma litera. Cadauera Perſarum. Magi Perſarum. Cyri ad legatos Græcorũ reſponſio feſtiua. Mileſij ſoli Cyro confœderati. Ionum ciuitates. Linguæ Ionum. Inſulani Iones. Ionum nomẽ refugerunt Græci. Panioniũ ſacrum.

Dorienſium ſacra.
Triopij Apollinis ſacrũ atq; certamen.
Agaſicles Halicarnaſſeus.

næis. Tale qppiam Doriẽſibus accidit, q Pentapolim incolunt, illã quæ ante Hexapolis uocabaꝫ. Hi quoq; deꝑhenduñ adeo neminẽ è finitimis Doriẽſibus ad Triopiũ ſacra admittere uoluiſſe, ut etiã populares ſuos, ſicubi ſacri legẽ tranſgrederenꝫ, à ludoq; communicatiõe excluderẽt. Nã in certamine Apollinis Triopĩ tripodes uictoribus cõſecrabãtur ærei, & quos è ſacro uictores nõ liceret efferre, ſed deo ipſi dõnare ibidẽ. Atq; quidam Halicarnaſſeus, noĩe Agaſicles, in eodẽ certamine uictoria potitus, auſus legem hanc uiolare, tripodẽq; domũ ferens ſibi aſſeruare. Propter quod, cõmiſſum, q nq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camerus, Cos atq; Cnidus, ſextam ciuitatẽ Halicarnaſſum à ſacrorũ participatiõe remouerũt, hac uidelicet pœna Halicarnaſſeos multãtes. Atq; ſane uidẽꝫ Ione ſ duodecim feciſſe ciuitates, nec uoluiſſe plures recipe, ꝓpterea q Pelaſgi ponneſum habitantes, eorundẽ totidem fuerint partes, quẽadmodum nũc quoq; Achæorum, q Ionas è ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt gẽa. Nempe prima ſecundũ Cyonem Pellena iacet, deinde Agina, & Aegæ, ad quam Crathis fluuius labitur, à quo Italicus ille uocatus eſt. Poſt Aegas Bura eſt & Helice, quò ab Achæis bello fracti Ioncõfugerunt. Poſt hanc Aegion eſt & Rhyſes & Patrenſes & Pharẽſes, atq; Olenus, per quam ter hunc Pirus ingens fluuius fluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranei colunt. Hæ ſunt duodecim Achæoꝝ illæ portiões, quæ tum qdem Ionum erant. Hæc ſi cauſa fuiſſe uidetur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates conſtituere placuerit. Verũ rum quod iſti ꝑcipue, magiſq; alij ſint Iones, aut ꝓſtantius qppiam geſſerint, magna ſania eſſet aſſeuerare, qñ ex his Abantes ſint, Euboiæ haud quaq; minima portio, q Ionum noĩe nihil habẽt cõmune: & Minyæ Orchomenĩj admixti, Cadmæi quoq; opes, Phocẽſes, Moloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atq; aliæ pleræq; nationes ter ſe cõmiſcebanꝫ. Quoꝝ alij ex Atheniẽſium Prytaneo ꝓgreſſi, nobiliſſimos ſe Ionũ existimauerũt. Hi coloniam ducẽtes, loco uxoꝝ Caricas habebãt mulieres, quas interemptis parentes interemerũt: ꝓpter quã cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quã iuxãdo inter ſe firmauerant, tradideruntq; ſuis deinceps filiabus, q uidelicet cũ maritis nunq; cibum ſumerent, neq; ꝓpriis noſtris cõpellarent, ꝓpterea q eoꝝ patres, maritos atq; filios trucidauerint, & cum hæc patraſſent ſimul, orbas ad cõcubitum uiolenter puiſſent. Hæc Mileti fiebant. Reges creauerãt partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriũdos, partim Cauconas Pylios Codro Melanti ꝓgenie ortos, partim utroſq; Neleo. aũt Ionum inter cæteros maxime amplectebãtur, ſintq; iam ueri atq; genuini Iones. Ab tũ Ionũ noẽclatura cõmunicant, quotquot Athenis oriũdi Apaturia feſta cõcelebrant. Cõcelebrant aũt oẽs ꝓter Epheſios & Colophonios, q ſoli ex Ionib⁹ ab Apaturijs arcentur, id q ob cædis patratæ cauſam. Porrò Panionij locus eſt Mycales ſacer, ad ſeptentrionẽ uergẽs, cõmuniter ab uniuerſis Ionib⁹ Neptuno Heliconio dicatus. Mycale aũt promontoriũ in cõtinenti ſitũ: quod q̃ zephyro uẽto expoſitũ eſt, ad Samũ ꝓtinet. Ad hunc montẽ collecti uniuerſi Iones, ſacrificiũ opantur qd Panionia uocant. Accidit hoc feſtum nõ Ionũ ſacris dũtaxat, uerũ cõiter oĩbus Græcoꝝ feſtiuitatib⁹, ut in eandẽ literã finiant. pinde atq; Perſaꝝ noĩa. Et hæ qdẽ Ionicæ ſunt ciuitates. Aeolicæ ciuitates ſunt, Cumæ quæ & Phriconis uocatur, Lariſſæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notiũ, Aegirocſſa, Myrina, Grynia. Atq; hæ undecim Aeolicæ fuerunt priſcæ ciuitates. Smyrna tana, Aegæa, Myrina, Grynia. Atq; hæ undecim Aeolicæ fuerunt priſcæ ciuitates. Smyrna aũt Smyrna (Aeolica & ipſa ciuitas) ab Ionib⁹ diruta fuit. Aliog & hæc duodecim ciuitates nũero in cõtinẽti ſitæ, quæ ditionẽ habebãt Ionib⁹ ꝓſtantiorẽ: at quæ tñ ad illius cladem piem nequaq; accederet. Smyrnam uero hac occaſiõe amiſerũt Aeoles, q Colophonij p ſeditionẽ è ſedib⁹ ſubmotos recepiſſent, q poſtea Smyrnæos obſeruãtes dũ extra bẽ Bacchi ſacra celebrarẽt, occluſis portis urbẽ occupabãt. Succurrẽtibus aũt Aeolibus uniuerſis, ſic inter eos trãſigebatur, ut ſi Iones utẽſilia bonaq; mobilia Smyrnæis redderẽt, Aeoles Smyrna ceſſuros. Hãc cõditionẽ cũ Smyrnæi accepiſſẽt, diſtributæ ſunt undecim hæ ciuitates, ſuos quæq; conſtituẽs ciues. Hæ itaq; cõtinentis ſunt ciuitates, ꝓptis ĩjs quæ ldã habitabãt: nã illæ ad has nõ referũtur. Inſulares uero q nq; ciuitates, ſbũ colebãt, ſextã cñ in Lesbo Arisbã, Methymnæi iã ſibi ſubiecerãt, tãq; ſanguinitate ctã, In Tenedo una habitabatur ciuitas, & altera quædã in cẽtũ appellatis inſulis. Li-

Ionum quare duodecim ciuitates.
Achæorum partes.
Alijs appellatur Melas.

Caricarum lex aduerſus maritos.

Iones qui.

Apaturia.

Neptu. Heliconius.
Græcorum feſtiuitatum nomina.
Perſarum nomina.
Aeolicæ ciuitates.
Smyrna.
Ionum temperies aeris.
Colophonij.

Arisbe.
Methymnæi.
Centũ inſul.

ro Lesbĩs Tenedĩjsq; pinde atq; cæteris Ionibus inſulas tenẽtibus, cũ nihil grauius eẽt metuendũ, reliqs ciuitatibus cõiter placuit Iones ſeq, quocũq; illi duxerint. Porrò ubi Ionũ Aeolũq; legati Spartã appuliſſent, id qd fiebat ꝓperãter, ex oĩbus delegarũt Phocẽſem quẽdã, cui nomẽ Pythermo, q poſtulata ꝓponeret. Hic purpurea ueſte indutus, in Spartiatarũ cõuentũ, q ad famã legatoꝝ collectꝰ fuerat, ꝓceſſit: hortatusq; Lacedæmonios multis uerbis ad auxiliũ Ionibꝰ ferendũ. Illi, quãq; Ionũ legatos repulerint, tñ myoparonẽ ablegarũt, quãtũ ego cõñcio, hoĩbꝰ inſtructũ, q reꝝ Cyri Ionũq; ſucceſſum exploraret. Hi Phocæã appulſi, Sardis mittũt ſpectatiſſimum ipſoꝝ, noĩe Lacrinẽ, ut qui Cyro Lacedæmonioꝝ mãdata pferret. Cyrus audiẽs quæ Lacrines ꝓferret, rogaſſe fertur circũſtãtes Græcos, qnã hoĩes eſſent Lacedæmonĩj, & q̃ multi nũero. Mox ubi hæc cognouiſſet, ad Spartiatã dixiſſe: Eqdẽ nõ extimui nũq̃ hoĩes illos, qbus locus ẽ in media urbe uacuus, ad quẽ collecti mutuis ipſi ſibi iuramẽtis imponerent. His (ſi mõ ſupſ me ſeruauerint incolumem) nõ Ionũ, ſed ꝓpria ſua incõmoda erũt deplorãda. Hæc in uniuerſos Græcos uerba detorſit Cyrus: quia fora ampla haberent in qbus negociationib⁹ uterentur illi, Perſæ ipſi hoꝝ nullo diſtinerentur, neq; illis ullũ foꝝ. Poſt hæc Sardis Tabalo hoĩ Perſæ cõmiſit. Croeſi aũt cæteroꝝq; Lydoꝝ theſaurũ, Pactyæ Lydo tradidit deferendũ. Ipſe uerſus Ecbatana cõtendit, Crœſum unà ſecũ ducens, Ionũ interim nõ magna habita rõne, etiãſi primi adoriendi fuiſſent. Qñqdem Babylon ei obſtaculo eſſe uidebatur, & Bactriana quoq; natio, itẽ Sacæ atq; Aegyptĩj, in quos ipſe expeditionem facere in aĩo habebat: in Ionas aũt aliũ quempiã impatorem mittere. At uero ubi Cyrus è Sardis Lydos exegiſſet, Pactyas à Tabalo atq; Cyro deſciſcit. Et qa Lydorũ theſaurũ habebat, cõſcẽſis nauibus auxiliarios mercede cõduxit, maritimoſq; oẽs ꝓſuadet, ut cõem ſecũ expeditiõem ſuſcipent. Quibꝰ ſuccedentibꝰ, Sardis caſtra admouit, Tabalũq; in arce undiq; cõcluſum obſedit. Cyrus hæc ex itinere intelligẽs, Crœſum hũc in modũ allocutus eſt: Quiſnam, inqt, Crœſe finis erit eorũ quæ nunc mihi accidunt, qñ nõceſſant Lydi, ut uidentur, tantiſp & ſibi & mihi negociũ faceſſere, dũ eos ꝓrſus deleaggrediar? Videor eqdem pinde feciſſe atq; is, q occiſo patre, filijs pepercit. Siqdẽ ego re capiens, plus q̃ Lydorũ parentẽ exiſtentem, ipſis Lydis urbẽ ſuã reddidi. Cũ hãc ſuã ſententiam Cyrus expoſuiſſet, Crœſus excepit, ueritus nimirũ ne Sardis fundítus euerteret: Rex, inqt, Cyre quanq̃ prudẽter tu rectẽq; dixeris, moderaberis tñ furori, neq; pateris antiquam hanc ciuitatẽ ita excindi, quæ cũ ſupiorum, tũ eorũ quæ nũc acciderũt, reatus ſit: nam priorũ ego autor fui, id qd meopte hoc capite pendo: ꝓſens factũ Pactyæ dedi. Videor aũt ueniam dabis. Modo impa, ne uidelicet aliqñ uiribus aucti, uel defectiõem meditari auſint, uel moleſti eſſe poſſint. Interdices illis ne arma bellica poſſideant, iubebisq; ut ſupra tunicã pallíũ gerant, induere cothurnos. Ad hæc ĩſdẽ citharam cantuſq; indulgebis, deniq; cauponari, ſtituere, & mox compies, ò rex uiros in mulieres degeneraſſe, nihilq; metuentes rebelles unq̃ à te deſciſcant. Hæc ideo Crœſus ſuggeſſit, ratus optabiliorem Lydis fore conditionem, q̃ ſemel ſubactos populari, ſat ſciens, ꝓ ni ꝓtextum idoneũ cõmini Lydi, ſtim imminentem calamitatẽ effugerint, rebellantes à Perſis fundítus extinguẽtur. Cyrus hæc Crœſi admonitione gauiſus, remiſſaq; iracundia, rñdit ei ſe pariturum. Acceritoq; continuo Mazare hoĩe Medo, eadẽ illi præcipiebat, quæ Crœſus ſuggeſſerat Lydis imperanda: Atq; præter hæc mandauit, illos oẽs ſub corona uenũdandos, quotquot una cũ Lydis Sardis oppugnarint: Pactyam aũt uiuũ ad ſe pducendum. Et iſta qdem ex ſententia fecere. Lydos cõpulit ad Perſarũ mores recipiendos. Pactyas intelligens exercitũ ꝑ partẽ, quam ſecũ ducebat, Sardis ꝓmouit. Verũ ubi Pactyam iam unà cũ ſuis cõmilitonibus Sardis abĩſſe cognouerat, primũ Lydos adegit Cyri mandatis obſecũdare. Etiam inde Lydi omnem uitæ rõnem commutarunt. Deinde Mazares nũcios Cumam miſit, qui Pactyam repoſcerent. Cymæi uero conſilio inito ſtatuerunt ad deum apud Branchidas referendum, qd facto opus eſſet. Erat cñ illic oraculum puetuſtũ, quo Aeo-

Pythermus Lacedæmonios rogat auxilium.

Lacrines.

Cyri reſponſum ad Spartiatas.

Græcorũ negociationes.

Pactyas Lydus à Cyro deficit.

Hæc quemadmodum pleraq; alia, reprehẽdit Plutarchus in libello quem contra Herodot. edidit.

Crœſi reſpõſio & conſilium.

Mazares Medus.

Branchidarum oraculum de Pactya.

les Ionesq; cõmuniter uti consueuerunt. Oraculum hoc in Milesioꝝ agro est situm ad Panormũ lacum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facturi hac in re deo gratificarent. Consulentibus rñdebatur, Pactyam Persis, esse pmittendum. Quæ ubi relata audirent Cymæi, putauerunt oraculo acquiescendũ, Pactyamq; reddendum. Cæteꝝ cum huc bona pars propensa fuisset, Aristodicus Herachides, uir inter ceteros Cymæos clarus, seu oraculo paꝝ fidens, siue ipsos consultores oraculi rñsum non recte perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cymæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iteꝝ de Pactya consulturi, alĩ mitterent sacerdotes consulturi, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas peruenissent, exponebus sciscitans Aristodicus oraculum, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens uiolentã: Persæ eundem reposcẽtes, iubẽt Cymæos hominẽ dimittere. Nos Persaꝝ potentiam formidãtes, tñ supplicem tantisper reddere trectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Hunc modum sciscitanti Aristodico, idẽ rursus rñdebatur quod priores retulerãt, nẽpe Pactyam Persis pmittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggrediebatur. Templũ circũiens, passeres aliasq; auiculas, quæ forte in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocẽ ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferret, atq; huiusmodi quædã sonaret: Hoĩm sceleratissime, quænam libido te incitat, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicũ nihil dubitasse ad hunc modũ rñdere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxiliũ fers supplicibus, qñ Cymæos iubes Pactyam reddere Persis. Cui deus rñdens: Eqdem, inquit, iubeo, ut impĩ male pereatis, neq; delicto oraculũ hoc de reddendis uestris supplicibus lacessatis. Porrò ubi rñsum hoc posterius referrent Cymæi, neq; uolẽtes Pactyam Persis tradere interimendũ, neq; eundẽ pertinacia se detinẽdo Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hoĩem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, cum Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, pacisciuntur certa mercede mittẽdum: quod tñ nolim indubitato asseuerare, qñquidẽ nõ fuit pactum. Cymæi cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, missio ad Lesbiacta

Biantis Prienæi cõsilium spretum ab Ionibus.

minus sese ad Panioniũ recipientibus audio Biantẽ Prienæũ saluberrimũ dedisse co-
silium,cui si obtemperassent, licuisset Græcoꝝ oñium felicissimos uiuere. Siquidẽ il-
suasit,ut cõmuni classe soluẽtes,Sardiniam peterent. Ibidem una quadam ciuitate cõ-
lonum cõstructa,absq; seruitute liberi feliciterq; uiuerẽt: nimiꝝ insulam inter oẽs nu-
mam recuperaturi,alijs imperarent. Sin aũt manerent in Ionia, nullam,inquit,ibi q
parere libertatis spem.Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fo-

Thaletis Milesij consiliũ.

Sanum quoq; Thaletis illud consiliũ, iam ante subactam Ioniam datum: Nẽpe q
rit Ionas unam quandam cõmunem curiã habere, eamq; fore in Teio: pterea q
in media esset Ionia. Alias aũt ciuitates habitatas nihilo minus huic pariturας quã
arum ciuitatum tribus,legibus parerent. Atq; hi qdem huiusmodi consilia dederu
Harpagus subacta Ionia,in Caras exercitum traduxit,& Caunios atq; Lycios, una

Cares. Leleges.

cens Ionas atq; Aeoles.Nam Cares ab his oriundi,ex insulis pgressi sunt in continẽ
Olim enim Minoi paruerunt,appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant,tribuen
autem nullum pendebant,quãtum equidem possum superiora repetendo è longilo
auditu coniectare.Iidem cum Minos flagitabat,naues ei implebant.Ille felici usus fo
successu,multos agros populabatur.Caricæ gentis omniũ quæ illis tẽporibus claruer

Carum inuẽta. Clypei lora. Crista galeæ.

ingeniosissimæ,memorantur tria inuenta:quippe galeis cristas imponendas, primi
ceperunt Cares,clypeis signa adiunxere, postremo lora quoq; scutoꝝ excogitauer
antea nanq; citra habenas gestabant quotquot clypeis utebãtur,baltheis duntaxat co
aceis fulcientes,collo sinistroq; humero sustinebant. Post Caras uero tẽpore lõgo

Dores atq; Iones.

dente,Dores atque Iones ex insulis egredientes,in continenti sedes posuerunt.Hu
modum Cretenses de Caribus referũt.Quanq; his non assentiuntur Cares, quiꝰ se

Cares indigenæ.

rigines atq; indigenas esse memorant,eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos

Mylassorum fanum.

Carij delubrum ostentant uetustissimũ,quo communiter quoq; Mysi atq; Lydi
ut q Caribus sint germani.Quippe tã Lydum quàm Mysum Caris fratrem appellã
q ob id eodem uti fano. Quotquot alterius sunt gentis,etiamsi Carum lingua utun

Caunij abori gines.

non tamen sacro participant. Caunij,quãtum mihi uidetur,indigenæ sunt, etsi ipsi

Caunicorum mores.

Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accõmodauerunt,aut
res Caunicam edidicerunt,id quod ægre dijudicari posset.Siquidẽ legibus utunt
ab alijs gentibus,tum à Carum moribus multum diuersis.Nã apud illos laudatissim
habetur , iuuentutem frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tan
ros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerãt externa, quibus p

Caunij externos exigunt deos.

ea pertæsi,cum patrijs duntaxat uideret utendũ dijs, Caunij oñis ætatis sumptis
sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclam
tesq; externos se exigere deos.Et huiusmodi moribus illi utebãtur.Lycij è Creta ab
tio originem traxerunt.Cretam enim primũ uniuersam barbari colebant,deinde
tendentibus p imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe,Minos superior factus
pulit Sarpedonẽ,eiusq; conspiratores. Hi ppulsati,Asiæ ditionem occupauerunt.

Milyas. Mynias forte.

ada.Et quam nũc Lycij colunt,olim erat Milyas,& Milyæ iam tunc appellabantur
lymi.His igitur imperitabat Sarpedon.Mox Termilæ appellati, quo nomine eriã
ni eos appellabant tantisper,dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis
sus,ad Sarpedonem in Termilas abijsset, factumq; esset, ut temporis progressu ad

Lycioꝝ nomẽ & leges. A matribus repetitum genus.

nomenclaturam Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensium, partim
rum.Quanquam hoc unum præter cæteros homines pro lege habeãt peculiare, q
à matribus nomina sibijpsis indunt. Et si quis obuium percontetur quisnam sit, q
ue familia ortus , à matribus auijsq; protinus genus suum repetet. Adde,si qua ingẽ

Maternũ genus nobilius.

nua seruo nupserit,liberi qui ex his suscipiũtur, ingenui atque nobiles existimabun
Sin autem uir, uel inter ciues primarius uxorem duxerit externam aut pallacam,
cepti ex his liberi reputabuntur minime ingenui. Enimuero huius tempestatis Cre
nullum præclarum factum relinquentes,ab Harpago subacti sunt. Nec Cares ratio
uerum nec uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim

alijs,tum Lacedæmonioꝝ coloni Cnidijs,quorum regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nam cum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur,sintq; Cnidij ppemodum circunflui:eam partem qua boream spectat,Ceraunius claudit sinus,australem ue ro Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem, hoc est, isthmum qui perquam exiguus est,nempe quinq; stadioꝝ, Cnidij tentauerunt pfodere: uolentes interea dum Harpagus Ioniam euerteret,suã ditionem in insulæ formã redigere.Eratq; hic isthmus quem pfodere statuerant,ea parte qua continentem spectat,Cnidia.Id iam multa manu conantibus,diuinitus arbitror aliquid repugnasse,quod nimiꝝ omnes qui manum admouerent,læderet,cum alias corporis partes,tũ pcipue oculos infestante petra. Cnidij missis nuncijs Delphos,rogant quidnam istuc esset,quod tantope conatibus eoꝝ aduersaret.Pythia,ut ipsi referunt Cnidij, senario uersu respondit in hanc sententiam:

Cnidij. Triopium. Byblesia.

Isthmus Cnidiæ.

Isthmum neq; aggerate,neq; fodite.
Iupiter nanq; ipse, si placuisset,fecisset Insulam.

Respondente hunc in modum Pythia, Cnidij à pfodiendo isthmo destiterunt, sequenticq; cum exercitu Harpago,ultrò sese non commisso prælio dediderunt. Pedasij, qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alijq; uicini maximam diligentiam adhibere ferunt, ut eoꝝ sacerdos Palladi sacram barbã habeat,id quod ter illis accidisse putatur.Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctabantur , multumq; negocij exhibuerunt,montem extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Cæteris,paucisq; cum multis confligentes,strenue sese gesserũt. Superati autem prælio fuga ticq; in urbem sese receperũt,uxores,liberos, atq; pecunias unà cũ familia tota in arcem cogentes,admotoq; igne arcem unà cũ cæteris rebus incendunt. Quæ ubi fecissent,ipsi regressi iureiurando se mutuo astringentes,cum hostibus iterum congrediuntur,fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autem qui Xanthij dicunt esse,hi oñes præter octoginta quosdam Istiæorum sunt conuenæ. Qui octoginta tum emigrantes superstites remanserant. Atq; Xanthum hunc in modũ obtinebat Harpagus, pari modo Caunum.Nam Caunij Lycios æmulabantur in pluribus.Iam uero inferiorem Asiam Harpagus subegit:superiorem ipse Cyrus deuicit,uniuersam gentem euertens,nihilq; relinquens.At ego in præsentia illorum gestorum pleraq; prudens dissimulabo, ea duntaxat proditurus,quæ illi quàm plurimo constabant laboris,& memoria dignio rã uideri poterant.Porrò Cyrus ubi continentem uniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bellũ intulit.Assyriæ cũ alia multa sunt magna oppida,tum uero celeberrimi nominis ac ualidissimum Babylon,illic ubi euersa ab istis Nini regio extiterat.Huiusce modi urbs in ingenti planitie sita est,forma quadrata, magnitudine quoquò uersus cẽtenũ m uicenũ stadioꝝ, in summa quadringentoꝝ & octoginta in circuitu quatuor laterum urbis.Tãta est Babylonici oppidi magnitudo,quod ita exornatum est,ut aliud nullũ eo rum quæ nos nouimus.Iam primũ fossa ambit alta atq; lata,aquæ plena. Deinde muri,quinquaginta cubitorum regioꝝ crassitudine,ducentoꝝ celsitudine. Est autem regius cubitus,quàm mediocris tribus digitis maior. Operæ precium est me præter hæc differere quemadmodũ humus è fossa sit gesta,& murus effectus:ut quidq; terræ in demirenda fossa efferebant,ex eo lateres ducebant,quoꝝ cum magnam uim extraxerãt, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno utentes, asphalto feruenti per triceſimum quenque laterum ordinem summitates arundinum instipatas conglutinabant:& prímum labra fossæ,deinde ipsum murum ad eundem modum, super quem circa oras ex tremerunt dictas singularias , altrinsecus conuersas:inter quas tantum intercapedinis relinquebatur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes,cum cardinibus itidem postibusq;. A Babylone octo dierum itinere abest alia urbs , nomine Is, ubi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is unà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos, quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur.

Cnidiorum deditio. Pedasij. Palladis ba ba.

Lycij uicti.

Xanthij. Istiæi. Caunij.

Babylo. situs

Cubitus regius quid.

Babylon. constructio.

Is urbs & flumen.

Euphrates.

Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit flu-
uius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armenijs in rubrũ mare de-
currit. In hũc utercp murus lacertos exporrigit, eiuscp incuruæ utrinqp ripæ coctilibus
lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarum quaterna-
rumcp contignationum, secta in uias rectas, cum alias, tum uero transuersas, quæ ad flu-
men ptingunt. Ad quarum singulas pro numero uicorum portulæ factæ sunt in mu-
ria, quæ flumẽ sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferẽtes. Et hic quidẽ murus du-
rica est. Alter uero interior non multo quàm hic debilior, sed exilior. Incp utriusq cu-
tatis plagæ medio murus erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu pre-

Iouis Beli tẽplum.

grandi atque ualido. In altero Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam
nunc ætate existit, duorum undecunq stadiorum amplitudine, figura quadrata. In la-
medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimpo-
ta turris, & huic subinde alia, ad octauam usqp. His forinsecus scalæ sunt in circuitu a-
bitæ, per quas ad singulas conscẽditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæcp in-
factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum
aliud, in quo lectus est splendide stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in-
sacello nulla est, neqp hic noctu cubat hominum aliquis, præter mulierẽ unam ex in-
genis, quam ex omnibus deus delegerit, uti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes.
rant eñ illi, tametsi mihi parum credibilia referre uidẽtur, deum uidelicet ipsum

Thebæ Aegyptiacæ.

plum ingrediẽtem, in hoc cubili conquiescere, pinde atq; Thebis Aegyptijs fides habenda erit, mulier
dem modum in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides habenda erit, mulier
qp cubare creditur. Quæ mulieres cum uiris nõ putantur habere consuetudinem.

Patararum oppidum.

fit apud Patara Lyciæ ciuitatem, quando oraculum celebratur. Neqp enim id fit per
tuo: atqui ubi id futurum est, uates noctu in templum concluditur. Porrò in Baby-
præter hæc commemorata, aliud est sacellum inferius, quod Iouis magnam habet
am, eamqp auream, ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum
omniaqp aurea, adeo ut Chaldæi octingẽtorũ talẽtorum auri opus æstimẽt. Extra
plum altare est, & ipsum aureum: atqp præter hoc aliud altare ingẽs, in quo solẽne
stiæ immolantur, quandoquidem aureum illud non licet hostiarum sanguine pollu-
præterquam lactẽtium. Insup in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis cẽtum
talẽtorum libanoti adolẽt, quando huic suo deo sacra faciunt. Eratqp in hoc templo
amdum illo tẽpore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hæc

Darius. Xerxes.

uiderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referantur. Hanc statuam Darius Hystaspis
us insidiose captans, non ausus tamẽ fuit diripe: sed quã postea Xerxes Darij filius
lit, sacrificio (qui prohibuerat statuam loco dimouẽdam) interempto. Atqui illud
plum hoc pacto cõstructum fuit ornamẽtis, etiamsi alia sint peculiaria pleraqp eius
donaria. Huius Babylonis multi quoq; aliquando reges extitère, quorum in expon-
rebus Assyrijs mẽtionem faciã, qui & muros ornauerunt & tẽpla: & inter eos duo

Semiramis.

minæ. Harum prior, quæ quinqp ætatibus ante posteriorẽ regnauit, uocata est Semi-
mis. Hæc p planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cum antehac flumen ea
restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris noie extitit superiore solertior. C-

Nitocris eiusq; egregia monimenta.

cum alia monumẽta extiterũt, quæ ego cõmemorabo, tum uero hoc, quod animad-
tens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaqp ab his multa oppida, &
hæc Ninum, præmuniuit se omnibus q̃ potuit maxime. Ante omnia fluuium Eu-
ten, qui primus mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum red-
fossis superius depressis, adeo ut quendã Assyriæ pagum, nomine Arderica, ter infu-
& qui nunc è mari per Euphratem Babylonem uersus subuehuntur, ter ad hunc
dem pagum applicent, idqp triduo. Et hunc quidẽ talem reddidit. Aggerẽ uero exco-

Ephrat. ductus atq; anfractus.

qp fluminis labro aggessit usu mirandũ. Tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. A-
to supra Babylonem, aliquantulũ seorsum à flumine, effodit paludis eluuiem, prop-
ditate quidem ad aquam semper ducta; latitudine uero eius quoquò uersus trecento-

uiginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est, quem locum ubi
depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumẽ flexuosum &
lacuna tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mea-
ret, & nauigationes in Babylonem essent tortuosæ, & ex ipsis nauigatiõibus longus ha-
bitus lacunæ exciperetur. Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, &
cõpendiaria ex Medis uia, hãc intersepsit, ne Medi commercio Assyrioq; ipsius negocia
cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo circũiecit. Cæterum ex eis talem fecit com-
munitionem: Cum sit urbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoti-
es aliqs ex altera in alteram regionem transire uolebat sub regibus superioribus, is ne
esse habebat nauigio transire: quod erat (ut reor) sanè odiosum. Huic rei ista prospe-
xit, siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud opere eodem monumentum sui reliquit.
Saxa prægrandia præcidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locum
ipsum quem deprẽserat, omem fluminis cursum auertit. Cum hic locus effossus imple-
tur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descensus, qui ex por-
tulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt.
Extruxit item circa mediam fermè urbem pontem ex ijs quos effoderat lapidibus, fer-
ro eos ac plumbo deuinciens. Hunc sublicijs quadratis, per quem Babylonij transirent,
interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne per noctem transe-
untes mutua furta exercerẽt. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus põtis exornatum,
tunc fluuium Euphratem è stagno in pristinum reuocauit alueum: atqp ita lacus quam
effoderat, uisa est necessario facta, & pons in usum ciuium extructus. Eadem regina hũc
machinata est dolum: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atqp conspicuo, se-
pulchrum sibi extruxit, atqp his literis inscripsit: Si cui regum Babylonis post me futu-
rorum fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulchro sumat quantumcunque libuerit pecu-
niæ, duntaxat indigens, aliter ne aperiat. Non enim satius fuerit. Hoc sepulchrum tam
diu fuit immotum, dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus, se neque
uti ppiam his portis (ideo autem non utebatur, q̃ supra caput ipsius transeuntis mox
uus situs esset) neqp sumere pecunias repositas, & eas ipsum prouocãtes, reseruit mo-
rtuentum: in quo non quidem pecunias inuenit, sed literas ita dicentes: Nisi pecunia
esses inexplebilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorũ. Talis exti-
sse hæc regina memoratur. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen, & Assy-
riæ imperium habentem, Cyrus exercitũ duxit. Ducit autem rex magnum exercitum,
probe domi comparata re frumẽtaria atqp pecuaria. Portat item aqua ex flumine Cho-
aspe, Susa præterfluẽte, quo uno ex oĩbus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam
decoctam, & in argentea uasa diffusam, ferẽtes permultæ carrucæ quatuor rotarum mulis
trahentibus, assidue comitantur, quocunq; ille proficiscitur. Cyrus Babylonem tendẽs,
ubi uenit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortua montibus, per Dardaneos in Ti-
grim alterum amnem fluit, qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) co-
natur hunc fluuium Gyndem trajicere, cum non posset nisi nauibus trajici, interim ei
quidam sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc
fluuius uerticibus contorquens, obruendo abripuit. Cyrus perquàm ægre ferens hanc
fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut posthac facile
uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expediti-
one in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum
designauit centenos & octogenos, utrinqp ad Gyndis labra omnino conuersos, quos di-
gentibus copijs effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perfi-
debatur: tamen in eo faciendo eam ætatem triuerũt. Cyrus ubi Gyndem mulctauit in
trecentos & sexaginta riuos diductum, & alteq; uer illuxerat: ita porrò ire Babylonem
pergit. Babylonijs eum producto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius ut[illegible]m il-
le promouit, cum eo conflixerunt, prælioq; fugati, in oppidum se receperunt. Ii tamen
quia Cyrum iam pridem animaduerterant inquietum esse, uiderantq; omes pariter gen-

Ἐφράτης δὲ Κυρου λεὺς ὁ μέγας, id est, duxit autem rex magnus exercitum. Et ita uertendum erat aut legendum: siquidem reges Persarũ Magni dicebantur, ut in scholijs Aristophan. annotatur in Plut.

Epitah. Nitocreos, quod tamen à Plutar. Semiramidi attribuitur.

tes aggredientem,comportauerant multorum sane annorum commeatus.Ideoq; tum obsidionem nullius momenti faciebant.Et Cyrus cum iam in lõgo tẽpore nihil adhuc dum res proficerent,inops consilij erat.Tandem siue alius ei anxio suggessit,siue ipse mentem uenit quid in rem esset, sic statuit faciẽdum:Instructis uniuersis copijs,parte quà fluuius urbem ingreditur,partim à tergo quà egreditur,præcipit,ut dum cernet alueum posse transiri,illac urbem inuaderent.Ita instructis atq; admonitis suis,cum p utiliori exercitus parte abijt ad stagnum.Eò ubi peruenit,quæ Babylonijorum regina cerat apud flumen,& apud stagnum, quod erat palus,eadem ipse fecit. Nam reuocu flumine,alueum eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actum est, Per qui ad hoc ipsum instructi erant,per alueum unde fluuius Euphrates abscesserat,ma orum ferè femorum tenus grauiter Babylonem introierũt. Quos Babylonij si facto Cyri prius aut audissent aut sensissent,haud dubie,cõtempto eorũ ingressu,pessimo e itio affecissent.Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis,conscensisq; ptis,ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea excepissent.Nunc ex inopi to eis Persæ astiterunt: & cum rapti essent qui media urbis incolebant Babylonij, pro pter eius tamen magnitudinem non sentiebatur(ut fertur)ab his qui circa extrema bitabant.Sed fortè quoniam dies festus eis esset,exercendis choreis atq; oblectationib opera dabatur,donec planè rem animaduerterunt. Atq; ita primum capta est Babylo Cuius ciuitatis quanta sit potẽtia,cum ex alijs multis pandam, tum uero ex hoc,q regi magno omnis plaga,cui imperat,sit distributa in ipsius atq; exercitus eius ali tum,præter tributa ex duodecim,quibus annus constat,mensibus,quatuor regio lonia,octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ p tem æquiparat,& eius principatus,quem satrapiam Persæ uocant, omnium prou arũ longe est optimus,adeo ut Tritæchmæ Artabazi filio, qui prorege tributũ hoc gebat,singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderent.Est autem artaba me ra Persica, capacior quàm Atticus medimnus tribus chœnicibus Atticis.Ad hæc e ei peculiares equi,præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum equarum qui admittebant sexdecim millibus.Nam singuli ad uicenas admittũtur. Prætereà ca Indicorum tanta alebatur multitudo,ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem p nitie magni uici attributi essent,aliorum tributorum immunes. Atq; hæc præfinita bylonis peculiaria erant.In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti g nat,id demum est,quod ex flumine irrigatur.Irrigat autem seges,& frumentum p nit,non quemadmodum in Aegypto, flumine sua sponte in rura ascendente,sed m bus atq; scrobibus irrigatum.Etenim Babylonica regio omnis,quemadmodum Aeg ptiaca, distinguitur in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hyber num uergens, ex Euphrate exiens in Tigrim alterum flumen, iuxta quod urbs Nin sita erat.Hæc regio omnium quas nos uidimus,longe optima est, duntaxat ferendo frũ mento. Nam in arboribus ferendis,ficu,uite,olea,nequaquam de principatu contendat Cereris autem fructu procreando adeo ferax est,ut nunquam non ferè ducenta reddat & ubi præstans bonitate se uincit,etiam ad tricena. Quaternũm ferè digitorum latu dine triticeis atq; hordeaceis folijs. Milij uero ac sesami proceritatem instar arboris fi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, his qui nunquam B byloniam regiõem adierunt,quæ de frugiferis dicta sunt,per quàm incredibilia uide iri. Oleo neutiquam utuntur,nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnes regionem palmæ sua sponte nascentes,pleræq; fructiferæ: ex quibus & cibos & uinum & mel conficiunt,curãtes more ficorum.Harum,ut aliarum arborum,Græci masculos uocant,quarum fructum his quæ palmulas ferunt,alligant, ut illinc prodiens sculex palmulas penetrans cogat matureſcere, alioquí occasuras. Masculæ enim in fructu cuncta ferunt quemadmodum caprifici.Venio ad id,quod ex omnibus quæ de ea regione dicũdum ipsam urbem,mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illoꝝ quæ per flumen commeãt Babylonem,omnia sunt orbiculata atq; coriacea,quæ pecuarij Armeni

Babylon à Cyro capitur.

Satrapia Persarum.

Artaba mensura.

Numerus equorum regis Baby. & canum.

Assyriæ siccitas.

Nini situs.

Babyloniæ fertilitas.

Milij ac sesami proceritas.

Palmæ Babyloniæ.

Babyloniorũ nauigia.

nij,qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus,nudo illarum extrinsecus posito in modum soli:neque puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata.Tale nauigium stramentis stipatum,fluuio defe rendum permittũt,cum alijs rebus,tum uero dolijs è palmularum uino onustum,di rigẽtibus illud duobus,cum totidem palis:quorum alter introrsum palam trahit,alter exterius pellit.Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum,& minora, quorum ma xima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorum,singula singulos asinos uiuos intus habentia,maiora etiam plures.In quos illi postquam nauigantes Babylonem peruenerunt,onusq; distraxerunt,ligna q; nauigij,atq; oia stramẽta adduxerunt, pelles conuectorum,& eos in Armeniam agitãt.aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest.Qua ex causa non ex lignis,sed ex pellibus nauigia fiunt.Idem ubi asinos agitãdo in Armeniam redierunt,alia ad eundem modum nauigia comparãt. Et naues quidem eorum tales sunt.Amictu autem tali utuntur: Duabus amiciuntur tunicis,una linea usq; ad pedes demissa, altera super hanc lanea:postremo candida & breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis similimos. Capita habentes comata mitris redimiunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestant,& sceptrum affabre factum,cui superstat aut malum, aut rosa,aut lilium,aut aquila,aut aliud quippiam. Nam absq; insigni gestare sceptrum, ipsis nefas est.Atq; hic eorum corporis est cultus.Leges uero quæ constitutæ ab ipsis,hæ sunt: Vna quidem prudentissima,altera autem(quantum ego sentio)qua Henetos ex Illyrijs audioti per singulos pagos. Semel quotannis ista fiunt. Vbi uirgines effectæ sunt nubiles,eas congregant,& uniuersas unum in locum conducunt, quas circunsistente uirorum frequentia,surgens præco sigillatim uendit,sed primum pulcherrimam omnium, secundum hanc(ut quàm plurimo uenditur auro)aliam euocat,quæ post illam est specioſissima. Venduntur autem in contubernium, quarum pulcherrimas quasq; Babylonij,qui locupletes,& ijdem cælibes sunt,mercantur, ut quisq; licitãdo alterum superat. At ex plebe qui sunt cælibes,his non est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiunt uirgines.Nam præco,ubi uirginum speciosissimarum peregit uenditionem,excitat deformissimam,si quis illorum mercari uolẽs existat, edicitq; quisquis uelit ij minimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo cõtentus est,fœmina addicitur.Ita aurum ex speciosis uirginibus conficitur,& per easdẽ cuique uolenti deformes ac debiles collocãtur.Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere,sed datis fideiussoribus de cõtubernio uxoris ita demum licebat abducere:si de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago uenientibus licebat uxorem mercari,si uellent. Hæc apud eos honestissima lex erat,quæ tamẽ non perseuerauit.Nouissime aliud quiddam excogitauerũt, ne quis fœminas iniuria afficiat,néue quis aliam in urbem abducat. Nam posteaquam expugnati male accepti sunt,remq; domesticam absumpserunt,unusquisq; plebeius ob uictus inopiam filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alterum item sapienter condiderunt legem,languentes efferendi in forum(neq; enim medicis utuntur) ut de eorum languore consulant qui eos adeunt, si quis & ipse eundem passus est morburn, aut alium uidit patientem. Hæc uiri qui illos adeunt cõsulunt, hortãturq; ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum,aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam languentes præterire silentio,nec antequam explorauerit quonam laboret ille languore. Sepulchra eisdem in melle sunt, luctus funebris, illi Aegyptiorum persimilis. Quoties cum uxore miscetur uir Babylonius, adhibito thymiamati assidet,& ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluuntur ambo, nullum uas priusquam fe abluerunt tacturi.Eadem & hæc Arabes faciunt.Vna ijsdem Babylonijs lex est, omnibus ad Veneris templum desidentibus,cum externis uiris consuetudinem habere.Cæteꝝ cum pleræq; sint diuitijs tumentes, quæ sui copiam facere recusent , hæ uehiculis

Babyloniorũ cultus.

Babyl. leges & institutã. Virginum auctio apud Babylonios.

Aegroti quibus modis curentur apud Babylonios.

Sepulchra mellea.

Babylo. lex.

cameratis subuectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij ba. Pleræq; etiam hunc in modum faciunt: Ad templum Veneris sedent, nodis co lisq; tempora reuinctæ, è quib⁹ dum aliæ seorsum abeunt, aliæ regrediuntur. Nam uerticula undecunq; sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres ill quam cuiq; libuerit deligendam. Porrò cum semel illic consederint, nō prius dom regrediuntur, quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum dem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam lit, dicere oportet: Tanti ego tibi deam Mylittā imploro. Mylittam enim Assyrij Ve rem appellant. Ac uero pecuniam illam, quantulacunq; sit, nō est fas reijcere, siquid in sacrum conuertitur usum. Neq; mulieri etiam permittitur hospitem aliquem re diare, sed quicunq; is est, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa sequitur extra ctum. Postremo ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum uertitur. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori us (ut par est) expediuntur: quæ uero deformes, diutius coguntur desidere pro plo antequam legi faciant satis. Fitq; interdum, ut uno atq; altero anno, aut etiam nio atq; diutius expectare oporteat miseras. Alicubi, nempe in Cypro, similis quā lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familiæ, quæ nullo alio fi piscibus uictitant. Quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam de unt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis conseruāt, unde quisquis uult conspergit, ex facit, quam in modum panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam, in cupido Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens ferè & magna esse & busta, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium è regione Issedonum rorum. Sunt qui dicant eam Scythicæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui incolunt, æstate uesci radicibus quibuscunque quas ipsi euellunt. Arborum autem ctus, quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem uescātur. Ap eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui se calefaciendum conuenerunt, foco circunsedentes incenso igne sic ebrios redd re suo, ut uinum Græcos: & eo uehemētius, quo plus eius fructꝰ fuerit iniectum, q ad consurgatur ad tripudiandum, ac perueniatur ad cantum. Atque hæc fertur cen esse uiuēdi cōsuetudo. Araxes porrò fluuius à Mātienis qdem, unde & Gyndes (qui Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorump quæ uno excepto in paludes, eluuiesq; euoluitur, ubi feruntur homines habitare, crudis uictitent piscibus, & pro uestibus utantur uitulorum marinorum pellibus. liquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra mnas uocatur Atlāticum, & rubrum, idem est mare. Caspium uero alterum, ac per ipsum est lōgitudinis quindecim dierum cursu nauis quæ remis utatur, latitudinis spatiosissimum est, octo dierum: qua ex parte ad uesperum uergit, Caucaso prætem monte, cum maximæ uastitatis, tum summæ altitudinis, multas atque in se omni gentes habente, ac pleraſq; omnes agresti materia uictitantes, ubi arborum fronde quæ sunt apud nos similes feruntur esse, quibus contusis & aqua dilutis, illi animali bi per uestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde atque ab itio essent intexta, sic cum reliqua lana ueterascere. Horum quoque hominum conc tus sicuti pecorum in propatulo esse. Et ad uesperam quidem uergens hoc mare qu Caspium uocatur, Caucasus cohibet: qua uero parte uergit ad auroram orientemq; lem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planic non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat tis ac magnis solicitatus incitatusq; causis. Primum sua genitura, quod uidebatur ius quidē homine esse. Secūdo loco, felicitate qua fuerat usus aduersus hostes. Qu cunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Ly

Mylitta.

Cypriorum lex.

Cyrus in Massagetas. Issedoni.

Fructus ebrios reddens.

Cōcubitus in propatulo.

Caspiū mare.

tem Massagetarum regina defuncto uiro Tomyris nomine, ad quam in coniugium pe tendam Cyrus misit uerbo duntaxat, uolens eam habere uxorem. Animaduertens il la non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdixit. Po stea Cyrus cum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traijciat, fa ctis ex nauibus, turres desuper ædificans. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum, define incumbere in quæ incumbis, ne scius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, & omnia males quàm ocium. Quod si tantopere affectas lacessere Massage tas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itine redigressis, traijcito in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq;, in medium rem proponit, consulens, utrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conue nere sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regiōem cū suo exercitu Tomyrim. Quam sententiam Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in contrarium differens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quādoquidem Iupiter tibi me tradidit: quicquid ani maduertero errari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinæ & si ingratæ, mihi tamen extitêre disciplinæ. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: sin uero te quoq; agno scis hominem, & istis eiusmodi præesse, illud in primis discito, humanarum rerum cir cum esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac, quam pro posuisti, re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolemus exci pere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud du bie uictores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Vi ctis autem tu nō adeo multum uincis, quàm multum si traijciens in terram illorum, ui ctis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Deforme est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pu gnam. Itaque mihi placet, traiectis copijs procedere eousque, dum illi in occursum pro deant: atque dehinc ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanque ut ego au dio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum cōmodorum exper tes. His ergo uiris propone in nostris castris instructarum affatim epularum magna ui pecorum interfecta, cum magna etiam ui poculorum uini meri, atque omnis cibario rum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militum ibi relictis, cum reli quis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi conspectis (nisi me fallit opi nio) se ad ea conuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæc quidem in discussionem uenêre sententiæ. Cyrus autem priori repudiata, Crœsiq; probata sententia, indixit Tomyri ut retro cederet, utpote aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio spoponderat, regressa est. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in modum ut hominem honore beneficijsq; prosequeretur, præcepit: si sua aduersus Massagetas traiectio nō re cte cederet. Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in Persidem, ipse cum copijs suis flumen traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit, uidit per quietem talem uisionem: Videba tur Cyrus in somnijs cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in hume ris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Erat Hystaspi Achæmeni dæ Arsamenis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè uicesimum ætatis an num agens, in Persidē relictus, quòd non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus, ui sum suum intra se retractabat: quod cum ei magni momenti uideretur, uocato Hysta spi remotis arbitris, inquit: Filius tuus, Hystaspes, mihi atq; regno meo insidiari depre hensus est: hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dij mihi, q; mei curam

Tomyris regina à Cyro bello adoritur.

Crœsus Cyro consulit. Ruinæ hominibus disciplinæ sunt.

Fortunæ circuitus.

Crœsi consilium.

Crœsus Cambysi traditur

Cyri somnium.

gerunt,quæcunq; euentura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem
di liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas: quarum altera
am,altera Europam inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiuersatio est, quin ab illo
tendantur insidiæ. Quapropter tu quàm raptissime in Persidem reuertere: facitoq;
cum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam
dam. Et Cyrus quidem hæc locutus est,scilicet quòd sibi insidiari Darium suspicaba
At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortem oppeturum, & eius regnum ad
um esse peruenturum. Respõdens illi Hystaspes: Absit,inquit,rex, ut quispiam uir
nere Perses,tibi moliatur insidias. Qui si quis sit,is primo quoq; tempore morte
tur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effec
Quod si qua tibi uisio filium meum indicat rebus nouis cõtra te studẽtem, ego tibi
exhibeo p tuo arbitratu utendum. Hoc reddito respõso, Hystaspes traiecto Arax
Persidem cõtendit, Cyro filium suum Darium in custodia seruaturus, Cyrus autem
Araxe traiecto pgressus unius diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur, relicto
illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos
relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defen
interimit. Eadem cõspecto epularum apparatu, post aduersariorum cædem ad
landum discumbit: refertaq; cibo ac uino soporatur. Persæ superuenientes horum
tos occidunt, multoq; plures uiuos capiunt, cum alios, tum uero ducem eorum, reg
Tomyridis filium, cui nomẽ erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus a filio
su, misso ad Cyrũ caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne spiritus tol
hoc quod actum est. Si fructu ex uicino, quo ipsi distenti adeo desipitis, ut desce
in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uicti
lo, nõ prælio superior. Quare meum admitte consilium bene tibi consulentis: Abs
dito mihi filio ex hac regiõe, ferens impune quòd tertiam Massagetarum partem
gasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore, ut ego te (sa
tiabilem cruore) tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata Cyrus p nihilo habuit,
us reginæ Tomyridis Spargapises, ubi uino laxatus didicit se in malo esse, exorauit
ro ut uinculis solueretur. Statimq; cum solutus est, ac manuum cõpos effectus,
interemit: atque hic quidem talem obijt mortem. Tomyris autẽ, quando Cyrus
nõ auscultaret, contractis suis copijs ita conflixit cum Cyro, ut hanc pugnam ex
bus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse: quamq; ita gestam
isse accipio: Primum utrosque spatio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagit
sumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes
tisse, neutris fugere uolentibus, ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibiq;
permagnam exercitus Persici partem, tum uero Cyrum ipsum occubuisse, cum
de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum
Tomyris exquisitum cum inuenisset, caput in utrem demisit, quem humano cruore
pleuerat: mortuoq; insultans, inquit: Tu quidem meum uiuentis & in pugna uic
filium perdidisti dolo captum, at ego te (aput interminata sum) cruore saturabo.
de Cyri uitæ exitu: de quo cum multa referantur, is qui mihi maxime ueri similis
tur, à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt, & uictum habent Scy
eo similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroque enim genere ualent. Sagi
tes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangar
tinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheos, ad axillarum ornamentum
ctant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. Circa frenum, fre
phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prsus utentes. Quorum in regio
cum immensa sit auri atq; æris copia, ferri tñ atque argenti nihil est. Moribus his
tur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Gr
memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. Siquidem uir M

Somnij interpretatio.

Spargapises capitur.

Vitiõ forte legendum: ἐμπελίᾳ καρπῷ, Magnanima Tomyridis uerba.

Spargapisis mors.

Diodorus & Trogus hanc Scytharum reginam dicunt, sed Scythas pro Massagetis intelligi dicit Strabo in xi.

Cyri casus.

Diodorus Scytharum reginam, Cyrum superatum captumq; cruci affixisse scribit.

Massagetarum ritus.

Sangares, id est, pugiões.

Massagetarum uxores communes.

geta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore cõ
cumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, eum con
uenientes proximi quiq; cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carni
bus pro epulo ubi decoxerunt, uescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum ha
betur. Languore extinctos nõ edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quòd ad
immolationem non uenerũt. Nihil omnino serunt, pecoribus uictitant, piscatuq; qui
eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex dijs unum Solem ue
nerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum pernicis
simo è pecoribus omnibus pernicissimum mactent.

Massagetarũ senes immolantur.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDVS, QVI INSCRIBITVR EVTERPE.

YRO uita functo, regnum suscepit Cambyses eius filius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ: quam ante uirum defunctam Cyrus & ipse ingenti luctu prosecutus est: & cæteris quibus imperabat, lugeri præcepit. His parentibus ortus Cambyses, cum Ions & Aeoles pro hæreditarijs sibi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expeditionem, comparato cum ex alijs, tum uero è Græcis qbus dominabatur exercitu. Aegyptij, priq; quàm apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se priores extitisse arbitrabant: uerum Psammetichio regnũ adepto, cum incessisset cupido noscendi, quinam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se uero quàm cæteros. Enimuero Psammetichus, ubi scisciãdo quinam primi hominum extitissent, nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos, hunc in modum iubens neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in casa ambos sibijpsi relinqui, eisdem in tempore capras admoueri: ubi lacte expleti forẽt, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, q̃ cuperet ex pueris ubi primum articulate uagire desisterent, audire, siqua uox prima erumperet, prout & contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabãt. Quod cum primo audiens pastor, obticuit. Cum uero crebrius adeunti & obseruãti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cum & ipse Psammetichus audisset, percõtabatur quinam homines beccus quipiam appellarent. Hæc percontans, comperit Phrygas sic panem appellantes. Tali negocio argumentati, Phrygas se priores extitisse Aegyptij cõcesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen alia multa & inepta memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisse. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarũ rerum gratia & Thebas & Heliopolim, id est, Solis urbem, eò contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atque ex his narratio
ribus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipso
rum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. Quorum
quid commemorabo, id oratione coactus cõmemorabo. Quæ autem humana ag re

Cambyses rex.

Prima & naturalis uox hominis.

Beccus. Phryges antiquissimi.

Hac de re si quis requirat, plures opiniones refert commentarius in Aristoph. nebulas, & Diodorus Sicu.

Herodoti peregrinatio.

Annus Aegyptiorum.

rum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Aegyp-
annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum mẽses. Id q̃ comp-
se ex astris: eo scientius (ut mihi uidetur) hoc agentes quàm Græci, q̃ Græci qu-
tertio quoq; anno intercalarem mensem introducunt temporis gratia: Aegypti-

Aegyptiorũ inuenta.

tricenis diebus, quibus duodecim menses taxant, adiũciunt huic numero quotanis q-
nos dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem'redeuntis. Aegyptios q-

Duodecim deorum primi institutores. Menes rex primus.

primos duodecim deos q̃ cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos,
primos dũs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis
pfisse: quarum rerum pleraq; ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum
talium regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam
lustrem fuisse: ex eaq; nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse in q-
stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atq; de regione bene mihi
re uidebantur. Manifestum enim est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, m-

Aegyptus fluuij donum.

do sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ
fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium usq; dierum nauig-

Aegyptiacæ regionis natura & descriptio.

nem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem & aliud tale: Nam Aegyp-
cæ regionis huiusce modi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alo-
sum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatio, patieris sensum ceni,
in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius
Aegypti longitudo secundum mare sexaginta schœnorum, id est, funiculoq; que-

Selbonidos stagnum. Parasangæ. Schœni.

modum nos Aegyptũ distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usq; ad stag-
Selbonidis, ad quod mons Cassius usq; pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta sch-
sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiũtur illam passibus: qui minus in-
terræ sunt, metiũtur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimũ sane,
nis. Constant autem parasangæ tricenis, schœni sexagenis stadijs. Ita erat Aegyp-
cundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim me-
ranea uersus Aegyptus spatiosa est, supina omnis, & aquarum inops, simul ac linc-

Duodecim deorum ara.

A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiusdẽ penè spatij interest, cuiusab A-
nis illud, quod ab ara duodecim deoꝝ fert Pisam, & ad delubrum Iouis Olympij-
itinera si quis computet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus pari
non amplius quindecim stadijs. Nam uiæ, quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim
dia desunt, quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea quæ à mari ad
liopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli per superiora

Pyramidum lapidicinæ.

do Aegyptus angusta est. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone
rens ad meridiem atque ad austrum, semper per superiora pertingit ad mare quod
brum uocatur: ubi insunt lapidicinæ ad pyramides, quæ sunt apud Memphim exci-
ab hac quidem parte desinens mons, declinat in quæ dictum est. Qua uero pars
ductior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesper-
& eius extrema, quæ ad auroram uergunt, feracia thuris esse. Atq; hic quidem mon-
lis est. Quo autem latere Africam Aegyptus spectat, alius mons saxeus extenditur,
quo pyramides sunt) sabulo obsitus eodem modo, quo Arabici montis tractus, q-
meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli, non ita multorum spatiorum est, quod-
do Aegypti sit, sed quatuor duntaxat dierum nauigatione. Aegyptus angusta est
eos quos dico montes, quod intercapedinis campestris est terra, stadiorum fermè
hi uidetur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad
qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa est, atque ita situs regionis natura
paratus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, nouem diebus nauigatur, spatio quo
millium octingẽtorum & sexaginta stadiorum, hoc est, unius & octoginta schœnorum
quæ Aegyptia stadia collecta secundum quidem mare sunt, prout à me superius
catum est, tria millia sexcenta: quantum uero à mari ad Thebas mediterraneum est, no-
cabo. Sunt enim sex millia ac centum uiginti stadia. A Thebis autem ad urbem nom-

Elephantinam, octingenta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraque
para, ut & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse uidebatur, acquisititia Aegyptijs est. Si-
quidem quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, mediũ est, ui-
detur mihi sinus maris aliquãdo fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teu
thraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: ut hæc parua magnis comparẽtur. Qm
nullum eorum fluminum, quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari uni
ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam ad magnitudinẽ Ni-
li, qui magna opera ediderunt, quoꝝ nomina possem referre: cum alij, tum uero Ache
lous, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex par
te fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis non procul ab Aegypto sinus maris,
produs ex eo quod rubrum uocatur, longus ita atq; arctus, ut differendo ostendam.
Prolixitas quidem, inchoando nauigationem ex Inacho in amplum æquor, consumit
quatuor dies remigationis: Latitudo uero, ubi sinus amplissimus est, dimidiatum diem
nauigationis: in quo sinu quotidie reciprocatio aquarũ, & uadosum æstuarium est. Ali
um huiusmodi arbitror sinũ in Aegypto extitisse: quoꝝ alter mare ad aquilonẽ habet,
Aethiopiam uersus: alter Arabicum: de quo differere pergam ferens ex austro in Syri
am, qui penè inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo direm-
pti. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus uelit alueum suum conuertere, quid enim
prohibebit assidue fluentem, quin intra uiginti millia annoꝝ illum oblimet? Ego enim
credo intra decem millia annorum, qui antè me natum transierunt, si cubi ficanea facta
sunt, nimiꝝ & sinum ficcaneum fieri posse, etiam multo (quàm hic est) maiorem, à tan-
to flumine atq; ita operoso. Itaq; quæ de Aegypto à referentibus audiui, ea & ipse ita ha-
bere existimo. Quippe cum uideam & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua,
& conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiã pyramides corrum
pat: & montem hunc, qui in Aegypto imminet Memphi, arenas solas habentem. Præ-
terea regionem hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Africæ, aut Syriæ assimi
lem esse. Etenim Arabiæ maritima, ubi Syri incolunt, pulla humus est, & fragilis, utpo
te limus ex alluuionibus ab Aethiopia, flumine deuectus. Nam punicam humum sci-
mus magis puniceam esse, & magis subarenaceam; Arabicam uero atq; Syriacam ar-
gillosiorem, ac suppetrosam. Quinetiam id magnum huius terræ documentũ aiebant
sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis dum minimum influebat, irri-
gasse Aegyptum quæ supra Memphim est: Necdum ab obitu Myris nongenti sunt an
ni, ad tẽpus quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nũc, nisi ad sedecim, aut ad quin-
decim saltem cubitos ascendat fluuius, regionem non transcendit. Quæ regio, si propor
tione in altum surgat, & tantundem ad incrementum tendat: uidentur mihi Aegyptij,
qui infra paludem incolũt cum alia loca, tum uero eum qui uocat Delta, idem
passuri, omni futuro tempore eam regionem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi
passos aliquando Græcos. Nam cum audirent omnẽ Græcorum terram pluuia per
fundation fluminibus ut suam, dicebant fore, ut decepti aliquando magna spe, male esu
rirẽt. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nolit eis deus pluere, sed siccitate extinctum
iri: ut quibus nihil aliud aquæ, nisi tantum quod ex Ioue subministret. Atq; hæc quæ
ab Aegyptijs in Græcos dicũtur, recte habẽt. Age, nunc uicissim dicam, quomodo res
apud ipsos Aegyptios habeãt. Si (ut superius dicebam) quæ infra Memphim est regio
(hæc enim est quæ augescit) uelit in altum augescere proportione præteriti temporis,
quid aliud Aegyptios, qui illic incolunt, quàm esurituros'si neq; gustare ea quæ ab lo-
te sunt, neq; à flumine restagnari queant rura ipsoꝝ. Isti nanq; ex omnibus hoibus, atq;
ex omnibus Aegyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neq; pro scinden
dis aratro sulcis, neque subigendo solo, neq; aliud quicquam exercendo eorum, qui in
cæteris colendis cæteri mortales laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte sup-
ueniens irrigauit rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine
suos immittit, conculcatoq; suibus semine messem deinde expectat: atque ubi suibus se

Conchylia in montibus.

Punica humus. Arabica humus. Myris rex.

Græce sic legitur:

τόδε ἔποος τοῦτο ἐδέ-
λει λέγειν,
ὡς ἐιμὴ ἐδοσ
λύσοι σφίσι
ὕειν ὁ Διός,
ἀλλ' ἐυ-
χωῶ δίκα
ᾳᾶθῦ λι-
μῶ οἱ ἔλλη
νες αἰεὶ θέ-
σουσ'.

men uersauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionum uti sentētijs (qui solum Delta esse Aegyptum à Perſei specula appellatū, dicentes Ionum secūdum mare ad Pelusiaca usq; Tarichea quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea uersus, pertingere ad Cercasorum urbem, iuxta quàm scinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cætera uero Aegypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ) ostenderemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut ita dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos hoies extitisse, qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, paritos extitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, ꝓgressuq; terræ multos etiam reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Aegyptus uocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac centum uiginti. Itaq; si nos de eis recte existimus, Iones nō recte sentiunt de Aegypto. Sin recte Iones sentiunt, ostendo neq; Græcos neque Iones scienter computare: qui cum aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, cum neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat. Qui cum diuortia faciat circa acumen Deltæ, quod in medium est, id Asiæ & Africæ esset. De quo nos Ionum sententiam missam facientes, ita dicimus: Aegyptum quidem eam omnem esse, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam eam quæ à Cilicibus, & Assyriam quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ finis mus recta ratione nullum esse terminū, nisi terminos Aegyptiorū. Si uero quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus oēm Aegyptū quæ à Catadupis & Elephantina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrunque cognomen obtinere. Aliam enim esse partē esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam inundans Aegyptum, irrumpit mari uno quidem usq; ad Cercasorum urbem aluco tripartito. Deinceps quorum aluéorum unus ad auroram, quod Pelusium ostium, alter ad speram tendit, quod Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo recta à Nilo fluit, Delta lis est: Delatus per superiora in acutum Deltæ proficiscitur, dehinc mediū Deltam dens, in mare euadit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minus celebrem, quod Sebennyticū ostium appellatur. A Sebennytico ité duo alia diuidentur ostia in mare ferentia, quibus hæc sunt impositа nomina, uni Saiticum, alteri, Bubastinum. desium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, nō sunt natiua ostia, sed fossa. Huic meæ opinioni, tantam esse Aegyptum, quanta ratione demōstrari, testimonium etiam dat oraculū, quod ab Hammone est redditum, quod ego posterius, quàm ita in animū induxeram, circa Aegyptum audiui. Nam qui sunt ex urbe Marea & pia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quòd sibi Pœni non Aegyptij uideantur, quòdq; perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserunt ad monem, negantes quicquam cum Aegyptijs sibi esse commune. Habitare eā se quidem Delta, nullumq; sibi cum illis linguæ esse commercium, ac uelle sibi fas esse omnia re. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eam esse, quam Nilus gressus irrigaret: quíq; intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potum eos esse Aegyptios. Hæc illis ita responsa sunt. Porrò Nilus ubi inflatus est, non modo Delta inundat, uerumetiam plagā quæ dicitur Africana esse, aliquoties & Arabicam. idq; utroque uersus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius minis natura neq; à sacerdotibus quippiā, neq; ab alio ullo percipere potui: cum perptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret choans intumescere ab æstiuo solstitio, ad centum usq; dies, & propè totidē diebus trocederet, relinquens fluenta: ita per omnem hyemem tenuis esse perseueret ad tium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando num aliquam uim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego nolēdi co

Aegypti diuisio secundum Ionas.

Aegypti diuisio ex sententia Herodoti.

Aliter paulo ab alijs describuntur ostia Nili.

Aegyptij qui sint ex Hammonis oraculo.

Nilus solus aura caret.

pidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, insignes cum uellent effici sapientia, trifariam differuerunt. Quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi earum ut illas tantum significem. Earum una ait, uentos etesias esse in causa, ut Nilus influat, ptohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesiæ nondum spirauerunt, cum Nilus id agit. Ad hæc, si etesiæ causa forent, oporteret alia quoq; flumina quæ cunq; etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibētia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tñ admirabilior, quæ ait illum, ꝙ ab oceano fluat, istud efficere: ipsum uero oceanum, orbi terrarum circunfluentem. Tertia opinio ut multo modestissima, ita longe falsissima est: quippe quæ nec ipsa aliquid dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quantus ex niuibus flueret. De qua re multa sanè sunt, quæ quis coniectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, mana re de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus uentis, qui ab ijs regionibus calidi spirant: secundum ea plaga, quæ sine imbribus & sine glacie perpetuo est. Super niuem autem quæ cecidit, necesse omnino est intra quinq; dies pluere: ut si in his regiōibus ningeret, etiam plueret. Tertium hominibus, qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis, atq; hirūdinibus quæ illic perennant: gruib⁹ quoq;, quæ Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se cōferunt hybernatum. Si igitur uel quantulumcunq; niueret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset quemadmodum arguit. At is qui de oceano loquitur, ad occultā fabulam referēs, caret argumento. Neque enim ego ullum noui fluuium, qui esset oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum cum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui improbantem me, oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi uideatur impleri Nilus æstate: Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ: hoc qdem, ut breuissime demonstretur, totum dictum est. Etenim deum hūc, ut cuiq; terræ proxime accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus uerbis demonstreē, ita habet: sol Africæ superiora permeās, istud efficit. Nam cum oīe ueris tempus sit serenum in his regiōibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens uentos frigidos facit, quemadmodum medio cælo meās affare facere consueuit: ad se trahit aquam, attractamq; in superna abīcit loca, quam excipientes uenti ac dissipantes liquefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi uidetur etiam omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente utique lacunosam, magna decurrunt. At æstate cum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, cum attrahitur à sole, merito solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior, quàm soler per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem uero solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem mea sententia, autor est aeris faciendi in ea regione, dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora eras obtinet. Quòd si finium ac cæli situs immutaretur, ut ubi nunc aquilo situs & hyems, ibi auſtri situs esset & meridiei: & ubi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profecto sol amotus è medio cælo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam: pertrāsiliensq; nobis oēm Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, è locis ualde feruidis nihil respirare

Opinion. tres de Nili natu. & incremē. Thaletis Milesij opinio, ut ait Diodorus.

Anax. & Euripi. opinio. quō fortasis. κῶς græce.

Grues quò prouolent.

Herodo. sententia, sed quam improbat Diodo. in primo.

Nili aura cur nulla.

auræ,quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint,quemadmodu
& sunt,& ab initio fuêre. Nili tamẽ fontes nemo neq; Aegyptiorum,neq; Græcor
neq; Afrorum,cum quibus in colloquium ueni, se nosse professus est,præter scr
sacrarum Mineruæ pecuniarum apud Aegyptum,in urbe Sai, quõ mihi iocari u
tur,affirmans se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat:geminos esse montes,cu
nibus in acutum tendẽtibus,inter Syenem positos urbem Thebaidis & Elephantin
Crophis. Mophis. Nili fontes. Strabo in 17. hic Herodotum garrire putat.
Quorum uni nomẽ esset Crophi,alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos
est,immensæ altitudinis,emanare. Cuius aquæ dimidium Aegyptum uersus & ue
aquilonem flueret,reliquum dimidium Aethiopiam uersus atq; austrum. Quod au
abyssi forent fontes,aiebat Psammetichum Aegypti regem periculum huius rei fec
qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis,tamen ad fu
dum nõ deuenisset. Scriba hic, si modo gesta fuerant quæ dicebat, affirmando facil
ut ego opinarer uortices quosdam illic esse rapidos,ac refluxus,quemadmodu
cipitantis è montibus aquæ nequit funis ad explorandum demissus peruenire in
dum. Aliud ab ullo audire non potui,nisi (cum ipse inspiciũdi gratia ad Elephan
usque urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis,quod ex fama
inquirendo accepi:eum ab urbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem,
cesse sit nauigio utrinq; alligato tanquam boue pergere: & si funis abrumpatur,
nauigium,rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum ultra quatuor di
nauigationem: esseq; ibi Nilum tortuosum,ueluti Mæandrum, & duodecim sch
rum,quibus hũc in modum nauigare oporteret,& postea peruenire planum in lo
Tachompso insula. ubi sit insula Nilo circũflua,nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam A
opes incolere & dimidium insulæ,nam alterum dimidiũ incolere Aegyptios, In
contineri ingenti stagno, accolentibus circùm Aethiopibus pastoribus: in quod e
subuectus ,peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus,
pedestri quadraginta dier̃ pergas propter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos
Πρὰ τὸν ποταμόν. stere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta dier̃
loco,alterum rursus ingressus nauigium,duodecim diebus subueheris, dum uen
oppidum magnum nomine Meroen,quæ fertur aliarum urbium esse metropolis.
Transfugæ gens Aegy. Asmach pop. us incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magnopere uenerantur,
ui etiam constituerunt oraculum,cuius responsis posteaquam iubentur,& quocun
iubentur,eò sumant expeditionem. Ab hac urbe intra tantundem temporis,intra
tum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Transfugas,q
nomen est Asmach:quod uerbum Græca in lingua idem pollet,quod sinistræ rege
fistentes. Isti cum essent Aegyptiũ bellatores, ducenta & octo millia, ad hos Aethio
transiere,hac de causa:Sub rege Psammeticho fuerant in præsidiis collocati, alii ad
Daphnæ Pelusiæ. bem Elephãtinam & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alii aduersus Arab
Syros,alii ad Meroen aduersus Pœnos. Quibus in locis,quemadmodũ sub rege Di
meticho erant,ita in ea ætate Persarum præsidia excubabant. Nam & in Elephanti
in Daphnis Persæ excubias agunt. Cum igitur triennium in præsidio fuissent Ae
ptiũ,neque illinc ab aliquo dimitterentur,communi usi consilio,à Psammetichus in
thiopiam sibi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus insecutus
est assecutus,multis uerbis obsecrabat, uetabatq; patrios deos ac liberos uxoresq;
Festiuum qui dem dictum, sed parum uerecũdum. rere. Ibi qdam illos fertur ostenso ueretro dixisse,ubicũq; id esset,id sibi & uxori
beros fore. Hi posteaq; in Aethiopiã pfecti sunt,sese Aethiopum regi tradidertie q
ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersariũ,quorum rerum
pientes istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt man
ores,moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigatione
partim iter,cognoscitur Nilus:præter id quo fluit per Aegyptum. Tot enim mens
summa reperiuntur impendi ab his,qui ex Elephantina ad hos perfugas pergunt. Ip
it autem ab hespero & occasu,dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare.

ẽnim deserta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se
ad Ammonis oraculum isse cõmemorarent, collocutosq; cum Etearcho Ammonio-
rum rege,& ex aliis sermonibus deuenisse in garrulationem de Nilo,cuius nemo nosce
ret fontes: Etearchumq; narrasse aliquando Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ
gens sit Punica,Syrtim incolens,& oram quæ uergit ad auroram, non multum supra
Syrtim eos cũ uenissent: interrogarentur q; nunquid amplius haberent quod referrent
de Africæ desertis,retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios procaces:eos
cum in uirilem ætatem adoleuissent,cum alia superuacua fuisse machinatos, tum uero
ex sese quinq; sortitos ad inspiciundas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent q̃
hi,qui lõgissima inspexissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Pœ-
nos, & Pœnorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad
promontorium Soloëntem,quod Africam terminat,præter id demum quod aut Græ
ci obtineant, aut Phœnices supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, fe-
ris ulteriora habitari. Vlteriora feris arenosa esse, uehementerq; arida,ac prorsus ua-
sta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos,aqua atque cibariis probe instructos,pri-
mũ per loca hominibus habitata perrexisse,hanc permensos in illam feris frequentem
peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratoq; multo
spatio fabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam
enatas,ad easq; accessisse,ac fructum qui inerat decerpsisse, eisq; inter decerpendum su
peruenisse quosdam infra mediocrem uirorum staturam pusillos, uoce quæ nec à Na-
samonibus cognosceretur, nec Nasamonum uocem ipsa cognoscere. Et ab his depre-
hensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbẽ, in qua
uniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterla
bi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo apparerent crocodili.
Hactenus à me de sermone Ammonij Etearchi cõmemoratum sit: nisi q; is aiebat Nasa
mones, ut Cyrenæi referebant, reuertisse, & eos hoies ad quos illi peruenissent, oẽs esse
falaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus cõiectabat Nilum esse, & ra-
tio sic dictat. Ex Africa enim Nilus fluit, eamq; mediam secat: & (ut ego ex apertis igno
ta coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister nanque fluens ex Celtis atq; urbe Pyrene
profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, omnium in Eu-
ropa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit, totamq; permensus
quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur: & Ister (fluit enim per
terram habitatam) inter primos cognoscitur. De Nili uero fontibus nemo habet quod
referat: & merito, utpote Africa per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit
longissime repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegy-
pto montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopem in põto Euxino sitam,
quinque dierum iter est uiro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti, ex aduer-
so est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, uidetur mihi æquiparandus Istro. Hac-
tenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quàm alia
omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regiõem exhibet opera relatu maiora.
Horum gratia plura de ea cõmemorabuntur. Aegyptij quemadmodum & cælo quod
apud eos & flumine diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraq; omnia à cæteris homi-
nibus diuersa constituerunt & institutа & iura: apud quos fœminæ quidem negocian-
tur cauponanturq;, & institoris operis uacant: uiri autem intra domos texunt. Alij uil-
lum subtegminis desuper tramant, Aegyptij subter. Onera uiri capitibus, fœminæ hu
meris baiulant. Fœminæ stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrem exonerant, ex-
terius in uijs comedunt; reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occul
to fieri debere: palam uero, quæ non sunt turpia. Mulier neq; dei neque deæ ulla sacer-
dos est, sed uiri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus, si
libus &, ut nolint summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ae-
gypto derasi. Apud alios ritus est, statim in funere pximi capita deglabrare, Aegyptij

Etearchi regis sermo de Nili ortu.

Solois promontorium.

Aegypti miracula.

Aegyptiorũ mores præpo steri.

καὶ μὴ θύλα μίνεσθαι

Istri ortus & fluxus.

Cippi Herculis.

Lapsus & m hoc Aristo teles.

Oritur autem Ister ex monte Arnoba in Sueuia prope Danesichingẽ

Aegyptij sacerdotes.

in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tũ tondent. Apud cæteros mortales uictus à ferarum secretus est consortio, Aegyptij cum feris uescuntur. Alij frumento arq; hordeo uictitãt, Aegyptijs uictitare his quæ ex his facta sunt, maximo probro est, sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. Conspersionem pedibus lutum manibus subigunt. Virilia, prout contigerunt, alij esse permittunt, præter eos qui ab ístis didicerunt, Aegyptij circuncidunt. Viri binas uestes habent, fœminæ singulas. Alij uelorum ansulas, & funes extrinsecus assuunt, Aegyptij intrinsecus. Græci literas scribunt, & calculis computant, à sinistro in dextram manum ferentes, Aegyptij à dextro in sinistrum: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifarijs utuntur, quarum unas sacras uocant, populares alteras. In deos religiosissimi pra modum, supraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utuntur. Aenis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquo non, sed uniuersi. Linea ferunt uestimenta semper recens abluta, huic rei præcipue cantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia, pluris facientes se mundos esse quàm coros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorũ cultum pediculi aut alterius sordis creetur. Iidem uestem tantũ modo lineam, calceos papyr ceos gestant. Aliam uestem, aut alios calceos induere eis fas nõ est. Lauantur quotidie frigida interdiu ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias, propè dixerim infinitas, exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq; è re domestica aliquis conterunt, neq; erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præsto sunt, & ad nis bubulæ, & anserinæ satis abundeq;. Vinum quoq; uineale traditur. De piscibus re nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodũ serunt, neq; natas, aut crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uero ne aspicere quidẽ fustinent, arbitrantes mundum illud legumen esse. Initiatur non sigillatim cuiq; deorum, sed gregatim rum unus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares phi esse censent, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum uel uiderent, nequaquam mundum censent. Explorat autem hæc sacerdotum aliquis, constitutus, lingua pecudis cum stantis erectæ, tum resupinatæ exerendo, si sit his signis, quæ ego alio referam in libro. Inspicit & caudæ pilos, nunquid cũdum naturam procreatos. Eam si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornu cannabo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa, atq; ita abducunt. Nam imlare non notatam, pœna morte sancita est. Et hunc quidem in modum pecus probant.

Sacrificandi ritus.

Sacrificandi aũt is est ritus: Pecude quæ obsignata est, ad aram ubi immolatur adducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem libato contra templum uino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatæ caput asportant in forum, si nundinæ sint, & eis Graci gociatores affuerint, atq; illis uendunt: qui si non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hæc uerba: Si quid mali aut ipsis immolantibus, aut uniuersæ Aegypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudũ immolandorum, & uini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia templa utuntur. Atq; ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamẽ sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem uero dæmonem maximum agunt, hunc pergam dicere. Posteaquam ieiunauerunt prid sti, atque obdormierunt, uaccam immolant, eamq; corio exuunt, & toto aluo uacuant. Intestina intra uentrem adipemq; linquunt, crura truncãt, & externos lumbos armos ac ceruicem. His actis, reliquum uaccæ corpus stipant panibus puris, & melle, & uua passa, & ficis, & thure, & myrrha, atq; alijs odoribus. Vbi hæc insarserunt, ado tum uini oleiq; infundentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium det, omnes uerberantur. Posteaquam epulauerunt, dapes ex sacrificij reliquijs ppo tur. Boues mares eosdemq; mũdos, ac uitulos uniuersi Aegyptij immolãt. Fœminis immolare non licet, utpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum muliebre est, bulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesq; fœminas

Circuncisio Aegyptiorũ.

Aegyptiorũ uestes.

Aegyptiorũ scriptura.

Circuncisionis causa.

Aegyptiorũ sacerdotum cibi.

Fabis Aegyptij abstinẽt.

Epaphi boues.

Vaccæ Isidi sacræ.

itidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecudibus lõge plurimum: eoq; nemo Aegyptius, Aegyptiaue, Græci uiri aut os suauiaretur, aut cultro, ueruue, uel olla, uel pura louis carne Græco cultro incisa uteretur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis singuli defodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas urbes nauis, ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, nouemq; schœnos ambitus. In qua cum aliæ sunt frequentes urbes, tum ea unde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris exstructum est. Ex hac urbe alij permulti uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaq; uno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus cõparatum est. Nam neque interimunt ea. Cæterum qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos peræquè colunt uniuersi Aegyptij, præter Isidem & Osirim, quem Bacchũ esse aiunt. Hos peræquè uniuersi colunt. Qui Mendetis templũ obtinent, siue Mendesij ritus sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaq; Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter cum ab Hercule cernere cum uolente, cerni nollet, tandem exoratus id commentus sit, ut amputato arietis capite, pelleq; uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi oñderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptioq; atq; Aethiopum coloni, & linguam inter utroq; usurpantes. Qui etiam mihi uidẽtur eadẽ re se Ammonios cognominasse, q; Aegyptij Iouẽ Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eius sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacrum induunt: ad illudq; deinde alium ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum arietẽ uerberant, deinde sacra eundem urna sepeliunt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quòd sit unus ex dijs duodecim. Nam de altero Hercule, quẽ Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire, cuius nomẽ non Aegyptij à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphitryonis. Quod ita se habere cum multa mihi indicia sunt, tum uero aliud, quòd huius Herculis uterq; parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quod si nomẽ dæmonis ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel magis istorum mentionem fuissent habituri. Si etiam tunc naucularia exercebant, & ulli Græcorum naucularij erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quàm Herculis nomen Aegyptij percepissent. Atqui uetustus quidam deus est apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum millibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phœnicem nauigaui, q; ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum aliijs multis donarijs, tum uero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensq; in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret, ex quo id tẽplum fuisset extructum. Comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab urbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi propterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasi. Quinetiam in Thasum profectus sum, ubi inueni templum à Phœnicibus condiderunt, quod quinque sirorum ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ cõmemorantur, plane declarant Herculem uetustum deum esse. Eoq; uidentur hi

Boum sepultura.

Iupiter Thebanus.

Isis.

Osiris.

Arietes quare non immolentur.

Ammonij unde dicti.

Hercules è duodecim dijs.

Hercules deus uetustus.

Cippi duo Herculis.

Tyrus quando extructa.

Hercules geminus.

Herculis fab.

Aegyptiorũ victimæ.

Pan inter octo deos.

Mendes lingua Aegyptiaca quid.

Hircus cum muliere.

Subulci profani.

Lunæ festum

Suis sacrificã di modus.

Phalli.

Mentulæ portentum.

Melampus Bacchici sacrificij inuentor.

rectissime facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colendáq; cense-
runt: uni quidem ut immortali, cognomine Olympio, immolantes; alteri uero ut hero
parentantes. Alia quoq; multa inconsiderate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta
fabula est, quam de Hercule ferunt: eum cum in Aegyptum peruenisset, ab Aegyp
redimitum tanquam Ioui immolandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper q
etem tenuisse, dum illi ante aram eum stetissent; ibi ad uim cõuersum, omnes interem
se. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi se & naturæ Aegyptiorum, & morum ig
ros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues
terq; boues mares & uitulos, dummodo mundos, & anseres: ñ qua ratione immolare
homines? Aut quomodo Hercules, cum quod unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo
millia uirorum interemisset? Hæc tamen tot, quæ de his rebus diximus, sint & à di
ab heroibus in bonam partem accepta. Capras & hircos ea de causa hi quos dixim
Aegytiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos o
aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos simulacrum & pictores pingunt, & fi
rij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haud quaq
existimantes eum esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tamen eum causa talem
scribant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum uero capros
cõsue omnes uenerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur
ex his unus maxime: qui cum decessit, ingens toti Mendesiæ plagæ luctus extitit.
catur autem & hircus & Pan, Aegyptiace Mendes. In hac regione contigit hoc mi
moria prodigium: Hircus cum muliere coïit propalam, quod in ostentationem h
num peruenit. Suem Aegyptij spurcam beluam arbitrantur: quam si quis uel tra
undo contigerit, abijt lotum sese cum ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omnium
bulci in Aegypto, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediuntur in tẽplum: nemoq; a
liam cuipiam eorum nuptum dare uult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimon
ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Alijs dijs immolare sues, ius Ae
ptijs non est, præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo
immolant, ac suilla carne uescuntur. Ideoq; alijs diebus festis sues reformidant, cum
isto mactent. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandem intellectam mihi n
gis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hũc in modum fit:
molata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omenta simul componunt, & adip
circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admouent: reliqua carne p
nilunij die uescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sun
eis inopes propter tenuitatem facultatum, assimilatos quosdam sues coquunt, quos
molent Baccho quoque in eius festo. Singuli in cœnam porcum pro foribus mact
redduntq; subulco qui illum tradit. Quin & alium diem festũ Baccho Aegyptij ag
sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorũ, id est, ficulneor
ueretrorum à collo pendentium, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales è neruis c
pactæ, quas fœminæ circunferunt per pagos, mentula, quæ propemodum instar ce
liqui corporis in uentre, & tibia præeunte, quam fœminæ Bacchum canentes seq
tur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem statura, & unum corporis membr
agitet, redditur ab eis ratio: ut iam Melampus Amytheonis filius non imperitus h
sacri, sed peritus fuisse uideatur. Siquidem Melampus fuit, qui Græcis Dionysij, id
Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli enarrauit, nõ tam
omnem planè rationem complexus. Verum hi qui post hunc extiterunt sophistæ, re
in maius explicauerunt. Itaque phallum Dionysio missum, narrandi Melampus auct
extitit: à quo edocti Graci, faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem ego uir
fuisse sapientem, diuinationemq; sibijpsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab A
gypto accepta Græcis enarrasse, tum uero nonnulla de Dionysio tamen commutas
Neque enim dixerim quæ in Aegypto fiunt huic deo, congruere cum his quæ in Gr
cia. Non consentanea essent Græcis, nõ autem nuper introducta. Neque tamen credi

Græci ab Aegyptijs plera que sumpserẽ.

Deorum nomina.

Cabirorum orgia.

Liberi nomẽ.

Dodonæum. oraculum ue tustißimum omnium.

Hesiodus & Homerus deorũ opifices.

Oracula apud Græcos prima, eorumq; origo.

Columba Dodonea.

Ammonis oraculi origo.

Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc aut aliud qppiam, sed Melampodẽ, quæ
ad Dionysium pertinẽt, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui cũ eo è Phœnice uenerunt
in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina ferme ex Ae
gypto in Græciam peruenerunt. Idq; ego ex barbaris scisscitatus, ita rem habere compe
rio, ac reor ex Aegypto præcipue uenisse: & iccirco illic non esse usquam nomina neq;
Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq; Iunonis, ne
que Vestæ, neq; Themios, neque Gratiarum, neq; Nereidum, neque aliorum deorum.
Dico autem quæ ipsi Aegyptij, qui se negãt deorum agnoscere nomina. Qui dij uiden
tur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt.
Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerant, nisi Afri semper hunc deum in ho
nore habuissent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequũtur. Hæc
itaque & alia præterea quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati, sed non id,
ut Mercurij statuam facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omi
bus Græcis Athenienses, & ab his deinceps alij. Nam præstabant inter Græcos ea tem
pestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt
pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra imitatur, quibus Thra
ces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerũt
hi Pelasgi, q cum Athenientibus unà habitauerũt, à qbus Samothraces ceremonias mu
tuantur. Itaq; primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta te
nere uirilia idem facitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retu
lerunt, qui in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deoꝝ inuocatione
tũ omnia immolabant, quemadmodũ ego apud Dodonam audiẽdo cognoui, tum nul
li deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde nunquam au
dissent. Quos autem cognominauerũt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res at
que oẽs regiões illi tenerẽt redactas in ordinẽ. Multo deinde progressu temporis, alioꝝ
deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperũt.
Iterũq; aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculũ petiuerunt. Nanque
hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum uetustissimum esse existi
matur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Do
donam, nunquid omnia quæ à barbaris aduenissent ascisceret, oraculum redditum est,
utrijs uterẽtur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupan
tes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorũ extiterint,
an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atque heri,
ut ita dicam. Nam Hesiodus atq; Homerus, quos quadringentis non amplius annis an
te me opinor extitisse, fuere: qui Græcis deorum prolem introduxerũt, eisq; & cogno
mina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores ui
dentur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores ferunt. Et prima qdem illa Dodonæa sacer
dotes meminerunt. Posteriora autem ad Hesiodum usque & Homerum, ego referam.
Aude oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij commemo
rant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes è
Thebis à Phœnicibus fuisse exactas: & harum unam in Africa fuisse uenundatam se au
diisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracu
la condidissent. Percontantiq; mihi unde id quod commemorãt, planè compertum ha
berent respondерunt, maiorem in modum se instituisse uestigare de his mulieribus, nec
tamen unquam inuestigare potuisse: sed postea hæc quæ dicebantur de eis audisse. Hæc
igitur Thebis è sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt ge
minas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranq; nigram, unam quidem in Africam, al
teram ad ipsos: quæ fago insidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum con
stitisse. Eam uero quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afris ut Ammonis oraculum
conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes

cum assensu cæterorum Dodonæorum templo uicinorum: quarũ antiquissima no-
men erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita nar-
fert opinio: Si re uera Phœnices abiegauerint fœminas sacerdotes, & earum alteram
in Africa, alteram in Græcia uendiderint: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uoca-
batur, uenisse, eam esse quæ apud Thesprotos uenisset: atque deinde ancillantem ibidem
condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare
in Iouis templo. Hinc processisse ut hic memoria eius haberetur, atque hinc oraculum
institutum. Et posteaquam illam linguam Græcam accepit, dixisse aiũt, sororem suam
in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quòd autem mulieres
Dononæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent, & illarum
delicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana
na uoce locutam aiũt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tamdiu uolucris pro-
do sonare uisa, quàmdiu barbare loquebatur. Nam columba quodammodo humanam
uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminã significant.
Sunt itaq; similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Do-
donam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita, cum ipsi Aegyptij cæteros
runt principes, conuentus & pompas & conciliabula factitandi, & ab eis Græci didice-
runt. Cuius rei hoc apud me argumẽtum est, quod illa constet priscis temporibus, Græ-
canica uero recens fuisse instituta: nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios,
sed frequẽter cum alibi, tum præcipue ac studiosissime in urbe Bubasti in honorem
anæ. Secundo loco in urbe Busiri in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum
Isidis, ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autẽ Isis, quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ,
id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in
honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in
honorem Martis. Cæterum posteaquam se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt.
Nauigant enim uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorunque mul-
titudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri
tibijs canunt. Cæteri cæteræq; modulantur, manusq; complodunt. Ita nauigando cum
quanq; urbem peruenerunt, talia agunt: appulsa ad terram naui, mulierum aliæ eas quæ
dixi faciunt, aliæ cõpellantes eius urbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ
gentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad ur-
bem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo
in festo plus uini uinealis absumitur, q̃ in reliquo anni tempore. Commeãt illuc (cum
digenæ aiunt) uirorum ac mulierum præter pueros ad septingenta millia. Atque hoc
quidem in ea urbe fiunt. At in urbe Busiri, quæ diem festum Isidi agant, superius
dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sanè hominũ millia. Cares
autem uerberent, nõ est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipue hoc faciunt Cares
Aegyptum incoluntadeo quidem, ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo facto de-
tur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vbi uero in Saim urbem sacrificatum
cõuenerunt, noctu sub dio uniuersi circum mœnia frequentes lucernas accẽdunt, in-
tas sale & oleo plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen
positum est, accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunque Aegyptiorum
rint, obseruantes sacrificiũ noctem, & ipsi lucernas accendunt: neque id in Sai modo,
etiam per uniuersam Aegyptum. Qua uero gratia nox hæc lumen & honorem sorti-
sit, sacra quædam ratio cõmemoratur. Ad Heliopolim & ad Butim qui ueniunt, tan-
sacrificasse contenti sunt. In Papremi uero quemadmodum in alia, & hostias & ho-
operantur, sed quoad sol circũfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercẽtur.
plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi, alij è regione plus mil-
le uiroꝝ, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pri-
simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportant, pau-
illis q̃ ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, ve-

Herodoti de oraculorum origine sententia.

Columbæ quare mulieres uocatæ.

Aegyptiorũ præcipui conuentus.

Cares Aegyptij.

Lucernarum accensionis festum.

uehitur sacellum cum simulacro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium, multiq; ex uulneribus (cuego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quẽquam mori negãt. Aiunt aũt indigenæ consuetum hunc ideo institutum, q̃ id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quem materni minister, ut qui eum à principio non agnoscerent, eũ ingredi ad matrem nõ sinerent. Hunc exalia ciuitate alijs hoibus, illos male mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennẽ esse matri die festo hanc rixam, & institutũ, ne in templo cũ fœminis coiret, neue à Venere nisi ablutis tẽpla adirent. Hi sunt q̃ primi ceremonijs uacauerunt, nam cæteri ferè mortales, præter Aegyptios ac Græcos, cocunt in tẽplis: & à Venere surgentes, nõ abluti introeũt templum, putantes hoiem esse ut cæteras animantes. Etenim uidere licet & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deoꝝ templis atq; in fanis: quod si nõ esset deo gratum, nõ facturas illas fuisse allegant. Mihi autẽ ista fictiose agunt. Cæteꝝ Aegyptus cum sit Africæ finitima, nõ tamen admodũ feris est frequens: quæ uero illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim imansuetæ. Qua autẽ causa p̃ sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id necesse, coactus sum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, hunc in modũ: derasis filiorũ capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines una in lance, & altera tantũdem argenti: quæ pecunia cum lanceam traxerit, eam tradunt curatori ferarum. Ille p̃ hoc amputatum piscem præbet ferisesam. Talis eñ cibus illis præbetur. Quaꝝ si quam quis necauerit, si uolens, mortem mulctatur: sin inuitus, plectit̃ ea mulcta quam sacerdotes statuerint. Quisq; tũ ibim aut accipitrem necauerit, siue uolens siue nolens, necessario morte afficit. Sed cũ multæ sint ferꝝ quæ unà cum hominibus uictitent, multo tñ plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isti coẽundi gratia indagantes, tñ potiri nequeunt. Ergo contra illas talia cõminiscuntur: Ereptos aut subreptos eaꝝ fœtus occidunt, nõ tamen occisos edunt. Illæ filijs orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim filiorum fera est) ita demum ad mares se cõferunt. Felem infensa strue diuina res occupat. Nam quoties ignẽ extinguere neglexerunt Aegyptij, eum flatias feliũ dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hoibus, aut transiliẽdo in ignem insiliunt. Hoc dum cõtingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscunq; aũt in domibus ultrò felis oppetit mortem, eaꝝ domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt. Totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur deinde mortuæ ad sacra tecta, ubi salsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisque urbe inhumant, sacratis in loculis. Eodẽ quo canes modo, indagatores sepeliũtur. Nam mygale id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacrifiunt, & lupos, non multo uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacentes inueniunt. At crocodilo talis ineſt natura, ut quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edat: & cum sit quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam ouà parit & excluditq;: & plerunq; dici in sicco agit, sed totam noctẽ in flumine, quippe caliore aqua quam nocturno sereno & rosido. Ex omnib⁹ quæ mortalia agnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidẽ ouà gignit haud multo maiora anserinis, & prodit ex portione oui fœtus excluditur. Excretus, ad decem & septem & amplius cubitos pueros, habet suillos, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes atque ferratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam soli non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pel-

Fustuaria pugna.

Coitus in templis.

Ferę Aegyptiæ sacræ.

Ferarum cura apud Aegypt.

Crocodili natura.

lemq; circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus, lar-
que cum in aqua uitam degat, os fert introrsum hirundinibus refertū. Cumq; eum ce-
teræ feræ ac uolucres fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est, q; uidelicet ei est utilis. Et
enim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semp enim
ferè hoc ad zephyrū facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat sanguisu-
gas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omino trochilum lædit. Quibusdam Ae-
gyptiorū crocodili sacrosancti sunt, quibusdam nō sunt, sed ueluti hostes exagitant. Sa-
cros admodū esse eos existimant, qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt, quo-
utrique unum ex oībus crocodilis aluntcicurem & edoctū manu tractari, appēdentes
eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedib⁹ catenam in-
nectentes: cibaria quoq; accōmodata, ac sacra præbentes, consectant̄ tanq; pulcherrimo
uiuentē. Vbi mortem obijt, sale conditū sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephan-
tinam urbē incolunt, q; sacros esse non censeant, & comedunt. Neq; uero crocodilos
cant̄, sed chāpsæ. Ione appellauere crocodilos, illi gñi crocodilorū, quod apud eos in
pibus gignitur, cōparantes. Hos capiendi cū sint cōplura & multiplicia gña, unum
hoc, mihi quod maxime dignū relatu uidet̄, puto scribendum. Vbi tergū suillum hu-
circundatū, ad alliciendum crocodilū, pertulit in mediū fluminis uenator, ipse ad ri-
fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat. Cuius uocē crocodilus audiēs, secu-
dū illam tendit, nactusq; tergū deuorat. Et posteaq; attractus est, ante omnia eius ocu-
uenator cœno opplet. Hoc acto, cætera facile sanē obtinet, alioq; cum labore adeptu-
lam uero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera Aegypto nō sacri
lem speciem naturāq; habentes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis bouinis, sime-
so, equina iuba, eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina uoce, ma-
tudine maximi tauri, tā crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignūtur pu-
terea in fluuio aquatilia quædā, quæ Aegyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrātur in-
sacrū genus piscīū, quod uocat̄ squamosum, atq; etiam anguillam. Hos pisces aiunt
cros esse. Ex uolucrib⁹ uero uulpamsaris. Est & alia uolucris sacra, noīe phœnix, quā
equidē nunq; uidi, nisi in pictura. Etem̄ prara ad eos cōmeat, q̄ngētesimo quoq; (ut ai-
Heliopolitani) anno, & tunc demū, & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est
talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu tū magnitu-
dine similimus aquilæ. Eum aiūt (quod mihi nō fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Ara-
bia pficiscentem in tēplum Solis, gestare patrē myrrha obuolutū, & in eo tēplo humā-
re: Sic aūt gestare: primū ex myrrha ouum cōponere, quantū ipse ferre possit: deinde
rendo illud expiri. Hoc exptum, ita demū ouū exenterare, atq; in illud parentem in-
re: & qua parte ouū exinaniuit, patrēq; intulit, eam partē alia myrrha inducere. Et cū
tantundē pōderis impositio parente effectū sit, obstructo rursus foramine, baiulare il-
in templū Solis. Hæc facere hanc auē cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri serpē-
nihil oīno hoībus noxij, pusillo corpore, binis præditi cornib⁹, è summo uertice emi-
quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic em̄ deo sacros illos esse prædicant. Est A-
biæ locus, ad Butum urbē ferè positus, ad quē locū ego me cōtuli, q; audirem uolucres
esse serpentes. Eò cum pueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidē
ad enarrandū, quaꝝ acerui erant magni, & his alij atq; alij minores, ingēti numero.
aūt hic locus, ubi spinæ proiectæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis mōtibus exporri-
in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpētes alatos ineunte
tim uere in Aegyptū uolare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides pa-
prætermittere, atq; ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Ae-
ptijs haberi. Arabes aiunt, cōfitentibus & ipsis Aegyptijs, iccirco se his auib⁹ honore
exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehemēter est, crurib⁹ gruinis, rostro
xima ex parte adūco, eadē qua crex magnitudine. Et hæc q̄dem species est nigraꝝ, quæ
cum serpentibus pugnant. At eaꝝ quæ pedes humanis similes habent (nam bifariā hæ
des sunt) gracile caput, ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemq;

Crocodili sacri.

Capiendi crocodili modus

Equi fluuiales.

Phœnicis auis descriptio.

Serpentes sacri.

Serpentes alati.

Ibidis forma.

Crex.

extrema alarum & natium: quæ omnia quæ dixi sunt uehementer nigra, crura & facies
alteri consentanea. Serpentis porrò figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed gla-
bras gerit, & alis uespertilionis ualde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipso-
rum autē Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam
omnium hominum cōmentantes, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimen-
tum) lōge excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus tri-
duo purgant se, uomendo atq; intestina diluendo, gratia sanitatis cōseruandæ, existiman-
tes omnes lāguores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium ui
rorum secundum Afros maxime salubri corpore, aēris (ut mihi uidetur) beneficio, qui
nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipue existūt in hoībus morbi. Pane ue
scītur, quem ex farre cōficiunt, quē collestē nomināt. Vino utunt̄ facto ex hordeo: de-
sunt em̄ in ea regiōe uites. Victitāt quoq; tum pīscibus partim crudis ad solem arefactis,
partim salsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis prius tamen sale conditis, co-
turnicibus, anatibusq; atque auiculis. Cæteris autem uel uolucribus uel piscibus,
quæ ipsis in proximo sunt, (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim assis,
partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi conuenerunt, & à cœna discessum
est, circunfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere ueꝝ ma-
xime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensq; singulis con-
uiuarum, ait: In hunc intuēs pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud
conuiuia faciunt, contentiq; moribus patrijs, nullum alium ascīscunt. Quibus cum alia
sint egregia instituta, tum uero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in
Cypro, & alibi, nomē pro differentia gentiū habet. Idem tñ congruit cū eo, quē Græci
decantant appellantes Linū, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptū,
tum uero id unde nomē Lini acceperunt, quē semp quodāmodo decantare cognoscun-
tur. Vocat̄ aūt Linus Aegyptiace Maneros: quē Aegyptij tradiderūt, cum filius unicus
extitisset primi ipsoꝝ regis, præmaturaq; morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs
fuisse decoratū, & cantilenam hanc, eamq; solam ipsis institutam. Congruunt præterea
in hoc cū solis Græcoꝝ Lacedæmōibus Aegyptij, q; minores maioribus natu obuij ce-
dunt uia, ac deflectūt, aduenientibusq; è sedili assurgunt: qua in re cū nullis alijs Græ-
coꝝ cōueniunt. Inuicē compellandi se mutuo in uijs adorant, genu tenus demissa ma-
nu. Vestibus amiciūtur lineis, circa crura fimbriatis, quas casiliris appellant, sup quas
candida ferunt amicula tanq; superiecta. Lanea uestes neq; in ædes sacras gestant̄, neque
ea⁊ Bacchica appellantur, ab Aegypto & à Pythagora ortū ducentibus. Nam his ce-
remonijs participantē, laneis indutū uestibus humari religiosum est. De quibus sacra
dicendi ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, q̄s mensis diēsue cuius deorū
sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quā mortē obibit, & qualis existet. Qui
bus quoq; qui in poesi uersati sunt, usi fuerūt. Plura q̄etiam ab eis prodigia comperta
quō euenerit. Et si qñ postmodū huius simile extiterit, exemplo prioris putāt euētuꝝ.
Diuinatio apud eos ita est cōstituta, ut eius artificiū nulli mortaliū uendicet̄, sed certis
dijs. Siquidē Herculis illic oraculū est, et Apollinis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, et
Iouis. Sed quod præcipuo honore colūt ex oībus oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Ve-
ratione in modū est distributa, ut singulorū morborum sint medici, non plurium. Itaq; oīa
referta sunt medicis. Alij em̄ sunt ocularij, curādis oculis cōstituti, alij capiti, alij dētib⁹,
alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus eorundē ac sepulturæ tales sunt: Quibus-
cunq; domesticis aliquis decessit hō alicuius momēti, ibi oīs muliebris sexus familia ca-
put ibi & uultū oblinit luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per urbē uagantes se
cingunt, succinctæ, nudatis māmillis, & cū eis proximæ quæq;. Altera ex parte uiri, &
ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demū ad condiendū portant. Sunt aūt certi ad

Hydræ.

Aegyptiorū purgamina.

Collestis panis.

Vinum ex hordeo.

Mortis statua exemplaris.

Linus modulationis genus.

Maneros Aegyptijs quid.

Senectæ uenatio.

Vestes laneæ profanæ.

Dici natalis obseruatio.

Prodigiorū obseruatio.

Diuinationis institutio.

Medici singuli singulorū morborum.

Lugendi ritus.

Mortuorum exemplaria.

hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitant: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendũt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum unum accuratissime fabrefactum esse aiunt, cuius ego nomẽ si nuncupauero, haud faciam sancte. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertium uilissimi. Ea dicentes scisscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de precio illinc abeũt. At hi qui reliquũtur in ædibus, hũc in modum diligentissime condiũt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educũt, ut quamplurimum educẽtes, ita locum eius medicamẽtis explẽtes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa ilia conscindunt, atq; illac omnem aluum protrahunt: quam ubi repurgarunt, ac uino Phœniceo expleuerũt, rursus odoribus cõtusis refercĩũt: tum omẽta compositum tes cõtusa myrrha pura, & casia, & cæteris (excepto thure) odoribus iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt intrò abditũ septuaginta dies. Nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer, ubi abluerũt sindone byssina, totum incisis loris inuoluunt, gummi illinẽtes: quo Aegyptij glutinis loco plerunq; utũtur. Eo deinde recepto propinqui ligneam hois effigiem faciũt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumq; thesaurizant, id est, reponũt. Hic autẽ qui mediocria uolũt, nimium fugiẽtes sumptum ita comparant: Clysterem unguine, quod è cedro gignitur, complent. Deinde ex hoc uum mortui, ipsam neq; scindẽtes, neq; extrahẽtes, sed per secessum, prchẽso uiæ pulrioris hiatu, inferciunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiũt: quorum diem ultimum drinum unguen, quod prius ingesserãt, ex aluo egerunt, quod tantam habet uim, ut secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mox tantum cutis & ossa relinquũtur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mortuũ, nihil plius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est adornandi eorum mortuum. Quo nuiori sunt fortuna, dilutionibus uentrem abstergũt, arefaciũtq; sale septuaginta pores, deinde tradũt reportãdum. Vxores tñ insignium uiroꝝ, nõ statim uita defunctas dũt condiẽdas, ac ne eas quidem fœminas, quæ cõspicuæ ualde & maioris momenti rint, sed triduo atq; quatriduo defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis fa cõcumbant. Deprehensum em̃ quẽdam aiunt coeuntem cum recẽti cadauere mulie delatumq; ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, spitum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessum prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, cõdire: & quàm honestissimo funere lire, sacris monumentis, quem ne cõtingere quidem fas est alteri, aut proximoꝝ corum, nisi ipsis Nili sacerdotibus: utpote maius quiddam q̃ hoiem mortuum tractibus ad sepeliẽdum. Græcanicis institutis uti recusant, & (ut semel dicam) nullo minum aliorum institutis uti uolunt. Et hoc quidem cæteri Aegyptij obseruant. Chemmis oppidum grande Thebaicæ plagæ, prope nouam urbem, quo in oppido tẽplum Perſei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circũdatum, ingẽti sanè è lapide bulo, ſtãtibus desuper duabus grãdibus è lapide ſtatuis. In hoc uestibulari ambitu cellum, & in eo simulacrũ Perſei. Quem Chemmitani memorant sibi apparere ter è terra exeuntem, frequenter intra templũ. Eiusq; sandalium quod gestabat, tum bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare oẽm Aegyptum Hæc qdem illi aiunt. Faciunt autem Perſeo græcanice gymnicos ludos, per omnes tandi genus, propositis præmijs, tum pecoꝝ, tum pallioꝝ, tum pellium. Percommodum mihi cur eis solis cõsueſceret apparere Perſeus, & cur in edẽdo gymnico certamine Aegyptijs discreparent, aiebant Perſeum ex ipsoꝝ ciuitate esse oriundũ. Danaum & Lynceum, qui essent Chemmitani, nauigasse in Græciam: à quibus originem ducendo, deueniebant ad Perſeum. Hunc in Aegyptum profectum, quem & Gr ci dicunt gratia afferendi ex Africa caput Gorgonis, uenisse quoq; ad ipsos, ac cognitum omnes agnouisse, quos postquam didicisset, & nomen Chemmis ex matre audiuisset, Aegyptum uenisse, & gymnicũ certamẽ celebrari iussisse. Hæc omia opinantur Aegyptij, qui supra paludes incolunt: qui uero in paludibus, utunt eisdem quibus cæteri Ae

Nitri uis.

Vxorum conditura.

Salinarij cum mortuis concumbentes deprehensi.

Perſei templum.

Perſei sandalium.

Perſei profectio in Aegyptum.

Gymnici certaminis institutio.

Egyptij moribus, cum in alijs, tum in habendis singulis uxoribus, quemadmodum Græci. Cæteꝝ ad uictus facilitatẽ alia sunt eis excogitata. Siquidem cũ fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exorit̃ ingens uis lilioꝝ, quæ loton Aegyptij uocant. Ea ubi demessuerunt, ad solem exiccant. Deinde quod mediũ loti est, papaueri assimile, postq̃ coxerunt, ex eo faciunt panes asſos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio calyce germinans è terra, similimus specie est suo uesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam uero iuncum annuum ubi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam cõuertunt: quod reliqum est inferius lõgitudine cubitali, id edunt pariter, ac uenundant. Eo si qui admodũ suaui uti cupiunt, in luculento furno torrefaciũ ita comedunt. Sũt præterea ex eis qui solũ piscibus uictitant, quos ubi ceperũt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatosq; deinde uescuntur. In fluminibus non ferrè gignunt̃ pisces gregales. Qui nutriunt̃ in stagnis, hæc faciũt: Simul ac incessit eis libido gignẽdi, gregatim in mare enatant, dein cibus masculis genituram spargentibus, quã fœminæ consectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem ubi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Ducũt enim illæ quemadmodum fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, quæ mares adeũtes deuorant. Sunt aũt ea tanquam milij grana pisces, ex quorum reliquijs non deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiunt̃, dum in mare meant, hi detrita dextra: quòd ei de causa patiunt̃, q̃ in mare dum rẽdunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem uia reuertentes, incursant atq; offensant contingendo terram plerunq;, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa terræ & lacunæ fluuio proxime impleri incipiũt. Confestimq; redundante à flumine aqua, hæc plurafiunt, & continuo cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem secundo loco verisimile sit eos gigni, hoc mihi uideor causæ intelligere, quod superiore anno, postq̃ Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, unà cum postremis abeunt aquis: circumcirco rursus anno, ubi aqua restagnauit, ꝓtinus ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet, ita habet. Vruntur Aegyptij, qui palustria accolunt, unguento ex fructu illicy priorum, quod appellant Aegyptij kiki. Hunc in modum conficientes illicyprias hæc, quæ apud Græcos ultro nascũtur, ad oras fluminum stagnorumq; serũt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquũt, & quod ex eo perfluit, excipiunt pingue quiddam, & nihilominus ad lucernas tam idoneum quàm oleũ, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus magnam uim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentos prohibet in altũ uolare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant: Singuli sua domicilia. Circundatis illis, deinde operti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut sub done dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderẽt, per retia uero ne tantulum quidem mordere conantur. Naues eorum onerariæ sunt factæ è spino, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lachryma gũmi est. Ex hac spino ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, tanquam lateritio opere componũt, hũc in modum compingentes: Ligno cubitali circundensos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequẽtia transtra extẽdunt. Commissuris nequaquam utuntur, sed introrsum cõpages iunco innectũt. Gubernaculũ scite faciũt, & hoc per nauis transit. Malo quoq; spinaceo, & uelis iũceis utũtur. Hæc nauigia cõtra flumen mea- nõ possunt, nisi luculẽtus ingruat uẽtus, ueꝝ à terra protrahunt̃. Secundũ decursum hoc pacto ferunt̃: Est ianua ex myrica facta, putaminib⁹ arũdinaceis strata, & lapis poli duoꝝ ferè talẽtoꝝ põdo. Huiusmodi ianuã fune alligatã, in anteriore parte nauis si-

Lotos.

Iuncus esui aptus.

Piscium in stagnis Aegyptiorum genitura.

Sillicyprias kiki.

Culicum uis apud Aegyptios.

Naues Aegyptiorum.

Vela iuncea.

Baris nauigij genus.

nunt deferri: lapidem uero retrorsum alio fune. Ita ianua impetu aquæ insidente, gra-
nus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem dum retro-
sum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est co-
pia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Cum regione superio-
gressus est Nilus, solæ urbes apparent, catenus extantes, ut insulis Aegæi maris fere ali-
miles esse uideantur. Nam cætera Aegypti, pelagus efficiuntur: ipsæque urbes, quæ solæ
extant, stationes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc cõtingit, per alueum fluminis, sed
per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem Memphim uersus, nõ iam iuxta
pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Co-
nobo Naucratem uersus per campum, ad Anthyllam urbem uenies, & ad urbem quæ
uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in ea
ceamenta uxori semp eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo Aegyptus
fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi nomen habere ab Archandro Danai gene-
ro Phthij Achæi filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quispiam Ar-
chander esset, nequaquam Aegyptium nomen foret. Hactenus quæ uidi, quæ noui, quæ
interrogaui, dicta sunt. Hic pergam disserere de Aegypto quæ audiebam, addens
quid quod ipse uiderim. Mena, qui primus apud Aegyptum regnauit, aiebant sacer-
dotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam eum, Africam uersus, totum pro-
terlabi mõtem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem ver-
sus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. Ita flumen fo-
sibi alueo, per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus
li tanquam coërcitus fluat, magnis præsidijs custoditur quotannis obseptus aggere.
Quos si refrigens flumẽ uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculo.
ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id unde fluit amnis effecit
terrestre, ibiq; ab eodem urbẽ hanc cõditam, quæ nunc Memphis appellatur (est enim
Memphis in angustijs Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus & uesperum, ex-
mine effossum esse stagnum, (Nam ab aurora ipse Nilus arcet) & ab eodem in ea u
extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Po
hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In
bus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Aethiopes, & una mulier alieng
na: cæteri uiri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse nomen idem quod reginæ Ba
lonicæ Nitocrim: quam dicebant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptijs, apud quos regn
bat, interemptum: & sic ubi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Vlta
tem fratrem, dolo multis Aegyptiorum absumptis. Nam extruxisse eam permagnum
ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agen
tem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipue nouerat fraternæ cædis auc
res fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc
mum de illa referebant, præterquam quod ubi hoc fecisset, consperfisse eam multo
nere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant
rum opus editum, nisi unius: qui postremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædifi
se memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aquilonem uergentia: & stagnum
fodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea e
xisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionem faciam. Hunc ig
tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eas
his successit, nomine Sesostris, mentionem habebo. Istum dicebant sacerdotes, prim
longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem re
gisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non nauigabile.
Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundum sacerdotũ commemorationem,
coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, ut in quamq;
cidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces & uehementer studio
libertatis, in earum regiõibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & pa-

Menis regnum. Mena Diodorus in secundo libro, non omnium primum apud Aegypt. regnasse dicit, sed post deos

Nitocris regina Aegyp.

Mœris rex.

Sesostris rex. Diodo. Sesosim appellat.

Cippi Sesostris nomine inscripti.

& quæ referrent ipsum illos ui subegisse. Quarum uero urbes nullo prælio nulloq; ne-
gocio cepisset, his cippos inscripsit: tum eisdem literas, quas scripserat eis gentibus
quæ uiriles extiterãt: tum muliebria genitalia, planũ facere uolẽs, illos haud quaquam
uiriles extitisse. Hæc faciendo peregit cõtinentem, donec ex Asia in Europam trãsgres-
sus, Scythas subegit & Thraces, ad quos usq; & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius
exercitus peruenisse. Quoniam in istorum terra tituli non ultra positi demonstrantur.
Hinc digressus retro abijt, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, non habeo
quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulum copiarũ reliquerit
ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæsi peregrinatiõis, circa fluuium
Phasim subsiterint. Nam Colchi uidentur Aegyptij esse, quod ipse prius notum, quàm
ex alijs auditum refero. Cuius rei cum mihi cupido incessisset ut utrosq; percõtarer, ma
gis Colchi reminiscebantur Aegyptiorum, quàm Aegyptij Colchorum. Dicebant tñ Ae
gyptij, se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam capiebam,
quòd atro colore sunt & crispo capillo: tametsi hoc pro nihilo putari posset, cum & alij
sint huiuscemodi: sed quod isti præcipue. Præterea quòd soli omnium hominum Col-
chi & Aegyptij & Aethiopes, ab initio statim pudenda circuncidunt. Nam & Phœni-
ces & Syrij, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Aegyptijs & ipsi cõfitentur. Syrij uero
qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolũt, & horum cõterminj Macrones,
à Colchis didicisse se aiunt. Hi enim ex hoibus soli sunt, qui circuncidunt: & in hoc sa-
ciendo, agnoscuntur Aegyptij esse. Tamen Aegyptij atq; Aethiopes, non queo dicere,
utri ab utris didicerint. Nam uidetur esse perantiquum. Sed quod ex Aegypto, qui il-
lic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: q; hi Phœ
nices, qui cum Græcia cõsuetudinem habent, nõ amplius circa uirilia imitantur Aegy-
ptios: sed eorum qui postea pcreãtur, uirilia nõ circuncidunt. Agedũ & aliud de Col-
chis dicam, eos esse similes Aegyptijs. Hi soli atq; Aegyptij linum eadẽ ratiõe operan-
tur: omnis utrorũq; uita pariter & lingua cõsentanea est. Linum autem Colchicum à
Græcis Sardonicum appellatur, cum illud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegy-
ptiacum. Titulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim erexit, pleriq; iam incolu-
mes non extant. Quosdam in Syria Palæstina ipse uidi inscriptos, tum quos dixi literis,
tum muliebribus genitalib⁹. Circa Ioniam quoq; duæ huius uiri figuræ uisuntur in pe-
tris incisæ: una qdem qua ex Epheso in Phocæam itur, altera uero qua è Sardib⁹ Smyr
nam uersus. In quaq; utraq; insculptus est uir magnitudine quinũm palmorum, dextra
quidem tenens: sinistra arcus, cæteramq; item armaturam, etenim Aegyptiacam & Ae-
thiopicã gestãs: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ, Aegyptiace sunt
scriptæ in hæc uerba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS.
Quis tamen aut cuias fuerit, ab hac parte nõ indicant, sed ab altera. Eam quidam cõspi-
cati Memnonis imaginem esse cõiectant, multum à ueritate deficientes. Sesostrim Ae-
gyptium facerdotes hunc esse dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium
ac regionum, quas subegerat, reportantem. Eundẽ posteaq; ad Daphnas Pelusias se re-
cepisse à fratre, quẽ Aegypto præfecerat, unà cum liberis inuitatum: & cum ille
eorum exterius materia circunstipasset, struemq; incendisset, re hũc intellecta extẽplo
cum uxorẽ deliberasse (nam & uxorem secum duxerat) & ea suadente, ut duos è sex
liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes
eadem, ita fecisse: & duobus filijs ita incensis, cæteros unà cum patre fuisse seruatos.
Sesostrem in Aegyptum reuersum, ultionem de fratre sumpsisse: quam uero multitu-
dinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea usum in hæc fuisse. Siquidem isti fu
erunt, qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos
perraxerunt, quiq; ad diuortia aquarum, quæ nunc in Aegypto sunt, cuncta effodiẽda
fuerant adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equis & plaustris agendis ubique
idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Aegyptus, quæ omnis plana est,
tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas uniuersa lo-

Mulierũ pudenda cippis inscripta.

Sesostris inscriptio.

Pons funestus.

ca occupantes,quas ideo rex fodiendas putauit,ut ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Aegypti essent, refluo flumine nõ laborarẽt penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaret è puteis. Hac de causa Aegyptus intercisa est, & ab hoc rege, ut cebant, in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati æqua portione uitritim per sorte data, atq; hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis solu rent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regẽ, rei quæ tigerat certiorẽ faciebat. Rex q; ad prædium inspiciendũ mittebat, qui metiretur quã to deterius factum esset, ut ex residuo ꝓportione taxatũ uectigal pẽderet: atq; hinc metria orta, uidetur in Græciam transcendisse. Nam polũ & gnomonẽ, id est, non & duodecim dieí partes à Babyloníjs Græci didicerunt. Solus hic Aegyptius rex perio potitus est: Aethiopiæ monumentum quoque sui reliquit ante ædem Vulcani pídeas statuas, duas quidem tricenũm unam suam, alterã uxoris: quatuor aũt uicenũ cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo pòst tempore, cum Darij Persa huic anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse, quas gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quàm D rius, tum uero Scythas subegisset: eoq; iniquum esse huius ante illius fisti donaria, q rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti tamen ignouisse Dar um ferunt. Defuncto Sesostre, regnum suscepisse Pheronem eius filium, & hũc nihil sumpsisse expeditionẽ, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Id q; hac de causa: flumen eo tempore copiosissimũ manaret, ita ut supra decem & octo cubitos rum scenderet, uento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem facinus admisi sumptum spiculum in medios fluminis uortices cõtorserit, statimq; laborasse ex oc ac uisum amisisse, decennioq; cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex urbe Buti culum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei redituru, si los abluisset lotio mulieris, quæ ad suum solius uirum accessisset, aliorum uirorum pers. Et ante omnia urinam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, cæteraq; ceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuisset expertus, ter eam cuius lotio lotus uisum recepisset, unam in urbem coegisse, quæ ἐγχώριος βῶλος id est, rubra gleba dicitur, & eas illic coactas cum ipsa urbe omnes cõcremasse. cuius lotio lotus uisum recepisset, uxorem duxisse. Atq; ea clade liberatum cum ali js tẽplis donaria posuisse, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos uocãt, à figura ueru, centen cubitorum longitudinis, octonũm latitudinis. Huic in regno successisse aiebant Memphitẽ, cui nomen esset lingua Græca Proteus. Cuius nunc Memphi uisitur fanu decorum sanè, ac ualde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, cunquaq; Phœnicibus Tyrĩjs habitantibus: q locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes, quæ uocatur Veneris hospitæ: quam conjcio esse Helenæ Tyndari filiæ: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Venus hospitæ appellatam. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse, ut dicebam, ab Alexandro quodam, qui à Sparta Helenam duxerit, cum ad suam domum uenisset, ualde impudenter ausum esse facere, ut Græcus, qui tantum nefas admisisset, in patriam suam impune abiret. Nam cum uentis delatus esset in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicũ atq; ad Taricheas, & hũc usq; pulsum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicũ atq; ad Tarichеas, & in eo littore quod nunc quoq; est, Herculis templum: ad quod si quis cuiuscunq; hominis seruus confugiens, capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Ea sanctio ad meam usq; ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem cipia Alexandri cum audissent, ab eo profugerunt: assidentesq; deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolentes: remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabãt autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quàm rapidissime Memphim ad Proteum mittit hæc nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam ge-

Dio. Sic. in 2. Herodotum, cæterosq; Aegyptios multa hic præter ueri opinionem uoluptatis gratia fingere tradit.

Geometriæ ortus.

Poli & Gnomonis inuentio.

Dieí horæ.

Pheron rex cæcus.

Paulo aliter hæc referuntur à Diodo.

Lotij mulieris usus.

Obeli, quorũ meminit Pli. in 36. lib. c. 11

Proteus.

Multos reges huic succeßisse ante Proteum refert Diodo. in 2. libro.

Venus hospita.

Helenæ raptus.

Asylum Herculis.

nere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seducta hospitis uxore, quam secum ducẽs cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrumne finamus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecunq; is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, cõprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus est, sciam. Hocubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnibus rep̃sentatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac tergiuersantem coarguebant hi qui fuerant supplices, exponẽtes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo supplicium capitis sumere, ad terram meam uentis appulso, supplicium ꝓ Græco illo de te fumerem, omni um hospitum deterrime, sceleratissimũ facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta uxore, neq; his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo uenisti. Itaq; quoniam magni momẽti esse duco necare hospitem, mulierẽ hanc atq; opes tibi ut abducas, nõ finam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit uenire ad ista reportanda. Tibi uero ipsi, tuisq; conuectoribus, ut è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui uos ꝓ hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam uidetur mihi & Homerus accepisse, sed quia nõ perinde decora res erat in carmine, alio loquẽdi modo est usus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentiõem eiusdem erroris Alexandri: nec usquam alibi retractat Alexandrum ferentem Helenam fuisse abductum, & alibi errabundum Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda uirtute Diomedis, ita uersibus inquiens:

Paris Alexãder ad Proteum ductus.

Proteus Pariden arguit. Philostratus in uita Apollonij his quoq; suffragatur.

Homer. de Helena rapta.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidoniduũm, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Iliad. sexto.

Meminit quoque in Odyssea his uersibus:

Hoc habuit Ioue nata probum, præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Odyss. quar.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Hunc etiam Aegypto dñ me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

Eodem lib.

In his carminibus fatet Homerus se nosse errorẽ Alexandri in Aegyptũ. Est em Syria Aegypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi uersus, tum uero locus non minimum, imò maxime probant Cyprios uersus nõ Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam duxisse, triduo Ilium peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cum id in Iliade dicat, Ilium cum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus ut Cyprium carmen ualeto. Cæterum, nunquid Græci uana quæ circa Ilium gesta memorarent, nec ne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcoq; copias auxilio uenisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressi, loco q; communito, miserũt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos postq; ingressi sunt mœnia, tum Helenam opesq;, quas Alexãder furto asportasset, repetisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iu-

Cyprij uersus Homerio.

Helenæ raptus historia

ratos negasse habere se Helenam, atq; opes de quibus arguerentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius re-
teneret: Græcos, cum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expu-
Menelaus apud Proteum Helenam bonaq; recuperat. gnauerunt. Vrbe capta, cum Helena non existeret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Memphim nauigauit, expositaq; gestæ ueritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenamq; malorum immunem recepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cum hæc assecutus esset Menelaus, tamen
Menelai ex Aegypto fuga. iurius in Aegyptios extitit. Nam cum proficisci conaretur, nec per uentos posset, iam diu, rem indignam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filijs, exectisq;, haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse resciret, nihil prius & exagitatus fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò posteaquam se cõtulit, nihil plus quod referrent Aegyptij habebant. Atque horum alia, quæ ex historijs nosse-
bant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comperta. Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes. Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adnicio hoc
Herodoti cõiecturis uidetur refragari Isocra. Philostratus tamẽ alibi cum Herodoto uidetur sentire cturæ: Si intra Ilium fuisset Helena, utique fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, postquam cum multi aliorum Troianorum, tum uero Priami filiorum duo, trésue amissi
res perierant cum Græcis præliantes, si quid referentibus credi uerisimile habebat. Quæ cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque uero regnum ad Alexandrum erat peruẽturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & uirtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo subiturus: quem haudquaquam fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed
Magnarum iniuriarũ magnæ uindictæ. nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci fidem habebant, monio (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euersi planum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut memorantur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui
Rhampsinitus. dentur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui
Aestatis & hyemis simulacra. moriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione
stibulorum statuit duo simulacra quinũm & uicenũm cubitorum longitudinis: quo-
rum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Aegyptij
cant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam
mo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cum in tuto eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cu-
Structoris regij ærarij calliditas. us parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiatum tem hoc fuisse machinatum. Is unum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli
obus uiris, atque adeo ab uno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam repo-
suisse. Interiecto tempore, structorem illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se
os (nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter uitam
gerent, astute ædificasse regis ærarium: denique omnia illis exposuisse plane, me-
rasq; ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regiam
quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu ergo
ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negocio amouisse, multum
pecuniæ expilasse. Cum autem rex forte fuisset ædificium ingressus, uidereq; ob-
nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, cum & signa
ua, & ædificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecu-
nia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: &
eos circa uasa, in quibus pecuniæ inerant, collocasse. Fures quemadmodum superiori

tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans ad uas recta perrexisse, eũ fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, & præsentis conditionis suæ certiorem fecisse: iussisseq; ut quàmcelerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis esset, etiam illum uita perderet. Qui cũ
Fures ærarij callide deprehensi. uisus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abiisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum: nullúmq; neque ingressum, neque egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendũ statuisse, ut furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indigne tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacunque ratione machinati posset, corpus fratris resolueret, asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regẽ
Furis calliditas commentum. esse adiuturam ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cũ filius multa uerba faceret, nec persuaderet quod illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos trésue pedes resoluisse: & cum unum proflueret, tum caput cædentem uehementer uociferatum, tanq; nescientem ad utrum prius asinorum se cõuerteret. Custodes cũ multum uini profluere uiderent, concurrisse cũ uasis in uiam: & id quod profluerat lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicẽte, aliquantoq; post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atq; instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam facetodicto hominem lacessseret, ut risum eliceret, donasse illis unum ex utribus. Atque eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes ut se cum ad compotandum maneret. Atque istum obsecutum remansisse. Et cũ inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum utrem. Ita se uino ingurgitantes cum sodes, admodum temulentos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodũ male-
Malæ dextræ in contumeliam derasæ. las dextras in contumeliam derasisse, & asinos impositio cadauere domum uersus agitasse, executumq; imperia matris. Regem, ubi ei renunciatũ est, furem cadauer surripuisse, acerbe tulisse. Et cũ uellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc facisse, quod apud me caret fide. Filiam suam domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum, quidnam in uita esset
Regis filia prostituitur. admirã se solertissimum ac sceleratissimũ: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eũ comprehenderet, neq; exire permitteret. Cũ itaq; filia patris imperia faceret, furẽ quod audisset, quamobrẽ ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc egisse: Recẽtis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentẽ isse: atq; ingressum ad filiam regis interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, sceleratissimum ppetrasse, q; fraudis sibi fieri: cupientem ergo ob cadauer fratris suspensum resoluisse, custodibus prius ebrijs factis, illam, cũ hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eíq; furem in tenebris manum mortui porrexisse. Quam mulier cum
Furis mira & audacia & astutia. apprehendisset, manũ se huius istius tenere rata, istum per fores se pripuisse, muliere de dolo. Postq; & hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse, tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremũ dimissis per omnes urbes nunciis, regem edixisse, nõ modo ueniam, sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita fidem habita, ad eum uenisse: eíq; Rhampsinitum magna uiri admiratiõe ductum, filiam suam collocasse, tanq; ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Aegyptios qui
Aegyptij cæteris antecellunt. dem cæteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse istum sub terram, eò ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere aleam lusisse: & aliquando uictorem, aliquando uictum fuisse: & sursum iterum fuisse re-

uersum, munus ab ea obtinente mantile aureum. Quod tempus à Rhampsinitel defce-
su ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idq; ego ad meam memoriam
scio obseruatum. Verum an ob id sic feriati sunt Aegyptij, asserere non possum, sed sa-
cerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis induere-
& oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, quae fe-
ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotē oculos uelatos ha-
bentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia
est: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quae ab Aegyptijs referun-
cuicunq; credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constituti
ea scribere quae auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Li-
rum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis
immortalem, quae de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, ut quod
gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia se circuntulisset, terrestria, marina, vo-
cria, rursus in aliquod genitū hominis corpus introire. Atq; hunc ab ea circuitū
intra annorum tria millia. Hāc rationē sunt è Grǽcis qui usurpauerint tanquam
ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. A
Rhampsinitum usq; regem aiebāt in Aegypto uiguisse sane ius omne. Post hūcum
qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus
eum templis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde
fisse, ut in suis ipsius operibus exercerent. Alij ut ex lapidicinis Arabici montis sa
perent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Alijs, ut transmisso flumine, illa acc
rent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem opus circiter
myriades, id est, centum millia hominum, ternis semper mensibus singulae. In ea
populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo m
ris operis mihi uidetur, quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinq
diorum, latitudo decem passuum: altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide p
to & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subter
ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in ins
intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos uiginti absumptos
singulae frontes (nam est formae quadratae) sunt octogenûm iugerum pari altitud
saxis dolatis, decentissimeq; coagmentatis, quorum nullum est minus triginta p
dum. Est autem extructa haec pyramis in speciem graduum, quas quidam scha
dam arulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerant, attollebant reliquos
pides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim
uantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alterum machinam imponeba
quae in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, sup
alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinae erant, siue cae
machinam, quae una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordine
quoties saxum amoliebantur. Dictum sit ànobis de utroque, quemadmodum referu
Effecta sunt igitur ita prima quaeque ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradu
sequentia, nouissime uero quae solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide litera
ptiacae scriptae, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & a
quod interpres earum literarū (ut probe reminiscor) aiebat in summa mille & sexce
ta talenta pecuniae esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse co
ptum, uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atq; per id
dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides excidebā
atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod
flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio pr
stituerit, imperans quantumcunque faceret quaestum. Non enim quantum dicebat
Eamq; cum patris iussa fecisse, tum uero priuatim de relinquenda sui memoria cog

Luporum ductus.

Autoris fides

Animarū immortalitas, utq; transanimatio.

Notatur Pythagoras & Plato.

Cheopes.

Pyramidis forma.

Vide Pli. lib. 36. ca. 12. ubi multa de pyramidibus et eorum structoribus.

esse. Itaque singulos ad se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quae stat in medio trium in conspectu pyramidis magnae, cuius unumquodque latus sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hūc Cheopē Aegyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto usum cum in alijs, tum uero in facienda pyramide, non tamen quae ad magnitudinem fraternae accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfractu introrsum insulam circunluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fulsisse tum ex Aethiopico lapide uersicolore primum domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambae, centum ferè pedum celsitudinis. Sex & quinquaginta annos regnasse Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerint occlusa. Hos reges Aegyptij prae odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per haec loca pascebat.

Chephrenes. Diodorus nō Chephrenē, sed Cephum hunc uocat, qui (ut ipse ait) ab aliquibus regno nō successisse putatur, sed Chabreus superioris regis filius. quapropter scite dicit Plin. in 36 libro cap. 12. non constare inter scriptores, à quibus factae sint pyramides, cum & ipsi Aegyptij regū esse monumenta negent.

Post hunc regnasse in Aegypto dicebāt Mycerinum Cheopis filium, eumq; paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime prædicabant: tum ob alia quae bene iudicabat, tum uero quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfaceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atqueita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiae, quae domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, uelleq; filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quàm cæteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defunctam. Neq; humo bos haec condita est, sed ad meam usq; memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna affat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stāt enim colossi, id est, grandia simulacra, circiter uiginti, eligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum, non possum dicere, praeterquam quae narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis haec referant: Mycerinum amore filiae suae captum, uim ei intulisse: deinde illam cum prae mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quae filiam patri prodidissent, praecidisse: & nūc earum haec esse simulacra eius mali, quòd uiuae paſſae fuissent. Haec (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de manibus colossorum: quippe quibus ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas, quae ad meam usq; ætatē ad pedes eorum manserant. Erant autem uisebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, cornuq; ceruicem & caput crasso admodum auro: Cuius inter media cornua circulus gemmeus ineſt, soli assimilatus. Neq; stans est bos, sed in genua cubās, magnitudine quanta est grandis uacca. Effertur autem è conclaui quotannis. Et postquam Aegyptij uerberarunt deum quendam, quem in tali negocio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiae, secūdo loco haec accidisse: Ex urbe Buti uenisse oraculū, fore ut sex omino annos uiueret, septimo defuncturus. Id cum pater suus, & patruus, qui deorum immemores templa clauserant, homines q; per hunc aegre ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quod, cum diu uixissent, ipse pie faciens tam cito foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, ea propter ipsum propere uitam finiturum, q; non id faceret quod deberet. Oportere enim Aegyptū cētum quinquaginta annis affligi: idq;

Bos ligneа sepulchri loco. Colossi concubinarum.

Mycerini oraculum.

duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uero nequaq̃. Hæc ubi accepit Myce-
rinus, se iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: quibus cum nocti-
ret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittens, quin per
des perq; nemora uagaretur, utq; audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime uer-
Hæc idcirco excogitauit, quòd uellet oracultum cõuincere mendacij, ut duodecim
sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longe minor
paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuioreq; trium
geq; ad medium usq;, Aethiopico ex lapide. Hãc quidam Græcoq; uolunt esse Rho-
pis mulieris prostantis, non recte sentientes: qui ne nosse quidem uidentur quæna
erit Rhodopis, de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere
nasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia cõsumpta sunt. Ad hæc nõ
sed Amasis regis temporibus Rhodis floruit. Multis enim post hos reges annis, qu
pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, gñe Thracia, ancilla Iadmonis Samij, p
be Vulcani, conserua Aesopi fabulaq; scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) pcl
is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem cum sæpenumero Delphis
culo pronunciarent, si quis sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus exti
sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita & Aesopus Iadmo
it. Rhodopis autem in Aegyptum abijt, portata Xantho Samio, profecta illuc ad
stum faciẽdum. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mitylenæo, Scaman
nymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis
tem nacta est, & in Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta, ingentes op
parauit, quæ Rhodopen transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciend
derent. Ex quarum opum decima parte, cuicunq; etiam hoc uolenti cognoscere
nõ magnam ab illa pecuniam fuisse repositã. Nam cum optaret memoriam sui in G
cia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neq; donatum: idq; do
uit in templo Delphico monumẽtum sui. E decima enim suarum opum, tot èferro
rua ad boues torrendos fecit, ad quot faciẽda sufficeret decima ipsa, quam Delph
sit: quæ nunc quoque posita sunt, è regione templi post aram, quam Chĩ donauer
Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. Nam hæc de
mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rho-
pis nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit, nomine Archidice, fama per Græ
celebris extitit, sed minus quàm prioris: cuius amore Charaxus insaniẽs Mityle
dijt, ut meminit Sappho, conuicijs eum insectata. Et de Rhodope quidem hactenus.

Post Mycerinum autem Aegypti regem dicebãt sacerdotes Asychin, cum
Vulcano porticum ad solem orientem, lõge pulcherrimam, longéq; maximem
reẽ ubiq; cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illo
ro maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehemẽter laboraretur ex re alie
legem hanc Aegyptijs pmulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo accipe
si cadauer patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legem adiecisse, ut penes creditore
potestas omnis sepulchri debitoris: utq; hæc irrogaretur mulcta pignus deponẽ
si dissoluere æs alienum recusaret, fas nõ esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo in alio
pulchro: ac ne aliũ quidẽ ex seipso pgenitoq; sepulturæ mãdare. Hũc præterea rege
ores añcellẽdi cupidũ, reliquisse memoriã sui pyramidẽ lateritiã, incisis lapidẽ litte
hæc uerba: NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QVI TA
TVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS, NA
FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CON
ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET
TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. Atq; id demũ opis hunc regẽ edidi
Post hũc regnasse cæcũ quẽdam ex urbe Anysi, nomine Anisim. Atq; eo regnãte exci
risse in Aegyptum magna cũ manu Aethiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic

Mycerini cõmentum quo oraculum ulciscceretur.
Noctes in dies cõmutati.
Rhodopis pyramis Plinius in 36. libro cap. 12.
Strabo in 17
Diodo. in 2.
multiq; alij scriptores putant hanc esse Rhodopis pyramidem.
Aesopus fabularũ scriptor.
Charaxus.
Sappho poetria.
Iadmon
Sami.
Verua Rhodopis.
Archidice meretrix.
Sappho in fratrem.
Asychis rex.
Lex de cadauere paterno oppignerando.
Pyramis lateritia Asychidis.
Sabacus.

se in palustria prorupuisset, illum regnasse in Aegypto quinquaginta annos: ictq; in-
tra tempus ista edidisse: Quoties Aegyptioq; quispiam aliquid deliquisset, neminem
uoluisse morte afficere: sed pro sui quenq; delicti magnitudine, damnare ad agendam
certam mensuram aggerum ad urbem, unde quisque incolentium erat. Atque ita ur-
bes sunt etiam sublimiores effectæ. Nam primum humus aggesta fuerat ab his qui sub
rege Sesostre riuos effoderant: iterum sub rege Aethiope ualde sunt urbes factæ excel
se, cum cæteræ quæ in Aegypto sunt, tum uero (ut mihi uidetur) Bubastis urbs, ubi
præcipue terra exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quæ nostra lingua dicit
Dianã, omnium maxime memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum sumptuo
siora, nullũ tamen est aspectu iucundius: Id ita se habet. Cætera præter accessum insula
est, cuius ad ingressum usque duo è Nilo fluenta uicina currunt, nec confluunt, hinc at-
que illinc præter fluentia, centũm utrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata.
Eius uestibulum decem passibus sublime est, figura senũm cubitorum adornatum. Id
templum in media urbe situm, undique circumeuntium oculis subijcitur. Nam cum
urbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec
loco motum, pro speculo est. Illud macería figuris exculpta ambit. Interius delubrum,
ingenti procerissimis arboribus manu consitis luco ambiente, in quo delubro statua est.
Longitudo templi quoquo uersus uniusest stadij. Ab eius ingressu uia per forum ori-
entem uersus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia longitudinis & quatu-
or iugerum latitudinis, strata lapide est, utrinque arboribus manu consitis in cælum eũ-
tibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad extremum libe
ratos Aethiope referebant, quòd ille per quietem oblata sibi uisione, fugæ se mandaue-
rit. Visus est sibi uidere quendam astantem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos
Aegypti sacerdotes incideret medios. Hac eum uisione conspecta dixisse, uideri sibi de-
os dẽmonstrare causam, ut piaculo in sacro commisso, aliquid cladis aut à dijs, aut ab
hominibus acciperet: se uero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam exces-
sisset iam tempus, quod ipsi à dijs uaticinatum esset, quousque foret in Aegypto regnatu
rus. Etenim cum in Aethiopia ageret, oraculis quibus utuntur Aethiopes, respondeb-
rat deus, fore, ut is in Aegypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessis-
set, & uiso insomnĩ perturbatus esset Sabacus, ultrò ex Aegypto concessit. Eo profe-
cto ex Aegypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quin-
quaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisq; Ae-
gyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiope ad se
cum ueherent, tum arcus, tũ scutorq; habenas abederũt, ita, ut postera die hostes armis exuti
fugam fecerint, multis amissis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu

Sabaci iussu.
Bubastis qd Aegyptijs.
Sabaci uisum
Sabaci abitio
Diod. ait Aegyptios post Sabaci abitionem duos annos rege ea ruisse, sed proco duces duodecim.
Amyrtæus.
Elbo insula.
Sethon rex.
Sanacharibi Arabũ rex.
Murium auxilia.

murem tenens, atq; hæc per literas dicens: IN ME QVIS INTVENS, PIVSESTO.
Ad hũc usq; narrationis locũ & Aegyptij & sacerdotes referebant, demõstrantes à pri-
mo rege ad Vulcani sacerdotem hunc, qui postremus regnauit, progenies hominum
fuisse trecentas quadraginta unam, & totidem interea pontifices, totidemq; reges. Tre-
centæ progenies idem quod decem millia annorum pollent. Nam tres uirorum proge-
nies, centum anni sunt. Ex quibus una & quadraginta, quæ reliquæ sunt ultrà trecen-
tas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosq; & quadra-
ginta annos, negabant ullum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidẽ Ae-
gypti, qui aut prius, aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc
tempus quater solem præter cõsuetudinem fuisse ortum. Bis quidem illinc exortum,
ubi nunc occidit: bis autem unde nunc oritur, illic occidisse: nec tamẽ sub hæc aliquid in
Aegypto esse immutatum, non ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nõ ea quæ circa mor-
bos, aut quæ circa mortes eueniunt. Atq; ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud
Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ reperẽtem, ad
sextumdecimum deum. Sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recitan-
ti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerãdo-
monstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanq; stabant pontifices sub imagine-
tæ, qua quisq; uixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi unumquenq;
eorum esse filium proxime defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim
censendo, donec omnes expositerunt. Atq; Hecatæo originem suam recensenti, &
xtumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, &
enumeratione nõ admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo
Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent unicuique
colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinq;
commemorarent: Piromin assidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum
los aut ad heroa. Est aũt Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, id est, ho-
stus & bonus. Eos itaq; quos imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed
multum à dijs distantes. Priores tñ his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unà cum
hominibus habitantes, & eos semper unum extitisse dñatorem: & postremum illic re-
gnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc postq; extinxit
Typhonem regnasse in Aegypto postremũ. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est,
Liber. Atq; apud Græcos nouissimi deos esse censent Hercules, Dionysius, & Pan. Ab
apud Aegyptios Pan uetustissimus est etiam ex octo dijs, qui primi dicuntur. Hercules
ex his qui duodecim: Dionysius ex his qui tertij uocantur, ab illis duodecim procreti.
Ab Hercule aũt quantum annos ad Amasim regẽ esse ipsi Aegyptij aiunt, supius à me
patefactum est. A Pane uero plus annos esse dicit, minimum inter hos à Dionysio q;
ab hoc ad Amasim regem quindecim millia annorum supputantur. Et hæc Aegyptij
cõpertis asseuerant, secq; scire assidue supputando, semperq; annos describendo. Igitur
Dionysio qdem, q ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni fere
mille sexcenti. Ab Hercule uero Alcmenæ filio, fermè nongenti. A Pane aũt Pene
pes (ex hac emi & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annos est, q; à bello
Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum hos ꝓbabilius sibi uidetur, eo quisq; cre-
licet: mihi aũt de his recepta opinio ꝓbatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fu-
sent, tum senuissent, quẽadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Se-
mele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliqs & hos alios habere illos deos nota, q
us geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionysiũ statim editum ab Ioue insutum in femo-
re, portatũq; in Nysam, quæ est super Aegyptũ in Aethiopia. De Pane ne habent quid-
dẽ quod dicãt, ubinã à partu sit educatus: ex quo fit mihi manifestũ, Græcos audiuisse
posterius hos, q alios deos nomina: & ex eo tẽpore illos ꝓgenies recensuisse, quo pri-
mum eos audierant. Atq; hæc qdem Aegyptij aiũt. Quæ uero cæteri hoies cũ Aegyp-
tis cõsentientes memorãt in hac regione fuisse gesta, hæc iã explicabo, aliquid etiam

Aegyptiorũ progenies.

Progenies tres quot conficiãt annos.

Sol præter consuetudinem oriẽs occidensq;

λογοποιῶ, id est, historiographum.

Fuit enim Hecatæus Milesi. historicus, qui Darij floruit temporibus, ut testatur Suidas.

Meminit huius Strabo cũ aliàs, tum libro decimoquarto in primis.

Orus quis. Osiris qui deus. Hercules. Pan.

Amasis rex. Interuallum à Dionysio ad Amasim.

Diodorus putat hunc non esse Semeles filium, Hercu lis putat. Herodoti stas.

quæ ego uidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij liberta
re adepti, duodecim sibi reges (nullo eñ tẽporis momento poterãt fine rege uiuere)
deligunt, in totidem partes oẽm Aegyptũ distinguẽtes. Isti iunctis inter se affinitatibus
regnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperium conaretur, neue quis plus
alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent inter se quàm amicissimi. Atq; ea de cau-
sa has pactiones arctas accuratasq; inierunt, quòd eis inter initia simul atq; tyrannides
inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eũ totius Ae-
gypti regno potiturũ. Vbi oĩa sacra executi sunt, placitũ ẽ eis aliquod relinquere sui cõ
mune monumẽtum: ex coq; placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœ-
rios, maxime urbem uersus, quæ dicitur crocodilos, quem ego aspexi fama maiorem.
Si quis eñ ex Græcorum narratione muros & operis speciem ratiocinet, minus conci-
piet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & Ephesi templum est me-
moratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant ad narrandum maiores, quarũ sin-
gulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrin-
thus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrin-
secus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum uergentes, eodẽ extrinsecus mu-
ro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis impo-
sita, utraq; numero tria millia quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi
uidimus, & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu didicimus. Nam præ
posti Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, q̃ dicerent illic sepulchra esse
tum eorũ regum, qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodilorũ.
Ita de inferioribus ædificijs fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus huma-
nis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infinis
ta mẽ admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia transitur, ex conclauibus in cubicu-
la, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quẽ-
admodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatũ. Singulæ aulæ ma-
xima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur
labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta ani-
malia, ad quam iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mœrios,
ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu men-
sura trium millium & sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quanta uide-
licet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autẽ stagnum longo situ aquilonem uer
sus, austrumq; altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod
autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in eius fermè medio stant duæ pyrami-
des, quinquaginta passus ab aqua extãtes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quam
q; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centũ passuũ. Centum
enim iusti passus sunt stadium unum sex iugerũ. Passus inquam mensuræ sex pedum,
Aegyptij quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum, cubiti uero sex palmorum.
Fluuius ipse Aegypti natiua nõ est, utpote solo illo admodũ arido, sed è Nilo deriuata, sex men-
sibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisq; sex mensibus quibus
effluit, augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu pisci-
um cum influit uiginti mnis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Afri-
cæ, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam uersus, secundum mon-
tem Memphi imminẽtem. Verũ cum humum è lacu egestam nusquam uiderem (hoc
ipse mihi indagare curæ erat) percontabar ꝓximos accolarum, ubinam esset humus il-
la defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile
quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyrios auditu cognoueram. Siquidẽ fu-
res quidam magnam uim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subter-
ranis abstrusam, cõpilare cum cõstituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi
tantis sub terra ad regias ædes, eamq; humũ è cuniculis effossam, ubi nox aderat, in flu-
men Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant, perfece-

Aegyptus in duodecim regulos distributa.

Labyrinthi descriptio.

His refragantur Plin. Strabo & Mel.

Crocodili sacri.

Mœrios stagni descriptio.

Stadium. Cubitus. Pes.

Sardanapali thesaurus.

re. Eodem modo audiui in Aegypto hancalteram fuisse factam lacunam, præterquam
q̃ non noctu hæc, sed interdiu est facta. Aegyptios enim humum quam effodiebant, in
Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse
pressus. Duodecim autẽ reges cũ iuste degerent, ac stato tẽpore in tẽplo Vulcani sacer-
cassent, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus
bare cõsueuerant, aberrans numero, duodecim uidelicet uiris undeci phialas. Ibi Psam-
mitichus, qui postremus eorum stabat, cũ non haberet phialam, detractam sibi ex
galeam tenuit, libauitq̃. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tũc quoq; gestabant
galeas. Nec dolo malo Psammitichus galeam tenuit. Cæteri tamen id consulto facie-
esse à Psammitticho existimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse re-
tum, qui ærea in phiala libasset, eum solũ regem Aegypti futuũ, non censuerunt æq̃
esse Psammitichum morte mulctari, postquam rimando compererunt non id illum
cisse industria, sed maxima potẽtiæ suæ parte exutum in plaustra religandum, ne
egressus, cæteræ Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacum Aethio-
opem, qui patrẽ eius Necum interemerat, fugisset in Syriam, post abitum Aethiopis
ex insomnĩ uisione reduxerunt hi Aegyptĩ, qui sunt ẽtribu Saitana. Deinde cũ regna-
ret una cum undecim regibus, cõtigit ei ut fugeret iterum ꝓpter galeam in palude
Igitur intelligens quàm ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultum ire, qui ipsu
persecuti sunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios uerissi-
mum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei ex
uiris æreis existentibus. Quod respõsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros se
os fore auxiliarios. Non longo tẽpore interiecto, Ioues quosdã & Cares prædandi
tia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram exis-
ferro armati, Aegyptiorũ quidam nuncium fert Psammitticho ad paludes: & quia
quam uiderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos uiros, campestria pop
ri. Ille agnoscens oraculũ esse perfectum, amicitiam cũ Ionibus & Caribus facit: co
magnis pollicitationibus hortatur ad secum manẽdum. Vbi persuasit, ita demum
cũ his Aegyptĩs qui secum sentiebant, cũq; auxiliarĩs, reges sustulit. Omni potitus
gypto, fecit in Memphi tum Vulcano uestibula ad uentum austrum uergentia, ma
e regione uestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq; co
mnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnæ coloſſi duodeni
cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq̃, quibus
erat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandũ posita altrinsecus prædia.
lo medio dirempta, quibus nomẽ impositũ est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, ut
uero cætera quæ fuerat pollicit°, repræsentauit. Pueros quinetiam Aegyptios cõ
lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriũdi, qui nunc in A
gypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca contra mare
quantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nili (quod dicitur Pelusiacum) sita. V
de postea Amasis rex Memphim eos transtulit, in sui tutelam aduersus Aegyptios.
sedes ab istis in Aegypto collocatas, Græci cum illis ita cõmercium habuerunt, &
res in Aegypto gestas à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omn
ne ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersæ linguæ erat,
incoluerunt. Atq; unde demigrarunt illic, & uestigia naualium, & domoꝝ rudera
meam usq; ætatem ostendebantur. Atq; hunc quidem in modum Psammitichus Ae
pto potitus est. De oraculo autem quod est in Aegypto, cum feci multa uerba, tum
ciam de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templũ Latonæ,
situm in magna urbe, cui nomẽ est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ost
Nili, quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus.
hac urbe templa sunt Apollinis, Dianæq̃. Et in quo reddunt oracula Latonæ, grande
illud, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi qd mihi ex his quæ in eo
to erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ delubrũ, ex uno

Psammitichus.

Oraculum de ærea phiala.

Sabacus. Necus. Græce ἰνδρ.

Latonæ oraculum.

Viri ærei.

Psammitichus Aegypto potitur. Apis. Epaphus.

Castra Aegyptiorum. Interpretes Aegyptio.

Ionum Carumq; habitationes in Aegypto.

Latonæ templum. Butus urbs.

cum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenũm cubito
rum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum p oras crassi-
tudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabi-
lissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, quæ uocatur Echẽmis, in la-
cu profundo ac spatio sita præter templum quod in Buti est: quæ insula ab Aegyptijs
fertur innare. Ego tamen eam neq; innantem uidi, neq; se mouentem: & hoc audire ad
miratus sum, si uerũ est insulam natare posse. In hac igitur templũ Apollinis magnum
est, & aræ trifariẽ extructæ, & palmæ frequentes enatæ aliæq; partim fructiferæ, par-
tim steriles arbores. Cur aũt ea innatans sit, hanc Aegyptĩ rationem reddunt: quòd La
tona, quæ ex octo numinibus, quæ prima exiterunt, unum est: cum in urbe Buti, ubi
hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in
hac insula nondum innatanti, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia inda-
gans, ut Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dio-
nysi & Isidis filios esse: Latonam uero nutricem horum, ac liberatricem. Et Apollo q
dem Aegyptiace Horus dicitur: Ceres autem Isis, Diana uero Bubastis. Atque hinc so-
lum, non aliunde Aeschylus Euphorionis filius rapuit, quod dico, ut solus omnium qui
poetæ dicũtur, fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditam esse na-
tantem: Hæc illi sic aiunt. Psammitichus in Aegypto quatuor & quinquaginta regna-
uit annos: per quorum undetriginta magnã Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec
expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes urbes duntaxat (quas noui-
mus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, extitit Ne
cus, qui eandem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses
secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis: latitudinis,
ut per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo
supra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare
rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Aegypti, Arabiam uersus. Nam quæ
supra planitiem sunt, continens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinæ
sunt. Itaq; ad huius montis ima, ducta est fossa uersus hesperum & auroram, longo tra-
ctu: & deinde pertingens diuortio montis tenus, quod diuortium ad meridiem & uen
tum austrum fert in sinum Arabicum: qua breuissimus tractus, & maxime compendia
rius est è mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur, à mon-
te Casio, qui Aegyptum Syriamq; disterminat. Hinc stadia mille sunt in Arabicum si
num. Et hoc quidem breuissimum est, uerum fossa multo longior, scilicet quãto est con
tortior. In qua fodienda sub rege Neco centũ uiginti millia Aegyptiorum perierũt.
Is eius medio opere Necus destitit, hoc interpellatus oracuło, eum id opus barba-
ros præmunire. Aegyptĩ barbaros omnes uocant, qui non ipsorum lingua loquuntur.
Desistens itaq; à facienda fossa Necus, ad militum copias se conuertit: atq; ad classes
partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædi-
ficatæ, quarum adhuc uestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum
opus fuit, est usus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, uictoria po-
titus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ urbe. In uestitu autem curiosus cum
esset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit.
Hic perfectis decem & septem imperĩ sui annis decessit, tradito imperio Psammi
stico filio. Eo apud Aegyptum regnante, nuncĩ Heliorum dimittebantur, iactantes à
se Olympia iustissimum ac maximum inter mortales propositum esse certamen, ra-
tum ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt quorum gratia uenerant, rex con
uocatis ex Aegyptijs eos qui sapientissimi haberentur. Qui cum conuenissent, & Helios
audissent omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in edẽdo certamine, & se ue
lle dicentes scisci tatum, nunquid possent Aegyptĩ reperire iustius. Habito inter se
consilio, interrogabat Helios, nunqd apud eos certarent ciues: Et illis respondentibus,

Chẽmis ĩsula, ἡ Χεμμίς legitur, ubi ἡ articulus est, non dictionis caput. Siquidẽ Chemmis legit Stephanus quoque πεϱὶ πόλεως hunc citãs locum.

Insula natãs.

Typhon.

Aeschylus.

Necus rex.

Patumus oppidum.

Barbari quĩ Aegyptijs.

Magdolus oppidum.

Psammis rex

Heliorum certamen.

sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; uolenti certare fas
Atqui,inquiunt,illos cum tale certamen ꝓponant,ab omni iure excedere. Nullo
pacto posse fieri, quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. S
si uellent iustum proponere certamen,& si eius gratia uenissent in Aegyptum,iube
hospitibus ponere certamen, nullo Heliorum certare permisso. Hæc Aegyptij
subiecerunt. Psammis cum sex omnino regnasset annos in Aegypto,facta in Aethio
am expeditione, mox uita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui
Apries rex. cundum Psammitichum proauum suum fortunatissimus extitit omnium ad eam
tem,regnum quinque & uiginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum
doni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maxi
contigit ob eam causam,quam ego pluribus,dum res Punicas exequar,exponam,
cis contentus ꝓpræsentiarum. Cum aduersus Cyrenæos Apries exercitu miss
gnam cladem accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt , opinati se ab il
apertam perniciem fuisse dimissos: ut his internecione deletis, ipse cæteris Aegyp
imperitaret securius. Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt,tũ eo
Amasis rex interierant amici,ingenue desciuerunt. Id ubi resciuit Apries,mittit ad eos uersus
declaratur. dos Amasim. Qui cum peruenisset, reprehendensq; dissuaderet ne talia faceret, s
dam Aegyptiorum ei à tergo stans galeam circundat:eaq; circundata,inquit,se
regnum imposuisse,Neq; hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostendebat. Nam
atq; ab his qui desciuerant Aegyptijs declaratus est rex, sese apparabat ranquam
sus Apriem moturus. His cognitis,Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erat
gyptijs, spectatum quendã hominem nomine Patarbemem,iussum ut ad se uinctũ
sim perduceret. Hic ubi peruenit,Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in
Patarbemi ad suos cohortandos insolenter)stolide iubet uicissim hunc ad se adducere. Apries
aures na- cum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret,accitus respondit, se iam dudũ dare
sus q; præci- ram ut is ageret, nec de seipso Apriem esse questurum, se enim illi præsto futurum
duntur. alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius,tum ex oratione rum e
paratione quam uidebat,statuit suæ diligentiæ esse q̃ celerrime regem rerum(quæ
rentur)facere certiorem. Huic redeunti,quòd Amasim non adduceret, nullo uerbo
to Apries ira percitus,præcidi aures iussit nasumq;. Id intuentes cæteri Aegyptij, q
eo hactenus senserant , uirum inter eos probatissimum , ita fœde indigneq; affec
ne tantisper quidem differentes,ad cæteros transeunt, seseq; Amasi tradunt. His
auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa se ex lon
Caribus triginta millia)in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac
tu digna. Itaq; utrisq; aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi urbe con
Memphi runt, tentaturi pugnæ discrimen. Sunt autem in Aegypto septem hominum gene
aliás. quoꝝ alij sunt sacerdotes,alij q̃ pugnatores appellãtur, alij boum pastores,alij
alij institores,alij interpretes,alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptioꝝ gña, à
quoq; artificio appellata:sed pugnatores uocant Calasiries, & Hermotybies, q
Nomi Aegy regionum sunt. Nam in regiones distincta est omnis Aegyptus. Hermotybiorum
ptiorum. dem hæ sunt plagæ:Busiritana,Saitana,Chemmitana,Papremitana,insula Prosopi
quæ uocatur Natho,ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies cum plurimo
Militiæ man- tum ac sexaginta millia sunt , quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit,
cipati, oẽs rei militari uacant. Calasiriũm hæ aliæ plagæ sunt: Thebana,Bubastiana,Aphi
na,Tanitana,Mẽdesia,Sebẽnytana,Athribitana,Pharbæthitana, Thmuitana, Mo
tana, Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis si
Hæ tribus Calasiriũm,dum quoad possunt plurimi cogũtur,ducẽta quinquagena
lia uirorum sunt,quibus nec ipsis licet ulli artificio opam dare, sed solum rei milita
lio discẽti à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græci, nõ possum pro certo
dicare,cum uideam & apud Scythas Persasq;,& Lydos,denique apud omnes fere
baros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos,qui artificia discunt, eorumq; liber

generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob
bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipue Lacedæmonij. Co
rinthij quoq; minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc Opificũ igno
estimũ honoris habetur , ut singulorum duodecim agri sint egregij atq; immunes,sin bilitas.
guli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoquò uersus. Aegyptius autem cubitus Militum no
Samio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt,quibus per uices in orbem fru bilitas.
buntur,& nũquam ĩdem. Calasirium milleni & Hermothybium, circa regem funge Sacerdotum
bantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabantur uiritim hæc alia,panis immunitas.
ustili pondo quinæ mnæ,carnis bubulæ binæ,uini sextarij quaterni. Hæc assidue satelli Cubitus Ae
tibus præbebantur. Vbi igitur è diuerso ueniẽtes, Apries cum auxiliarijs,Amasis cum gyptius.
uniuersis Aegyptijs in urbem Memphim peruenere,congressi sunt. Et peregrini qui Cubitus Sa
dem egregie pugnauerũt,tamen quòd erant multo inferiores numero,fugati sunt. Fer mius.
tur Apries ea fuisse persuasione,ut nullus neq; deorum neque hominum posset sibi adi Memephi
mere regnum, adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc egressus,prælio fuga legunt aliqui,
tus est,uiuusq; captus,& ad urbem Saim ductus ad ædes quæ ipsius antea fuissent,tunc quanquam in
autem Amasis regia. Ibiq; quàm diu in regia pascebatur, eum Amasis honeste asserua Græco codi
uit. Tandẽ incusantibus Aegyptijs nõ iuste agere,q̃ suũ & ipsoꝝ inimicissimũ aleret,ita ce semper sit
illis Apriem tradidit. Eum isti ubi strangulauere,paternis in monumentis sepelierunt, Memphis.
quæ sunt in templo Minernæ proxime cœnaculum, ad læuam manum intrantis. Nam Memephis
Saitani cunctos qui tribules eoꝝ fuere reges,intra templum sepelierunt. Etenim Ama reperitur a
sis monumentum ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Aprijs,eiusq; progenitorũ. pud Strabo.
in eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis ex Apries stran
cultum,palmarum arbores imitantibus,tum alia sumptu. Intra id cubiculũ gemini po gulatur.
stes stant,in quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen si nuncupauero hac in Saitanorum
re,haud sancte fecero. Apud Saim in templo Mineruæ post totum delubrum, prope regum sepul
Mineruæ parietem,atq; in fano,stant ingentes obeli,id est, uerua lapidea, lacusq; conti chra.
guus lapidea crepidine adornatus,& circunquaq; probe elaboratus,magnitudine (ut
mihi uidetur)quanta in Delo,qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suoꝝ quis Mysteria.
que effectuum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij mysteria. De quibus cum permul
ta ego norim quo pacto se habeant,singula tamen abfit ut proloquar. De Cereris quoꝝ Thesmopho
q̃ initiatione,quam Græci θεσμοφόρια uocant, hoc est, legum latione, absit ut eloquar, ria.
nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danai filias extitisse, quæ ritum hunc ex Ae
gypto attulerunt,eosq; Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso
à Doribus eiecta sedibus suis,ritus initiandi abolitus est , à solis Arcadibus, qui à Pelo
ponnensibus non eiecti sunt,sed relicti,conseruatus. Aprie extincto,regnauit Amasis è
Saitana,& urbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Aegyptij cõtemnere, nec Amasis rex.
fane momenti ducere,ut quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos
ad se solertia, non asperitate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita,tum ue Peluis aurea
gis aurea,in qua tam ipse q̃ omnes conuiuæ semp pedes abluebant:hanc ille con
fregit,eaq; dæmonis statuam fecit,& in appositissimo urbis loco statuit. Aegyptij si
mulacrum adeũtes,magnopere uenerari. Id Amasis fieri è popularibus edoctus,conuo
catis Aegyptijs aperit, ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere immingereq;, & Appositissi
in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere uene ma similitu
rentur. Itaq; se aiebat perinde atq; peluim esse factum: qui si antehac fuisset plebeius, do.
præsentiarum tamen esset rex, eoq; iubere, ut sibi honor haberetur atq; reuerentia.
Ita in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum censerẽt ei seruire. Idem hoc
est in rebus agẽdis instituto: Ab aurora usq; dum refertum est forum, accurate ne
gotia quæ expediebant,agebat. Deinde potabat, & inter compotores iocabatur,mori
gerum agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici , talibus eum uerbis castigabant:
Rex,dicentes,non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam de
bes augusto in solio sedens,auguste interdiu res administrare. Ita & Aegyptij cogno

scerent à magno sibi uiro præsideri, & tu melius audires. Nũc haud quaquam facis ea gia dignitate. His ille rñdit: Arcus ab his quoꝝ sunt, cum est opus intendi, eos si sem intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos cũ indigeant uti: Ita & hominis institutũ, si a siduo laborare studio, nec ullam partem ad lusum sibi indulgere uelit, fore ut pedetim aut mẽte captus sit aut membris. Quod ego intelligens, utriq; rei tempus impertio Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, cum priuatus foret, fuisse potaiocandiq; cũ dicacitate studiosus: & uir neutiq; rerum agẽdarꝝ anxius. Et quoties epotãtem ac se oblectantẽ necessaria defecissent, solitus circũeundo furari. Et cũ repothough retur ab his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci ad oraclum quodcũq; eo in loco erat: & frequẽter ab oraculis cõuictus, frequenter absolu Et postq; assecutus est regnum, ista egit: Quicunq; dñi eũ furti absoluerant, horum tepla neq; curæ habuit, neq; ulla re ad stabilimentũ donauit, neq; adiens sacrificauit, nisi mererentur q redderent falsa responsa. Qui autem cũ pronunciauerãt furem, tanq; uere deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maxime coluit. Præterea in Sai ædilum Mineruæ fecit, opus admirandũ, & longe superans cætera tũ sublimitate, tum gnitudine. Tanta est uastitas lapidũ atq; substructionũ. Quinetiam ingẽtes colossos, sphingas immanes androsphingas ibidẽ posuit. Alia quoq; saxa prægrandia in apparatũ sparatauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Mẽphim sunt, partim utiq; quæ maiorislis erant, ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat uiginti dierꝝ nauigatione. Ad hæc, q minime, sed maxime olim admiror, attulit ædificiũ ex solido saxo ab urbe Elephin quo afferendo, triennio cõsumpserunt duo millia delectorꝝ uirorꝝ, qui omnes gubernatores. Eius tectum extrinsecus est unius & uiginti cubitorꝝ longitudo, quadecim latitudo, octo sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex uno lapide. Intus tamen duodeuiginti & amplius cubitorꝝ est lõgitudo, quinq; sublimitas. Domus ad ingressum templi collocata est. Nam ob id aiunt in templum nõ fuisse ptractã, qtecto aducto cũ suspirasset eius uehendi architectus, utpote pertæsus diutino tempoperæ, ea de re stomachatus Amasis, nõ permiserit hominẽ ulterius trahere. Nonnulli aiunt quendã ex his, qui uectibus lapidẽ agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoq; lapis nõ introductũ. Donauit pterea operibus ob magnitudinẽ spectaculo dignis cũ alia pla insignia, tũ in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longidinis quinq; & septuaginta pedũ. Superq; idem pauimentũ gemini colossi stant ex thiopico lapide, uicenum pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistẽtes. Cainstar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi est templũ ingens & spectatu digníssimũ, aiũt Amasim, ædificasse. Sub Amasi rege dicit Aegyptus fuisse maxime beata, in his quæ uel regioni ex flumine, uel hominibus exregione pueniũt: & urbes quæ incolerẽt tũc, fuisse numero illic uiginti millia. Amasis quoque extitit, qui legẽ hanc apud Aegyptios cõdidit, ut singulis eorꝝ annis apud prouinciæ præsides demonstrarẽt unde uiuerent. Et qui aut hoc non faceret, aut nõ demonstraret se legitime uiuere, is morte afficerẽt. Quam legẽ Solon ab Aegyptijs mutuatus, Athenienſib⁹ tulit, quã illi q̃ sit castíssima, assidue usurpant. Amasis, qm̃ Græcorꝝ erat hosus, cũ alia in quosdam Græcos officia cõtulit, tũ his qui in Aegyptum concedebant dit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui uero eorum nollent illic habitare, sed nauigando negociari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Horum maximum eorum fanũ atq; celeberrimum uocatur Græcum. Ciuitates autẽ quæ communiter extruxerunt, sunt: Ionũ quidẽ Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autẽ Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis. Aeolorum uero una Mytilene. Harũ ciuitas hoc fanũ est, & ab his præfecti emporij nundinarũ siue mercati, præbẽtur. Cæterorum uitates quæ cõsortes huius rei sunt, nõ rei ad ipsos pertinentis cõsortes sunt. Separatim tũ ædificauerũt Aeginetæ qdem Iouis, Samij aũt Iunonis, Milesij uero Apollinis fanum. Nã uet⁹ emporiũ erat sola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullũ. Qdfigis ud aliqd Nili ostiũ applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitũ, dare q

Mineruæ uestibulum in Sai.
Colossi androsphinges.
Aedificium è saxo solido.
Aegypti urbes quot.
Lex de uicius rõne danda.
Solonis lex.

reiurãdo cadẽ nauí ad Canobicũ nauigare: & si id minus p cõtrarios uẽtos posset, one
ria fluuialib⁹ nauigijs circũagere lustrãdo Delta, donec pueniret Naucratẽ. Ita Naucra
tis in honore fuerat. Iã uero cũ Amphictyones tẽplum, quod nũc Delphis est (qa illud
prius sua spõte deflagrauerat) trecẽtis talẽtis construendũ locassent, Delphi, quos quar
ta pars sumptus cõtingebat, circa ciuitates uagi cũ aliũde, tũ uero nõ minimũ ex Aegy
pto retulerũt. Nã Amasis qdẽ eis mille talẽta aluminis, Græci aũt q Aegyptũ incole
bãt, uicenas mnas donauerũt. Cũ Cyrenæis quoq; Amasis amicitiã sociaratẽq; iniit, ita
ut illinc uxorẽ etiã putaret sibi esse ducẽdã, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliãs
ob bñuolẽtiam Cyrenæorꝝ. Vxorẽ quã duxit, alij uolunt filiã fuisse Batti filij Arcesilai,
alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati, noíe Ladice. Cum qua dum in toro cu
baret, cõcumbere nõ poterat, cum tũ alijs mulieribꝰ uteretur. Id cum diu fieret, ad eam
Amasis: Tu uero, ingt, uxor ueneficio me læsisti: ideoq; nullo machinamento uales effu
gere, quo minus inter oẽs mulieres teterrima pereas morte. Ladice cum pnegando ni
hilo placatiorẽ redderet Amasim, uouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Ama
sis (hoc enim sibi esse machinamẽtum) statuã Cyrenas se illi missurã. Cõcepto statim uoto
coiit cũ ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eã pquam
ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ psoluit, facta statua, Cyrenasq; missa, quæ ad meam
usq; memoriã incolumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladicẽ Cábyses,
postea quam Aegypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Do
nauit item Amasis dona quæ misit in Græciam, Cyrenas quidem statuam Mineruæ
inauratam, & sui imaginem pictura adumbratã. Lindum autem duo lapidea Mineruæ
simulacra, & thoracẽ lineum spectaculo dignum. Samum uero Iunoni bifarias sui ima
gines, quæ magno in tẽplo erectæ erant post ianuas, ad meã usq; ætatẽ. Samum qdem
propter hospitium, quod inter ipsum erat, & Polycratẽ Aeacis filium. Lindum autẽ nul
lius hospitij gratia, sed qa templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Da
nai filiæ, postq; agnitæ sunt, cum filios Aegypti effugerant. Hæc donaria dedicauit Ama
sis, primusq; mortalium Cyprum cepit, tributariamq; fecit prouinciam.

Ladice uxor Amasis.
Votũ Ladices.
Veneris duxi lium.
Donaria Amasis uaria
Cyprus primum ab Amasi capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIVS, QVI THALIA INSCRIBITVR.

ADVERSVS hunc Amasim Cambyses Cyri filius, cõparato cũ ex alijs qbus impabat, tũ ex Græcis Ionibꝰ Aeolibusq; exercitu, bellum mouit ob hãc causam: Misso in Aegyptum legato, Cábyses petijt ab Amasi filiã, & petijt cõsilio cuiusdã Aegyptij, q Amasi erat infensus, q̃ se potissimum ex oĩbus Aegypti medicis Amasis ab uxore & liberis abstraxisset, amãdãdo in Persas. Vnoq; tẽpore Cyrus ad Amasim miserat petitum ocularium medicũ, oĩm q in Aegypto essent, pstantissimum. Ob id infensus Amasi Aegyptiꝰ, instítit suadere Cambysi, ut ab Amasi filiam peteret: ut ille aut mœrorem efficeret data filia, aut nõ data Cambysi redderet inuisus. Amasis eam nec dare audebat nec abnuere. Nam & Cambysem intellígebat nõ habituꝝ illam uxoris loco, sed pellicis & Persidꝝ porẽtia grauabatq; horrebatq;. Hæc reputans, ita sibi faciẽdũ statuit: Erat Apríj superioris regis filia, noíe Nitetis, unica, domi relicta, grandis atq; speciosa. Hanc ipse etiam Amasis uestitu pariter & auro exornatam, p̃ sua in Persas dimittit. Quam cũ post aliquantũ tempus Cambyses salutasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum: Rex ignoras, ab Amasi elusus, q me ornatu cõptam transmittit, tradens tibi p̃ tuã, cum re uera sim Apríj filia, quem ille dñm suum cum Aegyptijs rebellans interemit.

Cambyses.
Belli inter Cãbysem & Amasim occasio.
Ocularius medicus.
Nitetis puella.

Aegyptiorũ de Cambyse opinio.

Hic sermo extitit causa, quæ Cambysem Cyri uehementer indignatũ induceret aduersus Aegyptum. Atq; ita quidem memorant Persæ. Aegyptij autem Cambysem suum esse arbitrantur. Et quemadmodũ Dionysiũ, ita puellaꝝ capillũ tõdere aiunt. Tonsus Aegyptum. Atq; ita quidem memorant Persæ. Aegyptij autem Cambysem suum

Lex Persarum.

uendicãt, asserentes ex hac Aprijs filia illũ esse genitũ. Cyrum em̃ fuisse qui ad Amasim miserit super filia, non Cambysem. Quod cum dicunt, non recte dicunt, etsi eos hoc non latet. Nam si qui alij profecto, & Aegyptij recte norunt mores Persarum, apud quos

Cassandane. Pharnaspes.

illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Praterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe uiro Achmæníde genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. Et hæc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo illi non probandus, quo dicitur, mulierem quandam Persidem ad uxores Cyri introgressam, cum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supra modum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanẽ (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponẽs quandam ex Aegypto ancillam, uidelicet infensam Niteti, ista dixisse, & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse: Ego uero tibi mater, cum in uirilem ætatem adoleuero, Aegypti reddam ima, & ima summa. Id q; dixisse circiter decem natum annos, admirabilibus mulieribus. Et cum in uirilem adoleuissent ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorem, Aegypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sum-

Phanes.

dam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, uir consilio præstans, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid a Amasi (quod inter auxiliares non parui momenti esset, q; de rebus Aegypti nõdum compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hoc

Phanes ad Cambysem.

nem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidissimum, qui Phanem assecutus in Lycia cepit, sed non retulit in Aegyptum, ab illo prudentia superatus. Nam Phanes mactatis custodibus abijt in Persas, Cambysemq; molientem aduersus Aegyptum expeditionem, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adijt. Et quæ alias Amasis res exposuit, tum uero quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, regem Arabum mitteret, oratum ut sibi tutũ præberet transitũ. Hac em̃ duntaxat ingressus in Aegyptũ. Nam à Phœnice usq; ad mõtes Cadytis, quæ est urbs eoꝝ Assyrorum, qui nũc Palæstini uocant. A Cadyti (ut mea fert opinio) nõ minore urbe q; Sardis emporia, secundũ mare usq; ad urbẽ Ienysum, Arabicæ ditionis est. Ab urbe Ienysum rursus Syriacæ usq; ad lacũ Serbonitidis, iuxta quẽ Casius mons pertingit ad mare.

Fictilia uinaria uasa.

Serbonitidis lacu, in quo se Typhõ ferũt occultasse, deinceps iam Aegypt⁹ est. Hoc inter capedinis inter urbem Ienysum, & montẽ Casiũ, & lacũ Serbonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar triũ dieꝝ, uehementer aridus. Vez quod pauci eorum qui in Aegyptum nauigant, notũ hñt, hoc dicere: Ex omni Græcia, & pterea ex Phœnice, portãt in Aegyptũ bis quotannis uas fictile uini plenum: & tñ ibi ne unũ quidẽ uas mero (ut sic dicam) uas uinariũ fictile aspici uacuũ potest. Vbinam (dicat aliquis) uasa consumũt? Hoc quoq; ego depromam. Præfecti prouinciaꝝ necesse habent ex quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Mẽphim portent. Eadem è Memphi aliquo impleta portare in hæc arida Syriæ loca. Ita hydriæ supuenientes in Aegypto sumptæ, ad ueteres in Syriam portant. Atq; hunc in modũ, quẽ dixi, aqua cõtracta, Persæ ei erunt, qui hoc ingressu apparato q̃ celerrime Aegypto potiti sunt. Sed tunc cũ in Cyrene nondum aqua non esset, Cambyses audito hospitis Halicarnassei cõsilio, missis ad regẽ Arabũ nũcijs, tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicẽ fide. Arabes seruãt fidem inter hoies ut q maxime, quam hunc in modũ dant: Quoties fœdus inire uolunt, aliquidam medius inter utrunq; stans, acuto lapide ferit uolam, iuxta maiores digitos eorum, qui fœdus ineũt. Deinde sumpto flocco ex utriusq; uestimẽto, inungit eo sanguine ne septẽ lapides in medio positos, inter inungendũ inuocans Dionysium & Vranian. Hoc acto, idem q fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, uadatur hospitem aut fortè ciuẽ, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi q amicitiã contraxerũt, seruare iustum censent. Dionysium quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deoꝝ esse arbitrant. Et quemadmodũ Dionysiũ, ita puellaꝝ capillũ tõdere aiunt. Tondent aũt, in rotundũ tempora subradentes. Igit̃ postq̃ fœdus cum nuncijs iniit Arabs, talem rem cõmentus est: Camelos oẽs, posteaq̃ utribus camelinis aqua cõpletis oneratas, egiq; ad loca humore carẽtia, ibiq; Cabysis exercitũ præstolabatur. Ex his quæ narrantur, hoc quod dixi ꝓpius fidẽ est: tñ quod minus credibile est, q̃nq̃dem cõmemorare debeo. Est magnũ in Arabia flumen noĩe Corys, exiẽs in mare quod rubrũ. Ab hoc flumine fertur Arabũ rex canalẽ ex bouinis, alijsq; crudis corijs cõsutum, tanta lõgitudine ꝓduxisse, ut ad loca arida p illum aquam ꝓduceret. Inq; ipso arido soloingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potũ suppeditarẽt. Et cũ sit à flumine ad terram aridam duodecim dieꝝ uia, p tres aquæ ductus in totidẽ partes aquã deduxisse. Apud Nili aũt ostium, quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem opplens. Nam Amasim Cambyses in Aegyptum ꝓgressus, nõ uiuum nactus est, sed defunctũ, cũ quatuor & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq; & sale cõditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra tẽplum. Sub eius filio Psammenito maximũ extitit Aegyptijs portentũ. Apud Thebas Aegyptias, quod neq; prius unq̃, neq; postea ad meã usq; ætatẽ contigit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tñ tunc pluit guttis. Persæ ubi siccam̃ pagrauerunt, subsedere uicini Aegyptijs, tanq̃ iam congressuri. Ibi Aegyptioꝝ auxiliarij Græci & Cares, Phani, q externum exercitũ in Aegyptum abduxisset, infensi, hoc rei in illũ sunt machinati: Filios q erant à Phane relicti in Aegypto, in castra perducunt, ac in cõspectum patris, posito medio duoꝝ exercituum cratere: dehinc ꝓductos singulos puerorũ sup craterem obtruncauerunt. Oĩbus interfectis, uinum & aquam in craterẽ intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerũt. Acri prælio cõmisso, perquam multis utrinq; cadentibus, in fugã uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirãdam ui di, ab indigenis edoctus: Ossa eoꝝ q in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarũ, deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum autem in firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, facile mihi persuadentes, quòd Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem reditur compactum. Quæ eadem causa est nõ caluescendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quòd robusta capita gestãt. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, q̃ à principijs imbuunt opere capita, gestantes pilea tiarasq;. Hæc ego huiuscemodi ossa uidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eoꝝ q unà cum Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegyptij postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, cum deuenissent Memphim, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum cadducente uiro Persa, q illos ad deditionem hortarẽt. Isti ubi nauim aduentare Memphitẽ animaduertere, eadẽ sibi quæ Aegypto cõtigissent ueriti, sese citra pugnam dedidere in oppidi afferunt. Et Aegyptij qdem post hæc obsessi aliquãdiu, restiterũt. Afri uero frequẽtes ex urbe effusi, nauim corrumpũt, uirosq; frustratim dilaniatos tributũq; inter se partiti dona miserũt. Cyrenæi quoq; ac Barcæi itidem ut Afri timentes, similia & ipsi fecere. Cãbyses munera quæ ab Afris uenere, pbenigne accepit: quæ ad Cyrenæis, succensens (ut opinor) q exigua erant: quingentas em̃ mnas argenti miserane, has sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo die quàm muros Mẽphitarum cepit Cãbyses, Psammenitũ Aegyptioꝝ regem, q sex oĩno regnabat annos, deposuit in suburbanis, ignominiæ gratia, cum Aegyptijs alijs, ut eius animum experiretur. Hoc facto, filiam illius uestitu seruili circundatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorum uirorum filias uirgines. Quæ ubi ad patres peruenerũt cum ciulatu, ploratuq;, cæteri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis, uicissim uociferati sunt atque fleuerunt. Psammenitus autem inclinato capite, intelligens, humi uultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus,

Vrotalt. Alilat.

Corys fluuius.

Canalis mira longitudinis.

Psammenitus rex.

Amasis mors

Pluuia apud Aegyptios portentosa. Thebarum Aegyptiarũ mirum.

Phanem ulciscuntur Aegyptij.

Capita cur Aegyptijs dura, Persis fragilia.

Caluitici causa.

Menses forte legendũ. nam græce est, βασιλεύοντα μῆνας ἕξ Psammenitus deponitur.

secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filiũ eius,cũ duobus millib⁹ Aegyptioꝝ,æqualis ætatis,uinctas fune ceruices,& frenata ora habentibus.Ducebant,quẽ luituri pœnas his Mitylenæis,q cũ naui fuerant ad Mẽphim obtruncati.Ita enim cõsuerant regñ iudices,p singulis suoꝝ interfectis,denos primorũ Aegyptioꝝ interficiendos.Psammenitus ptereũtes intuẽs,& filiũ animaduertens duci ad mortem,aliꝭ Aegyptiꝭ q circũsedebant cõplorãtibus,atq; indigne ferentibus,ipse idẽ quod ergafiliam,deiectis,ac nihil habẽs,niſi quæ inops mendicabat,obiret exercitum, necnon Psammenitum,aliosq; Aegyptios in suburbanis considẽtes. Quem ut conspexit Psammenitus, erũpente ingenti fletu,compellans nomine amicũ,caput suũ cædebat. Aderãt aũt eius seruatores,q ut quicq; ab illo fiebat,ex omni uiaꝝ exitu Cãbysi renũciarent.Eaq; res admodum admirabatur Cambyses,misso nũcio Psammenitũ percontatus est,inquiẽs;Psammenite,herus te Cambyses interrogat, quamobrẽ tu qui uisa filia indigne affecta, uilo fili ad mortẽ eunte,neq; eiulasti,neq; fleuisti,pauperẽ tanti feceris,tibi ut ab aliꝭ auditi,qui ppinquũ.Et Cãbyses qdem ita interrogauit.Psammenitus aũt his uerbis rñdit:Fili Cyri,domestica mala erant maiora, quàm ut possem ea deflere. At lamẽtatio amici digna lachrymis fuit:qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit,in extremo limine senectutis.Hæc ubi resp̃sa ab hoc renũciata sunt,uisus est illis Psammenitus,ut ab Aegyptiꝭ ferẽ,recte rñdisse.Croesusq; dicitur illachrymasse,itẽ q aderãt Persæ:ipsiq; Cambysi miserationẽ subisse,ut ptinus iusserit & filium,ex his q morti addicti essent, interfici,& patrẽ è suburbanis excitatum ad se pduci. Sed filium qdẽ q adierunt,nõ iam uiuum,sed primo loco truncatum:ipsum uero Psammenitum excitantes,quid sibi uellet,interrogarunt.Is cum fuisset nec affectasse res nouas,accepisset Aegyptum,ut eã pcuraret.Nam consueuerunt Persæ in honore habere filios regum,etiamsi q ab eis defecissent,tũ illorum filiis reddere principatum.Qd eos ita facere cõsuesse, cum aliꝭ pmultis potest probari documentis,tum uero hoc,q Thannyra Inari Afri filius recepit,quem pater obtinuerat, principatum,quodq; Pausiris Amyrthæi filiꝰ & ipse paternum recuperauit imperium. Ipsis Inaro & Amyrthæo quicq̃ amplius à Persis irrogatum est.Nunc Psammenitum le cogitans,mercedem accepit.Nam cum ad defectionem Aegyptios induxisset,capitis damnatus est;ac deinde à Cambyse conuictus,epoto cruore taurino expirauit. Atq; hunc in modum iste decessit.Cambyses autem è Memphi urbem Saim abiit, animo faciendi quæcunq; erãt.Etenim simul atq; in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è cocleatorio afferri:deinde platum uerberibus cædi,ac uellicari, & stimulis pungi, oñi denique cõtumelia infestari. Quod facientes postq̃ defatigati erant (nam cadauer, utpote ligneum,tum resistebat,nec quicq̃ oino elidebatur)iussit cremari:haud quaq̃ sancte iubens;quippe Persæ deum esse ignem arbitrantur,& apud neutros moris est cremare cadauera: Persas qdem,ppter id quod dictum est,qa nefas esse aiunt deo depasci cadauere hois: Aegyptios autem,qa pluasum habent ignem animatam beluam esse,& oia quæ naſcuntur uorare:& postq̃ deuorando fuerit expleta,unà cum ipsa re deuorata emori. Ideoq; esse apud eos cõsuetudinem,mortuum beluis tradendi, sed saliendi,tum ob id, tum humatus deuoretur à uermib⁹,Ita neutris pbatam rem iussit agi Cambyses.Quanq; ipsi aiunt Aegyptij)nõ Amasis fuit q ita passus est,sed alius qdam Aegyptius,cadem Amasis ætate:quem Persæ Amasim arbitrantes uexauerunt. Memorant eñ Amasim cum ex oraculo audisset, quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei uenturæ medendum putasse:ut eum hoiem q flagellatus est,ad postes sepeliret extra cõditorium suum,se autem in conditorij quàm intimo recessu collocari filio mandaret.Mihi tamen non uidentur hæc ab initio Amasis fuisse mandata,de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Aegyptiꝭ adornata. Secundum hæc Cambyses constituit trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginiẽses, aduersus Ammonios,aduersus Aethiopes macrobios,id est,longæuos, qui Africam ad australe mare incolunt. Aduersus quidem Carthaginienses nauticis copijs,aduersus autem Ammonios peditatu , aduersus uero Aethiopes prius exploratores mittendos,per speciem dona ferendi illoꝝ regi,spectatum

Tres additur in Græco, τρεῖς φυλακαὶ καὶ.

Amici deploratio.

Persarum erga deiectos regis clementia.

Pausiris Amyrthæus.

Psammenitus taurino sanguine epoto obijt.

Ignis deus. Cadauera ubi & cur nõ cremantur.

Ignis anima.

Cambysis expeditiones. Macrobij populi Aethiopes.

illic mẽsam Solis,nunquid re uera esset:simulq; res Aethiopicas exploratũ. Solis mensa talis esse memoratur:Est in suburbanis pratum,omnium quadrupedũ assa refertum carne,quam p noctẽ singuli ciuium magistratus ꝓperant ponere:ad eamq; ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere.Hæc ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt.Et mensam quidem(quæ Solis uocatur) talis esse ferũt. Cambyses aũt ubi statuit speculatores dimittere,cõtinuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis,id est,pisce uescẽtibus, maxime gnaros Aethiopicæ linguæ.Vsq; dũ isti ueniũt,interea nauales copias Carthaginem uersus nauigare iubet.Veꝝ hæc executuros se Phœnices negauerunt.Esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos.Præterea non facturos sancte,si aduersus liberos suos militarent.Nam cæteri,Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant.Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persaꝝ redigerentur,euasere runt:qñ Cambyses haud æquum ducebat uim afferre Phœnicibus , qui seipsos Persis dediderant,ex quibus nauticus omis cõstabat exercitus.Cypriꝝ quoq;,qui aduersus Aegyptũ in militia erant,sese & ipsi dediderant.Cambyses, posteaquam ex urbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit,iussus cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpureum,aureumq; torquem tortilem,& armillas ac unguẽti alabastrũ,cadumq; uini Phœnicei.Aethiopes hi,ad quos missit Cambyses,feruntur esse maximi oim hominum atq; pulcherrimi:diuersisq; uti à cæteroꝝ hoim ritibus,cum aliꝭ,tum uero hoc circa regnum,q quem è popularibus maximum pro magnitudine ualidum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaque uiros Ichthyophagi uenerũt,offerentesq; regi munera,ita locuti sunt: Cambyses Persaꝝ rex cupiens amicus tibi fieri atq; hospes,nos misit,iubens ut in colloqum tuum ueniremus, tibiq; hæc dona daremus, quorum ipse usu maxime delectat. Ad hos Aethiops gnarus ad speculandum uenisse, talia respondit: Neq; rex Persaꝝ uos ideo cum donis misit, q magnifaciat hospitium meum,neq; uos uera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium uenistis. Neq; iustus ille uir est. Si enim iustus foret,non alienam regionẽ affectaret,sed esset sua contentus,nec homines (à quibus nihil lacessitus est) in seruitutem redigeret.Ei nunc uos hunc arcum date,ita dicentes: Rex Aethiopum regi Persaꝝ consiliũ dat,qñ Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus,tunc aduersus macrobios Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Interim dijs gratias habeant,qui non inducunt in mentem filijs Aethiopum, ut præter suã uelint aliam cõparare regionẽ.Hæc locutus,arcũ laxauit,eisq; qui uenerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit,quidnã esset,& quomodo confectũ. Et cũ Ichthyophagi ueritatẽ de purpura,deq; tinctura dixissent:Dolosi,inquit, homines,dolosa sunt uestimenta. Sed loco de auro scisciteꝰ,de torili monili atq; armillis, ornatũ eius rei exponẽtibus Ichthyophagis,risit,atq; existimãs uincula esse,ingt robustiora apud se uincula eẽ.Tertio. Vbi ad uinũ puenit,eiusq; cõficiendi rõnem audit,maiorem in modũ delectatus,percontatus est,qbusnam rebus uescereꝰ rex,& quod longissimũ tẽpus à uiro uiuẽdi⁹ fieret.Isti dixerũt,uesci regẽ pane,exponẽtes tritici naturã: pfectissimumq; diu ingr,si hordeo uescẽtes pauci uiuerẽt annis.Nã ne tot qdem annis uicturos,nisi hoc potu acceptũ referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc eñ ipsos Persas subdidisse)interrogatus uicissim rex ab Ichthyophagis de uita & uictu,plerosq; è suis ad centũ uiginti annos puenire,nõnullos etiã hoc ætatis transcendere:cibũ eis esse carnẽ cocta,& potũ lac.Et cũ speculatores de numero annorũ mirarenꝰ,ad fontẽ quendã eos deduxit,in quo loti efficiunꝰ pinde atq; inuncti, uiolã olentes.Eã aquam aiebãt esse,ita ut nihil innatare posset,ne lignũ qdem,& quæ leuiora sunt ligno:sed oia pessum ire in pfundũ.Hæc aqua si uere apud illos ẽ, qlis cõmemoratur,ideo macrobij,i,lõgæui existũt,q ea semp utũt.Deinde à fonte rex istos ad carcerẽ

Solis mensa. Exploratores Cambyſ.

Cambyſis donа ad regem Aethiopum Macrobiorũ.

Alabaſtrus unguenti.

Rex ubi ſtatura maximus diligitur.

Aethiopis reſponſum ad regem.

Iuſti principis officium.

Doloſi homines, doloſa & eorum ueſtimenta.

Perſarum uictus,uiuẽdi⁹ ſpatium.

Aethiopũ uictus uita q̃ lõgiſſima.

Fontis mirũ.

deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est enim apud hos Aethiopes omniū rariſſimum ac preciosiſſimum æs. Inſpecto carcere, exploratores inſpexerūt & mensam quæ dicitur Solis. Poſt hanc ad extremum inſpexere eorum ſepulchra, quæ dicuntur è uitro eſſe conſtructa hunc in modum: Poſteaquam mortuum ſiue Aegyptiorum, ſiue aliorum more arefecerunt, totum gypſo inducunt: picturaq; exornantes præſentant quoad poteſt effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos multum eſt, & facile effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil æque odoris ingrati, neq; fœditatis ullius exhibens: ſed omnia ipſi illi mortuo ſimilia habēs. Hūc cippum maxime ppinqui intra ædes annum tenent, offerētes ei omnium rerū primitias hoſtiasq;. Anno exacto efferunt, circaq; urbem ſtatuunt. Omnibus exploratores inſpectis reuerſi ſunt. Qui cum iſta renūciaſſent Cambyſi, continuo ira percitus ad uerſus Aethiopes exīit in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neque ſecum ipſo ratione inita, quod in extrema terrarum faceret, expeditionem: ueluti furens, nec mentis compos, ſimul atq; Ichthyophagos audīt, pfectus eſt cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas eſt uētum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit ut Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipſe cum reliquis copijs aduerſus Aethiopes contenderet. Sed antequam quintam itineris confeciſſent, exercitum protinus eius commeatus omnis (quem ſecum habebat) defecit: mox & iumenta ad ueſcendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyſes ſi reſipuiſſet, ac retroduxiſſet exercitum, in eo quod prius miſerat peccato, uir ſapiens extitiſſet. Nunc autem nihil penſi habens, aſſidue procedebat ulterius. Milites quandiu quod de terra ſumerent habuerunt, herbis uictitauerunt. Ubi ad ſabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. Nam ſortiti ex ipſis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyſes, ueritus ſuorum mutuum depaſtionem, intermiſſa aduerſus Aethiopes expeditione, retro redīt, Thebasq; perueniens, multis de exercitu amiſſis. Et cum è Thebis deſcendiſſet Memphim, Græcos miſit nauigarent. Et exercitus quidem aduerſus Aethiopes ita geſſit. Copiæ autem quæ aduerſus Ammonios miſſæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces ſequebantur: ac niſi ſunt uſque dum ad urbem Oaſim̄ peruenerunt, quam incolunt Samij qui feruntur è tribu Aeſchrionia eſſe, ſeptem dierum p arenas itinere diſtantem à Thebis, quæ regio uocatur lingua græca μακάρων νῆσος, id eſt, beatorum inſula. In hunc cum dicitur peruenīſſe exercitus. Deinceps quid de eo actum ſit, præter Ammonios eos q ab his audierunt, nulli alij quicq̄ habent dicere. Nā neq; ad Ammonios peruenit, neq; retro reuerterunt. Ab ipſis aūt Ammonijs demū ferē: Cū illi ex urbe Daſim arenam iter facerēt, iamq; medio ferè ſpatio inter Daſim & Ammonios prandere, ingruiſſe magnum ac ualidum auſtrum, & ingeſtis arenæ cumulis eos obruiſſe: atque hunc in modum illos è cōſpectu ſublatos. Ita actum eſſe de hoc exercitu Ammonij morāt. Cambyſe Memphim regreſſo, Apis quē Graeci uocāt Epaphon, apparuit. Aegyptij, ubi Apis extitit, ueſtimenta quā pulcherrima ferre, & celebrando feſto operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyſes intuens, ratusq; ob res à ſe male geſtas prorſus illos eſſe in his gaudijs, præpoſitos accerſit Memphis: quos, ubi præſto fuere, interrogat, quid ita, cum antea ſe apud Memphim agente, nunquā aliquid tale fecissent, nunc id facerent, poſteaquam ipſe redīſſet, parte copiarum amiſſa. Illi dicere: dum deū appareret (lōgo aūt tēporis interuallo apparere ſolitum) tunc omnes Aegyptios ſolennem celebrare lætitiam. Hæc ubi audīt Cambyſes, mentiri eos reſpondit, ac mentientes morte mulctauit. His interēptis, iuſſit ſacerdotes in cōſpectum uenire. Quibus eadem referentibus dixit: Si quis deus manſuetus ad Aegyptios uenīret, fore ut non lateret. Hactenus locutus, iuſſit ſacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Eſt autem hic Apis ídemq; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum alium poteſt concipere fœtum, quam Aegyptij aiunt fulgure ictam, concipere eo Apim. Habet hic uitulus qui appellatur Apis, hæc ſigna: Toto corpore eſt niger

Expeditio temeraria Cambyſis.

Iouis Ammonij templum accēdi iuſſum

Mutua militū depaſtio.

Aeſchrionia tribus.

Arenæ uis.

Epaphi figura.

fronte habens candorem figuræ quadratæ in tergo effigiem aquilæ, cantharum in pilato, duplices in cauda pilos. Poſteaquam Apim ſacerdotes adduxere, Cambyſes ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percuſſit, cachinnāsq; ad ſacerdotes inquit: O capita nequam, huiuſcemodi dij exiſtunt, ſanguine atq; carne præditi, & ferę ſentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuiſſe nō ſatiabit. Hæc locutus, imperauit his, quoq; munus erat, ut ſacerdotes quidem flagris cæderent, Aegyptios aūt (ut quenque feriantem adipiſcerentur) occiderent. Ita feſtum ſolutum eſt. Sacerdotes mulctati. Apis ſauciatus femur, in tēplo iacens extabuit: quem è uulnere extinctum tumulauere ſacerdotes, clam Cambyſe. Ob hoc ſcelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyſes inſanijt, cum ne compos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdim, ex eiſdem ſibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiſerat in Perſas, liuore commotus, quòd ſolus ille Perſarum arcū (quem Ichthyophagi ab Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdi in Perſidem profecto, hanc uidit in ſomnis Cambyſes uiſionem: Nuncius quidam è Perſis ueniens, ei nunciare eſt uiſus, Smerdim in regio ſedētem ſolio cælum contingere uertice. Ob id Cambyſes ſibi metuens, ne ſe necato à fratre occuparet regnum, mittit in Perſas ad illum interimendum Prexaſpē, ſibi ex omnibus Perſis uirum fideliſſimum. Hic ubi Suſa conſcendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxiſſet uenatum: quidam inquiunt, cum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in Aegyptum eum ſecutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atque eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere ne quaquam conſueuiſſent, Cambyſes unius ſororum amore captus, cupiduſq; deinde ducendi illam uxorem, cum proter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regū iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis uiri, ſuntq; perpetui, niſi delicti alicuius compertí fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit, quæ ſinat uolentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & iuſte & ingenue reſpondentes, negant ullam ſe inuenire legē, quæ ſinat fratri nubere ſororem: Quādam tamē inuenire legē, quo liceat regi Perſarum facere quicquid libeat. Ita neq; legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne ipſi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui ſororem in matrimonium ducere uelit. Tunc itaque Cambyſes eam quam dixi accepit uxorem. Aliquanto poſt & alteram. Harum iuniorem, quæ ipſum contra Aegyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Graeci quidam aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hāc ipſa ſpectaculo: & cum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius fratrem, abrupto loro, ſuperueniſſe. Et cum duo eſſent, ita ſuperiores leunculo. Et Cambyſe dum id cernit capiente uoluptatem, hanc ei aſſidentem illachrymaſſe, ſe uiſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere, q ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore ultorē. Ob hoc dictum Graeci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam memorant: Aegyptij uero ob id, quod cum ad menſam diſcumberetur, mutuca an denſa pulchrior foret: cum hic reſpondiſſet, Denſa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatiōe percitum, ſepos domeſticos infaniebat, ſiue id ppter Apim, ſiue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere cōſueuerunt. Etem fertur Cambyſes ab ipſis natalibus grauiſſe morbo, quem quidā ſacrū nominant: ut haud ab re fuerit, cuius corpus ma ſtu ægritudine inualidum eſſet, eius ne mētem quidē ſanam fuiſſe. Atq; in alios quoq;

Cambyſes in Apim impetum facit.

Cambyſis ſomnium.

Prexaſpes ab Iuſtino non appellatur, ſed Comaris. Smerdis quē alij Mergidē appellant.

Cābyſis parricida.

Perſarum iudicum callidi tas.

Cambyſis ſoror occiſa.

Iudices regij apud Perſas.

Regi Perſarū licere quæ libent.

Lactucæ thyrſo fratrū concordia cō paratur.

Persas insaniisse,ueluti in Prexaspem,quem præcipuo honore prosequebatur,& a cuius filius Cambysis uina miscebat,qui tis,hoc est,qui ad eum nuncios perferebat: & cuius filius Cambysis uina miscebat,qui honos & ipse non paruus est.Ad hunc fertur dixisse Cambyses: Quemnam uirum Per sæ me esse censent,aut qualē de me sermonem habent? Et iste ei respondisse:Here,cer ra quidem omnia in te magnis laudibus ferunt,sed nimis te uino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine,inquit, Persæ me aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixe runt, non ueri fuere.Nam senatum Persarum (cui intererat Cræsus) aliquando inter rogarat Cambyses, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adæquandū.Et cū responderant,eum patre esse præstātiorem:qui & omnia illius haberet,& Aegypti ma ris accessionem adiecisset. Hæc quidem Persæ dicebant. Sed Cræsus, qui aderat, dis plicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit:Mihi tu quidē Cyro genito non uideris adæquandus esse patri:quippe cui nondum est filius qualem ille reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus,Cræsi sententiam approbauit. Quorum nunc re niscens,ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te,nunquid Persæ uera cant,an hæc dicentes ipsi desipiant.Nā si filiū tui,qui in uestibulo stat, medium cor frustrato ictu percussero,constabit nihil esse quod Persæ dicunt:sin aberrauero,cuncta bit Persas uera loqui,& me esse intemperantem. Hoc locutus,intendit arcum, puerum percussit. Atq; eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. Cumq; in corde lapi esset inuenta,ob id lætabundus atq; cachinnans,ad patrem pueri inquit:Prexaspes,ego tibi est fides,non me insanire,sed Persas. Verum nunc mihi dicito, quemnam ex cun bus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas. Prexaspes hominem uertens esse uesanum, & in ipsum quoq; insanientem: Here, inquit,ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere.Et tunc quidem hoc perpetrauit.Altero die,duodecim Persas primoribus pares, ob nullius momenti causam necauit, uiuos in caput defos ens.Hæc cum facientem Cræsus Lydus statuit his uerbis admouendum:Rex,cuncta li ætati atque iræ indulgere:sed cohibe & compesce te teipsum. Conducit tibi te pro dum esse:& sapientis est prospicere.Tu uero uiros interficis tuos populares ob nul momenti causam,interficis pueros, qualia si multa facies, considera ne abs te defica Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans,mihi præcepit te cō monefacerem,subinde quicquid boni comperirem.Hoc illi Cræsus benevolen præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens: Etiam mihi tu,inquit, re cōsilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administrāris, aut patri cōsuleueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, cum uellent transire in terram nostram. Imò & teipsum male præfidētem patriæ tuæ, et rum tibi credentem perdidisti:sed ob id nequaquam gauisurus,quia olim iam cēbam captare in te occisionem:arcumq; corripiebat tanquam hominem confixurus. Cræsus cursu se foras proripuit.Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehendētes interimant.Ministri qui mores eius nossent, abdiderunt hac ratione,ut si Cambyses facti pœnitens requireret Cræsum, co pro cto donis afficerentur q illum seruassent:Si nō pœniteret, nec desideraret, tunc hi nem interficerent. Nec ita multo pōst, cum Cambyses desideraret Cræsum, minis hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses se quidem, Cræso superstite gaudere:sed iis qui illum seruassent, ueniam non daturum, sed tem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quàm in socios, cum Memphi moratus est, Cambyses faciebat insania. Adeò uetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat.Etiam tēplum Vulcani adiens,multo deriſu simulacrum illius sa uillatus est. Siqdem statua Vulcani similima est his diis, quos Pataicos uocant Phœ nices,quos in triremiū proris Phœnices circūferunt:Quos q nō uidit, ego ficei indica bo, esse illos Pigmei uiri imagine.In templum quoq; Cabyrorum,inaccessum alteri q sacerdoti,ingressus est; & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus uerbis, concre

Cambyses ui nolentus.

Cræsi falsum ad Cābysem dictum.

Crudelis. Cābysis facino ra.

Cræsi libera admonitio.

Cræsus qua uia à Camby sis furore ser uatus.

Vulcani tem plum & sta tua.

Pataici.

mauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia,à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documenta sunt,Cambysem uehementer insaniisse,tum ue ro illud, quod alioqui non tētasset templa legesq; habere ludibrio.Nam si quis uniuer sis hominibus præbeat facultatem optimas ex omibus leges eligendi,profecto cunctas unusquisq; rimatus,suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm demētem, talia ludibrio habere.At ita de suis queriq; legibus sentire,licet cum alijs coniecturis colligere,cum uero Darius accitos (q; in sua ditione erant) Græcos percōtatus est, quanta pe cunia uellent defunctis parentibus uesci.Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse factu ros, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebātur per interpretem discētibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus,quantū ac cipere pecuniarum uellent,ut patres defunctos igne cōburerent. Indi uehementer re clamantes,meliora illum ominari iubebant. Atq; ita moribus comparatum est.Rectēq; mihi uidet Pindarus fecisse, ut diceret morem oīm esse regem.Dum Cambysesin Ae gyptum contendit, Lacedæmonij quoq; intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis fi lio,qui Samum ui occupauerat,eamq; inter initia trifariam partiturus erat cum fratri bus Pantagnoto & Syloſonte.Quorum deinde altero necato,altero qui erat iunior eie cto,totam solus obtinebat,inito fœdere cum Amasi rege Aegypti,cum quo hospitium habebat,mittens munera,uicissimq; accipiens.Breuiq; statim tempore res eius adeo p fecerunt,ut per Ioniam cæteramq; Græciam celebrarentur. Quocunq; enim bellum in tulerat,cuncta ei prosperè cedebant,cum haberet centum biremes,mille sagittarios,in uadens omnes sine ullo cuiusquam discrimine: quod diceret,se magis gratificari ami co si quæ abstulisset redderet, quàm si nihil adhuc auferret. Multas itaq; hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum multis copijs opem Mi lesijs ferentes,nauali prælio uicit,cepitq;,qui omnem fossam mœnia Sami ambientem uineis foderunt.Atq; res Polycratis tantope secundas esse non latuit Amasim,cui hoc curæ erat. Sed cum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit, in hæc uerba scriptum:Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem,feliciter agi cum ui amico meo & hospite,audire uoluptati est:tamen tuæ magnæ prosperitates mihi nō placent,qui intelligo quàm inuidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt, res nūc prospere ire,& per uarias fortunæ uices eum traducere, quàm in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaq; mihi obtemperan do,hoc aduersus prosperitates agito: Dispice quid tibi est,quod plurimi facias,quodq; sit tibi maxime doleret.Id ubi inueneris, ita abijcito,ut nunquam ad homines ue nat.Quod si prospera tua deinceps non uariabuntur,aduersis medeare tu tibi subinde ex quem tibi subieci.Hæc cum legisset Polycrates,& in animum demittens,tanq; bene sibi ac Amasi præcepta, disquirebat quodnam suoq; ornamentoq; esset, quo amis sissum tibi maxime doleret.Id ubi inueniret, ita abijcere libuit.Biremē conscendit: eam dehinc plurima ipse molestia afficeretur: Atq; hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gem ma pretiosa smaragdus,quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle ris.Hanc ubi abijciendam statuit, ita abijcere iubet. Et postquam ab insula procul discessum est,ubi nemo illam instruxerat,in Pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum,dictis qui unà nauigabant inspectantibus,abiecit in pe lagus.Hoc facto renauigauit.Reuerso domum,cum ex iactura afficeretur,quinto sextō die quàm hæc acta sunt die,hoc ei casu euenit: Piscator quidam captum à se piscem,gran dem simulq; pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. Eum ad fores cum uenisset,dixit se in conspectum Polycratis ire uelle:à ianitore permissus,donans Poly cratem piscem,Rex,inquit,hunc ego quem cepi piscem, & si operis manuarijs uitam to lero,non iudicaui ferendum à me esse in foro,sed te tuaq; potentia dignum.Eum igitur affero tibi,donoq;.His uerbis iste delectatus,ita respondit: Tu uero probe nec fa cis solo,sed etiam oratiōe apud me inisti gratiam.Ad cœnamq; te uocatum uolo. Hæc magnificiens piscator,domum abijt. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius al uo sigillum Polycratis. Quod ubi uiderunt, sumpseruntq;, ad Polycratem lætabundi

Sua cuiq; plā cet lex.

Darius.

Lex omniū rex.

Polycrates.

Amasis epistō la ad Polycrā tem.

Polycratis ſmaragdus.

Polycratis prodigioſa fortuna.

quàm celerrime pertulerũt. Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentũ. Po-
lycrates, quẽadmodum res diuinitus cõtigit, singula quæq; à se gesta retulit in libellum,
& qua ratione qd amiserat, recepisset. Hæc ubi scripsit, in Aegyptũ misit. Quibus tabel-
lis Amasis perlectis, quæ à Polycrate uenerant, intellexit non posse ẽstare hoiem, ut de-
terum hominem fato impẽdenti eripiat, utq; Polycrates bene iam moreret, bonam
tunam semp expertus, qui ea quoq; reperiret quæ abiecisset. Misso itaq; Samũ cadu-
tore, dixit se ius cum illo hospitiũ soluere. Quod ideo fecit, ne in tristem aliqué gra-
casum incidente Polycrate, animi dolorem ueluti de hospite ipse cõtraheret. Adue
hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentem, Lacedæmoniũ sumpsere expe
nem, accitis ab his Samiis, qui post hæc Sydoniam in Creta cõdiderunt. Polycra
misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filum, aduersus Aegyptum copi
cõparantem, orauit ut nuncius ad se in Samũ missis, rogaret aliquid copiaꝝ. Quod a
ens Cambyses, libenter in Samũ misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias,
cum iste mitteret in Aegyptum. Polycrates delectis quos maxime suspicabatur
laribus suis ad rebellionẽ spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans
tro eos dimitteret. Negant quidam Samios à Polycrate missos, in Aegyptum
se: sed cum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se collocutos, decreuisse ne
tenderent. Quidam aiunt peruenisse in Aegyptum, ac retentos, inde fugam fec
in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atq; in insu
isse: sed pugna pedestri commissa, repulsos, ita Lacedæmoniẽ nauigasse. Sunt qui
penes eosdem, ab Aegypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse uictoriam,
cte dicentes mea opinione. Neque enim oportuisset illos ascisc ere Lacedæmonios
se ad resistendum Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dictat, ut cui permul
rant, cum auxiliariũ mercede conducti, tum domestici sagittariũ, is à Samiis redeun
numero paucis fuerit superatus, cum præsertim liberi ciuium atque uxores sub
crate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos ut si hi qui secum
eum redeuntibus aliis prodidissent, unà cum ipsis naualibus conflagraret. Poste
Samiũ, qui à Polycrate exacti erant, Spartam uenerunt, adeuntes principes mul
(qualia supplices) commemorabãt. Quibus illi primo cœtu responderũt, eorum
isti dixissent priorum quidem oblitos esse se, posteriora uero non intelligere. C
deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere.
bus iidem responderunt panario superfuturum. Itaque opem ferendam eis cens
Atq; ubi rem apparauere, cum exercitu in Samum se cõtulere, referendæ gratiæ
ut Samiũ aiunt, quia illis aliquando Samiũ aduersus Messenios auxilio fuissent. Vt

Lacedæmoniorum in Samũ expeditio

Cræsi crater Thoraces picturati Amasis.

daemoniũ aiunt, non tã quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulciscerentur
interuersum craterem, quem Cræso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegy
pti ipsis missum. Interceperant enim Samiũ priore quàm craterem anno, thoracem
neum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanáque uersicolore,
gno intertextum, ob id admiratione dignum: quod cum inscriptæ eius uenatio
essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulas
dentes: Hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est, quem in Lindo Minerua
Amasis dedicauit. Comparauerunt itaq; Lacedæmoniũ exercitum aduersus Samios,
ut Corinthios quoq; solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate
cessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta, quo crater interuersus est. Nam
Periander Cypseli filius, Sardis ad Haliattem castrandos mitteret trecẽtos primo
Corcyræorum liberos: Corinthiũq; qui illos ferebant, Samum appulsi essent, anulio
miũ causa, cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuere pueros, ut puluinar Dianæ
cõtingerent, deinde nõ sinẽtes abstrahi eosdẽ è puluinari cũ puiderent Corinthi, pre
re illis alimẽta, ipsi diẽ solennẽ egerunt, quẽ nunc quoq; p id tẽpus celebrant. Cũ
nox aduenit, q̃diu pueri pcabantur, tãdiu exercent choros uirginum atq; adolescẽtu
Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerant ex sesamo ac melle, quæ distribu-

Coreyræi castrandi. Diogenes Laertius pueros iunonis uota facientes à Samijs seruatos lib. 1. scribit.

Dianæ puluinar.

ferrentut ea Corcyræoꝝ filiũ rapientes, alimenta haberent. Idq; eousq; factum est, dum
Corinthiũ pueris (quos asseruabant) omissis abierunt. Ita Samiũ pueros Corcyram redu
xerũt. Quod si defuncto Periandro, Corinthijs cum Corcyræis amicitia extitisset, non
ob hanc causam Corinthiũ aduersus Samios expeditionem sumpsissent. Nũc ab ipsa ut
be Corcyrensi à se cõdita, Corinthiũ semper cũ Corcyræis discordes mutuo fuere. Hui-
us igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem
Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, ulciscen-
di facinoris gratia, quod Corcyræi priores in eum admiserant. Nam posteaquam uxo
rem suã Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorẽ calamitatẽ hæc quoq; acce
deret: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decẽ & septem, & alter duodeuiginti natus
annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus, ad se accitos ea psequebat chari-
tate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittẽdos statuit, priusq; dimitteret: Scitis,
inquit, pueri quisnã matrẽ uestrã interemit? Hoc dictũ ei q maior natu erat, nullius mo
menti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Co-
rinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem reaffari, ac ne interrogãti quidem re-
spõsum reddere uoluerit. Eum Periander tandẽ sanè indignatus, è laribus eiecit. Quo
iecto, maiorem natu pcontatur, quænam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut
se auus amantissime accepisset: nõ tũ facere mentionem dicti illius, quod Procles in eis
dimittendis dixisset, quippe quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla
ratione fieri posse, quin aliquid illis ab auo sit suggestũ: itaq; percontando instare. Tunc
adolescens in memoriam rediens, id quoq; dictum fuisse narrauit. Quod Periander in
animum accipiens, tũ nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos, apud
quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum, ne adolescentem in domũ excipiãt.
Iste illinc eiectus, in alteram se domũ cõferebat, sed ab hac quoq; abiiciebat, Periandro
his qui acceperant edicente, atq; ut arcerent imperante. Expulsus hic ad quẽdam soda
lium se contulit. Illi & si formidantes, tũ q esset Periandri filius, hominem excipiebant.
Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut
alloqueret, eum sacram pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad
hoc edictum cum nemo illum in domum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem
putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assidue uersabatur.
Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernẽs, miseretus est, depositaq;
ira propius accedens: Fili, inquit, utrum est optabilius, istud ne quod faciẽdo pateris, an pa
ti ipse perando tyrannidẽ atq; opes accipe quæ ego habeo? qui cum sis & meus filius,
& quærat Corinthi rex, præoptasti mendicam uitam, obsistendo atq; irascẽdo illi cui mi
nime debebas. Nam si quid calamitatis illinc accidit, unde suspicionem in me habes, id
mihi accidit, eiusq; ego particeps eo magis sum, q ipse id perpetraui. Tu uero edoctus
quanto satius sit inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in
maiores se irasci, abi domum. Periander qdem his uerbis filium castigabat. Ille autem
nihil aliud respondit, nisi hunc sacram pœnam deo debere, q in ipsius colloquium ue-
nisset. Periander animaduertẽs malum filiũ uehemẽtius esse, quàm ut corrigi posset,
ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. Nam Corcyræ
quoq; imperitabat. Hoc amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo hu-
iꝰce autori. Expugnataq; Epidauro, Procle cepit, quẽ tamẽ uiuum seruauit. Interie-
nisse deinde tẽpore cum senuisset Periander, sibiq; esset conscius, non esse amplius parem
se administrandis, obeundisq; rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronẽ ad tyranni-
dem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetioremq; esse ei uidebatur.
Lycophron ne respõsione quidẽ dignatus, qui sibi nuncium afferebat. Periander in amo
rem adolescentis propẽsus, rursus ad eum misit sororẽ filiam suam, sperans fore ut eum
per hanc præcipue persuaderet. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recide-
re in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc recursus?
Audi quæso ad penates, desine tibimet officere. Læua possessio est peruicacia, noli ma-

Melissa Periandri uxor.

De Periandri filijs.

Periandri dõ non recipiendo filio edictum.

Inuidiosum quàm miserabile esse præstat.

Edictum in ipsum Periandrum festiue retorquetur. Corcyra.

Procles captus.

Mirum in Lycophronem parentis studium.

lum medicari malo. Multi manſuetiora iuſtioribus proponunt. Multi materna ſectan-
tes, paterna perdiderunt. Lubrica res eſt tyrannis, cuius multi ſunt amatores. Pater ſe-
nex eſt, prouectæq; ætatis. Tua ipſius bona ne alijs tradas. His illa uerbis ad inducendum
appoſitis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iſte reſpondens, negat ſe iturum Co-
rinthum, quoad patrem ſupereſſe audiret. Hoc cum mulier renunciaſſet, tertio Periam-
der caduceatorem mittit, qui dicat, ſe quidem in Corcyram uelle concedere, ſed ut hic
Corinthum pficiſcatur ad tyrannidis ſucceſſionem. Id approbante filio, Periander Co-
cyram ipſe ueniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi,
Lycophronis interitus. ne ad ipſorum regionem Periander accederet, adoleſcentem interimunt. Ob hæc ig-
tur Periander de Corcyræis ultionem ſumebat. Lacedæmonij ingenti cum claſſe ubi
uenere, Samum obſiderunt, ſuccedentesq; muro, turrem mari imminentem iuxta fo-
urbana tranſcenderunt. Sed mox cum magna manu ſuppetias ipſo ferente Polycra-
reiecti ſunt. Quinetiam à ſuperiore turri (quæ tergo montis prominebat) eruperunt
tum auxiliarij, tum ipſorũ Samiorũ permulti. Et cum aliquantiſper Lacedæmonios ſu-
nuiſſent, retro fugam fecerunt, inſequentiq; ab hoſte cædebantur. Quod ſi Lacedæmo-
nij qui aderant, Archiæ & Lycopi ſimiles extitiſſent, eo die capta Samus fuiſſet. Sig-
Archias. Lycopes. dem Archias & Lycopes ſoli cum Samijs ad murum refugientibus irrumpentes, inter-
cluſa ad redeundum uia, intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum
Archia Archiæ filio, eodemq; tertio ab hoc Archia, cõgreſſus ſum, apud Piranem, Cy-
us em tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maxime Samios honorabat) ſibi dicta
Samio nomen à patre fuiſſe inditũ, ꝙ eius pater Archias ſtrenue pugnans, Sami
tem oppetiſſet: ſecq; ideo Samijs honorem habere, quòd auus ſuus fuiſſet à Samijs pul-
ce affectus egregia ſepultura. Lacedæmonij quadraginta diebus in obſidendo abſtin-
Polycratis commentum. ptis, cum in ſuſcepta re nihil admodũ proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fer-
Plumbei nummi inaurati. triæ è plumbo percuſſiſſe, eamq; auro induxiſſe, ac Lacedæmonijs dediſſe: atque ea ob-
pta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lace-
monios ſuſceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, poſteaq; à Lacedæmo-
ſe relictum iri uident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum, deficiebant enim pecunia
Siphniorum theſaurus. Vigebant ea tempeſtate Siphniorum res, eratq; hæc inſulæ locupletiſſima: ut in q
auraria & argentaria metalla eſſent, unde tm pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte
ponere apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; par, Siphnijs pecuniã (quæ ex
tannis cõficiebatur) diſtribuentibus. Qui ubi theſaurũ confecerunt, nunquid diu pecu-
nere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ita Pythia reſpondit:

Oraculum Siphnijs redditũ obſcurius.

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,
Cana fori facies, tunc uir uafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculta. Hoc oraculum
Siphnij neq; tunc ſtatim, neq; poſt aduentũ Samiorũ intelligere potuerũt. Nam Sam
cum uelociſſime ad Siphnũ applicuiſſent, miſerũt ad urbẽ cũ legatis unam è nauib
Veteri inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs
thia prædixerat, ut obſeruarent ligneum agmen, ac rubrum legatum. Nunc igitur ad
peruenere, decem ſibi talenta mutuarĩ precabantur. Negantibus Siphnijs ſe mutua
Naues rubrica delibutæ. ros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, cõ
miſſa pugna fugati ſunt: eorumq; multi ab urbe intercluſi, quos poſtea centum talen
recuperauere. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco inſulam Thyream ac
perunt, Peloponneſo adiacẽtem: quam Trœzenijs commẽdauerunt, ipſi Cydonia
ce affectus egregia ſepultura. Lacedæmonij quadraginta diebus in obſidendo abſtin-
ptis, cum in ſuſcepta re nihil admodũ proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fer-
triæ è plumbo percuſſiſſe, eamq; auro induxiſſe, ac Lacedæmonijs dediſſe: atque ea ob-
pta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lace-
monios ſuſceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, poſteaq; à Lacedæmo-
ſe relictum iri uident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum, deficiebant enim pecunia
Siphniorum theſaurus. Vigebant ea tempeſtate Siphniorum res, eratq; hæc inſulæ locupletiſſima: ut in q
auraria & argentaria metalla eſſent, unde tm pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte
ponere apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; par, Siphnijs pecuniã (quæ ex
tannis cõficiebatur) diſtribuentibus. Qui ubi theſaurũ confecerunt, nunquid diu pecu-
nere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ita Pythia reſpondit:

Oraculum Siphnijs reddi-tũ obſcurius.

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,
Cana fori facies, tunc uir uafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculta. Hoc oraculum
Siphnij neq; tunc ſtatim, neq; poſt aduentũ Samiorũ intelligere potuerũt. Nam Sam
cum uelociſſime ad Siphnũ applicuiſſent, miſerũt ad urbẽ cũ legatis unam è nauib
Veteri inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs
thia prædixerat, ut obſeruarent ligneum agmen, ac rubrum legatum. Nunc igitur ad
peruenere, decem ſibi talenta mutuarĩ precabantur. Negantibus Siphnijs ſe mutua
Naues rubrica delibutæ. ros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, cõ
miſſa pugna fugati ſunt: eorumq; multi ab urbe intercluſi, quos poſtea centum talen
recuperauere. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco inſulam Thyream ac
perunt, Peloponneſo adiacẽtem: quam Trœzenijs commẽdauerunt, ipſi Cydonia
Creta condiderunt: cum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed ut Zacynthios ex in
ſummouerẽt. In hac urbe quinquennium degẽtes, ita rem bene geſſerunt, ut ꝛpla q
Dictynes delubrum. nunc in Cydonia uiſuntur, iſti fecerint, & Dictynes præterea delubrum. Sexto cos
no Aeginetæ nauali prælio uictos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues

ſtauerunt, eaq; roſtra apud Mineruæ templum in Aegina affixerunt. Hæc Aeginetæ
Samijs fecere infenſi; ꝙ illi antea ſub Amphicrate rege, bello Aeginetæ illato, magnis
cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. Et hæc quidem fuit cauſa. Protra-
ri autem ſermonem de Samijs ob hoc magis, quòd tria ſunt apud eos opera Graca-
corum omnium maxima. Vnum montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius
imo foſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum, celſi-
rudinis autem ac latitudinis octonũm pedum. Item per eam totam altera foſſa depreſſa
eſt uiginti cubitorũ, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua
ſtulis in urbem deducitur. Huius foſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nau
ſtrophi filius. Alterum è tribus operib⁹ eſt agger circa portum in mari, ad uiginti paſ-
ſus altitudinis, duobus amplius ſtadijs longitudinis. Tertium opus eſt templum omni-
um, quæ nos uidimus, ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei
filius, illinc indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquanto magis extendimus.

Amphicrates rex.

Tria apud Samios graecanicorũ operũ.

Cambyſe Cyri circa Aegyptum immorante, ac deſipiſcente, duo Magi ijdemq; fra-
res coniurauerunt. Quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem.
Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Perſarum erat nota, pleriſq; cũ
uiuere arbitrantibus, rebellandum ſibi putauit, atq; ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei
in regia germanus, quem dixi unà cõiuraſſe, corporis habitu quàm ſimilimus Smerdi
Cyri filio, quẽ Cambyſes fratrẽ ſuum interemerat, nec ſpecie tm corporis Smerdi ſimi-
milis, ſed etiam cognominis. Hũc uir Magus Patizithes inſtructum, quemadmodum
ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cũ
alia in loca, tum uero in Aegyptum dimittit ad exercitum, qui edicerẽt ut Smerdi Cy-
ri deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoq; qui
ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autẽ Cábyſem atq; exercitum in Ecbatanis Sy-
riæ agẽtem) ſtans in medio, præcepta Magi expoſuit. Hæc audiens Cábyſes, uera loqui
caduceatorem ratus, ſecq; à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidendum Smer-
dem, rem non peregiſſet, intuens in eum: Prexaſpes, inquit, ita ne mihi rẽ executus es,
quam tibi iniunxeram? Ad quem ille: Iſta here, ait, haudquam uera ſunt, ut aut frater tu
us aliquando rebellet in te, aut q̃ppiam ex illo uiro certaminis exiſtat magni exigui ue.
Quippe cum ego ſim executus quæ tu mihi imperaſti, quisq; hominem meis ipſius hu-
mani manibus. Quòd ſi defuncti rebellant, expecta ut etiam Aſtyages Medus in te re-
bellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germina
bit. Igitur mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percontãdo indagent, nun-
quid à quo Smerde rege nobis denunciatum uenit, eum audierit. Hæc loquentem Pre
xaſpem Cambyſes audiens, cum ei placuiſſent, confeſtim ad retrahendum caduceatorẽ
mittit. Eum ubi rediit, Prexaſpes his uerbis interrogauit: O homo, quandoquidem te
ad Smerde Cyri filio uenire nuncium, dicito ueritatem, qua dicta, abito ſoſpes. Vtrũ
Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum?
Tũ ille: quidẽ, inquit, ego Smerdim Cyri filiũ, ex quo Cambyſes aduerſus Aegyptũ
fecit expeditionem, nunquam conſpexi, ſed Magus quem Cambyſes rerum ſuarum fa-
miliarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta mandauit, dicẽs Smerdem Cyri opta
re hæc apud uos dici. Hæc ille loquens, nihil admodum ementitus eſt. Tum Cambyſes:
Prexaſpes, inquit, tu quidem quia ut uir bonus imperata feciſti, culpam effugiſti. Ve-
rũ quiſnã fuerit è Perſis, qui cõtra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem
Prexaſpes: Ego, inquit, hoc quod actum eſt, mihi uideor intelligere. Magi ſunt qui ad
uerſus te inſurrexerũt. Patizithes, quem tu rerum familiarium curatorem reliquiſti, &
frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, cum Smerdis audiſſet nomen, percuſſit ueritas ſer
monis ac ſomnij: per quod ei quidam uiſus fuerat nunciare Smerdem regio ſedentem
ſolio, ad cælũ uſq; pertingere uertice. Agnoſcens itaq; ſine cauſa fratris interemptorẽ
ſe fuiſſe, deflebat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade afflictus) in equum
inſiliit, habens in animo quàm raptiſſime Suſa uerſus exercitum ducere in Magum

Magorum ad imperiũ Perſarum occupandum cõmentum.

Patizithes.

Pſeudo Smerdis.

Insilienti in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi uidebatur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quodnam illi oppidi nomen esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cum fuisset iam antea Cambyses fatum. si redditum ex urbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ, ubi res eius omnis erat, senem uita functurum: at oraculū in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tūc postquam scisciatur, respuit, oppidi nomen audiens, tum Magi iniuria perculsus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hactenus tunc locutus. Vicesimo dehinc die accito Persarum, qui aderant, præstantissimis quibusq; ita inquit: Quod maxime occultum uolebam Persæ, id cogor apud uos efferre. Ego enim cum apud Aegyptum agerem, ter quietem uisum uidi, quod quidem minime uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidam domo aduenies, nunciare Smerdem in regio sedentem solio, cælum ipse te contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm decentius feci. Neque enim in hominis natura situm est auertere quod euenturum est. Atque demens ego Prexaspem Susa ad Smerdem interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securi degebam, nequaquam coniectans, ut Smerde sublato, alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parricida tristis incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. Nam Smerdis Magus erat is, quem dæmon mihi per quietem demonstrauit in me arma sumpturum. Hoc opus cum ipse perpetrarim, iam uobis Smerdem Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem decebat præcipue uicem meam ulcisci, indigne Magis passi, is immerita morte à proximis suis affectus est. Secundo loco (quod reliquum est Persæ) necessarissimum mihi demandare uobis, quod è uita exiens effici mihi cupio, atque opto, per regios deos obtestans cum omnes uos, tum maxime Achæmenides qui adestis, ne per secordiam amittatis, ut imperium rursus redeat ad Medos. Sed fidolo cupatum est, illud dolo surripiatis: Sin ui præreptum, ui recuperetis. Hæc ubi fecerit bus, & tellus fructum proferat, uxoresq; & pecua pariant in omne tempus liberatores entibus. Secus facientibus, contraria his quæ dixi, imprecor: & præterea unicuique Persarum eum finem, qualis mihi contigit. Simul hæc locutus Cambyses, defleuit omnem suam conditionem. Persæ ut regem se lamentantem conspexere, uniuersi tum uestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Post hæc ubi femoris os uitiatum est, femurq; celerime contabuit, Cambysi uita erepta est Cyri filio, cum regnasset septem omnino & menses quinque, nulla unquam prole suscepta uirili fœmineaue. Persis qui adermagna effusa est incredulitas, rerum potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysis quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omne nomen Persicum redderent hostile. Itaq; pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionem regnare, utpote Prexaspe quoq; pernegante à se fuisse Smerdem interfectum. Neq; enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interēptum. Magus defuncto Cambyse, simulationē Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis, p quos mēses genus liberalitatis in subditos munificētiæq; exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad finelas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatē tributorum ac uacationem militiæ in triennium tribuit, atq; hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Otanes autem mēse, quisnam esset, compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Phonaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes ubi esse Smerdē Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, q̄ neq; ex progrediebatur: neq; Persarum procex quēpiam ad conspectum suum uocabat. Ipse cum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciēdum, Cum haberet filiam nomine Phædymam,

Cambysis fatum.
Cambysis somnium.
Iustinus hunc ubiq; Mergidem uocat.
Fatis frustra obsistitur.
Necessarissimum.
Cambysis imprecatio.
Cambysis mors.
Smerdis per simulationem regno potitus.
Non Smerdē hunc Trogus Pompeius uocat, sed Oropastem.
Otanes.
Phædyma.

quam Cambyses tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambysis uxorum: misit ad eam quendam pater sciscitatum, quo cum homine cubaret, cū Smerde Cyri, an cū altero. Illa remisso nuncio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdem Cyri uidisset unq;, nec eum cū quo cubaret, nosset quisnam esset. Ad hæc rursus mittit Otanes, inquiens: Si ipsa Smerdē Cyri nō habes cognitū, saltem sciscitare ab Atossa, quo cum uiro tu atq; illa cubitatis. Non em̄ illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit: Ne in Atossæ quidem colloquium uenire possem, aut ullam aliam cernere mulierem cum illo cubantium. Nanq; hic uir, quisquis est, cum primū adeptus est regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est uisa magnificentior. Itaq; tertio nuncium ad eandem mittit in hæc uerba: Filia, decet te bonis ortam natalibus perinde suscipere periculum, quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neq; tuo frui contubernio, neque quod potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur agito: Cum tecum cubabit, animaduertesq; soporatū, palpa eius auriculas, quas si habē tem compereris, cum Smerde Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerde Mago. Ad hæc Phædyma respondet, se si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam probe sciret, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo truciderur, tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse pfecturam. Huic autē Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phedyma hæc Otanis filia, quæcunq; receperat patri, executa est. Nam ubi uices eius fuerunt adeundi Magum (etenim uxores Persarū per uices in orbem ad illos pgūt) adiens Magum unà cubuit, eiusq; dum uehementer soporatus est, aures palpauit: quibus sponte rem ita se habere suspicabant. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admiserunt: cōfiderent. Asciuit itaq; sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. Hi cum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. Qui cum aduenissent, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. Qui cū septem essent, congressi collocutiq; fidem mutuo dederūt. Cumq; ad Darium ordo dicendæ sententiæ uenisset, ita apud cæteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus esse Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem oppetisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem Mago comparandam. Verum quandoquidem contigit ut uos quoque rem sciatis, & non solum ego, uidetur mihi confestim esse transigendum, neque differendum. Differre enim satius non est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hystaspe q̄ patre egregio ortus es, & teipso nihilo inferiorem esse patre tuo indolē præ fers, ñi ita properare ad rem aggrediendam inconsulto, sed cōsiderantius illam capessam. Quin ita demum aggredi debemus, cum plures fuerimus. Tum Darius: Viri, inquit, quæstis, si eo quem Otanes dixit, utemini modo, sciatis uos teterrime perituros. Aliquis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magum deferet. Et uos quidem debetis potius per uosmet qui cœperatis ista exequi: sed qñ statuistis ad plures referendum, & me adhibendum, aut hodie trāsigamus, aut scitote (si nobis hodiernus elabatur dies) nō alium occupaturum ut me apud Magum accuset, sed me ut uos accusem. Ad hæc Otanes, cū cerneret Darium esse improperum: Qñ, inquit, nos maturare cōpellis, nec finis differre, age expone nobis ipse, quonam pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. Excubias nanq; depositas esse, ipse quoque etsi non uisu, certe auditu nosti, quas qua ratione penetrabimus? Cui respōdens Darius: Multa sunt, inquit, Otanes quæ nequeat oratiōe declarari, sed facto. Alia, quæ oratiōe declarari possunt, sed unde nihil opis existit. Vos uero nostis excubias, quæ depositæ sunt, haudquaq̄ difficiles esse ad penetrandū. Nam cū nos tales sumus, nemo nō, q̄squis ille sit, cedet nobis: partim ob

Atossa.
Auribus mutilatus Smerdis.
Persarū uxores per uices concumbūt.
Cōiuratores in Magorum cædem.
Cōiurationis exequēdæ modus, atq; consilium.
Darij cōsiliū.

Darij consilium.

reuerentiam, partim ob timorem: Ad quod habeo prætextum accõmodatissimum, cui innitamur. Siquidem me dicam è Persis uenisse, ac uelle quædam à patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedit mendaciũ dicere, dicatur. Nam idem optamus, quíq; mendacium dicimus, quíq; ueritatem. Quippe cum hi qui mentiuntur, tunc mentiuntur,

Mendacium dicere ubi expediat.

cum persuadendo sunt quippiam lucri facturi. Et qui uerum dicunt, ideo dicũt, ut rum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propendet est. Ita non idem faciendo, idem tamen obtinemus. Quod si nihil lucri faciendum esse peræque & uerax foret mendax, & mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorum libenter cedet nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde intro irrũpentes, rem transigemus. Gobryæ consilium.

hæc Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut si re cuperare non poterimus, mortem oppetere, quàm cum simus Persæ, uiro Medo pare re, & quidem aures non habenti. Cum præsertim quicunque uestrum Cambysi aut tanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dum uita excederet, Persis imprecatus est, si imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc nõ admittebamus, inuidiose dicta byse existimantes. Nunc igitur clanculum pono in Darij sententiam: Neq; hunc tum dissoluendum censeo, sed statim aduersus Magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea dum ab istis consultatur, forte hoc contigit, ut Ma gi inito inter se consilio, statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quod ip gna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis, Prexaspes à Magis conciliatur.

ro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset, quòd præterea ob id apud Per maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum cõprobarunt, accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra fe biturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, pollicitantes innumerabilia se daturos. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suaserãt, iterum illi dicere, in mo habere, omnes Persas sub murum arcis conuocandi. Ideoq; iubere hunc conscen turri prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcepe bant, ueluti homini sum mæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseueran eum esse Smerdem Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoq; Prexaspe le ratum exequi dicente, Magi cõuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent, bere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat, sponte obliuiscitur: exor sus ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recensẽt: & ubi tandem deuenit ad Cyrum, con memorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit ueritatem, causatus ide hactenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed in præ tiarum necessitate coactum proferre: dixitq; se à Cambyse adactum Smerdem Cyri occidisse, & Magos esse qui regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit, nisi rursus perium recuperarent, ac Magos ulciscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præ cipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, cece buit. At septem Persæ ubi constituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent. Prexaspes se è turri præcipitem dedit.

hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoq; à uia secedentes, iterum collo sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, uidebant negantes esse adoriendam: qui uero cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset pe agendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria uulturum, eosq; uellicantium atque infestantium. Quod intuentes lepere Augurium.

Persæ, sententiam Darij comprobarũt: & mox freti auibus, ad regiam cum fiducia pe rexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. Nam custe reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui ingre rent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi fuere offendunt eunuchos, qui sunt à nunciis: & ab his qua gratia uenirent, interrogantes. Illi inter percontandum ianitoribus minitabantur, quod homines ingredi perrum

scent: atque ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, edu cis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: indemq; cursu in conclaue conten dunt: Intra quod tunc forte ambo Magi agebant, & de his que à Prexaspe erant acta, consultabant. Qui cum nouissent tumultuantes eunuchos atque uociferantes, procurre runt uterque: & quod fiebat animaduertentes, ad uires conuersi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit. Atque inde miscentur inuicem. Verum arcus ei qui illum sumpserat, cum hostes iuxtà essent, nulli usui fuit. Alter se lancea tuebatur, eoq; tum Aspatinis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoq; ex uulnere Inta phernes, non tamen & uita priuatus est. Et hos quidem alter Magorũ uulnerauit, alter uero quando arcus ei nulli usui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se prori puit, fores occlusurus: sed illic duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Mago Darius, adhuc stans atque hærens, considerabat ne Go bryam ferret in tenebris. Eum cernẽs Gobryas ociose stantem, interrogat, cur non ute retur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriam, tu uero (inquit) uel per utrunq; exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugiõis ictu uibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq; gestantes quinque eorum, duobus reliquis, qui faucij erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurrunt cum uociferatione ac tumultu, cæterosq; Persas compellando rem gestam expone bant, capita ostentantes: & simul quicunq; Magorum ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorum, & ipsi facienda sibi eadem censue runt, eductis gladijs, ut quenq; reperibant Magum, interficiebãt: & nisi noctis interuen tu cohibiti fuissent, neminem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maxime solen nem publice obseruant, & in eo ingens celebrant festum, uocantes id μαγοφονίαν, id est, Magogcædem. Quo die nulli Magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra do mum continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinque excessere, hi qui Magos inuase rant, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græ corum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rem Persicam in me dium constitui, ita inquiens: Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non uidetur: neque id aut iucundum esse, aut bonum. Nam & quò licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quò Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirum etiamsi optimus omnium fuerit, tñ cum in ea positus est, extra consuetos abrcit sensus. Quippe cum præter inuidiam ab ini tio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. Itaque hæc duo ma la habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per insolẽtiam, quod expletus omni bus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. At enim uir tyrannus (ut qui omnia bona obtinet) debebat sine liuore esse. Verum ita natura comparatum est, ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusque, qui super flue sunt atque uiuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, cuiuis adulationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quasi non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exe quar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis uim affert, indemna tos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomen obtinet omnium pul cherrimum, isonomiam, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ mo narchus, hoc est, unicus princeps: Nã magistratus tũ forte deliguntur, tum administra tione reddũt: oĩa deniq; cõsilia in cõmune referunt. Itaq; (ut meã dicã sentẽtiã) censeo nobis monarchiæ deiectoribꝰ statũ multitudinis esse oprandũ. In multitudine q dem oĩa insunt: Otanes qdem hanc sentẽtiam dixit. Megabyzus aũt ad holigarchiam, id est, ad statum paucoꝝ rem traducens, ad eam socios hortabatur his uerbis: Quæ Ota nes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim po

Iustinus ex Trogi historia duos fuisse interemptos scribit.

Magorum cædes.

Magophonia

Otanis pro statu populari oratio.

Tyrãnis abolenda.

Tyrannorum mores.

Megabyzi ad holigarchiam adhortatio.

pulari multitudine nihil est neque insipientius neque insolentius. Itaq; eos qui tyranni
sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tolerandum
est. Nam tyrannus si quid facit, intelligens facit: at plebi suum est nihil intelligere. Quo
enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neq; honestum nouit, ne domesticum quidem,
qui ad res agendas sine cõsilio præceps ruit torrenti flumini similis. Ex quo si qui male
consultum Persis cupiunt, ñ statu populari utantur. Nos uero qui cœtum uiroq; optimo-
morum delegimus, ad hos deferamus. Nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis uiris
credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco
suam Darius, inquiens: Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum populares pertinent, recte mihi uidetur dicere: quatenus ad statum paucorum, non recte. Proposito enim
tribus statibus, & his omnibus optimis, ut optime imperet populus, optime pauci, op-
me unus, inter hæc multo antecellere unius imperium sentio. Nam unius uiri qui op-
mus sit imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non immerito statum popu-
larem missum faciat, ut taceam sic præcipue consilia in aduersarios trahi solere. Porro in
statu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in publicum, uehementiora priuatim
odia excitari consueuerunt. Cum enim quisq; princeps esse optet, & in dicẽda sententia
tia uincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditio-
bus cædes, è cædibus ad unius imperium deuenitur. Vnde intelligi datur, quãto sit hoc
illo præstantius. Iam uero plebe imperante, abesse non potest quin malitia exoriatur.
exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ ualidæ. Qui enim
uersus rempublicam facinorosi sunt, mutuo se occultant: idq; tam diu fit, dum aliq;
populo præpositus, tales homines compescat, is uidelicet, quem populus inter cæteros
admiretur. Hic cum admirationi est, tunc uere monarchus ostenditur, declarans in se
monarchiam esse omnium præstantissimum. Atq; ut in summa omnia colligam, unde
nobis libertas extitit, & à quo data, à populo ne, an ab holigarchia, an à monarcho? Ego
sentio, cum sitis per unum uirum liberati, uos debere talem rem complecti: ne alios-
leges patrias dissoluatis bene conditas, quod nequaquam satius est. Hæc tres fuerunt
ctæ sententiæ, quarum ultimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æqua-
tatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium
cutus est: Viri seditiosi, quoniã constat necesse esse unũ aliquem è nobis regem fieri,
per sortem, siue pmissu Persaꝝ per multitudinis electionem, siue qua alia ratione, equi-
dem ego uobis non refragor: quippe q neq; præesse uolo, neq; subesse. Et hac lege ego
uobis ius meum imperij, ut nulli uestrũ, aut ipse ego, aut nullus unquam meorũ subdio
Otane hæc locuto, cæteri sex eius postulatis assenserũt. Ita hic alijs nõ refragatis, e-
dio abijt alio sessum. Cæteris septẽ de iustissimo rege deligẽdo consultantibus, un-
est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnũ perueniret, Otanem donari debere po-
ariter, eiusq; deinceps posteros cũ omi alio magnificentiæ gñe apud Persas honor-
tissimo, tũ Medica quotãnis uestę. Quæ ideo decreuerunt eis donanda, q primus re-
tauerat, & ipsos in cœtum coegerat: Et hæc quidem peculiariter in Otanẽ decreuerunt.
Illa uero in cõmune, ut regiã introire unicuiq; è septẽ sine internuncio liceret, nisi rex
cum uxore cubaret rex, neue regi fas esset aliunde quã è familia coniuratorum uxorem
ducere. De regno aũt hunc in modum: Vt sub ortum solis conscensis equis, ũ in lo-
urbanis uectarentur: cuius equus uocem primus edidisset, is regnum Cambysis
neret. Erat Dario quidam equiso, uir solers noïe Oebares: ad quẽ Darius postquam
cœtu digressi sunt, ita inquit: Oebares, de regni negocio sic inter nos conuenit. Sub
ipsum statim solis ortum equis conscensis, ut cuius equus uocem primus ediderit, is re-
gno potiatur. Quare si qd solertiæ habes, nunc cõminiscere, ut nos obtineamus hoc-
cus, & nemo alius. Ad eum respondens Oebares: Here, inquit, si in hoc uertatur, rem
nec ne, huius rei causa confidere te iubeo, & bonũ habere animũ, ante te fore regẽ nem-
nem. Eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi cõmen-
tũ, adest tẽpus cõminiscendi, nec differendi rẽ, utpote craſtino die nobis futuro cer-

Optimorum optima consilia.

Darij ad monarchiam exhortatio.

Monarchia uincit.

Otanes ius suum ea conditiõe cessit aliis, ut nec ipse nec sui imperio subderentur.

Persarum instituta peculiaria.

Oebares Darij equiso.

quam equus Darij maxime adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tum equum
Darij eodem ducit: cumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac tãdem admittit.
Postero die simul atq; illuxit, sex Persæ ex conuento affuerunt equis assidentes. Et cum
in suburbanis ultro citroq; uectarentur, ubi ad locum puenerunt, ubi superiore nocte
equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, proti-
nus fulgur fereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cũ Dario tanq; ex composito accidissent,
eam comperem uoti fecerunt. Nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt.
Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Vtroque enim modo
referatur à Persis. Volũt nanq; Oebarem attrectatis manu huius equæ genitalib⁹, ipsam
manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, cum eq
degressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumq; ad odoris sensum infre
muisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Histaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes Asia-
ni audientes dicto fuerũt, præter Arabes, qui à Cyro, & rursus à Cambyse populos sub-
igente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt: Cambysi
aduersus Aegyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Per
sæ Aegyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus,
Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus Mago nupserat, & Artystona uirgine. Præterea
altera Smerdis Cyri filia, nomine Parmis. Necnon filiam Otanis duxit, quæ Magum
prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum
statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIVS HYSTA-
SPIS TVM EQVI VIRTVTE, cuius nomen legebatur, TVM OEBARIS EQVI-
TIS, quas ipsi satrapeias uocant) constituit: earumq; singulis præfides præfecit: taxato
quod penderet tributo per nationes, alijs finitimos transcribens, alijs transferens, alijs re
motiores gentes attribuens. Distributo prouincijs hunc in modum tributo, quod exige
batur cum hoc edicto, ut qui argẽtum, hi Babylonici talenti pondere: qui aurum, hi Eu
boico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentũ septuaginta mnas Euboi-
cas. Etenim sub Cyro atq; deinde sub Cambyse, nihildum fuerat circa tributa institu-
tum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ
aiunt Darium fuisse institorem, Cambysem autem dñm, Cyrum uero patrem: Quoni-
am Darius res omnes quæstui habebat, Cambyses asper erat ac morosus, Cyrus mitem
ingenio, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetis,
qui Asia incolũt, & Aeolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Paphlagonijs (unum
enim erat idemq; impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talen-
ta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs
& Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontijs, qui
ad dextera Paphlagonib⁹, & Mariadenis, & Syris, trecẽta & sexagena talẽta: Hæc erat ter-
tia argenti quingena: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ re-
gionem, quæ equos producebat: trecena autem & sexagena ad Darium ibant: Hæc quar-
ta portio. Ab urbe Posideo, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius dedu
xit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usque, præter Arabum par-
tem (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum: Quinta portio
hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina, & Cyprus.
Ab Aegypto & Aphris Aegypto cõterminis, & Cyrena, & Barca (in portione nam
q; Aegyptij istæ ordinantur) septingenta pueniebant talẽta, præter pecuniam è piscario
rum proueniu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, septingenta
talenta obueniebãt. Nam centum uiginti millibus Persaꝝ, qui in albo muro Memphi-
tico stationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio

Darius quo machinamento imperio potitur.

Darius rex declaratur.

Satrapeæ Persarum.

Talentum Babylonicum.

Euboicum pẽdus.

Prima satrapeia.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.
Octaua.
Nona.
Decima.
Vndecima.
Duodecima.
Tertiadecima.
Quartadecima.
Quintadecima.
Sextadecima
Decimaſepti ma.
Duodeuiceſi ma.
Vndeuiceſi ma.
Indorum mul titudo.
Græce hunc in modum legitur:
τὸ δὲ χρυσίου τρισκαιδεκάδιον λογιζόμενον τὸ ψῆγμα εὑρίσκεται εὐβοϊκῶν τάλαντων λάντωνόγδοήκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων: Id eſt, Aurum uero ramẽtium ſi terdecies expendatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationẽ Euboicam eſſe quatuor millia talentorum ſexcentaq; & octoginta.
Calandiæ Indi.

hæc. Sattagydæ,& Gandarij,& Dadicæ,& Apparytæ, in idem conſtituti, centena & ſeptuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Suſis & cætera Ciſſiorum regione,trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone uero cæteraq; Aſſyria,millena quadringenta argenti proueniebant,& præterea pueri caſtrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis,& ab reliqua regione Medica,& Parycanis, & Orthocorybantibus,quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpij,& Pauſicæ, & Panthimati, & Daritæ, ſimul conferentes ducena talenta afferebant: Vndecima hæc portio. Bactrianis ad Aeglos uſq;, trecentoꝝ & ſexagenoꝝ erat tributum: Portio duodecima hæc: A Pactyica, & Armenijs, eoꝝq; conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringena:Tertiadecima hæc. A Sagartijs, & Sarangibus,& Thamanæis,& Vtiis, Mecis,& his qui rubri maris inſulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat. Ab his omnibus ſexcentorum talentorum prouenie bat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpij,ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmijq;,& Sogdi,& Arij,trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanij,& qui ex Aſia ſunt Aethiopes,quadringena talenta:Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus, & Alarodijs ducena iniuncta pendebant: Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis,& Tybarenis & Macronibus, & Moſynœcis,& Mardis,trecenta talenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales, itaque tum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramentorum hominum,ſed atra, ut color corporis:qualem Aethiopes quoq; emittunt.Hi Vicesima portio hæc. Quod ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaq; & quadraginta talenta argenti. Aurum uero ſi ramentorum tanto plus taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe millia talentorum,ſexcentaq; & octoginta. Quibus in unum contractis ad Euboicum computum,exigebantur in ſummam annui tributi à Dario,talentorum quatuordecies dam puto.Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat,& aliquantulum ex Africa, proxi mi ſunt hominum,qui in Aſia ad auroram & ſolis ortum habitant.Indorum enim dente tempore:& ab inſulis obuenit aliud tributum: & ab his qui Europam The tenus incolunt.Id tributum rex hunc in modum theſaurizat, hoc eſt, reponit: Liquefactum auræ argentumq; in fictiles fidelias infundit. Expletas mox fidelias ſubinde rigit:ex eoq; auro argentoue quoties pecunia indiget,tantum concidit,quantum uſtulat. Atq; hæc quidem prouinciæ erant,ac tributorum taxationes. Sola autem ſis ideo inter tributarias à me prætermiſſa eſt, q eam minime Perſæ colunt. Iſti ad ferendum ullum tributum non adigebantur,ſed munera portabant.Aethiopes gypto contermini, quos Cambyſes in expeditione contra macrobios Aethiopes pta ſubegit,qui ſacram Niſam incolunt, & Dionyſio dies feſtos agunt: ibi eorumq; finitimi,eodem quo Indi Calandiæ ſemine utuntur, ſubterraneasq; domos:Horum utriq; tertio quoq; anno munera portabant.portantq; ad meam memoriam binos ſemodios auri rudis,& ducenos faſces ebeni,& gnos Aethiopes eros,& uicenos grandes elephantoꝝ dentes. Colchi quoq; inter dona ferentes repo erãt,eoꝝq; finitimi ad montẽ uſq; Caucaſum.Ad hũc em montẽ imperitat à Perſis. Ad q ad aglonem Caucaſi habitãt,eoꝝ iã nulli Perſas curãt.Iſti igit dona ſibi imperata, am ad meã uſq; ætatem,quinto quoq; anno afferebant,centenos pueros,totidemq; gines. Afferebant & Arabes millena quotãnis talenta thuris: Hæc iſti dona, præter butum,regi portabant.Sed id aurum tam multum, Indi,unde ramenta (quæ diximus) gi afferunt,hac ratione comparant. Indicæ regionis id,quod ad ſolem iuergit,habitum eſt.Nam Indi,duntaxat eoꝝ quos ſcimus,de quibus aliqd pro certo narratur,proxi mi ſunt hominum,qui in Aſia ad auroram & ſolis ortum habitant.Indorum enim regio ctus, qui auroram ſpectat, propter arenam uaſtus eſt. Eorum autem complures gentes,atq; eæ lingua inter ſe diſſonæ:quaꝝ aliæ ſunt deditæ rei pecuariæ,aliæ mõtibus aliæ in paluſtribus fluminis habitant,crudis uictitantes piſcibus, quos aggreſſi &

dineis rauigijs exceptant. Singula autem nauigia è ſingulis arũdinis internodijs fiunt. Iſti ex Indis ferunt ueſtem è tegete:quam ubi è flumine meſſuerunt incidcruntq;, plectentes in modum ſtoreæ, tanquam thoracem ſibi induunt. His finitimi auroram uerſus ſunt. Indi pecuarij, carnibus crudis ueſcentes, nomine Padæi, qui talibus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliquã ue ægrotat, uirum quidem ſui maxime familiares interimunt:q; dicant illum morbo tabeſcentem, carnes ipſis corrupturum: Et licet ſe neget ille ægrotare,nihilominus iſti non ignoſcentes necant eũ,epulanturq;. Mulieri uero ſuæ maxime neceſſariæ, idem quod uiri uiro faciunt. Qui autem ad ſenium peruenit, eo itidem mactato paſcuntur. Ideoq; cum hac de cauſa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur,non multi ſane eorum ad ſenectutem perueniunt. Eſt alitorum Indorum hæc diuerſa conſuetudo, ut nullam animantem interimant, utq; nihil ſerant,nec domos parandas exiſtiment,atq; herba uictitent.Eſt eis ſemen quoddã milij inſtar, ſua ſponte naſcens è terra, ſuo in calice:quod cum ipſo calice lectum coquunt,edũtq;.Quorum quiſquis in morbum incidit, is in locum deſertum pergit,ibiq; decumbit,eius uel diſcumbentis uel defuncti curam gerente nemine.Horum omnium quos recenſui, Indorum coitus in propatulo eſt,ſicut pecorum. Color ſimilis ac proximus Aethiopico. Genitura quam in mulieres emittunt, non alba quemadmodum cæterorum hominum,ſed atra, ut color corporis:qualem Aethiopes quoq; emittunt.Hi Indi longius à Perſis abſunt, & uento auſtro obnoxij: eoq; Dario neutiquam obtemperabant. Cæteri Indi Caſbatyro urbi & Pactyicæ regioni contermini ſunt, ad uentum aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ij qui proximam Bactrianis uitam degunt, pugnaciſſimi ſunt, & qui ad auſtrum præcipue mittunt.Circa hanc enim plagam uaſta ſunt propter arenam loca. In qua ſolitudine arenoſa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, uulpium uero maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Perſarum uiſuntur, hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis ſub terra domicilijs egerunt arenam,ut apud Græcos formicæ,atq; eodem modo,ipſa ſpecie coloris ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt:pro qua in deſertũ mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frenatos trahunt, fœmina in media, in quam ipſi aſcendunt: data opera,ut à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo ſunt minori pernicitate quàm equi,tum uero ad ferenda onera multo ualẽtiores. Qualem habet camelus ſpeciem,Græcis utpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod ex eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus gerit quatuor femora,& totidem genua, & ueretrum inter poſtera ſecus crura caudam uerſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis,Indi ad aurum legendum tendunt:ut cum feruentiſſimus fuerit æſtus,ſint in rapina. Siquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutino non quemadmodum alijs meridie,eouſq; efferueſcens,dum tempus eſt à foro diſcedendi: per quod ſpatium multo magis urit quàm meridianus in Græcia: adeo ut dicantum in aqua ſe abluere. Meridies ferè Indos urit peræque atq; alios homines:deinde meridie, talis eſt illic ſol,qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis ac magis frigeſcens,dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culleis(quos attulere)arena cõpletis,raptiſſime retro ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate, quanta in alio eſt nullo:ita ut niſi uiam,ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi,demo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoq; camelos mares, q impares fœminis ſunt in currendo,ne trahantur,diſſoluunt:ſed non utrunq; pariter. Fœmina uero pulli (quem ſequitur) memor,nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, ut Perſæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurum,rarius eſt. Et ſane pulcherrimas quodammodo res extremã orbis habitati pars ſortita eſt, quemadmodum Græcia(quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam,ut paulo ante dixi,ultima plagarum,quæ ad orientem uergentes habitantur, Indica eſt:in qua

Indorum mores.
Aegrotos epulantur Indi.
Senes maſtantur.
Coitus in propatulo.
Genitura Indorum atra.
Formicæ Indicæ.
Arena auracea quibus modis diripiatur.
Cameli formam.

& animantes tam quadrupedes, quàm uolucres, multo sunt grandiores, quàm cæteris in locis, præterquam equi (nam ab equis Medicis uincuntur qui Nisæi uocantur) & in finita uis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim (ut indicaui) furtim pti. Præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferẽtes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in uestiarium Indi utuntur. Ad meridiem ultima è regione nibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nãcisc endum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace suffiẽtes, legũt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hactenus fitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ĩdem uidelicet qui ad uersus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quàm storacis mo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) nisi ut ĩdem narrant bant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus cõtingere uiperis, idq; (cui dere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo sunt & ad lenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirẽt: contrà, quæ sæua & maligna, ea uoluit parum esse fœtuosa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, alesq; mo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestijs cum grauida est, etiam impleatur, & fœtũ in utero gestans pilis uestitum, aliũ nudum, aliũ tantũ non formatum, alium cipit: Et lepus quidem talis est. At leæna ualidissimum ferocissimúmque animal, in uita unum parit. Nam unà cum fœtu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum habeat ungues longe acutissimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augescénsque magis ac magis, ungues inprimendo hulcerat: ita ut ad postremum, dum partꝰ adest, nihil uteri relinquatur incolume. Quare si uiperæ & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non essent hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit, sorbensq; non prius dimittit, quàm deuorauerit: Et mas quidem hoc modo perit. Fœmina uero talem luit sæculo pœnam: quod filij dum adhuc intra uterum sunt, patrẽ ulciscẽtes, matricé arrodunt: eiusq; aluo ambesa, ita partũ faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hoibus pernoxij, oua pariunt, & magnam uim fœtuũ excludunt. Atq; uiperæ p uniuersum orbem frequentes uisunt: alati uero serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certe nõ adeo frequentes: Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cum terum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs alijsq; pellibus, ad cætera pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ: uespertilionibus similimæ, stridore diro, & uiribus prævalentibus, quas ab oculis arceant Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quàm superiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione utuntur, quod quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium, & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum asinorumq; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ infirmi res nidi, ad terram discissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittit. At ledanũ, quod Arabes ladanum uocant, etiam cinnamomo mirabilius comparatur. Quippe quod graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissime olet. In barbis hircorum invenitur innatum, ueluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria unguenta utile, præcipue ad suffitionem qua Arabes utũtur: Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore. Suntq; in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi uisuntur, quorum unum caudas habet tam

Lana arborea.
Ledanum.
Storax.
Naturæ solertia.
Leporis fœcunditas.
Lege Plini. lib. 8. cap. 55.
Vide Gelli. lib. 13. cap. 7. & Aristo. 6. ani.
Viperæ coitus partusq;.
Serpentes alati.
Casiæ collectio.
Cinnamomi collectio.
Hæc tãquam fabulosa confutat Plinius.
Ledani collectio.
Ouium genera mira.
Caudarum mirum.

gas, ut non sint tribus breuiores cubitis. Si quis trahi sinat, hulcera contracturæ, dũ per terram atteruntur. Nunc unusquisq; pastorum hactenus est doctus arte fabrili, ut plostella faciant, quæ singulaꝝ ouium caudis subligent, superq; plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridiem ad solem occidentem uergit, contermina est Aethiopia terrarum habitataꝝ ultima. Hæc & auri multum fert, & uastos elephantes, prominentibus utrinq; dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum uero ebenum, necnon uiros maximos pulcherrimosq; & ceu longissimi. Atq; hæc quidem extrema sunt Asiæ Africæq;. De extremis autem Europæ ropæ, quod pro cõperto referam, non habeo. Neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris uocitatum, qui subijt mare ad septentrionem spectans, unde electrum uenire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannarias, unde ad nos uenit stannũ. Quam rẽ uel ipsum coarguit nomẽ Eridanus, quod Græcũ est, non barbaꝝ, ab aliquo poetarũ fictum. Sed etsi hoc studiose quæsiui, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad nos uenit stannum electrumq;. Cæterum ad septentrionem Europæ quàm plurimam auri uim esse constat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tñ id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod nec ipsum crediderim, ut uiri nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusq; cohibẽt ea, quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planities quædam undiq; cincta monte, quinq; in locis intercisо, quæ aliquando fuit Chorasmiorum cum ipsorum finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangæorum, & Thomaniorũ. Sed posteaq; Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas undiq; intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat. Vbi uero in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus montium ab rege abscissis, & ad eorũ singulos portis inditis aqua ab exitu intercluſa est, interfluenteq; introrsum amne plenities, quæ intra montes erat, pelagus facta, cum fluat in interiora, amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usu frandati, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis quemadmodum alijs hominibus pluit. Sed æstate cum ferant pisum & sesamum, aquam desiderãt. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt uiri atque mulieres, stantésque pro foribus regis, cum eundem uociferabantur. Tunc rex his qui maxime indigebant, portas reserari iussit, utique, quæ ad illos ferrent, easdem cum illorum terra humore hausto satiata est, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quiq; cæterorum populorum maxime aqua indigere. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Cæterum rex unum è septem uiris, qui aduersus regem conspirauerũt, Intaphernẽ cepit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intapher gis. Etenim hac lege conuentũ erat inter Magi oppressores, ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cubanti cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuncium censens Intaphernes, quia foret unus è septem, introire utiq; uolebat. Sed cum ianitor & quia responsis erat, introire non finerent, quod regem dicerent rei uxoriæ dare operam, eos mẽtiri ratus, educto acynace, aures utriq; nares q; præcidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, & cur id passi fuerant expositissent, Darius sigillatim q nq; Persas accersiuit, ueritus ne id commune Persarum consilio factum esset, explorauitq; nunquid id quod actũ foret comprobarent. Vbi comperit sine horum cõsensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit, eiusq; liberos atq; omnem familiam, multis de causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur. Id assidue faciens

Europæ extrema.
Electrum.
Eridanus.
Arimaspi.
Intaphernis facinus.

do,ad sui misericordiam Darium cum adduxisset,misso ad eum nuncio,rex inquit: Mu
lier,offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domesticis tuis quem uelis liberu
Illa postquam secum deliberauit,ita respondit: Si unius omnino animam rex mihi gra
tificatur,eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, mis
nuncio,inquit: Percontatur te rex, qua de causa uiro filijsq; præter missis, fratrem de
gisti ut superesset,qui & remotiori abs te est gradu quàm filij,& minus iucundus qua
maritus. Cui illa respondens: Rex,inquit, maritus mihi alius,si dæmon uoluerit, ac
alij liberi,si hos amisero,esse possunt: alius frater parentibus meis iam uita defunctis
la ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, uisaq; est Dario probe dixis
Itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit,& filiorum
tu maximum,cæteris omnibus interfici iussis. Ita unus è septem Persis intra initia
buit. Enimuero illud ferè circa Cambysis ægrotationem contigit. Erat Sardibus pr
ses quidam à Cyro præfectus,noie Orœtes, uir Persis, cui nefariæ rei cupido inci
siquidē Polycratē Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunq; læsus es
quemq; ne uidisset quidem unquam, tamē cōcupiuit capere ad interimendum, ob hu
(ut pleriq; aiunt) causam. Cum aliquando pro foribus regis considerent Orœtes &
ter quidam Persis,nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio,cōtra
ad iurgia peruenerunt. Et cū de uirtute disceptaretur, Mitrobates obijciens Orœti
quit: Tu ne in precio uirorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem,
non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è popularibus quindecim armatis fr
cuparit,eiusq; tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse q
aiunt, ut affectauerit nō de obiurgante uindictam, sed Polycratem prorsus occide
pter quem male audisset. Alij,sed pauciores,inquiunt caduceatorē in Samum ab Or
te missum cuiusdam rei rogandæ causa: cuius autem,non dicitur: Polycratem tunc
tè in conclaui cubantem fuisse,assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consulto, q
res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. Ad quē access
Orœtis caduceator, cum mandata exponeret, Polycratem neq; se ad hominē conuer
se(erat enim ad parietem uersus) neq; quicq̄ respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis
lycratis fuisse memorantur,quarū utrilibet accōmodare fidem quis potest. Itaque Or
tes in urbe Magnesia degens,quæ est ad Mæandrum flumen sita,misit Myrsum qué
Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum no
rat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus,
cundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est, qui in anim
duxerit ut mari potiretur. Primus inquam,extitit ex eo gñe,quod humanum uoca
qui multam conciperet spem loniæ atq; insulis dominandi. Hoc igitur cum in a
habere certior Orœtes factus,misit nūcium in hæc uerba: Orœtes Polycrati ita
Audio te res excellentes agitare aio, sed proposito rem pecuniariā nō suppetere. Q
si ita feceris,ut suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses,ut mihi
comperto renunciat,de me interficiendo cogitat. Nunc igitur meipsum recipio, e
pecunias,earum partem tibi habiturus,partem mihi permissurus: & ipsarum pecu
rum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes,mitte
quempiam tibi fidissimum, cui ego fidem faciam. Quo audito, Polycrates gaudi
atq; obsequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaq; pru
rem inspiciendam quēdam è popularibus suis Mæandrium Mæandrij filium, scribæ
suum, qui non longo pōst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, spectam
gnum,templo lunonis omnem dicauit. Hunc Orœtes cognito speculatorem esse ex
spectum,ita sibi agēdum putauit. Octo scrinia lapidibus implet,præter admodum p
uam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit, eaq; scrinia alligata
expedito habet. Quæ aduenienti Mæandrius cum inspexisset, Polycrati renunciat
Enimuero ne illuc sese conferret,magnopere dehortabātur tum oracula & amici, tum
præcipue somnium hoc,quod eius filia uiderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere

Frater marito præfertur

Polycratis cædis occasio

Orœtis dolus

Scrinia lapidibus referta

Somnium filiæ Polycra.

sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur,à sole autem inungeretur. Hanc uisionem
conspicata,instabat omnino dissuadere patri,ne à patria proficisceretur ad Orœtē: quin
etiam ad biremem eunti male ominabatur. Cui cum ille minitaretur,si sospes rediret,
fore ut hæc perdiu maneret uirgo: ipsa ut ita cōtingeret,sibi imprecata est. Malle enim
se diutius uirginem esse, quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo ha
bens,ad Orœtem nauigauit,cum alios secum ducēs,tum uero Democedem Calliphon
tis Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos præclarissime omnium exerce
bat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates,tetra morte est affectus,indignaq; aut sua per
sona aut suis cogitationibus. Nam neq; eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque
aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificētia cum Polycrate comparandus. Eū
Orœtes,quod indignum relatu est,cruci suffixit. Eos uero qui illum comitati fuerant,
Samios quidem dimisit,iubens eos gratiam sibi habere,quod liberi essent: hospites au
tem atq; seruos iure captiuitatis sibi uēdicans,retinuit. Polycrates ergo suspensus,dē
filiæ uisionem exoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à sole autem,exu
dante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerunt tot prospera Polycra
tis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo pōst tempore,
Polycratis ultio Orœtem excepit. Quippe post Cambysis obitum occupato à Magis re
gno, Orœtes cum esset Sardibus,nihil admodum de Persis,qui è Medis imperio frau
dati erant, meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascylio præfectum (qui
illum de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapē,spectatos in Per
sis uiros: & cum alia quoq; omnifaria flagitia commisit, tum quendam à nuncijs,qui ad
ipsum à Dario uenerat,quod parum iucunda nunciasset,trucidandum curauit,summis
quibusdam,qui redeuntem aggrederentur, quiq; trucidatum cum ipso equo occul
rent. Darius ubi principatu potitus est, Orœtem ulcisci cum ob alia scelera,tum præ
cipue ob Mitrobatem, filiumq; cupiebat. Sed aduersus eū è professo mittere copias cō
silij non erat, utiq; rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: cum præser
tim audiret Orœtem multa ui nixum, cū mille Persarū satellitibus stipatus esset. Nam
quæ prouinciæ habebat Phrygiam,Lydiam,Ioniam. Itaq; Darius aduersus hæc, hanc ra
tionem iniuit. Accitis Persarum summis quibusq; proceribus, his locutus est uerbis:
Persæ, qs hoc uestrū mihi repromittat executurus prudētia duntaxat, nulla ui, nullisq;
copijs? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere nihil attinet. Ergo qui uestrum mi
hi Orœtem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed
multa scelera admisit, uel hæc duo: unum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiusque fili
um interemit: alterum, quod à me missos ad se accersendum necandos curat, facinus pro
flagitio non tolerandum. Ideoq; priusquam maiora in Persas scelera admittat, compre
hendendus est ad necem: Hec Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt,
qui repromitterent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Dari
us comprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omni
bus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas uarijs de rebus
scripsit, sigilloq; Darij impressit, cū his profectus est Sardis. Eas posteaquàm in cō
spectum Orœtis uenit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas
cum ijs præsides habent. Reddebat separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos
satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens ma
gnopere uenari literas, & ea quæ in illis dicerent, etiam uehemētius reddidit aliam epi
stolam in hæc uerba: Persæ, Darius rex interdicit uobis, ne apud Orœtē fungamini sa
tellitij officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerūt. Tūc Bagæus cernēs illos obtēperan
tes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ ultimum libellum, in hæc uerba scriptum:
Rex Darius mandat Persis, qui in Sardibus sunt, ut Orœtem interimant. Id ubi audie
runt, ita uindicta Polycratis Samij Orœtem persecuta est. Traductis, atque compor
tatis Sufa bonis Orœtis, contigit non diu pōst, ut in uenatu ferarum Darius rex, dum

Fortunæ Polycratis cata strophe.

Polycrates cruci suffixus.

Orœtes indignam Polycratis mortem luit.

Orœtis satellitium.

Bagæus.

Scribæ regij Persarum.

Orœtis cædes.

ab equo desilit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talus è iuncturis emo-
tus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere ex Aegyptijs eos qui primi putaren-
tur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tra-
ctando, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septem dies totidemq; noctes Darius præ
molestia, qua afficiebatur, transegerit insomnes. Octauo die eidem male habenti, quo-
dam Democedis Crotoniẽsis mẽtionem facit. Cuius de artificio prius iam inde in Sar-
dibus audisset, Darius hominem q̃ celerrime accersi ad se iubet. Ille ut inter captiuos
Democedes à Dario accersitur. Orœtis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pau-
nosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nos-
set artem. Democedes ueritus, ne si se proderet, usq; quaq; Græcia priuaretur, diffite-
lare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem ad-
duxerant, uerbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se qui-
ne scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum me-
dico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, & leuia, q̃
acria admouens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore incolumem red-
Democedes splendidis muneribus donatus. dit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curam
nem, postea cum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, ipse
rogauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remunerandũ putaret, quod ei
sospes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hoiem misit. Eu-
nuchi q eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam ei.
Tunc earum singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donauere
tam amplo munere, ut excidentes ex percussione phialarum stateres, famulus qui ar-
Democedis in medicina profectus. batur, noſe Scitona duertẽs, collegerit nõ paruam auri summam. Hic Democedes ita
in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à pare
ne iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abijt in Aegi-
nam. Vbi commoratus unum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus cu-
Medici clari. & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent: Ex quo facto
est, ut in sequenti anno Aeginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno
centum mnis, Polycrates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum profectus est,
quo uiro non minimum medici Crotonienses primi numerabantur, secundi Cyrenæi.
Musici Argiui. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc res
Democedes Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam
debat, omnibus rebus affluens, præter hanc unam, quod in Græciam redire non p
rat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffig
di, q à Græco medico superati forent, impetrata ab rege uenia, liberauit. Ité uaticina-
quendam Heleum, qui Polycratem secutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto
ctus. Deniq; maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde
tempore, inter alia contigit, ut Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij uxor) in mamma
cus exoriretur, deinde rescissum porrò grassaretur: quod ista quoad fuit exiguum, p
pudore occultãs, nemini indicauit. Sed ubi male iam habebat, accersito Democede
Atossæ consilium apud Darium è suggestione Democedis. ostẽdit. Ille se redditurum sanam affirmãs, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa inferat
eo quod orauerit. Oraturum autem nihil, unde dedecus redũdaret. A quo postquam
curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tan
tu habeas copiarum, desides, nullam neq; gentem neque potentiam Persis acquirens,
qui par est uirum & iuuenem, & magnarum opum dominum, aliquid operis edere
se ostendere, quo etiam Persæ cognoscãt sibi uirum præesse. Quod ut facias, duabus
causis interest, ut Persæ & eum qui ipsis præest uirum esse intelligant, & bello arre
tur: ne ocium agentes, sibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in
te iuuenili es. Nam augescẽte corpore, ingenium pariter augescit: & consenescẽte co
Darij propositum. nescit, & ad res oẽs elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Da
us respondẽs: Quæ, inquit, uxor ipse facere destinaueram, ea oĩa dixisti. Ego enim

teram Scythis bellum inferre, iuncto mari è nostra continente in alteram põte, quod
breui tempore perficeretur. Ad eum Atossa: Animaduerte inquit, nunc, omitte primũ
bellũ Scythis inferre, qui quandocunq; uoles tui erunt, aduersus Græciam mihi tu eas
in expeditionẽ. Concupisco enim Lacænas, & Argiuas, & Atticas, & Corinthias fando
cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uir æ ex omnibus maxime idoneum ad de-
monstrandas Græciæ res, atq; exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Dari-
us: Quandoquidẽ, inquit, uxor tibi uidetur, nos primũ Græciam tentare debere, mihi
uidetur satius, ante omnia mittendos illuc exploratores Persas, una cum isto quem di-
cis, qui percepta omnia illic & uisa renuncient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus
Græcos tendam: Hæc locutus Darius, id quod locutus, re quoque aggressus est. Nanque
ubi primum illuxit, accitis quindecim uiris Persarum spectatis, præcepit ut sequentes
Democedem, omnia Græciæ maritima collustrarent, neue committerent, ut Democe-
des ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent: Hæc illis ubi præcepit, secun-
do loco Democedem ipsum ad se accersitum orat, ut expositi atq; demonstrata Persis
omni Græcia, rursus redeat: iubetq; eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensi-
lia, affirmans se alia multo plura illi in uicem donaturum. At præter dona, missurum
sit, quæ una iter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertam. Hæc Darius nul-
lo dolosо consilio (ut mea fert opinio) mandauit. Ille tamen ueritus ne se Darius tenta-
ret, tanq; fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic uelle re-
linquere, ut ea reuersus sibi haberet: uerum nauim onerariam, quam Darius promit-
teret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad
mare dimisit. Isti cum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in urbem Sidonem,
confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifarijs bonis
impleuerunt. Comparatisq; omnibus, in Græciam trajiciunt. Et adeuntes maritima
eius loca, intuebant atque describebant. Tum pleraq; ac celeberrima Græciæ loca con-
templati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, &
ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit pariter & ipsos Persas de-
tinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Democedes Cro-
tonem abijt ad domum suam. Quo abeunte, Aristophilides Persas missos fecit, restitue
tis his quæ de manibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequen-
tes, Crotonem perueniunt, nactiq; in foro Democedem præhendunt. Eum Crotonia-
tes enfium quidam, rem Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è di-
uerso manibus, Persas fustibus cædebant, his uerbis commonefacientes: Viri Crotonia-
tes, consideratе quid facitis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex usu erit uo
bis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac uobis bene cedet ista feciſſe, si uos dimiseritis?
Odi enim primum quàm huic urbi bellum inferemus, aut quam priorem diripere co-
gitabimus? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. Quinimo non modo
Democede, sed etiam oneraria naui, quam unà duxerant: priuati sunt, atque in Asiam
remisi, omisso iam studio discendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamẽ in di-
gressis mandauerat, ut Dario dicerẽt, Democedem ducere uxorem Milonis filiam.
Erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi
eo tempore properasse magna erogata pecunia, ut ipsum etiam in patria sua spectatum
esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ ad Iapygiam, in quasdam naues incide-
runt. A quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad
regẽ Darium reportauit. Ob quod meritum cum rex paratus esset donare ei quicquid
uellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens ne omnem Græ
ciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se
esse ut per solos Cnidos reduceretur, existimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Ta-
rentinis, se præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus, effecit. Nam misso Cnidum
nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes, id tamen
Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atque hæc

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

Aristophilides rex Tarentinorum.

Milo Crotoniates luctator.

hunc in modum administrata sunt. Hisq; Persæ primi extitere, qui in Græciam redeu-
Sami euersionis causa. sunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium
urbium tam Græcarum, quàm barbararum primam, euertit, ob hanc causam: Do-
Cambyses in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illuc Græcorum
conferebant, partim (ut credibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius re-
onis oculis subijciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Aeacis filius, Polycratis germa-
nus, extorris patria. Huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic a mu-
Darius Cambysis satelles. Syloſontis amiculũ pro uerbium. lo rutilo, ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. Quem cum uidis-
Darius Cambysis satelles, nullius admodum conditionis uir, captus amore amicu-
adit hominem, ut mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magno
re cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc
pecunia uendo, sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans
rius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stulte perisse, interfecto
pore cum Cambyses decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem
rius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum,
ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedensq; in uestibulo
giæ, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciat,
quem admirabundus rex. Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus fuit,
rit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus, necdum multi aut nulli
ad nos ascenderunt: nec ullo Græcorum quicquam ut sic dicam opus habeo: tamen
minem introducite, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus
Syloson, ac statua in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo
beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, se
Darius ad Syloſontem. lum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosis-
tú ne ille es, qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quamuis parua,
men perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem. Qua de re immenso re-
argentoq; remunerabor, ut nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis
tisse. Cui Syloson. Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed pa-
am meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycra-
ab Orœte interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato citra cædem atque
ptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane uno è septem uiris, iussit-
Mæandrius Sami procurator. quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat
citum. At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrij, acceptum à Polycra-
illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycra-
interitu allatus est nuncius, ante omnia Iouí liberatori statuit aram, eiq; fanum in
tu designauit, & quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit,
cata omnium ciuium concione, ita uerba fecit. Mihi sceptrum atque omnis potes-
lycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est
dominari: sed quod in uicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. Nam
que Polycrates placebat mihi, in uiros sibijpsi pares dominatum habens, neq; alios
piam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego autẽ depositio
dium dominatu, iuris æquabilitatẽ suadeo, postulans iure optimo mihi ipsi hoc ho-
ris tantum modo, ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant.
Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis pos-
petuum liberis, quàm mihi, qui libertatem uobis restitui. Hæc Mæandrius à Samiis
stulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uero, inquit, indignus es, qui nobis impe-
tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potitus, qui pecuniæ, quas interuer-
Telesearchus rationem reddas: Hæc Telesearchus, ita enim uocabatur, dixit, ꝙ inter ciues erat cæ-
tæ uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansq; fore, ut si dominatu
ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrannus constitueret, nõ deponendi

dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum unumquenque eorum, tanquam
rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitq;. Post hæc, dum hi in uin-
culis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater suus, nomi-
ne Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq; enim
uidebatur uelle liberi esse. Igitur ubi Samum tenuere Persæ Syloſontem reducentes, ne
mo aduersus eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariæ Mæandrio factionis erant, de-
ditionem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approban-
te hæc Otane, atque inito fœdere, eminentissimi quiq; Persarum positis sellis è regione
arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiusculus, nomine Charileus, qui quod
delinquere solebat, in superterraneo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ ageban-
tur, & per specum suspiciens uidisset Persas quiete sedẽtes, uociferando dicebat, uelle se
in colloqum uenire Mæandrij. Eũ audiẽs Mæandrius, iussit solutũ ad se adduci. Vbi ad
ductus est, cõfestim conuiciando maledicendoq; illi suadebat, ut imperium daret in Per
sas. Hæc ingens: Ne tu ò deterrime uirorum, qui sum tuus frater, quiq; nihil uinculis di
gnũ peccaui, in superterraneo carcere alligandũ putasti: Persas autẽ quos cernis te adori-
entes, atque extorrem facientes, ultum ire non audes, tam faciles tibi ad capiendum
Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc aduentum ul-
cisear, paratus teipsum ex insula admittere: Hæc Charileus. Quem sermonem Mæan-
drius admisit, quantum ego sentio, non quia eò insipientiæ uenisset, ut putaret suas ui-
res regijs superiores esse: sed quia inuidens Syloſonti, si ciuitatem & integram & sine la
bore effet accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: pa
be intelligens, Persas prius iniuria lacessitos, sæuituros esse in Samios, & sibi tutum ex
insula excessum esse quandocunq; uellet. Foderat enim sibi occultum cuniculum, ex ar
ce ferentem ad mare. Itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus
autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisq; portis, egreditur in Persas nihil tale ex-
pectantes, sed omnia pacata existimantes. In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi
momenti erant, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persa-
rum copiæ auxilio ueniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt.
Otanes Darij præceptorũ oblitus. Otanes imperator cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præcepto-
rum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret, aut caperet, sed in
sulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptoꝝ oblitus est:
iussitq; milites, ut quenq; Samium adipiscerentur, occidere, uirum pariter & puerum.
Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quenque sine discrimine trucida-
bant, nam in delubris, quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmo-
nem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat, dat negocium fa
Samus Syloſonti traditur. mulis, ut pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cle-
omenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cle-
omenes ubi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere,
quicquid liberet, illinc asportaret. Idq; cũ etiã atq; etiam Mæandrius diceret, tũ Cleome
Cleomenes rex Spartæ. nes horum iustissimus extitit: qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit.
Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri debe-
ret excogitauit. Aditis enim ephoris, hoc est, tribunis plebis, ait, satius esse Spartæ hospi
tem Samium è Peloponeso ablegari, ne quem Spartanoꝝ aut ipsum aut alium quem-
piam persuadeat fieri malum. Illi Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarũt. Per
se ubi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt, uiris desolatam. Interfecto tamen tem
pore Otanes imperator frequentem incolis effecit, è uisione per quietem morbo corre
ptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, in-
terea Babylonij rebellauerunt, rebus probe admodũ comparatis. Nam quãdiu Magus
imperauit, & septem conjurati rem aggrediũtur, per hoc omne tempus, & per occasio
nem rerum turbataꝝ, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparãdis us-
q; statuerunt. Vesq; ubi è pfesso desciuerunt, hæc sibi facienda statuerunt. Matres exer-

Strabo in 14 tradit Samũ hominibus ad duatam, Syloſontis opera acerbius imperantis.

Babylonij rebellantes mulieres strangulant.

lunt: mulierum unam, quam sibi quisq; uoluit, è domesticis delegit, & hanc ad panem fibi faciendum: cæteras in unum contractas strangulant. Hoc idcirco facientes, ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerent. His rebus cognitis, Darius aduersus eos contractis omnibus copijs contendit. Et postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. Nam conscensis propugnaculis, tripudiare, probraq; in gerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit: Quid istic desidetis Persæ, quin potius absceditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint mulæ. Hoc quidem Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium atque uniuersum exercitum tædere, q; Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamenta atque omnes insidias experitum, cum alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauit. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs incumbebant. Sed cum nesic quidem expugnare possent, uicesimo quàm circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, unius ex

Mulæ partus

ptem qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut quædam mularum eius, quæ frumentum subuectabant, pareret. Quod ei renunciatum cum nõ crederet, ipse forte inspicere uoluit. Eo uiso, uetuit seruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babyloniorum uerba, qui inter initia dixisset, postq; mulæ parerent, fore, ut muri expugnarentur. Et hac fama Zopyro uisa est expugnabilis Babylon. Diuino enim numine & illum hoc factum, & suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium scisciatus est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse foret urbis expugnator, & suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa horum consequenda ualent.) Eoq; nemini expromens, se suffecturum rei faciendæ, seipsum cũ mutilasset, ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione affecit, sus cum id minimi faceret. Quippe nares sibi præcidit auriculasq;: comam deter circumtondit, plagas imposuit: atq; ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, rum scilicet spectatissimum sic truncatum, adeo grauiter tulit, ut exiliens è solio exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. Nam alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: q; indigno animo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O uirorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen posuisti, ingens, ppter eos q obsident, temetipsum indigne laceraste. Nunq ô dementissime mutilato protinus hostes deditionem facient? Quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum cõmunicassem quæ eram facturus, tu me non permisisses. Nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaq; iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita uti sum, ad muros ut transfuga fugiam: dignor ad illos me hæc abs te esse passum: & ut, opinor, ex hoc corporis habitu fidẽ eisfacio. consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die, quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere, cuius amissione nihil admodũ damni fiat, colloca aduersus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rursus interiectis septem diebꝰ, colloca duo millia tam, quæ uocatur Niniorum. Atq; tertio, uiginti diebus interiectis, è regione portarum quæ dicuntur Chaldæorum, alios statue, numero quatuor millia: dum neq; priores res, neque posteriores habeant, quo se defendant, præter gladios: hæc tantum fines habere. Post diem uicesimum reliquas copias iube rectà muros undiq; subire. Verum ad portas, quæ Belides ac Cissiæ uocantur, Persas mihi statuito. Etenim ut ego Babyloniorum mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum alia, tum uero portarum claues. Illinc mihi atq; Persis curæ erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanq; uere pfuga. Eo conspecto, q; in turribus ad id dispositi erãt, deorsum decurrerũt, & alterã portã aliquantulũ reclinantes, sciscitabant, quid esset, & cuius rei indigẽs ueniret. Cumq; hic dixisset se Zopyri esse, & se ad illos transfugere, eũ ad Babyloniorũ magistratus deduxerũt. Ante quos ubi stetit Zopyrus, ca-

Græce tamen legitur χαλκιδέων

Zopyri uafrũ ad Babyl. profugium.

nem suam miserebatur, referens à Dario se passum, quæ à semetipso passus esset: idq; ob eam causam quod suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla uia ostenditur urbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad uos uenio Babyloniũ, futurus uobis in maximo bono, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neque enim quòd ita me mutilauit, fecerit impune, cum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babyloniũ utique uirum apud Persas spectatissimũ cernentes, naribus atq; auribus priuatum, uibicibus ac sanguine cõspersum, sperantes omnino uera loqui, & ad ipsos uenire socium, inducti sunt ad permittenda ei quæcunq; postulasset. Iste postulauit copias militũ, quas ut accepit, perfecit ea quæ cũ Dario cõposuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari prius mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Babyloniũ aduertentes consentanea uera bis facta præstare, maiorem in modum lætabãtur, parati omni iure homini parère. Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat cõuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babyloniũ cernẽtes hoc alterum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, cum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedens, ad prædictum locum copias educit, circumuentaq; quatuor millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat, ut & dux exercitus, & murorum custos declararetur. Vbi uero è compositio Darius copias undique muris adiacentes Zopyrum omnem dolum patefecit. Nam cum Babyloniũ consensis muris copias Darijadorietes arcerẽt, ipse a pertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in suo quisq; loco permanserunt, donec & ipsi se prodiderunt. Ita Babylon iterum capta est. Qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atq; ut ijdẽ uxores haberent, unde succresceret soboles, puidit. Nam fœminas Babyloniũ (ut superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes strangulauerant. Itaq; Darius uicinis undiq; populis negocium dedit, ut fœminas Babylonem conuenirent. Ex quibus qui sunt Babyloniũ, originem duxerunt. Darij uero eorum qui posterius extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum fe dignum qui illi compararetur existimauit. Ferturq; Darius hoc dictum sæpenumero usurpasse, præoptatuq; se Zopyri nihil esse cladis passum, q uiginti sibi Babylones ulcariam quam haberet acgri. Eum tñ egregie remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atq; alia permulta: tum tradita Babylone monni, quoad uiueret, in peculiarem portiõem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus: qui bello exercitꝰ extitit in Aegypto aduersus Atheniẽses & socios. Atq; huius Megabyzi filius Zopyrus ille, qui ad Athenienses transfugit à Persis.

Babylon secũdo capitur

Iouis Beli puluinar.

Darij celebre de Zopyro elogium.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

Darij in Scythas expeditio.

POst Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas fecit expeditiõem. Nam cum floreret uiris Asia, & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas ulciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent ingressi Mediam, & his qui occurrerant prælio uictis. Etenim Scythæ (quemadmodum superiꝰ à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. Sigidem pse quẽtes gentẽ Cimmeriã, ingressi Asiã, abrogarũt impio Medos,

De his libro prim.

qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Scythas, cum octo & uiginti annos peregre affuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos uenientem. Vxores enim

Serui Scythæ quare oculis orbentur.

que eorum diuturna uirorum absentia ad seruos accesserant usu orbatos. Orbant autem eos hoc modo. Sufflatoria quædam fistulis similima sumuntur, eaq; genitalibus equarum impositæ ore inflantur. Hoc illis facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd uenæ equarum sufflatione implentur, & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua uasa ligno diffundunt. His circumpositi cæci, lac agitant. Cuius quod summum est delibatur, pretiosius habetur: uilius autem quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, uisu orbant. Non enim agricolatores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis actis lieribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita obuiam perrexit his qui reuertebatur à Medis: Et primum regionem intersepit lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotim paludem omnium maxima. Deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe cum ita pugna, cum nihil tñ Scythæ pficerent, quidam ex eis inquit: Quidnam rei facimus, uiri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipsi pares efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus? Mihi uidetur hastis arcubusq; omissis sumenda flagella, quibus equos uerberamus, & ad illos progredendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, comparauit exercitum. Scytharum origo.

Scythæ festinum consilium.

gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idq; hoc modo extitisse: Virum quendam in hac terra cum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentem (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere tum aiunt Targitaum, eiusq; treis liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cælitus in Scythicam regionem ex auro facta aratra, iugo, securim, phialam. Quæ cũ primus oĩm inspexisset natu maximus, accessisse, & idem animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse. Hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, tertio loco cũ primus natu accederet, aurũ fuisse extinctũ, & ab illo deportatũ. Eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellantur. Ab Arpoxai uero qui media fratre eos qui Catiari & Traspies nominatur. A minimo autem natu reges qui Paralatæ cantur, & omnibus nomen esse Scolotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se extitisse Scythæ memorãt, & ex quo extiterunt à primo rege Targitao, usq; ad Darij aduersus ipsos transitũ, annos oĩno mille nõ amplius fuisse. Aurum uero illud sacrum in primis custodiri à regibus, placariq; maioribus hostiis, & ri quotannis solenniter: & qui aurum sacrum habet, die festo dormire sub dio, & nunquam peramare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantum uno die uectus equo peregrare potest. Et cum regio sit ingens, Colaxaĩ constituisse trifariam filijs suis regnum. Vnum quidem (quæ maxima portio est) ubi aurum asseruatur. Supiora autem ad tum aquilonem uergentia, ultrà quam regionem nulli incolere possint, neq; prospicere, neq; transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem opplere, tum esse: & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrant. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculẽ Geryonis uaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythiam

Auchatæ. Catiari. Paralatæ. Scolotis. Aurum sacrũ

Hercules. Geryonis uaccæ.

contrà Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica uocat, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse: Deprehenderat enim eum uehemens pluuia & geluu: Et dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandam inuenisse uirginẽ ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem fœmorum tenus fœminam, inferius autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atq; admiratum interrogasse, nuncubi suas equas errabundas uidisset. Illamq; respõdisse, se quidem illas habere: sed non prius redditurã ei, quàm cum ipsa consset: Herculem sub ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concubendi, & hic cuperet receptis eqs abire, ad postremum illis redditis inulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uenerant, seruaui, tu earum seruatarum precium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti: Hæc percontatæ respondisse: Posteaquam eos in uirilem ætatem adolescentem, & hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem uisse uideris, si ita facies, non delinques: Quẽ animaduerteris eorum hũc arcum ita tendere, & hoc balteum ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa læta uideris, & præceptis meis obtemperaueris. Atq; ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atq; utrũq; mulieri tradidisse arcum & balteum, qui balteus in commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomia imposuisse, uni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scythæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regiõe excessisse: Scytham uero, qui rem complesset, ibidẽ remansisse: & ab hoc rege progeneratos deinceps reges Scytharum: ecq; ab illa phiala Scythas ad hanc usq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto, referũt. Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolũt, cum à Massagetis bello uexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriã abisse. Nam regio quam nunc Scythæ incolũt, ea ferè olim fuisse Cimmeriorũ. Sed inuadẽtibus Scythis Cimmerios, cum deliberarent, ut qui magno inuaderenẽ exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraq; quidem ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat non esse cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent, & pro patria occumbendum, nec una cum plebe fugiendum reputantes, quod bona hæc bellum, & quod mala euidentia habituri essent patria profugi. Hæc illis è diuerso sentientibus inter se decertasse, utroq; numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulchrum extat. His humatis, cæteri è regione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauere. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tũ portoria Cimmeria, tum loco cuidam nomen Cimmerio, tũ Bosphorus qui Cimmerius appellat. Constat autem Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condiderunt, ubi nunc Sinope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequẽdis Medium interasse, uta aberrantes. Nam Cimmerij quidẽ fugiẽtes iter semper secundũ mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, ingressi Medorum ita, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorũ barbarorumq; narratio: Aristeus quidã Proconnesius, uerificator, Castrobij filius, memo-

Fœmina serpens uipera.

Hercules filios.

Hercules arcus.

Agathyrsus. Gelonus. Scytha.

Phiala in balteis Scytharum.

Cimmerij.

Cimmeriorũ sepulchrum.

Cimmerij muri.

Bosporus Cimmerius.

Aristeus uerificator.

Arimaſpi. Hyperborei.

rat ſe Phœbo inſtinctum ueniſſe ad Iſſedonas: & ſupra hos incolere Arimaſpos, uiros unoculos: & itē ſupra hos eſſe grypas, qui aurum aſſeruent: hāc ſuper hos eſſe Hyperboreos, id eſt, ſuperaquilonares ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaſpis autoribus aſſidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaſpis, exterminari Iſſedones, ab Iſſedonibus Scythas, à Scythis uaxatos Cimmerios, qui ad auſtrale mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Ariſteus quidem cum Scythis de ea regione conſentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit, dictū eſt à me. Dicet item quæ

De Ariſteo mirum.

de eodem uiro in Proconneſo & Cyzico audierim. Ariſteum aiunt, qui nullo ſuæ ciuitatis eſſet inferior genere, ingreſſum in Proconneſo fullonicam officinam deceſſiſſe: Fullonemq; occluſa officina, abiſſe denunciatum rem propinquis defuncti. Diſſipatoq; inde per urbem rumore, Ariſteum eſſe uita functum, ſuperueniſſe ſermoni de hac re diligentes quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia profectum, qui diceret ſeſe fuiſſe cum Ariſteo apud Cyzicum, atq; collocutum. Et cum id iſte contēdendo affirmaret, propinquos mortui ad fulloniam præſto fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt. Aperta domo, Ariſteum nec uiuum apparuiſſe, nec mortuum: ſeptimoq; deinde anno, cum in Proconneſo apparuiſſet, eos uerſus feciſſe, qui nunc à Grecis Arimaſpei uocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe: Hoc iſtæ ciuitates cōmunes rant: quod ſcio congruiſſe cum Metapontinis, qui ſunt in Italia, trecentis & quadrin-

Arimaſpei uerſus.

ta annis poſtquam iterum euanuit Ariſteus, quemadmodum conīciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini aiunt, Ariſteum cum apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe aram Apollinis extrui, quæ cognomen haberet Ariſtei Proconneſij: iuxta eam erigi ſtatuam, quod diceret Apollinem ad eos ſolos ex Italicis in ipſorum

Ariſtei Proconneſij ara.

ram ueniſſe, illum ſe aſſectante. Et qui nunc Ariſteus eſſet cum deum aſſectatur, rum eſſe coruū: Et hæc locutum, è conſpectu abiſſe. Eoq; aiunt Metapontini ſe Delphos ad ſum miſiſſe ſciſcitatum, quodnā illud hominis eſſet proloquium, ſibiq; iuſſiſſe Pythius ut dicto audientes eſſent. Melius enim cum ipſis actū iri, ſi parērent: & hæc ſe acīmites perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomīe Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in ro extructam, circunſtantibus utrinq; lauris: Hæc hactenus de Ariſteo. Regionis tem, de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint ulteriora, nemo exploratum habet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe uidiſſet. At Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in his quos fecit uerſibus ſe ultra Iſſedonas proceſſiſſe; ſed ulteriora fando ſibi eſſe cognita, quod Iſſedones dicerent iſta commemorare. Verum nos, quoad longiſſime rē inueſtigare potuimus, referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ maxime mediū) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, id eſt, è Græcis

Boryſthenitarū emporiū.

Callipidæ.

Scythæ, ſuper hos aliud genus eorum, qui uocantur Halizones. Horum utriq; cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo atq; ueſcendo cepe, allio, lenticulio. Supra Halizones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendum

Neuri.

triticum, ſed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus ſupra aquilonē uergit, quantū nos ſcimus, uaſtus eſt. Atq; hæ quidē nationes iuxta fluuium panim colunt, ad occidentalē partē Boryſthenis. Veꝝ tranſmiſſo Boryſthene à mari primis eſt Hylæa. Dehinc habitāt Scythæ agricolæ, quos Græci qui ſub Hypane incolunt, Boryſthenitas appellāt, Ipſi uero ſe Olpiopolitas. Hi igit agricolatores Scythæ colunt eū quidem tractū, qui uergit ad aurorā, trium dierū itinere pertingentes ad fluuium nomine Panticapem. Eum uero qui ad uentum aquilonem, undecim dierum nauigatione Boryſthenē uerſus. Nam tractus qui ulterior eſt, in multū ſane ſpatij deſertus eſt.

Androphagi

Vltra quam ſolitudinem Androphagi habitant, id eſt, uirorum carne ueſcentes, gens quantum nos ſcimus. At horum Scytharum qui agricolæ ſunt, plagam quæ ad auroram uergit, tranſmiſſo flumine Panticape, Nomades, id eſt, pecuarij Scythæ incolunt, neque ſerentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus eſt omnis hæc plaga præter

Nomades.

ter Hylæam. Nomades iſti incolunt tractum quatuordecim dierum lōgitudinis, auroram uerſus, ad Gerrhum uſq; flumen. Trans Gerrhum aūt ſunt ea quæ uocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & q ſuos ſeruos eſſe cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes, aurora uero ad foſſam, quam dixerunt illi qui è Græcis geniti fuerant Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis, quod uocatur Cremni, id eſt, prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur. Quæ ſuperiora ſunt ad uētum aquilonem Scytharum regionū, eo incolūt Melanchlæni, alia non Scythica gens. Et ſupra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta hominibus regio, quantum nos ſcimus. Trans flumen aūt Tanaim non eſt regio Scythica, ſed primum Laxiorum, Sauromatarum, qui à ſeceſſu Mæotidos paludis incipientes, incolūt tractum qui ſpectat aglonem, itinere dierum qndecim, uacuum prorſus arboribꝰ tā agreſtibus quām fructiferis. Supra hos habitant (quæ ſecunda portio eſt) Budini, terram colentes, totam omni arborum genere frequentem. Supra Budinos ad aquilonem ſtatim excipit ſolitudo octo dieꝝ itineris. Poſt hanc ſolitudinem declinando potius ad uentum ſubſolanum, incolunt Thyſſagetæ, natio copioſa & propria, & è uenatu uictitans. His contigui, & in eiſdem habitantes locis his, quibus nomē inditum eſt Iyrcæ, & ipſi è uenatione uictitantes, hunc in modum: Conſcenſis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes ſunt, inſidiantur. Singulis adeſt canis: & item equus, in uentrem cubare edoctus, ut humilius, ſubſidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, ſagittaq; percuſſerit, conſcenſo equo illam perſequitur, comitante cane. Super hos quā uergit ad auroram, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerūt. Ad hos uſq; Scythas omnis regio Scythica eſt campeſtris, & ſpiſſi ſoli. Reliqua hinc lapidoſa atq; ſalebroſa. Cuius regionis magno tranſmiſſo ſpatio, incolūt ſub excelſoꝝ montiū radicibus hi hoſpes, qui ab ipſo natali dicuntur eſſe calui, mares pariter & fœminæ, quorum naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris ſono, Scythicam geſtantes ueſtē, ex arboribus uictitantes, cui generi arboris nomen eſt Ponticū, magnitudo ferē eadem quæ fico, fructus fabæ ſimilis, inſtarq; nucleum habens. Id ubi mite fuerit, uelſtibus exprimūt, & quod ab eo craſſum & nigrum defluit, nomine aſchy, id aut lingūt, aut lacte commixtum potant. Ex ipſius quoq; craſſitudinis fece maſſas ad eſum compōnunt. Neq; enim multum eſt eis pecorum, utpote non ſtudioſis rei pecuariæ. Sub arbore quiſq; cubat, per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmoq; contexerint, per eſtatem uero, ſine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri eñ dicuntur eſſe, nihilq; Martiorum armorum poſſident. Iidem finitimorum cōtrouerſias dirimūt. Ad quos quiſquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis eſt Argippæi. Ad hos uſq; ex Boryſthenis atq; ex aliꝭ Ponticis emporijs. Scythæ qui ad hos commeant, p ſeptem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. Quod ſupra caluos eſt, nemo pro comperto referre poteſt. Nam montes editi atque prærupti ſolitudinem interdicunt, quos nemo tranſcendit. Iſti tamen calui referunt, quæ apud me fabulam non habent, incoli montes ab hominibus Caprípedibus, quos ubi tranſieris, eſſe alios qui ſenos menſes conſopiantur, quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis eſt, ab Iſſedonibꝰ habitari ſine ambiguitate compertum eſt. Ille uero ſuperior, qui uergit ad aquilonem, tam Iſſedonibus quām caluis ignotus eſt, niſi quatenus iſti ipſi dicunt. Iſſedones talibus moribus uti feruntur. Quoties pater alicui deceſſit, omnes eius ꝓpinqui pecora adducunt, quæ ubi mactauerunt concidūtq; & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumq; deaurant, eoq; pro ſimulacro utuntur, agentes illi quotannis maiores hoſtias ceremoniarum. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & iſti ſui eſſe, & ipſorum uxores peræque fortes ac uiri. Hi & ipſi cognoſcunt. Quod ſupra dictum eſt, ibi aiunt Iſſedones eſſe homines unoculos, & grypes auri cuſtodes. Hoc ab eis

In græco exē plari legitur ἐκ τοφλῶν, id eſt, ex cæcis.

Cremni.

Melanchlæni

Laxij.

Sauromatæ.

Venandi mōdus.

Calui à natali.

Ponticum arboris genus.

Aſchy liquoris genus.

Argippæi.

Caprípedes.

Iſſedonum mores.

acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipiẽtes uerꝫ putamus, ac Scythice eos appel-
iamus Arimaspos. Nã arima Scythæ unum uocant, spu uero oculum. Omnis aũt quam
dixi regio, adeo infestatur hyberna sæuitia, ut octo mensibus tolerari non possit, nisi quis
gelu est. Sicubi aquã effundas, modo facias ibi lutum: facies aũt, si illic ignem accedens
Ibidem quoꝫ mare glaciatur, & omis Cimmerius Bosphorus, super quã glaciem
qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plaustra agũt trans mare ulq;
Indos. Ita uis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tñ mensibus reliquis frigora
sunt. Vbi etiam aliam, quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. Nã
tempus pluendi est, nihil ibi quod sit ullius momenti, pluit. Aestate pluere non
Quinetiam tonitrua cum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est. hyeme fiunt
nitrua, pro ostento habetur. Terræmotus in Scythia si existat, seu æstate seu hyeme,
quam prodigium admirantur. Eam uim hyemis equi perferunt, muli asiniꝫ nequa
pientem quidem ferunt, cum tñ alibi stantes in gelido equi labefiant, asini uero a
li durent. Et hæc mihi uidetur esse causa, cur omnino cornua bouino generi non
scant, astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet:

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Quod recte dicunt, in locis calidis mature cornua existere. Nam in uehementibus
goribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, uix oriuntur.
thia itaqꝫ hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim orationis
indagare instituit) cur in omni Heleo agro muli nequeunt gigni, cum neqꝫ locus
gidus, neqꝫ ulla alia causa appareat. Aiunt Helienses ipsi ex imprecatione quadam
bi contigisse. Cumꝫ tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas
cere. Ibi postquam admiserint asinos, dum quæ conceperint, tunc rursus eas reduc
De pennis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non pos
spici longius continentem, nec ulterius transiri, hæc est mea sententia: Quod ui
regionem assidue ningit, & (ut credibile est) minus æstate qꝫ hyeme. Nam prout
bet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet, quod dico, nix pennis assim
est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca, a dequ
nem spectantia. Eoꝫ opinor, pennas niuem esse interpretantes, Scythas ac circiter
gentes ita loqui. Verum hæc quæ reperiuntur, longissime dicta sunt. De Hyper
reis aũt hoibus neqꝫ Scythæ quippiam, neqꝫ alij ulli illic incolentium memorant, p
ter Issedones, nec ipsi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dicerent enim &
thæ de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quanꝫ & ab Hesiodo de Hyperb
is mentio fit, quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re uera fecit
uersus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula
Hyperboreis delata uenisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, p
timꝫ per singulos ad occasum usqꝫ, atqꝫ illinc meridiem uersus dimissa, à primis
corum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasisq;
Euboiam, & oppidatim usque ad Carystũ, & illinc reliquisse Andrum. Carystios
esse, qui in Tenum portarint, Tenios uero in Delum, atque ita hæc sacra in Delum
aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreis misisse duas puellas, quæ ferrẽt hæc sacra
quas Delij aiunt Hyperocham & Laodicem, & cum his tutelæ gratia quinqꝫ é suis p
pularibus, qui eas deducerent, nunc Peripherees uocatos in Delo, ubi in magno h
re habentur. Et cum isti ab Hyperboreis missi rursus non redirent, indigne ipsos f
perboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent, non reciperent. Ita missile qui ferrent
confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberentꝫ illos considerate mittere ad alios
nationem. Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ergo sacris
mile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraïcijs, atque Pæonijs, quæ in sacrificio
do regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt, atqꝫ ipse uidi eas facientes. Cæterum
his uirginibus Hyperboreis uita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri
sis utriꝫ crinib⁹, quos puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentũ aliarum dep

Arimaspi unde appellati.

Frigoris mitratis.

Bobus ubi cornua sucrescant.
Odyss. 4.
Cornua quibus in locis cur maturius proueniant aut serius.
Mulos apud Helienses nõ gigni.
Pennis oppletus aer.

Hyperborei.

Hesiodus.
Homeri Epigoni.

Sacra Hyperborcorum.

Deliæ puellæ sacræ.

Thraïciæ fœminæ.
Pæoniæ mulieres.
Dianæ regiæ sacra.

siunt: pueri autẽ ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponũt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea illic superenata. Hoc ho
nore ab incolis Deli afficiuntur hæ uirgines. Aiunt iidem Argin & Opin uirgines ex Hyperboreis, eorundem hoim ætate in Delum uenisse, etiam priores Hyperocha & Lao dice: & has quidem uenisse ad reddendum Lucinæ tributum, p partu maturando quod instituerant. Argin uero & Opin una cum ipsis deis aduenisse, & honoribus alijs ante illas fuisse donatas. Ad eas eñ congregari cœtũ mulierum quæ hymnum canãt ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupant. Deinde à Deliis eiectos insulanos & Ionas, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoꝫ uetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo
dum eius qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægro
tos turbam, qui ad aram sunt. Est autem sepulchrum eaꝫ post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorum cœnaculum: Hactenꝰ de Hyperboreis dictum sit. Nam de fa
bula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: q sagittam dicitur p uniuersam ter
ram circumtulisse, nihil comedens. Quod si q sunt Hyperborei, id est, supaquilonares, erunt
alij & Hyperotij, id est, supaustrales. Nempe rideo, cum multos uideo iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, q Oceanum scribũt circumfluere terram, tanꝫ tornum factam esse orbiculatam, & Asiam facientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe ptenditur mare, quod dicitur rubrum. Sub hos ad uentum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septentrionale ptingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uersus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protendunt, quas ego exponam. Hinc quà ad aglonem uergit, ora una à Phasi incipiẽs, porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, usqꝫ ad Sigeum Troicum. Quà uersum ad austrum uergit, eadem ora à sinu Mariandico, q Phœnici adiacet, tenditur secundum mare ad promontorium usqꝫ Triopium. Incolunt aũt in ora hac hoim nationes triginta. Talis est in una ora. Altera uero à Persis incipiẽs, porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum uocatur: deinde gradatim Assyria, atqꝫ inde Arabia, definitqꝫ in sinu Arabico: & si non desineret, nisi ob id, q Darius è Nilo riuos in illũ sinum induxit. A Persis ad Phœnicẽ tractꝰ amplus est ac multꝰ. A Phœnice hæc ora tendit secundũ hoc mare p Syriam Palæstinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt omnium nationes. Atqꝫ hæ sunt quæ à Persis occasum uersus in Asia cõtinent. Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapires, & Colchos, aurorã uersus & solem orientẽ hinc mari rubro abluuntur: aquilonẽ uersus, à mari Caspio & flumine Araxe qui contra solẽ orientem fluit. India tenus habitatur Asia. Illinc iam auroram uersus deserta sunt: nec quali
es ad dicere quisq; potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Africa autem ab altera ora est, ad Aegypto eñ iã excipitur. Hæc ora circa Aegyptũ iam angusta est. Nam ab hoc mare rubrum, intercapedinis est centũ milliũ ulnarꝫ, * quæ mille stadia. Ab his deinceps spatiosa sanè ora excipit, quæ Africana dicitur. Itaqꝫ admiror eos, qui distermi
narunt, atqꝫ distinxerunt Africam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differen
tiæ. Siquidem Europa longitudine qdem cæteras assequit, latitudine uero non uidetur similis cõparari digna. Nam Africa seipsam mõstrat circũfluã mari esse, excepto dũtaxat cõfine Asiæ contermina est, Neco Aegyptiorũ rege, eorũ quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postq; destitit à deprimenda fossa, à Nilo ad Arabicũ sinũ, misit naubus quosdam Phœnices, præcipiens ut transuecti columnas Herculeas penetrarẽt ad septentrionale usqꝫ mare: atqꝫ ita ad Aegyptũ remearent. Phœnices igit è rubro mari soluentes abierunt in mare australe: qui postq; autumnus aduenerat, applicitis ad terram nauibus sementẽ faciebant: ut assidue Africani legerent, ac messem expectarent. Deinde metentes frumento nauigabant. Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas, anno tertio de
clarantes in Aegyptũ remearunt, referentes quæ apud me fidẽ non habent, forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atqꝫ hunc in mo

Argis.
Opis.
Lucinæ tributum.
Olen Lycius.
Ceiorum cœnaculum.
Abaris fabula.
Orbis partitio.
Europa.
Phœnices ad Africam cognoscendam missi.
Asia.

dum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, q̃ dixerũt quen-
dam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achæmenidem, q̃ Africam non pnauigauit cum
esset ad hocipsum missus: sed cũ nauigationis longitudine, tũ terræ solitudie deterri-
retro redijt, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uitiauerat filiam
Zopyri filia. ginem Zopyri, filij Megabysi, quem ob hanc causam à Xerxe rege, suffigendum cru-
mater sua, quæ fuerat Darij soror, liberauit: q̃ diceret se magis illi supplicium intu-
turam, q̃ rex pararet. Quippe necesse ei fore, pnauigare oẽm Africam, dum perue-
ad Arabicum sinũ. His annuẽte Xerxe, Sataspes in Aegyptũ abijt, sumptaq̃ illinc
ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: q̃bus transmissis, circumuectus Africa p
montoriũ, noie Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusq̃ pmultum maris in-
cõplures menses, cũ assidue pluri tẽpore opus esset, conuerso cursu in Aegyptũ re-
Et illinc ad regẽ Xerxẽ regressꝰ, aiebat se in p̃nauigãda remotissima ad quam iam
uidisse homines pusillos, Phœnicea utentes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim appu-
rent, ad montes se fuga ꝓriperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil
riæ intulisse, pecora tm̃ illinc excepisse. Quod autem totam Africam non pnauigas-
Sataspes cru- hanc causam afferebat, q̃ nauigiũ ulteriꝰ ꝓcedere non posset, sed retineret. Hunc Xerxes
ci suffixus. negans locutum uera, q̃ certamen sibi ꝓpositum non exoluisset, in crucem sustulisse
gata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus audita dñi nece, Samum
magna pecunia pfugit, quam Samius qdam interuertit. Eius nomen cum sciam, ꝓ-
lẽs obliuiscor. Asiæ bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidꝰ cognoscendi ubi-
dus (qui secundꝰ oĩm fluminum crocodilos p̃stat) mare influat, misit nauibus cum
os quosdam, quos uera renunciaturos cõfidebat, tũ Scylacem quendam Caryandẽ-
è Caspatyro urbe, & è terra Pactyia soluẽtes, secundo flumĩe aurorã uersus atq̃ solis
entẽ nauigantes in mare: dehinc p ipsum mare, tricesimo demum mense tenuere
locũ, unde rex Aegyptijq̃ eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africam pnauig-
Indi à Dario dam. Post horum pnauigatiõem Darius Indos subegit, & eo mari potitꝰ est. Ira Asia
subacti. (ꝓter eam quæ orientem solem spectat) comptum est parẽ Africæ esse. Europa à nul-
Asia. ne inuestigata est, neq̃ quà ad oriẽtem, neq̃ quà ad aglonem uergit, an mari claudatur.
Europa. Longitudine tm̃ cognoscit ad utranq̃ accedere. Neq̃ possum coniectura colligere, cur
sit, & cũ una sit terra, trifaria sint ei noĩa indita è mulierum cognominibꝰ: eiusq̃ fines
nanẽ Nilꝰ fluuius Aegyptiacus, & Phasis Colchidicꝰ. Alij aiũt esse fines Tanaim & Ma-
otidem, fretũq̃ Cimmerium: sed negant se audisse noĩa eoꝝ, q̃ hæc distinxerunt, & tra-
noĩa imposuerint. Iam em̃ Libya qdem, id est, Africa, à pleriſq̃ Græcorum fertur fœ-
Libya unde. ta nomẽ à Libya quadam muliere indigena. Asia uero ab uxore Promethei: quã-
Asia unde. di hoc sibi nomẽ uendicant, asserentes ab Asio Manei filio Asiam appellatam, nõ ab
Europa unde re Promethei. Vnde & Sardibus familiam quandam esse uocatam Asiadem. Europa
appellata. aũt neq̃ an sit mari circũflua, neq̃ unde hoc nomẽ acceperit, neq̃ quis nominis auc-
ꝰ Aliter, Sy- titerit, ab aliquo mortalium comptum est, nisi quod dicimus ab Europa Tyria
ria. cepisse regionẽ: nec antè, sicut cæteras nomẽ habuisse. Tamẽ illã ex Asia fuisse cõtra
in hanc cõmeasse terrã quæ nunc à Græcis uocat Europa sed è Phœnice tm̃ in Creta,
è Creta in Africã: Hæc hactenꝰ de his dicta sunt. Nã quæ sentimus de his, hæc dicimus.
Pontus Euxi- Pontus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionẽ, nationes exhibet omnium impro-
nus. tissimas, Scythica dũtaxat excepta. Nullius em̃ nationis eoꝝ quæ sunt intra Põtum,
aliquid ad sapientiã ptinens, ꝓferre possumus, aut aliquem uiꝝ ꝓ erudito habitum
mus, ꝓter Scythicã gẽtem & Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis
Anacharsis. cijs unũ maximum, quantũ nos scimus, excogitatũ est. Nam cætera nõ admirer. Quæ
Scythorum mores. maximũ ab eis excogitatũ, id est, ut neq̃ qspiam q ad eos se contulerit, aufugere q̃
capi possint, aut ne inueniri qdem, si nolint, atq̃ deꝓhẽdi. Siqdem nullæ sunt eis urbes,
nulla mœnia extructa. Domos secũ ferunt singuli: equestresq̃ sunt sagittarij, non ꝓ-
uictitantes, sed ex pecoribus: p domibus plaustra habentes: quidni, imbelles aliquos
turi, & ad dimicãdũ inhabiles? Hæc sunt ab eis inuẽta, cũ opportunitate terræ, tum
minũ beneficio, Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida

eamq̃ inter fluunt flumina nõ multo pauciora numero, q̃ in Aegypto fossæ. Quoꝝ quæ
sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister qnq̃ ostia habens, post hunc
Tyres, & Hypanis, & Borysthenes, & Panticapes, & Hypacyris, & Gerrhus, & Tanais: Flumina Scythiæ.
Isti horsum fluunt. At Ister, oĩm quos nouimus fluuiorꝝ maximus, semp sibi ipsi par, tam
æstate q̃ hyeme, fluit ab Hesperio, primus oĩm q̃ sunt in Scythia. Ob id oĩm maximus,
q alij in eum influunt, q̃ ipsum ingentem reddunt, p Scythiam delapsi numero quinq.
Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton, alter Tiarantus, tertius Ararus,
quartus Naparis, qntus Ordissus: Horꝝ primo loco dictus, fluuius magnus est, ad auro-
ram fluens, cum Istri aqua cõmunicat. Minor est Tiarantus, ad hespeꝝ magis uergens.
Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus, in Istrum infundũtur. Hi sunt
uernaculi Scythiæ amnes, q̃ illum augent, in quẽ etiam euoluuntur. Ex Agathyrsis qui
dẽ fluens unus, Maris ex Hæmi uero iugis tres alij ingentes ad aglonem uentum, Atlas
& Auras, & Tibesis. Per Thraciã uero & Crobyzos Thraces, Athres, & Noas, & Atar- Noas.
nes. Et ex Pæonijs ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmũ, Cius. Quin ex Il
lyris in aglonem tendens Angrus, planitie Triballiam interfluẽs, Brongũ intrat, Bron Triballiæ planities.
gus iste Istrum. Ita utrunq̃ p se magnum Ister excipit. Præterea ex Vmbricoꝝ regione
Carpis, & alius ad uentum aglonem Alpis in Istrũ exeũt. Oẽm em̃ Europam Ister eme
titur (sumpto ex Celtis initio, q̃ oĩm in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cy- Celtæ.
netas) totamq̃ pmensus Europam, ex trãsuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi flu
minibus, & alijs aquas ferentibus, Ister fit oĩm maximus. Quod si alterius cum alterius
aqua cõparetur, pfecto Nilus copia aquæ añcellit, q̃ in eum nullus neq̃ fluuiꝰ neq̃ fons
ingrediens, ad incrementum aquæ cõfert. Quippe p æstatẽ pluit, quo tẽpore Ister semper par.
q̃ hyeme, ob id fit (ut mihi uidet) q̃ hyeme est, quãtus est, aliquantulo maior q̃ sua natu
ra fert. Nam p hyemem paululũ in ea regione pluit, sed ubiq̃ ningit. Aestate uero nix,
quæ sub hyemem decidit pmulta, undiq̃ in Istrum liquefacta dilabit, eumq̃ implet, nec
ipsa solum, sed cũ ea imbres multi atq̃ uehementes. Quippe p æstatẽ pluit, quo tẽpore
quãto plus aquæ sol ad se attrahit q̃ hyeme, tanto plus aquæ cũ Istro miscetur æstate q̃
hyeme. Ira cũ paria faciat Ister datis aqs & acceptis, fit ut semp uideatur sibi esse similis.
Ex fluminibus ergo quæ apud Scythas sunt, unũ est Ister. Post hunc Cyres, q ab aglone
means, ortũ trahit ex ingenti palude, quæ Scythicã terrã à Nebride separat. Ad ostiũ Equi syluestres candidi
huius incolunt Græci, q̃ Tyritæ uocant. Tertiũ flumen est Hypanis, ex Scythia ueniẽs,
& ex magna palude pfluens, circũ quã pascũtur eq̃ syluestres candidi, rectèq̃ uocatur
hæc palus mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit fere qnq̃ dieꝝ nauigatio
ne angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dieꝝ nauigatione sane q̃ amarus, Aratores Scythæ.
ꝓpter amaꝝ, q in eum fluit, fontẽ: adeo inquã amaꝝ, ut cũ sit exiguus magnitudine, tm̃ Alizones.
ueniat Hypanim flumen, in paucis magnũ. Est aũt hic fons in finibus regionis Scytha-
rum Aratoꝝ, & Alizonum, eodem noie quo locus unde emanat, Scythica lingua Ama
mpeus, id est, sacræ uiæ. Apud Alizonas cõtra hunt terminos suos Tyres & Hypanis,
ibidẽ inde in diuersum abeũtes, mediã intercapedinẽ laxant. Quartus fluuius est Bory
thenes, secundũ Istrũ oĩm maximus, & nfa sententia, nõ modo Scythicoꝝ fluuioꝝ lon Borysthenes.
gè huberrimus, sed etiã cæteris huberior, ꝓter Aegyptiũ Nilum, cũ quo nõ licet aliũ cõ
parare. Cæteroꝝ huberrimꝰ est Borysthenes, pascua pbens amœnissima, & accõmoda
tissima pecoribus, necnon optimorum ac singularium affatim pisciũ, idẽ ad potandum Sal sua spõte
sanissimus, liqdus inter turbidos fluẽs, iuxta quẽ sementis optima fit, & herba nõ sati- concrescens.
us, etiã altissima. In cuius quoq̃ ostio ingẽs uis salis sua spõte cõcrescit. Præbet idẽ ingen
tia cete. ad salsurã spinis carẽtia, quæ antacæos appellant. Alia ꝓterea p̃stat admiratione
digna. Quadraginta dierũ nauigatiõe usq̃ ad locũ noie Gerrhũ, cognoscitur ab aglone Nili fontes.
fluere. Supiora p quæ fluit, nemo hoĩm eloq̃ potest. Apparet tm̃ fluere p solitudinẽ ad
Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythæ decem dierum nauigatione ac-
colunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes, nec ipse possum, nec ullum Græco-
rum reor posse dicere. Idem cum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem
in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes interca-

Cereris delubrum.

pedinis est, Hyppoleo promontorium uocitat, ubi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrū sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuius Hypanis alius, q quintus est, noīe Paticapes, & ipse ab aquilone fluēs, atq; è palude, inter quos & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, quam dimissa, Borysthenis immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manās, medios Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexteram ... ercens Hylæam, & cursum, q dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco ... tinens, q è Borysthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Borysthenes cognoscitur. Hic loco nomen est Gerrho, disterminatq; regionem Scythaꝝ pecuariorū ac regiorum. Octauus est Tanais, qui supius è uasta palude in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus est Tanais, qui supius è uasta palude profluens, in aliam uastiorem diffunditur, noīe Mæotim, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hūc Tanaim alius influit, noīe Hyrgis. Ita Scythæ celeberrimis amnibus muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, oīm quæ nos nouim⁹ germinum aridissimum est; quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidē quàm maxima sunt, ita apud eos abundant. Cætera autem uulgaria sunt. Atq; hunc modum res sunt eis institutæ. Deorum hos solos propiciantur: Vestam ante omnes, inde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cælestem Venerem & Martem, & Herculem. Hos cūcti Scythæ deos adorant. Sed q regij Scythæ uocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestā lingua sua Tabiti, Iouem Papæum, mea sententia rectissime. Tellurem Apiam, Apollinem Oitosyrum, cælestem Venerem Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulacra, aras & delubra facienda non putant, præterq; Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnes templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus impedita pedibus sistitur, cuius à tergo stās immolator, amota in primis insula, pecudem ... caq; concidente deum inuocat, cui illam mactat, deinde circundat laqueum collo, ... iniecto baculo circūducit, hostiamq; strangulat non incenso igni, non uotis nuncupatis, non sumptis libamētis, sed ubi pecudem strangulauit, eiq; pellem detraxit, ad coquendum se cōuertit. Verū cum Scythica regio lignoꝝ sit admodū inops, hoc ab illis ad carnē ... quēdam excogitatū ē: Vbi uictimā pelle denudarūt, denudāt quoq; ossa carnib⁹, deinde illas in lebetes eius gentis, Lesbijs crateribus assimiles, nisi q; sunt multo capaciores, ... ñciunt. Subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autē nō adfuerit lebes, ... oēs carnes hostiaꝝ in aluos illaꝝ, & cum aqua commiscent, atq; ossa succēdunt. Quæ ... pulcherrime ardentibus, & aluis facile capientib⁹ carnes ossibus seperatas, ita sit, ut ... se ipse coquat, & item cætera pecora immolata, p semetipsum quodq; elixum fit. Coctis carnibus, is q immolauit, earū atq; intestinoꝝ libamēta ante se porrigit. Immolant autē cū alia pecora, tū pcipue equos. Et aliꝝs qdē diꝝs hūc in modū & alias pecudes immolant. Marti uero sic prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum: Sarmentoꝝ falsoꝝ ... runtur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper complanata planities efficitur, tria latera prærupta sunt, quartū accliue, p quod ascēdatur. Ea quotannis cōparant centum q̄nquaginta plaustra sarmentoꝝ. Nā semp ... statē illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus Acinacis, q singulis uetusti ... Idq; est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cū aliorū pecorū, tū equorū, ... plus huic Acinaci q̄ cæteris diꝝs. Ex captiuis centesimū quēq; immolant, non eodē ... pecora modo, sed diuerso. Nā ubi eoꝝ capitibus uinum libauerūt, ipsos ad quod ... mactant: dehinc eisdē in congerie sarmentorū sublatis, Acinacē cruore pfundunt. ... q dem supra cōferunt, inferius aūt ad tēplum illa faciunt. Virorū interemptorū ... meros dextros pcidunt, quos unà cū manibus in aerē iaciūt, quocūq; decciderit ... ibi iacet, & seorsum mortuus. Cæteris deinde solennib⁹ cōfectis, abeūt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues p nihilo putant, quos nec alere oīno in sua regione uolunt. Quæ uero ad bellū attinent, hunc in modū sunt ab eis comparata. Quē primum uirum ceperit uir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunq; in prælio interemerit, eoꝝ capita regi offert. Nā capite allato, fit prædæ quācūq; ceperit particeps, aliog ergo ...

Scythæ agricolatores.

Achilleius cursus.

Tellus dea.
Venus cælestis.
Vesta.

Victimæ cædē dæ ritus.

Scythia lignorū inops.

Coquēdi modus e tra lebetem.

Martis simulacrum Acinacis.

Sues apud Scythas.

Scytharum mos in hostes

par hoc modo pcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticēq; sumpto excutit, deinde pellē detrahit: & ubi sicut bouis coriū manibus molliuit, tanq̄ mātile possidet, eoq; & habenis equi sui appēsa gloriatur: qualia mantilia ut quisq; plurima habeat, ita uir iu dicat præstantissimus. Sunt quoq; multi, qui coria hæc humana tanq̄ brutoꝝ consuant, quibus pamiculis induanē. Multi etiam cæsoꝝ hostiū manus dextras cū unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarū integūt. Est aūt inter oīa coria humanū ferè & crassum maxime & cādore splendidū. Multi totos hoīes excoriatos, & super ligna extētos, supra equos circūferūt. Hæc ab illis inmores sunt recepta. Nō tū de oīm, sed de inimicissimoꝝ capitib⁹ hoc faciūt, ut illud quisq; infra supcilia recisum prorsus excuteret: & crudo tū bouis corio, si paup sit: sin diues, nō modo exterius inducat bouino corio, uerūetiā intrinsecus inauret, & sic utergq; p poculo utatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, dū apud regē uictoria sint potiti. Hæc capita hospitibus, q ad eos uenīūt uiri alicuius existimationis, exhibent: referuntq; illos, cū essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum principes miscent uinū craterī: de quo Scythæ oēs hostiū homicidæ bibūt, nemo gustat q̄ nihil pclari opis ediderit, sed sine honore seorsum sedet: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui uero cōplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos hūt calicibus potant. Apud eosdē pmulti sunt uaticinatores, qui cū pluribus uirgis saligneis diuinant, ad hunc modū: Grandes uirgarum fasces cum attulerunt, humi positos dissoluit, ac seperatim ponentes illarum singulas uaticinātur: Ad hæc dicendo, uiceuersa uirgas prehendunt, ac rursus figillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enarīes, qui sunt androgyni, aiūt sibi à Venere traditā diuinationē, tiliæ frondo uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atq; hunc in modum uaticinantur. Hoꝝ tres maxime pbatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semp ferè dicunt hūc aut illū ciuē (nominat autē hoīem de quo loquunt) peierasse, iurantē p regium solium. Est autē Scythis mos plerūq; iurādi p regium solium, cum maximum uolunt interponere iusiurādum: ptinusq; is quē dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanq̄ compertus falsò deierasse per regium solium, & ob id regē ægrotare. Si ille inficians se negat peierasse, atq; rem grauiter ferat, rex duplum uaticinoꝝ accersit. Qui inspecta diuinādi ratiōe, si & ipsi hoīem periurium conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusq; facultates inter se partiunē primi uaticinātes. Sin uero illi, q superuenerūt, uaticini hoīes absoluerīt, alij atq; alij præsto sunt: quoad plures absoluerint, decernē primis illis uaticinis esse pereundū, eosq; hūc in modū necāt: Plaustrum concameratum ubi sarmentis referserunt, bobusq; iunxerunt, uaticinantes implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, extēdunt in medium sarmentorum: incensisq; sarmentis territando agitant boues. Quorum boum multi cum uaticinis concremanē, multi ambusti utiq; cremato plaustri temone auferuntur. Hoc, quem dixi, modo uaticinos cōburunt, etiam ob alias causas, appellantq; falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eoꝝ ne liberos quidē relinquit, sed omnes uniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cū quibuscunq; ineunt hoc modo ineunt: Infuso in grandē calicem fictilē uinō, cōmiscent eoꝝ sanguinem, percutiētes cultello aut incidētes gladio aliquantulum corporis. Deinde in calice tingunt acinacē, sagittas, securim, gladium. Hæc ubi fecerunt, seipsi multis uerbis deuouent: postea uinum epotant, non modo ñ, qui fœdus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulchra apud Gerrhos sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. Hoc ubi pparārunt, accipiūt mortuū corpore incerato, aluo euulsa atq; expurgata, quā silere cōtuso & thymiamate, apiūq; semine & anisi, cū expleuerūt, resuūt rursus, impositūq; plaustro cadauer, ad aliā gentē ferunt. Quod q excipiunt, eadē agūt quæ regij Scythæ: aurē decidūt, crinē circūtondent, brachia circūcidūt, frontē nasumq; lacerant, sinistrā manū sagittis trajiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferūt

Mantilia Scythārum.

Coria humana.

Homicidæ familiarium pditioforū habentur strenui.

Vaticinatores cum saligneis uirgis diuinantes.

Pseudomātiæ

Scytharum fœdera.

Regum sepulchra.

Scytharum iusiurādum.

Vaticinorum falsorum pœna.

Lustratio regij cadaueris

ad aliam gentem, cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos unde primum uenerunt. Vbi iam mortuum circunferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt, qui in extremis Gerrhis habitant & in sepulchris. Quem postquam super tog in loculo uiderunt, hastis hinc atq hinc defixis, desuper ligna disponunt, eam de pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pellacem strangulantes, sepeliunt, & eum qui uina miscebat, & cocum, & * equi agasonem, & ministrum, & cursorem, erat à nuncijs, necnon equos, & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. Nam argenteum aut æreum nihil in usu habent. His actis, humum certatim aggeruant, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. Sunt autem famuli regũ Scythæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nullus uenalitius ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cũ strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis expurgatis paleis implent ac consuunt. Et ubi dimidium fornicis super duo ligna pinatum statuerint, alterumq dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad cem usque traiectos, ita ut priores fornices sustineant armos equorum, posteriores iuxta femora susciпiant uteros, utrisque cruribus superne pendentibus. Equos nant, eorumque habenas ad palos extentas alligant. Dehinc super eorum singulos unt, singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modum: Vnicuique rum rectum stipitem per spinam ad ceruicem usque transfigunt: quod inferius extat ultimum, infigunt tigno illi, quo equus transfectus est. His equitibus sepulcra circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas cui cesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circunferunt. Eos singulos amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quam cæteris. Ad hũc modum quadraginta diebus priuati homines circumagunturque humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, abluuntq ca corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lanas pilea, quammaxime possunt cõstipantes, & in scapham, in medio lignorum pileorum positam, lapides conijciunt ex igne perspicuos. Nascitur autem apud eos cannabis, no similima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quàm nostra est multo prastantior, uel sua sponte nascens, uel sata: ex qua Thraces uestimenta conficiunt, lini similima: quæ nisi quis admodum terat, linea sint an cannabacea, non queat dignoscere: & qui non uiderit cannabem, existimet lineum esse uestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne perspicuos: unde thymiama, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullum thuribulum dit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipsos loco lauacri est. Neque lauant omnino corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem quem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno. Deinde perfricatum corpus cum intumuerit, illud faciemq medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes fecit simul postero die, medicamentis amotis, mũdas ac splendidas. Externis hi ritibus magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, utiq postquam deprehenderunt Anacharsim, & deinde iterũ Scylem. Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad me res Scytharum pertulit. Is dum in Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, matri deorum (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sane apparatu celebrantes) si saluus sospesq domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu, quo Cyzicenos sacrificãtes uidisset, & peruigilium noctis institutum. Cum abijsset in Scythiam, uenit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, ubique omnibus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnẽ festi ceremoniá deæ persoluit, panum tenens, exutisq simulacris. Hæc eum agentem quidam Scytha animadtens, indicium detulit Saulio regi, Rex cum & ipse contulisset se eò, & Anacharsim

Sepulchra regũ Scytharũ.

Ἱπποκόμον

Argentum aut æs Scythæ in usu nõ habent.

Famuli regũ Scytharum.

Funerum lustratio apud Scythas.

Thracum uestimenta cannabacea.

Thymiamatis genus.

Scyles.

Achillis cursus.

facientẽ inspexisset, excussa sagitta, necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id, quod in Græciam peregrinatus est, externosq mores sectatus. Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusq Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaq si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit, qui Anacharsim interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsim ab rege Scythaꝝ missum, Græciæ factum esse discipulum, & cum rursus redisset, dixisse ad eum qui se miserat, cunctos Græcos esse in omnia sapientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui solã ratione haberẽt dandi & accipiẽdi prudẽter. Veꝝ hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur uir (quẽadmodum antea dictum est) mortẽ oppetijt, & ipse quidem ita egit propter externos ritus, & Græcorum consuetudinem. Multis autem sane annis posita interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scythaꝝ rex, cũ alios filios multos, tũ Scylẽ sustulit ex uxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasq edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & uxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamen uiuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoq multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtiq tum ad urbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Borysthenitæ autem se à Milesijs aiunt esse oriundos. Ad hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obseratas, depositaq Scythica stola, Græcum sumebat uestimẽtum, & eo indutus per forum spatiabatur, nullo neq satellitum, neq populi comitatu, appositis q portas custodirẽt, ne quis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam, & cum cæteris Græco rum institutis utebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus mẽstruum, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idq sæpenumero faciebat, erectis sibi ædibus illic, & uxore illinc accepta. Sed cum foret ei male euẽturum, ex hac occasione male euenit. Affectanti ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circum ædes suas, quarum paulo ante habui mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido sphynges & grypes stãtes. In has ædes deus fulmen iaculatus est, totaq deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile de ullo inuenisse, quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam Bacchanalibus sacris indicarus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodq nos deus occupet. At mihi demum hic uestrum quoq regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensurum. Tum Scythæ mores Scytharum hominem secuti sunt, quos Borysthenita ille deductos clam in suum turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, digressiq, ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Post hæc ubi ad lares suos redijt Scyles, defecerũt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamasade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciam. Id cum audisset Octamasades, cum exercitu aduersus Thraciam cõtendit, cui ad Istrum progresso, Thraces occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego uicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Octamasadem fratris Sitalcis ab eo profugus, Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamasades accepit,

Scyles institutis Græcis.

Græcis ritibus delectatur Scyles.

Dionysij Bacchanalis sacra.

Portentum.

Bacchinandi consuetudo.

Thyasus.

Octamasades

Sitalces.

Scylis mors.

redditóq; Sitalci fratre, eodemq; auunculo suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum. Octamasades autē eodem die caput Scylis detulit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & his qui externos ritus asciscunt, tales imprecantur pœnas. Multitudinem Scytharum non potui exacte indagare, cum de eius numero uaria referētes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse utiq; Scythas. Quæ autem sub aspectum meum uenit, est inter Borysthenem & Hypanim fluminum

Scythæ suorum instituto rum obseruantiß.

Exampæus locus.

cus, nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, cum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanim in quem fluit, impotabilem reddentem.

Ahenum Exampæi.

Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum, q̄ crater, q̄ est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus, quod si quis non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Scytharum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id aiunt indigenæ aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum Scytharum * inire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos: & ita popolita morte ei qui non ferret. Ita magnam uim collatam esse aculeorum: & cum aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atq; inde fecisse id num, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc gio miracula nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima.

Crater in ostio Ponti.

*Alias scire.

Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem cāpi exhibeat admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendunt, petræ impressum, uirili uestigio similē, bitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti, phorum Thracium iungerent: Artabanus Hystaspis filius, Darij frater, nolebat ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia Cum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in to fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi eum Oeobazus q̄dam Persa, cui tres filii omnes in militiam eūtes, obsecrabat, ut unum sibi ex illis relinqueret: Cui Darius amico & modesta obsecranti, rñdit, se oēs eius liberos relicturū. Eorūso Oeobazus gnope lætabat, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille præpositos Oeobazi iussit, ut oēs eos interimerent. ita filij Oeobazi, obtrūcati, illic sunt relicti. Darius Susis mouens, puenit ad Bosphorū Calchedonis, ubi pons iungebat. Illic cōstitui, transmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. sedens in templo, subiiciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam inter omnia est maxime admirabile. Cuius lōgitudo est undecim millium ac cētum stadiorum, latitudo qua latissimum est, trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis quatuor stadiorum, longitudo oris, quod est collum, quæ Bosphorus dicitur, connectebatur, circiter centum uiginti stadia, ad Propōtidem usq; pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis ens in Hellespontum. Ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadijs septem quadringentis longus, intrans pelagi uastitatem, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis fere meat omnino septuaginta millia passuum lōgo die, nocte uero sexta. Ita que è faucibus Ponti ad Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum. Hinc est, stadiorum undecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, super flumen Thermodontem (hic nanq; Ponti latissimum est) trium dierum, duarum noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecēta ac tria millia, stadiorum uero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus hic palam mensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic palustrem habet, influentem in se, non multo, quàm ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur, mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus est, renauigauit ad pōrem, cuius arcitectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosphorum, duos super

Hercules uestigium.

Tyres fluuius.

Oeobazi liberi.

Darij crudele factum.

Cyaneæ.

Ponti amplitudo.

Bosporus.

Propontis.

Hellespontus.

Themiscyra.

Mæotis.

Mandrocles.

cippos erexit è candido lapide, literis incisis, unum quidem Assyrijs, alterum uero Græcis, omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentibus numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantij in urbem suam translatis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est literis Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte commisit, contectanti mihi uidetur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, autorem eius Mandroclem Samium donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturā templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione:

Cippi Darij in Bosphoro, erecti.

Dianæ ara.

Byzantium

Mandroclis monumētum.

Quirate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darij regis uota iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Esset honor Samijs unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem compegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usque ad Istrum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellespontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scindit. illud ponte iungunt. Darius transmisso per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiua. Tearus ferur ab accolis omnium amnium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam uel hominum uel equorum. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundē uiæ est à Iunonis tēplo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Pōto Euxino, duorū dierū itinere. Fluit autem Tearus hic in flumē Contadesdum, Contadesdus in Agrianē, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cū per uenisset Darius, castrāq; posuisset, oblectat⁹ amne, cippum erexit, his literis inscriptum:

Tearus fluuius.

Teari fontes.

Cōtadesdus.

Agrianes.

Hebrus.

TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc

Cippi inscriptio ad Tearum.

Artiscus fluuius.

Odryses.

Lapidū acer uus à Dario congestus.

Getæ

Σαυαρίζου τες.

Stepha.

Alias Mypsæi.

Zamolxis.

Gebeleizes.

Getarum ad Zamolxin nuncij.

Thraces aduersus tonitrua sagittas excutiunt.

Artiscus item fluuius in eum influens, ex urbe Odryses. Ad hunc lapidem ingentem, quem rex Darius congesserat, ubi puenit, ita agendū sibi putauit: Ostēso certo loco copijs suis, iussit illic singulos quosq; prætereuntes ponere singulos lapides. Id cū oīs exercitus fecisset, grandem illic inscripta. Darius hinc mouēs, uenit ad aliū amnē, noīe Artiscum, q̄ p Odryses fluit, quò

tes, quod nullum alium præter ſuum eſſe arbitrãtur. Verum (ut ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic homo fuit, Samiq; ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. Qui cum animaduerteret Thraces male uiuentes & inſcite, ipſe edoctus Ionicum uiuendi genus & mores, quod Thracum liberaliores, ut qui cum Græcis, cuiq; Pythagora nõ infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, uerſatus eſſet cum micilium extruxit, in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuãdum docebat, ne ſe neque ſuos conuiuas, neq; illos q illic aſſidue gigneret, interire: ſed in eum locum ire, ubi ſuperſtites omnium bonorũ compotes eſſent. Dum ea quæ cõmemorata ſunt, agit atque dicit, interim ſubterraneum ædificium ſtruit. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificiũ. Vbi circiter triennium degit, deſiderãtibus eũ Thracibus, ac deſlentibus ſuã mortuũ, quarto anno ſe eiſdẽ in conſpectũ dedit. Atq; ita credibilia ſunt effecta, quæ illis expoſuerat: Hæc Zamolxim aiũt feciſſe. Cui⁹ ſubterraneo ædificio neq; ualde credo, ſed multis eũ ante Pythagorã annis extitiſſe, q ſiue quiſpiã fuerit homo, ſiue dæmõ Getarum indigena, ualeat. Getæ hoc ritu utẽtes, ubi ſunt à Perſis ſubacti, cæterum ſum ercitum ſecuti. Darius ubi ad Iſtrum peruenit, & unà pedeſtres copiæ, cunctiq; ſtum trãſmiſerunt: tunc uero iuſſit Ione, poſtquam ratem ſoluiſſent, ſequi ſe pedeſtri cum nauticis copijs. Qui cum ratem ſoluturi eſſent, & imperata facturi, Coes Erx filius, Mitylenæorum præfectus, ita apud Darium uerba facit, ſciſcitatus antea, quid ei gratum foret audire ſententiam dicere uolentis: Cum aduerſus eam terram facias expeditionẽ, in qua fertur nihil arari, nullas urbes coli, ſinito nunc pontem ci ſtare, relictis ad eius tutelam cuſtodibus ijs, qui eum contexuerũt: per quem ſi tẽtia rẽ geremus Scythis inuentis, ſiue illos inuenire nequibimus, tutus nobis ſit Neq; enim uereor, ne prælio cõmiſſo, à Scythis uertamur in fugam: ſed potius inuẽtis, aliquid patiamur erratici. At enim credat me quiſpiam meaipſius cauſa cere, ut hic ſubſiſtam: ego uero quod in tuam rẽ eſſe ſentio, rex, id in medium Ipſe te ſequi uolo, neq; hic relinqui. Delectatus admodum eo cõſilio Darius, dit: Hoſpes Lesbie, fac omnino cum ſoſpes domum rediero, præſto mihi egregium conſilium egregijs factis remunerem. Hæc locutus, ſimul innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus eſt: Viri Ione, us habueram de ponte ſententiam, eam miſſam facio. Vos ſumpto loro, hæc agatis. Quo ex tempore uideritis me raptiſſime iter intendentem in Scythas, pore incipientes, ſoluite ſingulis diebus ſingulos nodos. Intra quod tempus ſed dies nodo⁹ exierit, uela facite in patriam ueſtram: interea q̃m conſilium te cuſtodiam ratis, & omne ſtudium illi & conſeruandæ & tuendæ adhibẽtes: cientes, maiorẽ in modum mihi gratificabimini: Hæc locutus Darius, citum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicæ prætendit, qua finum thica excipit: & illic Iſter mare ſubit oſtio in uentum eu⁹ cõuerſo. Quod ſoli Scythici ſecũdum mare eſt, id metiendo indicare aggrediar: Ab Iſtro tus Scythia eſt ad meridiem, uerſus auſtrum poſita uſq; ad urbem Carcinitidẽ dem deinceps quod ad mare fert montoſæ regionis, & in pontum porrectum, gens Taurica Cherſoneſo tenus, nomine Trachea, id eſt, aſpera. Hæc ad mare quod ad uentum ſubſolanum uergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ad maria, una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis ſimilium, quod ſic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut & Atticæ iugum Suniacum gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica uſque ad Anaphlyſtam Pontum porrigit promontorium. Taliſ eſt, ut parua cum magnis cõparem, Taurica gio. Qui autem non eſt hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum ciam. Vt ſit lapygiæ non lapyges, ſed alia gens imperans, eam diuiſa terra à Brundu uſq; Tarentum promõtorium incoleret, Cum hæc duo dico, multa alia millia dico,

Coes.

Nodi à Dario nis iuncti.

Thracia tellus. Scythia uetus. Trachea gẽs Thorica tribus. Anaphlyſtia tribus. Iapygia, id eſt, Apulia. Iapyges. Apulia. Brũdu ſium. Tarentum.

bus Taurica gens eſt comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ ſupra Taures, & orientale uerſus mare incolunt, quæ Boſphori Cimmerij ſunt ad ueſperam uergentia, & quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, q influit in huius paludis ſeceſſum. Itaq; ab Iſtro iam quæ ſuperiora ſunt ferentia in mediterranea, diſcludunt Scythiam ab Agathyrſis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, poſtremo à Melanchlænis. Itaque Scythiæ ueluti formæ quadratæ duæ partes, quæ ad mare ptingunt, altera ad mediterranea ſert, altera maritima, uſquequaq; ſunt pares. Nam ab Iſtro ad Boryſthenem decem dierum eſt iter, tantundem à Boryſthene ad Mæotidem paludem. A mari mediterranea uerſus, uſque Melanchlænos, uiginti dierum iter. Supputãtur autem à me in ſingulos dies itineris ducena ſtadia, ita tranſuerſa Scythiæ erũt quatuor millium ſtadiorũ, recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem ſtadiorum. Tantæ eſt hæc terra magnitudinis. Scythæ inter ſe collocuti, cum ſoli impares eſſent copijs Darij prælio repellendis, nuncios ad finitimos miſere. Eorum reges ubi conuenere, conſultabant (ut fit) ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum, & Agathyrſorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melãchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiuſmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoſcunque Græcos illuc delatos. Hoc modo poſtquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe. Nam in rupe præcipita templum eſt eorum ſitum. Cruci affigunt caput. Quidam de capite ſuffigendo conſentiunt, ſed truncum è præcipitio deijci negant, ſed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant ipſi Tauri, aiunt eſſe Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hoſtes quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quiſque caput hoſtis domum reportat, ſuſti ſuffixum admodum ſublime ſupra tecta ſtatuit, & plerunq; ſupra fumarium. Ideo in ſublimi locantes, quod dicant eos totius domus eſſe cuſtodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrſi exculti ſſimi uiri ſunt, & aurum plerunque geſtantes, in commune cum mulieribus coeunt, ut inter ſe germani ſint ac domeſtici omnes, nihil neq; liuoribus, neq; odij mutuo exercentes, cætera ad Thracum conſuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unà ante Darij expeditionem æſtate coacti fuerant ſolum uertere, propter ſerpentes. Nam ſerpentum cum magna uis ex ipſorum ſolo eſt edita, tum maior ſuperne è locis deſertis ingruerat, quibus uſque adeo infeſtati, ut relicto ſuo ſolo cum Budinis habitauerint. Idem periculum faciunt, ſe homines eſſe maleficos, quod dicuntur à Scythis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, ſemel quo quoſ ſingulis ad aliquot dies effici lupi, & rurſus in priſtinum habitum redire, quod ipſi quidem aiunt, ſed non perſuadent. Nihilo minus ipſi tamen aiunt ita eſſe, ac deierãt. Androphagi agreſtiſſimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, nõ legibus ullis coles. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomen habent, quibus ex his humana carne ueſcuntur, inſtitutis Scythicis utentes. Budini inges natio & admodum rufa, uehementer cæſijs oculis omnis ac rufa, quorum urbs nomine Gelonus, e materia conſtructa eſt, muro alto è materia toto, cuius ſingula latera tricenorum ſtadiorum ſunt magnitudinis. Aedes quoq; cum priuatæ tum ſacræ, ſunt è materia. Ibi deorum Græcorum templa, græcanice extructa, ſimulacris, aris, delubris ſtatuitur. Libero trieterica, id eſt, triennalia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Gelonis, quondam Græci fuere, ſed ſummoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis & lingua & uictu ſunt diſpares. Nam Budini indigenæ ſint, pecuariæ operam dant, ſolicq; eius regionis pedunculos edunt. Gelonis agriculturæ operam dantes, frumento uictitant, & hortos poſſident, nihil illis neque aſpectu neque colore ſimili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocanthus. Horum regio omnis eſt arboribus frequens, & ubique plurimum conſita, ubi eſt ingens, & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & caſtores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos

Taurica gẽs Boſphorus Cimmerius. Agathyrſi. Neuri. Androphagi.

Taurorum mores.

Iphigenia apud Tauros colitur.

Agathyrſorũ mores.

Amicitia inter Agathyrſos cõmunis.

Neurorum mores.

Lupi ex hominibus.

Androphagorum mores.

Melanchlænorum nomenclatura & mores.

Budinorum mores.

Gelonorum mos.

consuuntur,& testiculi ad curanda posteriora sunt:De Sauromatis ita memoratur.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus,quas Scythæ ӕorpata uocant,quod eo- men potest transferri uiricidæ (ӕor enim uirum uocant, pata autem occidere) secer- tur post uictoriam prælij ad Thermodontem facti, abijsse, portantes tribus in nauibus quascunq; potuere ex Amazonibus capere;quibus illæ in pelago insidiatæ,cunctos in- cidauêre. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis aut remis scirent, interfectis uiris,ferebantur secundum tempestatem & uentum. Delatæq; ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt, ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata, inter habentes quam primam nactæ sunt equo- polyam,diripiunt cõscenduntq;& obequitantes,è Scythis prædas agunt.Scythæ quo- hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neq; uocem,neq; uestem, neq; gentem agno- rent: admirabundi unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed com- sa cum eis pugna potiti cadaueribus illarum,ita demum nouerunt fœminas esse, lan- consilio habito uisum est eis, nullo pacto posthac quampiam illas esse occidendam, ex se qui maxime iuuenes essent,ad eos mittendos,eodem numero quo illos esse con- ctabant, qui sua propè earum castra haberent,& eadem quæ illæ facerent. Si inuades- tur, pugnarent,neu subterfugerent:ubi subsisterẽt illæ,& ipsi proxime accederẽt, ita ponerent. Hoc Scythæ iccirco decreuerunt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexe- neutiquam ad se lædendas uenisse,ualere sinebant. Quotidie tamen castra castris us admouebantur.Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebant,quemadmodu- zones,præter arma & equos,& eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atque dando.Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reli- ad uentrem leuandum longius uagari. Ea re Scythæ cognita,& ipsi itè faciunt. Quo- cuidam una illarum,quæ soluaga erat,propinqua cum fuisset, non se auertit,sed ac- loquendo deliberabat, nec appellare poterat eum quo cum non esset prius congre- tamen manu significauit, ut ad eundem locum postridie rediret,adducto secum alte- ut duo essent, se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens, hæc ea- cæteris: posteroq; die socium secum ducens,ad locum præsto fuit, ac reperit Ama- expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes,& ipsi seducunt ea- ras. Post hæc commixtis castris pariter habitant: eam quisque uxorem, cum qua- mum coierat, habẽtes.Earum uocẽ cum ipsi discere nõ possent, ipsæq; illæ discerent, cum utrique inter se conuenissent,uiri ad Amazones ita dixerunt:Nobis parentes pariter & facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, sed hinc digressi, minum frequentia degamus,ubi uos habebimus uxores,nequaquam alias.Ad hæc respondêrunt: Nos uero non possumus uestris cum fœminis habitare, quibus qui nobis sunt mores.Nos em̃ arcu tela excutimus,& iaculamur,& equitamus, bria opera indoctæ.Vestræ fœminæ nihil eorũ quæ recensuimus,sed opera mulie- bria factitant:desidẽtes in plaustris,non ad uenationem atq; alia huiusmodi præcedentes. Inde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos coniuges, & ros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros,& facultatum sortiti partem rur- dite,ita semoti ab illis habitabimus.Id approbantes ita facere adolescentes,acceper- cultatũ,quæ ipsis contingebat, portione, rursus ad Amazones redierunt.Ad quas Duplex,inquiunt,metus nos tenet in his locis habitandi:unus,q̃ nos parentibus uos priuauimus;alter,q̃ terram uestram magnopere uastauimus. Sed quoniam mini nos habere uxores,hoc unà nobiscum agatis. Agedum ꝓficiscamur è regione & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoq; rei obtemperauere adolescentes. iectoq; Tanai,& à Tanai triũ dierũ orientẽ uersus, totidemq; à Mæotide palude & lonem itinere confecto, peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubiq; sedi- derunt. Ideoq; prisca consuetudine uiuendi fœminæ Sauromatæ utuntur, ubiq; una cum uiris ac sine uiris eunt,equis insidentes,atq; adeo in prælium eandem

Fabulosa de Amazonibus memorari credunt aliqui.

Amazones.

Sauromatarum cũ Amazonibus commixtio.

Amazonum sedes.

ristolam ferunt. Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, id est, corrupte uti, quod eam ab initio non probe didicere Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla uirgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit. Ideoq; nonnullæ earum decedunt iam uetulæ, antequam nubant, q̃ legi satisfacere nequeant.

Solœcizãtes Sauromatæ.

Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges, nunch Scytharum cum peruenis- sent,certiores eos fecerunt,Persam ubi omnia quæ sunt in interiore continente,in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori põte iunctis, in citeriorem traiecisse continẽtem: Subactisq; illic Thracibus,fluuium Istrum iunxisse, animo hæc omnia in suã redigendi potestatẽ. Proinde uos (inquiunt) nolite ullo pacto de medio cedere,finentes ad perni- ciem nos deuenire,sed idem sentientes, obuiam eamus inuadenti: Quod nisi facitis,nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditionem fa- ciemus. Quid enim cladem subeamus,nolentibus uobis auxilio nobis esse? quanquam non cõmodius agetur uobiscum,aduersus quos non minus uenit Persa,quàm aduersus nos: neque nos subegisse contentus, à uobis abstinebit. Cuius rei magnum hic accipite documentum, quod si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulci- scẽdæ, debebat à cæteris hominib⁹ abstinere, & sic in nostram tẽdere regionem, oñdens cõmodius se aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hãc cõtinentem,ut quis- que sibi occurrit, pacat:cæteros,ueluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet.Hæc cum Scythæ denunciassent,ñ qui è nationibus uenerant, reges de- liberabant,sed discordes eorum erant sententiæ.Nam Geloni quidẽ & Budini,& Sau- romatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros. Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus,& Taurorum Melanchlænorumq; reges ita Scythis respon- derunt: Si uos iniuria inferenda ac lacessendo,bello priores non fuissetis,recte uidere- mini precari quæ precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitastis Persis,quoad de- us uobis indulsit:& illi,qñquidem eos idẽ deus in uos excitat,uicẽ uobis reddũt. At nos neq; tunc quicq̃ intulimus iniuriæ his uiris, neq; nunc quicq̃ conabimur priores infer- re. Quod si hic nostram regionẽ inuaserit,& prior iniuriam fecerit, nos haudquaq̃ tole- rabimus.Id donec cernamus,apud nosmetipsos manebimus. Neq; em̃ in nos uenire Per- sæ uidentur,sed in eos qui fuerant autores iniuriæ. Scythæ ubi hæc relata audiere,statu erunt nullam sibi pugnam recta atq; ex aperto conferẽdam, quando ipsis isti ad societatẽ non accedebant. Itaq; digressi, clam ac longius progressi, puteos quos ipsi offenderant ac fontes,obstruunt,bifariamq; diuisi herbam è regione atterũt. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis,iubent Sauromatas pergere,qui se subducerent,si eò Persa decli- naret,fugientes recta ad flumẽ Tanaim,secundũ Mæotidem,ñdem Persam abscedẽtem insequẽdo psequerent. Hæc erat una pars regni ordinata ad hãc uiam, quemadmodum dictũ est.Reliquarũ duarũ unam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna est,& ter- tiam in qua regnabat Taxacis,in unum coeuntes,accedentibus Gelonis atq; Budinis,iu- xta lacum uno die prægressos exercitum Persarũ seducere, hostem lacessendo, & ea quæ ipsos aliquissent: ut eos si minus uolentes bellum aduersus Persas susciperent,certe in- uitos redderent istis hostes. Deinde in suam terram deflectere & tẽtare,si quid ipsis ten- tandum esse uideatur ac libeat. Hæc ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto oc- currebant, præstantissimis equitũ præcursoribus missis. Carros aũt in quibus eorũ filij uxores q; omnes degunt,unà cum pecoribus,præterq̃ ad uictũ suppetentibus,præmisse iussit, dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderẽt. Hoc cum præparassent Scythæ,eorum emissarij, posteaquam cõpererunt Persas ab Istro trium ferè dierum,& totidem noctium spatio abesse, positis castris,germina terræ uastant. Persæ ubi Scytha rum equitatus in conspectũ se dedit, eum insequi maturant à uia sese semper subducen tes. & cum ad unam partium uentum est,auroram uersus & Tanaim. & Scythis ten- dentibus,& insequentibus Persis, Scythæ Tanaim trajiciunt,eò & Persæ traiecto, illos insequuntur,donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam

Scytharum regum cum confinibus deliberatio.

Getæ.

Scopasis.

Indathyrsus.

Taxacis.

Mœnia lignea.
Thyssagetæ.
Mœotes.
Lycus.
Hoarus.
Tanais.
Syrges.
Vrbes à Dario in Scythia conditæ.

diu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre po-
tuerunt, utpote uastæ. Vbi uero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Bu-
dinis deserta, & omnibus rebus uacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porro te-
dunt, dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo
à nemine hoim colitur, posita supra Budinoꝝ regiõem, septem dierum itineris magni-
tudine: ultra quã Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mœotes
fluunt, & in paludem nomine Mœotim se insinuãt, q̃bus hæc sunt indita nomina: Lycus,
Hoarus, Tanais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias supe-
fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easq; ingentes condidit, pari inter se spa-
tio distantes, sexagenorum fere stadioꝝ, quarum ad meam usq; memoriam aduc
næ extabant. Dum in his Darius occupat, interim Scythæ, quos ille insequebatur,
cũitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino sen-
tis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic relictis, dimidiatis, conu
iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde
exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes
nactus insequebatur unius diei spatio, nunquam intermittens subter fugiẽtes. Sub

Scythæ hostẽ in confines pelliciunt.

fugiebant aũt de industria in terram eorum, qui societatẽ ipsoꝝ respuerant, & primum
in Melanchlænorum. Quos cum perturbassent, tam Persæ quàm Scythæ eorũ terram
ingressi, Scythæ in loca Androphagoꝝ Persas adducũt. Perturbatis aũt Androphagis,
hostem in Neuridẽ ducunt. Neuris quoq; consternatis, tendunt subter fugiendo ad
Agathyrsos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbatos, priusq;
à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressu suorum
um prohibent, p̃dicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum
um commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines p̃currunt, animo arcendi ingr
uolentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri inuadentibus Persis unà cum
this, neq; uirium neq; minarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt
lonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrsos iam non recusantes loc
tatem se conferebant, partim è Neuride regione in suas, Persas præibant. Id cum di

Darius Indathyrso.

citaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equ
inquit: Virorum dæmonie, id est, beate, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi hor
facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistẽdum negocijs meis, siste discurs

Terra & aqua munera.
Indathyrsus ad Darium.

ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste curs
& hero tuo munera offerens terram atq; aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scyth
rum rex Indathyrsus ita respondit: Sic res meæ habent, o Persa, ut neq; ullum mor
um ego metuens ante fugerim, neq; nunc fugiam te, neq; quicquam faciam inco
nunc, atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum inco
um, huius rei te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quorum
amittẽdorum uel uastandoꝝ metu, properemus uobiscum conferre pugnam, si
si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneris, scito
te labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi uobiscum simus pro sepulchris, nec
prius aũt (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium nõ cõseremus. Hactenus, quod ad

Heri Scytharum.

cem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iou
progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi aut̃ pro terra & aqua
dono poscis, mittam quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum ess
xisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis rñsum est, quod caduceator reuersus Dario renu
auit. Scytharum reges audito nomine seruitutis, indignatione perfusi, partem illi
cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquẽdum cum
nibus, q Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi uagandum
statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent. Enimuero equitatus
butis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus
Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugiẽtes incidentes
peditatum, ab eo defensabantur, Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu pe-

ditum abscedebant, & nihilo minus noctibus quoq; incursiones faciebant. Aduersus
quos quid Darianis auxilio fuerit, referam, res in primis admirabilis, asinorum uox ac
mulorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica,
neq; asinus neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaq; ru-
dentes asini perturbabant Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenumero Persas adori
rentur, eoꝝ equi exaudita asinorum uoce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stu
pefacti, utpote insolentia tum uocis, quã prius nõ audissent, tũ formæ quã nunq̃ inspe-
xissent. Atq; hoc q̃dem paululum q̃ddam momenti ad bellum afferebat. Cæterum Scy
thæ ubi aũaduertunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi cõmorarent, & cõ
morantes ad oĩm necessariarũ rerũ inopiam redigerent, faciendum ita sibi putarũt, ut
pecoribus suis unà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederẽt locũ. Persæ illuc se
cõferentes, excipiebant pecora. Quo facto cum sæpius idem tentarent, ad ultimum Da-
rius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cũ mu-
neribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinq; sagittis. Persæ eum qui munera fere-
bat, percontabantur quid illa significarẽt. Iste negare sibi aliud esse mandatum, nisi cum
illa tradidisset, celerrime rediret. Iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpreta
ri quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sen-
tentia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atq; aquam, hac ratione cõiectans, quod
mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines uictitet, rana autem in aquis na
scatur, auis uero sit equo affimilis, sagittis dandis, quod seipsos tradere uideantur. In hãc
sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas unus è septem qui Magos sustulerunt,
hoc dicere dona coniectabat: O Persæ, nisi effecti ut aues subuoletis in cælum, aut mu-
res subeatis terram, aut ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis unde uenistis, his sagit-
tis confecti. Et Persæ quidem munera interpretabantur. At una pars Scytharum, cui
datum ante erat negocium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus q
ad Istrum erant colloquendi, ubi ad pontem uenit, ita uerba fecit: Viri Iones, liberta-
tem uobis afferentes uenimus, si modo nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Da-
rium uobis præcepisse, ut ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, & nisi
intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si id feceritis, & apud illum &
apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad præstitutam diem permanseritis, iam
licet abscedatis. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retro abiere.
At cæteri Scythæ post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in
structi steterunt, tanquam conflicturi. Cum interim lepus in medium prosilijt,
quem ut quisque uidit insequebatur. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, scisc
sus Darius, unde hostium tumultus existeret, & cum audisset illos leporem insectari,
simul ad eos Persas, cum quibus cætera colloqui consuerat: Hi uiri uidentur mihi ma
gno nos habere contemptui, & nunc Gobryas recte dixisse de Scythicis donis, quo ma
gis cum mihi quoque ipsi res ita se habere uideantur, bono consilio est opus, ut tutus
nobis cõ unde uenimus, sit receptus. Ad hæc Gobryas equidem, inquit: O rex, horum
quorum inopiam uidebar mihi ferè fama habere cognitam, sed ubi aduenj, eui-
dentia intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cum
primum nox aduenerit, incensis è more ignibus, & alijs quæ consueuerunt fieri actis, im
becillissimis quibusq; militum ad hostem fallendum relictis, asinisq; oĩbus alligatis ab-
eundum, priusquam ad Istrum recta pergãt Scythæ ad pontem soluendum, aut Ionib
soluere libeat, quod nobis facto facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiẽs
Darius, ubi nox affuit, reliquit in castris uiros languore præditos, & eos quorum amis-
so minimi facienda esset, necnon omnes asinos alligatos: asinos quidem, ut uocem ede-
rent infirmos autem homines hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur
hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens his qui relinquebantur, Dari-
us accensis ignibus quàm maturrime ad Istrum contendit. Asini, quod multitudine
destituti essent, eo magis rudere. Quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in
eisdem permanere castris, Verum ubi illuxit, ij qui relicti erãt, cognito se proditos esse

Munerum Scytharum interpretatio.
Gobryæ consilium.

à Dario, manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis repente retractis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarum cum Budinisq; ac Geloni, Persas recta ad Istrum uia persequuntur, utpote plerosq; pedites & itinerum scientes, ea præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equites & compendia uiarum scientes. Sed cum utriq; ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere. Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas, qui in nauibus erant, uerba fecerunt. Viri Iones, cum dierum numerus iam pertrãsierit, iniurñ estis qui adhuc permanetis, sed quoniam hactenus timore manssistis, nunc soluite quàm celerrime traiectum, atq; abite sospites liberiq;, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum, qui antea dominus uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nullum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re cõsultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniẽsium ducis & Chersonensium, qui sunt in Hellesponto, tyranni sentẽtia erat, Scythis obtemperãdum esse & Ioniam seruitute liberandam. At Histiæi Milesñ diuersa, q; diceret nunc quidem suæ quenq; urbis tyrannos esse ob Darium. Potẽtia uero Darñ sublata, neq; se Milesiis neque alium quenq; usquam præesse posse. Fore enim, ut singulæ ciuitates populum statum, quàm tyrannicum mallent. Hanc sententiam cum dixisset Histiæus, omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam transierunt. Fuere aũt qui disceptauerũt, quibus taxat alicuius apud regem existimationis, Hellespõtinorum quidam tyranni, Dapsilis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzantius, & isti quidem ex Hellesponto. Ab Ionia autem Stratias Chius, & Aeacides Samius, & Laodamas Phocẽsis, & Histiæus Milesius, cuius sententia prælata est sententiæ Miltiadæ. Aeolum uero unus solus fuit, qui esset autoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi posteaquam Histiæi probauere sententiam, hoc sibi agendum dicendumq; censuerunt, ut pontem quidẽ ab ulteriore ipsi tenus soluerent, ut extra sagittæ iactum essent, ne nihil facere uiderentur, cum tamen nihil facerent, néue Scythæ uim afferre tentarent, & Istrum ponte transire, sed soluendum cum decreuissent, ita pro uniuersis ad Scythas Histiæus uerba fecit: Viri Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportune instatis. Atque ut uos nobis probe uultis ostendistis, ita nos uobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum scindimus, adhibituri omnem diligentiã, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterũ dum nos hæc dissoluimus, interea uos illos ingrere tẽpus admonet, & inuentos tam uestros nostro noſe ita ulciſci, ut merent. Scythæ Ionibus iteq; fidem habentes tanq; uera dicta, à Medis partium erant, subigebat: & iste qdem talia agebat. Per idem aũt tempus, alia ingẽs aduersus Pœnos extitit expeditio, ob eam quã ego cõmemorabo causam, his prius expositis: Argonautaq; posteri cũ à Pelasgis qui fœminas Athenienſiũ, & ex Brauronte prædati sunt, essent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, considentesq; apud Taygetum ignes accenderũt. Quos Lacedæmoñ cũ aspexissent, nũcium misere, sciscitatum qnam & unde essent. Illi nuncio sciscitanti rñderunt, se Minyas esse, ab his heroibus oriundos, q in Argo nauigassent: quiq; cum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc oſonem stirpis Minyaq; cum audissent Lacedæmoñ, misso iteq; nuncio sciscitañ, qd sibi uelit ipsoq; aduentus, arq; ignis accensio. Illi uero se rñdent, à Pelasgis eiectos, redire ad parentes (æqssimum em id factũ esse) orareq; ut sibi liceret una cum eis habitare, tum bonoq;, tum agroq; participes. Eos recipe in ea quæ ipsi uellent, Lacedæmoniis placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum pcipue, q Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt, & in tribus coaptarunt. Ibi confestim in alios ablocatis, quas in Lemno duxerant uxoribus, matrimonia contraxerunt. Lõgo deinde interiecto tẽpore, statim elati superbia, cũ alia flagitiosa ppetrarunt, tum regnũ affectarunt. Quo noſe eos Lacedæmoñ morte mulctandos cum censuissent, comphensos in carcerem coniecerunt. Quoscunque Lacedæmoñ morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Cum uero essent in illos animaduersuri, exorati sunt ab eoq; uxoribus, quæ ciues erant, & primoq; Spartano rum filiæ, ueniam ingrediendi carcerem, & cũ suo cuiusq; uiro colloquendi, nullũ in illa dolum esse suspicantes. Hoq; permissu Minyaq; uxores ingressæ carcerem, cõmi uestem quã gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri uestem amicti, ueluti mulieres, è carcere pdierunt, rursusq; apud Taygetum consederunt. Hac eadem tempestate Theras Autesionis filius, Thisameni nepos, Therſandri pnepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniã Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum Eurysthenis & Proclis, quorum cum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab eis impari, qñ impium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad consanguineos nauigaturoq;. Erant aũt in insula, quæ nunc Thera, quondã Callista uocabatur, uiri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus cm Agenoris Europã quæritans insula, quæ nunc Thera uocat, appulsus cum esset, siue regiõis amore captus, siue qua uoluntate, reliquit illic cum alios quosdã Phœnices, tum Membliarẽ consanguineã suã, id est, pulcherrima uocabatur) incoluerũt. Ad quos, Theras cum multitudine tribuum missus est, nequaq; ad illos eijciendos, sed ad unà habitandum, & ad insulam ualde frequẽtandam. Postea uero q Minyas è carcere elapsos, & apud Taygetum consistentes, Lacedæmoniis tñ necare statuerant, Theras necem eoq; deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus bimembribus ad posteros Membliaris nauigauit, ducẽs secum non uniuersos Minyas (Pleriq; enim ex ipsis ad Parorcatas Cauconasq; diuerterũt) sed paucos, quos in sex partes distributos, & totidẽ illic oppida cõdiderunt, Lepreũ, Magistũ, Trixas, Pyrgũ, Epitũ, Nudium, Hieſilio, q negaret se nauigaturoq; cũ eo, relinquã ergo, ingt, ouẽ lupis. Ex quo dicto nomẽ adolescenti impositũ est Oilycus, id est, ouí lupus, & id nomen alteri prænatus. Oilyco natus est filius Aegeus, à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingens tribus. Ex

Ionum deliberatio de ponte Darij dessendo.

Histiæi sententia.

Histiæus ad Scythas.

Vocalissimus quidã Aegyptius.

Iones à Scythis hominũ ignauissimi iudicantur.

Megabyzi elogium.

Minyæ.

Lacedæmoniorum mos in sumendis noxiis supplicijs

Minyæ uxorum commento liberati.

Quem lupis relinquere prouerbium.

Oilycus unde appellatus.

hac tribu uirſ, cum ſibi nõ permanerent filiꝫ ex Erinnyum oraculo, delubrũ Laie & Oe
dipodæ extruxerũt: quod poſtea apud eos Theræos manſit, qui ex his uiri procreati fue
ere. Hactenus Lacedæmoniꝫ cum Theræis conſentiunt: quod deinceps exitit, ſoli The
ræi factum hoc modo eſſe memorant: Grinus Aeſaniꝫ filius ab hac Thera orundus,
cum eſſet Theræ inſulæ rex, contulit ſe Delphos, ducens ex urbe ſolennes hoſtias cum
aliꝭs eum ciuibus comitantibus, tum uero Batto, qui erat de genere Polymneſti, ap
Mynias gratioſus. Conſulenti Grino Theræorum regi de aliꝭs rebus, Pythia reſpondit
ut urbem in Africa conderet. Cui uiciſſim iſte: Equidem, inquit, ego ô princeps ſeni
ſum & grauis ad moliendum, tu uero quempiam horum iube iſta facere: ſimul hæc di
cens, Battum oſtendebat: Hæc hactenus. Tunc ubi reuerſi ſunt, pro nihilo habuere reſp
ſum: neque ubi terrarum Africa eſſet gnari, neque ex incerto oraculo coloniam mitte
re audentes. Septem poſt hæc annos in Thera cum non pluiſſet, & omnes (præter unas
arbores exaruiſſent, conſulentibus Theræis Pythiam, reſpondit, mittendam in Afri
cam eſſe coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam ma
cios inueſtigatum, ſi quis aut indigenarum aut aduenarum illic eſſet, qui in Africam na
uigaſſent. Nunciꝫ cum Cretam pererraſſent, & ad urbem Itanum peruenieſſent, re
contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, ſe uentu de
reptũ in Africam applicuiſſe, & ad Platæam inſulam Africæ. Hunc nunciꝫ mercede
ductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera
profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula relicto cum aliquot menſium cibo
ipſi quamcelerrime reuerterunt ad cæteris de inſula renunciandum. Quibus ultro
ſtitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant. Sed appulſa co
Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Colæus: Samiꝫ, omni re
Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipſi ex hac inſula cum ſolu
Aegyptum optantes uento ſubſolano abrepti ferebantur, nec inter mittente flatu, Ly
culeas tranſuecti columnas peruenerunt in Tarteſſum, pompam ferentes ad rem di
nam. Erat ea tempeſtate id emporium, id eſt, nundinæ, intemeratum, adeo, ut inde rece
tentes iſti ex mercibus quæſtum maximum fecerint, inter omnes quos nouimus Gr
cos, duntaxat poſt Soſtratem Laodamantis, cum quo nemo poſſit contendere. Ex ho
quæſtu Samiꝫ decima (id eſt, ſex talentis) ſelecta, fecerunt ahenum ad exemplum cra
ris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinſecus obuerſis: & in templo Iunon
collocarunt, ſuſtinentibus illud tribus coloſſis, id eſt, humanis ſimulacris, ſeptenum cu
bitorum, genu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis Theræiſq; cum
miꝭs cõtracta eſt. Theræi, ubi relicto in inſula Corobio, ad Therã reuerſi renũciarũ de
illis inſulam è regione Africæ ſitam, placuit Theræis, ut è ſingulis oppidis quæ ſpon
erant, uiri mitterentur, fratribus inter ſe ſortitis, quis potius mitteretur, duce eo
ge Batto: Ita duas biremes in Platæam miſerunt: Hæc Theræi memorant. Cætera ex
Theræis cum Cyrenæis conſtant. Nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam
cum Theræis conſentiunt. Sic enim narrant: Eſt in Creta oppidum Oaxus, in quo fe
Etearchus rex. Hic amiſſa uxore, induxit filiæ nomine Phronimæ, nouercam, quæ do
mum ingreſſa, ut erat, ita re ipſa ſe nouercam præſtitit, cum lædendo, atque omne
nus iniuriarum excogitando, tum ad extremũ impudicitiam impingendo: idq; ita re
habere uiro perſuaſit. Iſte ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus eſt. Et
in Oaxo negociator quidam Theræus, noſſe Themiſon: hũc in familiaritatem accepto
Etearchus adiurat, ut quam rẽ oraret, in ea ſe miniſtrum pberet. Vbi hominẽ iureiu
do adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iubens, ut eam abductam in mari dene
ret. Themiſon ancipiti animo inter nefas operis & hoſpitiꝫ perfidiam, ita ſibi facẽdũ
putauit. Accepta puella mare ingreſſus, cum in alto fuit, ut iuriiurando Etearchi ſa
ceret, reuinctam funibus puellã demiſit in pelagus: ea deniq; retracta, Theram pe
nit. Ibi Polymneſtus uir inter Theræos ſpectatus, in concubinatũ Phronimam acce
ex qua interiecto tempore natus eſt ei filius, ſono uocis exili, ac balbutienti, cui nom

Laij delubrũ. Oedipodæ delubrum.

Battus.

Itanus oppi. Corobius.

Colæus.

Herculeæ columnæ. Tarteſſus.

Soſtrates. Ahenum Samiorum.

Theræorum colonia. Cyrenæi. Oaxus. Etearchus. Phronima.

Themiſon.

impoſitum eſt Batto, ut Theræi & Cyrenæi aiunt. Vt aũt ego ſentio, aliud aliqd, ſed eũ cognominatũ, Battum, poſtq̃ in Africã abiit, cũ ꝓpter oraculũ apud Delphos ſibi red
ditum, tũ ꝓpter honorem quẽ aſſecut⁹ eſt. Battũ em̃ Pœni regẽ appellãt, & ob id reor Pythiã lingua Punica, quam nouerat, cũ oraculũ reddidit, uocaſſe Battũ, q̃ futurus rex eſſet in Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit ætatem, Delphos adiit, ob linguæ uitium. Cui conſulenti Pythia reſpondit:

Batte uenis uocis cauſa, dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Ad hæc Battus ſic uiciſſim inquit: O princeps, ego ad te ueni gratia cõſulendi de uoce, tu
de aliꝭ mihi rñdes, quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Africã, qua copia, quã ue ma
nu? Hæc loqueus nõ pſuaſit illi ut alia rñderet, ſed eadẽ quæ prius rñdente Pythia, illinc
digreſſus abiit in Therã. Mox deiñ cũ & huic ipſi, & cæteris Theræis male cõtingeret,
nec mali cauſa deꝓhenderet, ob hæc mittunt Delphos ſciſcitatum. Quib⁹ cũ rñdiſſet Py
thia, melꝭ cũ ipſis actũ iri, ſi Cyrenẽ in Africa cõderent cũ Batto, miſerunt Theræi Bat
tum cum duab⁹ biremibus. Iſti Africã ꝓfecti (qñq̃dem nõ aliud habebant quod agerẽt)
retro ad Therã ſe recepunt. Sed eos Theræi arcentes acceſſu terræ repellebant, ac rurſus reuerti iubebant. Ita neceſſitate adacti, remenſo itẽq; mari, condiderunt oppidum in
inſula Africæ adiacẽti, noſſe ut prius dictum eſt, Platæa, quæ fertur par eſſe Cyrenæis ma
gnitudine. Hãc biẽnio incolẽtibus, cum nihilo melius ſecum ageret, uno è ſuis relicto,
ceteri Delphos nauigarunt ad oraculum cõſulendum. Eò poſtq̃ uenerunt ſciſcitanti
bus q̃d ita ſecum in Africã ꝓfectis, nihil tñ melius ageretur, Pythia rñdit his uerbis:

Lanigeræ Libyes ſcis quam nec adiueris urbem.
Me melius tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ijq̃ cum Batto erãt, rurſus redierunt. Neq; em̃ ſinebat eos deus aliõ migra
re priuſq̃ in Africã cõceſſiſſent. Reuerſi ad inſulã, recepto quẽ reliquerant, incoluerunt
locum in Africa, è regione inſulæ, noſſe Aziriſtum, amœniſſimis collib⁹ utrinq; conclu
ſum, & utrinq; flumine præterlabente. Hunc locum ſex annis cum incoluiſſent, ſeptimo deferẽdũ putauerunt, admonitu Pœnoꝝ, ut in meliorẽ tranſirẽt. Ita illinc eos Pœni
uerſum uerſus, & ad locoꝝ ſpecioſiſſimum abduxerunt, & q̃dẽ noctu, ne Græci inter
dũ faciẽtes iter, diurnum ſpatium metiẽdo aĩaduerterẽt. Eſt autẽ huic loco nomẽ Ira
ſa. Eos ubi ad fontẽ q̃ Apollinis eſſe ferẽt, duxerunt, inquit: Viri Græci, hic uobis inco
lere cõmodum eſt, ubi cælum uocaliter ſonat. Sub Batto igitur (q̃ cõdidit Zoam, & an
nos õdraginta regnauit, & ſub eius filio Arceſilao, q̃ regnauit annos ſexdecim) Cyre
næi habitauerũt tot oĩno, quot in coloniã initio miſſi fuerãt. Sub tertio autẽ Batto, q̃ fe
cit appellat⁹, cũctos Græcos ad nauigandũ in Africã cũ Cyrenæis habitatũ induxit
Pythia. Nam accerſebant eos Cyrenæi ad agri partitionẽ. Induxit aũt hæc uerba rñdẽs:

Serior in Libyen quiſquis peruenerit almam,
Diſcernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cum ergo ingẽs multitudo Cyrenam ſe cõtuliſſet, finitimoꝝ Pœnoꝝ agros uaſtabat, atq; ſuper ſe partiebantur. At illi eoꝝq; rex noſſe Adicran, agris exuti à Cyrenæis, miſſis in Aegyptum q̃buſdam, ſeſe dediderunt Apriꝭ Aegyptioꝝ regi. Iſte comparatum gran
dẽ Aegyptioꝝ exercitum, miſit aduerſus Cyrenas. Cyrenæi inſtructa apud Iraſa locum
& ad fontẽ Theſtin acie, cum Aegyptiꝭ cõflixerunt, eoſq; ſupauerunt, utpote inexpros
ſum ante atq; cõtẽptores Græcoꝝ: adeoq; pfligarunt, ut pauci ex eis in Aegyptũ redirent.
Qua de re Aegyptiꝭ ſuccẽſentes Apriꝭ, ab eo deſciuerunt. Huius Batti filius extitit Arce
ſilaus, q̃ regnũ adeptus, inter initia cũ ffribus ſuis ſeditiões exercuit, donec illi relicto eo,
in alia Africæ locum migrauerunt, ubi cõtracti urbẽ hãc cõdiderunt, quæ ut tunc Bar
ce nunc appellatur. Et inter cõdendum Pœnos ſolicitabant ad deficiẽdum à Cyrenæis.
Arceſilaus eã ſuis defectoribus, q̃ eoꝝ receptoribus bellum intulit, quem reformidan
tes Pœni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fugientibus Arceſilaus uſq; in
ſtitit inſequẽdo, dum ad Leuconẽ Africæ pueniret, & Pœnis uideretur opportunus ad

Batto nomen unde inſtitutum.

Apollinis oraculum.

Aziriſtus locus.

Iraſa locus. Apollinis fons.

Pœni Aegyptijs ſe ſubdunt.

Adicran.

Apries rex. Theſtis fons.

Barca oppidum.

Arceſilai regnum.

Leucon.

Inuadendum. Itaque congressi eò Pœni, adeo superauere Cyrenæos, ut ex illis sexcen-
millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamẽto frater
suus Aliarchus strangulauit. Sed cum dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo
Arcesilao accessit in regno Battus, pedibus non ualens, sed claudus. Cyrenæi cha
ptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, quam ratione
untes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum
ducerent moderatorem. Itaq; petentibus Cyrenæis, Mantinei dederunt quendã nom
ne Demonacẽ, uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir Cyrenen pro
ctus, ubi singula quæq; edoctus est, in tres tribus distribuens illos ita digessit, ut
quidem partem faceret Theræorum atq; confinium, alteram autem Peloponnen
atq; Cretensium, tertiam uero cunctorum insulanorum. Qui etiam huic Batto regi
alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum uero peculiaria fana a
remonias in media ciuitate instituit: quæ instituta sub hoc quidem Batto syncera
manserunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negante
cesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax
stituissent, ac reposcente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus
in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis
rium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in
sauro Corinthiorum situm est. Ad hũc profecta Pheretima precabatur, ut se filiumq;
Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat.
retima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius fac
eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cumq; identidem ad omnia quæ dabat
hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum, atq; colum pensi
cũdatam: dicentiq; quæ consueuerat uerba, Pheretimæ, inquit, talibus rebus donan
minas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquenque solicitabat ad
rei agrariæ: coactoq; ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de
tu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidem Arcesilaos
hominum ætates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehorter
Tibi uero suadet, ut ingressus in domũ tuam, quietem agas. Quod si fornacem incende
plenam amphorarũ, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incende
ne committas ut circũfluum introcas: alioquí peribis tu pariter & taurus optime
faciens: Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis ijs quos contraxerat, è Sam
dijt Cyrenen: recuperatoq; regẽ statu, immemor oraculi factus, uocatis ad dicendã
sam ijs, qui contra ipsum in partibus fuerãt, obiecit culpam fugæ suæ. At illos
lio solum uertebant, alĩ ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur. Quos
Cnidĩ ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramq; dimiserunt. Quos
in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circundatam
Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo Pythia
sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit ultro ex urbe Cyrene
timescens necem oraculo prædictam, & quod Cyrenen existimaret esse circumfluam
Contulitq; se ad regem Barcæorũ nomine Alazerim, cuius filius in matrimonio
bat cognatam suam. Et quidam tunc Barcæi, tum Cyrenæi exules cum in foro agere
animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerim. Ita Arcesilaus
uolens, siue inuitus, oracuio non obsecutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi autor Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrenes
fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidẽdo. Vbi cognouit filium
in urbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcesilaus fe
rat de Cambyse Cyri benemeritus: q; is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ea
tributum instituerat. Hæc in Aegyptũ cum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hor
tansq; eum ad se ulciscendã, prætendens titulum, quod ideo filius suus, quia cum Me
sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Aegypti prætor à Cambyse constitutus,

Aliarchus. Battus claudus.

Cyrenensium distributio.

Pheretima. Arcesilaus ejcitur. Salamin. Euelthon.

Colus cum fuso fœminæ tractanda.

Arcesilaus Cyrenen recuperat.

Alazer.

Arcesilai mors.

Pheretima principis obit munera.

Aryandes.

qui aliquanto post tempore cum æmulari Darium uellet, ab eo est interfectus. Siqui-
dem audiens atq; animaduertens Dario cordi esse memoriã sui relinquere opere, quod
à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit, donec mercedem accepit.
Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes
Aegypti prætor ex argento fecit. Et nunc quoq; extat purissimum argẽtum Aryandi-
cum. Ea re comperta, Darius insimulatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc ta
men Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres si-
mul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi uiro Maraphio, nauticis aũt Ba
dra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso per-
contabatur, quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respõdent.
multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum unà cum
Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verum (ut mea fert
opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multæ sunt & uariæ na
tiones, quarũ paucæ regi obtemperabant, pleræq; Darium contemnebant. Colũt autem
Aegyptum uersus, ut hinc incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fe-
re, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni, uxores eo-
rum in utroq; crure armillam æreã. Eædem capitis comã alũt, quarũ quæq; suos (quos
capite) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ex omnibus Pœnis soli facitãt,
solíq; uirgines nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Pertin-
gũt hi Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum usq; nomine Plynum. His confines sunt
Gygamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius
loci medio est insula Platæa, ubi urbem condidere Cyrenæi. Atq; in continente est por
tus Menelai & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula
Platæa pertingens usq; ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios sunt.
Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pertingũt ad
mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Iidem non postremi, sed pcipui Pœnorũ sunt, q
quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Ho
rum sunt occasum uersus cõfines Auschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, per
tingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Auschisarum plagam habitant Cabales, exi-
gua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ñ
qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Auschisarum quod ad occasum uergit, con-
tingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, confcen
dunt ad locum Aegilen, decerpturi palmulas. Nam palmæ illic & permultæ sunt &
omnes fructiferæ. Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad so
lem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli
ex consuetudine habent, & cũ his in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ mo
do, ubi cuique contigerit, cuspidem scipione prætento. Nasamonibus mos est, cum qs primum ducit uxorem, pri
mo nocte ut sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & ut quisq; cum ea concu-
buerit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione talt
sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illi, ubi preces p
gerunt, indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem insomnium uiderunt, eo utũtur. Fi-
dei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterq; sumpto inuicem poculo bibit.
Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingũt. Nasamonibus con
sues sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aqua
rum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops.
Quo ibi isti publico colloquio atq; consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quæ
deserta memorant refero. Hos, cum ad arenas uenissent, auster spirans illic obruit. Psyl-
lorum extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Super hos austrum uersus in loco fe-
rè frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum cõmercium aspectumq; re
fugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi su-

Darij moneta.

Aryandicum argentum.

Badra.

Pœnorum uariæ nationes.

Adyrmachidæ.

Pedunculorum prærmorsus.

Virgines à rege deuirginantur.

Aphrodisias insula.

Gigamæ.

Asbystæ.

Euhesperides

Cabales.

Tauchira.

Nasamones.

Aegile.

Coitus in propatulo.

Sponsa conuiuis prostituitur.

Fidei dandæ consuetudo.

Psylli.

Psyllorum ad uersus austrũ expeditio.

pra Nasamones incolunt. Circa maritima uero occasum uersus, confines sunt Maca-
summum capitis uerticem radunt, in medio capillos crescere finentes, hinc atque hinc
in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorũ struthionum ferunt pro tegumen-
to. Per eos flumen Cinyps è colle, qui uocatur Gratiarũ, fluens in mare influit. Hic col-
lis Gratiarum nemoribus frequens est, cum cætera (cuius memini) Africa sit arborib⁹
nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum intercapedinis. Horum Macarum finitimi
sunt Gindanes, quorum uxores ferũt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (ut re-
moratur) quod ut à quoq; uiro uenerẽ passa est, fimbriam orat, & ut quæ plurimas ha-
bet, ita præclarissima censetur, tãquam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorũ
oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu uictitant, qui fr-
ctus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu L
tophagi uinum conficiunt. Lotophagis secundum mare uicini sunt Machlyes, lotu
ipsi uescentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem usq; ad ingẽtem amnem
nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ
dicitur Phla. Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt aũt hoc
in modum, Iasonem posteaquam sub Pelio Argo exædificauit, impositis in ea cum ho-
solennibus hostiis, tum uero tripode æreo, circuisse Peloponesum animo Delpheo-
di, eumq; cum teneret cursum circa Maleam, abreptum à uento aquilone, & abductu
in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in aspretis paludis Tritonidis astitisse
hæsitanti de egressu apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod ob
ostensurum se illis exitum, atq; incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita de
Tritonem ostendisse, qua ratione è breuibus enauigarẽt, & tripodem ab illis in tem
positum esse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omn
rationem indicasse. Fore enim, ut cum quis tripodem accepisset ex omnibus qui in A
go nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates accolerẽt paludem Tritonidẽ. Iuxta
cum audissent Pœni qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta
Machlyes habitãt Auses, circum Paludem Tritonidem. Ita utrique habitant, ut mo-
Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, Auses
anteriorem capitis partem. Horum uirgines anniuersario Mineruæ festo in hono
ipsius deæ, indigne inter se bifariam diuisæ præliantur lapidibus fustibusq;, dicemus
morem patrium seruare ei, quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è
ribus decedunt, eas falsas uirgines appellant: sed priusquam à pugnando desistant,
faciunt: Quæ uirgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi
sensu cæteræ uirgines exornant cum cætera armatura Græca, tum cristã Corinthi-
currui impositam circa paludem circunferunt. Quibus autem rebus ornabantur
uirgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari fuerãt
Aegyptiis, nam ab Aegypto affirmari & scutum & galeam ad Græcos esse trans
neruam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamq; nescio quid à pat
prehensam, donasse se ipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt.
dem promiscue cum mulieribus non unà habitantes, sed pecudum more concumbu
Vbi apud mulierem puer robustꝰ est factus, apud quem uirum habitare sustinet (ce
tertio quoq; mense uiri conueniunt) eius filius censetur. Isti maritimi Pœnorum pa
ralium, qui Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris est frequ
Supra hanc partem efferatam supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ae
gyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere sunt gr
mi grandes salis, iucundi in collibus, & singulorum collium uertices è medio sale e
lantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant ultimi, s
dinem uersus, & supra plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem, p
Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quem
dum à me memoratum est, aspectu arietino, Iouis simulacrum est. Apud hos ef
quoq; aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam quasi forum frequen-

Verticis rasu ra.
Garamantes.
Macæ.
Africa arboribus nuda.
Gindanes.
Gindanarum mulierum fimbriæ.
Phla insula.
Iasonis.
Argus ædificatio.
Auses.
Virginum anniuersarius conflictus.
Nomades.
Ammonij.

tissimum est, frigescit, sub meridiem multo frigidior est. Eaq; hora hortos irrigant. De
clinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis cale-
scens ad mediam usq; noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media,
ad auroram usq; refrigescit. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per
supercilium fabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ
par, hominibus circùm habitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasa-
mones pergunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab Aegilæis alius
collis est salis & aqua, & palmularum fructiferarum magna uis: quemadmodum apud
alios incolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sanè ma-
gna, inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter.
A quibus triginta dierum spatium est ad eos, apud quos gignuntur boues præposterè
pascentes. Ideo autem præposterè pascuntur, quod cornua inflexa anterius habent, &
ob id cessum euntes pascuntur. Nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pa
sci nequeunt, alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atq;
duritiam. Garamantes hi Troglodytas Aethiopes quadrigis uenantur. Nam Troglo-
dytæ Aethiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciissimis pedibus sunt, serpen
tibus, lacertisq; & aliis id genus reptilibus uescẽtes, lingua nulli alteri simili utentes, sed
uespertilionum more stridẽtes. A Garamantibus decem quoq; dierum itinere alius col
lis est salis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus, solis omni-
um hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. Nam sales quidem apud eos uocantur
Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendẽtem ex-
ecrantur, eiq; præterea omnia conuicia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem
perdat. Post totidem dierum iter, alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus acco-
lentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, exilis, & undiq; teres: & (ut fertur) adeo
celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinquatur, neq; hye-
mẽque æstate. Columnam cæli illum esse indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognomi-
nantur hi homines, nam Atlantes uocantur: dicunturq; nec ulla animante uesci, nec ul-
la somnia cernere. Ad hos usq; Atlantes possum recensere nomina eorum qui in super-
cilio Africæ habitant, post hos nihil amplius. Porrigitur autem id supercilium ad colu
mnas usq; Herculeas, atq; ulterius. Intra quod est metallum, id est, effossio salis, decem
dierum itinere, & hoies incolentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iam
tractus Africæ uacant imbribus. Nam si plueret illic, non possent manere parietes salis.
Supra hoc supercilium, austrum uersus ac mediterranea Africæ, deserta etiam plaga
est, & sine aqua ferisq;, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore uacans. Ita ab Aegy-
pto ad Tritonidem lacum, pastoritij Afri sunt, carne uictitantes ac lacte, nihil uaccinum
edentes, quia nec Aegyptij gustant suem, nec alentes quidem uaccam. Nec Cyrenææ
fœminæ ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in Aegypto, cui etiam iciunia & dies fe
stos celebrant. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum uero Tritonidis lacus iam non
longè pastorales Pœni, neq; eisdem moribus utentes, neq; idẽ circa infantes (quod pascua
facitantes. Nam Pœnorum qui pastorales sunt, an omnes, non queo pro certo
dicere, sed plerique hoc faciunt. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, uenas uerticis il-
lorum lancea succidunt inurunt, nõnulli uenas tẽporum, eã uidelicet ob causam, ne ullo unq;
tempore phlegma, id est, pituita defluẽs è capite, officiat, eaq; de re se aiunt esse optima ua-
ticinio. Et sunt re uera Pœni inter omnes quos nos nouimus hoies saluberrimo cor-
pore, incertum mihi an ob hanc causam, certe optima ualetudine sunt. Quod si pueris
hæredis spasmus existat, inuẽta est ab eis medicina. Vrina enim hirci aspera eos liberat.
Id refero quæ ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros talia sunt sacrificia: Vbi p pri
mùm aurẽ pecudis pcciderunt, eam supra domũ abiiciunt: hoc acto, ceruicẽ eius auer-
sam. Solis omnium deorum immolant Soli & Lunæ, & his quidem uniuersi Pœni sa
crificant. At qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Ne-

Fons solis.
Salis collis.
Garamantes.
Troglodytæ.
Serpentibus uescentes.
Atlantes.
Solem execrantes.
Atlas mons.
Atlantes unde appellati.
Metallũ salis.
Domus ex sale.
Imbribus uacantes.
In græco additur, ὁ δὲ ἅλας ἀυτόθι ὄρος λευκὸν καὶ περιῳ̃ον φύσιος τὸ εἶδος ἐὸν ὅμοιον, id est, sal ibidem & albus & nitricans fodi tur.
Cyrenæarum fœminarum ob Isidem superstitio.
Vaccinum nõ gustantes.
Sue abstinentes.

Minerue egis.

ptuno, sed Mineruæ præcipue. A quibus Afris Græci uestem & ægidas simulacrorum Mineruæ mutuati sunt, præterq́ quod apud Afros pellicea uestis est, & pendentes circa us ægidibus fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ. Cætera uero omnia ad idem exemplar effecta sunt, nomine quoque ipso testificante, uenisse ex Africa Palladium stolam. Quippe Afræ mulieres super uestem amiciuntur nudis pellibus caprinis fim

Aegis unde appelletur.

briatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis pellibus, ægidas denominare Græci. Quinetiam hinc primum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quod Africanæ mulieres uehementer ututuntur, ac belle. Et ab Afris quadrijugos equos iungere

Nasamonum eadauera.

Græci didicere. Sepeliunt autem pastorales Afri defunctos ut Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes ut dum quis cœpit agere animam, sedentem constituant, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt uirgultis compo

Auses aratores.

suspensis circa lentiscos, & ea quoquò uersus uersatilia. Et isti quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte Tritonis fluminis hi Auses, qui

Maxyes.

aratores: qui uero Pœni, domos possidere consueuerunt, ijs nomen impositum est. Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio gunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentem gens, multo frequentior est feris syluisq́ quàm regio pastoralium. Nam quæ ad aram respicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenus, & depressior est & nosa. Hinc deinceps quæ aratoræ est, uesperam spectans, montana ualde est ac nemo

Cynocephali Acephali.

ferisq́ frequens. Siquidē apud hos & serpētes sunt, supra modum grandes ac leo

Oculos in pectoribus gestantes.

elephantes quoq́ & ursi, & aspides, & asini cornibus præditi. Et cynocephali, id est, pita canina habentes, & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos ab Afris memoratur, necnō uiri fœminæq́ agrestes, & aliæ permultæ feræ haud fabu titæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, ueluti pygargi & capræ & bubali asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti, nunquam enim bibunt, & cer es, quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt. Huius feræ magnitudo est ad æquipa onē bouis: & bassaria, & hyenæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoe id est, ex hyæna & lupo geniti, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad mum magnitudine, terrestres lacertis assimiles, & struthij subterranei, & serpentes

Tria murium genera.

silli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item quæ alibi, præter ceruū & apr Ceruus enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoq́ tria murium nera, quorum alij bipedes uocantur, alij zegeries Punica lingua, quod in nostra idem quod colles, alij echines. Sunt pterea mustelæ, quæ in Silphio nascuntur, mu nis similimæ. Tot habet feras Pœnorum pastoralium regio, quantum nos maxime tando longissima inuestigare potuimus. Maxyum Pœnorum cōfines sunt Zabeces,

Zygantes

fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt Zygantes, ubi magna lis apes conficiunt, sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes mini

Cyranis.

tur, ac fimijs uescuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranem, ducentorum stadiorum gitudine, arctam in latum, in quam pergi è cōtinente potest, oleis refertam ac uite Et in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illinitis ta auri referūt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur. Fuerit autem totum, ut ipse ego in Zacyntho uidi, picem è lacu referri. Sunt complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquò uersus pedum est, dinis duūm passuum. in hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, fœ

Pix Pieria.

tera præstantiorem pice Pieria, eámque in scrobem quem iuxta lacum foderunt. fundunt, & ubi multū illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. quid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quad stadijs abest. Ita id quod de insula adiacenti Africæ dicitur, consentaneum est uer

Aiunt præterea Carthaginēses, locum esse Africæ extra columnas Herculis habita

hominibus: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq́ in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depositio, rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos precium considerare, & si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum nauibus conspicere. Illos uero accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim aut se contingere mercem prius, quàm ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Pœnorum, quos nominare possum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) non amplius incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africæ, alteri ad australem incolunt. Aduenæ uero, Phœnices & Græci. Neque uero uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter unam Cinypē, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc optime cuique telluri par est prouentu fructus cerealis omnino cæteræ Africæ. Est enim pulla & uda fontibus, ac secura siccitatis aeris, ac ne imbre quidem, qui sit uehementior, læditur. Nam in eo tractu Africæ pluit ex proprietibus fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est, quod Euhesperitæ colunt. Nam quoties id eximie ipsum hubertate superat, centuplum reddit. At illud Cynipum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quæ huius Africæ editissima est, quam pastorales incolūt, treis in se plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur, uindemianturq́. His compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos colles appellant, dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga, coquuntur atque matureſcunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat: Hæc hactenꝰ de his dicta sunt. Persæ ad ulciscēdam Pheretimam ab Aryande missi ex Aegypto, Barcem peruenerunt, oppidum obsederunt, missis ilico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcem cum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & talia tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam æratius deprendit æreo scuto hunc in modum: Circunferens illud intra murum, admouebat pauxillum urbis: quod ubicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni redddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. Vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Torměta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum cum multum temporis contriuissent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eíq́ fragilia superstrauit lignea, super ea humū induxit, reddens solum cætero æquabile. Simul atq́ illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam ineūt, ferientes fœdus super occultam fossam. Quoad humus ea ita haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret. Barcæis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrandi urbem faciebant potestatem, Persa factis omnibus portis. At Persæ resciſſo ponte occulto, in urbem proruperūt. Ideo tantem pontem quem fecerant resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum Barcæis perfecerant, tandiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Refragio enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum mu-

Pœni atque Aethiopes indigenæ. Phœnices & Græci aduenæ.

Cinypis fœcunditas. Euhesperitæ.

Cyrenaicæ regionis fœcunditas.

Cuniculi deprehensio.

Fossa occulta

Barcæorum fœdus.

rorum, Fœminarum quoq; decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæ

Barces expugnatio.

Persis ut diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines nõ exiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierũt, qui cum ad urbem Cyrenen rediissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per urbem deduxerunt.

Pheretimæ in Barcæas crudelitas.

Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diperent, recusante Amasi peditum duce, se enim aduersus unam Barcem Græcam ciuitatem esse missos. Verum postq; transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, pertentia eos subijt, quod Cyrenen non occupassent, eamq; iterum adoriri conati sunt. Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incessit metus: illincq; cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenæis cum tum sibi præberi precarentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebantur. Quos Pœni excipientes, uestitus atq; utensilium gratia, ut quisq; relinquebatur trahebant interficiebant; donec in Aegyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africa longissime ad Euhesperidas processit. Quos autem Barcæorum cepere, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, hijs Darius rex ad incolendum dedit uicum Bactrianæ regioni cui uico nomen imposuere Barcæ, ad meam usq; memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima probe uita excessit. Nam posteaquam ultra Barcæos celerrime in Aegyptum redijt, male perijt. Vt enim existunt acres admodum & diosæ ultiones deorum in homines, uiuens uermibus computruit. Talis ac tanta Phere mæ Batti filiæ in Barcæos uindicta extitit.

Barce uicus.

Deorũ acres uindictæ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, QVI INSCRIBITVR TERPSICHORE.

Megabyzus.

Perinthij. Pæones.

TPersæ, qui in Europa sub Megabyzo relicti Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, mox quoque à Pæonibus male affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino oraculo, ut bellum Perinthijs inferrent: & siquidem Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarent, nominatim compellantibus, eos inuaderent, ita minus, ab inuadendo abstinerent, ita fecerunt. Enimuero confidentibus Perinthijs è regione, onum in suburbanis, ibi singulare certamen ex uocatione cõmissum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus

Pæan carmẽ.

certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canẽtes impetum fecere, egregieq; cum centes, ex illis paucos reliquere. Quæ quõdam à Pæonibus gesta fuerant, tamen multo dum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenue pugnantes, tamen multo dine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma cir

Perinthi expugnatio.

ferens, omnes eius urbes atq; omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret.

Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo ualidissima. Sed quia id arduũ illis est, & nulla ratiõe contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionũ singula, Moribus

menac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum est. Trausi uero in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces: uerum circa natalia suorum atque obitus hoc facitant: Edito puero, propinqui eum circunsidentes cum ploratione prosequuntur, recensentes quascunque necesse est illi, quod uitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum, per lusum atq; lætitiam, terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quæ nam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à uiris ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur, unaq; cum uiro humatur, cæteris uxoribus id sibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato uenundant. Virgines non asseruant, sed quibus libuit, cum uiris concumbere sinunt. Vxores asseruant uehementer, easq; magno ære à parentibus coemunt. Punctas notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse notatas punctis, ignobile. Ociosum esse, pro honestissimo habetur. Agriculatorem uero, pro contemptissimo. E bello atque rapto uiuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Martem, Liberum, Dianam: sed reges præter populares etiam Mercurium: eumq; edijs præcipue, per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisq; omnifarijs hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoq; desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, id est, singulare certamen: Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem uergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolãt, sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat uastam esse atque ignotam, ubi solos audio habitare homines, nomine Sigynas, ueste Medica utentes, eorumq; equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemq; pusillos ac simos, inualidosq; ad uehi. Horum fines proxime accedere ad Henetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se Lonos Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo diuere: sed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynas Pœni qui supra Massiliam incolunt, iosthitores appellant: Cyprij iacula. Verum ut Thraces aiunt, apes loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non posse: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi tamen loca quæ septentrionibus subsunt, uidentur ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: ora maritima Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius transmisso rapidis Hellesponto, postquam Sardis uenit, recordatus est beneficij in se ab Histiæo collati, & consilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiæus ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem popposcit, sed Myrcinum Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coes autem ut qui non tyrannus, sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrãnidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eo se contulit. At Dario res huiusce modi oblata est, ut illam uidenti incesserit cupido iubendi Megabyso, ut Pæonas ex Europa è sedibus in Asiam transportaret. Erat Pigres & Mastyes uiri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis uenere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiũdæ, ducẽtes unà sororẽ pcera statura atq; speciem putarunt: Sororẽ q̃ optime poterant cũ exornassent, ad aquam mittunt, uas capite continentẽ, equumq; è brachio trahentẽ, linumq; nentẽ. Eã ptereuntem Darius attente

Megabyzus.

Perinthij. Pæones.

Pæan carmẽ.

Perinthi expugnatio.

Vxorum mactatio ad maritii funus.

Agriculatiõnem esse contemptui.

Monomachia ad sepulturas Thracum pertinet.

Sigynæ pecora.

Heneti. Adriã.

Histiæus.

Myrcinus Hedonis Coes.

Pigres. Mastyes.

confiderabat,q̃ neq̃ Perfica erant illa quæ ageret mulier, neq̃ Lydica, neq̃ ullarum ea
Afia fœminarum. Hæc confiderans, miſit quoſdam ſuorum ſatellitum, iuſſos obſeruare
in quam rem uteretur mulier equo. Iſtis obſequẽtibus, fœmina ubi peruenit ad fluui
equo ſatisfecit, uas aqua impleuit. His actis, eadẽ uia regreditur, aquam capite ſuſtinẽs,
equum è brachio trahens, ac fuſum uerſans. Admiratus Darius tum ĩs, quæ ab explore
toribus audiſſet, tum ĩs quæ ipſe uidiſſet, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta
adoleſcẽtes fratres qui aderãt, nõ procul rẽ ipſam ſpeculantes, interroganti Dario cui
Pæonia illa eſſet, aiunt ſe Pæones eſſe, & illam ſuam ſororẽ. Ad quos Darius, quam hoſtes eſſet
Pæones, & ubi locorum habitarẽt, & cui⁹ rei gratia illi uenĩſſent Sardis, pcontari. Ad
leſcẽtes ſe uero uenĩſſe dicere, ut ſeſe ei donarẽt. Pæoniam autem eſſe ad flumẽ Strym
Strymon. nẽ ſitam, qui Strymon non procul abeſſet ab Helleſpõto, Pæones eſſe coloniam Teucr
rum qui è Troia fuerunt. Hæc ſingulatim illi referebant. Interrogantiq̃ Dario, hui
oẽs illic fœminæ tam laborioſæ eſſent, affirmare prompte id ita habere. Huius ei
Megabyzus in Pæones exercitũ ducit. gratia illud fiebat. Ibi Dari⁹ literas ad Megabyzũ dat, quẽ in Thracia pfectum reli
rat, iubens è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri, cum liberis pariter & uxo
Eques cum hoc nuncio cõfeſtim ad Helleſpontum cucurrit. Helleſpontoq̃ tranſ
literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, ſumpto è Thracia duce, aduerſus Pæo
am exercitum ducit. Pæones cognito Perſarum in ſe aduentu, contractis copijs pedi
ad mare, rati illac Perſas ingreſſuros ad dimicandum. Et Pæones quidẽ ad arcẽdum
ercitus Megabyzi ingreſſum parati erãt: Perſæ autem certiores facti, Pæonas cõ
ſe ad intercludẽdum ab ora maritima ingreſſum, ſumptis ducibus iter ad ſuperiora
tunt, holtemq̃ latẽtes in eius oppida irrumpunt, & illa, utpote uacua, facile occupa
Syropæones. Pæoplæ. Praſias. Quod ubi reſciuere Pæones, protinus diſperſi ad ſua quiſq̃ dilabuntur, ſeq̃ Perſis de
Pãgæus mõs. Doberæ. Agrianæ. Odomanti. dunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Praſiadem uſq̃ paludem
lunt, è ſuis ſedibus emoti, in Aſiam ſunt abducti. Qui uero circa Pangæum mont
colunt, Doberasq̃ & Agrianas & Odomantos, & ipſam Praſiadem paludem, à pr
pio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Inc
lunt autem hunc in modum: In media palude compactæ erant ſublicæ, tenuem à co
tinente ingreſſum uno ponte habentes. Has ſublicas tabulata ſuſtinentes, olim com
Paludis Praſiadis inhabit. muniter omnes ciues ſtatuebant. Mox è lege hunc in modum ſtatuendum cenſuer
ut pro ſingulis uxoribus quas quiſque duceret (ducunt autem ſinguli multas uxo
ternas defigeret ſublicas è monte ſumptas, cui nomen eſt Orbelus. Hoc habitantes
do, obtinent ſinguli ſuper ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabu
compactas, deorſum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem reſte illig
Piſcium copia mira. Papraces piſces. Tilones piſces. metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autẽ & ſubiugabilibus, piſces pro
lo præbent. Porro piſcium tanta eſt copia, ut quoties quis ianuam compactam
uerit, demiſſam fune ſportam uacuam, aliquanto poſt retrahat piſcium plenam. Qu
rum duo ſunt genera, unum quod uocant Papraces, alterum Tilones. E Pæonibus
capti fuere, in Aſiam ſunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuncios in Macedo
niam ſeptem Perſas, qui poſt eum erant in exercitu ſpectatiſſimi, miſit ad Amyntam
tituros regi Dario terram & aquam. Eſt autem è palude Praſiade breuis admodum
Macedoniam uia. Nam in primis paludi confine eſt metallum, id eſt, foſſa æris. Vnd
poſt ea tempora Alexandro in ſingulos dies ſingula talenta prouenĩebant. Poſt
lum, ſuperato monte quem uocant Dyſorum, Macedonia intratur. Eò Perſæ ubi peru
nere, & in conſpectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam
petiere. Amyntas & ea dedit, & hoſtes in hoſpitium uocauit. Inſtructaq̃ ſplẽdide cœn
Amyntas. pcomiter accepit. Perſæ poſtq̃ à cœna ad potum puenere, hoſpes, inquunt, Macedo, no
bis Perſis conſuetudinis eſt, quoties magnã exhibuimus cœnam, tunc etiam concubi
Perſarum conuiuia. & adoleſcẽtulas uxores ad aſſidẽdum introducere. Proinde tu nunc, quoniam liberal
excepiſti nos, & liberali hoſpitio proſecutus es, regiq̃ Dario & terram das & aquam,
ſectare conſuetudinem noſtram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Perſæ iſta con

ſuetudo non eſt, ſed uiros à fœminis ſemouendi. Verum quandoquidem uos exigitis
qui domini eſtis, hoc quoque uobis præſtabitur: Hactenus locutus Amyntas, fœminas
accerſit. Illæ ut iuſſæ præſto fuerunt, & è regione Perſarum deinde conſederunt. Quas *Fœminæ à uiris ſemouentur.*
Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum eſſe ſa
pienter. Satius enim futurum fuiſſe, ab initio non uenire fœminas, quàm poſtquam uc
nerant non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas,
illas aſſidere iuſſit. Quæ cum obtemperaſſent, illico Perſæ mamillas illarum tractare, ut
pote pluſculo uino temulenti: nonnulli etiam tentare ſuauiari. Hæc Amyntas intuens,
etſi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verum eius fili
us Alexander cum adeſſet, atque hæc ſuſpiceret, utpote adoleſcens, & malorum inex
pertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. Itaq̃ grauiter ferens, ad Amyntam inquit:
Tu uero pater cede ætati, abiq̃ hinc ad requieſcendum, neque indulgeas nimium pota
tioni. Ego hic remanens, omnia hoſpitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei
nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc reſpondit: Fili, inquiens, uerba tua hinc
me ſummouentis penè intelligo. Ideo enim me dimittis, quod aliquid noui agere in ani
mo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos uiros perpetrare, futurum in pernicie
em noſtram, ſed tolera ſpectans quæ geruntur. Nam quod ad diſceſſum meum ptinet,
parebo: His reſponſis, Amyntas abĩt. Et Alexander ad Perſas: Vobis, inquit, hoſpites,
cum his fœminis uel omnibus, ſi libet, facillime licet concumbatis; ſed cum qua earum
concumbere libeat, indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & uos bene po
tos, & temulẽtos q̃ uideo. Proinde has fœminas, ſi uobis cordi eſt, ſinite ire ad ſe lauãdũ,
quas cũ lotæ fuerint, accipiatis: Hæc locutus Alexander, approbantibus Perſis, egreſſas
fœminas in muliebre remittit cõclaue: ac totidẽ uiros leues malas habẽtes, muliebribus
ueſtib⁹ exornat: traditisq̃ pugionibus introducit, admonetq̃ Perſas, inquiens: Vos uero *Viri pro mulieribus exornati.*
Perſæ à nobis in conuiuium eſtis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ ha
beamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repſentauimus: & quod omnium maxi
mum eſt, etiam noſtras ipſorum matres & ſorores liberaliter exhibemus: ut omni hono
re affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni eſtis: utiq̃ regi qui uos miſit, renuncie
tis, à Græco quodam Macedonum principe uos & menſa & lecto bene acceptos eſſe.
Hæc locutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit
ſingulis Perſis. Qui poſteaq̃ a Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere: Et hac quidẽ *Perſarum edes in conuiuio.*
morte affecti ſunt Perſæ ipſi, pariter & eorum comitatus. Comitabantur em̃ eos & ue
hicula & familia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter in
terempta ſunt. Non multo deinde interiecto tempore, cũ magna horum uiroq̃ inter Per
ſas inquiſitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alĩs pecunia, tum
ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, uiro Perſæ, uni ex inquiſitoribus interfectorũ. Ita *Gygæa. Bubaris. Perdicæ.*
Perſarũ cædes deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe aũt Græcos, q̃ hæc fecere, à
Perdicæ progenitos, quemadmodum ipſi aiunt, & ego aſſentior in ĩs, quæ poſtea dicã.
Nam ſum Alexander certãdi gratia ad hoc ipſum deſcendiſſet, à cõcurſoribꝰ phibebat,
& negarent barbaroq̃ id eſſe certamẽ, ſed Græcoq̃. At ubi palam fecit ſeſe Argiuũ, Græ
cis eſſe iudicatꝰ eſt; & ſtadiũ currens, primus primo extitit: Et hæc quidem ita geſta ſunt.
Megabyzus aũt Pæonas ducẽs, abĩt in Helleſpontum: & illo trãſmiſſo, puenit Sardis. *Megabyzus Hiſtiæus.*
Cum interim Hiſtiæus Mileſius iam muris cingeret locũ, quo à ſe petito donatꝰ à Dario
fuerat in Pœonum ſeruatæ ratis, q̃ locus eſt ad flumẽ Strymonẽ noſce Myrcinus. Megaby
zus cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, cum primũ uenit Sardis, primũ ducẽs Pœones, ita
tũ Darium alloquutus: Rex, quidnam tu rei feciſti, dato loco ad urbẽ cõdendam in Thra
cia uiro Græco, eidemq̃ ſolerti atq̃ induſtrio: ubi affatim materia eſt ad naues ædifican *Myrcinus.*
das, multiq̃ remigũ atq̃ pecuniæ, multis etiam cũ barbaris, tũ Græcis incolentibus:
qui nãcti ducẽ, facient quicquid ille uel die uel nocte pceperit? Nunc tu uiq̃ hunc ita fa
cientem inhibe, ne domeſtico bello afflicteris: Inhibe autẽ miti modo accerſitũ, quẽ cum

acceptis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc locutus Megabyzus, pfe-
cile Dario pſuaſit, tanq̃ probe proſpiciẽs quod eſſet euenturũ. Darí⁹ miſſo in Myn
nuncio, ad Hiſtiæum hæc inquit: Hiſtiæe, rex Darius hæc dicit: Mihi rebusq̃ meis me
lius conſulentem quàm te, inuenioneminẽ, quod non uerbis, ſed factis comprum habe
proinde cum res magnas agere deſtinem, præſto mihi ſis, ut ea tibi aperiam. His uerbis
fide habita, Hiſtiæus, & ſimul magnificiens conſiliarium regis fieri, Sardis pfectus
Cui aduenienti Darius: Hiſtiæe, ego (inquit) ea de cauſa te accerſiui, q̃ poſteaq̃ à Scy
redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuiſti, nullius rei deſiderium tam me tenuit
ui, q̃ ut tu in aſpectum & colloquium meum uenires: cum ſcias oím poſſeſſionum
oſiſſimam eſſe uiꝝ amicũ, ſolertẽ, bene ſentiẽtem: quæ tibi ambo adeſſe, ego reſtimo
eſſe poſſum è rebus meis. Quare tibi ego q̃ feciſti pbecq̃ uenisti, hoc gratificandũ pute
ut omiſſa Mileto, & recẽs condita in Thracia urbe, me ſequaris Suſa, eadem quæ ego
bitaturus, meusq̃ conuictor ac conſiliarius futur⁹. Hæc locutus Darius, unà ſecũ Hiſtiæ
um ducens, Suſa uerſus iter intendit, pfecto Sardibus Artapharne, fratre ſuo ex eodem
patre. Item pfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrẽ Siſamnem, unum è regijs iudicib
q̃ iniuſte ob pecuniam iudicaſſet, rex Cambyſes interemerat, interẽptoq̃ detracturus
riũ in lora cõcidit, q̃bus tribunal in quo ille ſedẽs iudicarat intendit: ibidẽq̃ eius filium
Otanem ſedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret.
Hic igitur Otanes in eo tribunali ſedens, tunc Megabyzi ſucceſſor exercitus, Byzan
ac Chalcedonios cepit. Cepit item Antandrum, q̃ eſt in terra Troade, cepit quoq̃ Lam
ponium. Sumpta etiam à Lesbijs claſſe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelaſgis tũc
utranq̃ habitam. Sed Lemnij quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugna
rant, mala perpeſſi ſunt: quorum qui ſuperfuere, ijs præfectum Perſæ impoſuere
retum, Mæandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemnos
eſſet, hac de cauſa mortem oppetijt, quòd omnes in captiuitatem redigebat, atque ea
tebat, alios inſimulans deſertores Scythicæ expeditionis, alios uexatores copiarum
rijs à Scythis reuertentium: Hæc iſte in ſua præfectura perpetrabat. Sed non diu in
lis faciendis delituit: & cœperũt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ionibus
E Naxo quidem, quòd inter inſulas felicitate præſtabat: è Mileto autem, quòd ea re
ſtate prope ſeipſam ſuperata maxime florebat: eratque Ioniæ prætextum, cum labo
ſet duabus ſuperioribus ætatibus morbo ſeditionis, donec eam ſeditionem Parij ſedarint,
rint, ex omnibus Græcis correctores à Mileſijs delecti. Hunc autem in modum eos
rijs correxere: Cum Miletum uenissent uiri inter Parios præſtantiſſimi, cernerentq̃
mos uehementer labefactatas, dixerunt uelle ſe regionem ipſorum peragrare. Id ubi
tes & omnem agrum Mileſium luſtrantes, ut quenque fundum animaduertebant bene
cultum fructúmque emittentem, conſcribebant domini nomen. Peragrata omnium
ne, cum paucos huiuſmodi fundos cõperiſſent, quàmmaturrime ad urbẽ deſcenderunt.
Coactoq̃ cœtu, decreuerunt urbẽ ab ijs eſſe incolendam, quorum fundos bene cultos
uenisſent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut ſua ipſorum curauiſſent. Caeter
Mileſios, qui prius ſeditioſi fuiſſent, iuſſerunt horum dicto audiẽtes eſſe. Ita Mileſij
rijs correxerũt. Ex his tunc urbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere. Ex
xo quidam locupletes è plebe in exilium miſſi, Miletum ſe cõtulerunt. Miletum aũt
curabat Ariſtagoras Molpagoræ, idemq̃ gener ac cõſobrinus Hiſtiæi Lyſagoræ, quem
Darius Suſis diſtinebat. Nam Hiſtiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Sar
gebat, dum Naxij Miletum uenere. Iam pridem Hiſtiæi hoſpites, cum Miletum ue
aduenere, obſecrarunt Ariſtagoram, ut aliquantulum copiarum ipſis præſtaret: re
undum in patriam. Ille colligens, ſi per eum iſti in patriam redirẽt, fore ut Naxo imp
raret: tamen prætendens Hiſtiæi hoſpitium, ita eos eſt allocutus: Meæ quidem uires
tantum copiarum præbendum non ſuppetũt, ut inuitis his qui Naxum tenent, nos po
ſim reducere: cum audiam octo millia ſcutatorũ Naxijs, ac multum longa nauium cla
tũ omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibeo, hoc ſcilicet in animo uerſans: Eſt pa

In Aldi hoc loco & deinceps Megabyſus legitur.

Amicus ſolers precioſiſſimum omnium poſſeßionum.

Artaphernes Otanes. Siſamnes.

Iudicis corrupti iuſtæ uindictæ exemplum.

Parij Mileſios correcturi ueniunt.

Ioniæ rebellionis occaſio.

micus Artaphernes Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimorũ, multo exercitu præditus ac multa claſſe. Hunc ergo uirum opinor factu- rum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis, Naxij inſtare Ariſtagoræ, ut rem quã optime poſſet conficeret: utq̃ munera homini pollicerentur, dicere, & ſe exercitui ſum pſi ſuppeditaturos, ut ipſi paciſcerent, magnã uidelicet ſpem habentes, cũ ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ iuberentur eſſe facturos, atq; adeo cæteros inſulanos. Nulla dum enim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sardis Ariſtagoras, ait ad Artaphernem, eſſe inſulam Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæq̃ uicinam, multis præterea & pecunijs & ſeruitijs præditam. Proinde tu aduerſus hanc regionem ducito exercitum, per cauſam illuc exules reducen di. Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, pter illas quæ in exer citum erogabuntur. Has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus noſtri autores fu- mus, & te inſulas regi acquirere ipſam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & An- drum, cæteraſq̃ quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficile inuades Euboeam, inſulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſane ad capi- endum, centum omnino nauibus ad has occupandas ſuffecturis. Huic reſpondens Ar- taphernes: Tu uero, inquit, quæ ſunt ex utilitate regiæ domus exponis, & probe iſta ſua- deſomnia, pterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ine- untetatim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus autoritatem quoq; re- gis accedere. His auditis, Ariſtagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autem miſſo Suſa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Ariſtagora dictis, eum certiorem face- ret, ubi ille rem approbauit, ducẽtas naues inſtruxit, tum Perſarum, tum aliorum ſoci- orum, magna ſane multitudine, præfecto eis duce Megabate, uiro Perſa, familia Achæ- menidarum, ſuo ac Darij conſanguineo: qui (ſi uera ſunt quæ poſt hoc tempus geſta) fi- liam deſponderat Pauſaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affec- tanti. Delecto itaq̃ duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Ariſtagoram miſit è Mileto. Megabates Ariſtagora ſumpto atq; ladum exercitu cum Naxijs profectus eſt, per ſimulationem eundi in Helleſpontum. Atq; ubi Chium peruenit, claſſem continuit apud Caucaſa, ut illinc uento aq̃lone traijceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea claſſe deleri, hoc negocij contigit: Megabates in circumeundis nauium excu- bijs offendit nauem Myndiam à nemine cuſtodiri. Quam rem indigne ferens, fuſſit fa- cibus

Literæ capiti impressæ.

æus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus cu-
tis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, & hominem retinens, quoad
pilli refruticarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans,

Defectionis significatio.

nisi ut cum Miletum peruenissent, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Eam
stigmata significabant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus
faciebat, q; magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atq; etiam speran-
re, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil nouæ
retur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histiæus

Hecatæus.

dem hæc considerans, nuncium mittebat. Aristagoras autem, cum ei hæc omnia col
nea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quàm de
stiæi mandatis. Cui cum cæteri omnes assensissent, iubentes ut rebellaret, Hecatæus
λογοποιὸς, id est, sermonũ autor, initio dissuadere bellum sumi aduersus regẽ Persa-
enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemq; illius potentiam.
cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere ut classe mare occuparent, pop-
se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum uires esse
cillas: si tamen pecuniæ è templo, quod est in Branchidis, tollerentur, quas Croesus

Cræsi pecuniæ.

dus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos
turos ad utendum, nec hostes spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quem-
modum à me in primo libro demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia
nuit, sed illa, ut omnino rebellaretur: utq; unus eorum Myũtem nauigaret ad exer-

Iatragoræs. Oliatus. Coes.

qui è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorũ cõprehendere.
ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, & Hystiæũ Tyr-
Termenẽsem, & Coem Erxandri, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagoræ in
raclidis Cymæum, complures q; alios. Ita ex pfesso Aristagoras defecit, omnia in
commentus. Et primum quidem, uerbo duntaxat tyrannidem immutans, statim re-
blicæ Mileti constituit, ut secum libenter Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqu
nia fecit, tyrannorum alios eijciens, alios utiq; quos ceperat è nauibus iis, quæ ad
Naxum unà ierant, ut ciuitatib⁹ gratularetur, alium in alia urbe diuendẽs, ex qua q

Coes lapidibus interemptus.

illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora producũ lapidi-
interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam & alij complures tyranni fug-
lum uertere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summo-
Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos pro-
stratus: moxq; ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. Opus enim erat

Anaxandrides.

gnam aliquam comparare societatem. Spartæ regnum iam nõ tenebat Anaxandrides
Leontiæ filiꝰ, q; nõ superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat, nõ
dem propter uirtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducũ
trimonio sororis filia, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat, Lacedæ-
esset, Ephori his cum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certe nobis hoc non

Euristhæi genus.

est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ
concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturus. His ille respondens
negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non recte consulere, qui pe-
hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alteram ducere: eoq; se non esse
riturum. Cui Ephori atque optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam

Ephori.

cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicimus, ac noli re-
gnare, ne quid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies,
non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnia præstato: alteram tamen du-
to præter hanc uxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides.

Anaxandridæ uxores. Cleomenes natus.

duas dehinc uxores habens. Binis ædibus habitabat, haud quaquam Spartiatice face-
Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius ducta est, parit hunc Cleomenem,
quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior, quæ hacte-
nus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa, quæ cum re uera prægnans esset, dolo-

sici tamen posterioris uxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, factari hoc ab il-
la, animo subijciendi sibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pari-
endi, Ephori increduli fœminæ parturienti custodes assederunt: quæ Dorieum pepe-

Dorieus.

rit, moxq; Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleom-

Leonides. Cleombrotus

brotum atq; Leonidem fuisse geminos. Quæ Cleomenem peperit secundo loco in ma-
trimonium ducta, Perinetade Demarmeni filia, alterum filium amplius nõ genuit. Et

Perinetades.

Cleomenes quidem non compos, ut fertur, sed inops mentis: Dorieus autẽ inter æquã
les omnes primus erat: meritoq; putans se ob uirilitatẽ regno potiturum: Hic ita opi-
nione præsumẽs, defuncto Anaxandrida, cum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quod
maximus natu esset, creassent, indigne tulit id, fibiq; à Cleomene imperari. Igitur pe-
tita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neq; Delphico usus oracuio, in quam terram ad
urbem condendam tenderet, neq; quippiam consuetorum executus, adeo rem indigne
ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Cynipem delatus, locum cõmunit

Cinyps.

totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis &
Afris & Carthaginẽsibus, in Peloponnesum abijt. Vbi Antichares uir Cleonius ei cõ

Antichares.

filium dedit ex Laij oracuiis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regio-
nem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est, Hercule cõditore. Hoc ille audito, Delphos
se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione ad quam mittebatur, potitu-
rus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sũptaq; Dorieus classe, quam & in Afri
cam duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate, ut ferunt, Sybaritæ cum Tely re

Sybaritæ. Telys rex.

ge suo bellum Crotoniatis erant illaturi. Id metuentes Croniatæ, Dorieũ ut sibi opem
ferret orauere. Hic precibus inductus, unà cum illis aduersus Sybarin contendit, eam q;
cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum, & qui cum illo erant, feciſſe aiunt. Crotoniatæ negant
quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter unum Calliam
Helcum Iamideon; uaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfu-

Callias Helcus.

gisse, hoc modo, q; sacrificans de eundo aduersus Crotonem non litaret: Hæc isti aiunt,
transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentã possedisset, non ipse cum
exercitu absumptꝰ esset. At Crotoniatæ multa monstrãt peculiariter donata Calliæ He
ter uaticinia agens interemptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur feciſſet, nec

Crastia Minerua.

in agro Crotonienſi, quæ etiam ad meam usq; memoriam pgnati Calliæ colebant:
Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in bello Sybarita-
nos fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura q; Calliæ fuisse donanda. Hæc pro se utrique
quorum testimonia referunt: quorum utris accedere ut quisq; mauult, his accedat, licet.
Deuicerunt agit cum Dorieo & alij duces, coloniæ Spartiatæ deducendæ, Thessalus,

Thessalus. Parebates. Celeas.

& Parebates & Celeas, & Euryleõ, q cum omni classe Siciliã tenuerũt, superati à Phœ
nicibus atq; Aegestanis, in prælio occubuerunt. uno tantum ex hac aduersa pugna sup-
stite Euryleonte. Qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum colo

Euryleon. Selinusii. Minoa.

niam, Selinusiosq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cum sustulissent, ipse tyran-
nidem Selinuntis inuasit. Sed breui monarchus, id est, unicus princeps extitit. Nam Se

Pythagoras monarchus.

gestani impetu in eũ facto, cum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Do-
næo & uitæ & mortis cõmunis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniata: qui despon-

Iouis forensis ara.

si filiam Telyes Sybaritæ, Crotone pfugerat, abnegatoq; matrimonio transmisit Cy-
nam, Selinusiosq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cum sustulissent, ipse tyran-
nidem Selinuntis inuasit. Sed breui monarchus, id est, unicus princeps extitit. Nam Se
gestani impetu in eũ facto, cum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Do-
næo & uitæ & mortis cõmunis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniata: qui despon-
si filiam Telyes Sybaritæ, Crotone pfugerat, abnegatoq; matrimonio transmisit Cy-
nen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium uiroꝝ sum-
mum, q; esset olympionices id est, uictor certaminis ad Olympia, & omnium illinc Græ
corum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Aegestanis ea quæ nemo alius re
portauit. Nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Aegestani hostias offerũt.

Aegestani. Cleomenis fi gnum.

Hunc in modum Dorieus uita functus est. Qui si in animum induxisset sibi ferendum
esse Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum po-

titus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac fine liberis decessit, una dumtaxat relicta filia, nomine Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam uenit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocuturus conuenit, habens (ut Lacedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cleomene, qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruitute consanguineos uestros, quod facile est ad præstandum. Nam neque bar- sunt uiri strenui, & uos in summum rei bellicæ per uirtutẽ euasistis, & genus pugnæ eorum huiusce modi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, de faciles captu sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tãtum bonorum est his, qui incolunt continentem, quantum non est cæteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum, quibus uos si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, ut ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum, tum uero genti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam tulerat descripto. Lydis uero, dicebat Aristagoras, cõfines sunt hi Phryges auro ad- sus, pecorum copia & terræ hubertate, omnium, quos ego noui, lõge beatissimi. Phry- gibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Ci- ces, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pen- dunt quingena talenta. His Cilicibus confines sunt ij Armenij, & ipsi re pecuaria abun- dantes. Armeniorum hanc regionem cõtingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc ad- finis est. In qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus do- cilium habet, atq; hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem si animose cepe- iam cum Ioue de diuitijs licet certetis. Neq; uero operæprecium est, uos suscipere pe- lia pro terra neq; multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus aduersus Messenios fstros consortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neq; auri neque argenti, quo- rum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandum. Ergo cum offeren- occasio totius Asiæ facile potiundæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras cebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differre spondere. Tunc quidem hactenus processum est. Vbi uero dies responsioni præ- affuit, & ad locum de quo conuenerant, uentum est, interrogauit Aristagoram Cleo- nes, quot dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, & in lum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem ne- bebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mẽsium necessa- Cleomenes interpellata huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, quit: Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem. Nihil enim ratione cũ istud facile nõ sit Lacedæmonijs, qui uis eos trimestri itinere abducere à mari: Ha- cutus Cleomenes, domum abijt. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domũ Cleome- se contulit, eamq; ingressus iubebat precabundus, ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaq; octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ uellet, filiolæ enim gratia nolle pos- bere. Tunc Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annue- Abnuente Cleomene, subinde adijciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta pol- retur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio pro- læ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abijt: & Aristagoras è Sparta prorsus abi- fit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris, quod erat usq; ad regem: ea ratio itineris ratio ita habet: Vbique sunt regij stathmi, id est, mansiones, ac diuersoria pul- cherrima. Iter omne per loca culta atque tutum, id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam uiginti mansionum, hoc est uicenorum castrorum est, parasangæ nona-

Tabella totius orbis

Aristagoras Ioniæ defectionis autor

Pecuniæ auiditate nos morti obijciuntur.

Aristagoras sapiẽs lapsus est.

Cleomenis ad Aristagorã responsio.

Puellæ mirũ dictum.

Stathmi regij

ginta quatuor & dimidiatus. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere, & præsidium quod su- pra illum est. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti usque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centumquatuor. In horum montibus posi tas duplices portas ac totidem pfidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Ar- menia disterminat fluuẽ, quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia sta- thmi sunt diuersoriorũ quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in qui- bus & pfidium est. Eam fluuij, qui nauibus transeuntur, quatuor influunt, quos trans- mittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus deinceps tertius eiusdem no- minis, sed non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumeraui, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluusus nominatur Gyn- des, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cissiam trans- euntibus sunt undecim stathmi, parasangæ uero quadraginta duo & dimidiatus, ad fluui- um Choaspem, & eum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis, & parasan- gã ualet quantum triginta stadia, ut ualet, sunt è Sardibus ad regiam, quæ dicitur Me- mnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: cum sint parasangæ quadringenti- quinquaginta. Itaq; peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, consu- muntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleome- nem Lacedæmonium dicente trium mẽsium iter esse, recte dicebatur. Quod si quis ex ploratius ista in quirat, hoc quoq; ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac rati one decet computari. A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uocatur) di- co esse tredecim millia stadiorũ & quadraginta. Ex Epheso ad Sardis, quingenta & qua- draginta stadia, atq; ita tribus oĩno diebus producitur iter trimestre. Digressus è Spar ta Aristagoras, Athenas contendit, tyrannis liberatas hoc modo: Postquã Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæq; tyranni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euiden- tissimam uidisset, interfecere Aristogiton & Harmodi⁹, prisco genere Gephyræi: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio per- tulerunt. Visio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie panathenæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atque speciosum, hos uersus per aenigma dicentem:

Intoleranda leo tolera tolerans animo ægro.
Nemo uiris pœnas iniustis iure rependet.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle ad somniorum coniectores: deinde spreta uisione misit pompam, ubi mortem oppetijt. Gephyræi, è quibus erant ego interrogando comperio, fuere Phœnices ex his, qui cum Cadmo in terram quæ nunc uocatur Bœotia uenere, atq; eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterũ p Bœotios hi Gephyræi expulsi, Athenas deserterunt. Ab Athenienfibus recepti sub conditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Ca- dmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum uero literas, quæ apud Græcos, ut mi hi uidetur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt, è quibus omnes Phœ- nices utuntur. Progressu deinde temporis, unà cum sono mutauerunt modulum pristi sermonis. Et cum ea tempestate in plerisque circà locis eorum accolæ Iones essent, qui lite- ras à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habu erunt, & in uẽdo confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnici

Euphrates.

Hipparchi insomnium.

Gephyræi, id est põtani, & Thanagræi dicẽtur. inqt Strab in nono.

Cadmus.

Literæ apud Græcos ex Phœnicibus. Phœnices literæ.

Parasangæ. Memnonia Regia.

Bibli quid lo nibus.

bus in Græciam illatæ. Priscaq; consuetudine biblos appellant pelles, quod alioquin penuria liberoꝝ, hoc est, sirporum, pellibus caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; Cadmea lite re. ad meâ usq; memoriâ multi barbaroꝝ talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis tẽplo, literas Cadmæas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte cõsimiles Ionicis. Quoꝝ tripodũ unus habet hoc epigramma:

Obtulit Amphitryon me gentis Thelcboorum.

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi.

Alter tripus hexametro carmine ait:

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scæus hic Hippocoõtis filius fuit, q tripodẽ dedicauit, nisi alius fuit, idẽ quod hic nomen habẽs, circa ætatẽ Oedipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine Scæus. habẽs, circa ætatẽ Oedipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, id est, solus principatu est potitus, eiecti sunt Cadmæi ab Argijs, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea in suspicionem Bœotiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi plurima ab eis templa extructa seorsum à cæteris cum alia quædam, tum Cereris Acheæ templum, & orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi in somnis, & unde fuerunt oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me cõmemoratu est. Vnde ordiar, ad eum redire sermonem, quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, & infenso eis propter cædem Pisistratidarum, Alemæonidæ, qui gẽ sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis unà cum cæteris exulibus res de redeundo tentata, cũi ope frustra fuerit: conatiq; Athenas reuertẽdo liberare, uehementer deciderant. Lipsydrium supra Cereris Achea. Orgia. Alemæonidæ. Athenarum tyranni. Hippias. Lipsydrium. Amphictyones. conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod est, ut dictum autem non erat. Enimuero cum bene nummati essent, ac uiri spectati iamindè à fundamentis oriboris, extruxerunt templum exemplari pulchrius, ac cætera omnia. Nam cum esset lapide Porino conuentum esset ut illud facerent, tamẽ anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi uiri Delphis sedentes Pythiam pecunia petierunt, ut & quoties uiri Spartiatæ uenirent, siue priuato siue publico agmine consulturi oraculũ, pponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij aũt posq; sibi idẽ semper Anchimolius Scite dictum. retur, mittunt Anchimolium Asteris, inter populares eximium, cũ exercitu ad eiiciendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos, & in primis amicos. Antiquiores duxerunt quæ ad deum, quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus serunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id pisistratidæ tes Pisistratidæ, auxilia Thessalia euocauerunt. Societatẽ eñ cum Thessalis fecerant, Cineas rex. bus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cũ suo rege Cineo, uiro Coniæo. Hos socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitaurre: Planitiem rorum detergunt, eumq; locũ equitabilem reddũt, atq; illac equitatum in castra hostium immittũt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum uero Anchimolium primum interemit. Cæteros qui superfuere, ad naues repulit: Hunc in mocũ primus Alopecæ. Anchimolij cædes. dæmoniorũ exercitus abcessit. Extat in Alopecis Atticæ bustũ Anchimolij, iuxta culis templũ, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæmonij maiores copias cõtra nas miserunt, nõ mari, sed terra, pfecto illis duce Cleomene, Anaxándridæ filio. bus oram Atticam inuadentibus cõgressus primũ Thessalorũ equitatus, non diu fugam uersus est, fusis supra quadraginta è suis. Qui superfuere, qua quisq; potuit, in Thessaliam rediere. Cleomenes ad urbem pergens, unà cum ijs Atheniensibus, beri esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murũ Pelasgicum redactos. Neq; ran Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitauerant.

& Pisistratidæ cibo potuq; bene instructi erant. Itaq; cum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui alijs infaustus, idem alijs faustus extitit. Nam filij Pisistratidarum, qui clam extra regionem seponebantur, interceperunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis suis ad uolumtatem Athenienſium transegerunt, ut quinq; dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum, quod est supra Scamandrum, concesserunt, cum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atq; à Nelo, ex eisdem prognati, ex quibus ij qui fuere cũ Codro ac Melanthro, qui prius aduentitij, tamen Atheniẽsium reges euasere. Eaq; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati, filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcunq; aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes uir Alcmæonides, qui (ut fama fert) Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri, illustri quidem familia, sed quàm uetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi uiri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes cum uinceretur, populum amplectendo ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, Peleontis & Aegicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac socium. Qua in re uidetur mihi Clisthenes hicauum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit è Sicyone certamina canentium poëmata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere celebrantur. Neq; hoc modo summouit, sed etiam optauit monumentum Adrasti calamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq; Delphos adijt ad oraculum consulendum, nunquid Adrastum ejiceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adraste quidem Sicyonum regem esse, ipsum uero lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Bœotias Thebas nunciatum, uelle se afferre Sicyonem Menalippum Astaci filium. Eumq; tribuentibus Thebanis, in urbem intulit: atq; ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo iam loco, in quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quod & Mecestem fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clisthenes ubi fanũ euertit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerãt. Etenim regio Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonij cum ludicris honoribus prosequebant, tum uero tragicis choris, ita ut nõ Dionysium, sed Adrastum uenerarentur. Clisthenes choros quidem Libero, cæteras uero ceremonias Menalippicauit: Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium, ne forent eædem Sicyonijs quæ Argijs, in alia nomina commutauit ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos fecit. Quippe suis & asini ultima cognomina p pristinis imposuit, præterquã tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Archæ. Itaq; hi tribules Archelai uocabantur. Cæterorum alij Hyatæ, id est, suales, alij Oneatæ, id est, asinales, alij Choereatæ, id est, porcales. His tribuum noibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerũt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, impositio cognomine Aegiales ab Aegialo Adrasti filio: Hæc Sicyonijs Clisthenes & ipse (ut mihi uidetur) contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenẽ sibi cognominem imitatus est. Cum eñ populus Athenienſis fuisset antea exagitatus, posteaq; ipso Sicyoniorum autoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidẽ Phylarchos, id est,

Pisistratidæ Athenis pulsi.
Hippocrates
Athenæ tyrannis liberatæ.
Peleon.
Aegicores.
Argadeus.
Hoples.
Adrastus calamitosus.
Rhapsodi Homericorũ carminũ explosi.
Menalippus (Vide nũ legendũ sit Menalippus) Astaci filius.
Mecestes.
Tydeus.
Polybus.

tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo atque compo-
multo superior his qui erat contrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc
uicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde obsidione
sistratidarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, q; ad uxorem Isagoræ
taret. is misso primum Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios
plures Athenienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonitu Isagoræ hæ
Nam Isagoras atq; amici eius non erant affines cædis, cuius insimulabantur Alcmæ
dæ & qui erant enagees: ita nominabantur qui Athenensium piaculo obstricti
Cylon quidam Athenensis uir Olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Si
lato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus. Id cum efficere non
assedit simulacro dei supplex ipse ac socij. Hos illinc summouerunt quidem magi
Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniendi eos citra mortem.
culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati
gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clisthenem atque piaculares, quam
Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum manu, sed
illinc septingentas familias militares Athenensium, tanquam piaculo contamina-
legauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum
uere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus mandare. Verum reluctante senatu
que obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cum suæ factionis hominibus
occuparunt. Quos cæteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt. Tu
die quicunq; Lacedæmonij ibi erat, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto
Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendēti, & ad dei penetra-
sulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas reseraret, Lacedæ-
nie, inquit, hospes, rursus redeas, neue templum introeas. Non enim Doribus hic
re fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achæus. Itaque
nitu uti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum
monijs decidit. Cæteros ad necem uinxere Athenienses, & in ijs Timesitheum
eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi
dem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Atheniēses autem post hæc reuocatis
Clisthene septingentis militum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis
ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene
Lacedæmonijs esse bellandum. Vt Sardis uenere nuncij, mandataq; expositure
tatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines
thenienses: & ubi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id
cijs audiuit, ita eis ingenue respondit: Si regi Dario terram darēt & aquam,
cturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuncij inter
ti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomine ubi
sunt domum, uehementer accusati sunt. Cleomenes intelligens ab Atheniēsibus
uerbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad
cum haberet in animo tum populum Atheniēsem ulcisci, tum Isagoram constitue-
rannum, qui una cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleu-
inuasit, & ex composito Bœotij Oenoem occuparunt: & Hysies ultimos Attice
los, & ab altera parte Chalcidēses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses
piti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensium ultione dilata, arma contra Pelo-
nenses in Eleusine agētes, ferunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent,
rinthij primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atque abs-
runt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui & ipse erat rex
atarum, & è Lacedæmone copias cōtraxerat, necà Cleomene superiori tempore
serat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utrisq;
gi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant, & his seiunctis, alterum quoque
daribus relinqui. Qui & isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comi-

Clisthenes atq; piaculares Athenis eiecti.

Arcis Atheniensis occupatio.

Timesitheus.

Athenienses legati ad Darium.

Artaphernes Sardium prætor.

Oenoē Bœotij occupant. Hysies.

Demaratus rex. Spartiatarū rex.

Tunc cæteri socij qui erant in Eleusine, cernentes non conuenire inter reges, & Corin-
thios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto nunc Dores in Atticam profecti
sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Athenensium multitudinis commodum: Pri-
mo, quia Megaram coloniam deduxerant, quæ expeditio recte uocetur sub Codro
Athenensium rege. Iterum ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta uen-
tum est. Quarto, dum Cleomenes Peloponnenses ducens, Eleusinem inuasit. Ita quar-
to tunc Dores aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecore
hoc exercitu, ibi Athenienses uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem fece-
runt aduersus Chalcidenses, quibus Bœotij ad Euripum iere suppetias. His conspectis,
Athenienses putarunt sibi cum eis prius quàm cum Chalcidensibus pugnam conseren
dam. Itaque cōgressi cum illis, egregie superant, permultisq; eorum cæsis, septingen-
tos capiunt. Eodem die transgressi Euboiam, cum Chalcidensibus conflixere: quibus
etiam uictis, quatuor millia colonorum in prædijs equitum reliquerūt. Equites autem
apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Horum quoscunq; ceperunt, unà cum Bœ-
otiorum captiuis uinctos in carcerem coniecerunt, quos aliquanto pōst, binis mulcta-
tos minis soluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uincula in arce suspenderunt, quæ
ad meam usque memoriam extabant, pendentia è muris, à Medo ambustis, è regione
cœnaculi ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta
ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat,
cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus
Bœotūm populis Chalcidicaq; manu,
Damna rependerunt uinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima stant tibi Pallas equæ.

Dorum in Atticam expeditiones.

Et Athenienses quidem augescebant. Iuris autem æquabilitatem esse rem bonam, non
ex uno tantum, sed undique datur intelligi. Siquidem Athenienses quandiu tyrannis
subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uero tyran-
nis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de indu-
stria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisq; rem gerere
properabat: Athenienses ita agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi,
sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse
illos ulcisci, iubebatq; ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Re
bersus qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili fa-
cientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime
finitimi incolunt Tanagræi Coronæiq; & Thespienses, qui nostri assidue commilitones, ala
cri atque concordi in partes animo bella nobiscum tolerant? Quid hos rogari oportet?
Nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re
scisse, inquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ
reperiuntur, Thebe & Aegina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondē-
disse ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscentur. Thebani, quoniam nul-
la in quam hæc uisa est dicti potior sententia, protinus misere ad Aeginetas orandos au-
xilia, tanquā proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum
eis Aeacidas. Societate Aeacidarum freti Thebani, cum lacessissent Athenienses, acce-
rant ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta
ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat,
cum hac inscriptione:

Asopus.

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus
Bœotūm populis Chalcidicaq; manu,
Damna rependerunt uinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem augescebant. Iuris autem æquabilitatem esse rem bonam, non
ex uno tantum, sed undique datur intelligi. Siquidem Athenienses quandiu tyrannis
subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uero tyran-
nis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de indu-
stria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisq; rem gerere
properabat: Athenienses ita agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi,
sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse
illos ulcisci, iubebatq; ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Re
bersus qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili fa-
cientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime
finitimi incolunt Tanagræi Coronæiq; & Thespienses, qui nostri assidue commilitones, ala
cri atque concordi in partes animo bella nobiscum tolerant? Quid hos rogari oportet?
Nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re
scisse, inquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ
reperiuntur, Thebe & Aegina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondē-
disse ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscentur. Thebani, quoniam nul-
la in quam hæc uisa est dicti potior sententia, protinus misere ad Aeginetas orandos au-
xilia, tanquā proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum
eis Aeacidas. Societate Aeacidarum freti Thebani, cum lacessissent Athenienses, acce-
rant ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta
ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat,
cum hac inscriptione:

Aeginetarum odia in Athenienses.

iussit, ut Damiæ & Auxesiæ simulacra erigerent: & post quam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusq; Epidaurijs, utrum ex ære facerent illa, an ex lapide, respondit se è neutro fieri posse, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igit

Damiæ & Auxesiæ simulacra.

Epidaurij Athenienses, sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacrificantes, perfectissimas esse existimarent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa tempestate

Oleæ tantum Athenis esse dicebantur.

oleas fuisse. Athenienses se uero dixerunt concessuros, hac duntaxat lege, si quotannis illi

Simulacra ex oleis.

sacra Mineruæ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua fructi

Chori mulierum Aeginetarum.

eis ferente, quod conuenerat, Athenienses persoluebant. Eo tpe atq; supiori, Aeginetæ Epidaurijs parebant tũ in alijs, tũ uero in litibus, quas Aeginetæ inter se uel actores uel rei illuc se conferentes agebant. Verum ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidaurijs desciuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferbant, tum simulacra Damiæ & Auxesiæ surripuerũt: eaq; asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomẽ est Oeæ, uiginti ferme procul ab urbe stadijs. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs atq; iocabundis choris mulierum, denis uirorum utriq; dæmonum assignatis, qui choris præessent. Nam chori neminem uirum nunc pabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoq; Epidaurios fuerunt.

Athenienses Aeginam ad repetenda simulacra missi

Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenientibus, non soluebant, cuius rei cum à nuncijs Athenientium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non essent. Se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse, eisdẽ uiduatos non debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, à quibus id exigerent. Ita bant. Ad eas repetendas Aeginam Athenienses misere. Aeginetæ negare quicquam gocij esse cum Athenientibus. Post repetita simulacra, Athenienses aiunt triremem sam publice cum ciuibus quibusdam: qui Aeginam cum uenerunt, simulacra, tanquam è suis lignis facta, conatos esse suis sedibus emoliri ut asportarent. Cumq; eo pacto

Mutua Athenientiũ cædes

nè nequirent, circundatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitruũ, & contonitruo terræmotum extitisse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simulacra, ita in amentiam esse conuersos: & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse, ad nec unus ex omnibus relictus est, qui ad phalerum se recepit. Athenienses ita rem gestam esse memorant. Aeginetæ negãt illos una cum naui uenisse. Facile enim se unam nauem atq; adeo cõplusculas, etiãsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos: sed cũ ceribus in ipsoꝝ terrã inuasisse, se uero cessisse, nec pugna nauali cõtendere uoluisse: quamen planũ facere nequeunt, an qa impares se esse ad pugnandũ agnoscerent, cesan uolentes permiserint illos facere quod fecerũt. Athenienses quoq;, qm̃ nulli proagnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulacra se cõuertisse: & cũ ea è suis sedamoliri nequirent, ita circũdatis restibus trahere conatos, donec illic ambo simulacra trahuntur, fecere rem apud me fide carentẽ, alicui alteri credibilẽ. Aiunt eñ illa procubuisse sibi in genua, atq; ex eo tpe semper genu nixa permansisse: Et hæc quidẽ Athenienses fecisse. Se uero, q̃ audirẽt sibi bellũ ab Athenientibus illatũ iri, præparasse Argos, ut sibi aduersus Athenienses in Aeginam descẽdentes adessent auxilio. Eosq; cũ lautiores hostẽ in trahẽciendo ex Epidauro in insulã, Athenienses, q nihil præscissent, à nauibus cluſos irruisse: & interea tonitruũ ipsis terræmotumq; extitisse: Hæcab Argis Aegitisq; cõmorant. Athenienses quoq; eõfitẽt, unũ oĩno è suis incolumẽ in Attica rem tisse, quẽ tũ Argẽ aiunt superstitẽ fuisse ex Attico exercitu, quẽ ipsi phigassent. Et Athenienses dæmonio incolumẽ nihilo secius perijsse referunt, hũc in modũ: Cum Argonas se recepisset, cladẽq; renũciasset, uxores eoꝝ qui aduersus Aeginã profecti fuerant, digne ferẽtes unũ ex oĩbus esse reducẽ, circũfusas hoiem phẽdisse, ac fibulis uestitoꝝ pupugisse, percõtantes singulas, ubi suus uir esset, atq; hoc modo hũc fuisse cõfectũ. Idq; factũ mulierũ, uisũ esse Atheniẽsib⁹ ipsa clade tristius. In q̃s cũ alia rõne aliaduerti nõ possent, uestẽ illaꝝ in ladẽ mutauerũt. Nã antea Doridẽ uestẽ gerebãt Atticæ fere similimã Corithiæ, Itaq; mutauerũt in lineã, ne fibulis uteręt, quanq̃ reuera ii rõne

Vxores maritos repetẽtes

Doricum uestimentum.

Corinthia uestis.

mur, nõ las olim uestis fuit, sed Caira, qm̃ omnis prisca uestis fœminaꝝ Græcaꝝ eadem erat quæ nunc, quã Doridem appellamus. Præterea Argijs & Aeginetæ idẽ adhuc facti tant, apud quoꝝ utrosq; mos est fibulas faciẽdi sescuplas q̃ tũc mẽsura cõsueuerat: quas præcipuæ fœminæ eoꝝ tẽplis deoꝝ consecrare solẽt, neq; aliud quicq; Atticũ illic offert re, ne urceũ quidem, sed ex ollis gentilibus in posteꝝ ibidẽ potare. Eoq; cõtentionis profluerint, quàm antea grãdiores. Odioꝝ principiũ Aeginetaꝝ in Atheniẽses hoc, quemadmodum cõmemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ, memoriã retinentes Aeginetæ, libenter Thebanoꝝ rogatu auxiliũ tulere Bœotijs: Qui cum maritima Atti cæ uastarẽt, Atheniẽsesq; aduersus Aeginam expeditionem irent, aduenit è Delphis oraculum, ut ab Aeginetis lædẽdis triginta annos abstinerẽt, tricesimo anno cum fanũ Aeaco dicassent, bellum cũ Aeginetis inchoarent, ad uotum eis re succedura. Sin bellũ continuo inferrent, fore ut inter ea multa detrimẽta acciperent & inferrẽt, sed ad extremum illos subigerent. Hoc oraculũ ad se Athenienses allatum ubi audiere, eatenus ei ob temperandum censuerunt, ut Aeaco fanũ dicarent, quod nunc in foro extructũ uisitur: sed triginta annis nõ esse abstinẽdũ, q̃ uidelicet audissent esse fatale, multa se passuros in digna ab Aeginetis, si bello abstinerent. His tamen ad ulciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplici eam se iacturam fecisse animaduertebant: quod & suos hospites in patriam eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Athenientibus haberetur. Præterea oraculis urgebantur denunciantibus multa ipsis & indigna ex Athenientibus futura, quoꝝ antehac secuti fuissent, præsertim ex eo, quod à Cleomene Spartã reuerso didicerant. Etem Cleomenes potitus est ex arce Athenientium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cum ex pellerentur, relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienses augescentes, nec ad ipsis obtemperãdum ullo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmũ, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipsis par existeret. Hæc omnia considerãtes, accersierunt Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postq̃ Hippias ac cersitus adfuit, accitis etiam alioꝝ sociorum nũcijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoscimus uiri socij nos haud recte egisse, qui emẽtitis oraculis inducti, uiros q erant nobis in primis hospites, quiq; in animũ inducebãt pbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. Et cũ hæc fecerimus, tũ ingratam populo urbẽ tradidimus: qui postea q̃ nos liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrũ per dedecus detrimẽtumq; eiecit: tumq; superbe, famam auget: pcipue quidem, Bœotios suos finitimos atq; Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis, ut aliꝰ quis si peccauerit, idem discat. Quapropter in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illuc unà uobiscum euntes, quod ipsis de illis sumamus. Hac eñ de causa Hippiam & uos è sua quosq; urbe accersimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cum alij socij non probarẽt, cumq; silentium age rent, Corinthius Soficles ita locutus est: Eo tempore cælum sub terra, ac terra superior caelo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, quo tempore uos Lacedæmonij res uestras publicas euersis, tyrãnides in urbes introducere conabimini: nihil est in rebus humanis quod minus uobis uideat ciuitates subesse tyrãnis, neq; iniustiꝰ, neq; magis mortiferum. Quod si bonũ uobis uideꝰ ciuitates subesse tyrãnis, fossi uobis principes tyrannũ cõstituite: atq; ita, ut alijs cõstituatis operam date. Nũc tyrannoꝝ expertes, & ne id in Sparta cõtingat uehemẽtissime cauentes, hoc in societatem adueris efficere, q fi essetis ut nos sumus experti, meliorẽ (quã nunc facitis) de hac re sententiam. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit, cum esset apud eos paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ uocant, urbem incolerẽt, ultro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum uni nomine Amphioni nata est filia claudã, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere uole-

Caira uestis.

Aeginetarũ in Atheniẽses odiorũ principium.

Aeaci fanum.

Hippias accersitur à Lacedæmonijs.

Soficlis oratio.

Tyrannidis incommoda.

Amphion.

Labda.

bat, duxit Eetion Echecratis, è Petra quidē tribu, sed oriūdus à Lapithe ac Cænide. Qui cū neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his uersibus compellauit:

Petra tribus Craciuū Corinthijs.

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eōdem tēdebat quo alterum antea Bacchadis redditum, haud prius intellectum, quàm hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem
Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.
Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram Pallenē, altamq; Corinthum.

Id oraculum cum ad eam diem fuisset indeprehensum, simul atq; ex hoc Eetionis filium cognouit, eōdem utrunq; pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium eum ciuitatis tyrannum, si reuersus Corinthum ultum iret iniuriam. Quare cum Delphis soluisset

haberent, facilesq; essent ad capiendum: Hæc ille referens, ea quoque addebat, Milesios esse Athenienſium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui multum polleret. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tantopere cupiebat, ne eos induxit. Facilius enim ei uisum est multos decipere quàm unum. Quisi Cleomenem solum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Ita

Melanthius. Athenienses persuasi, decreuere uiginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio lis præfecto, uiro inter populares omni in re spectato. Hæc classis initium malorum e titit Græcis pariter & Barbaris. Ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum

excogitauit consilium, quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum: quam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim

Pæones. misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atq; uicum per sese incolentes: Ad quos ut puenit, ita cius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus, ad ostendendum uobis (si obtemperare uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, uobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam nostram: per uos quidem usq; mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sane uoluptatem ceperunt: sumptisq; liberis atq; uxoribus, ad mare fuga se propipuerunt: nonnullis præ metu illinc remeantibus. Vbi ad mare puenere, illinc in Chium transmisere. Quos postq; applicuere, eorum uestigia insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quos assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodem redirent. Cuius oratione pudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati, moxà Lesbijs in Doriscum, unde

Athenienſium naues ad Aristagoram. Erethrij. stri itinere se in Pæoniam receperũt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses uigint nauibus uenere, ducentes unà quinq; triremes Erethriorum: qui nõ Atheniensium tia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Mi sii aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidensi præstiterant, cum Samij contra Erethros atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, ubi isti atq; alij soci fuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti nens, præfectis alijs ducibus Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorũ ciuium Charopinus. Hermophantus. mophanto. Hac classe Ionesubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coreſ quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu sumptis uiæ ducibus Ephesijs, ad Sardis captæ riora tendebant, secundum flumen Caystrum tenẽtes iter. Illinc superato Tmolo Sardis aduenium, easq; occurrente nemine capiunt, omniaq; eius urbis loca, præter arcẽ, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas uirorum copias: quæ res fuit impedimento, quo minus qui ingressi erant urbem, diriperent. Erant Sardibus domus plerq; Sardis cremate sunt. arundinaceæ, sed quæ lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Hanc unam quidam è militibus cum incendisset, repente ignis è domo in domum elapsus, totam urbẽ absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habente regressum Lydi & Persarum quicunq; in urbe erant, undiq; circumuenti, ex urbe in forum confluxerunt: & ad amnem Pactolum, qui medium forum inter fluens, æramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ, sese defendere adigebant. Ionesuidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, nisi metu percussi, montem, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Cremaris Sardibus, deflagrauit unà templum Cybeles indigenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant, cremauerũt. Hoc ubi Persæ, qui intra Halym domicilia habebant, resciuerunt, tunc uero ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Ionesiam illinc profectos, eadem uia insecuti, comperiunt Ephesi: congressiq; illis ex aduerso instructis, in fugam eos uertunt, multosq; occidunt, & in his cum alijs illustres uiros, tum Eualcidẽ Erethriorum ducem, qui donatus laurea in certamine fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per urbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Atheniẽses autem post hæc

Ionum fugæ. Eualcides. Simonides poeta.

defertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorũ societate fraudati Iones, tamẽ quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà urbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatẽ asciuerunt. Nam Caunus, quæ prius societatem fecere recusauerat, ubi Sardis cõflagrarũt, & ipsa Ionibus accessit. Præterea Cyprij oẽs uero exceptis Amathusijs. Defecerunt asit Cyprij à Medis in hunc modũ: Erat Onesilus Cyprij. Onesilus. Gorgus. los quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos, Euelthontis pnepos. hic uir, cum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum à rege, tunc audiens Ionas rebellasse, uehemẽtius urgere hominem instituit. In quo quia nihil proficiebat obseruato tẽpore, dum Gorgus oppidum egrederet, unà cum suis militibus eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit. Eo potitus Onesilus, omnibus Cyprijs ut rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare obnuentes obsidione circũdedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei nunciatum est Sardis captas incensasq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius cõparandæ classis atq; rei contexendæ fuisse autorem Aristagoram Milesium, fertur cum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probe sciens, nõ fuisse illos p̃ contẽptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id cum audisset, tum arcum posuisse, eoq; sumpto sagittam quam imposuerat in cælum excussisse: & ea in aerem exacta dixisse, ô Iupiter, cõtingat mihi ut Athenienses ulciscar. Atq; hæc locutus, cuidam famulo p̃cepisse, ut sibi semp apposita cœna, ter diceret: Here, memẽto Atheniẽsiũ. Et cum hoc præcepisset, accito ad suũ conspectum Histiæo Milesio, quẽ ipse diu distinuerat, dixisse allocutus: Audio Histiæe pcuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse demolitum. Viros em̃ ex altera continente psuasit, ut Iones sequerent, q mihi cõmissoq; pœnas darent, eosq; induxit ad me Sardibus priuan dum. Num igitur uidentur hæccine tibi bene habere? Quorum quidnam sine tuis consiliis actum est? Proinde uide ne rursus teipsum in culpam induas. Ad hæc Histiæus: Quodnam, inquit, rex protulisti uerbum? Mé ne consulere rem, quæ tibi sit quippiam siue multum siue parum molestiæ allatura? Quid mihi quærẽs ista facerẽ? aut cuius rei indigens, cui oĩa adsunt quæ tibi, quẽ tu omnium consiliorq; tuorum cõmunione dignare? Quod si istud quod ais, egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo commodo. Principio rationẽ istam non admitto, Milesios ac meũ procuratorem quippiã rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si quid tñ huiusmodi faciunt, & tu id quod audisti, rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegandũ putasti. Nam Iones ad agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorq; cõspectu sum amotus, cuius aggredienquidẽ libidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuissem, nulla profecto se ciuitas mouisset. Proinde nunc propere dimitte me, ut in Ioniam contendã, illic oĩa nebi in integrũ restituturus: & hunc Mileti procuratorẽ, harum rerq; machinatorem, suã potestatẽ redacturus. Hæc cũ ex animi tui sñia cõfecero, iuro p deos regios me prius exturq; hãc uestem, qua indutus in Ioniam descendam, q̃ Sardiniam insu lam mox iam tibi tributariam reddam: Hæc Histiæus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hoiem dimisit, præcipiẽs, ut posteaquam ea quæ spopõderat præsti tisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nũcius de Sardib⁹ ad regem uenit, Dariusq; illam rem arcu fecit, & Histiæum est allocutus, Histiæusq; ab eo dimissus, ad mare se contulit, ibi interea oĩ tẽpore hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidẽti nunciatum est, Artybium uirum inter Persas eximium cum magna ui Persarũ cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Ex cum Cyprum tenuissent, Persæ eõdem è Cilicia traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe circũeuntibus promontorium, quæ claues Cypri uocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere:

Histiæi abitio

Sagitta ad Iouem excussa. Memineris Atheniẽsium. Darius Histiæo. Histiæus ad Darium. Callida ad fallendum re gẽ oratio. Artybius Claues Cypri.

Cypriorum oratio.

Viri Iones, uobis nos Cyprij optionem damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cũ Phœnicibus. Si terra mauultis cũ Persis acie cõfligere, iã tẽpus est è nauibus egrediendi, & in acie standi, ut nos uestras ingressi naues, cũ Phœnicibus dimicemus: Sin cũ Phœnicibus fortunã tentare mauultis, facite: qm̃ alterutrũ opus est eligatis, ut quantum in nobis situ est, Ionia atq; Cyprus in libertatẽ uindicent. Ad hæc Iones: Cõmune, inquiunt, Ioniæ cõciliũ nos misit ad mare tutandũ, nõ ad naues tradẽdas, quo ipsi cũ Persis in terra cõfligeremus. Itaq; qdem ubicũq; collocabimur, ut opam nauem⁹ enitemur. Vos uero debetis, q̃lia ab impantibus Medis passi estis reminiscẽtes, uiros egregios uos ostendere. Hæc Iones rñderũt. Post hæc Persis in campũ Salaminiũ tendẽtibus, Cyprij regis aduersus alios hostes constituerũt alios Cyprios: aduersus Persas, optimũ quẽq; Salaminioꝝ ac Soliẽsiũ, aduersus Artybiũ Persaꝝ ducẽ Onesilus ultro cõstitit. Insidebat Artybius equo, in armatũ erigere se docto. Quod audiẽs Onesilus, ad satellitẽ suũ (erat em̃ ei satelles saneq̃ pitus rei bellicæ, & alioq; solertiæ plenus.) Audio, inqt, Artybij equũ edoctum se erigere, & pedibus simul atq; ore eum in quem agitur perficere, pinde tu pro re inita rõne dicito, utrũ malis obseruare, equũ ne tibi feriendũ, an ipsum Artybiũ. Ad quẽ seruus suus: Ego uero, inqt, rex parat⁹ sum & utrũq; & alterutrũ, & oĩno q̃cq; imperaueris, facere. Promã tñ quod rebus tuis esse cõducibilius sentiã, regẽ ac ducẽ oportere cũ rege ac duce certare. Siue em̃ talẽ occidas, decori tibi fore: siue à tali, quod absit, occidaris, quod secundũ est, dimidiũ mali esse: Hos uero famulos cũ famulis hostiũ debere cõfligere. Nã quod ad equũ attinet, nõ est causa cur eius artificiũ extimescas. Recipio em̃ tibi eũ posthac aduersus neminẽ se erectuꝝ. Hæc illo locuto, mox exercitus cõstitere, terrestres naualesq;. Et classe qdẽ Iones eo die strenue pugnãtes supauere Phœnices. Samioꝝ tñ p̃cipua uirtus extitit. In terra ubi cõcursum est, dũ acies dimicãt, circa imperatores hoc actũ est: Vbi Artybius equo cui insidebat, in Onesilũ inuectus est, Onesilus ei cõuenerat cũ satellite, ipse inuadẽtẽ Artybiũ ferit, eius satelles eq; sublatos pedes in Onesili scutũ iactãtis falce pcutiens abscidit. Quo ictu Artybius Persaꝝ impator illic una cũ equo corruit. Cæteris pugnãdo occupatis, Stesenor Curij tyrãnus, nõ paꝝ circa se copiaꝝ hñs, prodidit socios Curiẽses. Hi Argioꝝ coloni dicũtur esse. Post hoꝝ proditionem statim Salaminij, q curribus uehebãtur, idem fecere. Quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horũ acie in fugã uersa, cũ alij multi occubuere, tũ uero Onesilus Cherus, Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorũ rex Aristocyprus Philocypri, eius iniquam Philocypri, quem Solon Atheniensis Cyprũ profectus inter tyrannos maximis uersibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, qm̃ ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum cum iã exinanitum esset, ingressum apum examẽ fauo refersit. Ea de re oraculũ Amathusijs (nam oraculũ ostendere) redditũ est, ut depositũ caput humarẽt, Onesiloq; quotannis tanq̃ heroi sacrificarẽt. Hoc facientibus, melius cum eis actũ iri. Quod Amathusij ad meam usq; memoriã faciebant. Iones & alij, q ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cyprij urbes obsessas, præter Salaminem, eam aũt Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum Cypriarum diuitissime obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quàm obsidere cœperunt, circum suffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij cum annũ liberi fuissent, denuo in seruitutem sunt redacti. Ac Daurises, q filiam Darij in matrimonium habebat, Hymees & Otanes, atque alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habẽtes, perfecti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postq̃ in naues repulerunt, prælio uictos, dehinc inter se partiti sunt urbes quas expugnarent. Daurises quidem conuersus ad urbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanũ, cepit Abydũ & Percotẽ, Lampsacũ & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad urbẽ Parion contendenti nuncius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. Igitur conuerso itinere ex Hellesponto, aduersus Cariam copias duxit. Sed anteq̃ pueniret, de eius aduẽtu certiores facti Carij, ad colũnas (quæ albæ dicũtur) conueniunt, atq; ad amnẽ Marsyam, qui ex Hy-

Ioniæ cõciliũ.

Artybij equus.

κατεργάζεσθαι.

Artybij cædes.

Curienses.

Onesili mors.

Aristocyprus Philocyprus.

Onesili caput

Soli urbs.

Cyprij in seruitutem redacti.

Dardanus urbs capta.

Abydus.

Percotes.

Pæsus.

Parius.

Colũnæ albæ.

driadæ regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium meo iudicio à Pixodora Mausoli, uiro Cindyensi, qui Syennesis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur, ut trãsmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoste congrederentur, ut sublata spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur meliores quàm natura essent. Verum hæc sententia non peruicit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes abire non possent. Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acre atq; diuturnum. Ad postremum multitudine hostium terga uertunt. Quo in prælio Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. Ex quibus qui effugerũt ad Labrandem, in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Sic autem ex his (quos nouimus) Cares sunt, qui Ioui militari hostias offerãt. Huc Cares cum se recepissent, de salute consultabant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio uenere Milesij cum socijs. Ibi Cares immutata priori uoluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum inuadentibus Persis cõcurrunt: & cum diutius quàm prius dimicandum esset, fugantur multis cæsis, Milesiorum præcipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia quæ in Mylassa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo uiro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnõ Myrse Gygis filio. Hũc in modum interiere hi Persæ. Hymees autem qui & ipse erat ex insequentibus Ionas, qui aduersus Sardis militauerant, ad Propontidem conuersus cepit Cion ac Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisen relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum ducit exercitum, cepitq; Aeoles oẽs qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à priscis Teucris relicti fuerant. Has gentes cum cepisset Hymees, morbo decessit Troade, & hic quidem ita mortẽ obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Aeolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius ubi hoc accepit, non erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam, & magna negocia confudisset. Itaq; cernẽs hæc, ubi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam uel in Sardiniam uel in Myrcinum Hedonum, quam Histiæus à Dario donatus mœnibus struxerat: Hæc Aristagoras percontabatur. Verum Hecatæus Hegesandri, uir logopœos, negabat coloniam alterutro deducendam, sed si Mileto eijcerẽtur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum. Deinde illinc Miletum esse remeandum: Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ uiro inter populares probato, procuratore Mileti, ipse sumptis secum omnibus uoluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus cum urbem obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolentibus, interemptus est: Et Aristagoras quidem, qui Ioniam ad defectionem induxerat, ita oppetijt.

Hydrias.

Pixodoras.

Syennesis.

Carum cũ Persis consertum prælium.

Lucus platanorum.

Iouis militaris templum.

Milesij & Cares fugãtur.

Heraclides.

Daurises.

Amorges.

Myrses.

Sisamaces.

Gergithæ.

Hymeæ obitus.

Hecatæus.

Leros.

Pythagoras Mileti procurator.

Aristagoræ mors.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, QVI INSCRIBITVR ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis au-
tor, ita oppetijt. Histiæus autem Mileti tyrannus,
à Dario commeatum adeptus, Sardis uenit. Eò
cum uenisset è Susis, interrogatus ab Artaphernе
Sardium præfecto, quidnam ei uideretur, Ionas
ad rebellandum induxisse. Et cum negaret se
scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam
eius rei prorsus ignarus, Artaphernes qui cu-
fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, ri-
quit: Histiæe, sic res hæc se habet. Hunc calcem
tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi in-
it. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinere
xit: Quem Histiæus tãquam rei gnarum uerens,

Proverbium.

prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardes am insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subijt primas pa-
tes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cum in Chium transmisisset, à Chijs in uin-
cula coniectus est, exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas molien-
das. Sed ubi omnem cognouere rationem, quod regi hostis esset, hominem solue-
Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus, cur ita prompte utà rege deficeret Aristagora
legasset, & tanta clade Iones affecisset, non dixit causam penes illos merito fuisse, sed
gẽ Darium constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniam trãsferre, & Ion
Phœnicen, & hac causa literas se misisse. Cum nihil omnino rex constituisset, ipse
terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum
de rebellione collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam Hermippum A
niteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni, Ille co
bus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus m
bat, & quæ uicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus pala
ctis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidem
tus extitit. Histiæus autem hac spe lapsus, exoratis Chijs Miletum reductus est, sed M
sij libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium q
num illuc recipiendum, utpote gustata libertate. Histiæus sub noctem conatus intr
Miletum, à quodam Milesio in femore uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, r
se recepit in Chium, atque illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere
poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijsq; ut sibi traderent naues persuasis, octo illorum
remibus armatis Byzantiũ remigauit. Ibiq; subsidẽs, nauigia quæ è Ponto proc
tercipiebat, pter eos q se paratos obseq sibi assentiebantur. Histiæo & Mity
agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium, classiarius pariter &
restris in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in unum copijs cuncti in e
tendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phoc
ces, cum quibus militabant & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Aegyptij. Hos
sus Miletum & cæteram Ioniam uenturos cum accepissent Iones, miserunt suos
primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque
liberantibus, uisum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed
os mœnia per seipsos futuri tutari, cæteros classem instruere nulla naui præter
Instructaq; classe, primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum
nauali decernere. Lada autem parua quædam est insula, urbi Milesiorum obiacẽs.
hæc impletis ijdem nauib⁹ ad locum præsto fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui
Iunt Lesbum: Atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat auroram uersus,
lesij cũ octoginta nauib⁹ tenebãt. His cõtigui Prienẽses erãt duodecim cũ nau
sij cũ tribus nauibus. His contigui Theij decem & septem nauibus, Chij cum cen
Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenses. Erythæi quidem cum octo nau

Hermippus. Literæ Histiæi prodũtur.

Histiæus à Chijs in uincula cõiectus

Libertas gustata. Histiæi uultus.

Legendũ fortasse pro uiribus, procul quod è græcis ἐς ἄνεμον. Lada insula.

Phocenses uero cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbij cum nauibus septuagin-
ta. Vltimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum uersus.
In summa omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes: Tot fuere Ionicæ naues.
Barbaræ uero numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ in agrum Milesium uenere, omnisq;
ei peditatus affuit, tum uero duces Persarum audita multitudine nauium, iamdum exti
merunt ne illos superare, néue Miletum nisi mari potiti essent, capere non possent, &
ob id apud Darijũ adirent piculum pœnæ subeundæ. Hæc reputantes, cõtractis Ioniæ
tyrannis, q ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tũc ad-
uerbis Miletum militabant, hoq; quicunq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri
Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim popula
res quisq; uestrum conetur adducere, ab reliquis socijs eliciendo illos hac promissione,
nihil eos quod rebellarint molestiæ sensuros, nullas eorum uel sacras uel priuatas ædes
incensum iri, nihil uiolentius quàm antea passuros: Sin minus ista facere, sed omnino
decernere prælio uoluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certe euenient. Ipsos
prælio uictos in seruitutem rapiendos, liberos eorũ à nobis castrandos, uirgines in Ba
ctra asportandas, terram alijs tradendam. Hæc locutis Persarum ducibus, Ionum ty-
rannis superuenerunt, contemnere hæc, nec animum ad ꝓditionem faciendam inducere, sibi
quisque soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc simul atq; Miletum Persæ appli-
cuere, gestum est. Mox cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaq; haberẽtur, & aliæ
ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita locutus est: Quoniã in sum-
mo ancipiti res nostræ sunt uiri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidem tãquam
fugitiui si ultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in præsentiarum labor, ita
superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseri-
tis, nullam uestri spem habeo, quo minus pœnas regi rebellionis detis. Sed assentiami-
ni mihi, & uosipsos mihi permittite, & ego dijs & equo iuuantibus, recipio uobis aut
non concursuros hostes, aut si occurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones
cesse Dionysio permisere: Ille classem assidue in cornua producens, ut remiges exerce-
ret, subinde loca inter nauigandum uariare cogitabat, quinetiam propugnatores ar-
matos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens
ad septimum usque diem, obtemperantibus, atque imperata facientibus. Post eum
diem Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflictati, inter
se dixere: Quo nos deorum offenso ista patimur, qui desipientes ac mẽte capti, uiro Pho
censi superbo treis naues habenti, omnino nos permisimus, eumque toleramus. Quos
tamptos perdit intolerabilibus ærumnis, quorum multi in morbum inciderunt,
idem passuri uidentur, quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque
seruitutem, si qua futura est, expectare, quàm præsenti afflictari. Agite deinceps
obtemperemus. Hæc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, sed
more militari in insula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque
ad sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confu-
sionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuncium ape-
rire Aeaces Syloſontis, rogans ut à socijs deficerent, cum præsertim non fieri posse
diceretur, ut regis potentiam superarent, ac probe scirent, si præsentem Darij classem
superassent, aliam quinquplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi pri-
dem uiderunt Ionas negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum
ac Samij, filius Syloſontis Aeacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus
principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauiga-
uerãt aduersus Ionas cœperunt, Ionésque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac
propius uentum est, prælium que consertum, tunc quinam Iones ignaui, qui ue egre-
gie fecerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reijcit culpam. Di-

Ionicarũ nauium catalogus.

Persæ ad Ionũ tyrannos.

Persarum mi næ Ionibus intentatæ.

Dionysius Phocensis. ὁ Φωκαεὺς ὁ ἀκμῆς.

Labor subeũdus.

Iones laboris insueti.

Aeaces Samius.

Trierarchorũ nomina lapidibus inscripta.

cuntur tamen Samij, quemadmodum cum Aeace composuerant, sublatis uelis ex no-
excessisse, Samúmque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt,
dimicarúntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Sa-
miorum cõcilium eis donauit, ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egre-
giorum uirorum, in lapide scriberentur, extátque is lapis adhuc in foro, Lesbij uidem
tes Samios, qui iuxtà erant, fugam capessere, idem fecere quod Samij. Cum id pleri-
que lonum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipue circumuen-
sunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius di-
ctum est) centum naues cum attulissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus
delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniqui-
se facturos censuerunt, ut illorum similes essent. Sed relicti cum paucis discursando
micauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarũ amissis, cum
cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum uero naues inualidæ, quia lacerarentur,
ij Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, pe-
continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesium ingressi essent, sub no-
ctem ad urbem contendebant, cum illic à mulieribꝰ sacra legiferæ Cereris fierent, qua-
armatos Ephesij ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspica-

Chiorum cædes.

fures esse, & ad mulieres tendere, uniuersi ad uim arcendam procurrerunt, Chiosq; ne-
teremerunt: Et hi quidem hoc casu occiderũt. Dionysius autem Phocensis poste-
res lonum abcissas intelligit, captis tribus hostium nauibus, abijt nõ iam in agrum
censem, probe sciens eum in cætera lonia direptum iri, sed ut erat, rectà contendit
Phœnicen. Vbi nauibus onerarijs spoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam na-
gauit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in

Miletus capta.

Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ uictis pugna nauali lonibus, Miletum ar-
atque mari obsederunt, suffossisq; muris, & omni genere tormentorum admoto, ea
ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt, ut
functa sit ea calamitate quam oracului prædixerat. Siquidem Argijs apud Delphos

Oraculum promiscuum.

de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod
ipsos quidem Argios tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Ar-
gios pertinet, cum ad eum locum uenerimus referemus: quatenus autem ad Milesios
ita habet:

Tunc quoq; commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Persæ criniti.

Hæc tunc Milesijs contigerunt, cum ex ijs pleriq; uiri à Persis, qui criniti erant, sæ-
si, uxores ac liberi in prædam cesserunt, templumq; quod erat in geminis, & delubrum
atque oracului deflagrarunt. Nam pecuniarum quæ in hoc templo erant, saepe ad-
mentionem fecimus. Milesij conseruati è cæde, dehinc Susa perducti sunt. Quos re-
Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod rubrum no-
catur) sita, ubi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium urbi-

Pedasenses.
Cares.
Laos.
Scidros.
Sybaris.

cuniectum, atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus, po-
sidenda cesserunt. Hæc Milesijs à gente Persarum passis, non reddiderunt uicem Sybe-
ritæ, qui urbe exuti, Laon & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis diripi-
uniuersi Milesij (qui puberes erant) capita deraserunt, & ingentem luctum adiecere.
Ex oĩbus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipue mutuo hospitio iũgebant. At
nõ item Athenienses, sed Mileti expugnatiõem se permoleste tulisse cum alijs multis
bus declararent, tum uero hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Milesio dire-

Phrynichi comœdia.

pta fecerat, theatrum illachrymauit, & Athenienses eum, quod domestica mala reno-
cuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto, ne quis posthac eo actu uteretur. Et Miletus quidem Milesijs desolata est. Samijs autem ijs qui aliquid habebant

adeo non id quod sui duces erga Medos fecerãt, probatur: ut inito secundũ pugnam na-
ualem cõsilio, uisum sit prius quàm eò tyrannus Aeaces ueniret, in coloniam proficisci,
ne manentes & Medis seruirent & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui

Zanclei.

sunt Siculiensis) missis in loniam nuncijs, solicitabant lones ad pulchrum littus, cupien-
es illic urbem lonum condere. Hoc autem littus quod pulcherrimum dicitur, Siculo-
quidem est, sed ad Tyrrhenum Siciliæ uergit. His ergo solicitantibus, soli ex lonibus Sa-

Littus pulchrum.

mij cum ijs (qui effugere) Milesijs eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus
samóq; appulsis Locros, qui sunt in zephyris, hoc rei cõtigit, ut interea Zanclæi unà cum

Locri epizephyrij.

suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent urbem Siculorum ut eam expugnarent.
Ibi cum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zanclæorum hostis, adiens

Scythes rex. Anaxileus.

Samios, suasit satius esse ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zan-
clam occuparent uiris desertam. Samij persuasi, Zanclam occuparunt. Id Zanclæi cum

Hippocrates.

audissent, urbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. Erat enim is
eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythæ Zanclæ-
orum monarcho, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit,

Pythogenes.

eosq; in oppidum Inycum relegauit, ac cæteros Zanclæos Samijs (cum quibus publicè

Inycũ oppidum.

locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidium o-
mnis prædæ urbicæ atq; captiuorum ipse haberet: item omnia quæ in agris essent, quan-
quam plerosq; Zanclæorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum summos
quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Cæte-
rum Scythes Zanclæorum monarchus, ex Inyco profugit in Himeram, atq; illinc trans-
missus in Asiam, ascẽditq; ad Darium regem, quem Darius iustissimum uirorum omni-
um censuit, qui è Græcia ad se ascendissent. Nam cum exorato rege in Siciliam abijsset,
rursus è Sicilia ad regem redijt, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit è ui-
ta. Samijtaque Medis liberati, Zanclam urbem pulcherrimam nullo negocio adepti
sunt. Post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis Aeacem Sy-
losontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum re-
duxerunt. Quæ ciuitas sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque
urbs, neque templa incenderẽtur, quod in pugna nauali à socijs defecisset. Statim expu-
gnata Mileto, Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro dedentibus, partim ui

Caria capta.

actis: Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium
agit, & lonum onerarias naues, quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nun-
cius de rebus ad Miletum gestis. Itaque negocijs ad Hellespontum pertinentibus, Bisal-
tæ Apollophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud lo-
cum quendam agri Chij, ubi uocant concaua regionis, quod ab eius præsidio non reci-

Concaua regionis.

procum congressus, permultos interficit, tam eorum quàm cæterorum Chiorum: & ex
templo quodam progrediens cum Lesbijs, Chios utpote ex pugna nauali male affe-
ctos obsidebat. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates uel ciuitati uel

Signa uenturæ calamitatis.

mortalibus, solent signis prænunciari: Etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa con-
tigerant. Vnum, quod ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omni-
no redierunt, nonagintaocto pestilentia absumptis: Alterum, quod sub idem tempus,

Chorus iuuenum pestilentia absumptus.

paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita ut ex
centumuiginti pueris unus omnino euaserit: Hæc eis signa deus præmonstrauit.

Scholæ tectũ in pueros corruens.

Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cla-
dem pugnæ Histiæus cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium de-
duxit. Histiæus illinc cum multa lonum & Aeolum copia aduersus Thasum contendit.
Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Io-
niam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum

Thasus.

omnibus copijs: & illinc quod copias suas formidabat, trajcit in prouinciam Atarnis,
quam frumentandi gratia, tam illinc quàm ex agro Caico, qui erat Myserum.
Erat in ijs locis fore Harpagus, uir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiæo

Harpagus.

egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum uiuum cepit, & maiorem
Histiæus capitur. exercitus eius partem occidit. Huncautem in modum captus est Histiæus: Dum Grae-
ci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mul-
equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugam Græcis, Hi-
stiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri à rege, ob quandam uitæ
cupiditatem captus est: qui ut fugiēs capiebatur à quodam Persa, utq; ab eodē erat tam
fodiendus, sese Milesium Histiæum esse, lingua Persica utens indicauit. Quem, opinor,
si seruatus ad regē Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passuq;, remissa ei à Dario
culpa. Nunc ne id cōtingeret, neue fuga elapsus rursus apud regē magnus existeret, a-
Histi. in crucem sublatus taphernes Sardium prætor, & Harpagus qui cepat eum, Sardis productū in crucē sustu-
lerunt tamen truncum. Nam caput sale conditum, Susa ad regem Darium deluerunt.
Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, & hoiem uiuum in cōspectum suum ad-
attulissent, iussit Histiæi caput eos elotum atq; obuolutum sepelire, tanq; de ipso uiro
de Persis benemeriti: Ita res Histiæi habent. Persarum nauticæ copiæ circa Miletum hy-
bernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes sub-
runt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum ut quanq; capiebāt, euerriculabant.
συγκυκλοῦσι * Euerriculant autem hunc in modum: Viri manum mutuo tangētes, à mari aduersus
ri ad australe pertranseunt. Post hæc omnē insulam peragrant, uenando homines. Cap-
runt quoq; in continente urbes lades eadem ratione, præterq; q; non euerriculabant
mines. Neq; enim poterant, ut nō fallò cesserint ea quæ duces Persarum minati sunt
nibus, cum ex aduerso castra haberēt. Nam posteaquam potiti sunt urbibus, formo-
Persarum mi næ. mos quosq; puerorum seligentes castrauerūt, exectis testibus facientes eunuchos. Vi-
Castratio iu- uenum. gines q; speciosas ad regem transportarunt: & super hæc, urbes cum ipsis templis cre-
Iones tertio in seruitatē acti. mauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutē redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Per-
sis. Profectus ab Ionia nauali exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespontum
uigātibus, subegit. Nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continen-
tem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequētes sunt urbes,
& Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzan-
tij, & qui ulteriori in littore sunt Chalcedonij, nec expectauerūt quidē aduentum Per-
siciæ classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserūt. Ibiq; urbem
Mesambriam condiderunt. His urbibus, quas cōmemorauī incensis, Phœnices ad Per-
cōnesum & Artacem conuertuntur. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersone-
sum reuehunt, euersuri cæteras urbes, quas superiore accessu non euerterant. Nam Cy-
zicum ab initio ne accesserāt quidem, quòd ipsi Cyzicenī iam ante aduentū hunc edicto
Phœnicum sub rege erant: cum se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylij præsectus erat,
Miltiades Ci monis filius. dissent. Cæteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt: quarum
Absinthij. id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperii
Doloncorum oraculum. tor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, qui Chersone-
Pisistratus. sum hanc tenebant, cum ab Absinthijs bello uexarentur, reges suos ut de bello consu-
Thetrippo- trophus. rent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniæ in suam terram deduce-
Miltiades Cypseli. dæ eum autorem ascisceret, qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolon-
Philæus. ci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. A quorum nemine
inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat
Pisistratus: dominabatur tamen & Miltiades Cypseli, è familia Thetrippotrophi, ab
Aeaco & Aegina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius autor extitit Philæus
Aeaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernēs Doloncos prope
reuntes, non illius loci uestem gerentes neque tela, homines inclamauit: accedentibus
obtulit domicilium & hospitium congiarium. Illi in domum excepti, & hospitium
accepti, aperuerunt ei oracului, preces que addiderunt ut deo obsequeretur. Miltia-
des ea oratione audita, confestim persuasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cu-
peret illinc emigrare: protinusq; Delphos se contulit oracului consulturus, nunquid

faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli, qui quadriga
rio curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat, unà cum Doloncis nauigauit,
sumptis Athenienſium uoluntarijs quibusque ad expeditionem ineundam: & ubi locū
Miltiades ut lor in olympico certamine. tenuit, ab ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi Isthmū,
Isthmos. id est, breuem inter duo maria intercapedinem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro præ-
sepsit, ne ab Absinthijs regionem incursantibus infestari posset. Est autem Isthmus hic
Miltiades ca pitur. ac triginta stadiorum. Ab Isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum
uiginti stadiorum est longitudinis. Interseptis igitur faucibus Chersonesi Miltiades,
Crœsus. atq; hoc modo Absinthijs cohibitis, primis cæterorum Lampsacenis intulit bellum. Il-
Pini in more extirpaturus. li dispositis insidijs eum uiuum excepere. Ea re Crœsus Lydus audita (erat autem Crœ
so Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit, ut hominem missum facerent:
Reprehendit hoc loco Herodotum Aulus Gel. ca. 3. libro. 8. alioqui se illos in morem pini extirpaturum comminatus est. Hac oratione nutantibus
Pini natura. Lampsacenis quid sibi uellet, quod Crœsus minabatur se illos in morem pini extirpa-
turum, uix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud esset, exposuit, inqui-
ens, pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed
protinus emoriatur. Ea propter ueriti Crœsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remi-
serunt. Ita Miltiades ob Crœsum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium at-
que opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Ei defuncto, Chersо-
nitæ (ut mos est) conditori urbis sacrificant, certamenq; equestre ac gymnicum statu-
to tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante cum
Lampsacenis bello, contigit ut Stesagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiam
percussus securi in capite à quodam, qui se transfugam uerbis simulabat, sed re ipsa q̄
hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratidæ Miltiadem
Cimonis filium fratrem defuncti, cum triremе ad suscipiendas in Chersoneso res dimi
serunt in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sane conscij morsti
Stesagoræ cō des. ut uenit in Chersonesum, domi se cōtinebat, in honorem uidelicet Stesagoræ fratris.
Quod audientes Chersonitæ, undiq; ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad
Olorus rex. Hegesipyla. eum Miltiadem fratris necem. Hi postquam uenerunt illuc, in uincula coniecti
sunt. & Miltiades Chersonesum obtinuit conductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis
Thraciæ Hegesipylam duxit uxorem. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non me
Miltia. Cher soneso potitur. diocria, sed grauia sane negocia exceperunt. Nam tertio q̄ hæc gesta sunt anno, è Cher-
neso profugit, non ausus expectare ueniētes Scythas Nomades: qui ab rege Dario ir
Niger sinus. ritati, coactis copijs ad hanc usq; Chersonesum processerunt. Illis digressis, eum rursus
Doloncis reduxere, tribus annis anteq; alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Te
nedum esse cum audisset, quinq; cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impli-
cuerat) Athenas nauigauit, soluens ex urbe Cardia. Qui dū per sinū nigrum trāsmissa
Chersoneso cursum tenet, & Phœnicū classe circūuentus, ipse quidem cum quatuor tri-
remibus ad Imbrum euasit: quintā tamen Phœnices insecuti ceperunt: cui præerat Mil
tiadis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia mu
liere. Cum Phœnices cum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerūt, ra
tus si magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicēda apud Iones sen
tentia suasisset, ut Scythis rogantibus Iones soluta rate, domum abire obtemperarent.
Metiochus. Obsto tamen sibi Metiocho, Darius tātum abest ut quicquam mali fecerit, ut permul
ta eum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua li-
beri geniti sunt qui inter Persas cēsentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit:
ne hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benigne sanè cum eis
actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nūcijs, adegit Iones ad
Parasangæ. iniciendas inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: neue quid
iniecem ferrent, aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ
eam stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; uectigal instituit, quod re-

Artaphernes Ionibus uectigal imposuit. Artozostra.

gi penderent: quod uectigal ab Artapherne institutum, ad meam usq; ætatem qui fuere pependerunt, eadem pene qua prius conditione institutum: Et hæc quidem ita pacata erant. Cæterum ineunte statim uere, aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryis filius, adhuc adolescens & recens, in matrimonium accepta Darij filia Artozostra, ad mare descēdit, permagnas ducēs peditum classiariorumq; copias. Quo cum exercitu post quam in Siciliam peruenit, ipse consensa naui cum classe abijt, aliis ducibus pedestres copijs in Hellespontum ducentibus: ubi præteruectus Asiam, in Ioniam peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui nō assentiuntur Otanis inter septem Persas suasisse potiorem esse Persis statum popularem, abdicatis tyrannis. Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis, in Hellespontum contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perq; Europam iter Eretriam uersus atq; Athenas faciebat. Hæ igit ciuitates præcesserant Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios, nec manum ex aduerso leuantes subegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam seruiebāt, in seruitutem redegit. Etenim quæ ultra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thasio transmittens, ac terram legens ad Acanthum usq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circūuertitur, tus aquilo uehemens, atq; admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; plerasq; in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, ut supra uiginti millia minū interierint: partim q; à feris rapti, partim q; natare nescirent, partim q; perierint, si (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nauticis quidē exercitu ita actum est. Mardonium aūt cum pedestribus copijs in Macedonia habentē, Thraces Brygi sub noctem inuasere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non iccirco seruitutē Persarum deuitare potuerunt. Nam Mardonius non prius ex ijs locis decessit, q̄ illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tū ob acceptam apud Brygos calamitatē in citu terrestri, tū ob maiorē in classe ad Athon. Ita hic exercitus pugna tur piter gestus dijt in Asiam. In sequenti anno Darius ante omnia Thasios à uicinis insimulatos rāre defectionem molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naues in Abdera re. Nam Thasij, ut qui ab Histiæo Milesio fuerant obsessi, & prouētus magnos habe pecunia multa utebantur cum in cōpingendis nauibus longis, tum ualidioribus urbi circundandis. Erat autem eis prouētus ex continēti atq; ex metallis. Ex fcli dem metallorum aureorum materia, septuaginta talentorum: ex Thasiis aūt min minus: sed tamen frequēter ita, ut si Thasij forent immunes tributoq;, fuerint mā prouētura quotannis ex cōtinenti atq; ex metallis ducēta talēta, & quādo trecenta. Quæ metalla ipse quoq; inspexi, & tamē longe admirabiliora fuere, nices ij, qui cum Thaso eam insulā cōsiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso nice nomē obtinuit. Hæc autē Thasi Phœnicea metalla sunt, inter locū qui uocatur nyrorum & Cœnyrorum sita: atq; è regione Samothraciæ ingēs mons indagādo exs sus est: Et hoc quidem huiusmodi est. Thasii autem iubēte Dario, & muros suos runt, & naues omnes in Abdera teceperunt. Post hæc Darius, quid in animo Græciam berent, pugnarēne secum, an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam tit, alios aliò iussos petere terram & aquam: Hos in Græciam, alios item ad tributa sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & * hippophoras, id ues quibus equi feruntur. Dum hæc isti cōparant, legatis per Græciam euntibus, & Perses præceperat petentibus, terram multi in continente populi dederunt. quoque, cum alij omnes, ad quos eadem petituri legati accessere, tum uero Aegi Qua de re continuo Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo disse terram & aquam Aeginetas, ut una cum Persa aduersus Athenas militarēt. bēter occasionē cōtra Aeginetas amplexi, Spartā profecti illos insimulauerunt, q̄ quod fecerant, Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ

Thasiorum prouentus.

Thasus insula à Thaso Agenoris cōditore.

Mons ingens euersus indagandis metallis.

Abdera.

Brygi. Mardonius uulneratus.

Thasiorum prouentus.

Thasus insula à Thaso Agenoris cōditore.

Mons ingens euersus indagandis metallis.

Abdera.

Græce.

Ἱππαγωγὰς Hippophoras naues.

Legati Darij in Græciam.

Cleomenes rex.

Spartiatarum rex, Aeginam transmisit, animo præcipuos eius rei autores comprehendendi. Conanti illos comprehēdere, cum alij Aeginetæ incessere, tum præcipue Crius Polycriti, negās eum gauisurum si quem abduceret Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Athenien sibus pecunia corruptum. Alio qui cum altero rege uenturum fuisse ad se cōprehendendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedēs interrogauit, quod ei nomē esset. Ille respondit quod erat, Crios, id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præ ferrato cornua, tanquam occursurus magno malo Spartæ. Per id tempus Demaratus omnes (ab eodem enim oriundi) ed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, nō Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum, nulla re alia nisi familia inferior Cle nihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli poetarum assentiētes, negant se in eā quam nunc possident regionem deductos à filijs Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi uxorem nomine * Aeginam, quam dicunt fuisse filiam Autesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autem qui cum erant, initio consilio creasse regemē pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaq; negante se dignoscere: sed dissimularet, q̄ uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita hæc sitibundos Lacedæmonios Delphos scisitatum, quid in ea re agerent, & ijs Pythiam respondisse, ut utrunq; pueros ducerent ad regem, sed primi ingenium magis honorarent. Hoc responso à Pythiadito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrum puerorum mater priorem lauaret, cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facere, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando, tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, ranquā primigenium, publicēq; alendum curasse, imposito ei nomine Eurysthene, iuniori Procles autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uitæ tempus inter se dissensisse, & iti dem eorum posteros perseuerasse: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges usq; ad Perseum Danae genitum, recenseri recte à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam tum enim isti inter deos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Perseum, nec altius repetij, q̄ nullum ἡρωογνωμόνων fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaq; in hanc rationem sequente, dictum recte est, usq; ad Perseum. A Danae uero Acrisij filijs orsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium ex Aegyptios. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autē Persæ ferunt, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenito rem eius. Nam progenitores Acrisij recensere, ad progeniem Persei nihil attinet: eosq; quemadmodum Græci aiunt) Aegyptios fuisse: Hæc de his hactenus. Quod autem Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab alijs rationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis dictis, & ius belli in quācunq; libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiatarum liceat. Quin & hoc habere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur: ut in expeditionibus adeundis primi reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes adsint. Bellicis hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuunt: Quo-

Crie præferrato cornuda.

Demaratus. Lacedæmoniorum de se opinio.

Argia aliàs.

Primigenius ex lege succedit regno.

Panitis' consilium in geminis discernendis.

Eurysthenes unde appellatus.

Doriēsiū principum origo.

Perseus Assyrius.

Acrisius.

Spartanorū regum dignatio atq; iura.

ties aliqua publica euiſceratio ſit, primi in cœna reges diſcumbant: & ijs primis ſ
bui incipiat utriq; eoq; duplum oim, quàm cæteris conuiuis: libaminaq; immolatoru
& coria, eorum ſint. Singulis quoq; calendis inſtantis menſis, ſingula pecora utriq; e p
blico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id eſt, ſex modia: & uini L
nicus quartarius: & in ſpectaculis ſingulorum certaminum certis locis præſidente, l
ceatq; quibuſcunq; libeat ciuibus inniti, & utriq; binos eligere Pythios. Sunt autem P
thij, qui Delphos ad conſulenda oracula mittuntur, quiq; publice cum regibus poſce
tur. Regibus ad cœnam non euntibus, mittantur binæ chœnices, id eſt, ſemodia farin
& uini ſingulæ cotylæ, id eſt, ſextarij: præſentibus dupla dentur omnia. Eadem ratio
ne à priuatis quoq; inuitati ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ de uirgine pup
utri danda ſit, ei ne cui mater, an cui pater deſpõderat: necnon de uijs publicis; & fig
adoptiuum filium facere uelit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro ſuo arbitrio alios
in ſenatu, qui conſtat ex duodetriginta ſenibus: Si eò non acceſſerint, eorum maxime p
pinqui duo ſenatores, ius regum obtineant duos calculos ponendi, tertium pro ſuff
Viuentibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur, illa defunctis. Eq
tes per uniuerſam Laconicam obitum regis enunciant: fœminæ per urbem circum
untes, ollas pulſitant. Cumq; hoc fit, neceſſe eſt ex ſingulis domibus duos ingenuos
rem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (niſi hoc faxint) impoſitis. Eadem
ca funus regum conſuetudo Lacedæmonijs eſt, quæ barbaris Aſianis. Nam plerq
barbarorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem poſteaquam
tem obijt Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequijs adeſſe ex omni Lacedæmo
gione neceſſarios quoſq; Spartiatarum, qui ſunt numero uicinorum. Quorum &
ſeruorum atq; ipſorum Spartiatarum poſteaquam multa millia in unum coac
promiſcue cum mulieribus frontes ſuas intrepide pungunt, & ululatu immenſo
tur, ultimum quenque regum dicẽtes ſemper fuiſſe optimum. Qui uero regum
lo perijt, eius ſimulacrum cum expreſſerunt, in toro bene ſtrato efferunt. Cuius
latione decem dies iuſtitium eſt: nullusq; magiſtratuum conſeſſus, ſed luctus
In hoc quoque cum Perſis iſti conueniunt, quod defuncto rege alter qui ſucced
rat ære alieno, quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat. Ap
ſas qui rex creatus eſt, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant, remittit.
gyptijs etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, q eorum præcones & tibicines
qui, in paterna artificia ſuccedunt: & coquus è coquo, & tibicen ex tibicine, &
præcone gignitur. Neque ulli propter uocalitatem alijs inſidiantes ſeipſos ingere
in paterno opere perſeuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem tunc,
Aeginam eſſet, communi Græciæ bono operam dantem inſimulabat Demar
tam Aeginetis ſtudens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Aegi
uerſus conſultabat, ut regno ſummoueret, ob hanc rem intendens in eum acc
Ariſton Spartæ regnum obtinens, cum è duabus uxoribus liberos non ſuſcip
que enim in ſe culpam eius rei eſſe agnoſceret) tertiam duxit uxorem, & duxit
modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus
utebatur. Cui uiro erat uxor ſpecioſiſſima, ex turpiſſima talis facta. Siquidem
la forma præditam eſſe cernens nutrix ſua, idq; parẽtes eius, utpote locupletes
re, hoc excogitauit, ut puellam ſingulis diebus baiularet ad Helenæ templum, q
in loco, qui dicitur Therapne, ſuper fanum Phœbi. Eò quoties nutrix intulerat
lam, ſtans ante ſimulacrum, deam precabatur, ut alumnam deformitate liberaret.
aliquando exeunti de templo, mulier quædam apparuiſſe fertur, atque interro
lam quidnam in ulnis geſtaret: & cum nutrix ſe infantem geſtare reſpondiſſet,
ſibi oſtendi. Cumq; negaret nutrix ſe id facturam, quod infantem parentes ſui
ſent oſtẽdi cuipiam, inſtitiſſe iubere prorſus ut ſibi oſtenderetur: magni enim
illam, ſi à ſe infans conſpiceretur. Ita nutrice puellam oſtendente, demulcentem
puellæ dixiſſe, futuram eam omnium Spartanorum formoſiſſimam. Atque abeo

Medimnus.

Pythij q ſint.

Chœnices Cotylæ

Senatus Spartanorum.

Ollas pulſandi mos.

Lacedæmoniorum regũ funerã.

Vltimus q̃q; regũ ſemper optimus.

Paternorum opificiorum ſucceſſio.

Ariſton rex. Demarati genitura.

Mulier ex turpiſſima ſpecioſiſſima.

ſtam ſpeciem decidiſſe: quam cum ad nubilem peruenit ætatem, duxit uxorem Age
tus Alcidis filius, ille amicus Ariſtonis. Eius mulieris amore titillat⁹ cum eſſet Ariſton,
hanc rem commentus eſt: Ageto ſodali ſuo, cuius illa erat uxor, recepit ſe dono datur
um è ſuis rebus quamcunq; ille optaret: atq; inuicem iuſſit illum ſimile munus ſibi da
re. Agetus nihil de re uxoria ſuſpicatus, cum uideret Ariſtoni quoq; uxorem eſſe, acce
pit conditionem: & in eam rem iuſiurandum interpoſuit. Cui mox Ariſton è ſuis rebus
preciosis donauit quam ille elegit. Ipſe uicißim, cum eius partes petendi muneris ab il
lo fierent, ibi optauit uxorem eius adferri. Agetus dicere, ſe præter unum cætera annu
ere iureiurando tamen adactus ac dolo ſeductus, ad eam ducendam abijt. Ita tertia hãc
Ariſton, repudiata ſecunda, duxit uxorem: quæ circa legitimum pariẽdi tempus, non
dum exactis decem menſibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariſton, cum ei ſedenti in ba
lilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attuliſſet, ſciens quo tempore du
xiſſet uxorem, deductis in digitos menſibus, dixit iureiurando, hic non eſt filius meus.
Quod audientes Ephori, haud magni fecere in præſentia. Sed poſteaquam puer ado
leuit, pœnituit Ariſtonem dicti, opinãtem utiq; filium ſuum eſſe Demaratum: cui ideo
nomen impoſitum eſt Demaratus, id eſt, à populo uotis petitus: q ante eum natum oĩs
populus uota fecit, ut Ariſtoni omnium ante id tempus regũ probatiſſimo filius gigne
retur. ea de re id nomen impoſitum eſt. Interiecto deinde tempore Ariſtone uita fun
cto, Demaratus obtinuit regnum: ſed uidelicet neceſſe erat, ut id quod auditum fuerat,
hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer inſimulabatur: cum an
tea quoq; ab Eleuſine abduxiſſet exercitum, tum eo tempore, cum aduerſus Aeginetas
cum Medo ſentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingreſſus eum urgere Cleomenes, com
ponit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus fami
lia, ea pactione, ut ſi eum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus Aeginetas
comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue cauſam,
quod cum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidi
atus hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta uxore, ac retenta: Ob hanc
eandem Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum eſſe regem, quod Ariſtonis
filium non eſſet: deinde quod iurauerat inſtitit confirmare, quod Ariſton aliquando di
xiſſet, cum ei nũciaſſet famulus ſuus filium ei natum, & menſes conferens, iureiurando
affirmaret illum eſſe filium ſuum. Huic uerbo inſiſtens Leutychides, pronunciabat Dema
ratum neq; Ariſtonis filium eſſe, neq; rite Spartæ regnare: eiſdem Ephoris adhibitis
teſtibus, qui Ariſtoni aſſidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionẽ
deducta, uiſum eſt Spartiatis oraculum (quod Delphis eſt) conſulendum, an foret De
maratus Ariſtonis filius nec ne. Ibi Cleomenes, cum ex ipſius erga Pythiam prouiden
tia ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonem quẽdam Ariſtophanti, maxima apud Del
phos auctoritate, ut perſuadeat Periallam mulierum uaticinãtium antiſtitem, dicere ea
quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia ſciſcitantibus ijs, qui ad oraculum erant miſſi,
negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. Quæ tamen res ſequenti tempore palam fa
cta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata: Hactenusq; ad depo
nendum regno Demaratum acta ſunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contu
meliam, quod cum electus regno gereret magiſtratum, adeſſetq; ſpectaculo gymno
pedorum, id eſt, nudorũ puerorum palæſtræ, miſit ad eum Leutychides, in locum De
maratus factus, deridendi inſultandiq; cauſa, miniſtrum, qui interrogaret qualis eſſet
ſecutura poſt regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, reſpondit, ſe
ſcire expertum, illum uero non: & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram ini
piarum aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, uelato capite è theatro domũ
ſuam, confeſtimq; præparatum Ioui bouem immolauit, quo immolato, matrem accer
ſitam, quæ cum aduenijſſet, poſitis in eius manus extis, mulierem his uerbis obſecrauit:
Mater ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domeſticum quem tango precor,

Ageti uxor.

Percala.

Leutychides

Cobon.
Perialla.

Demarat. regno priuatus
Scitũ Demarati reſponſum.
Leutychides rex.

Demarat. ad matrem.

promas mihi ueritatem,quisnam re uera meus est pater? Nam Leutychides inter cete-
uicia obiecit,te è priore uiro grauidam,ita ad Aristonem uenisse. Alijetiam dementius
referentes,aiunt, te ad domesticum asinarium uentitasse, illiusq; me filium esse. Qua de
re ego te adiens obsecro,ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur feciſti, non
sola feciſti,sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristo-
fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepe-
ras: Hæc Demaratus. Cui mater ita respõdens: Fili, inquit, quoniam precibus meis
agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Ariston duxit
tertia quàm me duxerat nocte, simulacrum tanquã Aristonis ad me uenit,quod postea
mecum cõcubuit,corona quam gestabat,me circundedit atq; abiit. Dehinc Ariston ad
uenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego
ipsum respondi,eoq; id abnuente,iurauí asserens,non bene illũ facere qui negaret. Qui
pe qui paulo antè ingressus,ubi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston cernens
me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est, illas coronas
sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod uocant
Astrobaci: & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili, quæ
uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut
ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verum hoc tibi præcipue exprobrant inimici
quod Ariston, cum ei te ortum nunciatum est,multis audientibus negauit te suum
quia tempus decem mensium non exisses, per inscitiam talium rerum illi hoc uerbum
excidit. Nam mulieres etiam nouem mensium ac septem mensium partum edunt,
omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrem genui. Ipse quoque Ari-
ston,non diu pòst agnouit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaq; alias cum
nes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti, Nam quod ad pa-
rios attinet,ipsi Leutychidi,& ijs qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs par-
lios: Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat,sumpto uaticinio per speciem
di Delphos ad oraculum consulendum,Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmo-
fugam capessiturum,insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecit.
quem illuc trangressi Lacedæmonij prehenderunt,eiusq; famulos: sed Zacynthij
dedere abnuentibus,Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo
gnifice exceptus est, territorioq; ac urbibus donatus: Ita in Asiam Demaratus abiit.
li fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dictisq; apud Lacedæmonios illu-
tum quod illis olympiadem palmam quadrijugo certamine reportauerat,rem ante
lius ad ea tẽpora regum Spartiatarum. Leutychidi Menaris, qui in regnũ amore
marati successerat,natus est filius Zeuxidemus, quem nõnulli Spartiatarum defũctis,
id est,catulum uocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus,
filio Archidemo. Leutychides orbatus filio,alteram duxit uxorem Eurydamonis
sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine
Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide
datam. Atne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit,sed has pœnas Demarato
pendit: In expeditione Pharsalica dux cum omnia faciẽdi ius haberet, multum pe-
per corruptelam dono accepit: ipseq; in re deprehensus cum sederet in castris, ut
manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusq; eius
sa. Et Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc in sequenti tempore acta
Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cessisset, delumpto
nus Leutychide, contendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter
miniam infensus. Ita Aeginetæ utriusque regis contra se aduentu, non repugnare
iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, qui
genere eminentissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristo-
tis, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicos
Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cum eum subisset

Simulacrum cũ mare Demarati.

Heroicum cõditorium.

Partus tempora.

Demarati elogium.

Eurydame. Lampito. Zeuxidemus. Archidemus.

Leutychidis fuga

Crios. Casambus.

Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum excogitati, in Thessaliam sub-
uerfugit: atq; illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, solicitans Arcadas ad
uersus Spartam: adigensq; eos iureiurando ad se sequendum, quocũque ipsos educeret.
Quinetiam in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos adigere
ad iusiurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis
aqua: & est uidelicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in uas quoddam, in
rum macería præseptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiæ est, an-
te Pheneon urbem. Talia moliẽtem Cleomenem Lacedæmonij cum animaduertissent,
timentes sibijpsi, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed cum reuersum sta
tum morbus insaniæ cepit, & iam antea subinsanum. Nam ut cuique Spartiatarum ob-
uius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem, ac desipiscentem,
propinqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem, digressis alijs, solum remansisse cer
nens, petijt ab eo gladium. Custode abnuente dare, ab initio comminabatur, quæ mox
ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit.
Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens sese detruncabat. In longum nanque discindẽs
carnes, è tibijs ad femora processit, è femoribus ad coxarum uertebra atq; ilia: quousq;
peruenit ad uterum, in quo rescindendo sic expirauit. Vt plerique Græcorum memo-
rant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta sunt. Vt soli
Athenienses, quod adortus Eleusinam, fanum deorum fuerat depopulatus. Vt Argij,
quia eos qui è pugna fugerant, Argios ex Argij templo ipsorum abductos obtrunca-
ran: & ipsum lucum quem in Argia occupasset, incẽderat. Etenim Cleomeni Delphis
oraculum poscenti, responsum fuerat, eum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad
flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio mana-
re fertur. Hunc enim lacum in uoraginem condi, & Argis postea exoriẽtem apparere,
illinc q; iam eam aquam uocari Erasinum. Ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit,
ei hostias immolauit: & cum læta non essent exta de flumine transmittendo, ait delecta-
ri se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos, nõ tamen ideo Argios gauisuros. Mox q;
illinc motis castris ad Thyream uenit, & mari taurum cum mactasset, nauibus copias
ad regionem Tirynthiam ac Nauplíam duxit. Id audientes Argij, ad eos arcẽdos obuiã
tendunt ad mare. Et cum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Se-
pea, elicia non magna inter duas acies intercapedine, consederunt è regione Lacedæmo
niorum. Neque uero illíc pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur.
Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mi-
nijs, in hæc uerba:

Verum quando marem præuertet fœmina uictrix,
Inter & Argiuos referet præclaris honorem,
Tunc Argiuarum reddet pleraſq; gementes:
Vt ueniurorum aiat quis quandoq; uirorum,
Telo sæuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argijs cum contigissent, metum incutiebant. Ideoq; eis uisum est, præcone
finitimum esse utendum. Atque ita esse faciẽdum, quoties præco Spartiata quippiam La
cedæmonijs denunciaret, idem facerent ipsi. Cleomenes animaduertens Argios facien
tes quid apud Lacedæmones præco denunciasset, præcepit suis, ut cum præco de-
nuncíaret prandendum, tunc raptis armis tenderẽt in Argios. Hoc executi Lacedæmo
nij in Argios è uoce præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos occi
derint, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circunsederunt. Qui dum asseruantur,
Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Scisciatus quosdam, quos secum habebat, per-
fugas, misit præconem ad euocandũ nominatim eos Argios, qui in luco præclusi erant
ad se redimẽdos. Est autem apud Lacedæmonios redemptio in singulos uiros, binæ mnæ.
Argiorum quinquaginta, ut quisque euocatus fuerat, Cleomenes interemit: quod
reliquos, latebat cæteros qui in fano erant, utpote denso luco interiecto, non cernentes

Nonacris op.

Per aquã Stygis iurare.

Cleomenis insania.

De Cleomenis morte alíter tradit Plutarchus.

Cleomenes seipsum laniat.

Eraſinus flu.

Stymphalius lacus.

Sepia locus.

Redemptio apud Laced

Cleomenes lucum Argiũ incendit.

quid illi extrinsecus agerent: nisi postq̃ quidam conscensa arbore, quod fiebat insperatũ, Vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit unumquemq; seruo rum lucum materia circundare: atq; illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoq; iam

Argi lucus.

ardente, percontatus est quendam perfugarum, cuiusnam deorum esset ille lucus. Per fuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleomenes uehemẽter ingemiscens: O Apollo, inquit, uates quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum, cõscio iam exitum habuisse oracului. Post hæc maiore copiarum parte Spartam redire permi sa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrifi care super aram uolens, cum à sacerdote uetaretur, negante fas esse externo illic sacra fi cere, iussit seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit. Re uersum inimici ad Ephoros citauerũt, crimini dantes, quod pecunia corruptus, Argos cum facile posset non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso) se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum, & proinde non prius tentandam urbem, quàm sacris operatus sciret an sibi deus illam ra diturus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti exis

Flamma è iunonis simulacro.

sse flammam è pectoribus simulacri: atq; ita ipsos intelligere, proculdubio cum non esse Argos expugnaturos. Si enim è capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbem

Argos à seruis occupatur.

ab arce caperet. Cum uero è pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse confectũ quod deus cõfici uoluisset. Hæc dicẽs, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, quæ

Tiryns.

toq; maiore parte sentẽtiarum absolutus. Cæterum Argos ita uiris desolatum est, ut

Cleander uates.

ui eorum res omnes susceperint, atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorum

Cleomenis insania unde, Intemperantia meri.

puberem adoleuere ætatem: Qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mano ciecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, eatenus quidem, dum fuit in eis tua beneuolentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander genere Phygaeus Arcadia. Is persuasit seruis, ut dominos adorirẽtur. Vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argĩ ægre euasere uictores. Ob hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad

Scytharum intẽperantia.

saniam redactum, male periisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab ullo dæmonio Cleo nem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri effe ctum, & iccirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, illum ulciscendum perstitisse: missisq; Spartam nuncijs ad societatem faciendam, ita pigisse, tanquam ex utrorunq; utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Ister fim conarentur Medicam regionem inuadere: Spartiatæ uero ab Epheso ascendere, & ad certum locum utrisq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, conuenisse nem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperan

Scythissato.

tiam: atq; ob id insanisse se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere uolũt, scythissato, id est, age Scytham. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has pœnas Demarato pependisse. Eum defunctum ubi audiere Aeginetæ, Spartã tam nuncios misere, uociferatum contra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis esse rentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ ab Leutychide illatum esse cen

Theasides.

suerunt, hominemq; dedendum, quem illi Aeginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, inquit, uiri Aeginetæ facere uultis, regem ne Spartiatarum dedítum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, ca uete ne quod exitiale malum in uestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His audi tis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit,

Leutychidis oratio de de posito reddendo.

Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuer sari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri fieri altero reddi. Quibus negantibus se reddituros Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrum ipsi uultis, si reddetis sancte facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa de positum contigit Spartæ, uolo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse ter

tia ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optime audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad rum Glauce fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cum per o nnem aliam Græciam, tum uero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Io nia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, & ob id ui dere licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; consul enti, ipsum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, q̃ pro be intelligo hæc penes te depositа mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe, & hãc notam, quam unà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei red dito. Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atq; ea conditione depositum Glaucus acce pit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ue niunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repel lere homines, atqui his uerbis è contrario respondere: Neque istius rei quicquam remi niscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iustũ fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in uos uti. Ad quod confirmandum, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Del phos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὄρκῳ, id est, iureiurãdo, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his uersibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus,
Sic orco uicisse, interuertisseq; nummos:
Deiera & euorcum, quoniam manet exitus idem,
Aſt orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapide aduenit, usq; adeo, dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;,
Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

Orci filius.

Tentare deũ & facere, idẽ pollere.

Hæc audita, Glaucus ueniam sibi eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Py thia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospiti bus pecuniam reddidit. Cur autẽ hæc oratio apud uos instituta est, dicetur: Glauci nunc nullus superest neq; soboles neq; domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus ex tincta est. Ita bonũ est, nihil aliud de depositо cogitare, q̃ ut repetentibus reddatur. Leu chides hæc locutus, cum nihilo magis ab Athenienſibus audiretur, discessit. At Aegi nenses priusquam superiorum iniuriarum, quas Athenienſibus intulerant, gratificantes Athenienſibus darent pœnas, hæc fecere: Cum Athenienſibus succenserent, quod sibi ab illis quondam fieri arbitrarentur, se ad ulciscendum apparabant. Erat enim Athenienſium nauium biremis quædam, quam Delum iam inde à Theseo quotannis mittebant. Aeginetæ locatis insidijs intercepere, plenam primoribus Athenienſium, uirosq; nobiles. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienſes non amplius differendum puta runt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus Cnœthi filius, uir in Aegina spectatus. Hic suam ipsius priorem abitionem Aeginetis im putans querebatur qui prius sua de missione cum transegisset, cognito Athenienſes esse animosos ad nocendum Aeginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodita Aegina ad certam diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret ue nire subsidio. Atq; ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat. Sed Atheni enses ad idem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetanæ nondum erat compa rata. Quidam à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Co rinthij per id tempus Athenienſibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed denas uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabatur lege. His acceptis Athenienſes, & suis instructis in summam septuaginta numero, in Aegi

Nicodromus

Naues quis drachmis addictæ.

nam nauigauerunt, peruenerunt́q; postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cum ad eum non adessent, consenso nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nõnullis Aginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vbi de isti procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, & ferebant & agebant. Sed hoc posterius acta sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unà cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admissere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatíq; priusquàm deum sibi propiciarent. Nam cum septingentos è plebe quos uiuos ceperant necem educerent, unus eorum è uinculis elapsus, fugit ad Cereris legiferæ uestibulum, eiusq; cardinibus prehensis adhærebat: quem illi cum auellere non possent, abscisis cruri manibus ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consertæ manserunt. Hæc cum ita se fecissent Aeginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensibus qui superuenerant congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argios in auxilium uocauerunt, sed illi noluere eis amplius auxilio esse, causati, quod & naues Aeginetæ necdum reddidissent, ut nonnulli quoque è Sicyonibus nauibus descenderent in eadem conditione. Quo nomine utrisq; mulcta ab Argijs iniuncta est mille talentorum, quorum quingena uterq; populus solueret. Et cum Sicyonij suam culpam agnoscerent, centum talentis cum Argijs decidissent, Aeginetæ ne agnoscere quidem culpam uoluere: Erant enim superbiores. Ea propter rogantibus eis, nemo amplius Argiuorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum quos adepti sunt Persæ in seruitutem raptis, delubra atq; urbem incenderunt. His actis, ad cæteras insulas ierunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eò rediens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, misso caduceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, quid aut eum locum, aut eius incolas lædam. Redite igitur ad uestra ipsorum, & incolas

Prouerbium.

Cereris tẽplo adhærẽs manibus truncatur.

Aeginetæ ab Athen. superantur.

Eurybates.

vide sup. ad finẽ li. quinti.

Mardonius à præfectura semotus.

Datis.

Datis ad Delios oratio.

te insulam: Hæc Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecentas thuris libras super aram gestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classem, simul Iones, pariter atque Aeoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem tunc & primum & postremum commota, deo mala uentura hominibus portẽdente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia, quàm uiginti alijs ante Darium ætatibus: partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Erfane in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius, quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uero insulas præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijq; negarent se uel obsides daturos uel militaturos aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam signi ferentes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditionem Persarum uenerunt. Eretrienses audito Persarum exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, misere subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui Chalcidensium equitum obtinuere prædia. Sed Eretrienſium haud quaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Atheniensis, tamen ancipiti sententia uacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deserendam, & in cacumina Euboeæ eundum: quibusdam qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum utrorunque animos animaduertens Aeschines Nothonis filius, Eretriẽsium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentium rerum statum, orauitq; ut domum abirent, ne una cum illis occumberent. Hæc consulenti Aeschini obtemperantes Atheniẽses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad Chœreas & Aegilia applicuerunt: potitiq; his locis, continuo equos exposuere, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxere, aduersus quos non decreuerant Eretrienses sibi esse prodeundum. Sed quandoquidem sententia de urbe non deserenda uicerat, merito dabant operam ut mœnia custodirent. Adorientibus ea Persarum pugna per sex dies certatum est: multisq; utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spectati, urbem hostibus prodidere: Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauere, incenderunt, in ultionẽ eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerat, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tunćq; maximam partẽ uastauerunt, rati idem facturos Atheniensis quod Eretriẽses fecissent. Erat autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherso-

Delus tremuit.

Caryſtus capta.

Aeſchines.

Oropus.

Chœreæ.

Aegilia.

Euphorbus Philagrus proditores.

Eretria capta.

Marathon.

Cimonis ſepulchrum.

Diacœle.

Equæ Olympici victrices.

Euagoras.

conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenienſium erat, duplici cæde elapſus: ſemel, cum eum Phœnices uſq; ad Imbrum perſecuti ſunt, magnum facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, cũ ab iis elapſum, domum ſuam reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantẽ, inimici ſui excepẽrũt, & ad iudicũ deduxerunt, accuſantes occupatæ in Chersoneſo tyrãnidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces cũ adhuc in urbe eſſent, ante omnia legatũ Spartam mittunt Phidippidẽ, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam facientem. *Phidippides.*

Huic Phidippidi, ut ipſe refert, & Athenienſibus renunciauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippidem, iuſſit nunciari Athenienſibus, quid ita Athenienſes nullam gererent curam ſui q̃ beneipſis uellet, quiq; iam ſæpenumero de eis benemeritus fuiſſet, atque etiam futurus eſſet. *Parthenius mons.*

His uerbis fide habita Athenienſes, quod eorum iam ſtatus erat bene cõſtitutus, exxerunt ſub arce templum Panos: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuncium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic, qui ſibi Pana dixerat ruiſſe, tunc cum à ducibus miſſus eſt, iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, ubienſq; magiſtratus: Lacedæmonĩ, inquit, orant uos Athenienſes, ut ſibi opem feratis, ne ciuitatem inter Græcos uetuſtiſſimam contemnatis in diſcrimen adductam, ne Barbaris uiris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigni q; ciuitate Græcia imbecillior facta. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat qdem Lacedæmonĩ opẽ ferre Athenienſibus, ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere uidebatur, nolentibus legem infringere. Nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi plenilunari impleto. Et iſti quidem plenilunium expectabãt. Hippiæ autem Piſiſtratidis qui Barbaros in Marathonem perducebat, uiſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte fuit: Videbatur ſibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex ſomnio coniecturam interpretabatur uiſum ſuum ei. Tũ (dum pdam Eretrienſem, quam depoſuerat in Styreorum nomine Aegileam reportat: dũq; naues ad Marathonẽ appulſas in ora onibus locat, ac Barbaros in terram egreſſos diſponit) talia adminiſtranti contigit nutatio, tuſſisq; ſolito uehementior. Vnde cõcuſſis eius, utpote ſenis, plerisq; dentibus unus illoꝝ ex uiolentia tuſſiendi excuſſus eſt, & in arenam delapſus: qui magna ex parte bita ad inueniendum diligẽtia, cum tñ nõ appareret, ſuſpirans Hippias, ad eos q̃ aderant, ait: Hæc terra nõ eſt noſtra, nec eam poterimus nobis ſubiectam efficere: ſed tantum do partẽ, quantũ ſpatij dens, q̃ mihi aderat, obtinet: Huc Hippias ſuam uiſionem intertabatur euaſiſſe. Athenienſibus apud Herculis fanum inſtructis ſupuenere auxilia Platæenſes, omĩ cũ populo, q̃ ſeſe Athenienſibus dediderant, & pro quibus frequentes labores ſuſcepant Athenienſes. Dediderant autem ſeſe hoc modo: Cum a Thebanis merẽtur Platæenſes, primum Cleomeni Anaxandridæ, q̃ interuenerat, at q̃ Lacedemonĩs ſeſe dediderunt: à quibus tñ recepti non ſunt, hac oratione utentibus: A nobis, q̃ procul habitamus, frigidum quoddam fuerit uobis auxiliũ. Nam priuſquam noſtrum quiſquam audiat, poſſitis occupati ab hoſtibus ſæpe expugnari. Suademus autem uobis ipſos Athenienſibus dedatis, uicinis pariter & ad tutandum nõ inualidis. Hoc Lacedemonĩ non tam cõſulebant Platæenſibus, quòd eis bene uellẽt, quàm quòd optarẽt Athenienſes defatigari Bœotio bello. Id ſuadẽtibus Lacedæmonĩs nõ aduertẽ ſati Platæenſes, aditis Athenienſibus, dum rẽ diuinam duodecim diis faciũt, eis ad aram ſupplices ſe dedidẽtes ſeſe dediderũt. Aduerſus quos Thebani re audita exercitũ duxerũt, in eoq; auxilium Athenienſes uenerunt. Sed dum conſerturi pl̃ium eſſent, Corinthĩ haud contenta ſibi rẽ putãtes, ad eos recõciliãdos interuenere: atq; utrorũq; pmiſſu regione hoſtium in modum terminarũt, ut Thebani eos Bœotios q̃ nollẽt inter Bœotios ceſeri, finerent facere quod uellẽt. Hoc ubi decreuere Corinthĩ, abſceſſere. Abſcedẽtes quoq; Athenienſes aggreſſi Thebani ſunt, cõmiſſaq; pugna, repulſi. Vñ Athenienſes tranſgreſſi quos Corinthĩ ſtatuerunt terminos, Aſopum fecerunt limitẽ Thebanis. Ergo Platæenſes Athe- *Panos templum.* *Lacedæmoniorum lex.* *Hippiæ somnium.* *Dens Hippiæ tuſſiendo excuſſus.* *Platæenſes.* *Duodecim dij Athenienſiũ.*

nienſibus ſeſe cum dedidiſſent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus ancipites ſententiæ, aliis uetantibus fieri prælium, pauciores eñ eſſe, q̃ ut cum Medis confligerent: aliis, quoꝝ erat Miltiades, ad pugnandum hortanti bus, ſtaq; cum eſſent bifariæ ſentẽtiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, tunc forte polemarchum, id eſt, belli principẽ: qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, hoc eſt, in declaranda ſententia, undecimus eſt. Nã quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebãt polemarchum. Adhuc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, utrum in ſeruitutẽ Athenæ redigan tur, an tu eas liberando memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximũ omnium ex quo nati ſunt) uenere diſcrimen: q̃ ſi Medis ſuccumbant, palam eſt quæ paſſuri ſint tradi Hippiæ: Sin autem ſuperent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſentẽtiæ de prælio commit tendo, aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus. Qui niſi prælium committimus, uereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorum ſolicitet ad ſentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uitiũ in nõnullis ſubeat, poſſumus dijs æquis cum uictoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, tua & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recẽ ſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt ut confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligẽdo fuerat, ut cuiuſque dies imperitanti uenerat, uicem ſuam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, q̃ dies imperij ſua aduenit. Itaque ubi uices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligẽdum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, ut polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, ut quæq; ordine erat. Nouiſſimi ſunt collocati Platæenſes, iidem ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt, ut ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, id eſt, publicos conuentus, quæ quinto quoq; anno fiunt, Athenienſis præco conceptis uerbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat, q̃ aciem Medicum imitabat: ſed in medio paucis conferta ordinib⁹, ideoq; illic debilior: utroq; autem in cornu confertior, quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificium litatum eſſe Athenienſes audiẽt, tunc curſum in Barbaros tendunt. Erat autẽ inter utranq; aciem nõ minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe uidentes Perſæ, aptabant ſe q̃ illos excepturi: inſaniæ dãtes id, quòd cernerẽt curſu tẽdere, cum pauci eſſent, nõ ſagittis fretos: Hoc ita Barbari interp̃tabantur. Athenienſes, poſteaq̃ cõſeruere cũ Barbaris, pugnã memoratu dignã edebant. Quippe primi oĩm Græcoꝝ (ſi noſtri nouimus) curſu in hoſtẽ uſi ſunt: primi ſuſtinuerũt cernere Medica ueſte indutos ãſ hac uel audire nomẽ Medoꝝ Græcis terror fuiſſet. In Marathone cũ diu pugnatum eſſet, Barbari circa mediã aciẽ uicerũt, ubi Perſæ ſtabãt & Sacæ: eãq; prũpentes, fugã dabãt in mediterranea pſequebanť. At in utroq; cornu uicere Athenienſes Platæenſesq;: & Barbaris, q̃ terga dederãt, fugere pmiſſis, cõtrahũt cornua, & cũ ijs q̃ mediã ipſoꝝ aciem pꝛegerãt, dimicãtes ſupant, fugiẽtes Perſas urgẽr, cædũtq;, donec ad mare puenientes, petito igne naues corripuere. Quo ĩ certamine Callimach⁹ polemarchus interficit, egregia nauata opa. Occubuit quoq; è ducib. Steſileus Thraſylis & Cynægyrus Euphorionis, dũ ſummã puppim appẽdit, abſciſſa bipẽni manu cecidit: Necnõ alĩ Athenienſes multi & clari. Septẽ qdẽ naues obtinuerũt Athenienſes hoc mõ: Cæteris Barbaris retractis, receptaq; pda Eretriẽſi ex inſula, ubi reliquerãt, circũuecti Sunĩũ, aio puertẽdi Athenienſes ueſtigio abeũtes. Cæteꝝ Alcmæonidæ ab Athenienſib⁹ inſimulati ſunt, *Miltiades.* *Callimachus.* *Aphidnæus.* *Polemarchus magiſtratus Athenien.* *Curſus in aciem hoſtilem.* *Medicum nomen, Græcis terrorem incutere ſolebat.* *Athenien. ad Maratho. uictoria.* *Callimachi cædes.* *Stesileus.* *Cynægyrus.* *Sunium.* *Athenien. exercitus ordo.*

Scutum Athenienſe.

φ uidelicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulam agentibus ſcutum oſtenderint. Dum illi Sunium circũuehuntur, Athenienſes ueſtigio abeuntes celerrime ad ferendã uti opem ꝓperarunt. Barbarosq́ eõdem tendentes ꝓuerterunt, ꝓgreſſiq́ ex Herculis templo, quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanum, quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari ſupata claſſe in Phalero (hic eñ Athenienſium naualia tunc erant) ſuperum locum aliquandiu ꝓpter tempeſtatem morati, rurſus in Aſiam abierunt. Quoq; in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta, Athenienſium uero centum nonagintaduo: Tot ex utriſq; cecidere. In qua pugna hæres mira contigit, ut Athenienſis qdam Epizelus Cuphagoræ, dum ſtante acie pugnat ſtrenue, lumine uiꝝ quendam armatum ꝓcero corpore, cuius mentum oẽm clypeum inumbraret, & hanc laruam ipſum ꝓtergreſſam, ſed ſe illũ q ſibi aſſiſteret occidiſſe: Hæc Epizelum ſolitum cõmemorare audiui. Datis in Aſiam cum claſſe rediẽs, ubi Myconem tenuit, uidit in ſomnis uiſum. Id tñ quod fuerit, nõ traditur. Vbi primũ dies illuxit, naues ruſtus eſt: compertoq́ in naui Phœnicea ſimulacro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo templo ſublatum eſſet. Et ubi audiuit ex quo templo, nauigãs ſua naui in Delum (eñ Deliꝝ in inſulam redierant) ibi ſimulacrum in templo depoſuit, præcepitq́ Deliis ut illud in Deliũ Thebanoꝝ referrẽt, quod eſt ſupra mare è regiõe Chalcidis: Hoc præcepit Datis, uela illinc fecit. Deliꝝ tñ hãc ſtatuã nõ reportauerũt, ſed uicefimo poſtea anno, eam Thebani ex oraculo in Delium cõtulerunt. Datis & Artaphernes, poſtea Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa pduxere. Quos Darius rex, etſi in eos captiuitatem uultum cõtraxerat acerbitatis, φ ſe priores iniuria laceſſiſſent, tñ ut in ſpectum ſuum adductos uidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit, ſed in ſuo regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducẽtis ac decem ſtadiꝝ pcul a fis, quadraginta à puteo, q exhibet trifarias reꝝ ſpecies. Nam ex eo aſphaltum (id eſt tumen) & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur qdem celoneo (id eſt inſtrumento ciconia) ꝑ ſitula autem dimidiato utre ad ciconiã alligato, quo in puteum deuſſo, gcqd hauritur, mox in ciſternã diffunditur, atq́ hinc alio effuſum, triplici uidecoctione cõreſcit. In aſphaltum quidem & ſalem, ꝓtinus. Hoc aũt oleũ Perſæ Rhadinacen appellant, atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretriẽſes: quem ad nam uſq́ memoriam tenuere, ſeruantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes, ſortiti net, ita habet. Poſt pleniluniũ duo millia Lacedæmoniorum Athenas uenerunt, ta feſtinatione adipiſcẽdi hoſtem, ut triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam ueniſſent, tamẽ intuendi Medos cupidi, ad illos tuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus uiſis, laudatisq́ Athenienſibus ꝓ clarum facinus, rurſus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas unquam Perſis ex cõpoſito oſtẽtaſſe parmam, quòd uellẽt Athenienſes baris atq́ Hippiæ ſubeſſe: quippe quos conſtat in habẽdis odio tyrannis, uehementores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſime commentus eſt, tum uero ſolus Athenienſium omnium illius Athenis eiecti, cum publice ſub præcone uenderẽtur bona, emit, auſus eſt. Huius Calliæ mẽtionem crebro pleriq́ omnes habere debẽt, cum ob ea quæ dicta ſunt, ut uiri ſummope patriam liberãtis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. Nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythijs cum primas obtinuiſſet, & in uniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id qualem ſe in filias ſuas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam poſteaquam nubiles extitere, hoc eis magnificẽtiſſimum munus eſt gratificatus: ut quem ſibi unaquæq; uellet, omnibus Atheniẽſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde, aut nihil minus q̃ Callias peroſi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio ſubit, minusq́ admitto criminationem, eos parmam Perſis oſtẽtaſſe: qui p

Puteus trifarias rerũ ſpecies exhibẽs.

Rhadinace.

Lacedæmoniorũ poſt bellum auxiliũ.

Alcmæonidæ an ſcutũ Perſis prodiderint.

Callias.

Filiæ Calliæ.

tempus tyrannos effugerunt, & quorum aſtutia Piſiſtratidæ tyrannidem reliquerunt. Atq́ ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio q̃ Harmodius & Ariſtogiton. Illi enim Hipparcho interẽpto, non tam cæteros Piſiſtratidas ab affectanda tyrannide repreſſerunt, q̃ ad illam irritauerunt. Alcmæonidæ autẽ proculdubio Athenas liberauerunt: & modo ipſi fuere, q Pythiam ꝓſuaſere ad Lacedæmonios commode facẽdos ut Athenas liberarẽt, quẽadmodum ſupius à me commemoratum eſt. At eñ aliqui forſitan ſuccẽſentes, φ Atheniẽſi in populo patriam ꝓdiderunt. Imò nulli erant eis inter Atheniẽſes uiri illuſtriores, neq́ q magis eſſent honorati. Neq́ uero ſermo obtinuit, clypeum ab his eſſe oñtatum, ſed tantummodo fuiſſe oñtatum: Quod nihil eſt, quandũ id demum dicereẽ, oñſus qdem eſt, ſed à quo oñſus, incertũ. Quanq̃ Alcmæonidæ iam pridẽ extiterant Athenis clari ſane uſq́ ab Alcmæone, atq́ etiã Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, ñs Lydis, q Sardibus à Crœſo Delphos ad oraculũ ierãt, adminiſtrũ ſe præbuit, eoſq́ comiter accepit. Cuius bñficentiam Crœſus à Lydis quos ad oraculũ miſerat cum audiſſet, hominẽ accerſiit, & ubi aduenit, eum donauit tanto auro quàto ſemel corpore ſuo ferre poſſet. Ad iſtã doni conditionẽ Alcmæon hanc aſtutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingẽti in ea ſinu relicto, cothurniſq́ (quos laxiſſimos reperit) calceatus, ad theſaurum prexit, ad quẽ ducebatur. Ibi in aceruũ ramẽtorum procumbẽs, primum cothurnos qbus erat indutus, auro quantum ferebant refertos, deinde oẽm ſinum ſuum, atq́ etiam crines ramẽtis ſubigẽs, & parte in os deſum pſit. Theſauro proceſſit, ægre trahẽs cothurnos, cuiuis alteri rei q̃ homini ſimilis: cuius rei cum turgidũ eſſet, & oñia onuſta, id cernẽs Crœſus, in cachinnum q̃ erumpẽs, ea oña illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehemẽter locupletata eſt. Et Alcmæon quadrijugos equos alẽs, uicit Olympia. Sed eam deinde ſecũda ætate, Cliſthenes Sicyonis tyrannus ſuſtulit: ut multo magis q̃ priꝰ inter Græcos celeber extiterit. Erat eñ Cliſtheni Ariſtonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agariſta: quam pater deſtinabat nuptum dare ei, quẽ præſtantiſſimum Græcorum omnium compiſſet. Cum igitur ludi Olympici celebrarẽtur, & ex eis Cliſthenes curriculo quadrigali uictor extitiſſet, nunciari iuſſit uoce præconis, ut qſqs ſeſe dignũ puta ret q Cliſthenes gener eſſet, is ad ſexageſimum diẽ aut priꝰ Sicyone præſto foret: qñ Cliſthenes intra annum à ſexageſimo die inceptur⁹ exequi nuptias deſtinaſſet. Itaq́ oẽs Græci, aut ſua ipſorum, aut familiæ claritate ſibi confidentes, eò proci contenderunt: q hos Cliſthenes & curriculum, & palæſtram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc ſe contulit Smindyrides Hippocratis Sybarita (florebat aũt maxime Sybaris ea tempeſtate) q unus uir in plurimum delicias proceſſerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui ſapiens appellabatur: Et hi quidem ab Italia uenerunt. Ab Ionio autem ſinu Amphimneſtus Epiſtrophi Epidanius. Aetolus uero Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat ſupergreſſus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. Ex Peloponneſo Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius unqua Phidonis, cuius gentis Peloponnenſibus ſtatuit, longe omnium Græcorum inſolentiſſimus: q ſumme ditus Heliẽſium agonothetis, id eſt, munerarijs, ipſe agonotheta extitit in Olympia, id & certamẽ præmium q̃ propoſuit: Necnon Amiantus Lycurgi Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, q (ut in Arcadia fertur fama) in domum ſuam excepit Caſtorem & Pollucem, & ob id in oẽs homines hoſpitalis. Heleus Agæi, uir præclarus. Iſti ex ipſa Peloponneſo uenerunt. Ex Atheniẽſibus autem Megacles Alcmæonis eius filius, qui ad Crœſum ſe contulerat: & alter Hippocides Tiſandri, diuitijs ac forma inter Athenienſes præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lyſanias: ſolus hic ab Eubœa. E Theſſalia à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Moloſſis Alcon: Tot proci fuere. Qui cum ad diem præſtitutam adeſſent, Cliſthenes ante omnia patriam ſingulorum familiamq́ percontatur. Deinde eos annum apud ſe detinẽs, explorauit uniuſcuiuſq́ & uirilitatem & iracundiã, & eruditionẽ, & mores: nunc cũ ſingulis, nunc cũ uniuerſis congreſſus, & iuniores in gy

Scutum quomodo obtentatum Perſis.

Alcmæonidarum generis claritas.

Crœſi in Alcmæonidem munificentia.

Alcmæõis in auro auferẽdo callidum commentum.

Cliſthenes.

Agariſtæ proci.

mnasia educens, præcipue tamen in conuiuijs experiebatur. Quandiu enim eos apud se tenuit, hoc facere, ac magnifice accipere. Sed ei inter procos ꝑcipue cordi erat Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, cum præterea tum eius maiores, Cypselis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum oēs Sicyonios accepit. Postea uero quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, per

Hippoclidis proci præstãtia.

riter & de oratione habenda in medium procedente potatione, Hippoclides cum longe alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes cernens dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides cum iam rem cernens dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides cum iussisset introferri mensam. Qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modos, deinde alios Atticos, tertio super mensam capite statuto, cruribus ueluti brachijs modulatus est. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes tamen, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui: allegantes

Prouerbium, Non est istud curæ Hippoclidæ.

impudentem sibi generum fieri, tñ sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi tertio cruribus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio impositio, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filiæ, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque unum è uobis præcipuum probans, neq; cæteros improbans. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine deliberans, omnium uoto satisfaciam. Itaq; singulis uestrum, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peregre abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt: Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrari cœperunt. Porrò ex horum coniugio, cũ Clisthenes materno cognominis procreatur, qui Athenienſium tribus popularium q; statum mutaret, tum Hippocrates, ex Hippocrate uero alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis nomen habens, quæ nupta Xanthippo Ariphronis cum prægnãs esset, uisa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Pericleum. Miltiades cum antea probatus apud Athenienſes, tum uero post rem bñ gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum quibus pugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem illos ducturum, unde affatim aurum nullo negocio reportarent. His uerbis Athenienſes erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij, quòd triremi in Marathonem una cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur. Cum autem infensus esset Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat, eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, misitq; caduceatore popoſcit centum talenta, negans si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias, q̃ eos euertisset. Parij non ut quicquam pecuniæ Miltiadi darent cogitant, ut custodiant urbem excogitant, cum alia loca interſepientes, tum maxime unde ea oppugnari poterat, adeò, ut noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat exciterint. Hactenus Græci de hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipsius Parij referunt hunc in modum: Miltiades cũ inops consilij esset, adisse atque allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timûm, quæ esset indigenarum deorum administra: Hanc cum in conſpectum uenisset, consilium ei dedisse, si magnificaret, Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auctus, Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante urbem, quà in macerià sepitur templum Cereris legiferæ: eamq;, quia fores aperire nõ poterant, trãsiliſſe: & illam transgressum, solarijs ascendisse ad aliquid intus faciendũ, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas est, siue ad aliquid quodcunq; sit agendum. Et cum pro foribus esset, subito horrore præoccupatum, eadem uia reuertisse: deq; macería desilientẽ femur cõtusisse, aliq; in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domũ remeauit, neq; pecuniam Atheniẽſibus portans, neq; Paro parta: urbe tñ per sex & uiginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito q̃ ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, uolentes obid de ea supplicijs sumere, postquam obsideri desierint, Delphos miserunt sciscitatum, nunquid ministram deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæq; Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad uirilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timûm earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Parijs Pythia respondit. Miltiadẽ è Paro reuersum cum alij Athenienſes in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Ariphronis: qui eum apud populum accusauit, q̃ Atheniensibus circũscripsisset. Cui accusationi Miltiades nõ per se ipse respondit (neq; enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui: allegantes eum alia multa & Lemnum expugnatã, quam ultus Pelasgos Atheniẽſibus tradidisset, tum uero pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnare tur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades dissoluto atq; marcescente femore decessit. Quinquaginta aũt talenta Cimon filius exoluit. Porrò Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat. Pelasgi posteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecataeus Egesandri in sermonibus ait, iniuria. Atheniẽſes enim cum uiderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercede muri circa arcem procedendi bene excultam, quæ prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusatiõem allata. Vt autem Atheniẽſes aiunt, iure eiecti: quippe cum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam iniuliſſe: Quoties filiæ ac filij Atheniẽſium ad Nouẽ fontes aquatum pergerẽt (nulladum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus ancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum uim attulisse: neq; hoc ſcisse contentos, ad extremum manifestò deprehẽſos de inuadẽdis Atheniensibus consilia agitasse: Se uero adeo meliores quàm illi fuerant uiros fuisse, ut cum haberẽt facultatẽ interimẽdi eos, quos sibi insidiatos deprehendissent, tamẽ noluerint: sed eis præterperitis, ut è regione excederẽt: atq; ita illos solum uertentes, tum alia loca, tum uero Lemnum obtinuisse: Illa Hæcataeus, hæc Atheniẽſes aiunt. At Pelasgi hanc Atheniensium iniuriam ulciscẽdi auidi, ñ qui Lẽnum incolebant, gnari quãdo dies festi Atheniẽſium celebrarentur, biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt uxoribus Atheniẽſium, diẽ festum Dianæ apud Brauronẽ agẽtibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ postea cum filijs abundauere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. Et illorum consuetudinẽ cum Pelasgidum filijs habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum ulcisci, & mutuo sese tutabantur: ac dignos se qui alijs populo imperaret, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tutabantur: ac dignos se qui alijs populo dominarẽtur, existimabant, atq; adeo longe prævalebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerantesq; rem esse indignam, atq; inter se dicebant: Si nos adum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuo præesse conantur, quidnam faciẽt in uirilẽ adolescentẽrtaq; cum id eis altius insedisset, placitum est, ut eos filios è matribus Atticis susceptos necarẽt. His necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore & illo superiore fœminarum, quæ uiros suos unà cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lẽnia appellẽtur. Pelasgi cum eis post necem eorum atq; uxorum neq; tellus fructum reddere, neq; uxores, neq; pecua ut prius

Megacles Alcmæonis gener Clisthenis factus.

Megac. Hippocratis.

Clisthenes duo.

Miltiades ob iniuriam Parum.

Lysagoras.

Hydarnes Persa.

Timo sacerdotissa.

Miltiades accusatur.

Miltiadis obitus.

Pelasgi ex Attica exacti.

Hecatæi sententiæ.

Nouẽ fontes.

Atheniẽſium uxores raptæ.

Atticarũ mulierũ una cũ liberis cædes

Lemnia facinora.

gigneret, pariter fame & liberorũ orbitate uexati, Delphos miserũt petitũ aliquod ex-
xamentũ pſentium malorũ. Iussi à Pythia pœnas Atheniẽsibus quas illi uellẽt pendere,
Athenienſes ad Pelaſgos. Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis oĩs iniuriæ. Atheniẽses stratis in ui-
ria toris q̃ poterant splẽdidiſſime, appoſitaq; mẽsa oĩm bonorũ refertiſſima, iusserũt Pe-
Pelaſgorum reſponſio. laſgos ita se habentẽ regionẽ sibi traderẽt. Tunc Pelaſgi excipientes dicere: Si nauis uen-
to aquilone atq; uno die nos è uestra regiõe in nostrã puehet, ita demũ uos quod petitis
trademus. Hoc dixere, quod scirẽt fieri nõ posse. Nã Attica multo magis ad austrũ ue-
git q̃ Lẽnus: Hæc hactenus. Tũc compluribus deinde interiectis annis, ubi Chersonesi
(quæ est in Helleſpõto) Athenienſiũ ditiõis fuit, Miltiades Cimonis, uẽtis etesiis pul-
tibus, ex Eleunte (quæ est in Chersoneſo) soluẽs in Lemnum delatus est, pœpitq; Pela-
gis, ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam ha-
expletum iri speraſſent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerunt: Myrinæi
Myrinæi. Lẽnos capta. autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsesſi sunt, donec in deditio-
tionem uenerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atq; Miltiades.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS, QVI INSCRIBITVR POLYMNIA.

Aegyptiorũ à Perſis deſectio.

OSTEA uero quam nũcius pugnæ ad regem Da-
rium Hystaspis filium allatus est, ad Marathonem
gestæ, cũ antea uehemẽter infensus esset ille Athe-
nienſibus, quod Sardis inuasissent, longe infensior
factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferen-
rẽdum: missisq; continuo nuncijs ad ciuitates, co-
xit ut singulæ multo quàm antea maiores copias,
nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam
cõpararent. His nũcijs Asia triennũ exagitata to-
Vbi cum delectus agitur optimi cuiusq; aduer-
Græciam militaturi, & apparatui opa datur, spa-
to anno Aegyptij (qui fuerãt à Cambyse subacti)
defecere à Perſis: quo magis aduersus utrosq; Dari-
Darij liberi de imperio diſceptantes. us expeditionẽ sumere properabat, Aegyptios atq; Athenienses. Dum hæc comparan-
interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex infinito
Lex Perſarũ. to Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni succeſſorem de-
rasset. Erant aũt Dario iam ante q̃ regnaret liberi tres, è priore uxore Gobryis filia ge-
cepti, & post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus
natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, tame
ptabant: Artabazanes quidem q̃ omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cum
apud uniuersos homines sit institutum, ut maximus natu liberorum obtineat principa-
tum: Xerxes uero q̃ ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatẽ acquisiue-
Dario nondũ ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis, q̃ per id tempus ex
tercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascẽderat. Hic cu-
audita liberorum Darij controuersia, adijt (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq; ut ad
cætera quæ pro se dicebat, hoc adderet: se q̃dem genitum è Dario iam rege, & Per-
ſarum impium obtinente: Artabazanem uero è Dario cũ erat priuatus: proinde neq; æquum
neq; iustum esse alium quẽpiam potius quàm se illam dignationem adipisci. Quoniam
Succeſſionis ius. Spartæ quoq; sic usurparetur, ut si cui antequam regnet filij nascantur, deinde regi iam
alius nascat, huius postea nati succeſſio regni fit. Hac à Demarato subiecta ratione
Xerxes rex declaratur. tem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem declarauit: quanq̃ etiam citra
ceptum Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset; quippe cum omnis pote-

tia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur rebus apparatis,
exire in expeditionem, altero ab defectiõe Aegyptiorum anno supremum diem obijt,
fex & triginta annis regni expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios & Atheniẽses ul-
Darij obitus. eiceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequaquã ani-
Mardonius. mus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Aegypto. Cæterum Mardonius conſo-
brinus suus, Gobrys & sororis Darij filius, eum adiens his uerbis est allocutus: Domi-
ne, haud decorum est Atheniẽses tam male iam de Perſis meritos, non dare pœnas eo-
rum quæ perpetrauerunt. Tu uero quod in manibus habes perfice, tamen ubi Aegy-
ptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditio-
nem: & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferen
do. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis accessio, Europam
Vltionis exigendæ ratio. esse regionem admodum speciosam, omniq; genera felicium arborum ferentem, ac sum
Europæ laudes. mæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius
dicebat, ut iuuenis ac nouarũ rerum cupidus, imperijq; Græciæ pro rege adminiſtran-
di, quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc fa-
ciendum induceretur, adiumento fuere. Primum è Thessalia nuncij ab Alebadis, ad re-
gem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequium præstituros. Alebadæ
autem isti erant Thessaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascẽderant, qui cum ea
Alebadæ. de re uerba habuerunt, quæ Alebadæ, tum uero prætẽdebant Onomacritum quẽdam
Onomacritus fortilegus. Atheniensem, quem secum habebant, fortilegum, & Musæi fortium ediſertatorem.
Ascenderant autem cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pi-
ſistrati Athenis fuerat eiectus: quod per Lasum Hermionis manifesto deprehensus fuiſ-
set inter Musæi sortes hanc etiã inseruisse, fore ut insulæ Lẽno adiacẽtes, mari submer-
Muſæi ſortes gerẽtur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiarissime illo antea uteretur:
& tunc eũ eodẽ, ut in conspectum regis ueniret, ascẽderat: deq; eo honorifice cum alijs
Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes cladem Barbaro nunciabãt, earum
nullam recitauit. Ita q; accedente hoc fortilego, & Pisistratidarum & Alebadarum suã-
Xerxes cur Græciæ bellũ intulit. sionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus. Sed altero à morte Darij an-
no primam expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant: quos subactos,
& in arctiorẽ q̃ sub Dario fuerant seruitutẽ redactos, tradidit gubernãdos Achæmeni
fratri suo Darij filio, quẽ p̃sidem Aegypti interfecto deinde tempore interemit Inarus
Psammetichi, uir Pœnus. Xerxes recepta Aegypto producturus aduersus Athenas ex-
ercitum, præstantissimos quosq; Persarũ in concilium uocauit, ut & illorum sententias
audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita locutus est: Viri Persæ, equi-
Xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferẽdo. dem ego non ero huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nam quẽadmodum
à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cy-
rum amoto, nunquam conquieuimus, sed ita deus agit, & multa nobis sibi obsequenti-
bus in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambysesq; ac pater meus fecere,
quis gentes impio addidere, non attinet referre apud probe scientes. Ego posteaquam
ipse eadem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui hoc honore sunt functi degenerarem,
sed quantus potentiæ Perſis acquirerem. Quod animo uersans, inuenio nobis acceſſu-
rum gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea,
quam recuperauimus, sed feraciorem, unà cum ultione iniuriæ atque uindicta. Ideoq;
hunc ego uos contraxi, ut id quod agere constitui, uobis exponerem: Constituo iuncto
Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensium ulciscar in
iurias, quas cum Perſis alijs, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduer
sus hos uiros bellum mouere destinasse: uerum ei morte præuẽto non contigit ut illos
ulcisceretur. Ego uero eius uicem aliorumq; Persarum ulciscens, non prius desinam,
quàm expugnauero incenderoq; Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores
iniuria affecerunt. Semel cum Sardis unà cum Aristagora Milesio seruo nostro uenien
tes combusserũt lucosq; ac delubra. Iterum in nos quid fecerunt terram suam ingreſſos,

cum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum irritos nos inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio, quot nos laceſſierint, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præsto esse oporteat, tunc unusquisque debet impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copijs aderit, eum donabo his quæ in nostra domo preciosissima habentur: Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus ego in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuique quam libet sententiam dicere: His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu uero non modo superioribus Persis, sed etiam uenturis es præstantior: qui cuncta alia & optima & uerissima commemoras, tum uero quod Iones qui Europam incolunt, non sinis habere ludibrio nos, minusq; ipsis sunt ludibrio dignos. Etenim res indignas, quæ si Sacas & Indos & Aethiopes & Assyrios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Graecos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non ulciscemur? Quidnam metuentes, quas ipsi copias, quâ pecuniaq; uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires esse imbecilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Aeoles & Dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, dum eis iussu patris tui intuli bellum, dumq; in Macedoniam usque processissem, & pene ad ipsas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & sane consueuere Græci (ut audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac insisteritatem. Nam cum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumq; inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. Deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniũt. Quos oportebat, cum fines eadem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuncijs tollere controuersias, & omnia potius agere quàm pugnare: aut si necesse habẽt inter se omino pugnare, locũ aliquem inuenire utrisque difficilimum, & ibi fortunam belli tentare. Hocitaq; ritu haud pro bo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam ueniturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classem agentis? Non eò audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiscum uenient, discent nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus alijs Persis, nec diuersam ei quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius Xerxis patruus, uir circunspectus ita inquit: Rex, nisi diuersæ inter se sententiæ dictæ sunt, licet tanq; aurum purum deligere: quod per se discerni eum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidémque fratri meo Hystaspi bam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaq; sumpta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est proponere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Europam in Græciam deducturum, atque eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siquidem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ullus

Xerxis ratiocinatio.

Mardonij sententia.

Experimenti compendia.

Artabani grauis sententia.

Diuersitatis in sententijs dicendis utilitas.

Coniectura è præteritis.

Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo non utraque in parte successit. Quod si ijdem conscensis nauibus pugna nauali uicerint Helleſpontum nauigẽt, ac deinde pontem soluant, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius priuata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando paulum abfuit qn opprimeremur, cum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino instituere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum, res dictu quoq; horribilis, omnem regis statum in uno Istro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hũc cœtum in præsens missum facito, iterumq; dum tibi uidebitur, re apud teipsum cõsiderata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitq; fortuna consilium. Atqui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec finit insolescere, parua uero nihil lædit. Vides ut magna semper ædificia maximaq; arbores, huiusmodi fulminum tela percutiunt. Gaudet enim deus eminentissima quæq; deprimere. Vnde & ingẽs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum fas est magnifice de se sentire. Omnis res properando parit errores, unde magna detrimenta ferè solent. In cunctando autem bona insunt: si non talia quæ statim uideantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uero Gobrys fili Mardoni, define loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem uis excitare ad bellum illis ferendum: ad quod tu omni auiditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: Vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod nõ præsentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit quàm rem compertam habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum huiusmodi inferre oportet, agedum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum ambo rum liberi deponãtur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantiscunque copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper egomet succedent, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo tibi fore, ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis ingentem aliquam calamitatem, à canibus uolucribusq; discerpi, aut in Athenienſium aut in Lacedæmoniorum, nisi forte antea inter uiam tunc agituros, aduersus quos uiros suades regi ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes ira percitus uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam sui oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus et ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic una cum fœminis mane. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fuerim Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius: nisi Athenienses ultus fuero, probe intellegens si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: propter colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam deuastarunt. Itaq; neutris satis est secessisse, utrisq; propositum est certamẽ & agendi & patiendi, ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacessitos exigere ultio-

Discrimen fugiendũ.

Consultationis usus.

Deus neminẽ alium quã seipsum finit de se magnifice sentire.

Moræ cõpendia.

Detractio.

Xerxis ad Artabanũ insolens responsum.

Xerxis genialogia.

tiem,ut quam calamitatē paſſurus ſum,intelligam:profectus aduerſus eos uiros,quos
Pelops Phryx. etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſubegit, ut ad hocuſque tempus
& ipſi homines & eorum regio ab illius(qui ſubegit)cognomine appellent:Hæc hoc
tenus locutus eſt. Deinde ſub ueſperum cum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia,
per noctem apud ſe conſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ
bellum,immutataq; rurſus ſententia cum obdormiſſet, uiſus eſt in ſomnis (ut ferunt a
Somnium Xerxis. Perſis)uidere quendam corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret: Reuo
caſti'ne ſententiam Perſa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Perſis te compe
ratурum eſſe exercitum, neque ſi reuocaueris eam, bene facis,neque qui tibi aſſentatur,
adeſt. Quare perge ire eam uiam quam interdiu ire deſtinaueris: Hæc locutus ille,
uiſus eſt Xerxi ab aſpectu euanuiſſe. Vbi dies illuxit, huius inſomnij nulla ratione ha
bita,coacto eorundem Perſarum quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fe
Xerxem inſtituit incipit pœnitere. cit: Viri Perſæ, ueniam mihi date dicenti contrariam ſuperiori ſententiam. Nam &
ego nondum ad ſummum,quò perueniendum eſt mihi, prudentiæ perueni: & qui re
illud faciam ſuadent,nullo unquam à me tempore abſcedunt. Eóque mihi Artabani
ſententiam audienti, confeſtim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu
funderem petulantiora quàm debui. Nunc itaq; agnoſcens erratum meum,utar illius
ſententia: & quoniam reuocaui expeditionis ſumendæ ſententiam, uos quieti eſtote.
Hæc ubi audiere Perſæ, lætitia affecti regem adorauere. In ſequenti nocte idem rurſus
inſomnium quieſcenti Xerxi aſſiſtens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionem apud
Perſas reuocaſſe, uerbis meis pro nihilo habitis, quaſi illa à nemine audiſſes. Hoc ſci
tur nunc bene intellige, niſi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continge
Quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rurſus humilis eris.
Hoc uiſo perterrefactus, è cubili exilijt pariter & nūcium miſit ad accerſendum Arta
banum.Qui ubi aduenit,ita ad eum inquit:Artabane, ego ſtatim cum in te bene con
lentem mihi ſtultis uerbis inuectus ſum, non fui compos mentis. Sed non multo po
pœnitens,cognoui id mihi eſſe faciendum, quod tu præcipiebas. Tamen id uolens
equi non poſſum.Nam mihi iam animo immutato, & prioris ſententiæ pœnitenti re
paruit in ſomnis uiſio,diſſuadens omnino hoc quod poſterius facere cōſtitueram: quæ
etiam nunc interpoſitis minis abſceſſit.Quod ſi deus eſt qui inſomnium miſit, eiq; pre
ſus eſt cordi expeditionem ſumi aduerſus Græciam, continget hoc tibi, id quod mihi
inſomnium itidem, ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto,ſi omnem meum co
natum ſumas, eóque indutus in ſella mea confideas, & deinde in cubili meo capias ſo
mnum: Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obſequi, atq; negare ſe dignum qui
regio in ſolio ſederet: tandem cum cogeretur,fecit imperata, hæc prælocutus: Apud
me rex tantundem ualet bene ſentire per ſe,& alteri bonam dicenti ſententiam acce
re,quæ ambo tibi cum adſint, malorum tamen hominum colloga te deprauantibus
admodum mare,quòd eſt hominibus omnium utiliſſimum,ferūt ab ingruentibus ven
torum flatibus non ſini naturā ſua uti.Ego uero cum ex te male audiui, non tam meam
dolui uicem quàm tuam: qui cum propoſitæ eſſent duæ ſententiæ Perſis, una quæ de
trimentum augeret, altera quæ tolleret,dicēs perniciōſum eſſe imbui animum uſu pe
ra ſemper expetendi:his propoſitis ſententijs, tu elegiſti eam quæ & tibi ipſi & Perſis
eſt periculoſior. Nunc autem cum ad te mutato in melius conſilio, de ſumenda aduer
Inſomniorum ludibria. ſus Græcos expeditione ais acceſſiſſe inſomnium,alicuius dei nutu,quod te uetat dimit
tere exercitum,hoc non res diuina eſt fili.Inſomnia enim iſta ſunt, quæ adeuntia homi
nes fruſtrantur, quemadmodum ego te docebo multis quàm tu annis natu grandior.
Conſuēſunt ipſa ſomniorum uiſa plerunque fruſtrari ob ea quæ quis per diem mente
agitauit. Nos nudiuſtertius expeditionem hanc inter manus & gdem uehementer ha
buimus. Quod ſi hoc non eſt cuiuſmodi ego dico, ſed aliquid diuini habens, tu ipſe
omnia in ſumma dixiſti.Apparebit enim ut tibi ita & mihi eadem iubens. Veq; nihilo
magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, ſed meliuſq;

magis quieſcenti in tuo toro quàm non, ſed in meo:ſi etiam aliàs uult ſe exhibere. Neq;
ſo uiſaniæ peruenit illud,quicquid eſt quod ſeſe obtulit in ſomnis, ut me cernens pu
tet eſſe te,ducto è ueſtibus argumento.Id ſi me contemptui habebit, profecto nec aſpe
ctu ſuo dignabitur ſiue mea gerentem ueſtimenta,ſiue tua,ſed te adibit,quod ſā animad
uertendum eſt. Nam ſi frequentius acceſſerit, ipſe quoq; fatebor diuinam eſſe. Cæte
ſi uti tibi agendum uidetur, neq; id reuocari poteſt, en ad cubandum in tuo cubili per
go.Age,mihi quoq;,cum iſta perfecero, appareat. Hac tantum conditione tuæ ſenten
tiæ acquieſcam: Hæc locutus Artabanus, quod ſperaret ea à Xerxe ſine ullis uerbis ad
miſſum iri,iuſſa executus eſt. Et cū induta ſibi Xerxis ueſte, regali ſolio reſediſſet, moxq;
recubuiſſet, idem inſomnium dormienti adijt, quod Xerxem adierat, eiq; ſuperaſſi
ſtans ita inquit:Tu'ne ille es,qui feſtinantem ire in Græciam Xerxem diſtines, tāquam
eius curatorē?Tu neque in futurum neque in præſens conſideras,qui diſſuades id quod
eſt fatale contingere? Quid autem Xerxem pati neceſſe eſt,niſi dicto audiens fuerit,ei
ipſi demonſtratum eſt. His uerbis Artabano uiſus eſt ille uim in ſomnis minitari, caden
dūq; ferramentis conari oculos ipſi eruere.Qua de re uehementer exclamans Artaba
nis exilijt, aditoq; Xerxi obſeruatam ſibi in ſomnis uiſionem expoſuit, ſecundoq; loco
hæc inquit:Equidem rex,ego ueluti homo quod multa iam uideram,& magna negocia
ſub Heſſonibus contigiſſe,nō ſinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem eſſe malam
multa concupiſcere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Maſſagetas
actum eſt, quomodo cum exercitu Cambyſis contra Aethiopes, qui etiam cum Dario
militarī aduerſus Scythas.Hæc ſciens ego,ſentiebam te(ſi quieſceres)omnium homi
num beatiſſimum. Sed quoniam dæmonius quidam inſtinctus eſt, & Græcos clades
quædam (ut uidetur) miſſa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac ſententiam muto.Tu
uero quæ diuinitus miſſa ſunt,indicato Perſis, iubetoq; ijs quæ ad apparatum pertinen
tia ante præceperas,operam dent.Hocagito,ne quid tuorum deo tribuente deſit.His di
ctis & ſublatis uiſione animis,ubi dies extitit, ibi confeſtim Xerxes hæc Perſis exponit:
Artabano,quem conſtabat prius ſolum omnium id fuiſſe dehortatum, tunc exhortan
te.Poſt hæc ineunti expeditionem Xerxi tertium in ſomnis uiſum oblatū eſt: quod Ma
gi uidentes,quidnam ſibi uellet,coniectarunt ad uniuerſam terram pertinere, portendereq; omnes homi
nes Xerxi ſeruituros.Viſum autem tale erat: Videbatur ſibi Xerxes ſurculo oleagino co Xerxis uiſio
ronatus eſſe,cuius oleæ ramis uniuerſa tellus occuparetur,& mox corona capiti circun
data,euaneſcere.Hæc Magis interpretatis ſine mora Perſæ, qui in concilio fuerant, ad
eam quiſq; præfecturam digreſſi,omni ſtudio incubuerunt ad exequenda iuſſa, cupidi
tatis quæ propoſita fuerant obtinendi.Xerxes ita copias ſuas contraxit, ut omnem con
tinentis locum ſcrutaretur. Siquidem à debellata Aegypto per totum quadriennium
comparauit exercitum: atq; eius apparatum quinto anno ineunte mouit cum ingenti
rerum manu. Nam omnium quos nouimus exercituum hic multo maximus extiti Xerxis ex
ideo ut ad eum nihil fuiſſe uideatur aut ille Darianus, qui aduerſus Scythas ductus pia.
fuit ille Scythicus, qui Cimmerios inſequens Medicam regionem inuaſit, ac pene o
mnem ſuperiora Aſiæ ſubegit ac tenuit: quo nomine Darius poſtea Scythas iuiſ ultum,
ut fama fert) Atridæ aduerſus Ilium,aut ille ante Troicum bellum Myſos Teu
crosq;,qui per Boſphorum in Europam tranſgreſſus,omnes Thraces in ditionē ſuā
redegit,ad Ioniumq; pontum deſcendēs,ad Peneum uſq; amnem,qui ad meridiem uer
git,peruenit. Neq; illi oēs exercitus,neq; alij ijs adiecti,cum uno hoc cōparari mereri
tur. Quis enim non attulit ad Xerxem ex Aſia copias? quæ aqua præter ingentes amnes
potando non defecit? Alij nanq; naues præſtabant,alijs ut peditatū,alijs ut equitatū,alijs
ut nauigia ad uectandos equos eosq; una militabant,alijs ut naues longas in uſum pon
tis ſtarent,iniunctum erat,alijs ut frumentū,& naues,quæ triēnio ſupiore præparatæ
erant,præcipue propter Athon, ut in quo ſuperior claſſis dū circunuehit afflictata eſt.
Ad hæc ueterem em Cherſoneſi claſſis habebat ſtationē, illincq; omnes copiæ ſub uerbere
rum ceperunt Athon effodere per uices alijs ſuccedentibus,adiuuantibus etiam in effo

Artabani ſomnium. Cōcupiſcere multa malum eſt.

diendo accolis, præpositis operi Bubare Megabyzi, & Artæo Artachæi filio, uiris Per-
sis. Est aũt Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens. Ab hac parte hoibus cul-
tus, ad cõtinentem desinens in speciem Chersoneſi, id est, peninsulæ cum isthmo, duode-
cim stadiorũ. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorũ ad mare quod est cõtra Toro-
nem, nõ sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finit, sita est urbs Græca, noſe Sana. Quæ
autem extra Sanam & intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Perſes è cõtinenti insulanas
facere aggressus est, quæ hæ sunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thysus, Cleonæ: hæc
sunt urbes quæ apud Athon incoluntur: Hunc in modum Barbari locum nationatim ex-
fodiebant, recto limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs qui in imo fo-
diebant, alij humum effossam assidue tradebant alijs super scalas stantibus, & isti excipi-
entes tradebant deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam efferebant ac
abijciebant. Qua in re tumuli effossi duplicem laborem illis præterquam Phœnicibus
præbebant. Nam cum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quam inferius
in fundo, id necesse fuit cõtingere. At Phœnices cum alijs in rebus, tum uero in illo pru-
dentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerũt, ut ostio
sæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedentéq; opere assidue illã co-
artantem: & cum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum partibus adæquaret. Est au-
tem hoc loco pratũ quoddam, ubi illorũ erat & mercatus, & ptorium, quo multũ cum
ex Asia frumenti molíti cõportabatur. Hanc fossam Xerres (ut ego coniectura colligo)
iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostẽtandæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ.
Nam cũ liceret nullo negocio naues per Isthmum transportare, iussit Isthmum intero-
di, ad mare recipiendum in fossam, tantæ latitudinis, ut duæ triremes pariter illac age-
ri possent. Eisdem imperatum est, ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumen Strymo-
na pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modũ fecit. Comparauit item ad pontem
maturã sirpi atq; albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atq; Aegyptijs negocio, ut ea
meatum exercitui comportarent: ne homines, ne'ue iumenta, quæ ducebantur in Gre-
ciam, absumerentur. Sed admonitus iussit illũ in loca, quæ cuiq; opportuniſſima esse-
alius alia uia cõportaret undiq; ex Asia nauibus onerarijs & uecturis. Verum plurima
comportarunt in oram quæ dicitur album littus, ut quibusq; præceptum erat: Alia in
Tyrodizam Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eiona, quæ est super Strymo-
nem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupant, interea Xerxes
coactis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est Sardis uersus, mouens ex Cri-
lis Cappadociæ. Illic enim edictum erat, ut cunctæ copiæ cogerẽtur, quæ per conti-
tem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnã præfectorũ agmen pulcherrime instruc-
ducens, ab regẽ donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à prin-
pio, cum res in iudiciũ deducta est, cognoui. Posteaquam transmisso flumine Hal-
gerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, ubi fontes Mæandri et
stunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Ce-
lænarum exoriens influit in Mæandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur suspensa
leni Marsyæ pellis in utrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detracta
pendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, uir Lydus, omnem regis exercitum
atq; ipsum Xerxem magnificẽtissimo hospitio excepit: sponõditq; se pecuniã ei in bellũ
suppeditaturũ. Ob quã sponsionẽ, Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit, quinam
esset Pythius: & quantũ possidẽs, q hoc polliceret. Illi, rex, inquiũt, hic ille est, q Darij
patrem tuũ aurea platano ac uite donauit: q&q; nũc oĩm hoĩm diuitijs princeps est Pythiũ, quamq;
te. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus, secũdo loco percõtatus est ipse Pythiũ, quanta
ei pecuniæ esset. Cui ille: neq; te, inqt, celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius
facultates, sed sciens pinde exacte recensebo. Eteñ posteaq; accepi celerrime te ad mare
Græcũ esse descensurũ, uolẽs tibi ad bellũ pecuniã dono dare, subducta ratione cõperi mi-
hi esse argẽti qdẽ duo millia talentorũ, auri uero quadragies cẽtena millia nũmũm Da-
ricorũ, septẽ millibus minus: quæ tibi dono do; Nam mihi ipsi uictus è mãcipijsq; ex-

Thysus.
Cleonæ.

Albũ littus, Tyrodiza. Eion. Critalli.

Cataractæ.

Pythius Lydus.

Aurea platanus atq; uitis Pythij facultates.

gritolis suppetit: Hæc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inqt,
ego ex quo Persidem regionem egressus sum, neminem adhuc nactus sum, qui inexerci
tum meũ hospitalitatem exercere uoluerit; aut qui in conspectum meũ ueniens, sua spõ
te pecuniam mihi ad bellum conferret, pter te: qui & exercitum meum egregia hospi-
talitate plecutus es, & ingentem pecuniã pollicẽris: ob quæ uicissim ego te ijs remune-
randũ duco: Hospitẽ meũ te facio. & ista quadragies cẽtena millia nũmũm meo ipsius
expleto, datis septẽ millibus: ne quadringentæ myriades .i. quadragies centena millia,
fiant imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida: quæ q possideas, ipse
possideto, acscito semper talem agere. Nam ita agentem te, neq; in præsens neq; in po-
steritatẽ pœnitebit. Hæc locutus, & quæ dixerat executus, prexit assidue porrò ire: præter-
gressúsq; urbem Phrygiam noſe Anaua, & stagnum ex quo conficit sal, peruenit Colos-
sas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiens occulit, deinde fere quin
que post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens è Colossis exercitus,
uenit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: ubi cippus depa-
ctus atq; erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Vbi è Phrygia in Lydiam, uentũ
est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus
necesse est prorsus Mæandrum tranſire, urbẽq; Callatibum præterire, in qua sunt opi-
fices mellis è myrica & tritico conficiendi. Hanc uiam tenẽs Xerxes, comperit platanũ,
quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortali dele-
gauit. Et ad urbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio
caduceatores dimisit in Græciam, petitum terram & aquam: edictumq;, ut cœnas regi
instruerent ad oẽs ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. Eorum autem causa
mirabar petitum terram & aquam, qui hæc ante Dario petenti non miserant. Hos tunc
perterritos omnino arbitrabatur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimisit. Se-
cundum hæc sese apparabat tanq; Abydum profecturus, cum interea ñ quibus negocium
hoc datũ erat, Hellespontũ ex Asia in Europam coniunxerãt. Est aũt Chersoneſi in Hel-
lesponto, Sestum inter & Madytũ urbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit Abydo
ternus regione. Vbi non longo pòst tpe sub Xantippo Ariphronis filio Athenienſium
duce, Artayctẽ uirũ Persam Sesti præfectũ cepere uiuũ, stipitíq; suffixerũt: qui etiã in tẽ
plo Protesilai, qd est in Eleunte, adductis fœminis nefanda ppetrabat. Ad hãc oram ex
Abydo iungere pontẽ inchoauere ñ, quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices
lino, illinc Aegyptij sirpo. Est autem ex Abydo ad ulteriorẽ continentem septẽ sta-
dia traiectus: quẽ pontibus iunctum, ingens adorta tẽpestas ea oĩa dirupit atq; dissol-
uit. Quod cum audisset Xerxes, indigne ferens, iussit trecenta Hellesponto uerbera infli
gi, & in eius pelagus par cõpedum demitti. Iam audiui, misisse quoq; cũ his etiam q sti-
gmas barbara uerba ac uesana: O aqua amara, dñs hanc tibi irrogat pœnã, q eum læsisti,
te nihil male meritus erat. Te tamẽ rex Xerxes, uelis nolis' ue, transmittet: meritoq;
tibi sacrificat, ut doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes
fecit; atq; eis q ꝓpositi operi erant caput ꝓcidi. Et illos quidẽ pontes fecerunt ñ,
hæc ingrata merces propositi erat. Alij architecti q alios fecerunt, hoc modo
Biremes triremesq; trecentas sexaginta Euxinũ uersus Pontũ cõposuere. Itẽ
ab alio latere trecentas ꝙtuordecim, Ponto qdẽ trãsuersas, Hellespõto aũt scdm defluxum
ut stabiliret funes armamentorũ, ꝑgrades quoq; ancoras quas cõposuerãt dimiserũt,
partim ab hoc latere contra Pontũ, uentorũ causa qui extrinsecus spirant: partim ab alte-
ro contra uespẽ & Aegeum, eurí & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis in-
ter biremes trãsitu: ut qui uellet, in Pontũ minutis nauigijs & extra Pontũ nauigare pos-
sent. His actis, contẽderunt à terra armamẽta, contorquẽtes machinamentis ligneis, non
eundem hæc sesẽ separatim utraq;, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è sirpo illinc. Quorũ quidẽ re
dundantia craſſitudo hæc erat & species: sed ꝑ portione quæ è lino robustiora erãt, cui-
libet talento appẽdebantur, iuncto pontibus traiectu codices lignorum discissos, &

Anaua oppi.

Callatibus. Platanus aurea monilia.

Hellespontus pons. Madytus op. Artayctes. Xanthippus

Abydos.

Hellespõto cõpedes Xerxes iniscit.

ad latitudinem ratis adæquatos apte instrauerũt super armamenta intenta. Hos ubi gra-
datim disposuerunt, tum uero rursus desuper innexuerũt, Quod postea fecere, mate-
riam attulerunt conciunecq; imposuerunt, deinde super materiam aggerem comporta-
runt: quo iniecto, semper hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerentur,
prætenderunt. Perfectis his quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad
fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluei obstruerentur, Xerxes nuncia-
to sibi prorsus alueo absoluto Sardibus, ubi hybernauerat, ineunte uere instructo cum
Solis eclipsis exercitu profectus est Abydum uersus. cui mouenti sol suam in cælo sedem relinquens,
apparere desijt: cum nullæ nubes, uerum serenissimus aër esset: & pro die nox extitit. Id
animaduertenti cum cura incessit percontandi Magos, quid ostentum id uellet portendere, illi respondent, deum significare Græcis ciuitatum defectionem: q. dicerẽt solem
Sol Græcorũ deus. Græcorum, lunam ipsorum esse præsidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modũ lætatus, ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cælesti ostento perterri-
Luna Persarũ præses. tus, elato animo propter munera his uerbis allocutus est: Domine, indulgebis ne quid-
dam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes ni-
hil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, & ut pe-
teret proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fidutia, Domine, inquit, quinque
mihi liberi sunt, quos omnes cõtingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum
uni tu quæso rex misertus mei, qui huc processi ætatis, indulge militiæ uacationem, ut
qui natu est maximus: ut & mei ipsius & census curam gerat, quatuor tecum unà discu-
ta confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus,
his uerbis respondit: Homo improbe, tu ne cum ego ipse in expeditionem eam aduer-
sus Græciam, filiosq; meos & fratres domesticos, & amicos ducam, ausus es mẽtionem
filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & uxore me co-
Animus in au ribus hoĩm habitat. tari? Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene au-
dita, eius corpus uoluntate perfunditur: qui uero male, is exacerbatur. Tu ita q; cum bene
cisti, & alia eiusdem generis promisisti, non gloriaris te supergressum esse regem mu-
ficentia. Postea uero quàm ad imprudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito,
sed minora quàm pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera.
Vnius autem quem præcipue complecteris, damno mulctabere: Hæc cum respondis-
set, subito imperauit his, quibus delegatum est ista exequi, ut maximum natu filio ejus
Pythij filij dis secantur. Pythij inuentum discinderent medium: eiusq; discissi dimidium ad dexteram uiæ, & di-
midium ad sinistram disponerent, & illac trãsiret exercitus. Hoc illi ubi executi, illac er-
Xerxis cru delitas. citus pertransiuit: in quo præcedebant ñ, qui sarcinas portabãt & impedimenta. Dein
hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero ultra dimi-
Exercitus or do. dium exercitus. Post has intercedebat interuallum (neq; enim cum rege miscebantur)
quarum principes erãt mille equites, è Persis omnibus delecti. Secundum hos equites
hastati, & ñ delecti ex omnibus, uersis deorsum in terram spiculis. Post hos equites
quàpulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, q. est ingẽs Medicæ regionis
campus nomine Nisæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer lo-
uis currus, quẽ octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingredie-
habenas tenebat. Hanc enim sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes
Patiramphis uehebatur curru equorum Nisæorum, præcedẽte auriga, cui nomen erat Patiramphis,
Otanis filio uiri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru,
quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persæ, op-
timi ac nobilissimi mille, è more pila gestãtes. Post hos alius delectus equitatus mille Per-
sarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quoꝝ mille in lanceis pro
Laurearum coronæ. coronis gestabãt mala punica argentea: gerebant item aurea, & ñ q in terrã uersus ferẽ-
ctãtia spicula habebãt, etiã mala ñ, q Xerxẽ proxie sequebãt. Hæc decẽ millia equitum
sequebaẽ egtat⁹ decẽ millib⁹ Persaꝝ, relicta post hos duoꝝ stadioꝝ intercapedine, mag-
ibat cætera multitudo promiscua: Ita exercit⁹ è Lydia prexit ad flumẽ Caicũ & regio-

Mysiam: à Caico aũt à læua hũs mõtem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab
hac per campũ Thebanum ad urbẽ Atramyttium & Antandrũ Pelasgidẽ ptergrediẽs,
& Idam ad sinistram manũ stringens, ad terram Iliensem peruenit: cui primũ sub Ida no
ctẽ agenti, tonitrua & fulgura ingruerũt, & cõplures ex eo exercitu exinaniuerũt. De-
inde ad Scamandrũ est uentũ, q fluuioꝝ oĩm primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptũ
est. Hunc pfluentẽ sua aqua destituit, nec hoĩbus iumẽtisq; potãtibus suffecit. Eò Xerxes
postq; puenit, Priami Pergamũ ascendit, loci uisendi cupidus. Quod ubi cõtẽplatus est,
& singula quæq; eoꝝ audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues ĩmolauit: q̃ꝝ libamine Magi
heroibus parentauerũt. His actis, terror p noctẽ exercitũ inuasit, simul atq; illuxit illinc
mouerunt, à læua stringẽtes Rhœtion urbẽ, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo
cõtermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerũt, Xerxi incessit cupi-
do oẽm exercitũ oculis subĵciẽdi. Itaq; in ptorio quodã, qd ei Abydeni prius ab illo iuſ
si, candido lapide in tumulo regio p dignitate extruxerãt, residens pspiciebat littus, et
illic terrestres copias atq; classem: Quã dũ intuet, subĵt eũ cupiditas spectandi illius cer
tamen. Id certamẽ postq̃ cõmissum est, in quo Sidonĩ uicere, uoluptatẽ Xerxes cepit, cũ
certaminis tũ copiaꝝ spectaculo. Et cũ intueret oĩm Hellespontũ nauib⁹ obductũ, oĩa
litora atq; Abydenoꝝ plana hoĩbus referta, ibi se beatũ esse iactauit, & post hæc lachry
mas fudit. Quod aĩaduertens Artabanus eius patruus, q libere sentiens dissuaserat bellũ
Græciæ inferendũ, his uerbis interrogauit: Quã diuersa rex inter se nunc facis & dudũ
dixisti? q te beatũ esse dixeras, nũc lachrymas fundis. Et ille: Reputantẽ me, inqt, q̃ bre-
uis est ois humana uita, subĵt hoꝝ miseratio: quoꝝ, cũ tot sint, nemo ad centesimũ annũ
superet. Excipiẽs Artabanus: Atq, inqt, alia, q̃ istud est, uiuẽdo miserabiliora patimur.
Nã tibi breui uita null⁹ hoĩm adeo felix extitit, neq; hoꝝ neq; alioꝝ, cui nõ crebro, nedum
semel, subeat animo moriendi uoluntas potius q̃ uiuendi. Nam incidẽtes calamitates &
morbi, uitã pturbant: efficiuntq;, ut cũ breuis sit, tñ plonga uideat. Ita mors optatissimũ
est perfugiũ ærũnosæ uitæ, quã deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius fecisse depre-
hendit. Cui Xerxes: Artabane, inqt, qñ humanæ uitæ conditio talis est, qualẽ tu expo-
nis, ea cõmemorare supersedeamus: neq; tristiũ faciamus mentionem, cũ iucunda in ma
nibus habeam⁹. Hoc mihi potius edissere: Nisi tibi ita euidẽs ĩsomnĩ uisio fuisset obla
ta, perstares ne adhuc in priore sententia, dissuadẽs mihi aduersus Græciam bellũ, an in
eam persiteres? agedum apte hoc mihi dicito. Et rñdens Artabanus: Visio, ingt, rex, quæ
in omnis obiecta est, ad uotũ succedat amboꝝ. Ego tamen adhuc metuo, & adeo metu
posius sum, ut non sim apud me. Nam mecũ reputans cũ alia multa, tũ uero duo, & ea
quidem maxima, uideo tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes: Dæmonie uiroꝝ, ingt, quænã
illa mihi hostilissima esse? Vtrũ hoꝝ tibi improbandũ uidet, tanquã non satis copio
sum, terrestris ne exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse uideatur:
an classis, tanquam illoꝝ classe inferior, an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi
uidentur nostræ res, celerrime alterum quis exercitum compararet. Respondit Artaba
nus, neq; hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit mentis compos, neque
hominum multitudinem, etiamsi plures coegeris. Quæ aũt duo dico esse tibi multo
hostilissima, ea uero hæc sunt, terra & mare. Neq; enim usquam maris portus est eius mo-
di, ubi ego cõiecto, qui surgente tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusq; ad eam
tutandam: neq; uero unum tibi portũ esse oportet, sed uniuersam continentem esse por
tum, quò se recipiant naues. Itaq; cum portus tibi opportuni desint, intellige hoĩs in ar
bitrio fortuitoꝝ, non fortuita in arbitrio hoĩm. E duobus uno exposito, pergã dicere al-
tero. Terra cũ ob alia tibi hostilis est, tũ eo hostilior, si nihil obstiterit quo longius pcesse
pis, assidue ulteriora surripiẽs. Nulla est hoĩb⁹ rei bene gerẽdæ satietas. Vnde etiã ut ne
quid tibi occurrat, dico regionẽ maiori in tpe maiorẽ famẽ esse allaturã. At uir ita demũ
fecerit optimus, si in deliberando qdem omnem rem, quàcunq; pati posset, reputans exti
mescit, in re aũt agenda est audax. Cui Xerxes: Artabane, inquit, merito tu qdem hoꝝ
singula cõmemorasti, Tamen non est ut oĩa reformides, oĩaq; peræque cõsideres. Nam

Scamandri & qua exercitus Xerxis non suffecit.
Rhœtiũ urbs.
Ophryneus.
Dardanus urbs.
Gergitæ.
Teucros urbs.
Xerxes uisa exercitu illachrymauit.
Xerxis spectaculum.
Vitæ humanæ breuitas q; calamitas q;.
Mors optæ tissi. perfugiũ erumnoꝝ, æ hũ tæ.
Xerxis & Artabani colloquium.
Duo Xerxis hostilissima.
Homines in fortuitorum arbitrio & non contra.
Terra hostilis.
Vir optimus

si uelis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satius omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm omnia re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non uis committere, ut quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is qui contraria istis dicat. Et hoc æqualiter se habet. Scire uero aliquem (cum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At ijs, qui facere quid uolunt, consuetum plerunq; succedere emolumentum: raro autem ijs qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quo res Persica potentiæ processit: quò nunquam progressam uideres, si ijs, qui ante me extitere reges, istiusmodi consilijs quibus tu, usi fuissent: aut utentes istis sententijs, non alios suasores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere ita tum suum prouexissent. Magna enim negocia, magnis cum periculis suscipi uolunt. *Magna cũ periculis suscipi.* Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subactaq; omni Europa, rursus reuertemur, nullam usquam neq; famem neq; rem tristem passi. Nam & commeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunq; uel regionem uel gentem ueniemus, eius re frumentaria potiemur. Nam aratoribus uiris, non pastoribus ipse feremus bellum. Post hæc Artabanus: Quandoquidem, inquit, non finis ullam rem *Exitus omnis incertus.* formidari, & tamen meum admittis consilium, necesse est enim de multis negocijs longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Persis tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos uiros, aduersus patres tuos ducas. Nam sine Ionibus satis superq; sufficimus hostem superare: quos necesse est iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui futuri: si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu afferre perniciem. Itaq; hoc uetus dictum quam probum, rex in mente habe: non statim ab initio exitum omnem esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes: Artabane, inquit, sentẽtiarum (quas dixisti) in hac præcipue fallaris, qui Ionas metuis ne immutentur, quorum maximum habemus commilitonum quorum & tu testis es, & alij, qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in eorum esset potestate situm, uniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem tamen iustitiamq; præstitisse, nec quicquam nos læsisse. Præterea cum liberos suos atq; uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas: sed bonum habens animum, tutare meam domum atq; tyrannidem. Tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc locutus Xerxes, *Artaban. Susa dimittitur.* Artabanum Susa dimisit, iterumq; illustrissimos quosq; Persarum accersit: qui postea quam præsto fuere, his eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quoꝝ opera mihi opus est, contraxi, ut uiri præstantes existatis, ne ue res hactenus gestas à Persis magnas præ- *Xerxis ad Persas oratio* claras q; dedecoretis: sed cum singuli, tum uniuersi exhibeamus nos alacres: communis enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eaq; de re uos censui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum. Nam (ut ego audio) aduersus uiros egregios rediimus, quos si superauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præsides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem quidem die se se ad trãsecundum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi solem ortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem uota concepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureum q; craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem uocant. Hoc pro comperto dijudicare non possum, utrũ soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, Φ eum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontiũ, qui uergebat in Pontum, peditatus omnis equitatus q; transiuit: per alterum, qui uergebat in Aegeum, iumenta atq; seruitia, præcedẽtibus decem millibus Persarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus. Et hi quidem eo die: in sequentem *Kerxis institutum.*

autem primi transiere equites, quiq; spicula deorsum uersa gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad ulteriora littora agebant: quanq; hic audiui, postremum omnium pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europa tra iecit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidemq; noctes, nullo tempore intermisso. ibi iam trãsgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O Iupiter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xerxis pro louis noie, Græciam è sedibus suis exigere uis, omnes homines ducẽs, cum etiam citra hoc tibi liceret facere id? Transgressis omnibus & inter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutiendum. Siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus Græciam cum maximo strepitu & amborum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habẽtem, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrunq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copijs, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestribus agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontorium Sarpedonis nauigabat: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uero ad auroram & solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habẽtes sepulchrũ Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est foro. Illinc deflectẽtibus ad sinũ noie Melana, hoc est, nigrum, fluuius cui idem est nomẽ, non sufficit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmisso à quo sinus hic cognominatur, ad uesperum uersus contenderunt, Aenon urbem Aeolidem & lacum Stentoridem præteuntes, dum ad Doriscon peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ litus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est munitus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum præsidium à Dario, postquam cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerendis recensendisq; copijs idoneus sibi uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cũ eò applicuissent, omnes naues ad littus Doriscõ cõtiguum receperunt, ubi Sala urbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius ultimũ promontorium Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerãt, respirauere. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitum, numerauit quantum singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies septies centena millia. Quoꝝ numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt decem millia hominum: qua coartata quàmmaxime poterãt, circulum extrinsecus describunt, eo loco circunscripto: emissaq; illinc myriade, sepem circundederunt, eatenus exci- tantes q; umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atq; aliam myriadẽ introduxerunt: donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim distribuerunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea, quas uocãt tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uarijs squamis ferro consertas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est, cera, pharetris subter pendẽtibus: Hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrum femur pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: ipsi uero ipsis atq; ab accolis, Artæi. Verùm posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, natus est ex ea filium quem Persen appellauit: eumq; illic reliquit: à quo (nam Cepheus caruit uirili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabãt.

Iupiter nomine Xerxis.

Lepus ex equa natus. eius Vale. Max. li. 1. c. 7. meminit.

Ostenta Xerxi oblata.

Mula mulum peperit.

Helles sepulchrum.

Doriscus. Hebrus.

Catalogus copiarũ Xerxis

Modus ineundi exercitus numerum.

Persarũ ornatus.

Persarum nomen unde.

Medorum appellatio. *Medorum armatura.*

bant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Ii quondam ab oĩbus uocabantur Arĩ: sed ubi ad eos cõcessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de seipsis Medi commemorãt. Ciusĩ in militia cætero ornatu ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoq; Persica armatura ornati, ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrĩ qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo conserras, non facile penetrabiles: clypeos, hastas, pugiões Aegyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: isti Græcis Syrĩ uocabantur: sed à barbaris Assyrĩ uocati, inter quos Chaldæi sunt. Iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrĩ capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, & in acutum erectas atq; compactiles, induti femoralibus: nec non arcus gentiles atq; pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, cum sint Scythæ Amyrgĩ, Sacas appellant, q; cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactrĩs & Sacis præerat Hystaspes Darii filius & Atossæ Cyri filiæ. Inde uestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineus gestabant, itẽq; arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Phrazanatre Artabatis filio. Arĩ Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrĩ. Is præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi, & Chorasmĩ, & Sogdi, & Gandarii, & Dadicæ, eandem in acie quam Bactrĩ armaturã gestabant. Quorum Parthis & Chorasmĩs præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Artæi: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspĩ sisyris, quod est genus penulæ, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum, Artyphii germanum. Sarangæ indumenta gestantes uersicoloria decori erant, caligasq; genu tenus extentas, arma habebant arcus lanceasq; Medicas duce Pherendate Megabazi filio. Pactyas & ipsi sisyras ferebant, & uernaculos arcus atq; pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtĩ & Myci, & Paricanĩ, eodem quo Pactyes armati erant. Sub his ducibus, Vtĩ quidem & Myci sub Arsamene Darii, Paricanĩ uero sub Siromitre Oebazi filio. Arabes succincti erant ziras amiculi genus, arcusq; recuruos habiles gestabãt. Aethiopes pardorum pellibus leonũq; amicti, arcus è palmæ spathis factos gerebant, quatuor nõ minus cubitis longos: & item prælõgas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpunt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cum eunt in pugnã, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopumq; qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arsames Darii filius & Artystonæ Cyri filiæ: quã Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arsames quidem Aethiopibus, qui sunt trans Aegyptum, atq; Arabibus præerat. Ii autẽ Aethiopes qui ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebant cum Indis, specie nihil admodũ à ceteris differentes, sed sono uocis duntaxat atq; capillatura. Nam Aethiopes qui ab ortu solis sunt, promissos crines: qui ex Africa, crispissimos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex Asia sunt, pleraq; arma quæ Indi gestabant, pellesq; frõtium equinarum, cum auribus atq; iubis in capitibus, ut ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. In locum clypeorum pelles gruum prætẽdebant. Pœni corio armati ierant, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: præterea iacula, pugionesq;, pedibus calgas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabant, Lygies & Matieni & Mariandini, & Syri. Isti Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidi filius: Mariandinorum & Lygium & Syrorum, Gobryes Darĩ filius & Artystonæ. Phryges proximã Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu uo

Indi. *Sisyræ.* *Sarangæ.* *Masanges.* *Aethiopum discrimen.*

cati sunt Bryges, quàm diu Europei fuerunt Macedonum accolæ: Transgressiq; in Asiam, unà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenĩ horum cultu armati erant, utiq; Phrygum coloni. His utrisq; præereat Artochmes, qui Darĩ filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebãt, olim Mæones uocati: pristinoq; nomine sublato, ab Lydo Atyis cognomen acceperunt. Mysi super capita galeas ferebant, scutula quoq; ac præusta iacula. Sunt autẽ Lydoꝝ coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum utrisq; præerat Artaphernis filius, qui collega Datæ apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle uulpina cassides gestabãt, tunicis indue, & insuper circũdati uariis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caligã è pellibus hinnulos ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, uocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonĩi, q; Strymonẽ accolerent: a suisq; finibus exacti. Teucris & Mysis Thracibus qui Asiam incolunt, præerat Bagassaces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos cõficiendos apta, in capitibꝰ æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis, cruribus panno Phœniceo indutis. Martis oraculum apud hos maximè est. Cabelees Mæones qui Lasinĩ uocantur, eundem cultum gestabant quem Cilices, usque ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebãt, & uestem fibulis substrictas, & eorum nõnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodẽ quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebãt: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darĩ filius & Parmys filiæ Smerdis filii Cyri. Macrones & Mosynœcos Artayctes Chorasmis filius, qui Sesti in Hellespõto pses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulaq; è crudo bouis tergore, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis erat Pherẽdates Theaspis filius. Alarodĩ & Saspires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Siromitris. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari secutæ sunt ex ĩs insulis, ad quas transportare rex solet quos è suis loco summouet, gerebant proxima Medis & uestimenta & arma, quibus præerat Mardones Bagæi, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetĩt. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ĩ præerant, qui commemorati sunt, quiq; ordinarant milites connumerauerantq;, & chiliarchos, id est, tribunos qui mille, & myriarchas, qui decem millibus præsunt, delegerunt. Item myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant & alĩ agminum & gentium præfectores: uerum ĩ qui nominati sunt, duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, & Triintatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrũ Darĩ filiĩ, Xerxis patrueles, & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium copiarum, præter delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabãtur immortales, ob hoc, quod si quorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unquã plures erant pauciores ue decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & ĩdem fortissimi omnium, ut dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducentes una carrucas cum pallacibus ac familia permulta, eaq; belle ornata: necnon camelos ac iumentа, præter cæteros milites, qui commeatum supportabant. Equitant autem hæ omnes, sed non omnes habebant equos, uerum hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua pedites armatura ornati, nisi quod quidam singulares in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartĩ appellantur, & gente & uoce Persæ sed cultu inter Persicum & Pactycum, qui attulere equitatũ octo millium equitum, armaturam neq; aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes autem loris conserta, qua freti in prælium eunt. Est autẽ prælium eoꝝ uiroꝝ huiusmodi. Vbicũ hoste congressi sunt, iniĩciunt eas restes in summũ, laqueos habẽtes, qui laque-

Artochmes. *Artaphernes Thracum armatura.* *Bithyni.* *Bagassaces.* *Martis oraculum.* *Badres.* *Xerxis imperatores.* *Immortales Persæ.* *Nomades. Sagartij.* *Restibus instructa pugna.*

us cum aut equum aut hominem adeptus est, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati, cōfu-
ciuntur. Talis horum pugna est, ĩdemq; inter Persas censentur. Medi eandem equites
quam pedites armaturā gerunt: & item Cissĩ. Indi quoq; eandem quam peditatus suus
gestant armaturā. Cæterum equos desultorios agebant & currus, quibus curribus sub-
erant & equi & asini agrestes. Bactrĩ eodem ornatu instructi erāt equites quo pedites,
& item Caspĩ. Pœni & ipsi eandem quam pedites armaturā gerebant: curruum quoq;
cuncti agitatores. Itidem & Caspĩ & Paricani atq; suus peditatus instructi erant. Nec
non Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabāt camelos, nihilo inferiores equis pro-
nicitate. Hæ solæ gentes erāt equestres. Fuitq; numerus equitum octo millia myriadū,
id est, octoginta millium, præter camelos & currus. Et alĩ quidem equites in ordinem
redacti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus cōsternaret
equis camelos non tolerantibus. Equitatus præfecti erant Harmamithres & Tithæus,
Iŋ Datis. Tertius horū collega Pharnuches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cum
Sardibus proficisceretur, in calamitatē incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pe-
des equi intercurrit: quo equus improuiso deterritus, atq; erectū sese attollens, Pharna-
chem excussit. Hic collapsus sanguinē euomuit: nactusq; morbū, qui in phthisim, id est,
tabem, euasit. Equo aūt à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat: Abdēra
nanq; in eum locum ubi dōm strauerat, crura cū genibus abscinderunt. Itaq; Pharnuches
à præfectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas ad-
attulere: Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum or-
nati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerunt, induti thoracibus lineis cum cly-
peis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare
rubrum accolebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is tractus Syriæ, & quic-
quid Aegypto tenus est, Palæstina uocitat. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerūt,
conuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac grādia pila nautica, & grandes bipennes.
Eorum turba thoraces gerebat, ac magnas machæras. Hunc in modum isti armati erāt.
Cyprĩ centum quinquaginta naues, hoc modo armati: Reges eorum mitris rectis cinc-
erant. Reliqui tunicas gestabāt, cætera ut Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamī-
ne & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cytho, partim à Phœnice, partim
ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprĩ aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferēbāt
gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis uestibus indutī,
na singuli iacula gestantes, ensem machæræ Aegyptiacæ perſimilem, quondam Hypo-
chæi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognominati. Pamphylĩ trigin-
ta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cum Amphilocho &
Calchante è Troia dilecti fuerant. Lycĩ præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus &
ocreis q; armati, arcubus quoq; è cornu factis, & arundineis sagittis sine pennis, atq; ca-
culis, gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pinnis cinc-
nata, quinetiam pugiones & falces: è Creta oriundi quondam Termilæ nominati, sed à
Lyco uiro Athenienſi Pandionis filio, Lycĩ cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues
triginta. Ii Græca gerebāt arma, uti è Peloponneso propagati. Cares septuaginta naues,
cætera Græco more ornati: sed & falces & pugiones gerebāt: quos prius appellatos fu-
isse hœtines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu,
qui quādiu in Peloponneso regionem quæ uocatur Achaia, incoluerunt, & ante adue-
tum Danai & Xuthii in Peloponnesum, (ut Græci aiunt) uocabātur Pelasgi Aegialei,
id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani naues decē & ĩpsi
armati ut Græci, & ipsi Pelasgica gens: sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam &
duodecim oppida sunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu
Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellespontĩ centū naues
præter Abydenos: quibus mādatum erat ab rege, ut circa locum manerent ad pontes
custodiendos. Cæteri è Ponto erāt, Græco more armati, Ionū ac Dorū coloni. In omni-
bus aūt nauibus epibatæ erāt Persæ, et Medi, et Sacæ. Quarum uelocissimas cataleo-

Equestrium Persarū copiarū numerus

Nauiū Persarū catalogus

Cyprioru uarium genus.

Cilices unde.

Dores.

Ionum appellatio.

Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonĩ. Harum singulis, & itē pedestribus copiis præfecti erant uernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessario) non facio mētionem. Neq; enim singularum nationum duces, digni memoria fuere, quarū quot urbes, tot duces extitere: sed nō ut ductores, uerū ut serui, quemadmodum alĩ qui ducebātur in militia, uenere: qm̃ duces penes quos summa imperĩ erat, ut singularū gentium principes, quinam eorū Persæ fuerint, à me cōmemoratum est. Nauibus hi præfuere. Ariabignes Darĩ, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabazes, & Achæmenes Darĩ filius. Iadicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ autē Achæmenes, Xerxis ex utroq; parēte germanus: reliquæ aūt classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta cum hippagogis, quæ equos uehunt, contracta confluxisse ad trium millium peruenisse. Eorū qui in classe erant, secundum duces illustrissimi fuere Sidonius Tetramnestus Alesi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nereus Arbali, & Cilix Cyennesis Horomedontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ. Cyprĩ autem Gortus Cherſius, & Timonax Timagoræ: Cariorum uero Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mēmorem facere supersedeo, tanq; non necesse habēs. Verū Artemisiæ pcipua me tenet admiratio mulieris, expeditionem aduersus Græciam secutæ: quæ defuncto uiro, ac pupilli filio tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atq; uirilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasſo, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyrĩs, & Calydniis, quinq; cum nauibus uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæ naues fuere illustrissimæ. Eadem apud regē optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recēsui sub illius imperio fuisse, eaq; uniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseoq; quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam: Hactenus de naturali exercitu. Xerxes, inito copiarū numero, militibus instructis, cōcupiuit illos lustrando oculis obire, quemadmodum & fecit. Itaq; inscenso curru singulas nationes lustrans, quemadmodum essent percontabat: quarū professionē scribæ excipiebant, donec ad extremos usque peditū peruentū est. Hoc perfecto, & nauibꝰ in mare deductis, Xerxes è curru nauim Sidoniam transcēdit: residensq; sub aureo tabernaculo, præuehensq; nauiū proras, scisitabatur de singulis itidē ut de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Quinquero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerū spatio, naues stabilierant, cōtra terra proris, & in unā frontē digestis, epibatis quoq;, id est, ppugnatoribus tanq; ad belli armatis, quos Xerxes inter proras & littus nauigās, cōspicabat. Vbi aūt & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratū Aristonis, comitē aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abste interrogare, te qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, ut audio tam ex te q̃ ex alĩs Græcis, qui ad loquendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebūt contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortalĩ ad Hesperū incolunt, si congregent, pares essent nostris armis, nec me inuadentes expectarent: cum hoc sint inter se concordes, libet tamen mihi abs te audire, quid de his dicas. His uerbis interrogauit. Demaratus excipiēs: Vtra, ingt, apud te rex utar, uera an iucunditatem? Ille ut ueritate uteretur, iubere. Neq; eū sibi ob id eū minus iucundū fore, q̃ antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Qm̃, inquit, me iubes rex oīno ueritatē ploqui, ea dicā quæ nemo nisi mentiēs apud te postea carpet: Græcia semp alumna fuit pauptatis, hospes uirtutis, quam à sapientia acciuit, & à seuera disciplina, quā tenens Græcia, & paupertatē tuet, & dñatū. Ita laudo quidē oēs Græcos, qui Dorica ciuitates recēsui sub illius imperio fuisse, eaq; uniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseoq; quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam: Hactenus de naturali exercitu. Xerxes, inito copiarū numero, militibus instructis, cōcupiuit illos lustrando oculis obire, quemadmodum & fecit. Itaq; inscenso curru singulas nationes lustrans, quemadmodum essent percontabat: quarū professionē scribæ excipiebant, donec ad extremos usque peditū peruentū est. Hoc perfecto, & nauibꝰ in mare deductis, Xerxes è curru nauim Sidoniam transcēdit: residensq; sub aureo tabernaculo, præuehensq; nauiū proras, scisitabatur de singulis itidē ut de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Quinquero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerū spatio, naues stabilierant, cōtra terra proris, & in unā frontē digestis, epibatis quoq;, id est, ppugnatoribus tanq; ad belli armatis, quos Xerxes inter proras & littus nauigās, cōspicabat. Vbi aūt & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratū Aristonis, comitē aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abste interrogare, te qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, ut audio tam ex te q̃ ex alĩs Græcis, qui ad loquendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebūt contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortalĩ ad Hesperū incolunt, si congregent, pares essent nostris armis, nec me inuadentes expectarent: cum hoc sint inter se concordes, libet tamen mihi abs te audire, quid de his dicas. His uerbis interrogauit. Demaratus excipiēs: Vtra, ingt, apud te rex utar, uera an iucunditatem? Ille ut ueritate uteretur, iubere. Neq; eū sibi ob id eū minus iucundū fore, q̃ antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Qm̃, inquit, me iubes rex oīno ueritatē ploqui, ea dicā quæ nemo nisi mentiēs apud te postea carpet: Græcia semp alumna fuit pauptatis, hospes uirtutis, quam à sapientia acciuit, & à seuera disciplina, quā tenens Græcia, & paupertatē tuet, & dñatū. Ita laudo quidē oēs Græcos, qui Dorica

Duces.

Epibatæ.

Xerxes ad Demaratum.

Sint innumerabiles μὴ ἐόντες ἀριθμῷ ἄμαχοι.

Demarati cū Xerxe cōsultatio.

Græciæ laudes.

Lacedæmoniorū uirtus.

possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredient: & ité siue pauciores siue plures. Hæc cũ audisset Xerxes, sublato cachinno inquit: Demarate, quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu cõgressuros? Agedum dic mihi, non ne teipsum ais istorũ uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cũ decem uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt quales tu pdicas, profecto secundum uestra instituta debes tu, qui illorũ es rex, duplũ præstare, q̃ singuli corũ: q si decem nis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut uiginti sis par: ita uerba quæ dixisti, probabuntur. Atq; si tales sunt illi, ac tanta statura, qualis quantusq; tu ac cæteri Græci qui in colloquium meum uenerũt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id inlenterq; faciatis. Nam age intelligam, quocunq; argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem millia, atq; quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent, cũ simus nõ plures q̃ milleni singulos eorum, si fuerint quinq; millia. Nam sub uno (quemadmodum apud nos) imperatore milites, illius metu, etiam cõtra suam ipsorũ naturam, meliores efficiuntur, adactiq; uerberibus uel pauciores aduersus plures eunt, ij dẽ remisso libero sibi arbitrio neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre eis solis certaturos: quinimo istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multũ, rarum. Sunt enim è Persis meis satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis pariter dimicare, quoꝝ tu expertus multa blateras. Ad hæc Demaratus: Intelligebam, inquit, rem a initio, me uera dicentem non iucundum tibi futurũ. Sed quia tu dicere me uerissima egisti, dixi quæ erãt è dignitate Spartanorum. Quanq̃ ipse optime intelligis, quantere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrem, profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, uictu ac domicilio donauit. Quare non est credibile, uirũ prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maxime obtere. Ego enim neq; cum decem promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, acpe gulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemẽs discrinstiterit, libentissime cum uno quolibet istorũ omnium dimicarem, qui se singulos idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorũ fortissimi excellentissimi. Nam licet sint liberi, nõ tñ sunt usq; quaq; liberi, q̃ppe quibus pest dira quã multo magis metuunt, q̃ tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. Cogit aũt idẽ semper, uetans semp eos ex acie fugere q̃tamuis hoĩm multitudinem: sed iubens ut ordines non deserentes, aut uincant aut occumbant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare uidear, solo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loqui coactus, tibi uero ex sententia contingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risum uersus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquium, ubi Doriſco præfectum prætorem Mascamen Megadostis filium, amoto eo quem Darius pfecerat, ire citu aduersus Græciam pgit. Huic Mascami, quẽ illic reliquit Xerxes, uni tanq̃ omnium eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hãc expeditionẽ, in Thracia & ubique in Hellesponto ptores fuerant, qui oẽs post eandẽ expeditionem à Græcis eiecti sunt, & è Thracia & ex Hellespõto, præterq̃ è Doriſco. Vnde Mascamen Græci pmulta conatũ ejicere nequierunt. Ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorum uero qui à Græcis expulsi sunt, neminẽ rex Xerxes uirũ egregiũ esse dixit, pter unũ Bogem ex Eione, quẽ laudare non desinebat, eiusq; (q superfuere) liberos maxime inter Persas honore prosequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: cum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, licereq; ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abnuit, ne regi præ metu superfuisse uideretur. Sed ad extremum usq; perstitit, atq; ubi nihil in mœnibus cõmeatus reliquum fuit, accepto ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: cosq; in rogum cecidit. Dehinc omne aurum urbis atq; argentum è muris dispersit in Strymonem fluuium, & ipse

Milites imperatoris uirtute meliores.

Lex dominatoris.

Mascamis elogium.

Artaxerxes.

Bogis laus.

ipse, semetipse coniecit in rogum. Ita hic merito à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tẽdens, ut quosq; populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditionem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Doriſco, præterijt primum Samothraces muros, quorum ultimum oppidum ad uesperam situm est nomine Mesambria; cui uicinum est oppidum Thasiorum Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copis Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquã præterijt, & lacus iuxta eas sunt, famosissimos lacus, Ismaridem qui Maroneam Strymamq; incircuit; Bistonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus, & Cõpsatus, qui iuxta Abderem sint. Nullum nobilem lacum prætergressus Xerxes, sed fluuium Nestum mare subeuntem. Post has regiones perrexit mediterraneas uersus urbes, in quarum una est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta cum aquarentur, exiccauere. Huic urbi nomen est Pissyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, finistrorsum relinquens prætergressus est Xerxes. Per quas omnes gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Derrai, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus secuti sunt: qui uero mediterranei, à me sunt commemorati, præter Satras. Cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hoĩm, quantum nos scimus, fuere subiecti: sed soli è Thracis ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim mõtes incolunt, cĩmq; arboribus ac niuibꝰ obsitos: uiri in re bellica eximĩ: apud quos oraculum est Dionysij, sitis, in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, id est, uaticinantur, sunt Bessi. Antistes uero qui reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis uarie. Peragrata quam dixi regione, Xerxes secundo loco transijt muros Pierum, quos uni nomen est Niphrage, alteri Pergamo. Hàc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo sunt & argentea metalla: quem cum Pieres & Hodomanti, tum pcipue Satræ ex Eione. Sup Pangæum ad aquilonẽ habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples ptergressus Xerxes, ad uesperam uersus contendit, donec ad flumẽ Strymonem puenit, & urbem Eionem, cuius ptor Boges (de quo paulo añ fecimus mentionem) adhuc uiuebat. Regio Pangæo monti circũiecta, nominatur Phillis. Hinc uespum uersus, porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonem, ad quẽ Magi mactatis eqs candidis litauerunt. His & alijs compluribus medicamentis in flumen factis, p nouã uias Hedonorũ iere: iuxta quas Strymonẽ pontibus iunxere. Audientes aũt eum locũ nouẽ uias Hedonorũ appellari, totidẽ illic pueros & uirgines puellasq; indigenas filios uiuos defoderũt. Persicũ em, defodere uiuẽtes. Nãm uxorẽ Xerxis uxorẽ, iã puectæ ætatis, audio bis septẽ illustriũ Persarũ liberos de more referẽdã p se gratiã deo, q sub terra esse ferẽt. Vbi à Strymõe pgressus ẽ exercitus ad solis occasum uersus est littus, in quo sitã urbẽ Græcã noĩe Argilũ pterijt. Hæc & quæ sup eã ẽ regio, uocatur Bisaltia. Illic sinũ Neptuni tẽpli à læua manu habẽs, pcto ad campũ noĩe Syleũ, pteriens Stagiram Græcã urbẽ, puenitq; Acanthum, ducens una singulas hasq; gentiũ, & itẽ accolas montis Pangæi, & easq; quas supius commemoraui, qui maritimi erant, classe: q pcul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc uiam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neq; confundunt neq; ferunt, sed ad certos usq; tempora magnope uenerantur. Posteaquam Acanthum peruenit Xerxes, pcepit Acanthijs ut hospitalitatem exhiberent, cosq; Medica ueste donauit: laudansq; quod acres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse absolutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Arrachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, mortuus esset, uir Xerxi spectatus, gñe Achæmenides, statura inter Persas pceriſſima.

Samothraces muri.

Mesambria.

Ameſtris.

Viuos defodere.

Dionysij oraculum.

Pierũ muri.

Arrachæes.

Procerit as Artachæis.

Quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinq; regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum, apparatissimæ cũ funerauit, exhibito etiam epulo, eiusq; tumulum omnis exercitus extruxit: cui tamen heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, noĩe eum nuncupantes. Et rex qdem Xerxes amisso Artachæe, iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci q exercitum excipiebant, cũ Xerxi cœnam pberent, in oẽm miseriam deuenere, adeo quidem, ut suis labor efficerentur extorres. Dum Thasij pro suis, quæ in continente sunt urbes, Xerxiana suscipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris erogauit in cœna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui præterea alijs circà urbibus (tale enim conuiuium iampridem inductum fuerat, & diu celebratum) hoc ubi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc uero oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributũ molebant, farinam q; triticam hordeaceáq; in cõplures mẽses faciebant. Ad hæc excogitauere ob pcium opimam quæq; pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresq; in cortibus & in uariis ad accipiendũ exercitũ. Quinetiã aurea argenteaq; pocula & crateres faciebant & cætera quæ mẽsæ imponunt. Hæc oĩa ipsi regi, & ijs q cũ illo uescebantur, fcbant, cætero aũt exercitui, quæ ad esum duntaxat pcepta erant. Sub aduentum exercitus, in bernaculũ ubi exercitus maneret, statuebatur, reliq sub dio agebant. Vbi tẽpus cœnæ aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio, & omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinquentes, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis, ut uniuersi, mares paritet ac fœminæ, sua delubra adirẽt: supplicarent diijs assidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaret. Nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, q; rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur ut etiam prandia similes cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientẽ: aut pstolari, pcenæ inter oẽs hoĩes affligerẽtur. Et isti quidem quanquam grauate, tamẽ quod fibi ponebatur, exequebantur. Xerxes uero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussitq; Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hac enim compẽdiariam magis uiam esse audiebat. Nam è Doriſco ad Acanthũ usq;, ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnibus Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritatæchmes & Sergisterria inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam per ductam ad sinum, in quo Assa & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Exsumpto cõmilitio, pergit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq; Ampelon montorium Toronæum pernauigauit has Græcas urbes, unde & naues & cõmilitium sumpsit, Toronam, Galipsum, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nũc Sithonia nominat. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare usq; ad promontorium Canastræum, totam fere Pallenem præteruectus est. Illinc quoq; & naues & commilitium sumpsit ex Potidæa, ex Aphystie, Noua urbe, ex Aegea, ex Therambo, ex Scione, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutũ locũ peruenit, sumptis etiam militibus è uicinis Pallenæ urbibus, ac Thermæo sinui cõterminis, quibus hæc noĩa sunt, Lipaxus, Combrea, Lisæa, Gigonus, Camsa, Smila, Aenea, quarũ regio adhuc Cressæa noĩatur. Ab Aenea, in quem finis enumerãdarũ urbiũ mihi factus ẽ, iã ad ipsum Thermæũ sinũ cursus classis exit, & ad terrã Mygdoniã, donec ad Thermã, quò pceptũ erat, puentũ est ad urbẽ Sindũ. & ad Calestram sup Axiũ sitam flumẽ, quod Mygdoniã terrã dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctũ ad mare locũ obtinẽt urbes Ichnæ & Pella. Hic naues copiæ circa flumẽ Axiũ & urbẽ Thermã, & alias in medio horũ urbes statiua habuere, regem

Therma.

Xerx. fiducia

Xerxis festinatum strategema.

Pella.

Ichnæ.

opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copijs mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum: qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hac iter facière Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt: nullo; alio neq; iumento neq; homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigẽt, abstinent ab inuadendis camelis, quod animal nunq̃ antea nec expti fuerãt illic, nec uiderãt. Suntq; ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, q; ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acaranian fluit. Nam nemo aut ad aurorã trans Nestum usquam gẽtium uiderit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam Thermam uenit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatij occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma & Mygdonia, usq; ad confluentem Lydei & Haliacmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicumq; differminant. In his locis statiua habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnibus, Chidorus è Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes e Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossam; præcelsæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem uiam tenenti erat eundum per Macedones superne habitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbem. Nam hãc tutissimum iter esse audiebat. Atq; ut concupsuit, ita & fecit. Itaq; conscensa naui Sidonia, quam semper conscendebat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copijs. Eò postq̃ peruenit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subiret, accitos uiæ ductores interrogauit, nunqd flumen posset auerti, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, ut pote conclusa undiq; prælatis montibus. Nam quod Thessalia ad aurorã spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad uentum aglonem, id Olympus: quod ad Hesperæ, id Pindus: quod ad meridiem & uentũ austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa, ut cum alij frequentes amnes in eam defluant, tum ij qnq; præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planitiem confluentes, per unum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in unam aquam oĩes redacti: qui simul ac conuenerẽt fecerunt, Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, cum nondũ esset hic anfractus, p quem flumina mearent, hos fluuios, & pterea lacum Boebeidem, non fuisse nominatos quẽadmodum nunc, & tñ nõ minus q̃ nunc fluere, sed suis fluentis oẽm Thessaliam effeciſſe pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem, p quam meat Peneus, haud absurde sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei esse opus, ei cernenti hunc locum uidetur Neptunus id feciſſe. Nanq; diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræmotus est opus. Xerxi interroganti, nunquid alibi essent in mare ostia Penei, productores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hic. Cuncta enim undique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iampridem cũ alia præuiderunt, tum uero hoc, quod regionem habeant facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum eñ hoc esse uereri, ne conclusa undiq; montibus, & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad uentum aglonem, id Olympus,

uit. Vbi cõplures dies circa Pieriã est cõmoratus (nã montẽ Macedonicũ, ut illacin Pe-
ræbos ois transiret exercitus, tertia eius pars repugnabat) eôdẽ legati q dimissi in Græ-
ciam fuerant ad terrã petendam, regressi sunt partim inanes, partim terrã & aquã affe-
rentes. Quam q dederunt, eoꝝ hi fuere: Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Ma-
gnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ, & Thebani, cæteriq; Bœotij: pter Thespienses &
Platæenses: cũ quibus ñ Græci Peræbi pcusserãt fœdus, q bellũ aduersus Barbaꝝ sumpse-
rãt. Fœdus aũt ita habebat: Quicunq; Græci sese dedidissent Persæ, nõ adacti necessitate,
te, eoꝝ decimum quẽq; rebus bñ constitutis, sedeo q Delphis est deuoturos: ita apud
Græcos iusiurandũ habebat. Xerxes neq; Athenas neq; Spartã legatos terrã petitũ mi-
serat: ob id, quod quos añ Darius ad hoc ipsum misisset, eoꝝ alios isti in barathrũ, alios
in puteum deiecerant, iubẽtes eos illinc terrã & aquã ferre ad regẽ. Hac de causa Xer-
xes nullos illuc ad petẽdum misit. Et Athenien sibus qdem q ita legatos tractarint, qd
triste contigerit, nõ queo dicere, nisi quod eoꝝ solũ cũ urbe uastatũ est: quod tñ ipsum
nõ ea causa suspicor cõtigisse. Lacedæmoniꝫ uero ira Thalthybiꝫ, q fuit Agamẽnonis p
co, incubuit. Est aũt Spartæ Thalthybiꝫ tẽplum, cũ eius posteris, q Thalthybiadæ nomi-
nantur, qbus honos legatiõis Spartanoꝝ semp tribuit. Itaq; post eã rẽ Spartiatæ cũ ira
exta eis nõ essent, idq; diu cõtingeret, ptæsi huius calamitatis Lacedæmonioꝝ, coactu fe-
quẽter coacto hoc edictũ pposuere: Si qs Lacedæmonioꝝ uelit p Sparta occumbere.
Tũc Sperthius Aneristi, & Bulis Nicolai filius, uiri Spartiatæ, & hæreditatibus & opibus
inter primos, ultro se obtulerũt ad satisfaciẽdum sua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos
apud Spartã interẽptos. Ita hos Spartiatæ tanq; mortẽ obituros, miserũt ad Medos. Di-
gna admiratione cũ audacia hoꝝ uiroꝝ, tũ uerba ab eis habita. Nã Susa tendẽtes, ad Hy-
darnẽ Persam Asianæ oræ maritimæ pfectum uenerunt: q eos hospitaliter munifice q
acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmonij, qd ita respuitis effici amici regi?
Cernite em̃ ex me & meo statu, q̃ scit honore psequi rex uiros egregios, uos ita esse. Ego
noraturus, si uos ipsi ei dederitis. Videamini modo apud eũ esse uiri egregij: qm̃ fingu-
uestrũ, rege donãte, principatũ Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi rñdentes: Hydarnes, de
qunt, nõ ex æquo consilium tuũ ad nos spectat atq; ad te, q conditionis quam suadeas
ptus es, nostræ inexptus. Nã qdem ea nosti: libertatẽ aũt nondum exptus es, utrũ ne
cis an non. Quæ si tibi expta foret, nõ ut hastis, sed ut securibus p ea dimicaremus, nos
suaderes: Hæc Hydarni rñderunt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in cõspectum regis
uenerunt, principio iubentibus satellitibus, ac uim afferẽtibus, ut pcumbentes regẽ ad-
orarent, & p capita eos ad id agẽdum impingentibus, negauerunt se unq̃ id esse facturos:
ros: neq; em̃ sibi esse consuetudinẽ hoiem adorandi, neq; se ad id uenisse. Posteaq; in-
repugnauerant, secũdo loco hæc illis & his similia dixere: Rex Medoꝝ, nos interimere
Lacedæmonij ad luẽdam pœnam p ijs legatis q Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus,
Xerxes p magnanimitate negauit se fore Lacedæmonijs simile. Illos em̃ interimendis le-
gatis, ius oĩm hoĩm confudisse: se uero, ꝙ illis exprobraret id nõ esse factuꝝ: neq; eos eo-
cidẽdo, Lacedæmonios culpa solutuꝝ. Hac re p Spartiatas gesta, in psens ira Thalthy-
bij cessauit: etsi Spartã reuersis Sperthio & Bule, longo deinde tẽpore interiecto, exer-
tatũ est inter Peloponnẽses & Atheniẽses bellũ, ut Lacedæmonij aiũt, quod mihi diuinitus maxime uideꝫ esse gestũ: qa ira Thalthybij nuncios corripuerit, nec prius quieuerit,
nitus maxime uideꝫ esse gestũ: qa ira Thalthybij nuncios corripuerit, nec prius quieuerit,
Quod aũt ira inciderit in eorũ, q ad regẽ ascẽderunt, filios, Nicolaũ Bulis, & Aneristi
Sperthij filiũ: q piscatores Tirynthios in naui oneraria plena uiris nauigantes cepit, ma-
nifestũ est apud me diuinitus id factũ esse, ex ira dei, ꝙ nunciꝫ q in Asiam à Lacedæmo-
is mittebãtur, ppditi à Sitalce Tyrei Thracũ rege, & à Nymphodoro Pytheí uiro Abde-
rita, excepti sunt iuxta Bisanthẽ, quæ ẽ in Hellespontο: & adducti in Atticã ab Atheni-
bus necati sunt: cumq; ijs Aristeas Adimanti Corinthius. Verum hæc multis post regis
expeditionẽ annis gesta sunt. Quæ expeditio, ut ad superiorẽ orationẽ redeam, nos: q
dẽ tẽdebat contra Athenas, re tamẽ uera contra cunctam Græciam. Ea diu ante Græci
cum audissent, non pinde oẽs affecti sunt. Nã ñ q terrã & aquam dederãt Persæ, fiduci-

Iusiurandum Græcorum.

Legati Darij in puteum cõ icti.

Thalthybij ira.

Sperthius. Bulis.

Lacedæmoniorum deuotorum responsum ad Hydarnem Persam.

Adorare regem.

Xerxis magnanimitas. Legati nõ uiolandi.

Xerxis expeditio in Græcos.

animo præsumebant, tanq̃ nihil ingratum passuri à barbaro, q non dederant magno in
metu uersabantur: Quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipe in-
uadentem, præsertim pleriscp bellum detrectantibus & libenter ad partes Medoꝝ in-
clinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homi-
nes inuidiosam, non tamen quod mihi uidetur uerum dissimulabo, an Athenienses for
midantes periculum quod impendebat patriam deseruissent, an non deserentes, sed p-
manentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an
nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in continenti gesta essent, an etiam multæ lo-
ricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per isthmum, an proditi à socijs Lacedæ-
monijs isq; non uoluntarijs, sed per urbes à classe barbara occupatis ac deserti fuissent:
deleriq; & magna opera aggressi generose occubuissent: an hæc passi essent: an priusq̃
quam uiderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita
utrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud isthmum loricatorum, quænam
utilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem si quis Athenien-
ses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non oberrauerit à uero. Nam utro se il-
li applicassent, hæ partes erant præpõderaturæ. Cum uero prætulerint Græciam præ-
mi liberam, nimirum ipsi fuere, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non
sentientes, excxerunt: quiq; secundum deos regem repulerunt: ne oraculis quidem hor
ridis ac terribilibus, quæ è Delphis ueniebant inducti ad Græciam deserendam: sed p
sibus missis, uti oraculo uolebant: nũcq̃ factis apud tẽplum quæ ritus postulabat, ædem
ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respondit:

Aristonice Pythia Atheniẽsium oraculum.

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
Aedibus & globidæ desertis collibus urbis:
Nam caput & corpus minime syncera manebunt:
Extremi ue pedes poterunt superesse manusue:
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis urgens Asiægena curru.
Atq; alias plerascp tuas non solius arces:
Permultascp deũm sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes:
Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite, sed ex adyto atq; malis effundite mentem.

Timon illustris.

His auditis Atheniensium consultores maximo sunt mœrore affecti. Quibus inter sese
perantibus tam triste responsum, Timon Androbuli uir apud Delphos illustris suasit
ne, ut sumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad consulendum suppliciter
sum. Obtemperantes ei Athenienses dixere: O princeps, redde nobis oraculum
de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus. Alioqui
te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicentibus,

Atheniẽsium oraculum.

iterum hoc modo respondit:

Pallas olympia cum multis hortatibus usa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum Adamanti propinquans:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Cithæron,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui soli inuicti tibi sint natiscp saluti.
Tu uero aduentum peditumq; equitumq; quietus,
Terrestrescp acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, uel si tibi fors erit obuius usquam,

Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,
Vsquam uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora postquam conscripserunt Athenas rediere: reuersiq; ad populum recitauere: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Athenienſium arcem præſeptam uallo fuisse. Et ñ quidem interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alii uero dicebant deum significare naues: easq; cæteris omissis ædificari iubebant. Veq; hos qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, uel Cerere sparsa coeunte uel usquam. Circa hos uersus confundebatur eorum sententia, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta cõiectare: q̃ diceret, si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, ò Salamis misera, pro eo quod dixit, ò diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppeituri. Sed recte coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum oraculum, non contra Athenienses. Itaq; suadebat ut se se instruerent tanquam præ nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt: quàm illorum, qui interpretantes oraculum dissuadebant apparatum pugnæ naualis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam ubi colendam. Extitit & alia (ante hanc Themistoclis) sententia ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniæ è prouentu metallorum, quæ sunt è Laurio, esset in ærario Atheniensiũ, æquè diuidunda uiritim denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Athenienſibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararent ad Aegineticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Atheniẽses nauticos fieri. Et quanquam hæc classis in eum usum in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitatem Græciæ cessit. Ipsa iam parata cum præsto esset, & alteram exædificari oporteret, placuit Atheniensibus, uti to post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadẽtem cum nauibus opperiri uersos deo obsequẽtes unà cum Græcorum uoluntarijs. Et hæc quidem oracula Athenienſibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis, qui per Græciam lius sentiebant: interq; se collocutis interposita fide ibi consilio habito, uisum est omnia missas faciẽdum pecunias debitas & inimicitias & hostilitates. Erant autem alia aliorum bella, tum uero maximum inter Athenienses & Aeginetas. Postquam Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cum aliquot Asiam mittẽdos ad res regis explorandas: tũ nuncios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis: partim in Corcyram, partim in Cretam iubẽtes opem Græciæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agẽdum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendẽte. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse: multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in Græciam inter se fecisse ere, principio speculatores in Asiam tris uiros misere. Qui cum Sardis uenissent, in speculando regis exercitu deprehẽsi sunt: & à ducibus pedestrium copiarum torti de ducebantur tanquam pituri, lata in eos mortis sentẽtia. Id ubi Xerxes audijt, reprehensa ducum sentẽtia mittit quosdam è satellitibus, iubẽs ut si uiuos adipiscerẽtur speculatores ad sese deducerent. Eos adhuc superstites, adepti satellites, prehensos in regum conspectum adduxerunt. Scisciatus rex, qua de causa uenissent: præcepit satellitibus, ut homines circumducerent peditatum omnem equitatumq; ostentantes: & eos ubi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunque locorum ire li

Athenarum arx.

Themistocles

Themistoclis sententia.

Græcorũ de conspirando consilium.

Gelon.

Speculatores Græcorum.

buisset. Hoc Xerxes ea ratiõe imperauit, q̃ cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent: neq; Græci pſciscerent potentiam suam esse fama maiorẽ, neq; quippiam ipse læderet hostes tribus uiris interemptis, sed ijsdem in Græciam regressis, Græci ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriã libertatem traderent: atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam cõgruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per Hellespontum: quæ frumẽtum è ponto in Aeginam Peloponesumq; portabant. Quas ubi audiere eius accessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonam illæ tenderent: qui cum respõdissent ad hostes tuos domine, & frumentoq; onustæ. Tunc Xerxes excipiens, inquit, nonne eõdem quò isti, & nos nauigamus tum rebus alijs, tum uero frumento instructi? Quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci, qui contra Persam coniurarunt, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argij responderunt res suas ita habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excitasse aduersus Græciam bellum: & cum accepissent intellexissentq; Græcos sese collegere tẽtaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos, qui deũ consulerẽt, quid sibi optime facientibus esset euenturum (Nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxandrida) Eaq; de causa se mittere, & ijs qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse:

Finitimis inuise deis, dilecte beatis,
Interius tutamen habens impune maneto,
Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea uero quàm nuncij Argos uenerunt, senatumq; ingressi mandata retulerunt, Argij responderunt ad ea quæ dicebantur se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso fœdere: sed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes se esset, quanquam ius imperandi ipsorum sit, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondere, quamuis dissuadente oraculo societatem cõtrahere cum Græcis: quod etsi formidarẽt, tamen properare ut fœdus triginta annorum feriretur. Intra quos annos liberi sui in uirilem ætatem adolescerent: hac uidelicet ratione, ne si qua calamitas ad superiorem ac cederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis Argiorum à senatu, quidam è nuncijs Spartanorum ita respondit: Quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, ad uero sibi demandatum esse, ut responderent, dicerentq; Spartanis duos esse reges, Argiis unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: & nihil obstare quo minus cum ijs duobus rex Argius parem dignitatem obtineat. Ibi Argiuos regare se perpessuros insolentiam, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. At ita edixerunt nuncijs, ut priusquam occideret sol, ex agro Argiuorum excederent, alioqui hostium loco futurorum. Hoc ipsi Argij sic se habere memorant. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem anteq̃ bellum Græciæ inferret, misisse Argos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba fecisse: Viri Argij, Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitramur Persen, ex quo nos progeniti sumus fuisse filium Perſei Danaes filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephei filia, ita ex uobis oriundi sumus. Quod cũ ita sit, nefas est & nos ꝓpagatoribus nostris inferre bellum, & uos alij opem ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestræ uos considentes tenere. Nam si mihi ex sentẽtia succedit, nullos pluris quàm uos faciam. Hæc Argij cum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes, quod actum esset, nihil popoſcisse Græcos: sed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij popoſcisse, gnari id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu ocium agerẽt: tũ ęi competit, quod quidam Græcoꝝ multis postea annis gestum fuisse memorant

Xerxis fiducia.

Xerxis stratagema.

Argiuorum oraculum.

Argiui Xerxi subdi malũt quã Lacedæ. esse inferiores.

Perſes.

Perſarum origo.

Argiuorũ cum Perſis affinitas.

Cum Susis Memnonijs alterius negocij gratia essent Athenięsium nuncij Callias Hipponici, & collegæ qui pariter ascenderant, contigit ut Argij & ipsi per id tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberent. Quibus Artaxerxes, imò uero maxime perdurare respondit: nullamq; sibi ciuitatem amiciorem putare, quàm Argos. Verum an caduceatorem Xerxes Argos miserit ad excendа, & an Argiorũ nuncij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiam, nisi quam Argij proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum uicinis mutare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab Argijs actum est. Ego uero quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in uniuersum à me dictum sit, quoniam & hoc narratur, Argios extitisse, qui Persam in Græciam accersierũt, posteaquam cum Lacedæmonijs male pugnassent, tum dolore præsenti quiduis præoptantes: & de Argiuis quidem dictum est. In Sicilia autem ad agendum cum Gelone, tum alij nuncij à socijs iere, tum uero à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Occetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ Epitropio obiacet: qui dum Gela conderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Anthiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriũdi à Teline uno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam uiri Geloni per seditionem eiecti, in Maciorium urbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uiribus copijs adiutus, sed horum deorum sacris: quæ unde acceperit, an ipse posteri sui deorum id uero dicere non possum. His sacris fretus, eò deduxit illos, ubi posteri sui deorum crificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui bus casti ingenij, robustæq; præstantiæ. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliæ, fuisse mulier effœminatum ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, uita functo: a Sabylo autem uiro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates susceperit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon pregnatus Telines uatis cum aliis multis, quorum unus erat Aenesidemus Pataici, satelles Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zanclæos, & Leontinos, pugnauitq; cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit uir præclarissimus: adeo, ut nulla omnium (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyræq; liberauerunt: sub hac tamen conditione, ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam periit. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio uicit, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis qui Cyllyrij nominabant, eiectos in patriam ex urbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. Nam ei uenienti plebs Syracusana & urbem & seipsam dedit. Quam Gelon ubi accipit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim excucurrit, atq; propagata est. Nam deductis eò Camarinæis Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa, dimidio & eo amplius Gelonoq; itidem ut Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia cum obsessi ad deditionẽ uenissent, locupletissimos quosq; qui bellum ei intulerant, &

Callias. Artaxerxes.

Ἀργεῖ τριοπίῳ legitur ad Triopium.

Gela oppidũ.

Cleander Patarcus.

Hippocrates.

Elorus fluuius.

Hybla urbs.

Cleander.

Euclides.

Gamori.

Cyllyrij.

Casmena.

Camarina.

Megarenses.

obid se interfectum iri putarent, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarensem quæ belli mouẽdi fuerat expers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, Syracusas adductam uenundedit, ex Sicilia absportandam. Idem hoc fecit Euboijs qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguẽs. Hoc ideo de utrisq; fecit, q; arbitraretur cõtubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcoq; posteaq; Syracusas coramq; uenerũt, ita locuti sunt: Lacedæmonij pariter & Athenienses, eoq; socij nos misere ad te in societatẽ assumendum aduersus Barbarum, quem audisti prorsus bellũ Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto uirum Persam secũ omnes Eoas ex Asia copias ducentem, per simulationẽ belli Athenis inferendi nos inuadentẽ, cũ in animo habeat oẽm Græciam redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, Siciliæ princeps, ferto opẽ ijs q Græciã à seruitute uindicant, eamq; unà cũ illis liberato. Coacta cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaq; pares inuadẽtibus nos. Quod si nobis alij pditores fuerint, alij ocioſi ſedeãt, id ſyncerè quod ſuperit Græciæ exiguum erit: unde piculum est ne ois Græcia pessum eat. Neq; em̃ sperabis Persam, si nos plio superauerit, ad te nõ esse uenturũ: quinimò hoc ante caueris: nobis nãq; opẽ ferẽdo temetipsum tutaris. Rei cõsilio gestæ lætus plerũq; est exitus: Hæc legati dixere. Quibus rñdes Gelon, multus in hac oratiõe fuit: Viri Græci, inqt, insolentẽ habetis orationẽ, qui aufertis me adire hortantes ad ineundã aduersus Barbarũ societatẽ: cum ipsi me oranteſ prius aduersus exercitũ Barbaricũ recusauerit is ſociũ. Nã dũ mihi erat cũ Carthagi nensibus certamen, incumbenti ad ultionem necis Doris Anaxandridæ de Aegestanis exigendam, offerebam̃q; me adiutorẽ ad liberanda emporia, unde uobis magna emolumenta atq; uoluptates prouenerant, uos uenire noluistis, neq; mei adiuuandi gratia, neq; ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaq; quantum in uobis est, omnia hæc à barbaris possidentẽ. Verũ nobis hæc in melius reciderũt. Nũc qm̃ circũuenit uos atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed cõtemptus à uobis, non ero uestri similis: sed paratus ad opẽ ferendã ducentarũ triremiũ, & uiginti millium armatorum, ad huc milliũ eqtum, totidẽq; ferentarioꝝ, totidẽq; leuis armaturæ, totidẽ sagittario rum, totidem funditorum, ac rei frumentariæ cũctis Græciæ copijs suppeditaturæ, donec ſuperit debellatum. Hæc me pstiturum recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbarum Græcorũ imperator. Aliter neq; ipse uenirem, neq; alios mitterem. Ea Syagrꝰ audiẽs nõ tulit: sed o q̃ eiularet, inqt, Pelopides Agamẽnon, si audiret Sparten impium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu uero ne feceris huius rei mentio nem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmonij. Si dedignaris subesse, nõ habes animũ opem ferendi. Ad hæc Gelon ubi uidit uerba Syagri uersa, hanc ad extremũ protulit orationẽ: Hospes Spartiata, cõtumeliæ hoc ſolent irritare indignationẽ. Verũ tu contumeliosis in me uerbis inuehens, me induxisti ut me ad uicem cõtumelioſe reddendam. Sed q̃ uos ita imperiũ ample ctimini, multo me magis q̃ uos decet illud amplecti, q; multo maiorũ copiarũ ac pluriũ exercituũ à supiore nostra oratione decedemus. Sin uos terrestribꝰ copijs præfueritis, ego nauticis pero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestribꝰ copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos aut alterutra harum rerũ esse cõtentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hãc Gelon conditionẽ offerebat. Cui nũcius Atheniẽsis Lacedæmonios añ uerens, ita rñdit: Rex Syracusanorũ, Græcia nos ad te misit nõ imperatorũ indiga, sed exercit. Tu uero p̃ te fers nõ missurũ te exercitũ, nisi sis Græciæ imperator: uidelicet ut illi imperes affectas. Itaq; quantum ad eã partem pertinet, q; cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro utrisq; rationem. Quantum ad illud attinet, quod poscis ut uniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam ut Lacon permittat, non permissuros præesse te classi: nostrum munus hoc est, nisi Lacedæmonij id uelint:

γνώμη. Euboij.

γνώμη. Græcorum legati ad Gelonem.

γνώμη. Gelonis magna imperandi libido.

Athenienſis nuncij responſio.

quibus præesse classi uolentibus, non contradiceremus, alteri uero concederemus, ne-
mini. Nam alioqui frustra plus nauium q̃ cæteri Græci possideremus. Si Syracusanis
Athenienses nũquam solũ uertisse. imperium cederemus, qui sumus Athenienses, & antiquissimæ originis, soliq̃ Græco-
rum qui nunquam solum uertimus, è quibus uirum instruendo ornandoq̃ exercitu
aptissimum Homerus uerificator ait Ilium isse, ut non sit dedecus nobis ista commo-
morare. His Gelon ista respondit: Hospes Athenienſis, apud uos qui præsint habetis, q̃
subsint non habetis. Quocirca cum nihil cedere, sed totum obtinere uelitis, q̃ celerrime
hinc retro abscedatis, renũciaturi Græciæ, uer ex anno illi exaruisse. Cuius dicti sensus
hic est: Cum cõstet probatissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum in-
nuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodam uere: quod illi exaresceret, non inita so-
cietate. Hoc responso Gelonis accepto, nũcq̃ Græcorum profecti sunt. Post hæc
Gelon, timens quidem ille Græciæ, ne impares Barbaro essent, tamen indignum atque
intolerandum sibi ratus, ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmoniis, q̃ Sy-
ciliæ tyrannus esset, omissa hac uia, aliam iniit. Nam ubi primum audiit Persam trans-
misisse Hellespontum, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythæi Coum, mul-
cum pecunia ac placidis uerbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: ut si Barba-
rus uinceret, ei pecuniam traderet terramq̃ & aquam eorum locorum, quibus Gelo
imperaret: sin uincerẽt Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tẽpus
cum tyrannidem Coorum à patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu, sed ob
iustitiam sua spõte eam in media ciuitate deposuit, atq̃ in Siciliam abiit. Vbi una cum
Cadmi iustitia. Samijs urbem Zanclam, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atq̃ incoluit.
Hunc Cadmum, atq̃ hunc in modum eò profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex
aliijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera in-
sta, hoc non in postremis reponitur, q̃ tantum pecuniæ à Gelone commissum intercep-
tere cum posset, noluit: sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xer-
xesq̃ cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem
hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmo-
is animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crimopi ejectus ex Himera, ab
erat tyrannus, à Therone Aenesidemi Agragantinorum monarcho, accessisset per-
tempus Phœnicum, & Pœnorum, & Iberorum, & Ligyorum, & Elisycorum, & Sar-
donum, & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Hamilcare Hannonis Carthagi-
ensium rege: quos Terillꝰ abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum pecu-
prompta animi uoluntate Anaxilei Critenei Rhegini tyranni, qui filios suos Hamil-
ri obsides dedit, ulciscendi soceri causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam: Ita Gelonẽ, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Pelopo-
misisse pecuniã. Præterea aiunt ijdem cõtigisse, ut eodem die Gelon & Theron Hamil-
Hamilcar. carem Carthaginiensem in Sicilia superarint, quo Græci in Salamine Persam. Quin-
etiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginiẽsis, à matre uero Syracusanus erat,
& ob uirtutem Carthaginiensium rex cum confixisset prælio, uictum è conspectu is
isse ablatum audio, nec usquam gentium aut uiuum aut mortuum cõparuisse. Omnia
enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginienses illius im-
ginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad cre-
pusculũ sine intermissione pugnarent, (tamdiu enim extractum fuisse prælium) inte-
ea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq̃ litasse, solida corpora aggere-
tem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugã uersis, ut erat in faciendis sacris occu-
patus, sese in ignem misisse, atq̃ ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc mo-
do ut Phœnices, siue alio ut Carthaginienses & Syracusani memorãt, ex oculis ablato,
nunc Carthaginienses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus, tum
colonijs, tum præcipue in ipsa Carthagine: Hactenuus quæ ad Siciliam attinent. Cor-
cyræi aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos ijdem nunci qui in Si-
ciliam ierant, adissent, & eisdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt

confestim se auxilia missuros, ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui ha-
bendam salute periclitantẽ. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut pri-
mo quoq̃ die seruirent. Ideoq̃ sibi quoad possent, illam esse adiuuandam: Hæc illi aspe-
ctu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexa-
ginta naues instruxere: ægreq̃ digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tæ-
naron oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellũ quò
caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multum superi-
orem uictæ Græciæ imperaturum. Itaq̃ curauere ut hæc uerba apud Persam facerẽt: *Corcyræorũ oratio ad Xerxem.*
Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod nõ minimum & copiarum & na-
uium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen aduersum te ire nolui-
mus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliqd quàm
cæteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusa-
tionem parauere, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim Græcis quod opem non attu-
lissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per uentos etesias superare Maleam
nequisse. Atque ita ad Salaminem se non cõtulere, nec ullius cladis pugnæ naualis par-
ticipes fuere. Et isti quidem ita Græcos à se summouerũt. Cretes postquam aditi sunt
ab ijs Græcis, quibus hoc negocium datum erat, hoc sibi faciẽdum putarunt, ut certos
homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, nunquid sibi satius foret
Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, imputate uobis quascunq̃ la-
chrymas ob defensionem Menelai uobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi q̃ *Cretensium oraculum.*
dem non sunt ulti cædem Minois in Camico factam. Vos autem ulti estis illis mulie- *Minois cædes*
rem Sparta à uiro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audiere, ab auxilio ferendo
supersedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigãs in Sicaniam quæ nũc
Sicilia dicitur, peruenisset, ui eius uitæ allata occubuisse. Interfecto deinde tempore,
omnes Cretes præter Polichnitanos & Præsios diuinitus instructos, cum magna clas-
se in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quam (ut mea fert opi-
nio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neq̃ illam expugnare possent, neq̃ per
manere fame enecti, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingen-
tes tẽpestate adortæ, in terram fuisse eiectos: laceratisq̃ nauibus, cum nullus in Cre-
tem receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomi-
ne pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis continenticos: & ab
urbe Hyria alias incoluisse. Quas diu post Tarentini euertentes, magnam in ruinam de-
uenere, ut hæc maxima cædes omnium (quas nouimus) extiterit, tum ipsorum Taren-
tinorum, tum Rheginorum: qui à Micytho Chœri ad tria millia ciuium adacti opem
ferre Tarentinis, interiere. Ita ipsorum Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus nõ est in-
ter. Micythus qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegij relictus, ubi ea ur-
be excidit, Tegeam Arcadum incoluit: complures q̃ statuas in Olympia consecrauit.
Sed mihi Rheginoꝝ & Tarentinoꝝ excessus ab oratione factus. In Cretam igitur deso-
lam Præsij aiunt cũ alios hoies, tum præcipue Græcos immigrasse: tertiaq̃ ab excessu
Troiæ ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Mene-
laj defensores: & ob id eos Troia reuersos unà cum suis ouibus fame pestilentiaq̃ corre-
ptos, rerumq̃ desolatam Cretam cum reliquis, nunc à tertijs Cretẽsibus habitari. Hanc
rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohi-
buit. At Thessali necessitate subacti, circa initia Medorum partes fouerunt, cum expe- *Thessali. Aleuadæ.*
tere non placere illis quæ Aleuadæ excogitassent. Nam cum primum audiere Per-
sam trajecisse in Europam, nuncios ad isthmum mittunt: ubi prouisores Græciæ dele-
cti è ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam ue-
nere nunci Thessalorum, ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custo-
diri expedit, ut Thessaliæ pariter atq̃ omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad
custodiẽdum præparati sumus, sed uos quoq̃ debetis multum illic mittere copiarum:
quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neq̃ enim decet nos

adeo ante cæteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferte opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas quàm imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur: Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittẽdum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaiæ peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Thessaliam cõtendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneũ, inter Olympũ & Ossam mõtes. Ibi castra posuere Græci, ad decẽ millia armatorũ coacti, quibus aderat Thessalorũ equitatus, ducibus è Lacedæmonijs Euenetus. Themistocles. qdem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non esset è regio genere. Athenienſibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ uiro Macedone nunciũ, suasum eis, ut illinc decederent, ne in ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, (nam delicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (quam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi uidentur metu quoque id suasisse, quod audierant aliumere am esse in Thessaliam ingressum per Perabos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmũ se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Euicit hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent: quippe qui uidebatur esse angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quàm deuenerunt Trachinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tucerentur decreuere, ne Barbarus transiret in Græciam, utq; classis peruehereturHistiæotis ora. Artemisium. oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utrinq; possit quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur, traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. Ab angustijs autem Euboiæ, iam Artemisium excipit littus, in quo Sciathus inſ. est Artemidis, id est, Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trachinum, locus arctissimus dimidij iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postq; Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo sitos, tantummodo Thermopylæ agẽdum uehiculum patet: anterius iuxta flumen Phœnicen, prope urbem Anthelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad hesperũ uergit, hic accessum est, & prælti præcipitij protentum usq; ad Oetam. Quod autem uia strata Herculis ara. ad auroram, id à mari excipitur ac uadosis. In hoc ingressu sunt θερμαὶ λουτρὰ, id est, calida lauacra, quæ χύτρους, id est, ollas, indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est ædificatus, sup quem olim πύλαι, id est, portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Aeolidem iere habitatum, quam nunc possident. Et quia Thessali cernabantur eos subigere, præsidio impositotutabantur: aquamq; calidam ingressui induxere, ut esset locus nosus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quõdam extructus, maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excitato, usum est illis faciendum, ut illic Barbaros arcerent à Græcia. Est autem Alpeni uicus. uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca ita sunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati, ut ubi Barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes excíperent. Postea uero quàm Persam in Pieria esse audiere, ex isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidẽdas, cæteri mare ad Artemisium. Dum Græci (ut cuiq; præceptũ erat) propere ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculũ, cum ijs primum Græcis cõmunicauere, quibus libertas cordi erat: quo nũcio illos, quod Barbarum magnopere timeret, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi fanũ Thyiæ Cephisi filiæ, à qua & locus hic habet nomẽ, hostias illis immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propiciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Thermo. Ventorũ ara. mouens, decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectà admisit in Sciathum, ubi erant tres præsidiariæ naues Græcorum, Troœzenia, Aeginetica, Attica: quæ præuisis Barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Troœzeniam, cui præerat Praxinus, insecuti Barbari, continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quenq; propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactati'que sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni, quo nomine nonnihil fortasse gloriebat. Aeginetica uero, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præbuit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi, uir eo die præstantissimus: qui capta nauium eousq; pugnando restitit, donec totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnum operæ pretium putauerunt ut seruarent, uulnera smyrna medentes, findoneq; byssina & fasciis obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso exercitui ostentabát admirandi, ac probe obseruantes: cum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanq; mancipia asseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus uir Athenien Phirmus. sis, eodem fugit ad hostia Penei, impacta est: qua fine uiris Barbari potiti sunt. Nam Athenienses simulatq; nauem impegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, secq; Athenas receperunt. Huius rei per ignes è Sciatho editos, facti certiores Graci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concesserunt ad Euripum tutandum, relictis per edita Euboiæ loca diurnis speculatoribus, è decem Barborum nauibꝰ tres ad Herma, quod est inter Sciathum & Magnesiam nomine Myrme Hermæ. ex pectæ sunt. Quem locum ubi tenuere Barbari, lapideum illic titulum imposuere. Ex Therma soluerũt, ubi littus oculos effugit, cum omni classe nauigabant undecim dibus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pammoq;. Hinc torum diem nauigantes Barbari, oram Ma Sepias. gnesiam tenuerant super Sepiadẽ, & littus qđ est inter urbẽ Casthanæam & orã Sepiadem. Ad hunc usq; locũ atq; Thermopylas, exors malorũ Xerxis exercitus fuit: & adhuc Casthanæa. dum, quẽadmodum ego supputando inueni, mille ducentaq; septem ex Asia nauium. Xerxianæ classis. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducenos supputando uiros in singulis: & præter indigenas propugnatores addendo Persarum Medorũq; ac Sacorũ tricenos epibatas. Reliquus asit hic exercitus, quẽadmodum ego supputando inueni, mille ducentaq; septem ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducenos supputando uiros in singulis: & præter indigenas propugnatores addendo Persarum Medorũq; ac Sacorũ tricenos epibatas. Reliquus asit hic exercitus, qui constabat ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decẽ. Adijciam huic & superiori numero eos q sunt ex biremibus: in quaq; singulis plures fecerim octoginta potius q̃ paucioribus. Quarum nauium summa, ut superius dictum est, trium millium fuit. Ita in Copiarum Xerxianarũ summa. eis fuerunt uirorũ uigintiquator myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia, unius & quinquaginta myriadum uirorum in uniuersum: & præterea septem millia sexcẽti decem. Peditatus fuit decies septies cẽtena millia: Equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos: & Pœnos, qui currus agitabãt. quæ facio uiginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ, fiunt ter & decies centena, & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentarijs uehebantur. Huic omni enumerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, ex insulis Thracidibus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod obiacentibus attulerunt naues centumuiginti, quarum uiri fiunt triginta quatuor

millia. Terrestres copias attulerunt Thraces, & Pæones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicũ, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & q̃ maritima Thraciæ habitabant. Harũ nationum reor trecenta millia hoĩm fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summã uirorũ pugnantiũ ducentæ sexaginta q̃tuor, & p̃terea mille sexcenti ac decẽ. Hoc tanto pugnatorũ numero nõ pauciora, sed plura fuisse arbitror qui hos comitabantur seruitia, & eos q frumentarijs in nauigijs erant, & in alijs nauibus unà cũ militaribus uiris uehebantur: quos neq; plures neq; pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorũ, explebunt totidẽ myriadas: fientq; quingẽtæ & uiginti octo myriades, & tria millia ducenti & uiginti uiri, quos Xerxes Darij duxit ad Sepiadẽ, & usq; ad Thermopylas: Hic uniuersus copiarũ Xerxis numerus. Nam mulierũ pinsentiũ & pallacũ & eunuchorũ numerũ, nemo p̃ cõpto queat dicere: at ne impedimentorũ q̃dẽ, alioruq; iumentorũ sarcinariorũ, neq; cuiusquã gentis hominũ exercitũ comitantiũ, p̃ multitudine quisq̃ inire numerũ possit. Quo minus mirandum uidetur, proditũ esse, fluenta quædã nõ suppeditauisse: magis miror unde tot myriadibus cibaria suppetierint. Nã subducta rõne cõperio, si singuli quotidie singulas frumenti chenicas. i. semodia non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorũ, & trecentos ac quadraginta medimnos, q̃ singuli constant è semis modijs. Atticis. haud annumerando mulieres eunuchosq;, & iumenta, atq; canes. In quo exercitu cum uirorũ millia essent, nemo aut specie aut magnitudine corporis erat, q̃ cũ Xerxe ipso pulchrior esset contendere, tanq̃ dignior qui illud impium obtineret. Nauales copiæ, postq̃ è statione solue rant, prouectæq; oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter urbẽ Castaneam & oram Sepiadẽ, primæ quæq; naues ad terram habuere stationẽ, aliæ deinceps in ordinem stetere, ad octauum usq; ordinẽ intra mare procedentes, utpote angustiore littoris ut classem caperet: atq; ita p̃ noctẽ stetere. Sub ipsum uero diluculũ, ex sereno cælo & quillo, cũ mare efferuesceret, incidit in eam atrox tẽpestas, ac uehemens uentus subnus, quẽ Hellespõtiam nuncupãt q̃ circa illa loca habitabant. Eum uentũ q̃ung; anteuulsisq; nauib⁹ sese atq; illas incolumes præstiterunt. At quas naues uẽtus exterioribus ctus est, earũ alias ad loca quæ dicuntur ἵπνοι. i. furni, quæ sunt in Pelio extulit, alias in tus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbẽ Castanæam, alias in Melibœam expulit. erat enim intoleranda uis eius. Enimuero ferunt Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, q̃d eis redditum est, ut generũ suum ad sibi opitulandũ inuocarent. Habent tẽ (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erichthei filiam. Ex hoc coniugio, ut fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream filios nerum esse: Et dum in Chalcide pro Europa excubarent, cum intelligerent auctiores, pestatẽ, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiã, ut sibi auxilio esset, & Barbarorum naues corrumperent, quẽadmodum prius fecerat circa Athon. Nam ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationẽ agentes, nõ queo dicere: Ceterum Athenienses aiunt & añ fuisse sibi auxilio Boreã, & tunc illud effecisse. Atq; digressi illinc, ubi brum Boreæ extruxere ad amnẽ Ilissum. In hac qui pauciss̃imas naues, i. non pauciores quadringentis periisse aiunt, uiros quoq; innumerabiles, ac uim pecuniarũ immensam. Vt Aminocli Cratineo uiro Magneti maiorẽ in modũ fuerit fructuosũ hoc naufragium, qui aliquãto pòst, dũ circa Sepiadẽ humũ fodit, multa pocula aurea iecta, multa argentea pcepit, thesaurosq; Persarũ inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est. Et cũ alioqui nõ esset fortunatus, è rebus repertis̃ mirifice est ditatus. Nam fuit ei uxor quædam ingrata, ac doloris causa, q̃ erat filijs orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis ueriti, ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarẽt, excelsum sibi uallum è fragis circundederunt. Triduo enim tempestas perstitit. Quarto tandem die Magi incantationes faciendo, & ueneficijs incantando uentum, ad hæc Theti ac Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidis raptus à Peleo.

Hũc locũ notat Budæus libro 5. de asse quem uide.

Formæ in Xerxe dignitas.

Hellespontias uentus.

Ipni. i. furni. Melibœa op.

Boreas. Orithyia.

Vlissus flu.

Aminoclis. fortuna.

Xerxis naues cccc. submersæ.

Ideo Magi sacrificauere, q̃ ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarũq; Nereidum. Et uentus quidẽ quarto die cõquieuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti ubi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celeberrime rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore contrarias. Ita ad Artemisium proiecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditũ, ad hoc usq; tps perdurat. Barbari postea q̃ uentus consenuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circũuehentesq; promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasæa fert, tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, cum è naui Argo aquarũ missus esset, derelict⁹ fuisse ab Iasone atq; à socijs, dum in terram Colchidem ad uellus nauigarẽt. Illinc eñ aquati in pelagus erant abituri, eaq; de re nomen loco fertur esse Aphetæ. i. dimissæ. Hoc in loco Xeianæ naues stationem habuerunt: quæ quinde cim, quæ longæ ultimæ appellabãtur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, tæ suas esse, in medium eas & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces Thaumasij, Cumæ Aeolidis præfectus: quẽ ante Darius ob hanc causam captum cruce affecerat, cum è regijs iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. Sed eius incruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia, in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensq; properantius se q̃ prudentius egisse, hominem soluit. Ita regressus Darium elapsus ac uitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenẽtes Græci ubi uidere, cognito hominum terrore, aggressi reperire cepere. In quarũ nauium unà captus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthylus Demonoi, dux Paphius, qui è Papho xij. naues cũ duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad Sepiadem extiterat, cum una quæ superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebant de Xerxis exercitu scisciti, uinctos ad Corinthiorum isthmum dimisere. Cætera Barbarorum classis, præter quindecim naues, quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas puenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienorum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, q̃ illic optimas Græcarum equas esse audiebat, in eo certamine multo inferiores Græcæ. Fluuiorum qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui non suffecit. Xerxes ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant quod de tẽplo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athamantem Aeoli filium, cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: Deinde Achæos ex oracculo tale certẽ illius posteris proposuisse, ut qui eo genere maximus natu esset, huic aditu curiæ, Prytanei (quam leitum Achæi uocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, si quis adisset, non prius adire posset, q̃ mactatus esset. Ita multos cum iam mactãdi essent, Athamantem in aliam profugisse regionem. Interiecto deinde tpe, cũ reuersi essent, & in pristinum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis coopto, & cũ põpa eductos mactãri consuesse. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod cũ Achæi expiationis loci facientes, ex oraculo Athamantem Aeoli essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide ueniẽs, illũ liberauit: eoq; facto posteris eius ira dei fuisse iniectã. Hæc cũ audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idẽ suis copijs imperauit. Hos q⁹ locis p̃cessit Xerxes in Melidẽ iuxta maris sinũ, ubi totũ diẽ æstus atq; recipro catio fluctuũ fit. Huic sinui circũiectus est locus cãpester, alibi spatiosus, alibi arctus admodũ. Et ipsi campo circũiecti montes editi atq; inaccessi, oẽm Meliadem cingentes rupes, quã petræ Trechiniæ nominant. Prima in sinu urbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quã amnis Spherchius p̃terlabẽs, ex Enienib⁹ in mare defluit. A quo alter amnis haud ferme stadijs abest, cui nomen inditũ est Dyras: quem fama est emersisse ad ferendã Thessalia equæ. Onochonus defecit Xerxem. Thetidis raptus à Peleo. Neptunus liberator. Hercules ab Iasone relictus. Aphetæ. Sandoces. Cuma.

Herculi opẽ. Ab hoc totidẽ ſtadiorũ intercapedine alius amnis eſt, q uocatur Melas, id eſt, niger. Vnde urbs Trechis quinque ſtadia abeſt, ſita in ampliſſimo regionis ſpatio, montibus ad mare, utpote duobus & uiginti millibus iugerum planitie montis, qui terram Trechiniam circũdat. Ad Trechinis meridiẽ anfractus eſt, per quem Aſopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis eſt, noĩe Phœnix, ex his montibus in Aſopum defluens. Iuxta Phœnicem anguſtiſſimum uiæ eſt. Quippe qua muri coartata modo, plauſtrũ agi põt. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo uicus eſt noĩe Anthela: quem pterfluens Aſopus, in mare inuoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circuniectus, ubi templum Cereris Amphictyonidis extructum uiſitur, & ſedilia Amphictyonibus, & ipſius Amphictyonis delubrum. Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis caſtra habebat, Graci uero in tranſitu, qui locus à pleriſq; Græcorum uocatur Thermopylæ: ab indigenis autem atq; accolis Pylæ. Hæc erant utrorunq; caſtrorum loca, Xerxe omnibus quæ ad uitum boream ſpectant uſq; ad Trechinem potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebãtur, hi fuere, Spartanoꝝ trecenti armati, Tegæitaꝝ & Mantineoꝝ mille, totidem ex Arcadia. Ex Orchomeno Arcadiæ centũ uiginti, ex reliqua Arcadia mille: Tot quidem ex Arcadia. A Corintho aũt quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenæoꝝ octoginta: Hi ex Ioponneſo aderant à Bœotijs: Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præterea hos euocati erant Locrenſes Opuntij cũ omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nunciis, qui dicerent ſe quidem pcurſores aliorum uenille, ceros aũt ſocios propediem expectari: tutelam uero maris eſſe in Athenienſiũ ſtudio & ginetaꝝq;, & eorũ qbus res naualis iniũcta eſſet: Nec ſibi quippiam eſſe formidoloſius. Non eñ deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hoĩem: nec mortalem quempiam eſſe aut fore, qui ex quo natus eſt, mali exors ſit, & ut quiſq; maximus eſt, ita ei deberi xima. Itaq; cum mortalis ſit q bellũ inferat, ab opinione eſſe caſuꝝ. Hæc illi audientes, Trechinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſq; ciuitatis, tũ uero penes ſummа imperij erat quem maxime admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ, q Leontis, qui Eurycratidæ, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Teleclí, qui Archelai, qui Egeſilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui Euryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui Cleonidæ, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnum. Nam cum duo forent eius tres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ. Verum Cleomene ſine uirili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia uita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat, enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiam: Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è primoribus uiris, & quibus filij erant: aſſumpſeratq; eos Thebanos, quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eurymachi. Hac de cauſa Leonides dedit operam ut Graci eos ſumeret ſolos, q eos maxime inſimulabat, quia cum Medis ſentirent. Euocabatur eos ad bellũ, ſciendi cupidus, an unà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerẽt Græciæ ſocietatẽ. Sed illi aliud ſentientes, tũ auxilia miſerunt. Eorum q cum Leonide fuere primos miſerunt Spartiatæ: ut his inſpectis, alij ſocij in militiam pficiſcerentur, pr cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carnijs (hæc enim cra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celeraturi auxilio. Reliqui etiam ſocij ad id agendum itidem animati (nam tps Olympiadis in hæc negocia inciderat) haud ſuſpicati tam cito apud Thermopylas bello decertatum, præcurſores miſerant: ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. At ij Graci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi, de decedẽdo conſultabant. Cæteri Peloponnẽſes cenſebant faciendũ, ut reuerſi in Peloponneſum, iſthmi cuſtodiã agerent. Huic ſententiæ cum infenſi eſſent Phocenſes & Locrij, Leonides ſuadebat

Trechis.

Aſopus flu.

Phœnix flu.

Anthela uicus.

Cereris Amphictyonidis fanum.

Thermopylæ.

Amphictyonũ ſedilia.

Pylæ.

Græcorum Perſam opperientium catalogus.

Mali exors nemo eſſe põt

Leonidis regis Spartiatarũ genealogia.

Cleõbrotus.

Carnia feſta.

illic perſtandum, & nuncios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittẽdos, tanq̃ ſe paucis oribus q̃ ut Medoꝝ exercitũ arcerent. Hæc iſtis conſultantibus, Xerxes equitẽ quẽdã ad ſpeculandũ, quot illi eſſent, & qd agerent, mittit. Audierat enim iã tum cũ in Theſſalia eſſet, eo loci contractam eſſe exiguam copiã, eiuſq; duces eſſe Lacedæmonios, atq; Leonidem, é gñe Herculis. Eques ubi ad ſtationẽ Græcoꝝ ſucceſſit, contemplat, aſpicitq; nõ quidem oẽs milites (nam eos q intra muꝝ, quẽ excitauerãt, excubabant, intueri nequabat) ſed eos q extra murũ agebãt. Erant aũt eo tpe, exterius manendi in Lacedæmoniorum ſtatione uices. Eos aĩaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim cõmãi pectentes. Hæc cũ admiratione intuitus, eoꝝ numero, ac cæteris oĩbus plane cognitis, per ocium ſeſe recipit. Nemo eñ illoꝝ inſequebatur, ſed hoĩem magno contẽptui habebant. Regreſſus ad Xerxem, cuncta quæ inſpexerat refert. Quæ Xerxes audiens, nõ poterat coniectare qdnã molirent, tanq̃ quoad poſſent perituri pariter, & hoſtẽ pditui. Sed cũ ridiculã rẽ ſibi facere uiderentur, accerſit ad ſe Demaratũ Ariſtonis, q in exercitu erat: quẽ, ut uenit, interrogauit hoꝝ ſingula, cupiens noſſe qd ab Lacedæmonijs ageretur. Et ille: Audiſti, inquit, antea me, dum aduerſus Græciã proficiſceremur, de his uiris. Et cũ audiſſes loquẽtẽ hæc quæ cuẽtura, puidebã, deriſui habuiſti. Quãq̃ mihi ſummum dicrimen eſt aduerſus te rex ueritatẽ tuenti, audias tñ nunc quoq; ueritatem: Hi ad nobiſcũ pugnandum de ingreſſu uenere, atq; hoc apparant. Nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo: Quoties adire aĩæ periculum debent, tũc capita comãt: qd ſcies, ſi hos, & q Spartæ manſerunt, ſubegeris, nulla hoĩm gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenñ nunc aduerſus regnũ inter Græca pulcherrimum, atq; uiros pſtantiſſimos tendis. Xerxe, q̃ hæc eis admodũ incredibilia uiderentur, interrogante, quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturæ eſſent, rurſus, inqt, pro uano me ducas, niſi hoc tibi ut ego annuo, uſu uenerit. Hæc dicens, tñ Xerxi non perſuaſit. Itaq; quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die cũ putaret impudentiam illorum atq; temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans ut illos caperent uiuos, & in conſpectum ſuum abducerent. Me di, ubi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant, aliꝝſq; ſuperue nientibus nihil tñ promouebant, etſi uehementer ingruebant: palam facientes cum aliꝝ oĩbus, tum uero ipſi regi, ſe quidem multos hoĩes eſſe, at paucos uiros. Fuit autem hic pugnæ congreſſus interdiu. Poſt ubi Medi ſe ægre tutabãtur, tum uero ipſi ſe ſubduxere, reſq; ſubeũtes excepere ij, quos immortales rex appellabat, quoꝝ dux erat Hydarnes, tanq̃ facile hoſtem pfligaturi. Vbi & hi cum Græcis cõgreſſi, nihilo minus q̃ Medi proficiebant, ſed eodẽ modo pugnabant, utpote longioribus haſtis q̃ Græci utentes, & in locis anguſtis, ubi nullꝰ multitudinis erat uſus. Ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliꝝs in rebus oſtentantes ſe perire inter imperitos pugnare, tũ uero quod quoties terga uertebant, conferti fugiebant. Quos Barbari, dum fugientes cernunt, cum uociferatione & crepitu ingruebant. At Græci rurſus ſe conuertentes, adpectoribus eos excipiebant: & q̃uis innumera multitudine proſternebãt, aliquot tamen ex ipſis Spartiatis occubuere. Perſæ, poſteaq̃ & cateruatim & uniuerſis copijs circumpare conati, nihil tñ promouebant, iteꝝ ſeſe recepũt. Fertur Xerxes cũ ad ſpectaculum adeſſet, in ipſo cõgreſſu pugnãdi ter è ſolio reſiluiſſe, q̃ uidelicet exercitui ſuo timeret. Poſtero die nihilo melius Barbari præliati ſunt. Nam ſperantes fore ut illi, qui paucí eſſent & faucij, nequirent manus leuare ad pugnandum, cũ conflixiſſent, eos Græci excepere, inſtructis ordinibus, & in ſuo quiſq; loco ac p nationes digeſti, præter Phocenſes, q in mõte ad iter obſidendũ locati erãt. Perſæ ubi nihil aliud q̃ pridie agendũ uidere, diſcedunt. Ibi regẽ ancipitem, quodnã in re præſenti cõſilium capeſſeret, Epialtes Euridemi allocuturus adiit, tanq̃ magna aliqua re ab illo remunerãdus, indicauit ei tramitem, qui p montem ad Thermopylas ferebat: quo factionẽ eoꝝ Græcorum qui illic erant euertit. Is poſtea Lacedæmoniorum metu in Theſſaliam profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati, caput pecunia licitati ſunt;

Perſarum cũ Lacedæmon. congreſſio.

Pylagoræ. Athenæus

qui interiecto deinde tẽpore,ab Athenade uiro Trechinio, Anticyræ (nam illuc rediens
rat) interẽptus est. Quẽ etsi ob aliam causam quam ego in sequentibus reddam, Athe
nades hic interemit,nihilo tamen facilius ab Lacedæmoniis præmio affectus est: Hunc
in modum Epialtes postea interijt. Est & alia quæ fertur fama: Onetem Phanagoræ, et
rum Caristium,& Corydalum Anticyrensem,fuisse qui ea dixerint regi,& circũ moo
tem Persas deduxisse:quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet cõiectemus, pr
mum,q; Græcorum Pylagoræ,non Onetæ & Corydali,sed Epialtæ Trechini caput p
cunia licitati sunt,q; scilicet eum compertissimũ haberent: Deinde q; Epialtem ob hã
causam scimus se fuga proripuisse: Postremo, q; Onetes qui non erat Meliensis, ita de
mum tramitem illum nouisset,si in ea regione permultũ diuersatus fuisset: ideoq; Ep
altæ culpam asscribo,q; Persas per montem circunduxit, & ad tramitem perduxit. Ad
xes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans,maiorem in modum lætus
ne mora Hydarnem cum ijs,quibus præerat,copijs misit. Ille circa lucernarum incensio
nem,id est,sub crepusculum,è castris profectus est,& tramitem ingressus,& quem
mitem indigenæ Melienses uestigauerũt: eoq; inuestigato Thessalos deduxere aduer
Phocenses eo tempore,quo Phocenses interscpto muris transitu,ad arcẽdum bellum
præsidio erant. Extrinsecus nihil admodum præseptus transitus erat,cum nihil eler
lis Meliensibus. Etenim sic sese habet ille callis. Ab Asopo fluuio,q; per montis meat
fractum,incipit,cui monti ac uiæ idem nomen est inditum Anopæa. Hæc Anopæa
dorsum mõtis extenta,desinit iuxta Alpenum urbem,quæ prima est ex Locridibus,
lienses uersus,ac iuxta lapidem nomine Melampygum,id est,nigrum fontem,ac
κερκώπων ἕδρας,hoc est,malitiosorum sedes: ubi angustissimus callis est. Hac uia arg
se habente,Persæ Asopum transmittentes,iter tota nocte fecerũt, à dextra Oetæos m
tes,ad sinistram terram Trechiniorum habẽtes: ac sub exortum auroræ in cacumẽ m
tis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armator
præsidium excubabat,tum ad suam terram,tum ad uiam tutandam. Nam transitus
rior,à quibus dictum est custodiebatur,q; eam per montem uiam ultro ab Leonide
ceptã obsidebant,q; hoc modo Persas ascẽdisse animaduerterũt: Cum eos illi toto m
te conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo str
tu (ut res postulat) frondium subter pedes constratarum (erat enim cæli tranquilli
Phocenses recurrerunt:& dum sibi arma induunt,confestim Barbari adfuere: qui
spicati uiros arma sibi circundantes,obstupuere: Quippe qui (ut in exercitu assuerat
fuerat) neminẽ sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes perterritus,ne Phocenses
cedæmonij forent,Epialtem percontatus est,quisnã ille esset exercitus. Mox certior
factus,Persas tanq; in aciem instruxit. Quorum missilibus multis crebrisq; Phocen
ferirentur,fugam fecerunt in uerticem montis,gnari aduersum se ab initio illos
& se præparabant tanq; perditi: Ita isti sentiebant. Verum eis spretis,ij qui apud Th
& Hydarnem erant Persæ,rapidi de monte descendunt. At ijs Græcis, qui apud Th
mopylas erant,primum uates Megistias extis inspectis, indicauit mortem illis parer
& sibi impendere. Deinde transfugæ notum fecere,Persas montem circuire: sed hi a
huc per noctis tẽpus. Tertio loco significauere speculatores diurni,quia uerticib
tis decurrerunt iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs dis
pabant. Alij enim stationem non deserendam suadebant, alij id dissuadentes contend
bant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsiq; in suam quisque urbem se recipi
partim,qui cum Leonide erant,ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem Le
onides eos qui abscessere dimisisse, de illorum uita solicitus. Se uero & Spartiatas, qui
adessent,non facturos è sua dignitate si stationem desererent,ad quam tutandam ab initio
tio uenissent. Cæterum ego magis illi opinioni accedo,Leonidem posteaquam animad
uertit socios ignauos,& inuitos esse ad periculum subeundum, ueniam eis abeundi de
disse, sibi uero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem glo
riam futuram,& Spartæ nunquam defuturam felicitatem speraſſe. Siquidem ante

Oncter.
Corydalus.
Lucernarũ incensio.
Thermopylarum calles.
Anopæa.
Alpenus.
Melampygus lapis.
Cercopũ hedræ.
Oetæi mõtes
Megistiæ extispicia.
Leonides.

inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oracullum,fore,ut aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occumberet: Quod oracullum hexametris illa uersibus reddidit,in hæc uerba:

Spartiatarũ oracullum.

Vobis,ampliuagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hoc,oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum,neq; uim feret ille leonum:
Sed Iouis,& cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem,cupidumq; gloriæ comparandæ,crediderim solũ ex Spartiatis remisisse socios potius,q; illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam deformiter abiisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est,uatem Megistiam huius expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus, prælocutum ex extis ea,quæ erant euentura: eundemq; cum propalam à Leonide dimitteretur,ne secum peteret,tamen abscedere noluisse, filium modo,qui ei unicus erat,unà militantem missum fecisse. Ita socij quos Leonides remittebat,ei obtemperantes abiere. Thespienses tantum atq; Thebani perstitere cum Lacedæmonijs. Thebani quidem inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses uero libentissimi, qui negauerunt se Leonidi, & qui cum erant desertis,abscessuros: Permanentesq; unà cum illo occubuerũt,quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis,tantisper moratus,dum tempus esset, quo forum solet maxime frequens esse hominibus,è castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum. Nam descensus à monte compendiarius magis,ac breuioris multo spatij,quàm circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant,ad Leonidem & ad Græcos,qui cum eo erant, accesserunt: & ubi primum ad necem iam multo magis,quam à principio fecerant,progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabantur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent,tunc extra angustias facto concursu permulti Barbarorum cadebãt. Nam duces à tergo sui quisq; agminis,uerberibus,quæ dabant,unumquemq; cædebant,assidue ad procedendum adhortantes. Multi eorum in mare decidentes,absumebantur,multo plures inuicẽ uiui proculcabantur,cum nulla præcedentis ratio haberetur. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montem circuirent,quod roboris habebant,id omne in Barbaros ostendebant,ingruentes ac sese inuicem prudentes. Quorum pleriſque,cum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persarum insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, quotquot trecentorum omnium. Persarum quoq; illic cum multi alij tam celebres ceciderunt,quàm incelebres: tum uero duo Darij filij,Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autem Darij regis frater, Hystaspis filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit,omnem insuper ei domum tradidit,ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo uehementi Persarum Lacedæmoniorumq; conflictu, ut Græci terga uertissent, nisi ij qui cum Epialte erant,adfuere: quos ubi audiere Græci,tum uero pugnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uiæ sese recepere: & introgressi murum,tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu,ubi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantes gladijs,qui adhuc eis supererant,Barbari circunfunduntur,& manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem muri subruentes, alij undiq; circunuenientes circunstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespiensium, cum tales extiterint,præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem antequam cum

Spartiatarũ cædes ad Thermopylas.
Leonidæ mors.
Abrocomes.
Hyperanthes
Phrataguna.
Atarnes.
Græcorũ uirtus.
Leo lapideus
Dieneces præstantia.

Medis cõfligeretur, hoc dixisse aiunt, cum à quodam Trichinio audisset Barbaros pr
multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiarū
ádeo non expauefactus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia fibi
bona Trichinium hospitem nunciare: si Medi solem obducerēt, se sub umbra cum illis
Dieneces. non in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienecē
Maron. Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc è Lacedæmoniis duo fratres præstantissi
Alpheus. mi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E Thespiensibus Dithyram
bus Harmatidei. His eò loci ubi ceciderunt sepultis, & iis qui prius, q̃ socij à Leonide ex
missi sunt occubuerant, epigrammata his uerbis inscripta sunt:

Epigrammata Spartiatarum.

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
E Peloponneso bis modò mille uiri.

Hæc uniuersis superscripta sunt, illa peculiariter Spartiatis:

Nos Lacedæmonios refer hic peregrine iacentes,
Exhibito illorum uocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs, illud uati:

Megistiæ epigramma. Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium, non sed inultus obit.
Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere, præter epigramma
uatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem
Eurytus & Aristodemus scripsit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur ob extremam lippi
dinem è castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: & communicato inter
consilio, cum liceret aut salutē sibi parare Spartam uersus, aut si reuerti recusarent,
cum aliis occũbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed cum
sententijs discreparent, Aristodemus quidem præ ignauia remansisse: Eurytus uero
dita Persarum circuitione, petisse arma: secq; eis indutum iussisse seruum, ut ad pug
tes deduceret. Iste ubi deduxit, fugæ se mãdauisse: sic dato in agmen impetu, occubu
Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent
uidentur mihi Spartiatæ nullam his pœnam irrogaturi fuisse. Nunc altero eorum
recto, in hunc, qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere nolue
necessario debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum, & ob hanc causam
stodemum sospitem rediisse Spartam aiunt: Alij enim, cum ab exercitu pro nuncio
teretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in uia, fuisse
perstitem: sociumq; eius qui una mittebatur, in pugnam profectum oppetisse. Aristo
demus Lacedæmonem regressus, probro & ignominia notatus est: probro, quod
nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus segnis
pellatus est. Verum hic omnem sibi obiectam culpam, in pugna apud Platæas gesta de
leuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuncio missus,

Pantita. Leontides. cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, se se strangulauit.
Thebani, quorum dux erat Leontides, ui retenti aduersus regis copias, tamen à parte
Græcorum è quibus erant, dimicauerũt. At ubi res Persarum superiores esse animad
uerterunt, ibi à Græcis qui cum fuerant, ad tumulum ire properantibus se dissociarunt,
Thebani manus protẽdũt manus ad Barbaros protenderunt, ad eosq; propius accesserunt, referentes (quod uerissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramq; & aquam regi inter primos dedisse, ac
coactos ad Thermopylas ueniisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegare
quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usquequaque ferme
Thebanis stigmata regia inuruntur. nati. Nam Barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus uiuis
su Xerxis regias notas inusserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurimachum po
stea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupas
Eurymachus set, interemere: Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt.

Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, ustrum te bo
num esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omia perinde euenere. Nunc
hoc mihi pandito, quotnam sunt Lacedæmonij, quot ue eorum tales in re bellica, an &
uniuersi? Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna
Lacedæmon. Sparta. est, & ciuitates multæ. Quod autẽ discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Spar
ta octo millium ferme uirorum, qui omes his qui hic pugnauere sunt similes: cæteri La
cedæmonij non illi quidem similes, sed tamen uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: De
marate, inquit, agedum expone quo pacto hos uiros minima cum difficultate subiga
mus. Tu nanq; calles quò tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Dema
ratus: Tum cum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit
Cythera insula. expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in
oram Lacedæmonicam mittas. Adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui
mari q̃ extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud nos sapientissi
mus: uidelicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: nõ
Demarati stratagema. ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunq; similiter extimescens. Ex hac igi
tur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello,
neq; tibi erũt infesti: neq; cæteræ Græciæ, cum à tuis pedestribus copijs expugnabitur,
auxilia ferent. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi fe
ceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus: quo in loco Peloponnensibus
omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud fe
ceris, & isthmus hic citra prælium, & cæteræ ciuitates ultro tibi se dedent. Post hunc
Achæmenis consilium. Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, cum ei colloquio interesset, ueritus ne Xer
xes ad id agendum induceretur: Animaduerto, inquit, te rex uerba admittere uiri, qui
Græcorum mores. tibi prospere agenti inuident, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus uti Græci gau
dent, ut & fortunato inuideant, & meliorem oderint. Quod si è præsenti conditione, cũ
undam Peloponnesum, profecto fient nobis aduersarij pares ad decertãdum. At si con
iuncta classis fuerit, inop pugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: si
multq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris unà iter faciens, nautico
eris auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uero tua ipsius be
ne constitueris, si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hic illi bellum sistent, hæc
agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibijpsis prospiciendum sufficiunt, & nos iti
dem ad prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnam ibũt,
impendentem sibi cladem haud quaquam deuitabũt. Ad hæc subijciens Xerxes: Recte,
inquit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimum il
lo quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamẽ sententia à tua superatur. Neq; uero illud
omissurus, cum nolle rebus meis bene consultum, ut ex his quæ antea ab hoc dicta sunt, &
Leonides in crucem tollitur. ex ijs quæ nunc ego dico, coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui secundis rebus prædito inuidet, eumq;
odit: cum tamen patrio solo nihil eodem cõsultante, quod optimum sibi uidetur,
Lacedæmonij nisi procul abfuerit à uirtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera
fortuna utenti, omnium est beneuolentissimus, eiq; consultanti optime cõsulit. Quapro
pter ab insectatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac abstinere te iu
beo. Hæc Xerxes locutus, inter cæsos transijt, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lace
dæmoniorum regem eundemq; ducem esse, iussit abscisso capite in crucem tolli: ut mi
hi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipue manifestum sit, regem Xerxem maxime
omnium exanduisse in Leonidam uiuentem. Nam alioqui nunquam in defunctũ hoc
genere deliquisset: cum ex omibus (quos ego noui) hominibus Persæ soleant uiros in re
militari præstantiores, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Re
deo ad eam narrationem, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduer
sum Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculum miserunt. Vbi respon
sum est id redditum, cuius paulo ante memini. Acceperunt autem mirum in modum,

Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmonijs be-
neuolus, ut & ego arbitror, & ratio dictat, tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis cōsu-
uellet, ut coniectare licet, siue quod insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduer-
Demarati pugillares. Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, cum accepisset, cen-
Literarū mira occultatio Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne depre-
deretur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, cera-
sus cera inducit, ne quid negocij apud uiarum custodes exhiberent pugillares qui feren-
tum. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari,
tequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ uxor Gorgo, illos adue-
nuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno repe-
rent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easq; deinde ad Gre-
cos dimiserunt.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, QVI VRANIA INSCRIBITVR.

Græcorū classis aduersus Xerxem.

TQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Ce-
ci autem, quibus res classiaria delegata erat, hi-
re: Athenienses, qui naues centum uiginti
præbuere, iunctis sibi Platæensibus: q̄ etiū rei
ticæ inexperti, tamē strenue alacriterq; profe
rum naues armauerant: Corinthij, qui attule-
ues quadraginta: Megarēses, q̄ uiginti: Chalci-
ses totidem sibi ab Atheniēsibus præbitas arma-
rūt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij duodecim,
cedæmonij decē: Epidaurij octo: Eretriēses sep-
Troezenij quinq;: Styreenses duas: Chij totide
cum totidem pentecōteris, id est nauigijs quinq-
genūm remorum, quibus auxiliares erant Lo-

Opuntij cū septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant; quæ-
quot quisq; attulerunt, mihi dictum est. Vniuersarum uero, præter pentecōteros,
temisium coactarum numerus fuit ducentarum septuaginta unius. His ducem,
Eurybiades. quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt Eurybiadem Eurycliдæ. Nam
negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, secuturos esse Atheniēses ductores, fa-
tum qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam
etatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat, tanq; expediret rem nauti-
Athenienſibus permittere. Cæterum recusantibus socijs, cessere Atheniēses, q̄ magis
carent Græciam superesse, quam intelligebant esse perituram, si de principatu con-
derent, recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod concor-
ter geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repu-
gnandum putauerunt, sed tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigeba-
quemadmodum constituerant. Siquidem posteaquam expulso Persa iam de illius rei
dñudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerūt. Verum
hæc posterius gesta sunt. Tuncautem ij Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi
derunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu bar-
li, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res Barbarorum fe-
cederent, consultabant de faciēda fuga ex Artemisio interiorem in Græciam. Quorum
consultatione cognita, Euboei obsecrabant Eurybiadem, ut aliquātulum temporis præ-
stolaretur, usquedum ipsi liberos atq; domesticos subducerent, Vbi non perfugientes,

ad ducem Athenienſium Themistoclem transgressi, pacisc̄untur cum eo triginta talen-
tis, ut tamdiu ante Eubœam præstaret, donec pugna nauali decerneretur. Themistocles
hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinq;
talentis impertit. Hoc persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem, qui solus re-
luctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iu-
reiurando interposito: Tu uero haud quaquam nos deseres, quem ego maioribus dona-
bo muneribus, quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc locutus, sta
tim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum Eubœis
gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam
cum interuertisse ideo latuit qui acceperant, quod putabant eam ab Athenienſibus ad
hoc ipsum profectum esse. Ita in Eubœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum
est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum uenissent, cumq; id quod etiam ante audi-
erant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine te
nebantur aggrediendi, si forte eos intercíperent. Cæterum ex aduerso inuadendum nō
uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capesserent, noxq; fugien
tes excíperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacrifi
cium quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendum hoc sunt machinati: Duce-
bantur ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Ge-
restum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cernerentur, sed eum cir-
cumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, uiam (quæ retro ferebat) obsepi
entibus, reliqua uero classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant
naues miserunt, non habētes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec prius quam signū
quod conuenerat cum ijs qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu.
His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus re-
censendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui ijsdem in castris erat, omi-
um ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium facto,
multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in
animo habuerat ad Græcos trāsire: sed cum ad eam diem nō fuisset nactus occasionem,
nunc ad Græcos transfugit, sed incertum quonam modo illinc trāsierit. Demiror tamē,
figurum est quod referē. Refertur enim cum ex Aphetis mare subisset, non prius emer
sisse, q̄ ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc uiro &
alia memorantur, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opi-
nio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is ubi eò peruenit, Græcos certiores fecit
de naufragij casu, & nauium ad circumeundam Eubœam dimissarum. Hoc illi audi-
to mansionem se collocuti sunt: & cum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diem il-
lic maneretur, & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerētur,
cum cognitum esset hostium quæ circumageretur, occurrerēt. Post hæc ubi nemo se ex aduerso fert,
obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum
pugnando, tum in perrūpendo. Quos Xerxiani milites duce-q; paucis cū nauibus ue
nientes conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, speran
tes facile se illos ire interceptum. Merito sane sperantes, quod uiderent paucas esse Græ
corum naues, suas uero multo plures atq; uelociores. Itaq; præ contemptu illos in me
dio coneludunt. Ex Ionibus tamen, qui cum Græcis bene uolebant, inuiti militabāt: ma
gnæ calamitatis loco ducentes, q; uiderent circumueniri illos, quos; neminem animad
uertrent esse rediturum. Adeo em̄ infirma res Græcos esse uidebat. At ij Iones quibus
id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisq; adnitebatur, ut ipse primus aliqua naui Athe
niensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos
de Atheniēsibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signum datum est, primum cōuer-
sis in Barbaros proris, puppes in medium coëgerunt. Deinde secundo signo dato opus
expediunt: quanquam in exiguo spatio deprehensi: & à frōte mox triginta Barbarorum
naues excipiunt, in quibus & Philaonem Cherſis filium Gorgi Salaminiorum regis

Themistoclis corruptio. Adimantus.

Prouerbium NE ignifer quidem reli-quus ē factus

Scyllias urinator.

Philaon.

Lycomedes.

germanum,& in eo exercitu uirum eximium. Græcorum autem primus nauem hostilem cepit uir Atheniẽsis Lycomedes Aeschrei,idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna cum inuicem nunc hi,nunc illi superiores essent,interuentu noctis dirẽpti sunt. Græcorum uictoria. Antidorus.

& Græci quidem ad Artemisium reuecti,Barbari uero ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit:quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox affuit(erat autẽ anni tempus mediæ æstatis) immẽsa uis aquarum extitit per totam noctem,& dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse utiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis,ex pugna nauali uehemens imber & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negocium datum erat ut Eubœam circumirent,quanquam eadem nox,tamen multo etiam atrocior erat:quanto quidem,quanto maius est,quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad ecpo-

Persarũ naufragium.

ua Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat,quò Græcæ classi par redderet id nauium quod superarat,nec multo plus foret. Atque hi quidem circa Eubœæ concaua periere. Barbari uero qui ad Aphetas erant,ubi ipsis libentibus dies illuxit,naues suas stabilierunt, satis habentes, male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere:quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum maximum attulerunt,eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ exciterat,cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora,profecti, Cilicum inuasere.Quas ubi corrupere,& nox aduenit, iterum se ad Artemisium reciperunt. Tertio die Barbarorum duces tum indigne ferentes à tantula se classe uexari priores pugnam capesserent,sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem,ut per hos eosdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis ecpugnarentur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodum in Euripus. stria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodum lis q cũ Leonida erant de transitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur,ne Barbaros intrare Græciam sinerent: Barbari uero, ut Græcorum copijs prodigatis, transitum potirentur. Procedente Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent:tunc eos Barbari ut comprehenderẽt, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes,conflixere. Qua in pugna pari Martis ui-

Aegyptij.

bus & mutuo incursantibus resistebat: tamen neq; cedebat. Indigna eñ res uidebat, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaq; multæ Græcoꝝ naues interibant,multi etiã uiri,sed multo plures Barbaroꝝ & naues & uiri: atq; ita dimicãtes,utriq; ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinq; Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses,& inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuecti,etsi cæsoꝝ corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat,de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si abscederent Barbari Ionas & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent: dum Eubœæ

Atheniẽses. Clinias Alcibiadis.

Themistocles cõmentũ

pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam

bere,qua speraret, optimos quosq; sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enumerauit,addiditq; ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse,ut Eubœicorum pecorum quàtum uellet quisq; mactaret. Satius enim esse suorum copijs illos potiri quàm hostem. Ac monuit, ut suis quisque popularibus præciperet ignem accendere:sibi autem de discessu sub tempus opportunum curæ fore,ut sine noxa abirent. Hoc illis proborum cum esset,accensis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo tanquam nihil dicente,neque exportauerant quicq̃,neq; importauerant,uelut impendente eis bello, res sibi quoq; ipsis obscuras effecerant. Ita enim habebat de his oraculum Bacidis:

Bacidis oraculum.

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in æquor,
Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur,tametsi mala tum aderant,tum impendebant,fiebat,ut in plerisque aduersa fortuna uterentur. Dum hæc isti agebant,aduenit ex Trechine speculator. Nam ut erat apud Artemisium speculator Polyas,genere Anticyren

Polyas.

sis,cui datum erat negocium cum expedito nauigio actuario, ut renunciaret his qui apud Thermopylas erant,an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis Atheniensis,

Abronychus.

apud Leonidam,paratus cum lembo ad nunciandum ijs,qui ad Artemisium agebant, si quid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur Abronychus aduehens indicauit ea,quæ circa Leonidam & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita,non iam sine ordine,sed differendum abitum putauerunt: sed ut quiq; locati erant, abscesserunt: primi Corinthij,postremi Atheniẽses. Quoꝝ Atheniensium uelocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles conferens,in lapidibus literas incidebat:quas postero die Ionas ad Artemisiũ uenientes legerunt in hæc uerba: Viri Iones,haud iuste facitis, mili tantes aduersus patres,& Græciã redigẽtes in seruitutẽ. Sed quod p̃cipuum fuerit, statim ad nos. Sin hoc facere nõ potestis, saltẽ nunc sitis in medio:quod & ipsi facite,& Carem q̃ ut possitis desciscere,in re gerẽda,dũ pugnã conserimus, sponte agatis instrenue,memores à nobis uos esse oriũdos,& inimicitiarũ nobis cũ Barbaro principiũ à uobis extitisse:Hæc Themistocles(ut arbitror)ancipiti consilio scripsit: ut si literæ regem latérent,Ionas induceret ab rege ad se deficiẽdum:sin ad eum deferrentur, darenturq; criminiꝝ,infidos eidem redderet Iones, ut à prælijs nauali bus summouerentur. Postquam hæc Themistocles inscripsit,extemplo uir quidam Histiæus nauigio aduectus, Barbaris nũcium attulit,Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine quod fidem non haberent,seruari iusso, naues ueloces ad rem explorandam miserunt. Quæ per istos renunciata, ita simul atq; refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, urbe Histiæorum potiti sunt, & optimam portionem agri Histiæi, maritimosq; uicos omnes

Litere Themistocis ad Iones lapidibus inciſe.

Histiæa urbs capitur.

incursauerunt. Dum isti hoc in loco agunt,Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem uiginti millia) eorum mille ferme reliquos depressa fossa humauit:& ne à classiario exercitu cerni possent,eã humum exegerat,fol ijsq; constrauit. Præco ubi ad Histiæam peruenit, facto totius exercitus

Xerxis classes ad Thermopylas.

coetu hæc dixit: Viri socij,rex Xerxes dat ueniam cuicunq; libet, relictis ordinibus ire ad uisum, quemadmodum pugnatur cum amentibus hominibus,qui se superaturos speraue-

Xerxis ridiculum.

rant copias regis. Hæc denunciante præcone, mox nihil infrequentius quàm nauigia fuit,ita multi uisere cupiebant. Profecti eò, non omes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant,qui strati iacebant,cum etiam seruos cernerent. Itaq; res eos q transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit,rem profecto ridiculam, ut mille iacentes extarent,cæteri uero conferti eundem in locum quater milleni cõportati essent. Atq; hunc qdem diem in spectaculo cõsumpserunt. Postero aũt classiarij Histiæam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad

quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ uenerunt, uictus inopes, & operam suam ꝓ
ſtare cupientes: qui in conſpectu regis adducti, interrogatiq; cum ab alijs Perſis, tum
uero à quodam ꝓcipue de Græcis, q̃nam illi agerent, reſponderunt eos agere Olym-
pia, & ſpectare certamẽ gymnicum atq; equeſtre. Rurſus eodem percontante, q̃nam
illis præmium eſſet propoſitum, propter quod certarent, Oleaginam coronam, inqui-
unt, eſſe qua donarẽtur. Ibi Tigranes Artabani filius, gñoſiſſimam dixit ſentẽtiam, quæ
apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pe-
cuniam, ſilentium tenere nõ potuit, quin coram oĩbus diceret, papæ Mardoni, in quos
uiros induxiſti nos ad pugnandum: qui non pecuniaꝝ certamen agitent, ſed uirtutis.
Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acceptam apud Thermopylas calamitatẽ, con-
feſtim Theſſali caduceatores ad Phocenſes mittunt, utpote ijs infenſi, cum ſempanta-
tũ ꝓcipue poſt nouiſſimã cladem. Etẽ nõ multis añ hãc regis expeditionẽ annis, cum
ipſi Theſſali & eorum ſocij omni cum copia bellum Phocenſibus intuliſſent, à Pho-
cẽſibus fugati ſunt ac male mulctati. Nam cum ad Parnaſum uſq; proceſſiſſent Phocen-
ſes, ſecum habentes Telliam uaticinum illum Helæum, ibi Tellias hic huiuſmodi rem
eis commentus eſt: Sexcentos uiros è Phocenſibus præſtantiſſimos gypſo, tam ipſos q̃
arma illinit: eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto, ut quemcũq; albican-
tem non cernerent, eũ obtruncarent. Hos primũ Theſſaloꝝ excubitores, aliud quod-
dam prodigium eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus mil-
bus cæſoꝝ atq; ſcutoꝝ Phocẽſes potiti ſint: quoꝝ ſcutoꝝ dimidium apud Abas, alcer-
dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniaꝝ huiꝰ pugnæ factæ ſunt
ſtatuæ grandes, quæ circa trípodem è regiõe delubri Delphis uiſuntur: & alteræ etiã
modi, in Abis repoſitæ. Hoc Phocenſes in peditatũ Theſſaloꝝ, à quibus cbſidebantur,
egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in ſuum agrum incurſauerat, inſanabili cla-
de afflixit. Ad ingreſſum enim qui eſt iuxta urbem Hyampolim, depreſſa ingenti fode,
amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſup iniecerũt, eamq; reliquo ſolo co-
æquauerunt: ubi cum Theſſalos expectarẽt incurſuros, in eos Theſſali impetu dato,
quam rapturi in amphoras incíderunt, ibíq; equoꝝ crura confracta ſunt. Ob hæc ama-
bo Phocenſibus infenſi Theſſali, miſſo caduceatore ita dixere: Nunqd diſſimilatis am-
plius Phocenſes agnoſcere non eſſe uos nobis pares, qui & antehac inter Græcos, ſum-
partes illorum nobis placuerint, ſemp uobis antecelluimus, & nũc apud Barbaꝝ adeo
pollemus, ut penes nos ſit & agro uos exuere, & in ſeruitutem redigere? Quam ſcio-
tatem etſi obtinemus, tamen iniuriarum non ſumus memores, niſi ut eo nomine quin-
quaginta talenta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab agro ueſtro dam-
auerſuros. Hæc Theſſali Phocenſibus denunciabant, ꝙ ſoli Phocẽſes inter eius latro-
mines cum Medis non ſentiebant: idq; nulla alia cauſa, ut ego coniectura comperio, q̃
Theſſaloꝝ odio, partes Medoꝝ, ut mihi uidetur, ſecuturi, ſi Theſſali partes Græcorum
fouiſſent. Hæc deferentibus Theſſalis, negarunt ſe Phocenſes pecuniam daturos: & ibi
itidem ut Theſſalis facultatem eſſe ſentiendi cum Medis, ſi aliter ſentire uellent: ſed non
quaquam fore, ut ſponte eſſent proditores Græciæ. His uerbis renunciatis, adeo Theſſa-
li ſunt in Phocenſes indignatione perciti, ut Barbaro duces itineris extiterint, & ex Tre-
china Doridem regionẽ incurſauerint. Nam eius regionis podion anguſtus illic, octo
ginta non amplius ſtadia in latum ptenditur. Inter Melidem ac Phocenſem regiones
tus urbis olim Dryopiæ erat. Hæc aũt regio, Dorũ, q̃ ſunt in Peloponneſo, metropolis
eſt. Hãc igíť Doridẽ, regionẽ ingreſſi Barbari, nihil admodũ læſerunt: cũ Medis enim
etſi Theſſalis nõ uidebaťſentiebãt. Poſteaq̃ è Doride in Phocidẽ ingreſſi ſunt Barba-
ipſos qdẽ Phocẽſes nõ ſunt adepti: quorũ nõnulli cacumina Parnaſi cõſcenderãt, quæ
tex eſt iuxta urbẽ Neonẽ illic ſitã, noíe Tithorea) eoq; ſe recepunt: ſed plures ad Lo-
Ozolas in urbẽ Amphiſſam, quæ ſupra Criſæũ ſita eſt campũ: oẽm tñ agrum Phocen-
ſem incurſauerãt: Sic eñ ducebãtur à Theſſalis. Et oĩa quæ nacti ſunt, igni ferroq; uaſta-
runt. Vrbes etiam ingreſſi, ignes in ſacras ædes iniecerunt. Nam pagrantes eã iuxta Ce-

Olympicum præmium corona oleagi na.

Tigranis dictum.

Certamẽ nõ pecuniarũ, ſed uirtutis. Telliás.

Abæ oppi.

Theſſali. ad Phocenſe.

Phocẽſes ad Theßalos.

Podion Doridis.

Criſæus campus.

phiſſum amnem cuncta populati ſunt, & hinc urbem Drymon incẽderunt, illinc Cha-
radram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicæam, & Neonem, & Pedieas, & Tri-
teas, & Elateam, & Hyampolim, & Parapotameos, id eſt, fluminis accolas, & Abas, ubi
delubrum Apollinis erat locuples, & theſauris donarijſq; compluribus exornatum: in
quo ut tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum poſteaquã diripuere, incende-
runt. Phocenſium etiam quoſdam per montana inſecuti ceperunt, & mulieres aliquot
quas præ multitudine ſtuprantium extinxerunt. Prætergreſſi quoq; fluminis accolas,
peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuiſæ fuerunt: quorum plurima
parsac ualidiſſima, cum ipſo Xerxe Athenas uerſus tendens in Bœotios, in agrum Or-
chomeniorum ingreſſa eſt. Bœotij cum Medis uniuerſi ſentiebant: quorum urbes uiri
Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro miſſi fuerant, ſeruauerunt, uolentes pla-
num facere Xerxi, Bœotios ſentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hãc iter intende-
runt. Cæteri uero cum ſuis ducibus Parnaſſum à dextra ꝓſtringentes, ad tẽplum quod
eſt Delphis proceſſerunt, quicquid agri Phocẽſis nanſciſcebantur, id omne fœdantes.
Nam & Panopeorum oppidum deflagrauerunt, & Dauliorum, & Aeolidẽſium. Ideo
autem hãc ab alijs ſeiũcti pgebant, ut direpto, quod Delphis eſt, tẽplo, pecunias reꝑſen
raret Xerxi regi: q oĩa quæ in eo tẽplo erant memoratu digna, melius norat (ut ego au
dio) q̃ quæ in ædibus ſuis reliquerat, pmultis aſſidue referentibus cum alia, tum præci
pue Cręſi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cũ audiſſent, in extremam prorſus deue
nere formidinẽ. Qua attoniti, deũ de ſacra pecunia conſulturunt, nunqd ea humi defo
derent, an aliũ in locum transportarent. Eas deus illis interdixit, ne amouerent: ſe enim
ſufficturum eſſe ad res ſuas tutandas. His auditis, Delphi de ſemetipſis curandum puta
uerunt, liberis uxoribuſq; in Achaiam traiectis. Plerique uertices Parnaſſi ſuperauerũt,
& ad Corycium antrum, quidam ad Amphiſſam Locridẽ ſe ſubduxerunt: Denicp oẽs
Delphi urbẽ deſeruerunt, ꝑter ſexaginta uiros, ac ꝓphetam, id eſt, uaticinum. Poſtea
uero q̃ Barbari ſubeuntes appropinquabant, templumq; cernebant, interim ꝓpheta,
cui nomen erat Aceratos, inſpicit ante delubrum ſacra arma prolata è conclaui, quæ
ꝑfẽlo hæc ualde miranda. Nam arma Martia, ſua ſponte extra delubrum propoſita
apparuerunt. Quod tñ ſecũdo loco actum eſt, ex oĩbus miraculis, maxima eſt admira-
tione dignũ. Cũ eñ Barbari ad ſacellũ Mineruæ, quod eſt añ templum, accederent, in-
terea è cælo fulmina in eos decíderunt: & à Parnaſſo duo abſciſſi uertices, magno cum
fragore ſunt deuoluti, permultosq; eorum interceperunt. Atq; ex ipſo ſacello Miner-
uæ uociferatio iubilatioq; extíterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror in
cussus eſt Barbaris, ut fugæ ſe mãdarent. Ea re cognita, Delphi deſcendentes magnam
eorum ſtragem edidere. Qui ſuperfuere, rectà ad Bœotios effugerunt: & cũ rediſſent,
renũciãt (ut ego accipio) alia ſe præter ea q̃ dixi miracula, uidiſſe duos armatos huma
na natura auguſtiores inſtitiſſe, ſibi cædem facientes atq; inſequentes: Hos duos Delphi
dem, ſecundum ipſam uiam ſuper ædem Mineruæ: Autonoi uero prope Caſtaliã ſub
Hyampeo uertice. Saxa quæ à Parnaſſo deciderunt, adhuc ad noſtram uſq; memori-
am integra extãt in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod ꝑ Barbaros deuoluta
puenere. Atq; hic receptus à tẽplo hoꝝ uirorum fuit. Græcorum caſſis ab Artemi-
ſio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod ut facerent, ideo ro
gauerãt Athenienſes, tum ut liberos atque uxores ex Attica ſubducerent, tum ut conſul
tarent qd ſibi agendum eſſet. Nã in rebus quæ contigerãt, cõſilium capiendũ habebãt,
tanq̃ opinione fruſtrata: qppe q̃ putaſſent inuenturos ſe Peloponnenſes, ad excipiendũ
Barbaꝝ in Eubœa ſubſidentes: horum nihil inuenerãt, ſed audiebãt illos iſthmũ muro
ſepire: hoc plurimi faciẽtes, ut ipſi ſupeſſent, & terrã ſuã obtinentes tutarentur, omiſſis

Phocenſiũ rege à Barbaris uaſtatur.

Mulieres ſtuprando extinctæ.

Halyattis donaria.

Apollinis oraculum.

Aceratus propheta.

Oſtenta.

Delphorum indigenæ heroes.

Hyampeus uertex.

Protemplaris Mineruæ

Athenienſe, uitium.

cæteris. Hæc Atheniẽſes cũ audiſſent, ita ſocios obſecrarunt, ut ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliꝭs appulſis, Athenienſes in terrã ſuam ꝓfecti ꝓpoſuere edictum, ut quiſq; Athenienſiũ rõne poſſet, ſeruaret liberos atq; domeſticos ſuos. Ibi plurimi cognoſcentes in Trœzenẽ miſerunt, q̃dam in Aeginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſq; properantes ſua pignora exportare, q̃ uellent oraculo obſequi: & ante oĩa, quod Athenienſes aiunt, ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Et tanquam re uera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſuperant. Id cum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoq; promptius ſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad reſtra nauigauerunt. Poſteaquam eos qui ab Artemiſio ſoluerãt, ad Salaminem ſubſtitiſe audierant, reliqui claſſiarij quiad Trœzeniam erant, eõdem confluxere. Nam uniuerſa Pogonem Trœzeniorum portũ coiretur, erat edictũ. Pluresq; multo contractæ ſunt naues, q̃ ad Artemiſium decertauerant: & à pluribus ciuitatibus eódẽ, quò ad Artemiſiũ duce Eurybiade Euryclidis, uiro Spartiata, nõ tñ è gñe regio: q̃q; multo plurimæ ac maxime ueloces obtinebant Atheniẽſes: quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues ꝓſtabant: Corinthij totidẽ quot ad Artemiſiũ ꝓſtiterant. Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Trœzenij quinq;: Hermionenſes tres: Hi Dori ci gñis ac Macedoniæ gentis, Hermionenſibus exceptis, ex Erineo & Pindo & Dryope de nouiſſime ꝓfecti. Nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus regione quæ Doris nunc uocatur, abducti: Hæc copiæ Peloponnẽſiũ erant. Eoq; q̃ ſuperiore continente, Atheniẽſes ſupra quã cæteri naues ꝓſtabant ſoli centũ octoginta: Quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem geſta Platæenſes, ob hanc cauſam, q̃ cũ Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Platæẽſes, ubi iuxta Chalcidem imperuenere deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe contulerant. Ita dũ in ſuis conſeruandis occupantur, relicti fuere Athenienſes ſub Pelaſgi eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelaſgi erant Cranai noiati: ſub rege uero Cecrope, Cecropidæ cognominati. Erechtheo aũt adepto imperium, immutato noĩe Atheniẽſes appellati: Deinde Iones, ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniẽſium exercitus. Megarenſes tantundẽ copiarũ, quantũ ad Artemiſium attulerũt. Ampraciotæ ptem cum nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cũ tribus, Dorica gens, & à Corinto oriunda. Ex inſulanis Aeginetæ triginta naues exhibuerũt, quibus aliæ quoq; erant ues inſtructæ, ſed ijs oram ſuam tutabant. Veꝝ cum triginta omnino nauibus ad uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt aũt Aeginetæ Dores, ab Epidauro. Cui inſulæ nomen antea fuerat Oenone. Poſt Aeginetas eaſdem, quas ad Artemiſium ginti naues Chalcidenſes, & ſeptem Eretrienſes: Hi Iones ſunt. Dehinc Chij eãdem & tulere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij naues attulere quatuor, quemadmodum & cæteri inſulani, à popularibus ad Medos dimiſſi: ſed illoꝝ iuſſa aſpernati, tranſiere ad Græcos, diſceſſu Democriti, uiri inter ciues illuſtris, & tũc trierarchi. Naxij Iones ſunt ab Athenienſibus ducẽtes originem. Styreẽſes quoq; eaſdem quas in Artemiſio naues ꝓbuere. Cynthij unam omnino, & unum penteconterum. Hoꝝ utriq; Dryopes ſunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi em̃ ſoli ex inſulanis terrã Barbaro & aquam negauerunt. Intra Theſprotos iſti oẽs, & amnem Acherontẽ incolunt. Siqdem Theſproti cum ſint cõtermini Ampraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerunt. Eoꝝ qui extra hos habitant, ſoli fuere Crotoniatæ, q̃ Græcis periclitanti auxiliũ unà nauí tulere: cui ꝓerat Phayllus, * uir triſpythionicus. Sunt aũt Crotoniatæ gñe Achæi: Et cæteri q̃dem ex hac claſſe triremes attulerunt. Melij aũt & Siphnij & Seriphij pẽtecõteros, id eſt, biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijq; pẽtecõteros, id eſt, biremes ſinguli. Melij ab Lacedæmone genus ducẽtes: Siphnij & Seriphij ab Atheniẽſibus Iones. Sũma nauiũ, ꝓter biremes, fuit trecentæ q̃quagintaocto. Quas poſteaq̃ ex ijs q̃s dixi urbib⁹ ad Salaminẽ cõuenerũt, inter eaꝝ duces cõſultabat, Eury-

Serpẽs Atheniẽſis cuſtos.
Pogõ portus
Eurybiades.
Hermionenſes.
Doris.
Græcia Cranai.
Athenien. un de nomen.
Iones unde.
Ampracij.
Leucadij.

Aeginetæ.
Epidaurus.
Chalcidenſes
Oenone.
Eretrienſes.
Naxij.
Styreenſes.
Cynthij.
Seriphij.
Siphnij.
Melij.
Theſproti.
Acheron.
Ampraciotæ.
Leucadij.
Crotoniatæ.
Phayllus.
τρὶς πυθιονίκης, id ẽ, qui ter olympico certamine uictor extitit.
Penteconteri.
Naulum Græcarum ſumma ad Salaminem.

ade rogante, ut qui uellent, ſententiam dicerent, ubinam ex ijs locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta erat: Itaq; de cæteris deliberabatur. Pleræq; illorum ſententiæ in hoc congruebant, ut profecti ad iſthmum, añ Peloponneſum decertarent, hac uidelicet ratione: quòd ſi male pugnaſſent, ad Salaminẽ quidem ſibi in inſula obſeſſis nullum ſubſidium oſtẽdebatur: ad iſthmum uero, dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio cum à ducibus Peloponneſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis, nũciatum iam Atticam Barbarum eſſe ingreſſum, eamq; omnem igne uaſtare. Nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incenſa tum Theſpienſium, q̃ in Peloponneſum abſceſſerunt, tum Plateenſium urbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiam & Platæam incenderunt, quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates conſentire cum Medis. A traiectu Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere Barbari, unum menſem triuere tranſeũdo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenere, Callíade ſummum Athenis magiſtratum gerente: urbemq; deſertam cepere, paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæſtoribus ærarijs, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atq; ligni arce, ſubeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia uictus, ſimul opiniõe oraculi ſoluẽdi, quod reddiderat ſibi Pythia, muum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oracolo effugium eſſe, non nauium Hoſtes Perſæ, caſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem Areium pagum Athenienſes uocant, hunc in modum obſederunt: Sagittas ſtupa circundatas ubi incenderant, emittebant in illorum uallum. Athenienſes, quanquam obſeſſi, & ad ultimum malorum deducti, etiam conſenſo uallo tamen reſiſtebant: ac ne uerba quidem Piſiſtratidarum conditionem deditionis offerentium, admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uero hoc, quod in Barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo, ut Xerxes perdiu inops conſilij fuerit, quòd eos expugnare nõ poſſet. Tandem ex difficultatibus, acceſſus quidam apparuit Barbaris. Neceſſe em̃ erat ſecundum oraculum, omnem Atticam, quæ in cõtinente eſt, ſubijci Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & aſcenſus, qua parte nemo excubabat, quaq; nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte (etſi loco prærupto) quidam conſenderunt iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis: quos ubi in arcem aſcendiſſe uiderunt Atheniẽſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atq; extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderunt, primum ad portas contendunt, eisq; paſſis ſupplices trucidant. Atq; ubi omnium ſtragem fecerunt, direpto tẽplo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanũ mittit, nũciatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuncium miſſet, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit, ut conſcenſis, hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomnijs uiſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitentia, quòd tẽplum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erãt, executi ſunt. Cauſã rei cur mentionem fecerim, exponam. Eſt in arce hac Erechtheios (qui fertur terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, ut apud Athenienſes ꝓdicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita, quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam unà cum cætero tẽplo contigit ut Barbari exurerent, quam Athenienſes qui ab Eleuſi erant rem diuinam facere, altero ab incẽſione die cum in tẽplum aſcẽdiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite uirgulto, cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narraſſe feruntur. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum eſt, uti res circa Athenienſium arcem haberẽt, eo perturbationis deuenere, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propoſitum negocium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi. Cæteríq; qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante iſthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcendunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus, uir Atheniẽſis, quidnam ab ipſis decretum eſſet, & cum ab eo audiſſet decretum eſſe, ut ad iſthmum

Theſpia urbs uaſtatur.
Platæea urbs incenditur.
Callias.
Athe. captæ.

Areius pagus.
Atheniẽſium uirtus in propugnanda arce.

Aglauria filia Cecropis.

Athenarum arx incenſa.
Erechtheios templum.

Olea in arce Athenien.

Mneſiphilus.

pficiscerentur, & ante Peloponnesum dimicarent: Si isti, inquit, à Salamine pficiscantur, iam tū pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisq; patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hoim quispiam cohibere possit, quo minus copiæ dilabantur: Græciaq; peribit consilij inopia. Quare si quid commiscī potest, perge: & quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sentētia reuocare, ut hic perstet. Themistocles, cum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se de negocio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ uellet. Cui Themistocles assidens, quæcunq; à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adjcit multa, donec Eurybiadem à sententia reuocauit: persuasitq; ut e nauī prodiret, & duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coëgerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthius dux Adimanti Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus ñ, qui ante alios urgent colaphis cæduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Cui ter Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius: illos posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Præsentibus enim socijs, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratiõe sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credens, classem ad isthmum abducas: utrunque cum audieris, inter se comparato. Si ante isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Et quo etiamsi in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megaram & Aeginam. Nam illos unà comitabitur suus pedester exercitus. Atq; ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemq; Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto conflixerimus nos pauce cum multis, profecto si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, ubi nostri nunc liberi collocati sunt & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item debes præcipue hic manere, quòd pro Peloponneso & isthmo pugnabis: quò caue (ne fortis) ne istos ducas. Si id quod spero cõtinget, ut classe uincamus, Barbari neq; ad isthmum nobis aderunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus Megara, Aeginamq;, atq; Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadenti hominibus fere prospere cedit. Secus facientibus, ne deus quidem uult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, cui patria non esset: quinetiam Eurybiadem non sinere diutius extorrem sententiam dicere: & ita demum id sinere, cum urbem Themistocles haberet: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, tenerenturq; ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthijs multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum & urbem multo maiorem quàm illis, unde naues ferme ducentæ essent armatæ, quæ nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hunc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens: Tu uero si hic manseris uir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli momentum nobis uires sustinent: Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, ubi domesticos recuperimus, in Sirin quæ in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: quanquam (ut ueterum fabula aiunt) à nobis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorum uerborum reminiscemini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id ecquo batur, ut mihi uidetur, q̃ maxime formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Athenienſibus desereretur, quibus deserentibus iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares, Ita sententiam eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali

Adimanti dictum.

Themistoclis consilium.

Salamis Atheniensium profugium.

Credibilia suadenti prospere cedere. Themistocles extorris dictus.

cernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, ñ qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese apparārent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extitit terræ motus & maris: propter quod uisum est faciendum, ut Aeacidas in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, & omnibus q illinc è Salamine sunt dijs uota fecerunt, & Aiacē Telamonis filium inuocauerunt: nauemq; ad Aeacum & ad alios Aeacidas inuocandos, Aeginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis, uir Athenienſis, atq; idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Atticā regio Athenienſibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se forte fuisse unà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, uidisseq; puluerem triginta ferme millium uirorum capacem ab Eleusine: & cum demirarentur, quorūnam hominum esset ille puluis, statim se audisse uocem, quæ uox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus, interrogasse quidnam esset quod ita sonaret: seq; dixisse: Demarate, non aberit quin grādis alicui clades contingat regis copijs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Athenienſibus ac socijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusq; copijs quæ sunt in continente: Si in ad classem quæ ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athenienſes quotannis celebrāt Cereri atq; Proserpinæ: & his sacris, quicunq; uult & Athenienſium, & aliorum Græcorum, initiatur: & uox quam audis, est in hoc festo Bacchantium: Et ad hæc dixisse Demaratum, file: néue alteri cuiquam hoc uerbum dixeris. Quod si ad regem referantur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: dijs curæ erit: Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem, eamq; in sublime elatam, Salaminem uersus ad Græcorū exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicēs Theocydis filius referebat, Demaratum atq; alios testēs citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, ubi conspecta strage Laconicorum, ex Trechinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per Euripum nauigabant, totidemq; diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiæ uel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atq; Thermopylas. Nam in supplemētum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, eos substituam, qui nondum regem assecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotios: qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespienſibus & Plataeenſibus necnon Caryſtios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quorum nominum superius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Parijs, posquam Athenas uenere, & ad Phalerum (Parij autem in Cythno relicti, quò bellum caderet spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiario rum faciendi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus ubi præsedit, assidentibus, q̃ accirci eius aderant, suæ quoq; gentis tyrannis, ac nauium præfectis, ut cuiq; rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tū Tyrius, deinceps alij gradatim: missi ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, prælium nauale faceret, nec ne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circūiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia uero: Hæc, inq̃t, Mardoni quæ dico regi referas, me neq; in pijs ad Eubœam gestis ignauissimam extitisse, neq; minima contulisse in te domine. Ideo cum talis sit, æquum esse, ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, demōstrare. Itaq; hoc tibi suadeo, ut nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum ijs uiris, qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis uiri. Quid enim necesse habes omnino uenire in discrimen pugnæ naualis? Nonne Athenas habes, quorum gratia expeditionem sumpsisti? nonne reliquam Græciam? Nemo tibi obstitit. Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt, ut eos decebat. Quo au

Aiax Telamonius.

Thriasius campus.

Bacchātium uox.

Sententiæ rogātur à Xerxe de classica incunda pugna. Artemisiæ consilium.

tem ego recasuras hostium res arbitror,id exponam:Si nō instabis pugnæ nauali com
mittendæ,sed classem perges hic cōtinere ad terram,ac tendere ipse in Peloponnesum,
tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neq; enim diu tibi resistere Grę
ci possunt,sed dilabentur,& abs te ad suas quisq; urbes defugient. Quoniam neq; com
meatus est eis in hac insula, ut ego audio,neque esse credibile est:neq; si tu in Peloponne
sum pedestres copias duces,hic eos perstituros qui illinc huc aduenerunt,neque de pu
gna pro Athenienſibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere appro
perabis,uereor ne copiæ nauticæ male re gesta, pedestribus sint exitio. Præterea hoc
etiam rex in animum dimitte usu uenire,ut bonis q̄dem hominibus mali serui sint,ma
lis autem boni.Ideoq; tibi(qui uirorum es optimus)serui sunt mali,qui numero socio
rum cēsentur:Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla utilitas est.Hæc lo
quente Artemisia,quicunq; ei bene uolebant,noxiam illi rebantur suam orationem,tan
quam aliud mali passuræ ab rege,quem uetaret pugnam facere naualem.At ij q̄dem q
male consultū uolebant,inuidebantq;, utpote cui inter primos socios q; omnium honos
haberetur,gaudebant eius(quam dixerat)sententia, tanquam perituræ. Xerxes, postq;
ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus Artemisiæ sententia: & cum ia
antea officiosam esse sensisset,tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut plu
bus staretur,iussit,ratus ad Euboeam suos sponte male pugnasse, q̄ uidelicet ipse ab
isset.Itaq; cōstituit spectaculo pugnæ nauali interesse. Classiarij,ubi nunciarum est di
linc esse soluendum,classem Salaminem uersus ducunt, & per ocium in aciem sunt di
gesti.Sed cum eos dies defecisset,quo minus prælium committerent (nox enim inter
uenit) in posterum diem sese instruebant: cum interim Græcos metus formidoq; co
pit,cum alios,tum uero Peloponnenses:quod ipsi desidentes in Salamine, pro Atheni
ensium terra essent certaturi. Qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidem
di,sua terra sine præsidio relicta.Per eandem noctem pedester exercitus Barbarorum
contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant, excogitata erant, ne
Barbari per continentem ingrederentur. Nam ubi Leonidam cum suis apud Therm
pylas occubuisse accepere Peloponnēses,celerrime ex urbibus cōcursu facto, isthmum
insederunt,duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, pro
mum uiam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inito isthmum muro inædifica
bant,opusq; perficiebant:quippe nemine (cum tot millia uirorū essent) cessante. Nam
& lapides,& lateres,& ligna,& cistas sabulo plenas afferebāt, nullo temporis momento
to opus intermittentes,neq; diurno neq; nocturno. Qui è Græcis ad isthmum auxilio
cum omni copia uenerūt, hi fuere Lacedæmonij,& Arcades,& Helci, & Corinthij, &
Sicyonij,& Epidaurij,& Phliasij,& Trœzenij,& Hermionenses.Hi fuerunt qui auxilio
uenerunt metuentes periclitanti Græciæ: Cæteris enim Peloponnensibus id negotii
modum curæ erat.& Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponne
nesum gentes septem:quarum duæ indigenæ, eundem quem habitarunt olim locum
nunc habitāt,Arcades & Cynurij. Vna Achaica,quæ nunquam illa quidem è Peloponne
neso excessit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquæ quatuor è septem ad
uentitiæ sunt,Dorienses,Aetoli,Dryopes,Lemnij. Dorienſium multæ sunt & insignes
ciuitates:Aetolorum sola Helis: Dryopum Hermiona & Asina, quæ ante Cardamylam
lam Laconicam sita est.Lemnioꝝ omnes paroreitani. Cynurij, cum sint indigenæ, sola
putant Iones esse,sed effecti sunt Dores,ipsa die sub imperio Argiorum impositi, cum
essent Orneatæ & Pericœi.Harum igitur septem gentium,cæteræ præter eas quas re
censui,è medio cesserunt. Et,si ingenue loqui fas est, in medio sedentes cum Medis fere
tiebant.Apud isthmum quidem in tali labore isti occupati erant,utpote pro omni fama
cursu,quod nulla spes è classe effulgeret,currentes. Quæ audiētes illi qui in Salamine
erant,formidine afficiebātur,non tam pro seipsis q̄ pro Peloponneso solliciti: adeo ut
alius alium adiens,summissa uoce admiraretur in Eurybiade consilij inopiam. Tande
res erupit in medium,conciliumq; contractum est,& multa de hoc ipso dicebantur:ab

Seruí boni dominis malis.

Sentētiæ plures uincunt meliores.

Cleōbrotus.

Scirōis uia.

Peloponnesi gētes septē. Cynurij.

Helis. Hermiona. Asina urbs. Cardamyla. Orneatæ. Pericœi.

his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non au
tem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere.Ab Athenienſibus uero &
Aeginetis & Megarensibus,fatius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles post
quam sententia Peloponnensium euicit,clanculum è concilio egressus,misis ad classem
Mediorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sici
no,contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res
gestas ipse Thespiēsem fecit,(ubi Thespienses in ciuitatem sunt recepti)atque locuple
tem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Athenienſi
um,quod partibus regis fauet, præoptatque res uestras quàm Græcorum esse supe
riores,misit me iam clam aliis Græcis indicatum uobis,illos metu perculsos fugam fa
cere uelle,& nunc offerri uobis occasionem exequēdi rem omnium præclarissimam,
nisi p negligētiam eos dilabi sinatis. Nam neq; inter se cōsentiunt,neq; uobis ampli⁹ ob
sistent,quū cernatis inter se dimicantes eos qui uobiscum, & eos qui contra uos senti
unt:Hæc re Sicinus indicata,ab illis abscessit.Cui fidem habentes Barbari, tum in insu
lam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, mul
tos Persarum trāiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperam specta
bat,producunt Salaminem uersus,eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon
& Cynosuram instructi erant,occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem
naues producebant, ne quà Grœcis liceret effugere: sed circumuenti uicem redde
rent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam Psyttaleam trāiciebāt aliquot
Persas,ut commisso nauali certamine, cum plurimum & uirorum & naufragiorū eò
efferretur (erat enim insula in traiectu pugnæ sita)ij Persæ suos seruarent, alienos in
terimerent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte cōcessa somno.
In has ego res intuens,non habeo aduersari oraculis tanquam non ueris, uolens euiden
ter loquentia conari refellere:

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
Spe stolida fortes,quod Athenas Marte subegit,
Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furijs,sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri,Mars sanguine pontum
Inficiet:Grajis tunclibera tempora reddet
Saturno genitus,simul & uictoria pollens.

Cum ita euidenter in his à Baride dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis dero
genda ausim dicere, neq; ab alijs dici sustineam. Inter duces qui in Salamine erant, in
gens conflatus est tumultus nondum scientes à Barbarorum nauibus se circumueniri.
Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manen
dum,Quibus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysimachi, Atheniensis qui
dem,sed in exilium à populo eiectus,quem ego (ut eius mores accepi) uirū optimum
Athenis atque iustissimum censui. Hic uir concilio assistens, Themistoclem euocauit,
non amicum sibi,sed in primis inimicum. Verum præ magnitudine præsentium ma
lorum oblitus simultatum,euocauit hominē colloquendi gratia. præsenserat enim Pe
loponnēses maturare ad isthmum classem reducere. Qui,cum prodisset Themistocles,
ad eum inquit: Nos & alio tempore,& hoc ipso contendere debemus inter nos hac de
re uter nostrum de patria præclarius mereatur.Te uero certiorem facio,peræquè esse
Peloponnensibus multa uerba facere, ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego tibi
quod ipsemet uidi,refero:nunc,ne si uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybi
adem enauigare posse,quoniam circundati ab hostibus undique sumus. Quare ingres
sus ad eos,hoc indicato.Cui respondens Themistocles: Iucunda sane, inquit, iubes,bo
num afferens nuncium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu conspicatus fieri,
uenisti nunciatum.Vt enim scias,quæ fiunt à Medis,propter me fiunt: quoniam opus

Themistoclis commentum. Sicinus.

Psyttalea.

Cecos. Cynosura. Munychia.

Baeidis oraculum.

Aristides.

Themistoclis cum Aristide simultas & colloquium.

facto fuit, ut Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inui-
uiti. Tu uero, quandoquidem iucunda nunciatum ueneris, per teipsum nunciato. Quæ
si ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non
hoc agẽtibus Barbaris. Itaque tute ingressus, uti res habet ipse referas. Quod ubi fe-
ceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. Nequeenim
si undique circundati sumus, ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium in-
trogressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina uenisse, & ægre elapsum, quod latuerit
stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam.
Ideoq; hortari se, ut ad defensionem sui, illi sese præpararent: Hæc locutus Aristides,
retro abijt. Rursus inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuncio non ha-
bentibus: quibus non credẽtibus, aduenit triremis transfuga uirorum Teniorum, cui
præerat Panetius Sosimenis, quæ omnem ueritatem attulit. Cuius facti nomine, scri-
ptus in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum debellarunt, scripsit
ere. Ex hac naui quæ ad Salaminem, & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentorum & octoginta nauium. Duæ nanque prius ad eam
plendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis uerba Teniorum fecerunt fi-
dem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum
cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent, præcipiebat: cuius ora-
onis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis na-
ra atque industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi peroranit, iussit
ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Aegina triremis, quæ profecta ad Acacida
erat. Moxq; omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes, continuo Barbari in-
uecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiberent remos, cessimq; irent, Aminias Pa-
leneus uir Atheniensis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus cum hæreret
nec abstrahi posset, ita cæteri uenientes auxilio conserti sunt. Hunc in modum ait
Athenienses extitisse initium pugnæ, Aeginetæ uero naui, quæ ad Acacidas aberat, fe-
cisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis obla-
& cum apparuisset, ita illos exhortatum, ut omnis Græcorum exercit⁹ exaudierit.
prius his uerbis conuiciatum: O dæmonij, quousq; remos inhibebitis? Aduersus Asi-
nienses instructi erant Phœnices. Nam ij cornu tenebãt, quod ad Eleusinã helperum
uergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Ioues. Hi cornu tenebant, quod
auroram spectabat & Piræa: quorum pauci admonitu Themistoclis, de industria ge-
uiter agebãt, plerique minime. Enimuero complurium trierarchorum nomina com-
morare possem, qui Græcas naues expugnauere, sed neminem nominabo præter The-
omestorem Androdamantis, & Phylacon Histiæi, ambos Samios. Quorum diligen-
ideo mentionem facio, quod Theomestor ob hanc nauatam operam à Persis tyrannus
Sami creatus: Phylacus, inter bene de rege meritos ascriptus est, & multo tralatitio
donatus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ uocantur: De his quidem
ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, par-
tim ab Athenienfibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græcis seruato ordine
loco certantibus, Barbaris & incomposite & inconsulte agentibus: ut non ab re fecerit
talem eis rem contingere, qualis contigit: quanquam eo die fuerunt atq; extiterunt
ge seipsis pstantiores, & quàm ad Eubœam extiterant, pro se quisq; adnitentes, ac Xer-
xem reformidantes, quod ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de aliis quidem
Barbarorum uel Græcorũ singulatim, quomodo dimicauerint, non possum p compe-
to referre: Circa Artemisiam uero hoc rei gestum: Ex quo impẽsius illa regi commen-
data est (nam posteaq; regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim
tempore Artemisia cum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium,
quia ante ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc sibi pura uit facien-
dum, quod & feciisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ
erat uirorum Calyndensium, impegit, quaq; rex Calyndensium Damasithymus uehe-

Panetius. Tenij. Græcorum classis summa.

Aminias.

Pugnæ initium ad Salaminem.

Piræa.

Theomestor Phylacus.

Benemeriti. Orosangæ.

Damasithymus.

batur. Cum quo etsi huic iam inde dum essent in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an consultò id fecerit, an fortuito nauis Calyndensiũ oblata fuerit: Eam Artemisia ubi incurrit, pariter demersit, prospero casu usa, & duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierarchus Atticæ nauis eam conspicatus, incurrisse Barbarorum uirorum nauem existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Barbaris profugisse: & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se cõuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum ut pestem euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatã apud Xerxem redderet. Siquidem fertur, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene præliatur, utq; nauem hostilem depressit. Et regem interrogasse, nunquid uere id opus Artemisiæ esset: & illos qui plane nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilẽ fuisse. Nam præter cætera quæ mulieri (ut dictum) prospere cesserunt, hoc quoq; accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus est, q existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autẽ uiri: Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo plio cum alij multi & illustres uiri, tam Persarum Medorumq; q̃ aliorum sociorũ occubuere, tum uero dux Ariabignes Darij filius Xerxisq; frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari nandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec pugna perisset, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Barbaroq; plerique, in mari periere. Posteaquam eorum primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earũ propugnatores conãtur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarent, undiq; in suoꝝ naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeũtes, insimulauerint Ioues tanquam proditores, q̃ propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerentur, sed ut ij Phœnices qui illos insimulabant, camacciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquẽtibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Aeginetica impulsa, ipsam depressit. Verum Samothraces ut qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suã depresserat, iaculorum ictibus extulerunt: eorumq; conscensa naui potiti sunt: quod factum Ioues liberauit. Nam Xerxes ubi id egregiũ facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabat, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto anno-tabant. Et cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes uir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices cõuertebantur. Barbaris autem in fugam uersis, & ad Phalerum elabentibus, Aeginetæ in freto subsistentes, operam memoratu digniam ediderunt. Nam Athenienses qdem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebant: Quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerunt naues duæ, unà Themistoclis insequẽs alia, altera Polycriti Crio geniti, uiri Aeginetæ, dum ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ semineccm plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circũferebat nauis, unà cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Aeginetã. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis quod cum Medis sentirẽt. Hoc Polycritus sua naui increpuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime auierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aegineta, Athenienses Eumenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insecutus,

Artemisiæ pugna gloriosa.

Fœminæ uirili uirtute. Ariabignes.

Ionum præstantia.

Aegaleus. Ariaramnes

Aeginetarũ strenuitas.

Pytheas. Polycritus.

Eumenes. Aminias.

non prius desiturus, quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam eam nau-
præmiũ capiendæ Artemisiæ. ui uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniẽsium præceptum erat, ut eam ca-
perẽt: propositumq; præmium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. In-
digne enim ferebãt mulierem aduersus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est)
Adimantus. aufugit. Fuerunt & alij, quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimãtum
Corinthiorum ducem, Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expa-
uefactum, atq; perterritũ sublatis uelis fugæ se dedisse: Corinthios q; inspecta fuga na-
Scyradis Mineruæ tẽplũ. uis imperatoriæ, itidem abijsse. Et cum fugiendo uenissent ad templum Mineruæ Scy-
radis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam
misisset cum non cõstaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id con-
iectasse rem diuinam esse: & illos qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita loca-
tos fuisse: Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauib⁹ abscedere uis Græcos pro-
ditor: at illi quantum uotis conceperũt, uictores hostium euadent. Et cum his uerbis fi-
dem non haberet Adimãtus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos mor-
tem obire, nisi constaret Græcos esse uictores: Ita conuersa naui, Adimantum cum ce-
teris ad classem suorum, re iam ab alijs nauata, uenisse. Hic de illis apud Athenienses ru-
mor extitit, quod ipsi Corinthij negant, sed q; inter primos pugnatores extitisse affirmio,
pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides Lysimachi uir Atheniẽsis, cu-
ius paulo antè ut uiri optimi mentionem feci, per eum tumultum, q circa Salaminem
Aristidis fa-cinus. fiebat, hoc rei gessit: Permultis eorum qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, ge-
Psyttalea. nere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula
erant, interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, pote-
ti sunt naufragijs, quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent
regem ijs, & quæ sibi reliquæ erant, nauibus usurum. Porro naufragiorum plerag; ue-
Coliadis oraculum. tus zephyrus ex Attica moliẽs, asportauit in oram nomine Coliadem: ut impletum sit
oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem ptinent, faciens mẽtionem, tum
ro de naufragijs illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac re-
Bacid. orac. ditum Lysistrato Athenienſi, uiro sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc futurum erat profecto rege. Cognita sua clade Xerxes ueritus, ne quis Ionum
à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret,
unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat: nolẽs
tamen neq; à Græcis neq; à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere, ac
uesq; Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectabat: & se tanquam ali-
am pugnam naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes cæteri,
pro certo habebant eum manendi animo atq; bellandi illa apparare: sed nihil eorum
Tabellionũ Persarũ cursus et modus Mardonium latebat, ut pbe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simulatque
fidem misit qui præsentem cladem nunciarent. His nuncijs nihil pernicius transcurre
in rebus humanis, quod negocium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot
diebus tota uia constat, totidem equos ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum di-
erum iter faciendum, quos neq; uis niuium, neq; imber, neq; æstus, neq; nox distinet,
quin propositum sibi cursum celerrime conficiant. Quorum cursorum primus mã-
data tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque
Fax Vulcani Angareios. alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quam Vulcano p uices cur-
Persarũ nuncij. sores pseuerant. Hanc equoq; cursitationem Persæ angareion appellant. Et primus
quidem nuncius Susa platus, Xerxẽ Athenis potitum esse, tanta Persas qui relicti erant,
uoluptate affecit, ut omnes uias myrto constrauerint, & p eas odores incẽderint, & ipsi
Vestium dilaceratio. in sacrificijs ac gaudijs uersarentur. Secundus autẽ ita eos consternauit, ut uniuersi pa-
stes dilaniarent, uociferationeq; & eiulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardo-
nium refundẽtes, nõ tam de classe quàm de ipso Xerxe soliciti: idq; tamdiu, dum Xerxes
illos ita affectos redeundo sedauit, Mardonius cũ uideret Xerxẽ magnam è pugna ma-

uali iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro sciplo anxius erat, tanq;
pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi conducibi-
lius esse periclitari, aut subigere Græciã, aut magna opera aggressum honeste uita de-
fungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propẽsior erat. Hoc cum secum agi-
tasset, regem hac oratione est allocutus: Dñe, noli mœrorem ob hanc rem gestam cape
re, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Non enim certamen, quo omnia nostra con-
stant, in lignis est, sed in uiris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi uidentur oĩa
confecisse, egressus è nauibus, conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continente: unde qui
se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi uidet faciendum, ut Peloponnesum tente-
mus, continuo tentemus: si uidetur supsedendum, supsedeamus licet, nec animo conster
neris. Neq; eñ ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus rationẽ dent eorũ,
quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq; sint serui. Et hoc quidẽ præcipue tibi agendũ
puta. Quod si tibi constitutũ est, ut ipse cũ exercitu reuertaris, aliud quoq; habeo ex hac
re consilium: Rex, ne cõmittas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Non eñ res Persarum
afflictæ sunt: neq; tu, ubinã uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Ae-
gyptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, qñ Persæ hu-
ius rei insontes sunt, iam mihi credito. Si tibi nõ uidebit permanendum, remea ipse ad
solum natale cum pleraq; parte copiarum. Ego cum delectis de exercitu triginta myria
dibus militum, debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, ut ex
malis, gauisus est, uoluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi ad concilium re-
uertisset, respõsurum, utrum eorum esset facturus. Et cum in cõcilium uocasset delectos
Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quam solam
constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes sum mo-
tis alijs Persarum consiliarijs atque satellitibus, hunc in modum allocutus est: Iubet me
Mardonius hic permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam huius
damni esse penes Persas atq; pedestres copias, sed eis uolẽtibus hoc tentari debere. Itaq;
aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriadas delectorum militum, ad
subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu
igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluisti, utrum mihi suades horum,
quod eligendo bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia:
Ardum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è sta
tu rerum præsentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remees: Mardo
nium uero hic relinquas cum ijs quos uult, si modo uelit ille, atque recipiat se ista factu-
rum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua
res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam
contingat, non magna sane calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Et-
enim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa cere
mina curfitabunt. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græ
ci que uincendo non uicerint, seruo tuo interempto. Tu uero Athenis incensis (cuius
rei gratia expeditionem sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo cõsilio Xerxes, quod idem
illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset,
si uel cuncti atque cunctæ id ei suasissent, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam di
misit, ducẽtem secum liberos regios Ephesum. Nam aliquot eum filij nothi comitabãtur, cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidẽ Pedasensem,
sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Hali
carnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyonibus (qui circa
eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euẽturum, tunc antistiti,
quæ illic Mineruæ est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Peda-
sensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidem ipsi nouimus) ultio
contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac uenalem mercatus est
Panionius uir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, uitam ducens. Nam

Xerxes ad Artemisiam.

Artemisiæ consilium.

Xerx. liberũ Hermotimus.

Barba sacrificæ eminosa

Panionius.

Eunuchi in precio habiti.

quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesi, magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim precioſiores eunuchi ſunt quàm qui non ſunt caſtrati in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, ut qui ex hac re uitam toleraret. Sed non uſquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus eſt, progreſſuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem eſt habitus. Cum autē rex aduerſus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiuſdam negocii gratia deſcēdit in agrum Myſium, qui à Chiis incolitur, ſed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Panionium atq; agnitum allocutus eſt, & multis & communibus uerbis primum recenſens ei, q̄ per illum eſſet aſſecutus bona, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret relaturus, ſi homo cum ſuis domeſticis illuc commigraſſet. Ea oratione libenter audita, Panionius cōtulit ſe illuc cum uxore & liberis. Quem poſteaquam cum re familiari adeptus eſt Hermotimus, his uerbis affatus eſt: O omnium poſt homines tos ſceleſtiſſimum, qui ex nefandiſſima negociatione quæſtū facis: quid aut ipſe ego, aut meorum quiſpiam, uel tuorum cuipiam mali fecit, q̄ ex uiro neutrum me reddidiſti? putabas fore, ut quæ tunc machinabaris, laterent deos? qui iuſta lege utentes, te in dorum opificem tradiderunt in manus meas, ut de pœna à me tibi irroganda queri poſſis. Hæc ubi exprobrauit homini, filiis in cōſpectum eius adductis, qui quatuor erant, coēgit patrem, illorum genitalia recidere: quod cum coactus feciſſet, filii ſui adacti ſunt eius uirilia abſcindere: ita ſupplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes itaq; orum Epheſum deducendorum negocio Artemiſiæ demandato, accitum Mardonium iuſſit è copiis quas liberet eligere, ut conſentanea uerbis facta exequi experiret: Hæc nus eo die eſt actum. Noctu autem, regis iuſſu præfecti claſſis è Phalero ſoluentes, Helleſpontum uerſus abierunt, pro ſe quiſq; accelerantes ad cuſtodiendas rates, quibus rex pertranſiret. Qui cum ad Zoſterem aduentaret, minuta quædam continentis promontoria Barbari ſuſpicati naui gia eſſe, per diu illinc aufugerunt. Tempore demum de edocti non nauigia eſſe, ſed promontoria, in agmen ſeſe receperunt. Vt dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedeſtres copias hoſtium perſtare, rati claſſem quoq; circa illorum eſſe, ac pugnā naualem committendam, ſe ad reſiſtendum apparabāt. Sed cognito illam uela feciſſe, confeſtim inſequēdā ſibi cenſebant: itaq; eam inſecuti Andro tenus cernere cū nequiſſent, ad Andrum profecti cōſultabāt. Quibus Themiſtocles ſuadebat ut inſulas uerſus profecti, claſſem hoſtium inſequentes, rectà ad Helleſpontum irent, ſoluturi pontes. Huic contrariam Eurybiades opponebat ſententiam, q̄ diceret, ut ſi diſſolueret rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam. Perſa enim priusquam prehenſus in Græcia manere cogeretur, non quieturus, q̄ ſibi ocium quidē ageret, nulla res poſſet procedere, nec ulli retro oſtēderetur receptus, & exercitus ſuus famelicus ficeretur procedenti: Nec uero & rebus gerendis operam danti, omnia poſſent ſuccedere, tum in urbibus, cum in nationibus, quæ uel captæ fuiſſent, uel ſponte ſeſe dediciſſent: quinetiā rem frumētariam habituq; ex annuis ſemp fructib⁹ Græcorum. Nunc autem uideri, illum utpote uictum nauali prælio, non puſtituq; in Europa: ideo pmittēdum fugere, dum in terram ſuam fugiēdo perueniat, de qua terra deinde cerno men iam fieri iubebat. Huic ſentētiæ aliorum Peloponnenſium duces aſſenſere. Themiſtocles poſtq̄ animaduertit ſe non poſſe pleriſq; perſuadere, ut ad Helleſpontum naues rent, adiit Athenienſes, qui p̄cipue indignabant hoſtē effugere: animatiq; erāt ad naugandum in Helleſpontum, etiam per ſeipſos, ſi cæteri recuſaſſent. Eoſq; ita eſt allocutus. Et ipſe multis iam huiuſmodi caſibus interfui, & de multo pluribus audiui talia cōgeſe, uiros ad neceſſitatem redactos p̄lium inſtaurare, & ſuperiorē q̄ accepiſſent calamitatem emendaſſe. Itaq; nos, quoniam inuenimus quo pacto & noſipſos & Græciam ſeruemur, repulſa tanta hominum nube, nō inſequamur eos fugiētes. Neq; em̄ nos iſtud cimus, ſed diꝰ pariter & heroes, qui inuiderunt unum eſſe uirum & Aſiæ regem & Europæ, qui ſit impiiſſimus atque ſceleſtus: qui ſacra perinde atq; prophana habens, ut-q;

Zoſter.

Græcorū de inſequendo Perſa conſultatio.

incendit, deorumq; ſimulacra ſubuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud dedecit. Sed bene nobiſcum in præſens tempus agitur. Ideoq; nunc quidem, ut & noſtri ipſorum, & noſtrorum domeſticorum curam geramus, & ut ſpatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; ſementem habeat, in Græcia maneamus, Barbaro prorſus electo. Cum autem uer appetet, tunc in Helleſpontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themiſtocles, animo ſibi apud Perſam ſubſidium comparandi: ut ſi quid apud Athenienſes accideret aduerſi, ſibi haberet quò ſe conuerteret, prout & contigit. Hæc dicenti Themiſtocli Athenienſes, cum tamen ab eo deciperentur, aſſenſi ſunt. Nam cum antea prudens habitus fuiſſet, poſtea uero prudens ac bona conſulens compertus eſſet, prorſus ad ei aſſentiendum prompti fuere. Ille, ubi Athenienſes ipſius ſententiam probauere, miſit eueſtigio uiros quoſdam cum nauigio, ad exponenda regi mandata, iuſſos tacere, etſi in omne tormentum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi poſteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanētibus, ipſe ad regem aſcendit, atq; ita eum allocutus eſt: Themiſtocles Neoclis filius, dux quidem Athenienſium, ſed inter omnes ſocios uir optimus ac ſapientiſſimus, miſit me tibi denunciatum: Gratia tibi inſeruiendi, ſe retinuiſſe Græcos, claſſem tuam inſequendi cupidos, pontesq; qui ſunt in Helleſponto ſoluendi. Itaq; nunc magno cum ſilentio te illuc recipias. Hæc renunciata, iſti abiere. Græci poſteaq̄ decreuerunt neq; perſequendam ſibi uiterius Barbarorum claſſem, neq; nauigandum in Helleſpontum ad ſoluendum traiectum, Andrum obſederunt, animo illam delendi. Nam primi ex inſulanis Andrij pecunias poſcenti Themiſtocli denegauerant, eiſq; alleganti Athenienſes illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & Neceſſitate, & ita ſibi dandas utiq; eſſe pecunias, reſponderant Athenas proportione magnas eſſe atq; felices, & diis propicijs bene proceſſiſſe. Nam ſe ad maximam ſoli tenuitatem redactos, Andriorumq; inſulā totidem propicia numina nunq̄ derelinquere, ſed ſemper incolere Inopiā & Impoſſibilitatem: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturos. Nunquam enim Andriorum impoſſibilitate ualidiorem fore Athenienſium potentiam. Hæc illi cum reſpondiſſent, nec pecuniā ad ſeueras inſulas minacia uerba mittēs, pecuniam flagitabat, eiſdem nunciis, eiſdemq; uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat uſus: niſi pecuniam darent quam poſcerent, exercitum ſe Græcorum illuc adducturum, & eam inſulam obſeſſam deleturum. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim coegit à Caryſtijs atque à Parijs: qui audito, tum Andrum obſideri, quòd cum Medis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore inter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem inſularum aliqua pecuniam dederit nec ne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoque dediſſe, non has ſolum. Quanquam Caryſtijs ne hac quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deuitarunt: Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uiſum eſt ſimul regem præmittere: intempeſtiuum enim propter anni tempus belligerari, ſimul in Theſſalia ſatius eſſe hybernare, & deinde ineunte uere tentare Peloponneſum. Is ubi in Theſſaliam peruenit, ibi ante omnia decem millia Perſarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit ſe regē ſuæ reliqturum. Item de alijs Perſis toracatos, & mille equites: Ad hæc Medorum, Saorum, Indorum peditatum equitatumque. Has nationes ſibi totas deſumpſit: ex alijs autem ſocijs paucos, quorum duntaxat aut ſpeciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: Sed plurimos ex una gente Perſarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Perſis inferiores erant, ſed roboreita, ut uniuerſi, triginta myriades una cum equitibus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidæ repoſcerent,

Xerxis impietas.

Themiſtoclis uaſritiei.

Sicinus.

Andrus.

Inopia.

Impoſibilitas.

Themiſtoclis exactiones atq; auaritia.

Hydarnes.

& quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quàm citissime Spartàtæ caduceato-
Leonidæ cædis ultio. rem, is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in conspectum Xerxis uenit, ita uerba
fecit: Rex Medorum, Lacedæmoniq; te & Heraclidæ (qui è Sparta sunt) pœnas cædis
repoſcunt, quorum regem ipsorum interemisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes
cachinnos tollit: ac diu responso nõ reddito, hic, inquit, mõstrato Mardonio, ut ei assiste-
bat Mardonius, pœnas tales dabit quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto,
discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum ire maturabat: or-
traq; quinq; & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partem
copiarum ducens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoscunq; homines, eorum diripie-
fructibus uescebantur. Vbi nihil fructuum reperiebant, ipsa herba ut è solo germina-
Pestilentia Xerxis copiã excipit. bat, nonnulli delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum, tam agrestium quàm
manſuetarum, nihil omnino relinquentes, hoc præ fame facere coacti. Quos deinde pe-
stilentia excipiens ac dysenteria, id est, tormina, inter uiam extinguebantur. Eorum non
multos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, ut in quanq; ueniebat, uti illos
curarent & pascerent: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Ma-
cedonia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus hos-
Currus aureus Xerxis offendit. Eum Pæones Thracibus cum dedissent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, una cũ
equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus, qui superiora Strymonis circa fon-
tes incolerent. Quo in loco rex Bisaltorum ac terræ Crestonicæ Thrax facinus exti-
um fecit. Hic & se duntaxat uolentem negauit Xerxi seruiturum: eoq; in edita mon-
Rhodope abiit: & filijs uetuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contempto
habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui postquam re-
columes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effo-
Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectum
peruenere, Hellespotum nauibus traiecere ad Abydum. Non enim intentas iam pon-
inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorem quàm in itinere commeatum ac-
pti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis permulti interibãt ex ijs, qui de exer-
citu superfuerant. Cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & aliter hæc
res: Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non
De Xerxis reditu uarie narratur. amplius iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret,
ipsum naui Phœnissa conscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet à Sty-
monia, ingenti uento fuisse exceptum: & eo uehementius tempestate uexatum, q; nau-
referta uectoribus erat, adeo quidem, ut super contabulationes essent frequentes Per-
qui cum Xerxe uehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gu-
bernatorem, num qua salus eis esset? Et cum ille respondisset: Here, nulla admodum,
nisi horum uectorum aliqua abitio: tunc Xerxem eo audito ita locutum: Viri Per-
nunc aliquis uestrum declaret se curam habere regis. In uobis enim uidetur situm esse
lus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato defilijsse in mare, atque ita leuata naui,
Xerrem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hos
egisse: gubernatorem, q; regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: q; autem
Xerxis sæ ũ crudele. multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic alter modus qui narratur reuertionis Xer-
xis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Per-
rum. Nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hu-
unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Per-
sas iussurum è tabulatis in uentrẽ nauis descendere, utiq; primores Persarum: & reli-
ges Phœnices, nequaquã Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed eum (ut dixi
est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuertisse. Cuius rei
quoq; magno est testimonio, q; constat Xerxem cum rursus in Asiam reciperet se, Abi-
dera peruenisse, adhibuisseq; conuiuio Aberitas, & acinace aureo eos, ac tiara aurea do-
tertexta donasse: & ut ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retro fugit, quod
apud me fide caret) illic primum zonam resoluisse: adeo fuerat terrore correptus.

Sunt autem sita Abdera ad Hellespontum, uel potius ad Strymonem, atq; ad littus, ex
quo nauim ille conscendisse fertur. Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt,
conuersi in Carystum, uastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia dijs pri-
mitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum una
reponeretur apud isthmum, quæ ad meam usq; memoriam extabat, altera apud Sunĩ, *Sunium.*
tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædã inter se dispartiere, ex quibus
primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitoꝝ decẽ, truncã na-
uis partem manu sustinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus. Missis *Alexandri aureus.*
Delphos primitijs, Græci publice deum percontati sunt, nunquid perfectas & acceptas
primitias accepisset. Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerum nõ
ab Aeginetis: sed reposcere donum optime nauatæ ad Salaminem operæ in pugna na-
uali. Id cum audissent Aeginetæ, aureas stellas tris dedicauerunt: quæ super malum na-
uis æreum stant apud angulum, proxime Crœsi craterem. Post dispartitam prædã, Græ-
ci ad isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcoꝝ meritissimo, qui *Se quisq; uir tutis præmio dignum iudi cat.*
in hoc bello præclarissime rem gessisset. Eò ubi peruẽtum est, duces Græci in aram Ne-
ptuni suam quisq; sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primũ, & quẽ
secundum iudicarẽt. In ea autẽ suum quisq; nomen inscripsit, se illum qui pstantissimus
extitisset, existimãs: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis, plericq; congrue-
runt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberẽt, in secundo Themistocles
multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam superfederint indicare,
in suam quisq; patriã reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per uni-
uersam Græciam omnium Græcoꝝ longe prudẽtissimus. Ipse, quia non fuisset honore
affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se
contulit. Eum Lacedæmonij & splendide exceperunt, & magnifice honorauerũt. Et pri- *Eurybiades.*
mas quidem partes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertiæ uero ac dexteritatis Themistocli
dederunt, & utriq; oleaginam coronam donarunt. Præterea hũc biga (quæ apud Spar-
tam erat) præstantissima: laudatumq; uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spar-
tanoꝝ, qui equites uocãtur, discedentem ad Tegeaticos usq; fines comitati sunt. Hunc so-
lum ex oĩbus, quos nouimus, hoĩbus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquã
ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioq non èclaris *Timodemus.*
uiris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenaꝝ respe-
ctu non sui, ab Lacedæmonijs honores assecutum. Et cum non faceret finem talia dicen-
di, fingit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neq; ego, si Belbinitanꝰ forem, sic à Spar
tanis honoratus fuissem: neq; tu, etsi Athenien sis. Atq; hæc hactenus. Artabazus Pharna *Artabazus.*
ces inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, re-
gem deducebat ijs sexaginta millibꝰ, quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi traiectu
nouus comitatus est, & iam esse in Asia scijt, regressus circa Pallenen agebat, utpote Mar-
donio per Thessaliam Macedoniamq; hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è
sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etem *Potidæatæ.*
Potidæatæ, postq; rex præterijt, & classis Persica à Salamine fugiens abijt è conspectu, à
Barbaris defecerant. Mox alij quoq;, qui Pallenen incolebant rebellantibus, tunc uero *Pallene.*
Artabazus Potidæam obsedit: suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos *Bottiæi.*
obsedit. Eam autem urbem tenebant Bottiæi, qui è sinu Thermæo fuerant à Macedoni
bus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit.
Vrbemq; administrandam Critobulo Toronæo tradidit à genere Chalcidensi. Ita Chal *Critobulus.*
cidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ *Olynthus.*
impensius incumbebat. Hoc faciens cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facien *Timoxenus.*
da proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio. Neque enim traditur.
Ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazũ, *Literarũ per sagittã transmissio.*
aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, cum sagittæ postremo inuoluebat: adã-
gens quidem pẽnis ad locũ de quo cõuenerat, sagittã emittebat. Sed Timoxenꝰ q; Poti

dæam prodebat, proditionis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sa-
gittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem
saucium turba (ut assolet in bello fieri) cum concurrisset subito reuulsa sagitta, animad-
uertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorũ Pallenensium com-
militium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, nõ tamen censue-
runt Timoxenum esse plectẽdum, Scionææ ciuitatis gratia: ne in posterum semper Sci-
onæi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modum Timoxenus proditi-
onis manifestus fuit: Artabazum uero tris iam menses obsidentem ingens æstus maris
excepit, & is diutius. Vnde Barbari uidentes locum factum lacunosum in Pallenen con-
cesserunt. Quorum cum duæ partes permeassent eluuiẽ, tres aliæ supererant, quas ubi
pertransissent, oportebat intrare Pallenen. Sed eas tanta maris æstuatio inuasit, quanta
nunquam extiterat, ut indigenæ aiunt, cum ea frequenter illic accidit. Eorum qui ra-
di erant ignari interiere. Qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauere.
Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitis-
se: quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulacrum,
quod situm est in suburbanis, impie gesserant. Hanc fuisse causam illi uidentur uere dice-
re. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit: Et cum his
regem reduxerũt ita est actum. Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, ubi
à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliijs copijs è Chersonneso Abydum trans-
ecto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim uere Samum conuenit, ubi nonnul-
naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erãt ex Persis & Medis, ducesq; super-
uenerant Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi: cuius patruelis Amitres ab eodem
ascitus erat istorum collega. Hi utpote magnopere percussi non audebant occasum ul-
sus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellãdo pro-
hibebant, trecentas naues cum ladibus habentes. Neq; expectantes fore ut Græci in li-
niam irent: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura: quod ipsos e Sa-
mine fugientes non fuissent insecuti, sed libenter abscessissent. Atq; ut se uictos man-
longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum
erant, simul consultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant
nam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum ueris aduentus, tum Mardo-
nius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebat: nau-
autem in Aeginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leo-
chidi, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidæ, qui
fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit
Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui
fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit
Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Horum
qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem, reges Spartæ fuerunt.
Athenienſium autem duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni classe Aeginam pro-
fecta, aduenium eò nuncij Ionum ijdem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios
Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio
coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea consiliu-
one patefacta per unum eorum qui rem detulerat. Cæteri qui sex erant, è Chio fuga
xerunt, Spartamq; se contulerunt, & tunc Aeginam oraturi Græcos, ut in Ioniam na-
garent: ægreq; exoratos Delon usq; perduxere. Nam ulteriora omnia Græcis form-
dolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & rantundem
abesse Samum, quantum Herculis columnas. Contigitq; id rei ut neque Barbari supe-
Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum
rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci
nauigauere in Delum, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouit
misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens ut quantum

Artabazi mors.

Neptuni templum apud Potidæatas.

Mardontes. Artayntes. Amitres.

Leutychidis genealogia.

Ariphron.

Herodotus Basilidis.

Strattes Chius.

cunq; sibi liceret persuaderet ad oraculum consultandum: edocuitq; quid uellet ab ora-
culis scire. Quod autem fuerit, haud compertum habeo, nõ cm memoratur. Opinor ni-
hil aliud, q̃ de rebus præsentib⁹ fuisse. Constat hũc Murem in Telebadiã uenisse: & mer
ede corrupto quodã indigena Trophoniũ descẽdisse, & ad Abas Phocensiũ, & illinc ad
oraculum, quinetiã prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinẽ Ismenium consuluisse, q̃ il
lic quemadmodum in Olympia fas est in templis scisciari oracula. Tum quodam non
Thebano, sed hospite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem
nemini Thebano licet eo in loco uaticinum esse, quod cum Amphiaraus optionem eis
dedisset, utrum mallent uate uti se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorem cum malue
runt. Ea propter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum exti
tisse miraculum, ut à Thebanis mihi narratur. Murem Europeum peruestigatis omni-
bus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. Vocatur autem id fanum ita: sed ipso
rum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montẽ, proxime urbem
Acræphiam. Ad hoc templũ postquam peruenit is qui Mus appellaretur, secutos eum
tris uiros publice delectos ad describenda ea, quæ homini responderentur. Et statim an
sistitem Barbara lingua usum: & qui eos subsequebantur stupuisse audiẽtes Barbaram
linguam pro Græca. Cumq; nescirent quid in præsenti negocio agerẽt, Murem Euro-
peum pugillares ab eis quos ferebant abstuliisse, & in illis ea, quæ dicerentur à propheta
exarasse, cumq; ut dicebant lingua Caria: & ubi illa scripsisset, digressum in Thessaliam
abijsse. Ea Mardonius intelligẽs quid dicerent, nuncium dehinc Athenas mittit Alexan-
drum Macedonem Amyntæ filiũ: tum quia in eum propẽ fi erãt Persæ, (Quippe cuius
sororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares uir Perses: ex qua
genuit Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est in-
colenda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse uirum,
Mardonius mittendum duxit. Hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum si-
bi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, & qui cladis Persicæ in
uuri acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile
portundi maris, prout etiam contigisset. Nam terrestribus copijs lõge sibi superior esse
uidebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracu
la reddita suadebant, ut Athenienſem sibi socium asciſceret. His obtẽperans, Alexan
drum hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Macedonum tyrannidem obtinuit hũc
in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Il
lyricos profugerunt: & ex Illyris trangressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad
urbem Lebæam. Vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, unus quidem equis,
alter uero bobus, minimus autẽ natu minutis pecoribus pascendis. Erant autẽ prisco-
rum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non solum populares facultates, adeo
ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cum animaduertisset panẽ pueri Perdiccæ mer
cenarium coquere tur, effici duplum quàm erat, idq; semper contingere, indicauit ma
rito. Ille re audita ilico ingressus est, ut ostẽtum cerneret, quonam modo quid maius ex-
isteret. Moxq; accitis mercenarijs, ut à sua domo discederent, imperauit. Et cũ isti
diderent, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedem accepissent, tunc rex mer-
edem nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendens, in deum rõtumelioſus, dignam
obis mercedem reddo. Immeabat aũt in ædes per fumarium sol. Hoc audientes maio-
res natu Gauanes & Aëropus, stetere attoniti. At adolescẽs, accipim⁹ rex quæ das, præ-
cucus, gladioq; (nam gladium gerebat) circunscripsit in pauimẽto domus solem: circi-
umscripsumq; cum ter in sinum suum hausisset, abijt cum cæteris. Quale autem esset,
id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, re-
nunciauit quidam assessor regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimen-
dos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolãt posteri illo-
rum, qui ab Argo erant. Hic amnis postea quam eum Temendæ transierant, ita uche-
mens effectus est, ut ab equitibus transire nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ

Mus Europeus.
Perses.
Abæ.
Ismenius Apollo.
Amphiarai oraculum.
Ptoon.
Acræphia oppidum.
Alexander Amyntæ Gygæa. Bubares. Alabanda.
Alexãdri tyrannidos origo.
Panes Perdiccæ dupli effecti.
Sol pro mercede.

plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti.

Rosæ sexagenum foliorũ

Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenúm foliorum fragrantioriodore q̃ cæteræ: & in quib⁹ (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca huius modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ, Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui paravit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas uenit à Mardonio missus, ita uerba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hæc uerba: Athenienſibus iniurias (quas mihi intulerunt) omnes remitto. Nunc autem Mardoni ita facito: Suam eius regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaq̃ libertate potiãtur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus ineant, reædificare omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nũcius cum mihi allatus sit, necesse habeo ea exequi, nisi per uos steterit. Ego uero hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi inferentes, cui nec unquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias, & facta: auditis quoq̃ nunc de exercitu qui mecum est, quem si superaritis atq̃ uiceritis, nulla uobis (si sapitis) spes erit, cum alius multo maior exercitus illo futurus. Nolite igitur æquiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis pulcherrima edue discurrere. imò potius his molestijs uos explicate, cum adsit uobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum ineatis, citra iniurium & fraudem liberati eritis: Hæc me iussit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uero de mea in uos benevolentia nihil commemorabo. Neq̃ enim nunc primum cam cognouistis. Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduerterem semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduerterem nequaquam huc cum his mãdatis uenissem. Quippe regis uires supra hominum fidem & manus prælonga. Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe æquo fœdus facere uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs & maxime in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter duas uersas acies positam. Itaq̃ inducite in hoc animum quod magnopere est è uestra dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum cæteris Dorienſibus è Peloponneso ejicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. Ideoq̃ sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et fortè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerant enim Athenienses remissas probe scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nunciumq̃ fœderatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nunci Spartanorum locuti sunt: Nos uero misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neq̃ uerba quæ afferuntur à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit ullo modo, neque decorum cum alijs Græcis, tum præcipue uobis, idq̃ multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium uestrum est decertatum, quod certamen nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus uindicasse permultis homines in libertatem, & tristem quidem conditionem uestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac cæteri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellum inutilia proxime domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neque uero uos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod sibi faciendum est, Quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem uestra facere ut

Alexandri progenies.

Mardonij postulata.

Alexandri adhortatio.

Longæ regũ manus.

Lacedæmonij ad Athenienses.

Tyrãnus tyranno operã præstat.

tereſt, si recte sapitis, qui scitis nihil Barbaris esse neq̃ fidum neq̃ uerum. Hæc cum nuncij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitum habemus hoc, uires Medorum etiam atq̃ etiam maiores esse quàm nostras, ut id nihil interſit exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus, quatenus ualebimus. Vt autem societatem cum Barbaro contrahamus, neq̃ tu persuadere tentes, neq̃ nos: si tu tentaueris, persuadebimur. Tu uero renuncia Mardonio Athenienses dicere, quoad solem eodem itinere meabit, quo nunc meat, eousq̃ se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atq̃ heroum, quorum illum nihil pensi habens, & templa & simulacra incendit. Tu quoq̃ posthac cum istiusmodi oratione ne committas ut Athenis uidearis, ne' ue per speciem emolumentorum infandas nos facere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiã ab Athenientibus pati, quibus & hospes & amicus es: Hæc Alexandro respõderunt: nuncijs autem Spartiatarum illa: Lacedæmonios uereri ne fœdus ineamus cum Barbaro, sane humanũ est, neq̃ hoc uerentes eos turpe est uenisse, quibus mens Athenienſium inexplorata esset: quoniã neque tantum auri usquam gentium est, neq̃ religio ulla specie & bonitate præstans, quã nos accipientes, ut cum Medis sentiremus, ad tradendam seruituti Græciam inducere-mur. Quod ne faciamus, etsi uelimus, multa & magna nos adhortantur. Primum atque idem maximum, quod deorum ædes effigiesq̃ incẽsæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultum ire necesse est potius, q̃ cum ijs fœderari qui ista fecerũt. Deinde, quod sumus Græci eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fana & sacrificia communia sunt, & mores assimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Ex quo fiantea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dum uel unus Athenienſium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos prouidentiam, quod consulere nobis domo carentibus ita ut domesticos nostros alere uelitis, gratam habemus: & licet beneficium uestrum cumulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus, ut nihil uobis molestiæ afferamus. Quod cum ita sit, copias primo quoq̃ tempore emittendas curate. Nam ut nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatq̃ acceperit nũcium, nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. Quo antẽq̃ adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

Barbari. Athenienſiũ responſum.

Græci & sanguinis eiusdẽ & linguæ

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, QVI CALLIOPE INSCRIBITVR.

HOC ab Athenienſibus reddito responſo, Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius posteaq̃ regressus ad eum Alexander Athenienſiũ responſa indicauit, mouẽs è Theſſalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunq̃ iter faciebat, illinc uiros ad bellum sumens, Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerat, ut etiam multo studioſius Persam inducerent. E quibus Thorax Lariſſæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalàm deducebat in Græciam. Mardonium, ubi cũ exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadẽdo nõ sinebant progredi longius, quod negarent illum locum ponendis castris opportuniorem esse, q̃ illum ubi subsidens consequeretur ut oẽm Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim esse etiam uniuersis hominibus, ui subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea cognouissent. Si uero feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negocio ualidiſſima quæque illorum consi-

Theſſali.

Thorax.

lia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia Græciam ad factionem rediges. Hinc eos qui tecum non sentient, admotis copijs facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperans incensum Murichidem eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertam decimo mense quam fuerat iterum ab rege capta. Eò postquam uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses. Sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admitteret ad populum referrent. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant indigne ferentes, Lycidam circunsteterunt, lapidibusq; interemerunt: Hellespontium uero Murichidem dimiserunt illæsum. Exacto de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium uxores alia aliam exhortantes, atque prehendentes ultro domum Lycidæ adiere, hominem uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum Athenienses in Salaminem transierunt. Quàm diu ipsi copias è Peloponneso uenturas sibi auxilio expectabant, tamdiu hostes in Attica habuere statiua. At ubi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonium aduentans eam esse in Bœotia audiebatur. Ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Salaminē traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberent Barbarum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere uellent Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet reperturos dium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ uocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuncij Athenienses, Ephoris dæmonē uenerunt, ducentes secum Megarensium ac Platæensium legatos, Ephoris sic nobis regionem reddere uelle, tum societatem nobiscum æquis cōditionibus inire cum fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quā ipsi nostro arbitrio optemus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro magno flagitio ducētes, pdere Græciam, annuere nolle, sed recusare, q̄uis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Quibus ignoremus conducibilius esse nobis societatē inire cum Persa, q̄ bellum gerere: tamen sponte nostra societatem nō inibimus. Et hæc quidē nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam compertam habuistis sententiam nostrā, nequaquam prodendi Græciam & murum quem in isthmo inædificabatis absoluistis, nullam habetis Atheniensium rationē. Et cū cōueneritis nobiscū de occurrēdo Persæ ad Bœotiam, deserteres existitis, pro nihilo ducētes Barbaru Atticam esse ingressum. Itaq; uobis Athenienses in præsentia usq; succensent, quod nō estis officio functi. Quod superest, ut primo quoq; tempore nobiscum copias mittatis, iubēt: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bœotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi cāpus Thriasius appositissimus erit ad dimicandū. Hæc ubi accepere Ephori, respōsum in diem posterum distulerūt. Postero die in alterū, ita in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Peloponnenses magno studio incumbētes, isthmum muro interclusere, ad finemq; perduxere,

Murichides

Lycidas lapidatus.

Hyacinthia solennia.

Thriasius cāpus.

Non ausim dicere hanc fuisse causam, cur isti tantopere soliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerētur. Nunc autem nihil aliud curarent, quàm ut sibi isthmus inædificaretur, putantes non amplius quicquam Athenensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus fuit huiusmodi: Pridie quàm iam ultimum concilium fieret, uir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmos inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, confestim nihil collocuti cum nuncijs, qui à ciuitatibus uenerāt, quinq; millia Spartiatarum cum ad hue nox esset, dimiserunt, præposito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandridæ, pater Pausaniæ iam non supererat, non diu post, quàm copias quæ murum extruebant in isthmo reduxerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, q̄ sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suum gētilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nunc̄ de illarum profectione ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adeūt, habentes in animo abire in suam quisq; ciuitatem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac ludītis socijs proditis. Athenienses uero ut à uobis læsi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigēt. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea re sit euenturum. Hæc locutis nuncijs, Ephori iureiurando inter posito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceret, scisciabātur. Scisciati, & rem omnem edocti atq; stupefacti, quàm celerrime abire ad illos insequēdos, & cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argij, ubi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem qui uidelicet antea receperant se futuros impedimento, quo minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argij nunciatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, secq; ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retro abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hactenus immoratus fuerat, quod audire cuperet ac scire, ab Athenensibus quid ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut ædium priuatarum superarumq; extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse male pugnasset euadi poterat nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Itaq; conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incursaret. Hucusq; Europæ ad solem occidentem uersus longissime processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuncius ad Mardonium uenit,

Pausanias.

Plistarchus.

Sol obscuratus.

Euryanactes

Peregrini.

Athenarum incendium.

Decelea. Græcos in isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim The-
Sphendaleæ. bani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas, & illinc in Tana-
Tanagra. gram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die
Scolos. in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura tametsi
Medicas partes fouentium uastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus,
quod uellet cum castra communire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium
Hysia. compararet. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis secundum Hysias Plataensi ter-
nus agro, iuxta flumen Asopum muro communiens: sed non pro magnitudine ca-
strorum, uerum per singulas frontes dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupa-
Attaginus. tis, Attaginus Phrynonis filius uir Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardoni-
um ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem cœna
Therſandrus. Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cætera quæ referam, ex Therſandro accepi,
uiro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoq; audiebat ad
hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosq; seorsum
discubuisse, sed in singulis lectis alternos, Persam & Thebanum. Secũdum cœnam cum
potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, græce ipsum interrogasse
cuias esset: se uero respondisse Orchomenium esse; tum illum duxisse: Quoniam tu mi-
hi mensæ consors & libaminum effectus es, uolo tibi relinquere sententiæ meæ monu-
mentum, ut ipse quoq; præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persis in co-
uiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt. Horum omnium pau-
uo pòst tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicẽdum multas lachrymas Per-
Quicqd ex deo fieri oportet, est ineuitabile. sam effudisse: admiratumq; se ea oratione, ad illum dixisse; Nónne hæc Mardonio expe-
dit dicere, & ijs Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes,
quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. Nam ne credibilia quidem ho-
Sapientes nõ esse potentes acerbum est centibus credere quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamen Mardo-
nium sequimur illigati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, cum sa-
pit, minime potẽtem esse. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam,
& ideo ipsum hæc statim alijs enarrasse prius, quàm prælium ad Plataeas factũ est. Mar-
donio in Bœotio statiua habenti, attulerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis
sentiebant, & ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. Nam & isti uehementer
Harmocydes. partibus Medorum studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Iidem non multis post
diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere mille armati, duce Harmocyde inter po-
pulares spectatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis equitibus iussit fe-
sum in campo subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Vbi
postea rumor exercitum Græcorum, qui cum Medis erant, persuasit Phocẽses absque
tatu iaculis cõfodi, quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est, quod nunc dux
suus Harmocydes his uerbis adhortabatur: O Phocenses, palàm est hos homines certe
nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Thessalis. Quare unumquenque uestrum
oportet egregiũ uirum esse, potius q̃ dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quoq;
que intelligant se Barbaros esse inter Græcos, quibus mortem intulerunt: His sese
Harmocydes hortabatur. Quos ubi concluſere equites, inuehebantur tanquam ad eos
occidendos, telis intentis ueluti emissuri: nõnulliq; emiserũt. Phocenses ex aduerſo stan-
tes facto orbe quoquò uersus cum sese opponerent, ibi equites digressi retro abiere, ita
certum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites: & posteaquam
animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, ueriti ne ipsi uulnerarentur, ita re-
tro abscesserunt, tanquã à Mardonio iussi an experiri uoluerint num quid isti præstare
haberent. Post abscessum equitatus misso ad eos præcone, Mardonius ita inquit: Bono
estote Phocenses animo: uiros enim uos esse dedistis specimen, non tales quales ego au-
dieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficijs aut
regem uincetis: Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta. Lacedæmonij ubi ad
isthmum uenere, illic castra communiere. Quod audientes cæteri Peloponnenses vide-

quẽ, quibus meliora cordi erant, cernerentq; Spartiatas egredi uolentes, indignum
se putauerunt à Lacedæmonijs se in exeundo superari. Itaque cum pulchre litatum es-
set, cuncti ex isthmo profecti sunt, & in Eleusinem peruenerunt. Vbi cum pulchra eti-
am fuissent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in
Eleusine admixti sunt. Isti postaquam ad Erythras Bœotiæ uenere, coguito Bar-
ros ad Asopum castra habere: inito de hac re concilio, è regione tetenderunt sub Ci-
thæronis radicibus. In quos Mardonius quod in campum non descenderent, omnem
immittit equitatum, cui præerat Masistius, à Græcis Macisius dictus, uir apud Per-
sas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo freno & alijs insignibus eximie ornato. Equi
tes ubi promouere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœ-
minas eos compellando. Erant forte Megarenses ea parte collocati, qua parte nulla
alia magis oppugnari, nullaq; magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equi-
tum Megarenses quia satagebant, mittunt ad duces Græcorũ præconem, qui ita cum
uenit, uerba fecit: Megarenses aiunt uiri socij, nos soli excipiendis hostibus impares su-
mus: qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationem. Ibi hacte-
nus tametsi ægre, tamen strenue fortiterq; resistimus. Nunc nisi alios nobis substi-
tuatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renunciauit, Pausanias expediri
iussit Græcos, si qui alij ultro ad locum irent, ut Megarensibus succederent. Recusan-
tibus cæteris, Athenienses suscepere hoc munus, uidelicet eorum trecenti delecti: qui
præerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Ery-
thras castra habentibus instructi successere, sagittarijs sibi assumptis. Qui cum aliquan
diu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu,
equus Masistij ut erat præ alijs eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pe-
des erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circũsistunt: equo
prehenso, hominemq; sese defensantem interimunt, cum aliquandiu non potuissent.
Ita enim fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis conser-
tum, desuper Phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, nõ prius ali-
quid profecerunt, quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Ma-
sistius collapsus interijt, quæ res latebat alios equites. Non enim eum aut ab equo ca-
dentem uiderant aut occumbentẽ. Atne tum quidẽ cum se recipiebant quod actum
erat cognouere: sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desi-
derauerunt ducem: cognito que (quod gestum erat) mutuo se adhortati, omnes in ho-
stem equos admisere ut mortuum eriperent. Eos conspicati non iam turmatim, sed
uniuersos pariter irruere, cæterum exercitum inclamauerunt. Dum omnis pedita-
tus auxilio ueniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. At ubi præsidio uene-
re copiæ, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed ali-
os super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid fa-
cto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in ca
stra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit ex-
tincti Masistij uiri secũdum Mardonium honoratissimi tam apud Persas, quàm apud
regem: ita ut eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, & seipsos & equos & iu-
menta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabãt.
Græci autem postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptũ repulere, mul
to sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per statiões cir
cumtulerunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo
faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuẽdum Masistium pergebant. Dehinc
censuerunt ad Plataeas descẽdendum, quod sibi Plataensis ager multo esset opportu-
nior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi com
moditatem. Vbi uisum est in eum locũ & ad fontẽ Gargaphiũ, qui ibidem est, satius
abire, & dispositis statiõibus illic habere castra, sumptis armis abierũt p radices Cithæ
ronis secundũ Hysias in agrũ Plataẽsem. Eò cum peruenere, statiões nationatim cõ-

Erythræ.
Cithærõ ins
Macisius.
Masistij cæ-
des.
Prælium circa
Masistij ca-
dauer.
Masistij amis
si deploratio
Mos tõdẽdi.
Gargaphius
Hysiæ.

Androcratis fanum.

munierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis heroís, pernen
tos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio
extitit inter Tegeatas & Athenienses, utroq; se dignos qui alterum cornu tenerent ar
bitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referebant. Dicebant quo

Heraclidæ.

dem his uerbis Tegeatæ: Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus,
quotiescunq; à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, &
proxime, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mortem Eurysthei sunt con
ti in Peloponnesum redire: quo tempore hanc dignitatem assecuti sumus ob hanc rem

Athe. & Tegeatarũ de loci dignitate altercatio

gestam: Posteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos
auxiliarij in isthmum profecti consedimus aduersus eos, qui redire conabantur, rur
Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterq; exercitus confligendo periclitaretur
sed ut alijs acquiescentibus secum singulari certamine dimicaret is, quem Peloponne
ses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponnen

Monomachia.

dus in hæc uerba percusserunt: Si uincet Hyllus Peloponnensium ducem, ut Heraclidæ in paterna reuertantur: Sin uictus fuerit, retro Heraclidæ cedant, & exercitum abducant, néue per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitent. Omnibus his

Hyllus.

eijs ad eam rem uoluntarijs, electus est dux atq; idem rex noster Echenus Eropi filius,
Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto
nos cum alia decora inter Peloponnenses assecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum
hoc ut alteri cornu præessemus, quoties communiter itur in expeditionem. Etuobis
dem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus utri cornu præsse mal
tis. Alteri uero cornu ut præsimus nobis uendicamus, quèadmodum fecimus. Ad hoc
tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Athenienſibus digniores, qui hanc
dignitatem obtineamus: quippe qui prospere & multa uobiscum uiri Spartiatæ cer
tamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu
re, q̃ Athenienses, à quibus nõ tales gestæ res sunt, quales nobis neq; recentes neq; uete
stæ: Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses: Etsi scimus Tege

Athe. in Marathone uictoria.

copias pugnandi cum Barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen q̃m Tege
ata referre constituit præclara facinora tum uetusta, tum noua, quæ per omne tem
utriq; fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud uos, unde nobis patrium est,
semper egregij fuimus, esse primos potius, quàm Arcadibus Heraclidas: quorum de
cẽ isti apud isthmum se prædicant interfecisse: nos soli excepimus, eiectos prius ab om
bus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant. Et Eurysthei inimi

Polynices.

am unà cum eisdem pugnando propulsauimus, uictoriaq; potiti sumus de ijs, qui
Peloponnesum tenebant. Præterea Argios, qui aduersus Thebas cum Polynice profe
uerant uita defunctos & insepultos ducta in Cadmeos expeditione nobis recepta sepe
se dicimus, & in nostra terra apud Eleusinem humatos. Iam uero nostrum præcipuum
facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram ter
ram excurrere. At ne in heroum q̃dem laboribus, qui ad Troiam bellauerunt, fuimus
in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. Etenim siue quo
tunc egregij fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis fir
reb⁹ priscis ista dixisse. Vt nullæ res aliæ nobis gestæ sint, quæ multæ & præclarissimæ
sunt, prout quorumcunq; aliorum Græcorum, certe ob rem in Marathone à nobis ge
stam digni sumus, qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum pri
cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi uictores euasimus, sex & quadraginta
nationibus superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequa
mur. Verum non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicunq;
& iustã quoscũq; uobis Lacedæmonij uidebitur, appositissimum nos stare, illuc eunte
obtemperabimus. Vbicunq; loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere.
ita educite nos tanquam uobis perituros. Hæc cum pro sua parte dixissent Athe
ses, cunctus Lacedæmonioꝝ exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athe

nienses, quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc
in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, & qui à principio uenerant.
Dextrum cornu tenebãt Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinq; millia erãt
Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata triginta quinque millia seruorum, se
ptenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. Applicauerãt sibi Spartiatæ, & hono
ris & uirtutis ergò, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos sta
bant Corinthiorum quinq; millia, præter hos inueniebantur apud Pausaniam stantes

Areades.

trecenti Potidæatæ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos stabant Arcadum Orcho

Orchomenij

menioru m sexcenti: Iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos sequebantur Epidauriorum

Trœzenij.

octingenti, super hos locati erant Trœzenij mille. Iuxta Trœzenios totidem Lepræe

Lepræi.

tæ. Post hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phli

Phliasij.

asij: dehinc Hermionenses trecenti. Iuxta Hermionenses Eretrienſium & Styreorum

Ampraciatæ

sexcenti. Iuxta hos Chalcidensium quadringenti. Post hos Ampraciatarum quingen

Leucadij.

ti. Post eos Leucadioꝝ & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenensium, qui
sunt ex Cephallenía, ducẽti. Post hos instructi Aeginetarum quingenti. Iuxta hos Me
garensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Vltimi & idem primi
stabant Athenienses, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi. Hi
omnes, præter eos qui septem circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero trigin
ta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ aduersus Barbarum cõtracti: Le
uiter uero armati, triginta quinque millia, septem circa singulos Spartiatas collocati,

Græcorũ ad Platæas exercitus summa.

unusquisq; ad pugnandum instructus. Circa cæteros Lacedæmonios ac Græcos singu
li ferme leuiter armati numero triginta quatuor millia quingenti. Summa totius leuis ar
maturæ, quæ pugnare posset, sexaginta millia quingenti. Totus autẽ Græcus exercitus
qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit undecim
myriades, minus mille & octingentis, id est, cẽtum octo millia ducenti. Sed numerus un
decim myriadum expleuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec
ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi commu

Mardonias.

nierant. Barbari uero qui cum Mardonio erant posteaquam Masistium luxerunt, co
gnito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit è regione sunt à Mar
donio collocati, aduersus Lacedæmonios Persæ, qui numero antecedebant, eorum acies
quæ multæ erant usq; ad Tegeatas opponebant: ita ut quod robustissimum in exercitu
erat, id omne cõtra Lacedæmonios: quod infirmius, id cõtra Tegeatas esset. Hæc facie
bat Mardonius Thebanorum indicio atq; admonitu. Iuxta Persas idem collocauit Me
dos, ut ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis, & Orchomenijs, & Sicyonijs. Post
Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræata
rum ac Tyrinthiorum, Mycenæorumq;, & Phliasiorum. Secundum Bactrios colloca
uit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretricorum Styreorumq; & Chalcidẽsium.
Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Palle

Perſ. ad Platæam copiarum ordo.

nensibus & Aeginetis. Post Sacas posuit, ex aduerso Atheniensium Platæensiumq; ac
Megarẽsium, Bœotios, & Locros, & Melienses, & Thessalos, & mille Phocẽsium. Non
enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, sed eorum nonnulli cum Græ
cis sentiebant apud Parnasum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatũq; fue
rant Mardonij copias pariter & Græcorum q̃ cum illo erant. Cõtra Athenienses item
posuit Macedonas, Thessaliæq; accolas. Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ
erant maxime celebres, maximeq; insignes, & præcipue mentione dignæ, necnon cæte
ras quoq; gentium uiri memoratu digni cũ aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracũ, Pæ

Hermotybiẽ es.

onum. Quinetiã Aethiopũ & Aegyptiorum q̃ Hermotybies, & Calasiries nominantur gla

Calasiries.

dio cincti: q̃ soli sunt ex Aegyptijs pugnaces, à Mardonio, cũ adhuc esset in Phalero, è
nauibus in qbus hi epibatæ erant, in terrã trãslati. Nõ em̃ cũ pedestribus copijs, quæ cũ
Xerxe Athenas ierãt, Aegyptij cẽsi fuerãt. Barbaroꝝ, ut etiã supius oñsum est xxx. myri
ades fuere, Græcoꝝ uero Mardonij auxiliariorum nemo nũerus, (neq; em̃ nũerati fuerãt)

nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad qnq; myriades fuisse coniecto. Tot qui ex aduerso instructi fuere pedites. Eqtatus uero seorsum erat collocatus: ita dispositi natim, manipulatimq;, utriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. Is enim hūc exercitum uates comitabatur, Heleus qui dem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti uaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maxi mas palmas è certaminibus reportaturū. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, & tanquam gymnicas uictorias adepturus. Cūq; se exercere ad quæque certamina in uno dum currit Olympia, uenit in cōtentionem uictoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut unà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: q; negaret se alio precio id facturū, quàm si Spartiatam se cum facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ cū audissent ab initio ferentes indigne, oraculū missum omnino fecerūt. Tandem imminente hoc ingēti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini uolebant. Eos iste immutatos intelligēs, negare iam se eo solo esse cōtentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam, eadē conditione, qua & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut cōiectare licet, Melampodem regnum pariter & ciuitatē deposcēs. Etenim Melampus cum Argijs mercede conduceretur, è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Argiæ, deposcebat pro mercede dimidiū regni. Recusantibus id Argijs atq; digredētibus, cum plures è mulieribus insanirēt, ita obtemperantes quod Melampus popposcerat daturi, reuerterūt. Ibi ille cernēs hos esse immutatos plura optauit, negans se indulturum quæ uellent: nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argijs inducti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & cōcessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiata effectus, q; maxime certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominib⁹ soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere. Vnū & id primum hoc, quod pugnatum est ad Platæas. Alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argijs. Tertium, quod in Dipæensibus cū uniuersis Arcadibus, præter Mantineos. Quartum, quod cum Messenijs ad isthmum. Vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argijs. Hoc ultimū consummauit quinq; certamina. Tisamenus igitur Spartiarum tūc ductor, uaticinatus est Græcis in agro Platæensi. Et apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderēt, nū si Asopum transgressi pugnam capesserēt. Mardonio autē capessendæ pugnæ auido nō extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. Nam is quoque Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens Hegesistratum Telliadeum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ cum cepissent, in uincula coniecerant morte affecturi, ut à quo multa intolerandaque perpessi fuissent. Hegesistratus in hac calamitate positus, utpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. Nam ut erat ligneis atq; ferratis soleis uinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim cogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commentus quadratice reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedem. Hoc acto quamuis ab custodibus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam uersus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorans, ut trinoctio Tegeam peruenerit. Lacedæmonijs eum passim perscrutantibus admirantibusq; magnopere hominis audaciam: cuius dimidiatum pedem iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato uulnere & ligneo pede affecto, ex professo Lacedæmoniorum hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium fuit. Nam in Zacyntho cum uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verum

Clytiades.

Hieronymus Andrius.

Hegias.

Melampūs.

Bias.

Tisameni certamina.

Mantinei. Dipæenses.

Hegesistrat. Telliadeus.

hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio exigua summa cōductus, cupide sacrificabat eum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad pugnam cōmittendam, neque ipsis Persis neq; Græcis, qui cū illis erant (habebant enim & Græci suū haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) cumq; dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyi uir Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiēdos curaret, quod diceret assidue Græcos ad hostem quotidie transire, secq; complures deprehendisse. Iam dies octo abierant positis è regiōe castris, cum iste Mardonio hoc cōsilium dedit. Mardonius admoneri se pbe intelligēs, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis, qui Platæas ferunt: quæ Bœotij tria capita, Athenienses capita quercus appellant. Equites missi nō frustra peruenere. Nacti enim ingredientia campum qngenta iumenta, quæ cōmeatum è Pelopōneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumēta sequebantur immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hominibus parcentes. In quibus occidēdis posteaq̄ satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum assumptum est, neutris pugnam lacessere uolētibus. Nam etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamē sibi transeundum statuebant. Eqtatus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani utpote in amoretn Mardonium uehemēter propensi ferebant alacriter bellum, & assidue prouehebantur usq; ad prælium. Deinde excipiētes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora recedebāt. His amplius ad decem usq; dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit, cum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris è regione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi uenere in colloquium Mardonius Gobryis filius, Artabazus Pharnacis, uir apud Xerxem inter paucos Persarum uirtutis expertæ. Quoq; eōsultantum hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem expediens esse contractis quamprimum copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atq; ibi confidentes per ocium rem conficerent, uidelicet cum multum auri tum signati, tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterēt, eos præcipue qui ciuitatibus præsiderent. Fore enim ut illi suam traderēt libertatē, neq; oportere pugnandi adire discrimen. Badē Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospiciens. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse, quàm Græcorum exercitum: satius primo quoque tempore confligere, quàm committere ut plures, quàm coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati uero auspicia ualere finere, nec eis uim afferre: quinimo Persæ moniti debere cōfligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat. Quā ubi sententia sua uicit, accitis cohortium præfectis & q secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, nō penes Artabazum) percontabatur, num quod oraculum scirēt de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentib⁹ cunctis partim q ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod sentirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam uos aut nihil nostis, aut promere non auderis, ego rem proferam, tanquam bene cognitam habens: Est oraculum Persis fatale esse, ut in Græciam profecti diripiant templum, quod Delphis est, ut que direpto templo omnes intereant. Quocirca cum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neq; adibimus tēplum, ob hanc causam interitum deuitaturi. Quo nomine quicunq; uestrum bene Persis uolunt, uoluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signum dedit ut omnia appararent, & corpora curarēt, ueluti sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id uero hoc fuisse:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,

Hegesistrati interitus.

Leucadius. Hippomachus.

Timogenides.

Tria capita. Capita quercus.

Artabazi Mardonij dehortatio prælio sententia.

Oraculū Persis redditum

Barbaricæ Graiꝫ acies clamore coibunt.
Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,
Quando ſagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego atq; alia his ſimilia è Muſæo noui ad Perſas ſpectauiſſe. Fluuius autem Ther-
Thermodon Tanagra. Gliſantes. modon Tanagran ac Gliſantem interfluit. In ſequẽti nocte,quàm Mardonius de oracu-
lis interrogauit,exhortatuſq; ſuos eſt,excubitores diſpoſiti fuere. Eius noctis cum mul-
tum proceſſiſſet conticiniumq; in exercitu eſſet & tempus concubium, tunc Alexan-
der Amyntæ, dux & idem rex Macedonum ad excubias Athenienſium adequitauit,
efflagitauitq; ſuos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores pleriq;
remanſerunt: nonnulli ad duces concurrerunt:quibus aditis, inquiunt quendam ex
aduectum eſſe è caſtris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim ap-
pellans Athenienſium duces uelle ſe in colloquium illorum uenire. Duces hoc audito,
Alexãder ad Athenienſes confeſtim ad locum excubiarum ſecuti ſunt. Quos Alexander ubi uenere,his uerbis ap-
locutus eſt: Viri Athenienſes,hæc ego uobis uerba depoſito trado, ne cui effer atis
Pauſaniæ:ne ob id me perditum eatis. Quod haud quaquam dicere ẽ, niſi cum uniuerſa
Græcia ſolicitus eſſem:quippe qui uetuſta origine Græcus ſum, nec uellẽ uidere Græ-
ciam pro libera ſeruientem.Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq; exercitum ſuum
re non poſſe,alioqui olim iam conflicturum. Is nunc ſacrificia ualere ſinere conſtituit,
& ubi primum illuxerit uobiſcum confligere, extimeſcens admodum (quantum ego
cõiicio) ne plures ad copias ueſtras accedant. Ad hæc uos parati eſtote. Quod ſi diffe-
ret Mardonius,nec committet certamẽ,uos pſeuerate hic manere:pauces enim dies
ſuppeditat commeatus: Sin hoc bellum uobis ex ſententia finietur, debebit aliquis uo-
ſtrum reminiſci mei meaq; libertatis: qui Græcorum cauſa,rem adeo temerariam, ſo-
benter tamen feci,ut ad uos conſilium Mardonij deferrem: neue Barbari ex improui-
ſo uos adorirentur. Ego autẽ ſum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexander, ad ex-
ercitum ſe recepit ad ſuamq; ſtationẽ. Duces Athenienſium ad cornu dextrum ple-
Pauſaniæ ex ercitus ordo quæ ab Alexandro audierant, Pauſaniæ retulere. Hac ratione Pauſanias in notum
Perſarum adductus: quoniam,inquit,ſub auroram prælium fiet,expedit uos Athenien-
ſes ſtare in acie aduerſus Perſas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Mararhone pug-
ſtis;Nos uero qui eorum ſumus inexperti atq; ignari(nemo enim Spartiata Medorum
periculum fecit)contra uobis oppoſitos Bœotios & Theſſalos: quorum ſumus ex-per-
ti,horum Græcorum gratia.Itaq; opus eſt ſumptis armis uos in hoc dextrum, nos ſi-
niſtrum cornu tranſire. Ad hæc ita reſpondere Athenienſes:Nobis quoq; olim iam
de ab initio poſteaquam aſpeximus Perſas aduerſus nos eſſe inſtructos, fuit in animo
iſtud dicere,quod uos dicere occupaſtis: ſed uerebamur ne non grata eſſet uobis iucun-
tio. Nunc quandoquidem ipſi feciſtis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio
eſt,parati ſumus iſtud exequi. Vbi hoc utriſq; complacitum eſt, & loca permutauere,
ſub auroram rem aduertentes Bœotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardo-
nius extẽplo & ipſe conatus eſt Perſas contra Lacedæmonios transferre. Pauſanias hoc
fieri intelligẽs,nec latere factum ſuum, rurſus in dextrum cornu Spartiatas reduxit.
At ubi Mardonius & ipſe ſuos in ſiniſtrum duxit: & acies priſtino in loco ſteteret, mit-
ſo caduceatore ad Spartiatas,Mardonius ita inquit: Lacedæmonij,uos uero fama fe-
Mardonij in Lacedæ. obiurgatio. omnium (qui iſtic ſunt) eſſe præſtantiſſimos: qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines
deſeratis: ſed præſtantes aut interficiatis hoſtes, aut ipſi occumbatis. Horum mihi
admodũ ueri eſt. Quippe antequam manus conſerantur, uos cernimus fugientes, ac
emq; deſerentes: & relegato Athenienſibus periculo, conſiſtentes ex aduerſo ne ſtre-
nũ ſeruos: quod neutiquam eſt factum præſtantium uirorum. Ex quo plurimũ de uo-
bis nos fefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria miſſuros ueſtra ſpecta-
caduceatorem nos ꝓuocatum, quòd cũ ſolis Perſis, tanꝫ huic rei ſufficientes pugna-
uelletis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur:ſed potius eſſe uos metu perterritos.
Nunc igitur quoniam ipſi nõ occupaſtis hoc dicere,occupamus. Vt quando quidem uos

inter Græcos præſtantiſſimi eſſe exiſtimamini,& nos inter Barbaros, dimicemus totidẽ utriq; numero. Etſi uideatur ut cæteri quoq; itidem,& illi poſtmodũ pugnent. Sin hocnon uideatur,ſed ſatis eſſe nos ſolos decernere, nos ſoli decernamus, & utri è nobis uicerint, ĩ totum exercitum uiciſſe cenſeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquandiu expectaſſent, nemine quippiam reſpondente,retro abijt,& rem Mardonio retulit.Ille maiorem in modum lætatus & frigida uictoria elatus, equitatum in Græcos immiſit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis ſagittiſq; inceſſentes. Qui cum eſſent hippotoxotæ,id eſt,equites ſagittarij,comĩus pugnare in- Hippotoxotæ. ſueti,fontem Gargaphium,unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus,confuderũt Gargaphius fons. obſtruxeruntq;.Eum iuxta fontem ſoli Lacedæmonij ſtationem habebant:Cæteri Græci ut quiq; ſtationes habebant,maius minúſue procul illinc aberant. Erat quidem Aſopus in propinquo:ſed aquari ex eo ab equitibus miſſilibusq; prohibiti,ita ad fontem pergebant.Hunc in modum aqua exercitus exutus cum eſſet,& ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum his, tum alijs de cauſis frequentes ad Pauſaniam in dextrum cornu ueniunt.Qui etſi tales eſſent rerum ſtatus,tamen ob id præcipue angebantur, ꝙ iam re frumentaria deficiebantur, cum ipſorum ſerui in Peloponneſum miſſi frumẽtatum intercluderentur ab equitatu,quo minus ad caſtra reuerterentur. De hoc deliberantibus ducibus uiſum eſt,ſi Perſæ eo die ſuperſederent committere prælium,eſſe eundũ in inſulam, quæ ab Aſopo & à fonte Gargaphio, ubi caſtra habebãt,decem ſtadijs abeſt,ante oppidum Platæenſe ſita in continente, hunc in modum: Fluuius ſuperne è Cithæro Oeroe inſula delabens in campum diuortia facit: rurſuſq; intercapedine trium ferme ſtadiorum ſua fluenta commiſcet. Huic inſulæ nomen eſt Oeroe: quam Aſopi filiam eſſe indigenæ aiunt. In hunc locum Græci tranſire decreuerant, ut & affatim aquæ ad uſum haberent, neq; ab equitatu ſicuti cum ex aduerſo erant,infeſtarentur. Et decreuerunt tranſire nocte ſecunda uigilia, ne ipſos proficiſcentes conſpicati Perſæ, inſequente equitatu, in tumultũ uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uentum eſſet,ubi Aſopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent ſub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda ſeruitia, quæ frumentatum conceſſerant. Erant eñ illain Cithærone intercluſa. Hæc ubi ſtatuerunt, totum illum diem inceſſente equitatu immenſum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digreſſis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerique ſumptis utenſilibus abſceſſerunt, non habentes in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri cœptum eſt, iter Platæenſem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere,in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod ſitum eſt ante urbem, à fonte Gargaphio uiginti ſtadijs diſtans. Quò ubi peruenere, poſitis pro templo armis,circa templum ipſum caſtra poſue- Iunonis templum. re. Hos Pauſanias cernens ab exercitu digreſſos,præcipit & ipſe Lacedæmonijs,ut ſumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum conſtitutum. Ibi Amõpharetus Pitanetes Euryanax. ad obtemperandum Pauſaniæ cæteri præfecti parati cum eſſent, Amõpharetus Poliadæ tribunus cohortis Pitanetorum negare ſe fugiturum peregrinos, neq; ultro dedecoraq; eſſe Spartam: quin etiam mirari id quod fieri cerneret,quippe q colloquio ſuperiori interfuiſſet. Pauſanias autem & Euryanax cum indigne ferentes non parere ſibi illum, tum indignius cohortem Pitanetam relictum iri tribuno repugnante, quod eam futurum ſi ipſi eos miſſos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis conſtituiſſent: hoc reputantes ſubſtiterunt cum Laconicis copijs, conabanturq; perſuadere homini non id facto opus eſſe: & alij quidem hortabantur ſolum Amompharetum à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinqui. Athenienſes autem hoc ſibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant,ibi perſiſterent,intelligentes Lacedæmoniorũ ingenia aliud ſentientium, aliud dicentium. Itaq; ubi exercitus mouere cœpit, equitem è ſuis miſerunt ſpeculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire: & abire prorſus in animo habere, ſciſcitatumq; à Pauſania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco inſtructos, eorumq; primores tendere ad rixas. Hortãtibus

enim Amõpharetum Euryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebãt, in periculum traheret: necdum persuadentibus, donec uentum est ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amomphareto inter altercandum sumente ambabus manibus fa-
Peregrini. xum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ cal-
culum dare, non fugiendos esse peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pausanias insa-
num nec potentem mentis uocans, ad præconem Athenienſium, quæ iussus erat per-
contantem respondit, ut illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans ea
ad se se uenirent, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses data
so, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tẽpus Pausanias moratus, dato
gno cæteros omnes Lacedæmonios Tegeatis sequẽtibus per edita abduxit, ratus Amom-
pharetum non deserturum alios, prout & cõtigit. Horum itinere rursus instructa ac-
Athenienses iere: & quia Lacedæmoniũ prærupta occupauerant & Cithæronis radi-
ces, metu eg tatus ipsi deorsum ad campũ deflexere. Amompharetus nõ credẽs ausu-
Melois flu. Argiopius. ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne defererent ordinem. At ubi
ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deseri, sum pas-
armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia pro-
gressum ad annem Meloëntem, in loco qui dicitur Argiopius, ubi situm est templum
Cereris Eleusinæ, substiterat: oppiens Amompharetí cohortem, eo cõsilio ut ij Amom-
pharetus cum sua cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo perfide-
ret, retro ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amompharet' cum suis ad cæteros per-
uenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. Nam
Thorax Larissæus. Eurypylus. Thrasydius. cum inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, uacuũ, admi-
sis equis assidue insequi pergens, illos adeptos urgebat. Mardonius quoq; cognito hos-
stium nocturno abitu, inspectóque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus
eius Eurypylo & Thrasydio, inquit: Filij Aleuei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc de-
serta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, sed uiros fu-
mos esse in re bellica, qui & primi, ut omnes uidimus, locum in acie immutauerint,
& nunc proxima nocte se fuga proripuerunt? Proripuerunt autẽ, quia necesse eis erat,
cum his prælio decernere, qui non falsõ sunt hominum præstantissimi. Vnde nullius
esse se precij inter Græcos & ipsos nullius precij uiros, ostenderunt. Cæteq; uobis Per-
sarum inexpertis, sane quàm ignoscebam laudãtibus istos uobis expertos. Artabazum
autem uehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententi-
am dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedẽ-
obsidendos. Quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc alias
dicetur. Nunc autẽ istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec
tercepti nobis dent pœnas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Pa-
Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen tanquam fugam cõpe-
um, Lacedæmoniosq; solos ac Tegeatas adeptus est. Nam Athenienses transuectis tra-
mitibus subter prærupta in planum digressos nõ cernebat. Cæteri Barbarorum agmi-
num præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi si-
gnis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes nulla diligentia, nullo ordine uiam
Barbarorũ uociferatio. ingressi. Et isti quidem uociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excep-
ri. Pausanias autem, ubi equitatu premi cœpit, equitẽ ad Athenienses mittit, qui hæc de-
ceret: Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia sit, aut ser-
uituti obnoxia, proditi sumus à socijs noctu elapsis, & nos Lacedæmonij & uos Athe-
nienses. Quod reliquum est, ita nobis uidetur esse faciendum, ut quàm strenuissime pos-
sumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Si in uos priores impetum fe-
disset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum q nobiscum Græciam non pro-
diderunt, subsidio uobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, de-
Sagittarij Athenienſiũ. betis uos ad partem maxime laborantem suppetias ferre. Quod si uobis aliquo dilato-
mine occupatis, fas non est subsidio uenire, saltem hoc gratificamini nobis, ut tagitra-

tos mittatis, quos agnoscimus longe omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiere Athenienses, cum mouerẽt ad ferendam stre-
nue opem, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex ad-
uerso instructi inuadunt. Quo factum est, ut Athenienses ab ijs urgentibus auxilium
ferre non possent, ægre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cum
leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam
ab Lacedæmonijs dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio
præsentibusq; copijs: & cum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, mul-
to plures uulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem uim sagittarum emi-
serunt, adeo instanter, ut satagentibus Spartiatis, & quia litari non poterant, respiciens
ad templum Iunonis Platæensium Pausanias, implorauit deam, obsecrauitq; ne spes
sua ipsos omnino fruſtraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocãte, Tegeatæ prius ex-
urgentes in Barbaros tẽdunt: statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmo-
nijs exta pulchra extitere, qui aliquanto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcu-
bus ex aduerso stetere. Ad quos gerra, primum pugna atrox commissa est iuxta ipsum
Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Bar-
bari phensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes
erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares: qui etsi deni plurésue aut pauciores in
singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardo-
nius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstãtissimis
stipatus, ea maxime parte hostem urgebat, qui quandiu superfuit, tamdiu Persæ resi-
stentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea uero q̃ Mardoni
us & agmen, quod circa illum robustissimũ erat, occubuit, tum demum alij quoq; ter-
ga uertentes cessere Lacedæmonijs, quorum pleriscp officiebat uestis armis uacans. In-
ermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio
peracta est, secundum oracultum Spartiatis redditum: & uictoria omnium (quas unq̃
nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos.
Horum superiora maiorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausaniæ maiores fu-
erẽ. Oppetijt autem Mardonius sub Aimnesto, uiro inter Spartiatas eximio: q aliquan-
do post bellum Medicum trecentos uiros secum habens, apud Stenyclerum cum omi
bus Messenijs qbus cum erat, bellum conflixit, ubi ipse & trecenti occubuere. Ad Pla-
tæas autem Persæ postquam à Lacedæmonijs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad ca-
stra sua contendunt, & ad murũ ligneum quem fecerant in parte quadam agri Theba-
ni. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Per-
sẽ usum esse intrasse fanum, neq; circa tẽplum occubuisse, sed plerosq; in profano:
opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos nõ recepisse, qa tem-
plum quod est in Eleusine, Anactorium concremauerant: Hactenus pugna hæc gesta
est. Artabazus Pharnacis, cui iam inde ab initio displicuerat Mardoniũ relinqui ab re-
gis in Græcia, quicq; multis uerbis pugnam dissuadẽs nihil profecerat, hoc sibi agẽdum
putauit: Is quod sibi non placerent, quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præ-
erat autem nõ paruis copijs) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum
prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probe intelligens, iusseratq; omnes ire con-
certos quacunque ipse duceret, & quà uiderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam
ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugientes. Ita non seruato amplius eodem du-
cendi ordine, sed repente effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murum uersus, aut
Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Hellespõtum. Et
si quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autẽ Græcis qui stabant à regis partibus,
ignauiter de industria agentibus, Bœotij tamen perdiu cum Athenienſibus decertaue-
runt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi nõ parum strenuos se præstite-
runt: qui nolẽtes ultro ignauiter agere ita dimicarũt, ut trecẽti primores eorum ac for-
tissimus quisq; illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi & isti terga dederunt nõ quò

Gerra Persi-
ca.
Iunonis tem-
plum.
Pausaniæ ui-
cloria.
Aimnestus.
Mardonij cæ-
des.
Stenyclerus.
Anactorij.
Artabazus.
Murus ligne-
us Persarũ.
Bœotij.
Thebani.

Persæ & alia multitudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem pependisse è Persis, quanquam & ipsorum qui dam antè quàm cum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem fa cit, quod ad Persas intuebantur: atque ita cunctis illis uictis fugam capesserunt, præter equitatum tum alium, tum Bœotiorum: qui hactenus profuit fugientibus, ut allidere adhærès hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci uictores, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nun ciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos uincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses, & Phliasij nullo ordine eunt Corinthij rectà per colles, qua itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planis sima uiarum est. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæronem usque persecuti, terga ce ciderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Per sæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequam La cedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis, quàm commodissime pol sunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese Barbari defensabant, sed etiam Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum. Vt uero Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioq; extitit: ex permagno temporis spatio, tandem uirtute & pertinacia Athenienses murum trans scenderunt, subruerunt q; atque ea parte se Græci infuderunt, quorum Tegeatæ inter fere principes: ijdem tentorium Mardonij diripuerunt. Et ex eo cum alia, tum uero equo rum præsepe Mardonij ex ære totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Te geatæ in templo Aleæ Minervæ reposuerunt. Nam cætera quæ cepere, in unum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cun uam cogere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum temp & tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ce ginta myriadib⁹, exceptis quatuor cum quibus Artabazus aufugit, ne tria quidem lia hominum cæsi superfuerint. E Lacedæmonijs qui Spartani essent, unus & trigin sunt omnino desiderati. Tegeatarum sedecim, Athenienſium duo & quinquaginta. ter Barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sy cæ, è uiris uero Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ Athenienses q; multum nuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod omnes ij, eos qui sibi oblati sunt uicerunt. Lacedæmonij uero (quod robustissimos ha ít) hostiles exercitus superauerunt. Quorum longe præstantissimus extitit meo iudicio tia Aristodemus, is qui solus trecentos ex Thermopylis quod euasisset dedecus, ignomi miniamq; acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius, & Philocyon, & Amompharetus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnam præstantissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edi dit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & pro palam mori uoluisse: Posidonium uero qui perire noluisset, ob id extitisse tanto fir stabiliorem uirum. Verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem op petiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quo ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græco rum præstantior uenerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcor Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cum a is pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Platæensem inquiens, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil mag usus esset, nullamq; operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Athenien

Corinthij. Megarẽſes. Phliaſij.

Muri Perſarum expugnatio.

Præſepe Mardonij. Aleæ Minerv.

In tradenda hac Barbarorum cæde, diſſentiunt nonnihil autores.

Ariſtodemus. Poſidonius. Amompharetus.

Callicrates.

Aimneſtus.

sibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis, è tribu Decelensi. Decelenses autè rem ali quando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne ævum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copijs oram Atticam inua sissent, & populos è sedibus suis ejicerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contume liæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Athenienſium soli, ne uastaretur, exposuisse il lis omnem rem gestam: eosq; deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndari dis prodideret. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hanc usq; memoriam in Spar ta immunitas uectigalium, & dignitas præsidendi: adeo quidem, ut bello quod mul tis posthea annis inter Athenienses atque Peloponnenses gestum est, Lacedæmonij cum cæteram Atticam popularẽtur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sopha nes, & præclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur. Vno ferrum gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties ad uentantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertentibus, resumpta ancora ita fugi entes insequebatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam acquiescens assi due rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obsidentibus Ae ginam Athenienſibus, Eurybiadem uirum Argium quinq; certaminum uictorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo uir egregius extitit, dum Athenienſium unà cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decer tater, contigit ut sub Hedonibus apud Daton occumberet. Post Barbarorum stra gem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Theaspis uiri Persæ. Hæc cum accepisset Persas fusos esse, Græcos ui ctores, tum multo auro ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum ueste speciosissima carpento aduenit: ex eoq; descendens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupa tos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem: cuius & no men iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex, inquit, libe as me supplicem captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es, quod istos extinxisti, neq; dæmonum neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa Hagetoridæ Antagoræ filia: ui raptam ex Co uir Perses habuit. Huic respondes Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tum quia multa loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitis iumi. Hæc locutus, eam in præsentiarum Ephoris qui aderant, commendauit. Post modum in Aeginam, quò illa uoluit, ducẽdam curauit. Post huius mulieris digressum continuo Mantinei superuenerunt re iam confecta, qui se animaduertentes uenisse sero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumẽdas de se pœnas dixere. Itaque cognito Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam usq; persecuti sunt, etsi uetantibus Lacedæmonijs insequi fugientes. Eidem posthea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos ad uenere Helei, qui itidem ut Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum rep. effi sunt, suosq; & ipsi duces exilio mulctauerunt: Hactenus de Mantineis & He leis. Erat ad Platæas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythei: qui Pau saniam adiens, infandissima usus est oratione, inquiẽs: Fili Cleombroti, rem tu mirifi eam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dij tribuerunt, ut liberata Græcia omnes quos nouimus, Græcos gloria supergredereris. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore fama celebreris, & aliquis Barbarorũ posthac caueat nefanda facinora per petrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti recisò capite, Mar donius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicem reddes, laudem nan ciceris primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab uniuersis Græcis. Siquidem fixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris ultus. Hæc Lampon gratiam se ini

Sophanes.

Deceleus.

Aphidnæ. Titacus. Decelenſium immunitas.

Ancora Sophanis.

Eurybiades.

Leagrus.

Metallorum dureorũ cer tamen.

Pallaca.

Pharãdates.

Mantinei.

Helei.

Lamponis conſilium.

Pausaniæ responsum ad Lamponem.

turum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respõdens Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta benevolentiam atq; providentiam amplector, tñ ab æquitate iudicandi deerras. Nam & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum suades mihi sæuire in mortuũ, aiscq; me auditurũ melius, si istud fecero, quod Barbaros decet potius facere q̃ Græcos, quodq; in illis & exprobramus. Quare ego neque Aeginetis, neq; ijs quibus ista probant assentior: cõtentusq; sum Spartis placere ut honeste agam, honesteq; dicam Leonidæ, cui me iubes patentare, affirmo & ipsi & cæteris q apud Thermopylas occubuerũt, magnifice esse parentatum innumerabilibus horum funeribus. Tu uero posthac ad istud cõsulendum ne me adieris, quod tibi impune esse, loco bñficij ponas. Hoc cũ ille audisset, abijt. Pausanias edicto ꝓpositio, ne qs de prædo qd tangeret, iussit seruos oẽm cõportare pecuniã. Illi p castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosq; auro & argẽto cõstratos: crateras etiã aureos, phialasq;, & alia uasa potoria, necnõ saccos sup plaustra interlucẽtibus intus inclusis ex auro & argẽto lebetibus. Quinetiã è cæsoꝝ cadaueribus exuebãt armillas, & torques & aurinaces aureos. Nam uarij gñis uestimẽta nullius momẽti habebantur, eaq; rez multum furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multum quod occultare nõ poterãt, repræsentabant. Vnde principiũ extitit ingẽtium diuitiaꝝ Aeginetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: collata pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti exære colubro, proximè ara, tum deo qui est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tum deo q̃ apud isthmũ Neptunus æreus septem cubitoꝝ. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq; pallacas Persaꝝ, & aurum, & argẽtum, & reliquam pecuniam cum iumẽtis. Quæ aũt peculiariter data sunt, qui operam nauauerunt ad Platæas, referr̃ à nemine, data tamẽ fuisse arbitror. Certè Græcia fugit, oñem apparatũ suum ex auro argentoq; & peripetasmatis Mardonij reliqsse, & Pausaniam dum eum apparatũ uidit, iussisse pistores & coquos cœnam ei bi uti Mardonio instruerent. Quod cum illi fecissent, tum Pausanias lectos intuentes aureos, argẽteosq; probe instratos: mẽsas etiam aureas ac argenteas, magnificumq; cænæ apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut ita conicam instruerẽt cœnã. Id cum illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem chinnantem accersisse Græcoꝝ duces, eisq; ubi cõuenerunt inter ostendendum uti q̃ cœnæ apparatũ dixisse: Viri Græci, hac ego uos de causa conuocaui, quòd uolebam uobis amentiam Medoꝝ ducis ostendere: qui cum talem uitam duceret, ad nos fugiendos uenit, qui tam misere uictitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixit. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri, argentiq;, & aliarum pecuniarũ. Hoc quoq; rei apparuit postmodum in his mortuis cadaueribus nudatis, ut cum eoꝝ ossa cõportarent unum in locum Platæenses, inuẽtum sit caput nullã suturã habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam molares quàm cæteros. Quinetiam ossa uiri quinq; cubitoꝝ. Postero die cum Mardonĩ cadauer non esset, incertũ à quibus hominibus subtractum. Audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artõte Mardonij filio accepisse. Quis autem huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes uir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci uero posteaq̃ prædam dispertierũt, cæsos separatim quisq; suos tumularunt. Lacedæmonĩ tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdotes è quibus fuere Posidonius & Amõpharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerũt. Hũc in modũ Lacedæmonĩ sepulti sunt. Tegeatæ uero & Athenienses suos utriq; promiscue condiderunt: necnon Megarenses

Præda Græcorum è Persarum clade

Tripes aureus.

Pausaniæ præda.

Persarum luxus.

Lacedæmoniorum frugalitas.

Caput sine sutura.

Dentes uno ex osse.

Ossa quinq; cubitorum.

Dionysiophanes.

Posidonius.

Philocyon.

Callicrates.

atq; Phliasij suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescebant se à pugna abfuisse, cũ sero superuenissent. Quippe tumulus illic uisitur, qui dicitur Aeginetarũ: quem ego audio decem post hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleade Autodici uiro Platæensi illorum hospite, excita tum fuisse. Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi inito consilio uisum est bellum Thebis inferendum, petẽdumq; eos qui cum Medis senssissent: & ni eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum, q̃ eam euertissent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos dicimus uiros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabant, murumq; adoriebãtur. Quibus ab agro uastando non discedentibus, uicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita cõstitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum, q̃ aut eas expugnauerint, aut nos dediderit, abfit ut nostra causa Thebanus ager amplius uexetur. Sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis publico demus. Nam & publice cum Medis senssimus: nõ autem nos soli. Siue reuera deposcentes nos urbem obsident, nosipsi nos in disceptationem ex hibemus. Eum Thebani sane probe & opportune locutum arbitrantes, cuestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, uelle se uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginos factionis Medicæ esse principes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros. Pausanias autem hoc ipsum suspicans, fore ubi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copijs, Corinthum deductos supplicio affecit: Hæc hactenus, quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum Pharnacis, ut è Platæis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, cum ad ipsos uenit, hospitio inuitarunt interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ, iste intelligens si omnem ueritatem pugnæ referret, aditurum se uitæ discrimen cum suo exercitu (ut cernitis) quàm celerrime peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negocium transigendum. Mardonius ipse cum suo exercitu aderit, nostris uestigijs insistens, cui hospitium & officium præstate. Hæc enim uos in tempus præstiturum fore enim, ut omnes cognita re ipsum adorientur) ideo ne apud Phocenses quidem uoluerat quippiam, ad Thessalos autem ita locutus est: Equidem uiri Thessali maturo agebat, recta Thraciam uersus, tanquam uere properans ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui uel à Thracibus obtruncati sunt, uel quod fame atque labore erant enecti. Ex Byzantio nauigijs transmisit in Asiam: Hunc in modum iste redijt. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalem Ioniæ geri. Cum apud Delon Græci considerent, ñ qui unà cum Leutychida Lacedæmonio nauibus uenerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei, & Athenagoras Archestratidæ, & Hegesistratus Aristagoræ, missi à Samijs clam Persis ac tyranno Theomnestore Androdamantis, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit Hegesistratus multa & uaria: Fore enim, ut si tantummodo hos uiderent Iones, à Persis desicerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam tam ijsdem reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent, uicissimq; Barbarum: facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uero apud hos suspicionis subesset, ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutychides, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua

Cleades.

Timegenides Attaginus

Mycale

Lampon. Thrasycleus Athenagoras Hegesistratus Theomestor.

Leutychides

Artabazi fuga

cius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu, ut nauigemus, data nobis parte, & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Samij extẽplo fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domũ cæteris legatis, iussit cum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Euenij Apolloniata, ex Apollonia, quæ est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia

Solis oues. cræ Solis oues, quæ interdiu secundum flumen pascuntur, quod è monte Lacmone per

Euenius. Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu stabulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi Euenius hic, cum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo hoc idem mercari, quas substitueret. At Apolloniatæ ubi acceperunt (neq; enim eos quod

Euenius excæcatur. gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium condemnauerunt, ut quia uigilam edormisset, uisu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neq; pecora fœtificauere, neque humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis, respondere causam esse, quia custodem sacrarum ouium Euenium inique luminibus orbassent: enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos, quàm ei satis fecissent ijs, quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perctis, daturos se Euenio tale donum, quod habentem plerique hominum putarunt exequenda: Euenium in statione sedentem adeunt, eiq; assidentes alijs de rebus uerba faciunt, nec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem, ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret, si eam uellent pendere Apolloniatæ. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciusum, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non insensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc cum respõdisset Euenius, tum ij qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi omnem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis emerunt huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs exercui

Euenius uates. tui uaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negocium in Græcia

Deiphonus uates. fuisse exhibitum: quòd se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam Iones re Græci, classem è Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cum sum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. Non enim censebãtur pugnam naualem sibi effecturæ pessendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In cõtinentem aũt ideo nauigabant, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, præcepto Xerxis ab aliis copijs relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum

Tigranes. Gæson. Scolopis. Philistus. & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum cõstituerant refugere duces Persicæ classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circundare, in illarum summa præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templum Mycales, præterquam ad Gæsonẽ & Scolopoentem, ubi Cereris Eleusinæ cernit templũ, quod Philistus Pa

lis condidit, sectans Neleum Codri in colonia Mileti locanda uenerunt. Ibi subductas Neleus Co naues munimento circundederunt: & è saxis stipitibusq; felicium arborum, quas ipsi dri. exciderunt, & circum munitiones depactis fudibus se instruxerunt, tãquam & obsidi & uictoria potituri. In utrunq; eñ casum ratione inita sese apparabant. Hos abijsse in continentem postquam accepere Græci, tanq̃ eos Barbari effugissent, ægre ferebãt, incerti quid agerent, retrò ne se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum uisum est esse faciẽdum, sed porrò eundum in continentẽ. Præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, alijsq; quibuscunq; opus erat, ad Mycalem nauigant: & cum proxime castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri uident, sed naues intra murum subductas, & magnam uim peditatus pro littore dispositam. Ibi priLeutychidis stratagema. mum Leutychides nauem littori applicans, q̃maxime appropinquare poterat, Iones p Hebes tessera. conem cõpellabat, inquiens: Viri Iones, quicunq; è uobis me exauditis, intelligite quæ Artemisius. dico: Nihil enim horum quæ uobis mando, intelligunt Persæ: ubi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. Deinde tesseræ Hebes. Hoc qui è uobis non audijt, ab eo qui audijt discat. Huius facti eadẽ mẽs fuit quæ Themistoclis ad Artemisiũ: q̃ uidelicet hæc uerba si laterent Barbaros, inductura ad obsequendum Ionas essent: sin delata ad Barbaros, redderent eis Græcos infidos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandũ instruebant. Quod facientes cum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, ar- Samij. mis Samijs adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum uiatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem uenerant, quod quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesijs, quæ in quam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo cõsilio facientes id, ut Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum moliturí uidebantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine, sese constipauerant. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra fluctus positum apparuit. Rumor autẽ huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bœotijs superasse Mardonij copias. Multis Res diuinitus futuræ signis declarantur. Cereris delia bra. Platæarum pugna. Mycales pugna acteris signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur: etsi tunc eodem die contigit utraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranque pugnam fuerint Cereris Eleusinæ templa. Nam apud ipsum Cereris fanum (ut à me superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna commissa est, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrorum templa. Nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem uesperi. Quarum utranq; eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem repertis declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, nõ tam de seipsis, quàm de Græcia, ne Mardonio subijceretur. At ubi fama hæc ad eos aduolauit, impensius properantius ad congrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita prmio essent. Athenienses, & qui iuxtà erant, instructi pene dimidium copiarum, iter tenebant per littus quæ planitiem. Lacedæmonij aũt, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur: Persæ, quod sibi gerra manere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus. Postea ut ro q̃ Athenienſium, & eorum qui cũ Athenienſibus erant, copiæ adnixæ sunt, uehemenius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorũ, tum comutari iam res, & deiectis gerris Græci cõferti impressionẽ facere in Persas: illi accepto impetu perdiu restitere. Ad postremũ in munitiões refugere, cũ qb⁹ pariter irruperũt

Athenienſes,& Corinthij,& Sicyonij,&Trœzenij:ita enim erãt ij in acie collocati.Vbi uero & murus captus eſt, ibi Barbari nõ roboris memores eſſe,ſed fugæ, præterquam Perſæ.Hi ſoli ad paucos redacti pugnabant, Græcis aſſidue in mugæ irruentibus. Quorum duo duces,Artayntes,& Ithramitres,claſſiarij exercitus duces effugerunt:totidem pugnantes occubuerunt,Mardontes,& pedeſtrium copiarum dux Tigranes.Adhuc dimicantibus Perſis,ſuperuenere Lacedæmonij ac ſocij,qui eos qui ſupererant trucidauerunt.Ipſorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cũ alij ex Sicyonijs,tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt ſtatim ab initio pugnam pertinaciorem , quoad poterant Græcis ſuppetias ire.Quos inchoaſſe cernentes alij Ionesſita & ipſi à Perſis deficientes adorti ſunt Barbaros. Mileſiis præceptum erat,ut exitus uiarum cuſtoditent, Perſarum ſalutis gratia,ut ſi qui caſus(quemadmodum accidit)eos deprehẽdiſſent, Mileſiis ducibus ſalutem ſibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei cauſa Milefii illic collocati fuerant, neue ſi pugnæ adeſſent,aliquid innouarent. At illi è contrario prorſus quàm iuſſi fuerant fecere: alijſq; quæ ad hoſtem ferebant uſus, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hoſtiliſſimi. Hunc modum Ionia iterum defecit à Perſis. In hoc prælio præclariſſimam inter Græcos opinionem nauauerant Athenienſes, & ex Athenienſibus Hermolycus Euthœni, uir in Palæſtra celeber : cui poſtea contigit, ut bello inter Athenienſes & Caryſtios in pugna apud Cyrnum agri Caryſtij facta , cæſus in Geræſto iaceret. Secundum Athenienſes egregij extitere Corinthij Trœzenijq;, ac Sicyonij. Græci perquàm multis Barbarorum alijs in pugna,alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumq; mirum egeſta illinc in littus præda, & quibuſdam pecuniarum theſauris repertis. Vbi cæſis atq; naues cremauere,uela fecerunt.Et cum Samum appulſi ſunt, conſultabant de gente Ionica tranſferẽda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipſi imperium obtinerent.Neq; enim uidebatur eis fieri poſſe, ut per omne tempus Ionibus turandis præeſſent:ſperandum eſſe,ut Iones à Perſis rebellaſſe gauderent. Ad hæc magiſtratus a cedæmoniorum cenſebant emporia nationum Græcarum, quæ cum Medis ſentirent, eiectis incolis, danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienſes è contrario, non eſſe principatum Ioniæ ſummouendum,nec Lacedæmonijs de ipſorum colonijs conſultandum. Et cũ in hoc contenderent Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponnenſes, neque ita Samios,& Chios,& Lesbios,ac cæteros inſulanos,qui ſecum militabant,ad foedus tatis fœdus adegerunt:data acceptaq; fide cum iureiurando,ſe permanſuros in ſocietate nec ab ea defecturos.Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigabant, ratus adhuc illos intentos ſe eſſe inuenturos. Et iſti quidem in Helleſpontum nauigabant. Illi uero Barbari qui profugerant,nõ ita multi cum ad cacumina Mycales peruenerant, ad Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darij filius, qui pugnæ male geſtæ affuerant,conuiciari Artayntæ cum alijs multis probris,tum uero dicere,illum mulierem fuiſſe ignauiorem,ita illam præfecturam adminiſtraſſet,dignumq; omni malo eſſe,qui de regia domo male meritus eſſet. Apud Perſas ſummo opprobrio datur,audire ſe mulierem eſſe ignauiorẽ. Artayntes ubi multa audijt,indigne ferẽs,acinacẽ in Maſiſtẽ ſtringit, interficiẽdi auidus,quẽ irruentẽ cernẽs Xenagoras Praxilai uir Halicarnaſeus,ut ſtringentem à tergo,hoſtem mediũ accipit,ſublatum humi allidit,intereaq; ſatellites Maſiſtis ſeruaſſet. Quorum Eo facto Xenagoras & ipſius Maſiſtis gratiã inijt,& Xerxis,cuius fratrẽ ſeruaſſet. Quapropter ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ pfectura donatus eſt. Nihil hoc amplius inter Barbaros egerunt,Sardiſq; peruenerunt,ubi rex erat,& ex eo tẽpore,quo prælio male geſto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tuncagens, adamabat uxorem Maſiſtis,quæ & ipſa illic erat.Ea cum potiri non poſſet, neq; donis miſſitandis, neq; pollicitationibus quam afferre nolebat fratris Maſiſtis reſpectu:quæ res & mulierẽ retinebat, probe gnaram, non ſe coactum iri ui. Ibi Xerxes cæteraq; prohibitus huc euaſit, ut filio ſuo Darij

Ithramitres. Mardontes. Tigranes.

Perilaus.

Ionia rurſus Græciæ reſtituta.

Hermolycus

Geræſtum.

Ioniæ trãſlatio.

Maſiſtes.

Muliere ignauior

Xenagoras Praxilai.

Xerxis amores. Darius.

in matrimonium daret filiam huius mulieris,ac Maſiſtis: exiſtimans ſi hoc feciſſet,commodius ſe illa potiturum. Contracto matrimonio, alijſq; ex conſuetudine celebratis, Suſa profectus eſt.Eò poſtquam peruenit,& uxorem Dario domum duxit,ita demum ab uxoris Maſiſtis amore ceſſauit, adamata ex familiaritate nurus Maſiſtis filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua cum potiretur, proceſſu temporis res patefacta eſt, hunc in modum:Ameſtris uxor Xerxis,amiculum quod ipſa texuerat,atq; grande atque diſtinctum,& ſpectatu dignum,uiro donauit.Quo ille delectatus atque amictus,ad Artayntam ſe confert,atq; ubi ſe oblectauit cum ea, iuſſit à ſe petere mulierem quæ optaret ſibi fieri in remunerationem obſequij.Omnia enim quæ peteret,impetraturam. Ad hoc illa reſpondens (debebatur enim toti familiæ infortunium) dabis'ne, inquit, mihi quicquã petieroꝰ Xerxes omnia alia potius eam petiturã ratus,cũ iureiurando promiſit. Qui poſtquam iurauit,mulier intrepide amictum poposcit. Xerxes enimuero recuſare non ob aliud,quàm quod uereretur Ameſtrin: ne ſic illa rem, quæ agebatur, iampridem ſuſpicata deprehenderet:offerre ei & urbes,& immenſam uim auri,& copias miliium, quibus nemo præter illam eſſet præfecturus. Eximium autem donum eſt apud Perſas,exercitu donari. Verum cum non poſſet perſuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa ſupra modum læta,eo geſtando geſtiebat.Ameſtris ubi mulierem habere amiculum ſciuit,& rem geſtam,non in puellam cõcepit odium, ſed in illius matrem, cuius culpam , & quam huius rei autorem eſſe credebat, exitium machinatur. Obſeruato itaq; tempore , quo uir ſuus Xerxes regalem inſtrueret cœnam, quæ cœna apud illos quotannis eo die (quo rex creatus eſt) inſtruebatur. Cœnæ nomẽ Perſice Tycta, græce τέλειον, id eſt, perfecta: in qua rex ſolum caput ornatur, Perſaſq; ſtrenis donat. Hoc die obſeruato,Ameſtris à Xerxe petijt,ut ſe Maſiſtis uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefarium q; arbitrari,uxorem germani dono dari:eamq; inſontem negocij illius, cuius cauſa uxor ſua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus & inſtituto, quo nefas eſt, regia cœna propoſita orantem non exorare, inuitus admodum annuit, tradensq; uxori,ac iubens facere,quod liberet,germano ad ſe accerſito,ita inquit: Mala fiſta,tu Darij filius es,idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum iſta mulierum qua contubernium habes, noli habere:in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Iſtam autem,quam in matrimonio habes(non enim mihi uidetur habenda)miſſam facias. His uerbis ſtupefactus Maſiſtes,domine,inquit, quã tu mecum orationem habes importunam,qui uxorem,ex qua liberi mihi ſunt adolescentes & filiæ,quarum unam tu filio tuo duxiſti uxorem,iubes me relinquere,quæ mihi eſt ex animi mei ſententia,ut filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etſi magnifacio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum iſtorum faciam: Tu uero, qui nequaquam neceſſe habes, noli hoc ad rei me cogere: alius non inferior me exiſtet maritus filiæ tuæ. ſine me meæ uxoris conſuetudine frui. Hæc ille cum reſpondiſſet, percitus ira Xerxes,atqui,inquit,ita tecum Maſiſta agetur, ut neque iam tibi filiam meam nuptum dem,neq; tu cõſuetudine tuæ diutius fruaris,ut diſcas accipere oblata.Maſiſtes his auditis,extra abijt,hactenus locutus, domine nondum interemiſti. Hoc interim tẽpore dum Xerxes cũ fratre colloquitur,Ameſtris accitis ſatellitibus Xerxis uxorẽ Maſiſtæ excarnificat,mamillas pcidit,easq; canibus abijcit:præcidit nares, aures,labra, linguam,atq; ita excarnificatam remittit domum.Harum rerum cum nihil audiſſet Maſiſtes,metuens tamen aliquid ſibi eſſe mali, curſu ſe domum ripiebat. Vbi uero mutilatem uxorẽ uidit, confeſtim inito cum liberis conſilio, abijt Bactra cum illis & alijs quibuſdam,tãquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum malis regi facturus:quod & cõtigiſſet (ut mihi uidet) ſi occupaſſet ad Bactrios & ad Sacas deſcendere.Etenim præſes erat Bactriorum,à prouincialibusq; diligebatur.Sed hæc eũ perpetraturum Xerxes audiens,miſſis aduerſus hominem copijs,& ipſum & liberos & copias in itinere trucidauit.De amore Xerxis &nece Maſiſtæ hæc hactenus.Græci à Mycale profecti Helleſpontum uerſus, primum circa Lecton ſtationem habuerunt,à uento

Ameſtris.

Exercitu donari apud Perſas exiſtimum.

Tycta cœna. Telion cœna

Xerx. ad Maſiſtem

Ameſtris crudelitas in Maſiſtæ uxorem.

Maſiſtæ & liberorum cædes.

Lecton.

tis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorum præcipuè causa ille
luc erant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos. cum reperissent solutos, deli-
berabãt. Leutychidi & qui eum eo erant Lacedæmoniis, uidebatur in Græciam reuean-
dum: Athenienſibus autem & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Cherſone-
sum tentarent. Itaque Peloponnenſes quidem abiere: Athenienſes uero Abydo in Cher-
sonesum trãscientes, Sestum obsidebant. Huc postquam auditum est Græcos in Helle-
sponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidissimo muro præditam,
conuenere cum aliis ex aliis circà oppidis, tum ex Cardia Oebazus, uir Perses, qui arma
è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iun-
ctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtine-
bat Xerxis prætor Artayctes, uir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui
Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circunuenit, petitis Protesilai Iphiclo genti pe-
cuniis. Etenim est in Eleunte Cherſoneſi Protesilai sepulchrum, & ei fanum circunie-
ctum ubi inerat ingens uis pecuniæ, necnon phialæ aureæ, argenteæq;, & æs, & uestis,
aliaq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, his uerbis eum circunuenien-
Here, est hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militum copiis terram tuam adore-
tus, meritas morte pœnas dedit, eius mihi domum dato, ut discant alii non militare ad-
uersus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat persuadere Xerxi, ut largiretur sibi do-
mum eius uiri, de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayc-
ctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quod uidelicet Persæ omnem Asiam si-
am esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic postquam pecuniis ab re-
ge donatus est, eas ab Eleunte ad Sestον exportauit, fanumq; seuit & coluit: & quotes
Eleuntem pergebat, in adyto, id est, in templi loco inaccesso, cum mulieribus concum-
bebat. Tunc autem ab Athenienſibus obsidebat nullis rebus præparatis, quæ pertinerẽt
ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improuiso à Græcis inuasus. A
li, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria ex-
peditionem, quoniam murum expugnare non possent. Itaq; orare duces suos, ut sese
linc reducerent. Duces negare se prius id facturos, quàm aut murum expugnassent, aut
ipsos respublica Athenienſium accersisset. Adeo res illa eis cordi erat. Atii qui cum Ar-
taycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeò, ut funibus lectorum lig-
xis uescerentur: ubi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capesserunt fugam
cum alii Persæ, tum Artayctes & Oebasus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ
præcipue destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem
indicauere Athenienſibus, portasq; patefecere. Athenienſium plerisque fugientes
Persas persequentibus, alii urbem tenuere. Oebazum in Thraciam fuga elapsum,
ces Absinthii exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt: cæterum
comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, cum pau-
ci essent, super Aegos fluenta circunuenti, cum perdiu sese defensassent, partim occu-
buerunt, partim uiui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, inter quos
Artayctem cum filio suo. Fertur à Cherſonitanis, uni eorum, qui istos seruabant, dum
carnem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ prius imposita refilie-
palpitauit que, quemadmodum pisces recens capti: Qua de re cum circumfusi admira-
rentur, Artayctes ostentum ut uidit: accito uiro, qui salsuram coquebat: Hospes, inquit,
Athenienſis, non est, quod istud metuas ostentum, quod non tua causa extitit, sed mea.
Protesilao qui est apud Eleuntem signum dante, qui mortuus ac fale conditus, habet
à diis potestatem, eum à quo iniuriam excepit, uexandi. Nunc igitur ei donaria redim-
ere in animo habeo. Pro pecuniis quidem quas è templo sustuli huius dei, centum ta-
lenta pendam: pro mea uero ipsius salute ac filii, ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum
Athenienſium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntiis
exoratum, quo Protesilaum ulciscerentur, ut hominem interimeret. Itaque adductum
hunc in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alii aiunt, in tumulum urbi Madyto

Sestus obsidetur.

Cardia. Oebazus.

Artayctes. Protesilaus.

Fames mira.

Plestorus.

Salsuræ offa resilijt.

imminentem, depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapi-
dibus obruto. His actis, Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pe-
cunias, tum uero arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea
quid piam gestum est per eum annum. Huius Artayctæ, qui suspensus est, auus pater-
nus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem ex-
cipientes Persæ, ad Cyrum detulerũt, in hæc uerba: Quandoquidem Persis Iupiter prin
cipatum dedit, & ex uiris tibi Cyre Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regi-
one, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt no
bis confines urbes, multæ longinquæ. Quarum unam incolentes, efficiemur admirabi-
liores apud plerosque. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt. Nam quando fa-
cultas nobis præstabit melior, quàm dum multorum hominum imperium habemus,
& uniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud
facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se post hac præpararent non ad imperandum aliis
amplius, sed aliis parendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus regionibus
molles uiri existant, ne'ue ex eadem terra admirãdæ fruges & egregii bello uiri gignan
tur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solum in-
colentes imperare aliis, quàm campestre colentes, aliis seruire.

Artayctes suspensus. Artembares.

Cyri sententia.

Molles uiri ex regionibus molibus.

Herodoti Halicarnassei historiarum libri
noni, & ultimi, Finis.

OMNIBVS NOBILITATIS VIRTVTIQVE ORNAMENTIS CVMVLATISS. VIRO D. IOHANNI Gograuio, principis Cliuensis consiliario, Conradus Heresbachius S.

Erodotus Halicar. præter nouem historiarũ libros, quos Musarũ nominibus inscripsit, compẽdium quoq; reliquit, quo Homeri uitam complexus, id quod Suidas eiusdem poẽtæ uitam succincte suoq; more perstringens testatur. Nempe ἐν τῷ τῶν ὅμηρ᾽ ad finem, ἡρόδοτος, inquit, ὁ ἱστορικὸς ἔγραψεν μέλισσαν δὲ τὴν βίβλον ἐκάλεσεν. Hunc libellum cum nuper latinum à me factũ Herodoto apprimendum curassem, uisum est quantulũ id cunq; est tuis uirtutibus con secrare, cui aliis plerisq; causis adductus, tum quod tu pro exactissimo tuo iudicio, proq; omnis uirtutis eruditionisq; parenti (ut Iustiniani uerbis in pandectas p̃fantis utar) tan-
quam tribuas, adeoq; eius poẽtæ ingenio delecteris, ut identidem laxãdi animi causa, Ho-
meri carmina ad testudinem decantare consueueris: Maxime uero, quo dicamentum ali-
quod, atq; μνημόσυνον extruet necessitudinis nostræ iamolim inter parentes nostros coa-
ctæ; sed quam nos iam inde à pueritia domi atq; peregre linguarum, meliorumq; stu-
diorum commilitio firmatam, etiamnum in eandem principis nostri aulam asciti reli-
giose fouemus. Nam uti nihil tum in omnibus obeundis negocijs, tum in aulis maxime
principum suauius magisq; necessarium, quàm fidus & syncerus amicus; ita nulli sunt
firmè amici, uel cõstantiores magisq; fidi, minusq; fucati, q̃ studioræ similitudine copu-
lati. Bene uale, & hanc nostram qualemcunq; opellam boni consule, meq; quod facis
mutuiter amare perge. Ex Hamboech, Nonis Nouemb. 1526.

Z

NERE VITAQVE HOMERI LIBELLVS, A CONRADO Heresbachio latinitate donatus.

Cumæ.

Melanopus.

Critheis.

HERODOTVS Halicarnasseus de genere, vitæ, atq; adeo ætate Homeri studēs quàm uerissima referre, hæc tradidit: Cum uetusta illa Aeolicoq; ciuitas Cuma primum conderetur, eōdem cum aliis permultæ oīsq; gnīs conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; cōmigrarunt: inter quos fuerat Melanopus Ithagenæ Crithonis filio genitus, homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumani filiam duxit uxorē, procreatq; è legitimo toro fœmineā proli, cui nomen indidit Critheidi. Moxq; ipse Melanopus unà cū uxore uita functus est, cōmissa interim filia Cleonactis Argiui tutelæ, quo familiarissimo uti consueuerat. Porro tempore interiecto, accidit forte, ut puella ista è furtiuo concubitu prægnans deprehēderetur: id quod paulisper suppressum dum Cleonax rescisceret, uehemēter rei indignitate commotus, Critheida seorsum ad se accersitam acerbe obiurgauit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremo huiusmodi quidpiam quo illam exeuteret, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam ciuitatem extruxissent: Theseus enim uolēs uxoris suæ memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam appellauit: Quippe id uxori nomen erat. Theseus autem è primarīs Thessalorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, uitæ facultatibus apprimè instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismeniæ Bœotio, ex his qui coloniam illuc duxerant in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alīs mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Melitem, ut quæ partui iam uicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed uidentem, nominatq; eundē Melesigenem, à fluuio uidelicet, ad quem editus esset. Etiam num apud Ismeniam se Critheis cōtinebat: à quo postea digressa, annuaria industria se filiumq; alebat, aliunde alia sumens opera: unde filium quoq; quamprimum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenq; tradebat. Hic cum citra uxorem uiueret, Critheidem cōduxit, quæ lanam illi exerceret, quam à discipulis mercedem acceperat. Illa uero industria multa atq; elegantia freta, Phemio cœpit impēse placere, adeo ut eundem Phemius eam uerbis ad coniugium solicitaret, referens cum alia quibus ciuem facere confidebat, tum præcipue, quod Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterq; simul & aliturus instituturusq;. Siquidem hunc cernebat iam miram quandā & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutionēq;, continuo cæteros sui ordinis adolescētes facile præuertit: atq; non ita multo pòst eruditionis auctibus cunctos, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuersa ei legasset, paulo pòst Critheis quoq; fato concedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, fuitq; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, uerum apud externos etiam, qui peregre frequentes illuc mercatus gratia conuenirant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eōdem è uicinis agris abunde conuecta, à peregrinis coemebantur. Externi autem cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uacabant. Commodum inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebāt tempora) & eruditus, & multag; rerum

Hermeus fluuius.

Smyrna.

Theseus.

Melesigenes

Mentes.

usu exercitus. Hic Melesigenem persuasit, ut relicto ludo secum nauigaret, accepturum & mercedem, & quæ ad profectionem essent necessaria. Ad hæc Melesigenes quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesq; spectare operæprecium forte ducebat sibi, qui conscribendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimum eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cū Mente nauigabat Melesigenes: quoq; cunq; locorum appulit, studiose uniuersa rimatus, contemplabatur si quid esset loci alicuius peculiare ac uernaculum, memoratuq; dignum: adeo, ut appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumq; quæ quoq; loco lustrando didicerit. Porrò cum ex Hispania Thusciaq; delati in Ithacam deuecherentur, cōtigit Melesigenem oculis iam ante parum ualentem, extreme laborare: ita, ut Mentes negociorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi Ithacensem reliquerit, hominē sibi uehementer amicum: multis precibus adigens eundem, quo Melesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor uero ægrotantem Melesigenem sedulo curauit, uir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob egregiam æquitatem hospitalitatemq; inter cæteros Ithacenses maxime prædicaretur. Atque hic accidit, ut de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantq; ipsi Ithacenses, tum uisum eum amisisse ibidem. Atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conuasisse, ac postea apud Colophonem prorsus cæcum factum, id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At uero Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, cum quo iam inde diu ultro citroq; nauigauit, donec Colophonem appellēti euenirret, ut in ueterem morbum recideret: quem ubi effugere non daretur, uisu putatur priuatus. E Colophone iam cæcus Smyrnam remeans, ad poëmata conscribenda animum conuerterit. Tempore deinde interiecto, cū Smyrnæ uictu necessarijsq; destituerentur, constituit Cumam proficisci: commodumq; Hermi prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. Qui locus post Cumā habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes pro coriarij officina consitens, huiusmodi quædam carmina recitasse:

Ἀιδῶδε ξενίων κεχρημένον ἥδε δόμοιο
ὃι πόλιν αὐτωνὴν κυμαίῃ ἐξιώπιδα κόλπῳ
Ναΐεπε Σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοπες ὕδωρ δείσ᾽ ποταμοῖο
ἕρμα δινέντες ὅν ἀθάνατοι τέκεν Ζεύς.

Sardana, cuius hic commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis uersibus usum est hominem recipiendum, commiseratione nimirum motus, cum uideret oculis tam misere multatū, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus illic poëmatis suam ostendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. Et cum inter fabulandum crebras sentētias in medium multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultātibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poēsi uictus subsidia habebat. Ostenditur ad nostra usq; tempora ibidē locus, ubi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. Qui locus in magna illic habetur ueneratione ab incolis, memoratur̄q; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porrò egestate postea adactus, cum uix alimenta habet, statuit in animo Cumā ad feliciorem successum reuerti. Iturusq; hæc pronunciauit carmina:

Αἶψα πόδες μεφέροιεν ἐς αὐδήεσσαν πόλιν ἀνδρῶν.
τῶν γὰρ καὶ δυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit utpote compendiosissimum. Vbi, ut Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inscriptum uisitur:

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ μίσου ἀπ᾽ ὠνυσίμαχα κεῖμαι,
ἐς τ᾽ ὄψ ὕδωρ ἢ μὴ δένδρεα, μακρὰ πελάσσῃ.

Cōmentarij profectionis Homeri.

Mentor.

Homeri cæcitas.

Nouus murus.

Sardana.

Tychius.

Amphiarai expeditio.

Hymni deorum.

ἠελίοῦ τ' ἀνιόντα λάμπρ', λαμπρότατε σελήνη.
αὐτοῦ τῆιδε μένουσα πρὸς λαὸν τῶ ἐπὶ τύμβῳ
ἀγγελέω πᾶσιν μίσθης ὅτι τῆιδε τέθαπαι.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostendit, colloquiq; suauitate auscultantes in sui admirationem facile protraxit. Intelligens igitur Cumanos poesim suam recipere, pergit eosdem cõsuetudine sua obleciare, ac postremo huiusmodi conditionem proponere, ut si publice eum alere uellent, ciuitatem Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutum probabant: addentes se quoq; adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uotis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto senatu in curiam procedit, rogatoq; eo cuius id muneris erat, ut in senatum duceretur. Ille nihil recusans, ubi opportunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulo antè in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agitarent, quidnam faciendum esset homini respondere, uisumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: unus tantum è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Quod si semel ὁμήρους, hoc est cæcos, alendos suscipiant, futurum ut continuo turbam habeant & multam & inutilem. Atque hic primum Homeri nomen Melesigeni inditum, à cæcitatis uidelicet calamitate. Nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamq; inde qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perq; prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciaretur, uehementer commotus, his uerbis calamitatem suam deplorabat:

Homeri nomen

οἶκτε μοι αἴσχ' οἷος πατρηγενὴς κύημα γενέσθαι
νήπιον ἀισθόμενος ἐπὶ γόνασι μητρὸς ἀτάλλων
ἦμ ρτ' ἐπιγνώσαμ θελξὶ διὸς αἰγιόχοιο.
λαοὶ φίκωυ μάεγωμ ἐπιβήτρες ἵππων.
ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κίνοντες ἄεθλα,
ἀιολίδα σμύεγλω ἀλιγείτεα πτυιάνακτα.
ἦμ τε δὶ ἀγλαὸμ ἴεισιμ ὕδως ἱροῖο μέλιτος
ἔνθεμ ἀπρυμέναι κᾶραι διὸς ἀγλαὰ τέκνα
ἠδελέτλω κλῖσαι δῖαμ χθόνα κρὴ πόλιμ ἀνδρῶμ
οἳ δ' ἀπανλωάοθλω ἱρὴν ὅπα φημὶ ἀοιδὴμ.
ἀφραδίλω τῆι μὴν τε παλῶμ ὃς φράσετ') ἄνδις
ὅς σφιμ ὀνείατεσιμ ἐμὸμ διεμήσατο πότμον.
κᾶρα δ' ἐγὼ τὴμ μοι θεὸς ὤπασε γενομένῳ πρῶ
τλήσομαι ἀκεράντοιν φέρων τετληκότι θυμῷ
οὐδέ μοι φίλα γῆα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς,
κήμας ὀρμαίνουσι μέγας δήμοις δυμὸς ἐπειγέ.
δῆμον ἐς ἄλλοδαπὸν ἰέμεναι ὀλίγον πρὸ ἐόντα.

Cuma abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis neminem unquam fore clarum poetam, qui tam stupidos celebraret. In Phocea autem eodem modo sibi uictum parauit, in conuenticulis uidelicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore in Phocea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic subodorata poesi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Paratum se inquiens & ministrare ei, & uictum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atq; adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. Commoratusq; apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est:

Thestorides

Ilias minor Homeri.

ἤλιον ἀείσω, κοῦ λαοσσανίω ἐΰπωλον
ἧς πρὶ πλὰ πάδον λαναοί δραπέντες ἄγκυ.

Phocaidem quoq; quam uocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam uero Thestorides, ubi Phocaidem atq; alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phocea discedere, Homericq; poesim pro sua uenditare. Vnde factum ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi usus dissicho:

Θεστορίδης δυκτοῖσι ἀνοίσω πλέον ἧς
οὐδὲμ ἀφρασότερομ πέλεθ' νόμ ἀνδρώπισι.

Atqui Thestorides relicta Phocea in Chium concessit, ubi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haud quaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemq; more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum è poesi uictum ubiq; habens. Tempore deinde non ita multo pòst, uiri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludi magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adijsset, neq; offendisset nauem qua transiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararẽt, belle conuenire uidebatur, si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit ut comitem se nauigationis reciperẽt, multis blãdisq; usus uerbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus confidens in naui, his uersibus nautis bene precatur:

κλῦδι ποσειδάω μεγαλοδενέες ἐννοσίγαιε.
εὐευχόες μέσεω ἦδε ζαυδε ἑλικῶν
δός δ' ὄυεομ καλὸμ κοὴ ἀπήμονα νόσομ ἰδέσθη
ναυταις, οἱ νηὸς ρμαρὶ δ' ἀεχοὶ ἔασι
δός δ' ἐς ὑπόεσχαμ ὐ φικρήμνοιο μίμαντος
αἰδοῖομ μ' ἐλθόντα βροτῆν ὁσίωμ γεκυεῆσαι
φῶτά τε ἰσαΐμιω ὃς ἐμὸμ νοὸμ ὑπεροπτεύσας
ὠφύσατο ζωὸς ξένιομ ξενίω τε τραπέζω.

Vbi uero secundo uento Erythræam appulissent, Homerus in naui id temporis stabulabatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquem præberent, qui ad urbem eum perduceret. Illi obsecuti, ducem itineris unum è suis permiserunt. Cum'que iam pergendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendisset q; urbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina:

Erythræa

πότνια γῆ πάνυ ὤχε δ' ὄτειρα μελίφρονος ὕπνου
ὡς ἄρα μή τοῖς μοὶ φωτῶμ εὐοχθος ἐπύχθης
τοῖς δὲ μύσπολος κοὴ τρηχεῖ ὄις ἐχολώσης.

Ingressus deinde Erythræorum urbem, percontatur de naui. Et cum forte quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea uidisset, ab hoc contendit, ut secum dispiceret, ecquibi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atq; ubi in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriæ naviculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum transportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

νᾶῦς πρυτοπόροι ευγεῆι ἁλιγκιοι ἀτῃ
πλωχάσιμ ἀιδήκοτμ βίοτ μυσζηλομ ἔχοντες
αἰδ ἕσθε ξέναιο διὸς σέβας ὑψιμέδοντος
σεῦ γὰρ μέτοπις ξενίης διὸς, ὅσις ἀλίτηται.

At uero in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde soluerãt

recurrerent, ubi etiamdum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur:

ὑμᾶς ὦ ξένοι ἑλάσειρ᾽ ὅ ἄνεμος ἀντίος γενόμενος
ἀλλ᾽ ἴτε καὶ νῦν με ἐξαῦτις καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Piscatores autem pœnitentia ducti, quod prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscēdere (si uelit) nauē. Recepto Homero rursus uela faciunt. Cumq; exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua cuiq; opera digressi, Homerum in hospitore ea nocte relinquūt. Vbi diluxit, itineri se accingēs oberransq;, ad eſi locū peruenit, qui appellatur Pinus: illicq; quiescēti noctu pini fructus excussus, quem alij κῶνον appellant, Homerus hos cecinit uersus:

Pinus locus. πεύκη. κῶνος.

ἄλλη τίς σοι νῆϊς ἀμείνονα καρπὸν ἴκηαι
ἴδμεν ἐὺ κοσμῆσαι ἀλυπήτῳ ἐνὶ μοίρῃ
ἔνθα σίδηρος ἄρηρε ἐπιχθονίοισι βροτοῖσι
ἔστη ἐὺ τ᾽ ἄρ μιν κεβρίονοι ἄνδρες ἔχωσι.

Cebrenia.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi ferrum effodiebatur. Cæterum illinc abiens Homerus, uocem caprarum, quæ ibidem forte pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens Glaucus, id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atq; ubi diu multūq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eò loco; peruenerit, tandem accedens rogabat quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata illa uastaq; loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum permouit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At uero cum canes à cœno abstinentes non cessarent suo more cœnitatem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur:

Glaucus.

γλαῦκε πέπον ἐπίαν τόδ᾽ ἔπος τὸ ἐμὶ φρεσὶ θῆσω
πρῶτον μὲν κυσὶ δόσπον ἐπ᾽ αὐλείῃσι δύεσθαι
δῖναι, ὡς γὰρ ἄμεινον, ὁ γὰρ νῦν πρῶτον ἀκοῦσαι
ἀνδρὸς ἐπιχθομένοιο, καὶ ἐς ἔρκεα δηϊοῦντος.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Inter cœnandum autem ultro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos ciuitates que quas adisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Erat que iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, antequam hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quàm festinantissime iturum. Descendens autem ad

Bolissus.

Bolissum, id erat uicino huic loco nomen, heroq; suo adito narrauit de Homero, quæ admodum res habebat, quod nimirum pro miraculo hominis aduentum ducerent, docemum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quòslibet citra delectum errones mutilosq; reciperet alereţq; tamen præcepit ut hospitem ad se perduceret. Glaucus uero ad Homerum reuersus narrauit, iussit que sequi se in urbem: fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum.

Homerus apud Chium

Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius Glauci herorum que quos habebat adolescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia iudicraq; huius poëtæ extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hinc q; cœpit per urbem inclarescere. Iam uero Thessalorum

Cercopes. Batrachomyomachia. Epicichlides

ut primum intellexit Homerum adesse, nauigās è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chij uisendi copia, urbem adijt, ludumq; illic instituens, pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chijs facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit. Hinc igitur uictum parans tolerabilem, uxorem duxit, e qua duas sucipit filias, quarum una decessit innupta, alteram uiro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit benemerentib⁹. Et primū quidem Mentori Ithacensi in Odyssea, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca, cuius beneficij gratia eundem ampliter poesi suæ insulciens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vlysses Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atq; æquissimo. Alijs etiam plerisque locis eundem laudibus uehit. Siquidem Mineruam quoties cum aliquo humana specie congredi fingit, Mentoris identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori, simul & eruditionis & nutricationis gratiam in Odyssea retulit in hæc uerba:

Homeri uxor & filiæ.

Mentor.

Phemius.

κῆρυξ δ᾽ ἐν χερσὶν κίθαριν πολυκαλλέ᾽ ἔθηκε
φόρμιγξ, ἧς τε πρὸς ὁμὸν ἐκαίνυτ᾽ πάντας ἀείδων.

Odyssea. 1.

Et rursum:

αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλετο καλὸν ἀείδειν.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu ultro citroq; nauigans, urbes locaq; plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentæ. cuius commeminit his uersibus:

Mentes.

μέντης ἀγχιάλοιο δαίφρονος εὔχομαι εἶναι
ἥος, ἅτ᾽ ταφίοισι φιλήσετ᾽ μοισιν ἀνάσσω.

Ibidem.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uestem ad sutrinam apud Nonum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inserit his uersibus:

Tychius.

αἷμα δ᾽ ἐνὶ νυδεμ πλῆτο φέρων σάκος ὠμοφόροιο
χάλκεον ἐπταβύαμον οἳ οἱ τύχιος κάμε τεύχων
σκυτοτόμων ὕχ᾽ ἄριστος ὃ λιῆνι δικία ναίων.

Iliad. 7.

A poesi uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescentem multi uiderent, inciderunt forte qui suaderent ut in Græciam transferret. Quod consilium admittens impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poesi suæ affingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnifice laudibus uehit:

Argos. Athenæ ab Homero celebratæ.

δῆμον ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ᾽ ἀθήνη
θρέψε διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

Iliados. 2.

Mnesthea etiam prætorem Athenensium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus:

Mnesthea

τῶν αὖ πὰρ μνημόνευμι ἰὼν πεπιθοῦ μυρμιδονεύς
τῷ δ᾽ οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ᾽ ἀνὴρ
κοσμῆσαι ἵππους τε, ἠδὲ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Ibidem.

Aiacem uero Telamonium ipsosq; Salaminios, Athenensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Salaminij. Aiax.

αἴας δ᾽ ἐκ σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας
στῆσε δ᾽ ἄτερθ᾽ ἵν᾽ ἀθηναίων ἵσαν φάλαγγες.

Iliados. 2.

Postremo in Odyssea Mineruam, postquam cum Vlysse in colloquiū uenerit, ad Athenensium urbem quam præcipue colebat, concessisse fingit:

ἤιεν δ᾽ ἐς μαρα δῶνα, καὶ εὐρυχόρους ἐδῶνας
δῦνε δ᾽ ἐς ἔρεχθῆος πύκινον δόμον.

Odyssea. 7.

Hæc ubi hunc in modum meditatus cōposuisset, animo in Græciā traijciēdi, commodū profectionem capessens, Samum appulit, contigitq; forte ut eodē tempore Samij Apa-

turia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam ante in Chio uidisset, coëpulones suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius, quandoquidem, inquit, hospes Apaturio festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum cõcelebrandum. Homerus affuturum se affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro cum iam illuc quò uocatus erat pgeret, in mulieres impegit, quæ in triuio Curotropho sacra facerent. Sacrifica ex occurſantis aſpectu indignata, exclamauit. Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictũ illud in animo uoluẽs, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierẽ esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat.

Apaturia.

Curotrophos.

κλῦθί μοι ἐυχομένῳ κυρηγενὲς, Διός τε γυναῖκα
τήν θ' ἑκάεργον μοῦνον, ἀνάνασσαν φιλότητα καὶ ἐυνήν
ἣν ἐπιπρεπέα θνητοῖσι γένεσθαι
ὧν ὤρην μὲν ἅπαμβλύνει, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Vbi uero ad coëpulonum collegium, hoc est, Pheatriam, accessisset Homerus, iamq; in limine ædium consisteret in quibus epulũ instructum erat, aliqui narrant iam tum ante dente igne poëtam ceciniſſe, alij postea accensum quàm carmina ista canere inciperet.

Pheatria.

ἀνδρός μ' ἔφαν' παῖδες, πύργοι τε πόλιος
ἵπποι θ' ὑπὸ πεδίῳ κόσμος, νῆες τε θαλάσσης
χρήματα θ' αὐλὴ δικόμοιο, ἄτης γλαφοὶ βασιλῆες
ἤμβροτον εἰν ἀγορῇ κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀφέλλει
ἀιδομένῳ τε πωλεῖσθαι γραφεῖπέρ τις ἐπέῳν.

Ingressus autem reclinatusq;, cum cæteris epulo fruebatur, in magno honore admirationeq; ab accumbentibus habitus, ibidemq; ea nocte cubile sibi parauit. Crastino die conspicantes eum figuli, qui ad uiam in figlina lateruncules tegulasq; coquebant, & cum intellexissent hominem esse eruditum, compellatum iusserunt eum canere, pollicentes cum tegulas, tum alia qualia ea cunq; essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ uocantur Caminus, id est, fornax.

Caminus Homeri.

εἰ μ' ἤρετο μισθὸν ἀείσω ὃν κρατερὸν
ἐνθ' ἂν ἀθηναίη, πολὺ ὑπείροχε χεῖρα καμόντων
ἦν δὲ μελανθερίη κόπτοι, πολὺ πάντα μάλ' ἰσάς
φρίξαιμι καλῶς, καὶ ἐμοῖς ὤνομα ἀρεῖται
πρῶτα μὲν ἐν ὀρόφῳ πλεύμονα, πρῶτα δὲ ἀγκαίης
πρῶτα δὲ κνήμας ἡμὶν δ' ἐκάεσσι σοὶ νοῆσαι
ἦμαρ δ' ἐς ἑσπέρην τρεφθέντες ἐνθάδε ἔρικθε
συγκαλέω δ' ἅπαντα καμίνῳ ἐνικτίσας
σύντριβ' ὁμῶς μάγαδόν τε, πολὺ ἄσβεσον ἠδὲ γ' ἄβακτον
ὠμόδαμον δ' ὃς τὴν δὲ τέχνη πρῶτα κακὰ πρίζῃ.
πεῖσε πυρὲ δεῦσαν πολὺ δ' ὤματα σὺν δὲ κάμινῳ
πᾶσα κυκηθείη κεραμένων μέγα κωκυσάντων
ὡς γνάθῳ ἵππειν βρυχηθμοῖ βρύχοι δὲ κάμινῳ
πάντ' ἐμ τοθ' αὐτῆς κλαμύα λεπτὰ πρίσσα
ἐνθρο καὶ ἠελίῳ δυγάτης πλυφάρμακε κίρκη
ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκη δ' ἀνύτῃ τε καὶ ἔργα
ἐνθρο δ' ὁ χείρων ἀγέτω πλείας κενταύρους
ὅν δ' ἡρακλείους χεῖρας φῦτρ' ὄτ' ἀπόλοντο
τύπποιεν τάδε ἔργα κακῶς, τύπποι δὲ κάμινον
ἀυτοί δ' ὁιμώξοντας ὁρώατο ἔργα πρηχά
γνᾦσω δ' ὁρώων ἀυτὸ κακοδαίμονα τέχνην
δσ' ἐχ' ὑπηκύφθη πρὸ ταῦτα πᾶν τὸ πρόσωπον
φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσαμτ' ἄσιμα ἐέργω.

At uero in Samo hybernans Calendarum festo, potentiorum ædes ostiatim adiẽs, strenam accipiebat. Canebat autẽ ea carmina quæ Ereſione, hoc est, ramalia, uocantur: ducente eum comitanteq; undecunq; frequenti puerorum indigenarum choro;

Ereſione Homeri.

Δῶμα πρόσπαπόμεθ' ἀνδρὸς μέγα δ' ἀμφαμένοιο,
δε μέγα μεν δ' ὄναται, μέγα τ' ἐρέμβ ὄλβιος αὖτε
αὐτὰς ἀνακλίνεσθε θύραι, πλάτος γὰρ ἔισται
πλὰς, σὺμ πλάστῳ τ' ἠδὲ ἐυφροσύνη πολλὴ
ἐρύνη τ' ἀγαθὴ, ὅσα δ' ἄγρεα μεσσὰ μάλ' εἰσὶ
κυβδὶς δ' αἰεὶ καθόπθε φέρει μάζα
τοι πολλὸς τ' οἶνος δίφακάς τε βόεσιν ὑμμιν
ἁμέσιοι δ' ἄξουσι κατ' ἄστεος ἐς τόδε δῶμα
αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἰσόν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῶτα
νεῦμαί σοι νεῦμα φιαύσιος, ὡς τε χελιδών
ἔσηκ' ἐν προθύροισι, καὶ εἴ μιν τις φῶτος ἐείδε μὴ
οὐχ ἑσπέσθαι, οὐ γὰρ σφιν ἀκοσμότερα φίλα δίδομεν.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde uere, moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: subuectusq; una cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, ubi statione non ad urbem, sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter ægrotare, egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atq; ubi diutius illic obnauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerisq; ex urbe Homero uacabant, essq; audientes reuerenter obseruabant. Iam uero nautis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerunt, illic apud Homerum cõsidentibus, forte piscatorum ministri eódem appulerant: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerũt: Agite uero peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, nos inquiunt, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ uero non cepimus, nobiscũ portamus. Et cũ nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desidentes in scopulos uenatos. Et horum quotquot cepissent abiecisse, quos non inuenissent domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina:

Piscatorum ænigma.

τοίων γὰρ πατέρων ἧς αἵματος ἐκγεγάατε
οὔτε βαδυκλείων, οὔτ' ἄσσετα μῆλα μεμόντων.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitratur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus uero in Io Homerus, à comitibus suis atq; ciuibus qui ex urbe in colloquiũ eum eodem uenerant, in littore ibidem honorifice sepeliebatur. Cuius sepulchro multo pòst tempore lenses, ubi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ὧδέ ποθ' ἱερὴν κεφαλὴν κρύπτει γαῖα καλύπτρη
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα δ' ὅμορον ὄμηρον.

Homerus Aeolicus.

Porro quod Aeolicus fuerit Homerus, & non Ionicus, neq; Doricus, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidẽ poëmatum tantum qui hominũ peculiares mores in suam poesim transferre studuerit, parcus aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius ex pendentes, indidem pronunciabitis. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cum patrijs institutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνέρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν
μηρούς τ' ἐκ ἔτάμοντο κατὰ τε κνίσῃ ἐκάλυψαν
δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτοῖς δὲ ὠμοθέτησαν.

In his uersibus de ilijs nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebantur cæteri, præterquam unam Aeolicam gentem, quæ ilia nõ concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, ꝙ Aeolicus existens, suæ gentis ritibus usus sit:

καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αὔθοπα οἶνον
λεῦβε νέοι ἢ πρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσὶν.

Aeolum mos

Aeoles enim soli intestina quinq; uerubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Etenim πέμπε dicunt Aeoles pro πέντε. Atq; hæc sane de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri si quis diligenter rectéq; ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditiõe Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica & Phricotis appellata habitabatur. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias transtulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcenti uigintiduo ad Xerxis usq; in Græciam traiectum, qui uidelicet iuncto Hellesponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit calculo colligere temp⁹ ei, qui prætorum Atheniensium rationem habuerit. Nam à Troiano bello claruit Homerus annis cẽtum sexagintaocto.

Homeri ætas.

Vitæ Homeri per Herodotum traditæ finis, interprete Conrado Heresbachio.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornum, ære & impensa M. Godefridi Hittorpij ciuis Coloniensis, Anno à natiuitate Christi millesimo quingentesimo tricesimoseptimo, mense August.